25

Jag. 1.

Inv. m. 166

Helme kihelkonnast. Saatnud K. Ruut.

Saadud: 18 21/VI 88.

(1x).

Mulgi murre.

Mulgi maas loetes Helme, Karksi, Halliste ja Paistu ja Tarwastu kihelkonna lõunepoolsed osad. Egän wallan om oma moodu murre. Siin Kirjütle ma Tõnu-Kõla walla murret. Mulgis ei ole pikäd lausahäälid o-st, e-st ja ö-st mitte puhta, waid lavämbe u, i ja ü sarnase, neid ütlemise nigu tähendut hääle tõsidu pikkuse pärast. Siin murdeproowin jäta ma endise Kirjutuse wiisi alalle. Pikast pikkä ü-d kah ei ole; tolle asemel om üü. Vocalharmoniat om siin ainult sedo, et e järgi (kui a tulema peäs) ikka ä käib.

Et aga murdeproowides jutu om määrätu, mill läbi wanawara tont tühjin kaswädetu saax, sis ängä ma üte ennemuistetsejä üte pärästmuistetse jutu ja lisex weel üte kirjeldusе, neid olem ma Tarigepera wallast, Nurmpera talust üte wanamihe (Mõtus nimi) käest saanu.

1. Kuninga tütär.

Üts kõrd oli ütel Kunglamaa kuningal temä ainuke tütär, kes imeilus oli olnu, ära kadunu ütel öösel. Kõmmungu,

Kui tedä waja leidsi, nakkasi õlema, ent
es leidä. Otsisiti siis tawe loss ja lidu
läbi, aga mis kaduma, ta kadunu.
Siis laskk Kuningas kuulutada: kes n
tütre üles leid ja oluselt tagasi tow,
tolle anna ma oma pool Kuningriiki
ja tütre talle naises. Jõrgmisel hom
mu kul leidsi Lossi usse pääl Kiigi
jetu: Mõistatast küll, ent jõuda waha
Kui müid taka pärida, kes sedä om
Kirjutenu ja mis ta tähendes, ast
üks soldan ette ja ütel, et tema kir
jutenu; ta tähendewet: tema tiidawe
küll, kou Kuniga tütär om, ent temä
ei olewet mi pallu wara egä wäkke,
et ara tuwwa woiss. Aati talle ki
üks laiw mona, wara ja hulga wäeg
Meistest es wõta tema enämb üten Ku
üte Kippse ja üte Kapteniga reise nem
ge Pimmele maale. Sääl oli üks sun
loss, kel mõrmus Kõrge müür ümbe
olli. Et sinna sisse saia, läseiwe sa
dan ja Kapten redelist tegeme ja kipp
jäi laswa pääle sõõki keetmä. Ku
sõõk parajaste walmis olli, tulli üks
pääkäpitku mees Kippse mo ma ja palle
raasike sõõgist maitsa. Kippse kuba
Pääkäpitku mees maitsan ja maitsan
sõõgi pahtas. Kui Kippse tedä selle
peräst tõrelenu, uttan ta tal mao t

Õdangu ei ole ta wõistele oma õnnetust
mitte Kõnelnu ega ole tääl pääwäl
enämb sõõki tegeme jäänu; sis jäänu
Kapten, kellel seändesamane lugu jukt
nu. Kolmandel pääwäl jäänu soldan
esi sõõki keetmä. Jälle tullu pääkä
pitku mees ja tahtan maitsa, aga sol
dan ei ole laskmu, waid peonu tedä nii
kawwa, kui ta ära Kõnelnu, kou Kunin
ge tütär om ja kudas tedä kätte saa.
Pääkäpitku mees Kõnelnu, et siin Lossin
Pimmemaa Kuningas eläb, kellel Kolm
pääd otsan allewet, temäl olewet see
mood, et, kui ta magame meistä, säitse
päiwa järgi mõõda magawet. „Ei
olede õige hääl ajal tallu, sest om
Kuningas magamen. Kui sa ülemmis
sisse saad, sis leiäd esimätsen ta
ren, mis rawwast om, kätsawaasi;
ühenpool waadin om jõudu wõtmise
wiin, teispool waadin om jõu and
mise wiin, selleperäst jäta edimesest
jaomata, joo tagumisest waadist.
Sõsen taren, mis wahest, om wesna
otsan üks mõõk, see wõta kätte ja
mine Kolmandesse tare, mis kõpest
om, ja katsu Kuningel, kes sääl ma
kas. Kill pää Kõrraga otsast maha
lüwwä. Olid teda tennu, sis mine
edesi nellandesse tarre, sääl

puhtast Kullast om; sääl om Lakko, ja Kapsin om Kolm pasunet. Wäta no ära! Wiiauden, siidisen taeen om Kuningatütar."

Jõrgmisel päewäl, kui redel walmis saie, läks soldan üle müüri lossi, tõse jäimä wällä. Soldan leis Kiik minda, nigu päkäpaikku mees olli Kõnelnu. Ta jäie jõu andmisel waadist hää jänu ja prooweze sis waati Tõsta, et es jõwwa ei liigutedagi; jõi tõse Kõrra, sis tõstsi waadi joba üles; jõi ta Kolmande Kõrra, sis es olle waat temä Käsken mitte midägi. Nüid maket ta waadi ümbre, läks wät' tõsest taest mõõga, millega ta Kuningatütre manu tulleu, sel ütte pääl Kohe maha lõi. Kuningas Koras maas üles ja Kohe soldani sällgä, kes tal sis tõse pääl weel maha Keerut. Karas Timmede Kuningas Küll weel ette tõsk wiina waate manu, jõi ega jõu wõtmise waadist, nii et pesseli maha satte, kon soldan tal Kah Kolmande pääl tõsast maha lei. Nü saie soldan wõidu. Suurendõmun tõomas ta Kohe Kuningatütre manu üttleme, et ta tedä ära pääastnu om tullu. Se weel suuremben rõõmu satte soldani Kaala ümbre ja andse

temu täkes tulla oma tõõnuusse. Soldan jüs temä sis laewa pääle, kon Kippes ja Kapten tedä oodiwe. Soldanil olli jõa andmise wiinast Kahju, es tahi tedä maha jätta, sellep läks lossi lagasi waadi pessä. Seni tõmpsiwe Kippes ja Kapten purja üles ja sõitsewe oma teed mink jüttiwe soldani maha tõmmeld mink maale. Soldan hulkse nüid ütsinda mele maale. Soldan hulkse nüid ütsinda mele maale. Soldan lossi ümbre ja es lewwä ole mõõda lossi ümbre ja es lewwä Kuskilt ütte wainugi. Wiimäki tulli tälle pasune meelde, läts, wõt' Kuld pasune ja puhas sedä. Silmä-pilk alli tõawälkke Kui murdate-ma ümbre Koon ja Käsewe: tollis wn Kuninge Käsk?" Soldan lausi: „Ei ole suurt ütligi: olla tahtse enne-gi mättä, Kas te Ka ilusti' mul Kõn-gi olete. Kui te mul ikka nii ilusti Kõrran olete, sis saate Kuniga Kassest rohkete jootuka! Nüid minge!" Kõrage Kik Kadunu. Wõt' Kapist tõsi, jõpese pasune ja puhas sedä. Kõpsi ümbre tiiru lapsindewägi (tõõnägi) Kui nägä ja nurawe nuo-na, mida soldan Kuningamagatsi-tod Käskse nii pallu wõtta Kui waja. Kaawe Kui täna tahka. Kolmas pasun alli nii ära roostoteru, et enämb ora ei saanu, milles(mikest)

Ta olli. Proowse puhata, sai aga walwalt
kaalexisse; jorroowse tõist pulkku, sis
sai wahest Kesapoorru piirin Kuulda-
was; eut Kolmandet pulkku aud pasun
Morna pulle wäärt kääkt. Waesti selle-
perrä Kuuldus ningu Kauge Rose Kohin,
mes Kõrd Kõrralt Kõmenbes lähs, mille
lõpp se olli, et üks hirmus suur wares
ilbmusi, kes weel hirmsama häälega
soldani wasta Kõrasi: „Jolla Kolm-
Kümmend aastet ole ma ätstahun, ole
Kolm Kõrd Kolm Kümmend aastet au-
sasti teeninu ja müd sannides
minnu waenna teendsit weel Kässale!
Soldan tedä kääliti sema:, Ära noh
minda pahande, ega sinsugust wäimo
ausat teendset enämb Keegi ärjama
ei punni, maid se ääreste Kõrest Rus-
tõs ilks häid nõuu. Kät! Ennetusi
ole ma siia Pimmele maale jõhtonu,
nüid ei saa ma siist enämb Kuigimoo-
de Kodu, Walgele maale, tagasi; selle-
asja perräst tahtse ma sinu Käest
häid nõuu ja, Kui wäimalik, abi!"
Wares waastse pastu: „Siist sa minnis
Küll tagasi ei saa, Kui ma sinnu ei
wii; eut sedä ei tee ma muidu, Kui
sa mulle Kümme jõutti mumhärja li-
ha muretlet tee pealtses moonas!"
Soldan lubasi; wõtse hõbepasune ja

aie töö wäe polkku, Kellele Käsu andi,
tõsres hommikus Kümme jõtti mumm-
härja liha loosi hoowi walmis muretse-
de, esi lätse jäi weel öömaudmisse
waadist, mille ta hoowi tõusse, ja
lätse ja heitse wiiudesse, siidisesse
tarre sohwa peäle, Kon Kuningi tütär
oli ainunu, päewä wäsimust puhka-
me. Tõisel hommangul alli ka liha
walmis ja wares pätsin, Kes endele
liha puti sälgä lasti weeretede; eut sol-
dan aie ka jõuu audmisse waadi wa-
redlle sälga ja asusi esi ka sinna
sinna. Wares Kõusi Kige Koormage lau-
du ja mineme, mispea Kui wares pää
tagasi Kääni, ängas soldan Kutsist
täki liha waresele noolka, tõne tõne
Kõrd tõistpoolt. Üks lätse reis mitu
Kääwa roomalt edäsi, Kuni liha
õtse lõppesi; sis ähmärd wares sol-
danit mõrdi soisatse, soldan wastu
waidlema: härgä Kännäst, waresi
warusest. Wares waastu: mes mõtsest,
ehk wõi waadist! Sellega oli
soldan rahul ja wares wiis ta omale
maale wälka, Kon ta waadi tühjas
jäie ja oma teed tagasi leunäs.

Tõmmeste hulka jõudes Kuulsi
soldan, et Kõppes ja Kapten Kuning
Talrege olewat õuneliKalt Kodu jõudan,

ja Kapten nõudwet, nigu Kuningas tõn-
Jenu, tütärt omale naisex ja Rüpex pool
Kuningriiki; Kuningas alewet Rüllpesi,
ent tütär ei tahtwat ei ütte ega tõest,
alwet endele Kolm aastet weel neitsi
põlwe jalletulem, ent Kapten ja esä ei
alewet põhiRuule Rui Kolm Kuud lu-
hanu. Tütär lubawet aianult sis Kapte-
nile ehk Rüpexele minnä, Rui neä te-
ma sõrmusse Pimmelt maalt ära
tuwwa, mis selsan Rätte jäänu, Rex
sinnä wiina ära kaotab, nigu Kap-
ten ja Rüpexi Rõuelmu.[1] Sõõrest lugu
Kuulden es lää saldan mitte Koh e
Kuningemanu, waid astse ühe Kõndrä-
li Kutsres: Neidi aja perrä olliwe
Kuudräli hobese üle riigi Rige ilusem-
ke ja ergembe mi et Rik i metelliwe,
sedä nähtes perinu Kuningas Kuudräli
Küsst järgi: Kost see tulep? Kuudräl
es ole muud teedun ütelde, et ta hilda
aiga une Kutsre wõtnu, ja sest saani
alewet tema hobese silmä nähtes muuta
nu. Saldan alli sedä oma passunte abi
pennu. Kuningas palgas saldani omale
Katsretes, ja tühiRest eiga olliwe ka
Kuninge hobese Kõrdt ilusembe ja wis-
gembe.

Kõlm Kuud lõtsiwe õtsa ja Kapo-
ten nukkes jälle Kuninge tütärt omale

naises nõudme ja Kuningas Kuojem-
dese tütrele pääle Räinä. Kapten ja
Rüpex temau Pimmest maast mi
sugutsit hirmseid jutte, et ihu karwa
sedä Kuulden ägal pääsli tõesau jseda
selle pärast, et keägi sinnä sõrmuse
perrä ei nukkes minneme. [2] Tütär
Kangeste waeta: „Mea muidu Kapte-
nile ei lää, Rui mulle mitte seäntse
Känga tetäs Rui Kuul Pimmel maal
olliwe!" Kuulutedes wälla. Saldan
astas Kuninge ette ja luppas tetä Rui
temäle nahka andax. Temä alewet sol-
dani põlwen sedä ametit Kapidam.
Andax, ent saldan lät Kõtsi ja jow
naha nahka; Tuigerdes õdangu Kodu
ja roni talli, Kuhu Lapinde wäe
wälla, and neile Käsu Rätte: seäntse
Känga kommungas palwis tetä, Rui
Kuninge tütrel Pimmel maal ollu ja
Kõiand esi nukkame. Kommungu
om saapa palwis ja saldan wii Ka-
nige Rätte, sii tütre Rätte. Õigux
om jah seäntse saapa! Ent ei
taha weelgi Kaptenile minna; alla
sõs, Rui seäle seäntse rõõwa tetäs,
Rui tal Pimmel maal ollu. Jälle Kat-
sutes meistre üles, ja jälleigi saldan
Kah, temä alewet jõba enne saldani
põlwe rattaehe ametit õppenu, ek wais-

[1] see tähendab peale ussi pool tolli magu Kotal olemas.

[2] Kolewiikk: andax, minewiikk: asutte.

saa temä teka, Kui talle röowa ost-
mises raha andas, midä Rahaunti,
et soldau jällegi läbi Wori Kuitse.
Jäses kommukus alli tol Kah täjeste
oma pasunte läbi röowa Kunige Kät-
te wiiä, Kes talli pääle Kolme Körde
röowaske hinna palga well tahti Kä-
rälla wiina laSk anda. Soldau jöei
kura Kälge; hään Kaen alli Kunige Kät-
re sõrmus, midä ta mitte näidata
ei taha. Kunige küsimise pääle,
milles ta Kura Kälge juuwa, Kostes
ta, et Kääk Käsi töösi wasõnu alla.
Kunige tütar tuniot röowa Käll aigu,
et lubas ennäest sis Kaptenige lau-
tade laske, Kui talle ütelbi, et see
jõba hommen seawat sündime, Kui
see Kullatud Kiwikan sündide, mille
de[2] Kuld Kruusane mulido Kunige lossiet
wiib ja Kiwika usse Kambri Kl paal
kõrual Kuld tulnikege pun Kasuwe,
mille pääle talle Kosteti, et temä
meeletomatest näudmistest enämb
ei hoolitewet, milledege temä neid
muidu napide tahtawat. Soldau seda
Kuuldes tegi Ka sedä töses kommukus
oma pasunte wasal walmis, saat los-
si sõna, et kulga Kunigase oma tütre
ja wäimihege Kaema, temä prillaja
lõpetewet sedä tegemest, ja Kui noo

2) mulgi murde
see sõtlewa
lõpp on: n
aga uuemal
ajal joba Ka: s;
siis esõtleawa
lõpp on: de,
mille otsa wa-
nembe inimesed
eenust nigu: ke
kuulsew.

talline ja wägä imetelline, sis temä
pähkse aniselgedege, mooda teten,
Kuld Kiwika iheu Kuldabiwist tolmust
puhtas; aga Kääk Älge, ja mi hoi-
dea, et ei gaüts temä sõrmen sõrmust
nätä wäis. Kohe silmäs Kunigas
sõrmust (temä Käise iheu ja Kapten
talli tütrege tuKa) ja Kääli näidä-
dea Küsse: "Kast see ei ia Kätte
om saanu?" Eut soldau: "Es iKs
talle Käest, Kelle oma ta enne olla!"
Sedä Kuuldes ja soldanit teräwaste
silmätsen sattes Kunige tütar solda-
mille Kaala ümber: "See om mu
õnnõästaja, temäle lää ja jää ai-
nult naises!" Kapten ehmus lubi-
walges, et paigalt ära ei saa, Kuna
Kunige tütar Könel[3], Kuis Kipper
ja Kapten soldani maha jäädmen ja
sedä mööde äärwärdemu wiisate,
Kui tea (neid wandege mitte tunte den
ei luppa) amax päästjäs tunnis-
tedes, midä temä seema hirmun
säis Ka Ridamu tegeme; nüid ei ol-
wet temal enämb waja oma loomist
pidäle:

Jaku lõpp om sedä mooda niidade,
et Kipper ja Kapten Kõrni morsetewe,
eut soldau Kunige tütrege altari ette,
ja Kui na mitte ära saanud eiole, säs
elawe na weel prillaja Kunglamaa Ka-
nigatena.

3) prilla ajal
Kulgis mine-
wik walge le-
gänc: Könel',
Könelen,
Könelt:
(3. isik, ainus)
sõie, sei, sõi,
and, andel
andis-nõuus
nõudde, nõudis,
etc.

2. Soll Kirikkaud

Üks jämmemaoge Kirikkaud jäie hargjes. Saatse sis Kutsore Johtse manu küsima, mis wiga tal oles. Johtse käskse Kutsorel tagasi minnä ja pudeli tähwe Kirikkaudu Kust tuuwwa, sis saa temä ütlemc, mis wiga täll om. Kutsar läks. Johtse mamu tagasi minnen Komist hobene, Kutsar sahte maha (ta olli ust pal) ja patel Katoki. Et mitte aiga wiisa, ast ta körtsi (see ön nemse johtasi kõõdsi ihen), wõtt' une pudeli, ast üle tee mõisa Karjasaida (Jahraidi) ja laskse üte lehmä Kust, kes parapuusi Kutse, pudeli jälle täis ja wiisc Kirikkaudu Kusema Johtse käkke.

Johtse wõtse pudeli, sapeut, kaie wasta wolgest (pudeli pesset ülespeidi hoiden) ja laus: „Hmh Õpetleje saa mahasaama!" Tahsut jälle pudelist, kaie ja ütel: „Hm, õpetleje saa Kirja härgwasikka tooma!" Lapat weel kolmat Korda ja õhas: „Jätesse, õpetleje saa maha saama ja 15. Kuiudle Kuu päewal Kirjuhargwasikke tooma!"

Seda Kuulden ehmusi Kirikkaud wäega ära: „Kos selle häbi ötz! Wõja ära Kangelc minnä, kos minnu ütsKiisi tunne, kui asi mõõda, sis tule ma jälle omma teed!" Hõeldud ja tetu, sest aig olli warsti Kõhen. Ent temä wikksaapa es peä Kuigi Kawwa wasta: lagusi ära. Õnnes näie tee pääl ütte wana soldati, Kes Kõlma Kõhen wiina olli ära Kwolu. Soll oliwe wastse wenekse jalan. Ta Katse neid tal jakast ära tommate, aga saapa alliwe soldamil jallgu Kõnne Kõlmänu, es saa mahta. Aus nuud Kui lõigas jala ütten saabastega maha ja pistse pauna.

Laulu ehangus saie Kirikkaud ütte wõeraste Talla ja pallel ennest õõmaija wõtte ja endele ütte ütte Kirikkut lämmind eset. Lubasti labkeele ja soowitti temä wiimäst Kalwust pitte sanna, mis wihtmise peräl häästi lämmi olla. Opetleje temäs wäeje selle eest, Kõts sanna, Kesi aseme maha ja jäi sinnä suuren muren makama.

Selsamal õõsel olli selstala sulasemaise lehmäl poig: Kirju härgwasikk. Sulasemaine wiise, sest et Külm õõ olli ja laut, nigu ikke Kõrumiste inimesel, lagunes olli, sellep wiise sanna. Hommukast õõd üles wirgudes leis Kirikkaud wasika ende Kõrwal makawat, rõõmus, arwates, et temäl asi ära alleg

sest et Kiigo hõgmaskolli, Tõmmas jala
sõbastest wälla, jätse jalg ninnasamade
maha, soldani saapa jalga ja tuhkmai
õmma teed.

Hommiku minti wõõrast mäele
kutsme, et wälla puhäbe hommikugu poolest
ka sõuwõi anda, ent es leitä mumd kui
Kats jalga jõrgi jäämi. Arwati kohe,
et see äigelugu ei ole; see ei ole Kellegi
wasäk, see om Kuriwaim, kes wõõra äga
tõõnu. Kuis mind tedä sammast wälts
saia. Lasti sis wastk läbi lõhna augu
hõpe Ruulige maha ja sammale tuli
otsa.

3. Poostel.

Mis om poostel? Poostel om endise
Eesti kodu-ehäjumala nimi; Lõuna-
Eestlastel seesama, mis Mõstk-Eestilän
Tõnn ja Põhjo-Eestilän Ukko olli.
Ukko ei ole eälegi Eestlastel pääjummal
ollu, ei ka Taara, nigu uuemba ja noo-
remba Kirjanikku mitõ aawa, weid wana
juttude ja laulude perra om ikks Wana-
esä ehk Jumal wõi, nigu sün nurgan
peel pirilla nimetedes: Wanemb ollu.
Taara om Wana-Eestlastel sõajumal ja
Tõnn, Ukko wõi Poostel. Kodutus asjandase

õnnejumnal (Postuna) ollu. Pääjumale
le ei ole miu teedä, wahembelt sün Kurun,
Kus Kil hiit egä altret ollu, waid Kaas-
jumalatel: Poostel, Taaral ja Pikkel.
Sün Lätimaa piiri pääl, Kwomuli wallan
om Küll äts mägi wõi õigemb Küngäs,
millel täämbe pääpewäni nimi om
Jumala mägi, aga et saal hiit ehk
altret olex ollu, ei määlete muidsepõl-
wepahwas mitte enämb. Nüid Kaswas
sääl illus pedäje mõtsa pääl ja ümber
ringi. Mäel om Wanamuna Kuja, ja
te pinda ei ole palln üle wakamaawõrra.
Teistest jumalatest kui Wanemuisest,
Kõuest, Ukust, Tõunist, Lemmingist
ja Wihulasest ei tyä me nurga rahwas
ka mitte nimenegi, maha arwata noo-
remb rahwas, kes neid Kirjast om
lugenu ja jälle Kätte õppenu. Wanemui-
sest om äts wanamaine paoriaaste eest
äte miu sõbrale Küll laulan, aga kes
te Wanemuine om, seda ei ole laulikk
esi ka tiidäu; te om tedä wanamuse
nimetsu ja laulus ja tuustu, Kuidas
ta äte tõsega wõistu om laulan ja nii
kaugele laulan, et Jõse habemest
saadikk maa sisse laulan.

Kuna hiio muida lehtpuudest om,
om Poostle hiie sün nurgan okaspuu-
dest, enambeste õks ainukse pedäjes,

, mis Kull sellest wõis tulla, et na Kodu
lähedem om, kus hiied maa ja puu ahnu-
se läbi ütte puu päale alanuksi. Weel
ütte tõse asja poolest om Poostle hiie
esimoodu: tõse hiie om Kõrgemäe
paigan, ütte Kuuska ehk mäe otsan, aga
Poostle hiie om enämbede madale maa
päal, Kogunuki lohun. Ent alles om tal
seiski, nigu Kirgil tõistel jumalatel,
ütte põllu Kiwi, wõi Kiwihunniku, piin
Kangar nimetada, Kohe ande päale
pandi, sest Poostlele ei olu mitte
nigu Taara ja Pikkole, Tulehwirit
wiidu, waid andisi, midä pumalla
Kiwi päale pantu. Kohe na mäda nõu-

Iga tõõtegu ja saak om peidam andi
wiimise läbi Poostlele kahendelda saami-
nindade, et sellest saagist ja aejast tõõ
wõi tõo läbi saadu, Kirge päält ütsrai-
sikle Poostlele wiidu, omidu, kui seda
ei ole tetu, om Poostel Kikkenguteside
õnnetusi, loomade ja inimeste surma
saatnud. Ande mahapanemise juures om.
Ka palwet tetu, milles palutelu, et Poostel
Kirgesugutse hõda ja haigusoja õnnetuse
eest (igakõrd itse ütte kindlalt teatowa
asja kohta) hoias egä esi Kurja ei tees,
ehk, kui ka seda teunu, et ka seda ära
wõtas (muidugi, kui mõni tõbi wõi
õnnetus johtusi, et sis ande wiimise läbi

mis Poostle poolt arutati tallu

seda minki hääs meelitsemi).

Siia manu mõni oma arwamine.
Poostel näitäs enämbe Kuriwaim kui
mõni jumnal olewet rahwa usu, palwe
ja mõne üteluse pesrä. Wana Mutus
Taagepera Nurmpeäl, kes mulle Poost-
lest Kigenämbe tüs Kõnelile, tõend,
et Poostelt iks jämalas peetu ja arwa-
tu. Kahwa usu järgi om Poostel
wägä Kurge wihases minema olluja
kui ta wihane om olle, sis tennu ta
iks Kurja. Seda ei ole ka pallelda, et
ka hõõd tüs, seda om iks „Wanembet"
wõi „Jumalat" pallelda, waid et ta
mitte Kurja ei tüs, ehk wähemelt
Kurja eest hoias; esi hõõd tetõ ja
õnnistust saata. Ei näita temäl luuki
olewet olla ehk mitte seda wõrd wäge
ja wõimu. Ka ütelusest: „oh sa wa Poos-
tel!", kui mõni tõsele mida wastu
meelt tege wõi ütles, wõi risus ees
ja wistis Kaalas om, tuleb Poostelt
enam Kurjaswaimus kidäle. Ka ta
nimi näitäs seda, mis wist wõru-
murde sõnast „poostma" tulele, mis
Wõrulastel riisuma, rõõwima, hää-
witama ja raiskama tähendab.
Et Poostel wana Eestisõna om, näita-
we tõse seda moodu laadu wana sõna
kui: astel, koodsel, wiatel.

Tõsed wainud, Kellelest igāst ütlest enne mulk pidāde oleme, mis Ka rohkemale Kurja kui hää näitāwe olewet, om: mõtshallijad, maaalused ja nätkid. Maalused ja sedā wārkijutte, kui Kõrw ütlele ülesKirjutamud olewet ei näitā Eestirahwa seāst minu teedā kuskile olewet; ei sānni too jutt (Kaeblugemise raamat, I Trükk, Kuudzis parandatud) Eestirahwa wanemate jutte ühte, näitāb Kõrwioma lunletus olewet.

Se om Kirik, mis II, 2–4. Helmen leidā om. Pāale neude om weel pārgmise nime kattawe: Kodukaijad, Koll, jenuk wõi piisuhänd, lumpainaja, tont, teufelspask ja Kalewipoeg. Ka kenimuki ja hõrjapõlwlaste ja pätšapiikulastega ole ma Kuulu me nurgan. Ka Kurapesse Iwandiat ja paganest ja Kawalest Handsust om juttusi liikumen, mis aga üdes ajolehen olewet joba erä trükitu sis ei massa neid enāmb Kirjutede. Ka om palju juttusi õpetajest ja mõisahärradest, milledes nee Kirik kui Colli ja rumala ette Kujutedes; näitāwe enāmb uuemaja jutu olewet, mispärast neid ei massa Kirjutada.

Lõpetka siia isiKaseliste sõnade muutmine Mulgi murdes.

Ainusen:

Nimetaw:	mēā,	sēā,	tēā.
Osastaw:	minnu	sinnu	tedā
Omastaw:	enim	sim	tedā
Sissеütlew:	minnesse	sinnesse	tõsse
Seesütlew:	minus	sinus	tõs
Seestütlew:	minust	sinust	tõst
Pāalütlew:	minule	sinule	tõle
Pāalütlew:	minul	sinul	tõl
Pāaltütlew:	minult	sinult	tõlt
Alatütlew:	minte	sinte	tõte
Kaasatütlew:	minge	singe	tõge
Rajaw:	minni	sinni	tõni
Saaw:	minus	sinus	tõs

Mallusen:

Nimetaw:	me	te	nēā (nemā)
Osastaw:	meid	teid	neid
Omastaw:	me(ie)	te(-ie)	nende
Sissеütlew:	meesse	teesse	nendesse
Seesütlew:	meis	teis	nendes (neis)
Seestütlew:	meist	teist	nendest (neist)
Pāalütlew:	meile	teile	nendele (neile)
Pāalütlew:	meil	teil	nendel (neil)
Pāaltütlew:	meilt	teilt	nendelt (neilt)
Alatütlew:	meete	teete	nendete
Kaasatütlew:	meege	teege	nendege
Rajaw:	meeni	teeni	nendeni
Saaw:	meess	teess	nendess

Laulud.

Neid olen ma ügsi Koorküla ja Taagepera vallast Korjanud. Iseäranis Helme Kihelkonda ei jõua ma üldsi läbi Korjata: pole nii palju aega, pole nii palju jõudu ka; sest ilma viinata, isiäranis pahameeste käest, ei saa mitte sõnagi: see oleks Eesti Kirjameeste reeglisäsi, Korjajaid välja saata ja neile käsku anda; Teie ükskõiku käest seda sõnakida oleks õige ülekohus, raiskate ja muidugi oma aega selle asja edendamise läbi, mis wissist mitte ilma kuluta ei jää. — Oma Korjamist alustasin ma tänawu Nuuel nädalal. Kui mitte mujal waldas Korjajaid ei tõrka ega orka, mida ma omalt poolt küll olen kätenud teha, siis Risendage Kuttidele üksi'wälja healega ninu pidi ajalehtedes, et häbenewad siis ometigi. Mis Kihelkonna lääne- ja põhjapoolses jaos on wanawara weel näksi'roh Eesti keeles; loõnaja ida- ja Kesk-Kihelkonda mitte peaaegu sugugi, sest see rinnaosi ja on herrnhutiste (wennaste Kogudusse) pesapaik, ja Rus neid sigisiwad, sealt kadas wanawara sentimaks ära.

Minust Korjatud laulude keel on wäga mitmesugune, ja st nii nagu laulikud, kelle käest ma neid sain, wäga mitmelt tunnepoolt pärit on. Lauludes tuleb palju wanu sõnu ette, mida minu ega ka laulikud enam ei tunne; wäga tuleb olla, et kolletundjad niisuguste sõnade tähendustest ajalehtedes selgust teaksiwad. Ma Korjutan sarnaseid, mis mul wäewad, ennäägse pealt wälja. Wäga suur wassing on wanade loppade hulgas, mis wärsi lõpetuseks ette tuleuwad, ma olen neid nii jätnud, nagu laulikud neid ette laulsiwad. Ka mõtte poolest näitawad mitmed laulud ülestõise otsa ehk sisse tulemist, mina aga ei jälgenud neid ühendada ega kokkuendada, waid Korjutan selles sõnas järjes, nagu mulle ette laulud ja iga üsi laulukss ülesantud. Mitmed laulud on tõinetõisele tõisendiks. Kõik ei ole minu üles Korjatud; nt. 31 — 42, mis Kadri Lust ette laulnud, on Kolletalu talupoeg Kaarlo Sulsenberg üleskirjutanud. Igale laulule lisan juurde, kes ta ette laulnud ja kus laulik sellajal elas.

Ühewea olen ma õigest Korjutuses murdkeeowis sissekirjutnud, see on h sõna alusturees, mida ülalgsid mitte ühes Ri sõnas wälja ei räägi, see tuli sellest, et ta mul Korja Kelles Korjatamisel ära kaotanud ast on. 'on ügsi pandamisele; wõru tühhealgst (h)sõnaale.

1.

Tohi ei täieste seäu laulda,
Käält ei mäste Rumalaide.
Sünnoh Kulleje Kuruna,
Tõnawõttaje wõsana,
Käälewiija witsikuna,
Pandas Rikk sõna tähele,
Pistetse üles piibelesse,
Raksitesse raamatusse.
Lätsi ma heilä Rülädi,
Toona täiesse talale,
Mälli süüwa Kooda nessä,
Kalu Kuisi Kautaweta:
Toodi mul oma sõnuje,
Mis lätsi heilä lauli,
Hull ma hullasi sõnuje!
Hullul sõna huule päällä,
Kehwal sõna Kule päällä,
Targal Rammasta tagaje,
Mõistolikkal mõttessä.
Seeni hulle laule lauli,
Seeni Kui targa mõtelia.

Els Nussberg, Taagepera Wana-Mardi.

2.

Kost ma tunne oma Koda,
Oma Koju, oma Karja,
Oma Karja, oma marja,
Kälä Rämmene seästa,
Talu seitseme tagasta,
Walla wüe waiderelta?
Tina teibä läikimessä,
Waski Rattase walguse;
Sisse lää tii tiname,

Wällä tule rada rahane;
Koa otsan Kulda wisti;
Tare harjan harjaswisti;
Oue pääl oh hõpe riisti;
Waskiwiist om riida päällä
Tinawist om wärädi Kotta.
Meil tule Koast Kulda suitsu,
Tare harjast hallast suitsu.

Els Nussberg.

3.

Lätsi mõtsa õdangule,
Õdangule, kommungule,
Lätsi suure sunde sisse;
Võti murda mustikida,
Sõrtedelä lillalida.
Tei ma liina lillalista,
Ahwarase walgarista;
Sisse tei ma siidi laewa,
Wälla tei ma wäiste laewa,
Otsa tei ma ubinte laewa.
Külge tei ma Rübäre laewa.
Walet imina, walati:
Ken lää sisse siidi laewa,
Ken tuli wällast wäiste laewa,
Ken tuli otsast ubinte laewa,
Woi lää Külge Rübäre laewa?
Esä sisse siidi wõti,
Weli wällast, wõti wäiste,
Oma otsast, wõt' ubine,
Kaasa Küllest, wõt' Rübäre.

Els Nussberg.

x1. wäiste tähendust ei tea: wäiste ütle Dalke siin Karweiste (loomade) Kohta; 2. nuga de Kohta; 3. wõi Kohta, mis siin ei ole.
x2. Wiru Rukk Taagepera Wana-Mardi laulis Ka jeda laulu, ütles aga ubinte asemel odade.

4.

Mem Küll tapi musta härja,
Wallo Küll tapi wallge härja

Mis tapa mina waene?
Tapsi ma wana waresi,
Wana auduru haraku.
x1. woretisid. Säält sai hulka orutisida x1,
Mõhe täwwe mõuRusida.
Tuli Rassi, Rüska silma,
Sõi minu hulka orutisida,
Mõhe täwwe mõuRusida.
Lätsi Rassi Ristteme,
Rüskäsilma Riputteme:
Kass Rarassi Rüla Rajusse.
Lätsi abi otsimaie.
Külast sai Rümme meestä,
x2 Wiss? (wist Tagapesä rahwa sõimu nimi) (Wissidelt x2 sai wüsi meestä.
Kulli Rokka Ranepkabla,
Wissidelta riistatest nõõri.
Lõksi mäid Rassi Riskumaie
Worstiwarast waalimaie,
Rokimurdjat rootsimaie:
Kutski lätsi Ranepkabla,
Niistatest nõõri nikatsie.
Els Nuselberg.

5.

x1 tandsiwad Rost meid tuusi x1 tuule Rõrgi,
Sõi meid näiwä nälla Rõrgi,
Silmä sai sigade poissi!
x2. mõõlu? Näi meid mõõlu x2 mõskewasta,
Oja weeren uhtewetä:
x3. Klaasime Lauda laasime x3. ehena,
Surik Kuldane Kahena,
Tõlu hõpene peona.
Oi minu noori wellekene!
10. Ära ta manu hallillani,
Kõigat manu Rõrwillani.
" Tere näiu, weewedäje!
" Anna wet hobese juuwa!"
" Must ei joo jo Külmä wettä,
15" Kõrb ei joo Küll Rõrre wettä!"
Jälle minu wellekene!
" Mine miau esä manu,
" Kõnni nu emä Rudije!
" Säält om Rolmi hallikesta." 100.
20" Hall ei ooda hallikesi,
" Sõsar südilinnu kene!
" Ole ei aiga sinnä minnä:
" Ma olle härrä assiline,
" Weneraamada wedäje,"
25" Poola posti Kirjutaje."
" Mõtled minnu ei mõistewestä,
" Hewad ei aru saawatagi,
" Et oled Kohalt Roosjaline,
" Harwalt näiu assiline: 110.
30" Kosja kinda tuul kahena,
" Kosja kook tuul lummerinna x1, x1. lummer?
" Kosja paiks tuul peona!"
Els Nuselberg.

6.

Weli sõidi Teeda mööda:
Kuipär pähäu Kiriku kirja,
x2 Jaani Kõrs!? Jala alla Jaani Kõrja x2,
Sun tal mõsta suhkrurüellä,
Käi Kasikakerilla;
Hobu alla kui see ahju,
Mees oli päälc, kui sel pälwä. 120.
" Näiukese, nooreksse,
" Tulge te mõni minule!
" Sunst ma sõõda, saasi majooda,

„Sunst ma sõõdä suhkrupellä",
„Peost pähkene terida;
„Künden pane Kübärе päälе,
„Testen ämme Kaukaesse!"
„Mjan noori velleкene!
„Oep sul naine naitametä[x1],
„Finä rinda tingimetä
„Süs sul Ruid Kübärе päälе,
„Kaad om Kaukа weere päälе;
Sai see naine naidetussa,
„Finä rinda tingetetu,
„Süs sul Reids om Kübärе päälе,
„Kammits Kaukа weere päälе!"
Tes Nurmberg.

[x1. naitama? (wist naist wõtma)]

7.

Emäkene, emnekene!
Tätid maale marjasuru,
Kiwi päälе Kiwisuru,
Sõõdi päälе sõmrespuru,
Lawe alla loätse laiu;
Tätid nu ilusa ehite,
Tätid walla walmiste.
Ilu anu ehit hilbakile,
Wald nu wana nädsakile,
Ilusa hilbatku ilutu,
Walla närdsa näotu:
Ema hilbu, kui ilusc,
Näusi nädsc, kui nägisc!
Miss sai häädä minst emale,
Wõi sai kasu Randajale?
Ikka sai ümetejele,
Silusa märgä mäetkijälle,
Talvkel[x2] tuletegije,
Saarikel[x3] sai Karjasastja!

[x2. talik?]
[x3 saarik?]

Ennemb mäletkin mätteida,
Kiigusten mõre kiweje!
Seäp sai häädä emale,
Seäp sai kasu Randajale!
Wiiu Pukk, Taagepõsä Wanamõisas.

8.

Emä õpes koolde'ennä,
Muretu mulda minnde'ennä:
Tüdäs lats, sa lihmukene,
Kui jääd ilma sa elämc,
Kates päewäs päälе ilma,
Tunnis jääd taadi tulemc:
Ole sa hoolik hommukule,
Warajene enne walgest,
Kui walgel uta karna[x1],
Hõrast päewa pese rõõwa,
Ao walul wiiaja päälе;
Enne päewa ehi ennäst
Mine ei muistalt murdesõkkä,
Talumaue ei talu tarejc!
Mine sa mukus nurme päälе,
Mine nirgis niidu päälе!
Wõõras warjalta walati,
Wõõras kaib kaugeltu,
Kumbas näid oli nägu sembe,
Wõi oli püga pesemetc.
Waene lats oli walge'embe,
Talutüdäs talumatku,
Rõrpüga pesemetc.
Wiiu Pukk.

[x1. Korn? (wist see tõnus ma leseks riidis lehelizega lenka takse,]

9.

Wihmakc, mu wellekene,
Hoolke, mu omädusekene!

Liikes Tedi, mina ligene,
Mäejäs Tedi, mina mädäne!
Tulid Kui sina sadame,
Tedi mu liikes linnuKese;
Ei ole Koda, Kun ma Kuiwa,
Ega Taret, Kun Tahende.
Ole ei taade Tenmu Taret,
Ega welle panna paari.
Wõõras taade Tenmu täre,
Wõõras weli panna paari.
Sinna ma liike laeti,
Sinno pärjä päale päästi,
Sinna mu lilik ligeni:
Meri Tali mühõdennä,
Kalajärw Kalajäri Rahadennä.
Wiiu Pukk.

10.

Wares Tõusi, waese latsi,
Wares Tõusi, wait sai alla:
Sun pea Kinni pidäme,
Kuule Kinni hoidama,
Keele Kinni Keitämä.
Ohome õlut usele,
Saat'me wirret sagarile,
Et ei kuigu suwe wase,
Kargu ei Kaskise sagare,
Kiiten ei Kinni panne'eje,
Tõkku ei walla laskemnä:
Lask mu suitu, soolatooja,
Lewäle lewätegija.
Wiiu Pukk.

11.

Meie waese ostel orja,
Ostel orja, pästel pärjä,

Kiune Kihlatu sulase,
Rahal pantu palgalise:
Ne ei pääse päiwässä,
Tunnis ega poolespäewi,
Ega üles wõsesärä:
Suwel ole meiste salane,
Talwel naiste näiterk näja.
Suwel meil wirkat ölanä,
Talwel Kangas Kaala pääle.
Meil om Kawwen Karjamaada,
Meil om Kawwen Karjalaud a,
Oja pääl hobeste kaowi,
Wainuen meil warske talli.
Meil om Kawwen Kandamine,
Raske om raatma ragumine,
Ränk om rõõwaste mõsKemine,
Wileto meil wee wedämine.
Wiiu Pukk.

220. x3 neidsi Rene Ruet Lammas.
ihen ole meiste, ihen naiste
wahel poiste wallaiste
Ruet Lammas.

12.

O minu ärsea[x1] pärrärene,
Kulda roosi rosa Kene!
Waata oma walla jõrgi,
Taisa saali weere pääle,
Tukke üles tõusi pääll,
Kuidas walgla wacwa Tosse,
Teapäisse pi natesse!
Wald sul waagub wardalesse,
Teopäisi teibe'emnä.
Milles ooh Kurja me Kubija,
Wai ooh walja wanembe?
Sun ei wäsi randi emnä,
Keele Kene Käsi emnä,
Käe Reppi Kandi emnä!
Wiiu Pukk.

x1 ärsea?

V

13.

Mul oli Kolmi welle Kesta:
Üte saadi Karjamaale,
Teise saadi marjamaale,
Kolmande Pruājaele;
Kodu tuli Karjamaalta,
Kodu tuli marjamaalta,
Tule ei Pruājaelta.
Emäkene, emekene,
Pöiakene, taadeke!
Tee mul pälwas pätsikene,
Katte Ruusse Rakukene,
Ma lää welle otsimaie!
Lätsi äro tükki teeda,
Tükki teeda, marka maada,
Wassa walget liiwakesta,
Küimär küla waheta:
Mis mul wasta wõi tulessi?
Wasta tuli Kümme Kündjät,
Sada saadu rootsijata,
Utesse äestejet:
„Tere, Kümme Kündjata,
„Sada saadu rootsijata,
„Utesse äestejet!
„Kas te näite meie welle?"
„Näime, näime, ei Könele!"
Lätsi jälle tükki teeda,
Tükki teeda, marka maada,
Wassa walgeta liiwada,
Küimär küla waheta:
Mis mul wasta wõi tulessi?
Wasta tuli neli neitsit.
„Tere, neli neitsikesta
„Kas te näite meie welle?

„Küid oli sellän, siid oli jõlen";
„Lina Keerus Keskelä!"
„Weli Kõndse mere weeren,
„Lugex ta mere Kiwejs,
„Raio ta ranna paadipuida." (wist paatsipuida)
„Minu noori welleKene!
„Mis teed mere Kiwesta,
„Mis teed ranna paadipuista?"
„Lina tee mere Kiwesta,
„Alewi tee paadsipuista!"

Miin PuKK.

14.

Kägu tuli puila, Kägu tuli maile;
Kägu tuli puile puhtellä,
Worikmaile walge eela.
Kägu ei Kukku kiwena,
Lind ei laula label moal:
Lind küll laulab lepiKun,
Kägu Kukub KunsiKun.
Talunaise, Karga naise,
Kabeje naise kawal:
Wõtse na Kirja Kiwesta,
Wõtse mäetsi mätastesta,
Kudawe Kirja Kindlesse,
Kawe armi ammesse.
Kuina Kürwe KäsiKesse,
Wõi na lasKwa laade teeda:
Käo Kirja neil Kindlenna,
Käo armi ammelenna.

Miin PuKK.

15.

Otske ülis, hellä welle,
Otske üles Kõisi paikka,
Leidke üles leeri paikka!

Org om allo, mägi päälE,
Org om alla ubinikest,
Mägi päälE pähkemiskä.
Poisi orun oigelia,
x1. Roiglema! Kalla Kuonna Roigelia x1.
Näidi nii mängwä mäe päält,
Lõõwa Kallasta Kunida,
Läskwa Karasta Radsada.
Kohe see Kuni Kukkumeesä,
Või siit Radsa Kargelia?
Kuni Kukkus Kiritkutsida,
Radsa Kagas Kalmeesse;
Kilkulei Kiri Ku usse,
Kalsikilei Kalme Kaane.

Wiis Rahvalaulu.

16.

Emäkene emmekene,
Esäkene, Taadekene,
Kuine sa orgu elämes,
Kade Kalleku wahele!
Org ei näistä näidessida,
Suuri talu tähtsrida.
Tare tee Tarwastu mäeli,
Kohe tee Kiia uulikesse,
Koda tee Koiwa päält,
Laut tee Läände mere weerde!
Tare tee tarke taaruke,
2. magada. Kohe tee viikaste mäkke x2,
Koda tee Kosja Käiwä,
Laut tee lammaste lugede!

Wiis Rahvalaulu.

Jörg läheb teises raamatus edasi.

17.

Emäkene, emmekene,
Mesimarja memmekene!
Tuusid otsan orja riisti,
Käewarsin waewa riisti,
Es minu wette wisanu,
Ennemb mu oia uputeenu,
Ennegu Kaswatid minuda!
Ennemb mu mähkin mätsida,
Uuidateenu turbeina,
Kiiguten mere kiweje,
Ennegu hoisid sa minuda,
Kaswatid sa Karjulista!
Jugi sai sellel, Kes ei tunne,
Aki sai sellel, Kes ei arwa.
Mis sai häädä must emäle?
Mis sai häädä must esäle?
Silmäwette, meele Kurba,
Ikka sai imetemesta,
Silmämärgä mähkimesta,
Toomingel tuletegijle,
Laisal sai latsehälitejel!

Wiis Jelling, Taagepera Tammistel.

18.

Siis oli elu, mis ma elle,
Siis oli Kasu, mis ma käwe,
Ku elle Holmetennä,
Kasu Käwe Karkotiennä,
Surte sahsadel seäna,
Tahweljalgade tuana!
Läksi ma sagsa magame,
Isände iluliinule,
Panni proua patjalani;
Otsi Kodu ma Kalma

Wanembid walatemaie,
Leisi emä ikkewetä,
Leisi esä ikkewetä,
Welle noore nuttewetä,
Sõsare Kalli kahitsewetä.
„Mis sa iked esäkene,
„Mis sa nuutsad männikene,
„Kutad nooremb welleKene,
„Kahitsed Kallis sõsaraKene?"
„Ikeme jo sinu eluda,
„Kahetseme na sinu kasuda!
„Peräst petäwe peenipoisi,
„Augulesse ahkaKume!"
Mina tunsi, wasta lausi,
Pääsi, targaste Koneleme:
„Ennemb mu petku peenileina,
„Katku Kardise Kiwije,
„Ennegu petäwe peeni poisi,
„Augulesse ahkaKume!"

Wiin Telling.

19.

Lätsi mõtka kommukalka,
Wara enne walgeneta,
Mis ma leisi minnemä?
Leisi lina Kaswamaie,
Karassi sisse kakkumaie.
Kakzi peo, kakzi täise,
Kakzi poole kolmandesta,
Wüsi koduemä kätte,
Esi emmä palle maie:
„Oh mu armas emäkene!
„Kua mal neist kolme rätti
„Kolme rätti, kume põõra:
„Üks kua pilkka wiluline,
„Teine laia lausiline,
„Kolmas kulla kirjuline.
„Sis lää mõõlu mõskemaie,
„Oja weerde uhtamaie;
„Sis pane kuusile kuiume,
„Kadakile kahkumaie,
„Päälc pane päewa poole,
„Otla pane ao weere."
Kes saal warjuste walati?
Kumbas pool oli puhtelemba,
Wõi oli weere walgelemba?
Kun poolt oli puhtelemba,
Ao weese walgelemba.
Sääl tuli kolme ostejata:
Kiast tuli kidali poissi,
Tortust tuli tarka saksa,
Pärnust päewä, poisikene.
See tõi kulda kübarenna,
Hõpet särgi mõlma täwwe.
Kohes ma kulla kuluti,
Wana hõpe wõi wajuti?
Siä särgi siilu pääle,
Otmmä padja põõrä päälc.
Paugati see padi pälama!
Kes oli kerge kistuteme?
Karassi üks kalewipoig.
See tõi pilwe tulleenna,
Sagarikku sammudenna;
Pilwen oli wesipiisa,
Sagarikun puhas parju.
Parjun oli ani madalen;
Anil oli sõba sinine.
Sõba all oli sagsa talli.
Sääl oli säidse hingiesta[x],

[x] wiluline?

[x] hingeliist

Katesse Kari märäda,
Ütesse hiiwä hobasta.
Kiik oli siidisse seotu,
Kiik oli pantu pannelisse,
Kõrwa weere Kullussessä.

Wiin Telling.

V 20.

Kolm Küll meestä meidä päidä:
Kuu alta, Päewa päältä,
Tagant targu Tähekene,
Ale sagsa sõgi lawwa,
Üli härrä istpengi,
Tähi raudise redeli.
Üts oli rinnun rikas mees,
Täine Raalan Rangemees,
Kolmas waene Waadel Jaani.
Emäkene, emmekene,
Esäkene, taadeke!
Kellel pea minna mineme?
Kas lää rinnun rikkadele,
Wõi lää Raalan Rangedele,
Wõi lää waesel Waadel Jaanil?
Tüdarlats, sa limmukene,
Ilmä ei rinnun rikkadele,
Egä Raalan Rangedele,
Mine waesel Waadel Jaanil!
Rikas johus joomapaiku,
Sakas saajatalule,
Wiiäs Kas wiina Kellerije.
Tale Kukessa Koduje,
Kanalaalas Kammerije,
Tale Kui tuli tareje,
Pist Kui pikse noldesse,
Tand ta püitsa pengi päälle

Püitsa lakksi[1] lawwa päälle
Wõt ta hõiku naista noorta.
Kui ei kuule naine noori,
Wõt ta püitsa kengi päältä,
Püitsa lakksi lawwa päältä,
Wõt ta panna kiuti pihta,
Piuti pihta, sepwi selgä;
Seeni Kui silits ta sinistä,
Weerit were alusta,
Seeni Kui täista andamessä.
Mine waesel Waadel Jaanil!
Tule Kui tuwi tareje,
Wõjus Kui lammas uudiessä.
Tand ta pilli pengi päälle,
Kandle Kate jalutsisse.
Wõt ta hõiku naista noorta,
Kui ei kuule naine noori,
Ütleb endel ütsinde:
Maka, maka, naine noori!
Magad sa wäsinud unda,
Suigud suurta Jettä ännä!"

Wiin Telling.

V 21.

Walati mina, walati,
Mis säält mäelt nähtämessä,
Wai säält kaugelt paistamessä?
Kirik kaugelt paistamessä,
Maja mäelt nähtämessä.
Kes sääl Kirikun Kõnniwe,
Wõi sääl majan wõsumewä?
Neli noorta näitsikt näidu,
Kolmi noorta noorikida.
Mis ne näia kõõda tagasä,
Wõi ne nooriku walmistesse?

Üks Rääl Kudas Kulda sukKa,
Täine weerit wiKerzuKKa,
Kolmas iKi welleKeda:
Üks ep welleKe minuli,
" Hõbe pääjaKe õele;
" Teegi sepusse sugemi.
" Tegi wallal walleida,
" KihelKonnal Kirweida,
" Näidistel mugade päid,
" Wanatel meestel mõõga päida.
" Walld es Kitsa welleKestä,
" Walld es Kitsa walleida,
" KihelKond ei Kirweida,
" Noore mehe mugade mõõga päida,
" Näidise mugade päida.
" Lõhu ära welleKene,
" Lõhu ära lõõdsa lawwad,
" Tangi tasKusse wajuste,
" Pihi pistä räästeesse,
" Tale maada Kündemale,
" Teement maha sikpunale!
" Tee sa Riiani rügije,
" Ette Riia erneida,
" Taade Riia talterida!
" Kui jääd maale sa elämä:
" Ehen sal erna äitseneesä,
" Talka tatar lillendessa,
" Kesi Keeret KesKellä!"

Wüm Telling.

22.

Lätsi ma tingerden teele,
Mõtelelenna mõisa poole:
Kuulin Kubije takwet,
Mõtlin mõisamehe olewet.

Wõti mütta mööda aida
Külili ja KäsiKuli,
Iggast nu Farusc wäriti,
Terte lõus lõiwa lõksu.
Walati mina, walati,
Kes see Kolli aldanesse,
Wäi mind takka aetenesse:
Es ole Kuljas egä Kilter,
Ei wana willäwaras,
Mõisawillä mõõtija.

Mõtus, Jaagepera Nurmperält. (Mees, pärisorme ei ütelnud naeldes Käsida)

23.

Lääme, lääme, Käime, Käime!
Lääme mööda Mäidi Külä,
Kõrwast Keisri Kiriwat!
Sün ooh Külä Katsipäide,
Mõisa sün mõlemitpidi.
Lääme Källä, me kaeme
Talu suuri tüttereida!
Kes mul mulku murdanessä?
Eä tuli mulku murdemaie,
Weli wärrä wäärdmaie.
" Murra see mulka raame[x1]
" Päästä see wärrä päningine[x2]!
" Tere äiä, tere ämmä!
" Tulin te tütrit Korimaie,
" Linnukesi liimitsema!"
Walati mina, walati,
Kohes nu hobu pantanessä!
Hobu hoowi pantanedi!
Walati mina, walati,
Mis mul sõwas Toodanessä?
Läud oli liitsutu lihale,
Talle Kateta Kalale.

[x1] x1. rahane
[x2] x2. peningine

Küll mul meelitz mettä leibä,
Enämb weel meelitz näiakene.
Walati minna, walati,
Kohes minu ase tettäni?
Ase mulle aita kebti.
Walati minna, walati,
Mis mul alla pantanessä?
Liina alla pantanedi,
Kasuk pääle Katteteni.
Walati minna, walati,
Mis mul hõlma hõigatie,
Wai mul Kätte Käänetie?
Ole mul hälma hõigatie,
Näiu Kätte Käänetie.
Poole öödä minu magasi,
Teise poole pehkelia,
Kaie näidu Kawalust,
Kas Käiwä Kärdu Käskule,
Wõi lääwä Anne askelia[x], 500.
Wõi lääwä Wiin wettä Tooma.
Kuhhu lauli, näid ei Kuule,
Teine lauli, näid ei Kõrwe,
Kuhhu Küll lauli Kolmat Kõrda:
Näid sis Kääni Teise Küllä.
Tulli hommuk walge wällä:
Käi ei süü Kärdu Käskule,
Anne mitte askelia,
Es lää Wiin wettä Tooma.
Amm see weesi wete Talt, 590.
Kalluteles Kaju rada;
Ai see Käisi Käskule,
Aie pere askelia.
" Jumalaga neegi ämmä,
" Jumalaga neegi äiä!

[x]. askelia?

" Hääp oli äiä, hääp oli ämmä,
" Kuri mooda tütterilla:
" Wüsi ei wesille weesi,
" Kuule ei Kuzele Käwwä.
" Jumalaga äiä, Jumalaga ämmä!" 600.

Mõtus.

W 24.

Läksi ma tingerden Awle,
Mõteldem mõisa poole,
Wõti ma Kubjast pallelde:
Kuule Kubjas, hella welle!
Sesto nüll sammu sakembe,
Pista nee tilku tihembe!
Sis mai rikku ruuna rinda,
Egäi Kalku Kõrwi Kaala.
Sis olgem ühke noore mehe,
Olgem ühke, ostam musta, 610.
Ostam Kulkud looga pääle,
Kullussed Kõdare Kälge!
Läämeks teedä sõita maie:
Mõtlin tee tihtuwetä,
Mõtlin raawi rakzawetä;
Ei süü tildsu teekene,
Ei süü rakzu raawikene:
Tildsub mul tõlda tinone,
Rakzub saani rahane.
Saani peele Peetle maalta, 620.
Saani aisa Harju mealta,
Saani Korju Kuramaalta.
Läksi teedä sõitemaie:
Kiiru näidise nägewe,
Harju mõdse[xi] mõtelia:
Oles see meesi minula,
Oles see noori nädala;

[xi]. mõdse?

Mina pcäs ka peona,
Kannas seda Kätte pääl;
Jalwel sun rätsi Kanna,
Jalwel willa wakanna,
Mcä laseb setä rätsasängi,
Ratsasängi, wedrupengi;
Juwel weeritse prilasse,
Jalwel ahjo paistelle!
Aadu Altin, Jatkula Kunnatarel.

25.

Hcä emä meid imetse,
Kätte pääl meid Kaswatse:
Lõpe es tuli tuasta,
Sääle sängi sambasta;
Anna es ota imete,
Anna es lase lepike,
Ota piima, helba piima,
Pordulom pimä punane,
Lasel kepsä Karwaline.
Hcä emä meid imetse:
Ahs ka lamba lausjalle,
Kitsi Keele Kirmetajal,
Jahku omma tuusjalla.
Millelks nassa eide waewa,
Eide waewa enne pimä?
Jää tal Looja rüppeessä!
Aadu Altin.

26.

Näima näidu Kaswawetä,
Südirinda sirgawetä:
Wõti ma hoielde hobusta,
Wõti ma hoielde Kesta.
Kaswatelle ratsu Kesta.
Et sa sõida min hobese,
Lase trahwi lakiotsa,[x]

[x] lakiotsa?

Kus see näidu Kaswanesse,
Südirinda sirganesse!
Hobu wõt Keeli Kõnelde,
Kats mul meeli mõistatse:
" Ennemb ma sõida Riia teedä,
" Ulepäike Pärnu poole,
" Kui Käi näidul Korja teedä
" Wõi ma sõida saaja rada.
" Jun mul Kiskes suitsetsila,
" Pää nimel päätsi wallitsila,
" Hamba lääwa alaspidi,
" Kaal mul Käändus rõngessilo!"
Aadu Altin.

27.

Eilä Märki oodetse,
Täna om Märki täännä saanu.
Peremees, peremehele,
Perenaine, perenaisele!
Kas labad talla tulla tubaje,
Ala räästä asude?
Jahu see teeli tubaje,
Lõõdsu lõke hommesse!
Kui ei ole tuld sün tuana,
Egäli pirdu pistissennä,
Roogi roogu räästäestä,
Kaku heinu Katusesestä!
Mõrtom tulla Raugeltä,
Läbi soo, läbi ligeda,
Ummert ilma ümärel,
Päält tuli päewä punatse,
Alt tuli ao werewe,
Läbi laia lawwa mõtsa,
Läbi Kale Kasteheinä.
Pilliroogu pisti silmä,

Kasteheinä Kakas Kaala.

Laske Märti lämmecsse,
Kutske Märti Kuuma tuppa!
Märdik Rüidse Külmetesse,
Warbaotso walutesse,
Koudsa heitwä Roorikusse,
Kõpka tal walu wedäwe,
Rüidse tal Külmä Rüidäwe.
Peremees, peremehele,
Perenaine, naisekene,
Talupoig, Käbirübäre,
Talutüdäc, Kaldo Kangä!
Laskes Märti lämmecsse,
Laske Märti Kuuma Kulge!
Tõstke tellge aawa ussi,
Saatke sanga wäräwe!
Meilom hulgan ussest sepä,
Salgan meil sagarc sepä:
Hulk teb mc ussc lawa,
Salk teb mc sagarc.
Mis took Märti tullcenna?
Märt took willä tullcenna:
Uba musta, Põine walget,
Eonco irmi[x] armiline,
Lääts ony lipsilapsine,
Misu nellä nurgeline,
Kesi Kuowe Kuruline
Sedä took Märti tullcenna,
Mits[xx] took willä seemelet.
Otsi müid Märdik orutikesta,
Kae müid Märdik Kukukesta,
Sialapeta laesta,
Siakinki Kellerestа!

Aadu Altin.

x/ irmi?

xx/ mits? Pm raagu ei wõiks ka tähendada.

28.

Tahtsin Leri tuulutada,
Wilja puhtaks wisata,
Hagamatest haratada,
Kõlkaist puhtaks Kerutada.
Tuul ei tahtnud tullasisse,
Ohk ei wõrawasse weeri.
Mina tuulta tuuseldama,
Ohku wirgast wiliõtama:
Tule, tuli tuulekene,
Põtsu, õõtsu noh õhukene!
Põka õigelt rehealla,
Haga Kõhe wõrawasse,
Wõre wirgalt wilja sekka,
Sammu wirgelt sarja alla!
Wii need Kõlkad Kõlgusesse,
Haganad ää haganikku,
Jäta terad tuulajalle,
Wilja iwa wiskajalle:
Sada wakka sarjajalle,
2 Tuhat wakka tuulajalle,
1 Wiis sada wiskajalle.

Mall Ruut, Koorkula Koolimajas;
neude ridade Kirjutaja ema, Piiatwerest.

29.

Sirp on sirtsa, raud on raibe,
Sirp on sirtsa sepa tehtud,
Raud on raibete tautud:
Liiga pisut pinnitatud,
Liiga harwalt hammastatud,
Karastatud Kasinaste.
Raiskab ära rukki jumred,
Katkub Katki Kasa Konsad
Murrab maha oõra okkad.

Mall Ruut.

30.

Koas istsid Kolde äärer
Wanapaiss ja wana tüdruk.
Mõtlesiwad mõlemad,
Arwasiwad agaraste,
Onne aja õilmitsemisest,
Armuaja audumisest
Tulewikus tulemasse,
Olewikus olemisse.
Tüdruk, tegi tulda
Riisudest ja riietest,
Wihtadest ja wiiskudest,
Wanalinna kuntsadest.
Paiss, see ohkas, ridas raha
Trumdi tarwis, pulma tarwis,
Oma maja asutuseks,
Elu korra edendusoks,
Noorte osaks, wandolewaks.
Tüdruk tukkus, tuli kustis,
Paiss ka norsas norusõeaga.
Unejunal kuduse kangast,
Kuduse kuju, näitas nägu.
Tüdruk nägi: tali peäu,
Prisk ja pitk kui pilliroogu,
Tugew, suur kui tamme tüwi.
Tahtis talle wasta joobata.
Joogusat tõusis tubli tuuli,
Mis wäis liblik lendu peäu.
Läks tad kinni lennust jäädma,
Tabas — paja roogu pihku!
Wanapaissi, waeselene,
Nägi unes nalja uusi,
Kuidas tõlda tõrwatie,
Rattaid rohkes raswatie.

Tallas istus peene piiga,
Naeru näol nagu näitkis.
Tuli torni ja tuiskas teda
Talda peene piiga rõiwa,
Sõitis põrga mis põrinal,
Taha kambri korinal.
Puidis põrgust põgeneda,
Sarwiku selgist waada laiti;
Kogemata komistelles,
Kukkus — kaelani kajasse!
Mall Ruut.

31.

Küge küge liibekene,
Kellel kenä näokene?
Jõe Anuel kena nägu,
Oh see om üks imeline!
Küselik ja kullejalik,
Seeoli mõtsa Jüri jago.
Jüri oli Kuulda Kuulus poisse,
Ja ka nätä nägus poisse.
Jüri läks lusti sõitemaie,
Jõe Anne waatamaie,
Sõitis Jõe aida otte,
Pööris Jõe trepi otte,
Karass maha upsatie,
Saapa rawwa ralksatie.
Jorskse wasta Anne kene:
"Tere minu armas peiukene,
Tere Kaarli Kallis wäimees!"
Anne see jorskse Kolde otte,
Wõtse Koogi pannikese,
Walmistas seal Koogikesi,
Koka järgi maikust söölki.
Proenaine pestis looma,

Setu Ka Kambrest Kalja Tooma.
" Wäimees, wäimees, istu Tooli,
" Istu Tooli, lange Lauda,
" Wõta meie Wõid ja Leibä,
" Katsu meie Kala Liha,
" Kuni Keedän Kanamune;
" Sis saad Kätte oma Anne! "
Jüri jalga Lei ja ätel,
Kui ta sedä jatta mõtel:
" Enne mai sõõ, enne eijõo,
" Kui saan Kätte oma Anne! "
Mari Vares, Koorkula Ala-Valgjärvest.

32.

Lehmäkene, Linnukene!
Sõõru, sõõru, lehmäkene,
Anna piimä, pikkä händö,
Sõõru sarwest sagsa piimä,
Sarwe juurest junkra piimä,
Sõõru selläst selli piimä,
Sõõru hännäst hästä piimä,
Hännä voodsust rowwa piimä,
Nelläst nisast neitsi piimä!
Lehmäkene, linnukene!
Sinna piimä püti täitä,
Egä ei wahi waadi täitä;
Anna üks anume täisi,
Lase laia Kapa täisi!
Sis saab piimä pere süwwä,
Sis saab wõida wõõrastele,
Koost saab Kokku Kutsujalle.
Kui sa ei anna, ma ei soda,
Hunt sõõb sinu, poiss wiib minu,
Hunt sõõb sinu soodi pääle,
Poiss wiib minu maadi pääle:

Kats om Kahjut perenaisel.
Kadri Lust, Koorkula Ala-Valgjärvel.

33.

Emäkene, emmekene!
Üks, mäpo tütär emäle,
Üks mäpo tütär esäle,
Sõsar wõe wellele,
Wiiri, kui muna murule,
Käisi, kui Päblik mäele.
Süsti tuli Kulu koesme,
Wana halli hangu Anne!
Emäkene, emmekene,
Kuidas lää mina Kulale,
Astu wõi mana hallile:
Anna ma noorele Kättä,
Anna kui ahjä paistelle;
Anna ma wanale Rõõtä,
Anna kui Koera Käpäle —
Anna ma noorele suuda,
Anna kui sooja saialegi;
Anna ma wanale suudä,
Anna kui surma sõõlegi.
Wana wasta waidleli:
" Tule mulle, näitu noori!
" Sunust ma sõõdä, sunust ma jooda,
" Sunust ma sõõdä suhkurella,
" Pro päältä päbkelida,
" Alka hammaste lülule, N. lülule?
" Kuu Kuiwile Kalale,
" Otsta ani linale! "
Elli ma esä Roduma,
Läksi ma aita mäele:
Pere mul peetä tulesi,
Korja latse lasKumesi,

Orja mul järgi ojusi.
Anni ossal ma oxada,
Kalkei Karjastel Kalada,
Anni peeleppiimä leibä,
Wõõras telma wõida leibä.
Esä ütel hüüe päale,
Ema Kaiwas Kaesi päalo,
Welle wõõre rotte süüsse,
Esi oli hilpi hüüekene,
Katelsjalal Kaesikene.
Tähi es esä hõigate,
Tähi es emä hõigate:
Esä hõigas hellä Keses,
Emä hellä tülre Keses,
Mun pere mutnas orasse.
Sai ma sulle joada wesse,
Jäi ma sulle jäädä wesse,
Kuule es oma mimeda,
Egä õiget hõiga Kutsa:
Hoor ma ole hommu Kale,
Liky ma liia lõunele,
Kalk ma Kalli õhtu elle;
Ütled Kallis Kaasakene:
„Mine hoor, jooda hobone!
„Mine liitsi, läpsä lehmä!
„Mine Kalki, saada Karja!"
Elli ma esä Kodama,
Lätsi aita ma mäelle:
Pää patti sea lihasse,
Hõlma õllepoolikasse.
Esisei ma sedä Kalada,
Mis kuli mängiden mäele,
Lusti lüüwen koodsikusse;
Näid sõõ ma sedä Kalada,

Mis om mäele mädänu,
Mis om katki Kopsikotu,
Jala alla halliketu.
Iki ütlid, iki kitsid:
„Ma pii pillige magame,
„Kammelege Kauna Kambres!"
Näid wõid piiksuge magame,
Aad su Kaikagi Kammeresse;
Paned päidse päitsisse,
Kaika kaasa jalutsisse.
Kadri Lust.

34.

Kõigul Kolmi tutterida:
Üks oli Müüli, tõine Maali,
Kolmas Kallis Kaikene.
Kätoi'we na Kiriku teedä:
Hobu hirmus meil ehena,
Föld meil peräna Kõrisi.
Olli wäike Ilandsukene,
Iki ütliwi Hansule:
„Tõasse üles, Kusi händä,
„Mine nõtsu, laiska lehmä!"
Kui na waibasi wanasse,
Tata meil tallew õisse päale,
Sarwe silmile sadasi.
Kaswi üles Karja Flautsu,
Suures nüi Kui muugi meesi,
Teenis sude rikkas mihes,
Tõusis taluperemihes
Saitse samati Kirikusse:
Hobu halli tal ehena,
Föld ali Kuldine peräna.
Näid ta ütel tätterilla:
„Ole teil Kinnast Kirstonagi,

„Wana wiłti wałkanagi!
„Ilts ep Kinnas Rizzkun teile,
„Ilts ep sõkri sellãu teele,
„Seegi sõke sõrmitagi,
„Seegi sõke siilutada!"
Hando oh Kallis poisikene,
Kui ta laseb laade teele,
Wai ta Kõnnile Kõrdsi teele,
Naeb ta tütsid Kõndimata,
Ilus nüid neil tütterõlla:
„Ilosa Rõiwa, Kusihãndalã!
„Laze teedã, laiska lehmã!"
Kadri Lust.

35.

Saugamaal oli ilus nãu,
Raidu Jõiu nimega!
Läts ta mõisa Rõrrale,
Selgã ai ta siidi leidi,
Jalga pand ta siidi saukа,
Ladus otsa laaskst Rengã.
Läts ta mõisa õawe pãale,
Sis Kiik poisi jooxtes tulid;
Tuapoiss tuli tuhatmellã,
Kuttsar tuli Rulleldemma,
Karjamees tuli Karatten,
Walla poisi waikelden.
Läts iwe Kiik Risklemaie,
Karwupsidi Rakkemaie,
Kissiw Katski siidi leidi,
Leiwã Katski laasist Rengã.
Jõiu hãrrãst pallelie:
„Kulla hãrrã, Ruulemõnnu,
„Peene saksa, peã aru!
„Mõisa poisi nüt mõttsaka,
„Walla poissi, nee warganãu,
„Kissiw Katski minu leidi,
„Lahkzewe mu laasist Rengã!"
Sis neid poisse pesseldie,
Walla poisse waswatie:
Tuapoiss sai tuhat löökі,
Sannapoiss sai seada löökі,
Karjapoiss sai Katsse Kümmend,
Sapoiss sai seitse Kümmend,
Kuttsar sai wiis Kümmend.
Kadri Lust.

36.

Mets wellel suure surme,
Suure surme, laia wãlla,
Sest woh sõtsel laia Rãe,
Laia Rãe, pika sõrme,
Panewe Rakka Karja surma,
Kadormusse laia wãlla.
Weli hellã wellekene!
Pane ratsu ran'gelle,
Sõrasilma sõrmusesse,
Mine sa pãewal Põrmusse,
Tule tuunil tagasi!
Tuo sa Wirust Kulda wikkla,
Karjust too hargi hõbeda
Nabra pãie pãale panna,
Sisali Rudetsilade!
Sis teeme nabra Kuine sraize,
Kuheliku Kui enandi,
Sisalikn Kui siidi saksa!
Weli, hella wellekene,
Jãtã ei Kõrta Kõikumaie,
Willã warta waalamaie,
Lõugeste lõigate

jag. 61.

×1. sisalik? kirst moni wilo ja kunik.

Päästkeste päälä tulla.
Me panim' Rokku Kurja nurme
Kadermusse laia wälläl.
Nüid ole näin mi' Kui' muie,
Jää ei põllule põdeme,
Jää ei wavl walatseme,
Ei otsa hengämaie.
Kui me saame põllepõlwe,
Astum wõi tänu alagi,
Põlle põlwen jäänie põdeme,
Tänu alla hairgesse.
Harjun Käime arsti manu,
Wõru sanna wihtamaie,
Kõpun Kõttu võrumaie.
Kui meid pistab pikkä uissa,
Salwab wõi sao alune,
Sis jäänie põllule põdeme,
Ei otsa hengämaie.

Kadri Lust.

37.

Jüri jutusti minule,
Taga ahja Rammeren:
"Mis me saajas õrä tapam'?
"Lääme lauta, tapam lai'ku!"
Laik wõtš Kulile Kõnelt:
"Arä tapaku minuda!
"Suwel ma Künnä suure nurme,
"Talwel mätare lämminde!"
Jüri jutusti minule:
"Lääme lauta, tapam lehmä!"
Lehm Küll Kulile Kõneli:
"Arä tapaku minuda!
"Suwel ma anna suure pürnä,
"Talwel härgitse wasiku!"

Jüri jutusti minule:
"Lääme lauta, tapam lammast!"
Lammas wastu pallele:
"Arä tapaku minuda!
"Suwel ma anna suure willa,
"Talwel paari tallukesi!"
Jüri jutusti minule:
"Lääme wälkä, tapam' Koera!"
Koer Küll wastu waidleli:
"Arä tapaku minuda!
"Suwel ma Kaitsa suure karja,
"Talwel ma maja walitse!"
Jüri jutusti minule:
"Lääme tarre, tapam' Kassi!"
Kass Küll wastu waidleli:
"Arä tapaku minuda!
"Hiire söömä su eniändi,"
"Rotti noore neitsi'Rese!"

Kadri Lust.

38.

Ori peäb ussin olema,
Wara täus ma waene lätsi'.
Tassa peä ussi hoidema,
Usse lingi' liigutama,
Ori oli ilma tarka,
Kaba Kondsani Kawale:
Pand ta elli enge päälle,
Pand tä reswa rambi päälle,
Pand ta liiwa lingi päälle,
Soola suure usse päälle;
Sis es Kiutsu suure usse,
Egä es rapsu rasse rambi,
Daugu ei paksu sagare.
Ori peäb ussin olema,

Wara tõusma waene lätsi:
Koa pühk ta Kuu walale,
Aida pühk ta ao walale,
Tare tõttede hellele.
Kadri Lust.

V 39.

Mul oli Kolmi hellä welle: 1080.
Ute saadi Karjamaale,
Tõse saadi marjamaale,
Kolmande Kalajärvile.
Kodu tuli weli Karjamaalta,
Tõne weli marjamaalta,
Tale ei Kalajärvilta.
Lätsi welle otsimaie.
Mis mul wasta wõi tulesi?
Wasta tuli Rümme Rulada.
Küsisi ma peresi peresse, 1090.
Kõndse wõi talust talusse;
Egän talun ma Küsisi,
Taga usse uuti:
„Tere, tere talurahwas!
Kas te näide näiu welle?"
Egälpaal mul pajategi,
Wasta warsti wastatie:
„Meänes oli näiu welle?"
„Panapõsti, peene kuuli,
„Walge pääge, liina juusse, 1200.
„Ruid oli sellän, siid oli õõlen,
„Pal pussak Reskelle!"
„Nües sääntest näiu welle,
„Kuule es keägi Ruskie seäntest!"
Lätsi jälle tuisi teedä,
Tuhki teedä, margend maada,
Käinär Külä wahetta.
Mis mul wasta wõi tulesi?
Toi tuli wasta näiu Kene:
Näga Käkit[x1] Kätetesse 1210. [x1] peidetud.
Silma peidet pleesse,
Näga nätti mutuline,
Silma ilu wetelise.
Küsisi mina, Küsisi:
„Näiu Kene nwor Kene,
„Miste silma sul siriseve,
„Wust wõi olgse ojuneve?"
„Oh mu sõsar sostrasilma!
„Oma ema äige tuhar!
„Kabu Karske om Kahwatanu, 1220.
„Näiu awo om õrä naardu,
„Se sõsar hõlma wõeta,
„Wägiwaldselt woodi wiidu,
„Emneigu emäs tothu!
„Esi weesi wete teele,
„Kalle Kala Kuluse
„Pages peräst paadi päältä!"
„Meänes oli näiu naarja?"
„Puna põsti, peene kuuli,
„Walge pääge, liina juusse, 1230.
„Ruid oli sellän, siid oli Õõlen,
„Pal pussak Reskelle!"
„See oli minu wellekene,"
„Esä, ema aianuspaiga!"
„Weli sul wette appanes!" [x2] Loulualustaja ses on Kolmi welle ütelnud.
Kui ma ilu welle Kaebe,
Kats ma Kuuda Kaala rätti,
Aasta welle ameta,
Elu eä welle eunäst,
Welle süidi, welle surma! 1240.
Kadri Lust.

40.

Laske Märti lämmeesse, Kaski!
Märdil Rüine Rülmetewe, „
Märdil warba walutewe,
Sõrme otsa sõeldewe.
Ole ei telki teespääl temäl,
Ahju paistet teede arul,
Suhun ta sõrme sulatseb,
Peon põlwi peesitseb.
Perenaine, linnuRene!
Hoikka poisse, moori[x1] müüsi, 1250.
Hoikka tüdrük, leedu[x2]nända,
Karja tüdrük Karjalatsi!
Kui sai kutsa esi minnä,
Ajja otsne, Käse Käsku,
Puhka see tuli tubaje,
Tõõdsa tõke Koldeelle;
Kui ei ole pirdu, wõta pinda,
Wõta pindu pengistägi;
Kui ei ole pinda pengi nägi,
Wõta laest laastukesta, 1260.
Kui ei ole laen laastukesta,
Wõta roogu rääsikesta!
Puhka tuli Kutse suusta,
Kõõrutse Kana ninasta,
Tõõdsa linnu lowwa kuusta,
Laske Märti lämmeesse! —
Olge Tarwe emmeRene! —
(Tuas)
Perenaine linnuRene,
Tõusu ääles uudiesta, 1270.
Walge patjade waiheltä,
Kirju teki KesKelta,
Sinilillide seästa,

Kullertuhsu Kohtekohta!
Wõta asta aida teele,
Kelgi Kellerde radada!
Otsi Märdil ohwriaida,
Kae Märdil Karaskida!
Kui sai tää, ma jühate:
Wõdi Koan Koogu otsan,
Karask Kambren Kapi jäälä, 1280.
Ärset om ahju otsa päälä,
Kukk om aidan Kotiotsan.
Märti tundse toorest haisu,
Sia tapet, Küiti harga,
Suuri mureti[x] ära Kukkat. [x] muri?
(Andeid saadis)
Aitumma, Märdi Tenoäwe!
Ken müid annis Märdilegi,
Sellel annaKu Jumala,
Sellel Jõõsus põõratagu,
Pähä Jummal põõratlegu, 1290.
Kallis Jõõsus Kaswatagu!
Laut teil täisi lehmisida,
WasiKu Rigil wainekellä,
Laut teil täisi lambisida,
Kesä oinas Keskekellä,
Pund tal wõllu punusa päale,
Sada nakla sarwi wainele
Pähk teil täisi põrsikida,
Suure sea neil seäna,
Katus täis teil wanu Kanu, 1300.
Murde täis teil munesa!
(Jantsiõles)
Tandsi, tandsi Märdikene,
Tandsi taso, hüpsä hilju!
Tare tammine tümiseb,

Ait om aabõne, helizeb,
Koda kuuskõne kumiseb,
Põdra luiast sün assi põõna,
Siikasarvist saagare,
Linnuluiste usse liugi.
Peremees Kulda kübäre,
Hõõrt kahk tõisele talale:
Mis jätäm' pere ksäle?
Jätäm' ruuna rahwe pääle.
Mis jätäm' peremäle?
Jätäm' lehmäd läpsikusse.
Mis jätäm' perepojale?
Jätäm' täkku, tähtsaksa.
Mis jätäm' pere tüttarel?
Piretütär Kulda Kaidi,
Sõrme wõimo tal wäisse,
Käe nisu taigenesse.
Mis jätäm' peremihele?
Kats tal pillisse perssa,
Käsilises kätt pääle!
Tõwis teile, tõine meile,
Kolmas Poduminejäle!

Kadri Lust.

41.

Veli pellä wellõ Rene!
Mis se ennast ahastede,
Mede wastu walmistede?
Egä me sälegi teil ei tule,
Teile seä minäle,
Meelemurdja murile,
Kotaskaala randsile!
Et sa Küll ostas Kolmi Kengä,
Egäl Kengäl Kulda paela,
Süsti ei tule ma sinule,
Sinule seä minäle,
Meelemurdja murile,
Kotaskaala randsile!
Et sa Küll ostas Kolmi rätti,
Egäl rätil Kulda nurka,
Süsti ei tule ma sinule,
Sinule, seä minäle,
Meelemurdja murile,
Kotaskaala randsile!
Et sa Küll ostas Kolme põlle,
Egäl põllel Kulda Kirja,
Süsti ei tule ma sinule,
Sinule, seä minäle,
Meelemurdja murile,
Kotaskaala randsile.
Mul tuleb meesi mujalt maalta:
Tliva maalta isä noli poegi,
Surjust suure härrä poegi,
Kes Kura maal om Kerli keda
Ja Lutterusen loetseda!

Mall Sutt, Kuorküla Ala-Pikrel.

42.

Emäl oli Kolme minijada:
Ütś oli Mai, tõine Kaie,
Kolmas hellä Else Rene.
Kai läts Karja saatemaie,
Else läts helle heinä maale,
Mai läts aita, heitś makame.
Kai tuli Karja saatemasta,
Else tuli helle heinä maalta,
Tule ei Mai aidast magamest.
Emä läts aita waatamaie.
"Oh mo Maiene minija!
"Mistes sa wäitsi werine?

Hallas rauda roostoteda?
Tapid sa ärä noore mehe,
Hukkasid Kaasa unitse?"
Maie wastas emäle:
" Ei, mees tapa noorto meestä,
" Hukka es Kaasa unitse.
" Tapi põhust põrselida,
" Tapi murult musta Rukke,
" Tapi laudast laiku hõrgä,
" Wahelt walge pääge wasikku!"
Emä läks lauta waatamaie:
Allex laudan laiku hõrgä,
Wahel walge pääge wasikku.
Emä läks põhka waatamaie:
Alle põhun põrsaida,
Alle murul musta Rukke.
Mai läks seeni tükitseda,
Tükitseda, margend maada,
Lipas liiwasta mägeda,
Küünar Kälü wahetta,
Wassa walget liiwa maada.
Mis ellaiel wasta wõi tulesi?
Tali wasta pühta Kaske.
Mai läks Kaske pallemaie:
" Pühä Kaske, hoia Maie!
" Kallis Kaske, Kata Maie!
" Maiel on otsija peräna,
" Ohja otsijail käheua,
" Käe Kiinni Käitijalle!"
Pühta Kaske Koste wasta:
" Kudas wõi mina awitse?
" Alt mea hoiwa, päält ma pakseu,
" Keskelt läbi nähtse.
" Külän Kundin Kümmelasta:
" Päält must wihta lõigatesse,
" Alt must alge raiutesse!"
Mai läks jälle tükitseda,
Tükitseda, margend maada,
Lipas liiwasta mägeda,
Karas Küünar Kälä wahet,
Wassa walget liiwa maada.
Mis ellaiel wasta wõi tulesi?
Tali wasta pühta aaba.
Mai läks aaba pallemaie:
" Pühä aaba, hoia Maie,
" Kallis aaba, Kata Maie!
" Maiel otsija peräna,
" Ohja otsijail käheua,
" Käe Kiinni Käitijalle!"
Pühta aaba Koste wasta:
" Kudas wõi mina awitse?
" Alt mea hoiwa, päält ma pakseu,
" Keskelt läbi nähtse.
" Külän Kundin Kümmelasta:
" Päält must wihta lõigatesse,
" Alt must alge raiutesse!"
Mai läks jälle tükitseda,
Tükitseda, margend maada,
Lipas liiwasta mägeda,
Karas Küünar Kälä wahet,
Wassa walget liiwa maada.
Mis ellaiel wasta wõi tulesi?
Tali wasta pühta Kuuske.
Mai läks Kuuske pallemaie:
" Pühä Kuuske, hoia Maie!

" Päält must wihta lõigatesse,
" Alt must alge raiutesse!"
Mai läks jälle tükitseda,
Tükitseda, margend maada,
Lipas liiwasta mägeda,
Karas Küünar Kälä wahet,
Wassa walget liiwa maada.
Mis ellaiel wasta wõi tulesi?
Tali wasta pühta aaba.
Mai läks aaba pallemaie:
" Pühä aaba, hoia Maie,
" Kallis aaba, Kata Maie!
" Maiel otsija peräna,
" Ohja otsijail käheua,
" Käe Kiinni Käitijalle!"
Pühta aaba Koste wasta:
" Kudas wõi mina awitse?
" Alt mea hoiwa, päält ma pakseu,
" Keskelt läbi nähtse.
" Külän Kundin Kümmelasta:
" Päält must wihta lõigatesse,
" Alt must alge raiutesse!"
Maie aaba saaguteme:
" Neuda su lehe libisega,
" Kui nüüd Maiel libiseb!"
Mai läks jälle tükitseda,
Tükitseda, margend maada,
Lipas liiwasta mägeda,
Karas Küünar Kälä wahet,
Wassa walget liiwa maada.
Mis ellaiel wasta wõi tulesi?
Tali wasta pühta Kuuske.
Mai läks Kuuske pallemaie:
Pühä Kuuske, hoia Maie!

" Kallis Kuuske, Kata Maie!
" Maiel om otsija perāna,
" Ohja otsijal Kahena,
" Kõik Kiimi Kõitsijalle!" 1440.
Puha Kuuske Kaske wasta:
" Kaidas wõi mina awitse?
" Alt ma harwa, päält ma pakan,
" Keskelt läbi nähtse!
" Külän jalaud Kümme peret:
Tähest tekäs koone seinä,
" Ostest Kätus Kätekesse!"
Maie Kuuske Kuulaterne:
" Nenda ru mahl ka taretagu,
" Kui mu wesi taretenu! 1450.
Nenda ru kinnu pistku egät,
" Kui süid minu eäät sorgib!"
Mai joosk jälle tükki tadä,
Tuki teedä, margend maada,
Mill Maell wasta wõi tukesi?
Tuli wasta tubli tõura,
Tubli tõura, Kiiu härgä.
Maie härgä pallemaie:
" Tubli tõura, Kiiu härgä,
" Wõta hoida waesta Maie, 1460.
" Wõta piitä pagend Maie!
" Maiel om otsija porāna,
" Tagazaeja Kannu päälä;
" Ohja otsijail Kähena,
" Kõik Kiimi Kõitsijalle!"
Puhä härga Kosti wasta:
" Tule minu turja päälc,
" Tsita minu ilk Keesse,
" Saisa minu sarwi wahelle!
Järg läheb Kolmandas
raamatus edasi.

42. lõpp.

" Ma su wõi wõi Wenemaale, 1470.
" Ma su saada Sagsamaale,
" Tooda Poola piiri päält!"
Mall Sutt.

43.

Aitumma, meie tennäme!
Hääp oli Kokka Riitän leeme,
Paras Kokk oli pandan soola.
Wesi Tooda Wenemaalta,
Sun tooda Poolamaalta,
Pipre Tooda Wirumaalta.
Aitumma, meie tennäme!
Kull oli meile sõõdawetä, 1480.
Sõõdawetä, jooda wetä:
Rudel oli punnimi mõdaga,
Kann oli Kaaneni tälaga,
Pütt oli piimäle piiritu,
Liha linowale liideta,
Taller wõile kasutu!
Mall Sutt.

44.

Emäkene, emmekene!
Kua mul Kolme Kaala rätti!
Ats Kua pikki wilulime,
Täine laia laasilime, 1490.
Kolmas Kilbisilmiline!
Mul tuleb Kolmi Kosijida:
Ats tuleb wirka Willõndiesta,
Täine tarka Tarwastusta,
Kolmas tuleb Koolu Külästa.
Mis tuleb wirka Willandiesta,
Sel kaht laia laasiliesta;
Mis tuleb tarka Tarwastusta,

See taht pikkä wiluliistä;
Mis tule Rodu Rülästa,
See taht Kilbisilmiliistä?
Tuliwe Rossija Rodusse,
Näiu Kargasi Kammerissa,
Jaga ütseme tahaje,
Kume lukku Kottaelle.
Sääl Kuts Kunda, pallel päewa,
Sääl Kuts Kunda Kosjaelle,
Päewä panti andamaie.
Tuli Kun tall Kosjaelle,
Päew wõi panti andamaie.
Sääl wõt' Kunge Kõnelde,
Wasta jälle waideleda:
" Kudas lää mina Kunle!
" Kõrra Käusel, töisel lõpeb,
" Kõrra Kasvab, Kuts Kahaneb,
" Kõrra sirbis sirgumessä,
" Kõrra wäidles wähämessä?!
" Päew tuli panti andamaie.
Näiu mõisti, wasta waidel:
" Kudas lää mina päewäle!
" Kõrra Kunna, töise Külmä,
" Palut mu pale panase,
" Külmet mu jala, Külmet Käe,
" Sääl jäi Kälmäle jalada,
" Käsilises sääl Kalexte!"
Näiu jäi seisma Kellerisse,
Jaga seitseme Kabaje,
Kume lukku Kottaelle,
Sääl iKi ilma emäke,
Sääl iKi ilma esäte,
Ilma pääte päästuKene,
Ilma siibaxte sirguKene.

Läts sis emä kaua maru,
Kõndse Kalmu Künkä päälle.
Kurba süänt Kustuteme,
Armuwalu waigistome:
" Tõuse üles emäKene,
" Tõuse mul armuandijasse,
" Pää päälle silitsejässe,
" Wäe wõõl Keitejässe!"
Emä Kulsi, hellält Koste:
" Ei wäi tõusta, tüdar noori,
" Ei wäi tõusta, ei tõuste!
" Ristik kaia mul rinna päälle,
" Arukaia mul kaua päälle!"
Tüdar hüidse emä wasta:
" Oh mu armas emäKene!
" Ma riibu rinnalt ristikeinä,
" Ristikeinä kawwa päältä;
" Tõusu üles emäKene!"
Ema Kulsi, Kurwalt Koste:
" Ei wäi tõusta, ei tõuste!
" Mul om mauna maida kaiku,
" Sau nuan mull surma kaiku,
" Käte man mul Kõrnä kaiku.
Tüdar hüidse hellält wasta:
" Oh mu armas emäKene!
" Ma Kütä sanna Kõõmeliistä,
" Wiha tee wilja täpeniistä;
" Oka wihu manta maida kaiku,
" Sau manta surma kaiku,
" Käte manta Kõrnä kaiku!"
Kullsi mõina, Kullelsi,
Walati mõina, walatsi,
Kes sääl kaudel iKKenewä,
Kes sääl Kalme wõi Kõndinewä?

Kuuli Kolmi iKKenestä.
Mis nee Kolmi iKKenessa?
Üks iKi tüdäs emäte,
Täine paiga esäte,
Kolmas waene leske naine.
Kullsi mina, Kullelsi,
Mis nee Kolmi iKKenessä.
Mis iKi tüdäsenioto?
Tüdar iKs Ranga ürgäjäta.
Mis iKi poiga esäte?
Poig iKs adra Keitäjäta.
Mis iK naine wene leske?
Naine iKs lewä Käändijäta.
Mall Sutt.

1570.

45.

Äräp näi ma selle päewa,
Kui nee sagea santima lätsi,
PunapäKsi paida waima,
Sintsäärc pitta looma,
Tsändi heinu tegeme,
Papi paja raiumaie,
Proua saada rookimaie,
Härrä lätsi äestema.
Lätsi mõtsa kommukalta,
Wara enne walgeda,
Enne heljasta aguda,
Mis ma leiat mõtsasta?
Leiti Kurekündlemeesta,
Asaku äestemaasta,
Warese päga ajamasta.
Tuli Kubjas Kullakene,
Kilder Kiidalinnukene
Linnu orja liimitseme,
Wäliwe wõi mealitsele,

1580.

1590.

x) Laulikud tähendus: sagad oliwe Karinimitseda linnu orjaman.

Juha Kubjast palle maie:
"Tsuna meil õhtu äigel ajal,
" Poolbe õhtu poolest päewast!
" Sis su walda wõrcunesse,
" Jeolatse KeKKicnesse,
" Karjalatse Raswanesse.
" Kuisa meid peäd pimedani,
" Ajad pooleni aguda,
" Sis su wõlda wajunesse,
" Karjalatse Raonesse;
" Mis sa teed pärana päewä,
" See sul Rogub Kurati Kotti,
" See sul saab pagane salwe,
" Kui päaseme Kurja Kubjä Käest,
" Päasem Kui see suusta,
" Hawi hammaste wahelta,
" Löwi lõugade peältä;
" Susi jääs suuda maigutseme,
" Hawi hambaid haigutseme,
" Löwi lõugu lõKutseme!"
Mall Sutt.

1600.

1610.

46.

Üks ärgu ütelgu minule,
Täine täisele Könelgu,
Kuis peäle orja Koan Käimä,
Koan Käimä, Koda dämc,
Talutaren tallitseme,
Jalatse saalin sammu päädmä!
Esi ma tää, Kull Tillukene,
Mõista ma mõdalaKene;
Esi tää ma orja hoole,
Orja hoole, praese waewa,
Wiletse wõisi mõlemile:
Ori peäl hoolik olemc,

1620.

1630.

Wosa tääsma, waik alenne,
Jun peäle Kiwwe pidäme,
Jasa Käimä, tasch elänne,
Jasa usta tömbamaie,
Jasa linki liigatame,
Et ei Kiitsu suri nossi,
Egä rauda rampoi rappau!
Heil om peenik perenaine,
Kawwa taht alla undienna,
Sinispatjade seäna, 1640.
Walge lina wahela,
Kenä Jelki Reskelle.
Mall Suth.

47.

Näiu Rene, noore Rene,
Nugisäilma nukuRene,
Kähärjsääge Käo Rene,
Jugapööre plikaRene!
Oträ meine Walgelle mihele,
Walge mees om, weewalaje!
Kui ta jöhus jöogi paikka,
Wöi ta sahtus saaja paikka, 1650.
Kui ta saab Roda tulema,
Tuleb Kui tuli tareje,
Rahkab Kui see rahehawga,
Kärgib Kui Käre Kadajaw,
Paugub Kui palupedajas.
Kui tuleb Roda Kurja meesi,
Wõtab Kõiku naesta noorta.
Kui ei Kuule naine noori,
Kui ei Kuule maasta tõusta,
Sis wõt piitsa paeraista, 1660.
Wõtab pessa piitsaga,
Wõtab wopsi roosaga.

Pihast ei lõpe piitsa joone,
Käewarrest wapwa joone,
Roosa asmi ammeesta,
Mõse neid pöi wiiele weele,
Usa pöi Kuuele Kuusale,
Seitse me seepi kipsele,
Süski peis selgä tiinine,
Kui pihta sul punane, 1670.
Kurdab Kure Karwale.
NäiuKene noore Kene,
Nugisäilma nukuKene,
Kähärjsääge Käo Kene,
Punajööke piigaKene!
Mine naises nuustalemehele,
Muusta mees om, meeli tarka!
Kui ta jöhus jöogi paikka,
Wöi ta sahtus saaja paikka,
Kui ta saab Roda tulema, 1680.
Tuleb Kui tuwi taresse,
Tuleb Kui Rana undiesse,
Sarjub Kui pulane sängisse.
Kui ta kõikab naista noorta,
Ja ei Kuule naine noori,
Kuule ei tulla, tää ei täusta:
Päale katab Kaska hõlma,
Päale säägjäb päägi siilu,
Päale lüdeb linilka piiwa:
Maka, maka, naine noori! 1690.
Sa ole wanawasta wäsinu,
Rammetu wäi rasketjalga;
Ma ole wiinasta wigane,
Ma ole kullu öllekse
Mall Suth.

W

48.

Weli, hellä wellekene,
Weli wõt' naise tillukese,
Wüs ta hellä heinämaale,
Kändse Kulla Kaare päale.
Tu tal paistse heinä päälle,
Kuno mõtsa puie päale. 1700.
Uppus ärä ubalehte,
Katte äräd Kastekeinä.
Weli läts seppä pallemaie:
„ Sepäkene, wellekene,
„ Tee mul tinast kibukene,
„ Wala wasest warrekene,
„ Sisse tee tinatse pulga!
„ Ma lää naista ateimaie:
„ ei tä uppus ubalehte,
„ Ärä Kätte Kastekeinä!" 1710.
Säält läts mõtsa mehekene,
Säält sis ote is ubalehte,
Säält sis Kaapis Kastekeinä,
Kaapis õ" ja Kaapis päiwa.
Sis säält Kapas naisekene,
Upas üles ubalehest,
Kapas Kaala armukesel:
„ Oh nu armas mehekene,
„ Mis nüid sa õtsed nutuwõa,
„ Waiwa näid sa otsiennä; 1720.
„ Silma wettä Tillukesse,
„ Nel Käll nimmu aputeri!"
Mees Käll hüpas, mees Käll Kapas,
Ali võõm tal omast naisest:
„ Tosänd andnu, Tosänd wõtnu,"
„ Tosänd mul Kätte Kinkimu!"
Näid pand naise Kaukõesse,

Sänuwen hoiste sülema,
Rüpen rüga loigatema,
Kaukan Kaare aielema. 1730.
Mall Sutt.

49.

Weli näi näin Kaswawetä,
Lohu weeren lopsiwetä,
Jõgi weeren tiltsuwetä:
Laudoli laasine ehena,
Kuriк Kuldane Kähena.
Weli wõt' hõida hobesta:
Enne tõisi wüs murule,
Pean tõisi täi murulta;
Aus tal Kaaru alla heinä
Läki kõla joistta heinu, 1740.
Läki lae laskk ta rokka.
Lohu oli alla Kuisa osja,
Mees oli päale Kuisa päewä,
Lase es Kättä laka päale,
Linaseemet sellä päälel,
Ku tal laulse laka pääla,
Turvilindu turja päälä,
Tänni lindu hännä päälä,
Sisak Klindu sellä pääpla.
Näid näi näin Kaswawetä, 1750.
Lohu weeren lopsiwetä,
Welwai hallige maaje,
Linalakage ligije,
Ai ta Kõrwige Kõrije:
„ Vaiukene, noorekene,
„ Anna wettä hobese jurwa,
„ Anna halliк haisutede,
„ Linalakal liigutede,
„ Anna muata maigutede,

Anna Kõrwil Kaede!" 1760.
" Näiu mõisti, Koxti waxta,
Pääsi targaste Kõnelle:
" Olust ei joo Kull nuuru wettä,
" Weli, hellä wellekene,
" Kalle ei joo jo kallikka wettä
" Kõrbi ei joo Kõrre wettä,
" Linalatikka leo wettä!
" Mine mu esä Koduse,
" Sääl om Kolme lätte Kiestä,
" Uks om ussen, uibuaian, 1770.
" Tõine mannamaxipuu aian,
" Kolmas Kulda Popelinna.
" Sääl saab wettä kobeste juurna,
" Sääl saad kallil kaisutode,
" Sääl saad mustale maigute,
" Sääl saad Kõrwile Kaedu,
" Linalakale liigutele!"
Mall Sutt.

50.

Sün ei tohi latse laulda,
Latse laulda, laske lõõri,
Pillukene peta päältä, 1780.
Peenikene pessä Kultä!
Sün om Kulleje Külänna,
Sõnaarõhije wõsuna.
Kubjas Kulleli Külänna,
Joand mõistat mõxa ennä;
" Sün ei ole tüdruk Kenonu tõõda,
" Ega näiu nännu waewa;
" Nee om säädänu sõnuda,
" Nee om koidanu kuuleside,
" Ütä wastu, ämmä wastu, 1790.
" Oma peris pelin wasta,

" Oma Kalli Kaasa wasta."
Näiu näiatalu, Kostes näile:
" Woli, wõli, mis Kõneled!
" Kes pannds kuuli koidamaie,
" Ütä wasta, ämmä wasta,
" Wäi pannds sõnu säädämaie,
" Oma peris pelin wasta,
" Oma Kalli Kaasa wasta!
" Meil om Kaugel Karja lauda, 1800.
" Aja pääl kobeste kowi,
" Lepi Kun meil lehmi lauda,
" Kulda Koda Kuusi Kuuna.
" Laulu õpi lauda tuda,
" Täisi laulu wete tuda,
" Kolmandene Koa rada.
" Sawel mina orja, Talwel orja,
" Sawel ma sulaste orja,
" Talwel naiste laste orja,
" Sawel ma wiilu, Talwel Kaalu, 1810.
" Sawel wi Kat mul õlale,
" Talwel Kangas Kammerinna,
" Kõrwan meiste, Kõrwan naiste,
" Kõrwan Kõrwide kobeste ole!"
Mall Sutt.

51.

Anneke, me põõrakene, Kaske*)! *) need, mille- del Kaske otsas, on pul- ma laulud.
Ärä läät esä Koduste, Kaske!
Ärä läät ema Koduste, etc.
Näid jätäd esä iKKemaie,
Jätäd ema iKKemaie,
Noore welle nutiemaie, 1820.
Sõsare muretsemaie.
Mungma jäänä mustiKlehmä,
Täuiteme täpsiKlehmä,

Kisendenne Kirjatehnuä:
Kos nüid see om siista jäänu,
Kes meil heita heinu andsi,
Heinu andsi, Kaaru-Kandsi,
Toona tuuwen ülesi!
Tulek jäi tühjä taresta,
Paik jäi paljasta põrandat,
Ait jäi hawwas ametesta,
Kirst jäi kehwäs kinnastesta.
Longukese, kinnukese,
Kiige, wiige, mis se wiske,
Saage, saage, mis se saake,
Egäü wiske wiimäst kaesta,
Ei me annaq ainust kaesta;
Meil jääs Katsi Raswamaie,
Täine paari Tõnuzumale.
Ajnestesta, mede sõsarta!
Aga su wiiäs willä päältä,
Aeäp su saandets saia päältä,
Wiiässe wee warale,
Mõtsa oblikku orusse.
Kui elled enuä Koduna,
Kui elled esa Kodussa,
Wersid welle põrmandala,
Sokel näs Kadu nääla,
Sääl sa seid sedä Kalada,
Mis tuli mängiden mäelt,
Lusti lüwwen lootsi Rude;
Wõtsid wõida, es wähäne,
Kakseid Kala, es Kahane,
Laiksid leibä, see es lõpse.
Sedä sinu ükel hiire pääle,
Sina Kaiwas Kassi pääle,
Sõsar noore roti pääle;

Kui said Tüisell Kalale,
Uhkelle hoonelle,
Kõrgelle Katusselle,
Tala alt hari punane,
Pääle muudi rohuline,
Sääl sa seid sedä Kalada,
Mis oli märsi mädanu,
Mis oli Kotti Kopsitetu,
Tala alla Kallitetu;
Wõtsid sääl wõida, see wähäni;
Kakseid Kala, see Kahani;
Laiksid leibä, see jo lõppsi;
Wõtsid wõida, wäits jäi wäige, 1870.
Said sa saia, sinu saiage.
Taheti Tala minijas,
Perenäises pelletigi,
Perast sanna saadetie,
Seiklebä heidetie!

Mall Sutt.

52.

Sõõge lauga, joage lauga, Kaske!
Aege te pange joahasse
Arge wõtake wihasse,
Et meil om Korbi Kujunne,
Rõõsa weeg rõhenanu. 1880.
Lats oli Kari Kikimaie,
Mees oli wileto wihastenne,
Lätsi meestä meelitenne,
Lätsi lasta lepitenne,
Seenis nee Korbi Kajusi,
Rõõsa weere rohkenewi!
Laugukese, kinnukese,
Sest meil Korbi Küllaq musta,
Rõõsa weere üsnä ruhmi:

Kana leennäs seinä päälle, 1890.
Ajjas tolmu jahude päälle,
Sellepeäst Korbi musta,
Korbi musta, rõõva rahvi!
Langukese, linnukese,
Ärge te pange pahasse!
Sõrä wõtake wihasse!
Saidi, saidi, mis te saidi,
Talli meil punduspäälitsi:
Härg om tapet, ärä söödä,
Sarve jäänu, saba jäänu, 1900
Sarve saaja luttu lüwwä,
Saba saaja kawa pühki;
Vaat om Aroda, ärä joodä,
Mis sai härjäst söjäl süüwä,
Wõi sai vaadist jooqil jutõwa?
Wattoli päälle wassa pakka,
Sepp oli alla seinä pakka,
Sõm oli Kõigest selget ära.

Mall Sutt.

53.

Oh nooriK, mede minija, Kaske!
Esi hellä welle naine! 1900.
Jäutid anda äiäl ämme,
Äiäl ämme, ämmal ämme,
KaasiRuki KotiRahla,
Tüülegi KotiRülge,
Naolegi Katinorma,
Anna es äiäl ameta,
Anna es ämmäl ameta,
Tüülegi KotiRülge,
Naoligi KotiNorma,
KaasiRuki KotiRahla! 1920.
Langukese linnukese,

Küll meil oli meeli halba,
Meeli halba, südä kurba;
Ei ole tõutes tõtes tettu!
Kunas Kusikk sukka kudus,
Wõi see wesikk weime tegi?
Kusikk lei Kuuti Kuusikamma,
Wesikk lei leikku lepi kussa,
Tükapaiste Küllealla,
Walla paiste waju alla'. 1930.

Mall Sutt.

54.

Küll me laulas, hellõ welle,
Me Küll laulas, mitu mõistas,
Peas meil hinda annetsime,
Pisut wõi palka pakutsime;
Egä meil taha ilma hinda,
Ilma hinda, palkut palka:
Sada me tahame sangalisi[xy], [xy] muistsed Kaelavahad.
Täine sada sangatagi;
Wüs me tahame witsalisi[xy], [xy] "
Täine wüs Küll witsatagi; 1940.
Kuus me tahame kupulisi,
Täine Kuusi Kupuitagi,
Me Küll peksis pilli häälel,
Kätas Kannelde Kamine;
Pilli häälom peeni Kene,
Kandle Kumin om Kasine.
Me Küll laulas linnu kuli,
Tus Küll häälis Aedre moodu,
Paugutes Küll pärdsi moodu,
Kukus Kaunilt Käo moodu, 1950.
Kui meil hinda annetesse,
Wähä wõi palka pakutsesse.

Mall Sutt.

55.

Läme, läme, Käime, käime,
Läme laulden läbi laane,
Kõnden läbi Kõre vaRRu
Umbes suure sagsa salu,
Waeserahwa wõsadiRu!
Mis meil pasta wõi Tulesi?
Wastu tuli wanwas mõtsa,
Wastu RetriR Repsi mõtsa. 1960.
Wakati mina, wakati,
Mis sääl waeyu weiheRellä?
Wai sääl Repspe ResRiRelle?
Wald om waeyu weiheRellä,
Külä Repspe ResRiRelle.
Läme, läme, näiu noore,
Läme Külä Katsumaie,
Weimust walda walateme.
Tules meid Külä Rumlamaie,
Waime wald meid walateme, 1970.
Kes meil ehit Helmeliima,
Walmistes meil walga liima,
Kuak kume RistiRu.
Linna Reiwä LillaRista,
Walli ümbes waeyaRista,
Mulles ümbes muraRista.
Linna sääjäm' siidilaewa,
Külgeti Rübäre laewa,
Atseldi odade laewa,
Nurgelti nugade laewa, 1980.
Kõrwuti Kalewi laewa.
Sääl sõitis Külä Kohalta,
Sääl sõitis walda wahelta,
Sääl Käisi mõõda Mimolisagsa,
Egä iisembe isändi,

Egä õisebe õise sagsa,
Egä Kolmabe Kunigi,
egä nellãbe neitsiKese,
egä riidi Riiaküisse,
egä paolbe Poolasaksa. 1990.
See Käll Küskew, mõistatsewi:
" Mis Käla mede Kohale?
" Kas om suuri soola laewa,
" Wõi om wäike wõi laewa,
" Pisuke wõi jäümä laewa?"
Näiu mõisti, Kosta waastu,
Tääsive õargaste Könelde:
" See ei ole suuri soola laewa,
" Pisike ei jäümä laewa,
" Wäike ei wõi laewa; 2000.
" See om sanke saunakene,
" Waaste laste worjukene."
Nuid Küsseme Küla saksa:
" Sissi jõ siiä säetu siidi laewa,
" Wälla säetu wäiste laewa,
" Külge säetu Kübäre laewa,
" Otsa säetu odade laewa,
" Nurka säetu nugade laewa,
" Kõrwa säetu Kalewi laewa!"
Näiu mõisti, Kosta jälle: 2010.
" Kes tuleb sissi, wõt siidi,
" Kes läeb wällä, wõt wäiste,
" Ken lää Külge, wõt Kübäre,
" Kes lää otsa, wõt oda,
" Ken lää nurka, wõta nua,"
" Ken lää Kõrwa, wõt Kalewi."

Mall Sutt.

See laul olnud lauliku ütelusel järeli haskijaikkene selgetand: sagsad Küsimud, Kust neiud nii riRkaks saanud, et nad seda wäimud ehitada, neiud Kostnud, et nad pae õeimud, Kaubelnud ja selle Kasust seda õeinud.

56.

Magasi mina, magasi,
Magasi ma Mari mäel,
Sinilillide seäna,
Punalille pvole pääla,
Kullerkupsu Reskelle,
Valgelillide waihelle;
Une ma näie magadenna,
Tõise üles tõusteknna.
Tšalā mehe, äkitsese,
Kõlā naise nännitsese,
Mõistke see uni minuda:
Kuesk Kaõw koa läwele,
Aale Kaõw aida läwele,
Vahe aida waihelle,
Tamm Tare läwena,
Pihlakk mede püri pääla!
" Näitsene, noorekene!
" Kuusest tuleb Rosilane:
" Tawast ärä aetasse,
" Tammest neidä takitasse;
" Pihlakspuust neid põletasse;
" Wahtrast wastä võetasse!"
Usse meil tondi uhmerpaRRu,
Tare otte TammepaRRu.
Kes wiib ussest uhmerpaRRu,
Torelāwest tammepaRRu?
Mine poissi, too kohene!
Wü see uhmer uurusuhu,
Sinipõlle pakkuppasse!
Veli, hellä wellekene!
Thu see Kirwes Kirja warta,
Tappev Serāni Tasane!
Raiu maha vaenda Tamme,

Raudа Tamme, kiiekeppä!
Tamm Tokt Kaswa taewa'asse,
Oppa pildä pilwesida,
Tadwa taewasta laste.
Mall Sutt.

Lauliku ütelusejärgi peab see (56) nr. 33dda seest üks järk olema.

57.

Kui ma ürgä ütleme,
Ütleme, mõtleme,
Meil sa õõni ütlede,
Kukeni Kull Kuulutede,
Lõunenni lõhkuda,
Koni põi arutede.
Meil ooh Koda puuri sulgi,
Lawwa pääle laula lehti.
Veli, hellä wellekene,
Võta alla hallikene,
Käe Kõwwa Kõrwikene,
Ninetoo Kodust puuri sulge,
Lawwa pääle laulu lehti!
Sis me ürgame ütleme,
Ütleme, mõtleme,
Ilopse laulu kõistamaie,
Kuldsist sõnn Kuulutame,
Wanast ajast weerimaie,
Kuldsest ajast Kuulutmaie:
Uts enne sõnum külge suusta,
Täine lainte tüttarilta,
Kolmas rauna Kalju delkä
Neljäs näiki näidu delkä,
Wüis wete emändalta,
Kuues udsu Kudajalke.
Põder, Koorkülä Jetis.

5I.

Läksi sedä Tettu teedä,
Tettu teedä, marken maada,
Kus me enä enne käinu,
Või voh mari maale tullu,
Pühä rizti rinnu käinu —,
Läksi sedä Tettu teedä
Tettu teedä, marken maada,
Mis meil wasta wõi tulesi?
Tuli wasta talukene,
Hajakene madalakene;
Säaloli sandil saajakene,
Waesel poisil pulmakene.
Es ole lawwan laulajata,
Ega pengin pillipuhkjot,
Ei kammeren kaasilojat.
Läksi jälle tükiteedä,
Tükiteedä, marken maada,
Mis meil wasta wõi tulesi?
Tuli wasta karukene.
Kääni karu kaukaesse.
Läksi jälle tükiteedä,
Tükiteedä, marken maada,
Mis mul wasta wõi tulesi?
Tuli wasta käokene.
Kääni käo käisesse.
Läksi jälle tükiteedä,
Tükiteedä, marken maada,
Mis mul wasta wõi tulesi?
Tuli wasta peoleo.
Selle pitsiti peosse.
Nüid ma käänin ümbes käigust,
Pöörin ümbes poolest teedä,
Läksi tagasi sinna talale,

5J.

Kus oli sandil saajakene,
Waesel poisil pulmakene,
Sadse karu wällä kaukast,
Kääni käo käisesteä,
Peoleo peostagi:
Karu läts kambri kaasikene,
Käpu läts lauda laulamaie,
Peo läts penkpi pillipuhkma.
Sis epoli pulma sellel talul,
Saaja sellel waesel sandil.

Päder.

5G.

Läksi mõtsa kommu kulda,
Wara enne walgeeta,
Mis ma löisi mõtsasta,
Mõtsan suuren, laanen laian?
Löisi tare tettäweta,
Tare kulda raiteweet,
Aida wõi ar mast ehitoweet:
Kümme meestoli külle päale,
Seda meestoli saina päale,
Tuhat meest oli tala tooman.
Wakri mina naasatene,
Hiljukesi kiwritene,
Küsse mehi kawalusi,
Sadat sulast salawusi,
Tuhat poissi tuttawani:
Mis küll mehe ehiteve,
Sulase wõi sõnnitewe,
Poisi noore nukkitewe?
Kümme postri õtse kohe:
Näinukene, nooreke, — Kas saab tare tawalikse,
Linalakka, linnukene, Wõi saab koone kärtäline?
Teeme koda kalawile,

Reet Lammas.

" Aasupaikka Alewile,
" Jõõgipaali Sulewile,
" Pode hoonet Olewile,
" Kõrge saak Roda Kalewile,
" Jaur saak Raali Sulewile,
" Awar paikka Alewile,
" Hoowik[x1] hoone Olewile!"
Sulase nel sõllikiwe,
wahete wahel wandusiwe,
Sela sekkä paajätiwe:
" Teeme Roda Kunigille,
" Wara Kaunert wanembille,
" Ilu maja isändikel,
" Pidu Roda preilidelle,
" Poeta Taba prouadelle,
" Hoora hoonet härrädelle!"
Poisi Rosti Kawaleste,
Könelikwi Kõrgil Kulil:
" Teeme Roda Kõrikawaile,
" Näoka maja näiudelle,
" Kauni Roa Kaasadelle,
" Ilusä hoone omastele,
" Saisa Taare augulastel!"

Poder.

[x1] hoowik?

60.

Läämesuurele mäele,
Kallakule Kõrgelle,
Pillum' sõal Kullaste Kunada,
Ja Kaarasta Kadsada.
Kuna Kukkus Riiatale,
Kadsa Karas Narwatale.
Kuna Tõi Riiast minijä,
Kadsa Narwast noelle naise.
Riia minija om meeletine,

Narwa naine nalkaline.

Poder.

61.

Kaunis lätš Narwa naiste otsima,
Kaugelt Kaasat Kosimaile:
Punapälle Paolamaalta,
Kohtidsta Raatsimaalta,
Siidilistsa Soomemaalta,
Sammetsaba Saksamaalta,
Tõi ta naise Riiastа,
Kitsi Päewa Kõgatse,
Lamba Kõrwa laiutes.
Nüid pand nukus nurme päälе,
Pikkus tõe Karude päälе.
Naine lätš tal lehmi lüpomä,
Lehmelli naise lüpsikasse.
Naine lätš Karja saatomaile,
Kahte ärä Kasteheinä,
Kaunis lätš seppä jallemaile,
Upsus ärä ubalehte,
Alistigsta arwamaile:
" Sepä Peeter, welle Kene!
" Tee mul tiwast rikkalene,
" Wala wasest wasse Kene!
" Ma lää naistа otsimaile;
" Naine Kahte Kasteheinä,
" Upsus ärä ubalehte!"

Nüid nõnda edasi nagu wärsid 1711
Leemu Ilwes, Kõrrküla Alas Kõistvl.

62.

Oi, Muri Mari Madalena,
" Oi, Kos sa olid, Kui ma sinu otsi!"
" Olleä oli mõtsan marjul,
" Laanen laia lehe alla;

„Sääl ma seie sitikida,
„Murdse maha mustikida;
„Koda täi ma kasuningida,
„Seo tärwe pehlakida
„Oma memme meelikode,
„Oma papa pallelde!"
Leemu Ilwes.

W 63.

Ohte mullu kumale,
Tapawäniku wägewe!
Wõtwa mele meeste päästä,
Poolemeele poiste päästä,
Tawu targa naiste päästä,
Selliku sellõst näiukestel:
Mehe mütsate mürawe,
Naise tamute tansiwe,
Poisi pükskete hüppelewä,
Näiu seeliküsta seisäwe.
Leemu Ilwes.

Q4.

Emäkene, ennelkene,
Tüidi ma anna sinule,
Tüidi sälle wõttemaesta,
Kõte päält mind küüntemest.
Tuuvid otsan orja wisti,
Tläwarren walwa wisti;
Enne hoidan ka hobene,
Kaswatanud karjalehmi,
Ennega hoiad minuda;
Ennemb küüntes kiweda,
Ennemb mängäden mätteida,
Kuiduten ka turbeida!
Ennemb wiinu mu wesile,
Ennemb kaudan kalmetesse!

Sääl ales wesi weeretenu,
Jõe kallas kaswatenu,
Ilmwelehna mind imetenu,
Pajupõõsas paisutenu;
Wees on tetta mul weimeida,
Kalmes Roda Rohendeku:
Küss on Rudanal Rändeida,
Aioi aanu annmeida,
Sääre sääre palleida.
Emäkene, ennelkene,
Mõtlid toes tulewet,
Abis wäisendel astuweta!
Tugisai neile, Kenes kunne,
Abisai neile, Ken es arwa;
Tugi sai neile tuttawaile,
Abi sai Harju paarikuile.
Leemu Ilwes.

65.

Kolmi õpes ennä Roolelennä,
Kats ta Kalme minnelennä,
Wüs weel wõrriet wiielennä,
Ütel nuil üle wäräti:
Tüdär latz, sa linnukene!
Kui jääd ilma elänue,
Kaswas paaris päälc ilma,
Tunnis taga tulema!
Ärä tee orjal mudietaxx)
Palgalisel patju pessä!
Ori wõt sinu mudiessä,
Palgaline patju magame.
Tüdärlatz sa linnukene,
Ärä usku uisa kuelta,
Uisa kuelta, poisi meelta!
Uisk ooh kukele maine,

xx) ärä tee orjal woodit üles.

Paiss oh walmis walektme:
Et ta pimmele ööle,
Wand ta päewäl walgelläö.
Kolmi õpes emäkene,
Kolmi enne kaolddennä,
Kats ta kalme minnelemä,
Wiis weel wärrjet wiidennä,
Ütel weel üle wäräti:
Kui jääd ilma weelelämme,
Päewas paaris päale ilma,
Tunnis taga tulene:
Mine ei mustalt muude sekkä,
Tõrwaskanda tõiste sekkä!
Et oled esi'sa waene,
Ei ole wesi waene;
Et oled esi Ruoba,
Ei ole Kurna Kuwaltme;
Et oled esi leinäline,
Ole ei lipe leinäline.
Mõtsi Kurna Kuu walale,
Ere tähtede heleke;
Kun sul paistab Kulbi'warre,
Päe paistab pangi wiksa.
Kenä Päi Kulä wainele,
Walge Kui walla wainele!
Sis sind kuwäs üteldesse,
Ja sind Kenäs Kitsetesse:
Esi ta imetis ilule,
Wõõruks wõil walgelle,
Sõõts ta sarlal selgerelle,
Kolmi õpes emekene:
Ori peäb usin olema,
Wana täusma waene latsi:
Tüi'sa Kuule sis pa täuse,

Kui äe käd, sis äräne!
Aga voda pöitkajata,
Fallelde ei paukujata!
Ori peäb usin olema,
Wana täusma waene latsi,
Wana täusma, wait olema,
Sun peäb Kinni joidäma,
Hoolik oleme kommu Kulta,
Muru pühkmä enne muida.
Käi täsa sa täsena,
Et ei ulwa suure usse,
Egäli rakku raske rambi!
Lase suitku woolätoosa,
Magadle majapidäje,
Olla talu otsaline!
Sool ooh twodu Soome maalta,
Kala Kawaresta mõesta.
Olle usin, näiu noori,
Wapper eenne walgelata!
Mäia mäida lingi päale,
Lase rasawa rambi päale!
Sis ei ulwa suure usse,
Egäli lakku laia lingi.
Usin ole usta pühkimaie,
Lahe laaste laanimaie! —
Pühkme pühkse pölle päale,
Wüs na puha pölla päale,
Pane sääl pühkme palama.
Esi heidi Rullolema:
Kuuls ta Kolmi ikkewelä:
Äts iks joigo esäte,
Töine tüdär emäte,
Kolmas waime lesike maine.
Lesik iks lenä Kündijata

Musta mulla pääõrajata,
Halla alla ajajat.
Mis ikk poigada esäle?
Paig ikk adra Käikijata.
Mis ikk tüdär emäle?
Tüdäs ikk Ranga säädijata,
Kulda Kudi Käikijata,
Kõpehelme õõrajata.

Leenu Ilwes.

66.

Oh mu armas armukene,
Keige suurem rõõmukene,
Mis sa minu maha jätsid
Selle walla wõlepärast,
Kihelkonna keelepärast!
Miskes poisi minda põlgsi,
Laia sõrgi meida laidi,
Tinäõi minda teatsi?
Et meil helme jeenikese,
Kaala Kirja meil Kasime,
Ehen ei poodsipäälleKesta?
KuuseKoos meil pällenagi,
Lepäleht rinnan libisseb,
Kaseleht Kaalan Kabisseb,
Jest ep poisi meida pälgsi,
Lawä lalli meidä laidi,
Pudru Põtu meid Kõneli:
Teots me Tina juusse,
Watsuts wase Kaswalise,
Kesta ei massa maakeinä,
Sügisest sõõdi keinä,
Kewädista Kesä Kästa.
Kräp näi ma seegi päewä,
Kui sa Kõndsed Kõrdsi teedä,
Tulid sisse sitka wüsi,
Kesset Kõrtsi Kitsi wüsi.
Kräp näi ma seegi päewä,
Kui sind wiidi pillandisse,
Kutsuti sind Kohtu ette:
Tlulk ali hoose sul ehena,
Ladus kulk latsi sul Reskellä!

Leenu Ilwes.

67.

Kust sa latse laulu lõisid?
Tillukene tilbas pilli?
Laulu ma lõisi lauda teltä,
Kats wõi laulu Karja maalta,
Wüs ehk wüsi wete teltä,
Kuusehk wüsi Külä wainult.
Orun meil koheste koowi,
Lohun omma loomi lauda,
Kallakun meil Kodu Koda,
Mäe pääl om esä moja.
Tsäud mõtlelki mõisaa,
Kubjas Kullel Kawwa Külän:
"Sedä ei tüjä, egä mõista,
" Kan ne näin laulu lastelt?
" Om na Wirun, wõi om Karjun,
" Purjun puurilda pääl,
" Karjun kaewa ossa pääl?" —
Sün ei tohi latse laulda,
Latse laulda, laske käältä:
Kitriku meil Kigil paal,
Mõisa meil ooh mälemil paal;
Tsänd om wirtsa wihastenie,
Kubjas Kuri Kuulutenie.

Riet Tammas, Koor Külä
Ada-Kiisorel.

60.

Meil om Rodum Rolme KoKKa,
Kigil KoKal Rolme Kulʃsi,
Kolme Kulʃsi, Kolme Katalt:
Üks Katla KiKK om saaniʃt,
Kulbi jutuas tetta punusta;
Teise Katla KiKK om rawwast,
Kulbi tettu siatienast;
Kolmandel om waeKi Katla,
Kulbi tettu puhtast Kullast.
Meil om Rodum Rolme söölKi,
Kolme söölKi, Kolme jookKi:
Ani jäi ahju aedumaile,
Kogdsiʃraat jäi panni päale,
Kudsame seitsesiKu söödt.
Soola söölKi sellel KoKal,
Kellel sawi Katal oli,
Sawist Katal, punusta Kulʃsi;
Kõrbend söölKi sellel KoKal,
Kellel rawwast Katal oli,
Rawwast Katal, tinast Kulʃsi;
Kää om söölKi sellel KoKal,
Kellel waaKi Katal oli,
Waaki Katal, Kulda Kulʃsi.

Rut Lammas.

W alg.

Meie KatsiKu sõõsar,
Utsipüünä pääsuKese,
Uto lewä limmuKese!
Üks emä meid imeti,
Üks ep Kaagi Kaswadi.
Tetum' emä kaua päale,
Taine tõise weere päale,
Taine tõise pääd silitsi,
Puhim' taine toise silmi,
Sidirääti meil peona.
Emäkene, emekene,
Wana Roolu wanembeKe,
Tausu üles kauastagi,
Tausu üles ja tõuse!"
Tüdarlaps ja limmuKene,
Ei wõi tõusta, ei tõuse:
Mul om manna maa haiku,
Sen manna surma haiku,
Tõe manna Kõrwä haiku;
Mut om aemu kaudu pandu:
Muru mul Kaswi mulla päale,
Hallas heinä kasa päale!"
Emäkene, emekene,
Emeaiga heidid kenge,
Wana jätid nii waleso latsees.
Tõusi jiKi ja tõuke!
Heina ma sõõdä mulliKile,
Hallas heinä õuniKile.
WiKa tõ ma willesta,
Seesi tee se ä libasta;
Mant mu mõse maa haiku,
Sen manta surmahaiku,
Tõe manta Kõrwä haiku.
Suwes tule sundijassa,
Talwes taari laskijassa!
Tule mul tunnis tagasi,
Lastes armandijas!"

Rut Lammas.

W 70.

Mul oli Rolme sellä welle:
Üks sai sepäs siiamaal,
Teine RoKas Kusamaale,

x) mind

Kolmas sai Põrmu päälitRus.
Mis sai sepäs siiamaale,
See tei wallal walleida,
Kihelkonnal Kirweida,
Narwa näidistel nugasid.
Wald es Kõta walleida,
Kihelkond ei Kirweida,
Näiu mitte nugasida.
Ruth Lammas.

2360.

71.

Mehe, mehe, paisi, paisi,
Mehe wvore omma nühri,
Paisi Kõrgi omma tuima;
Arge te tuhule talla,
Naiste haigusele asude!
Tuhun om tuline surma,
Nurgawoodin nurjotu wala:
Käikta nurgad nuhkelale,
Seinä weere seisätsi,
Siniteital silmä weere,
Kõllastes tal Kõrwa weere.
Siis wõtsi mehele Kõnelde,
Ahikaasale Raewate:
„Oh mu meesi meeleline,
„Ahikaasa armuline!
„Meel mul mõtle mulda minnä,
„Sõa armas hauda saade,
„Taha ei ilman elädä!
„Täsid tuhu tulewata,
„Naiste haigust algamewät:
„Wõta otsi otse laudu,
„Wõta Kiskku Kiretu laudu,
„Wäta Kaia Kaagne laudu!"
Ruth Lammas.

2370.

2380.

2390.

72.

Oi Küll, oi Küll wennakene,
Nakame naista nõudemaie,
Ahikaasat arwamaie!
Panemi mustad munnerisse,
Hallid kaisade waihele,
Kõrwid kõruti jookzemaie!
Sõidame Riiga naista nõudma.
Riiest saawat rikast naista.
Es saa Riiast rikast naista;
Riia naise Kurja riidelemi.
Oi Küll, oi Küll wennakene,
Nakame naista nõudemaie,
Ahikaasat arwamaie!
Walgast saawat walget naista.
Sõidame Walka naista saama.
Es saa Walgast walget naista;
Walga näiu Kurja wandluma.
Oi Küll, oi Küll wennakene,
Nakame naista nõudemaie,
Ahikaasat arwamaie!
Tartast saawat tarka naista.
Sõidame Tartu naista toomä.
Es saa Tartast tarka naista;
Tarta näiu Kurja tappelemä.
Tulime tühjält tagasi
Kurwalt Kodu noorikuta.
Es, enne ette heitme,
Sõsare wille põitelemi,
Õdinlase Kik üetelemi,
Sugujagu sakkelemi: x//
Kuule, Kuule, hellä wille,
„Noori poisi, poisikene!
„Wõta naine nättawesta,

2400.

2410.

2420.

x// Ach Kiendama (Kurja Kaupa-Kegema)

„ Oma teo teede pääldä,
„ Oma rataste järeldä,
„ Kodukoha kolletelda!
x1) teada „ Nõõsast ei wäi ette teeda,
„ Ette teedä, arä nätä,
„ Kas om Kabu hää wõi Kuri;
„ Kas om tüdruk tabli tõõlu, 2430.
„ Wõi om libu liiga laiska;
„ Kas om näiu noor ehk wana,
„ Kas om noorik hoolik hoidja,
„ Wõi om naine läbilõõja!"
Mes neidä meelitseme,
Asjä ette arutseme:
„ Ma teen Kopli Kooguradi,
„ Tue pääle õlleadrad;
„ Ma teen saatu saia semmed,
„ Wiina willä wällä joõale. 2440.
„ Kui siis Junal elujätkub,
„ Elu jätkub, näiu näitäb!
„ Õmnistust mu pöllul joõale,
„ Et ei Pikkes paitus jeesä,
„ Poostel mitte joolt ei wõta:
„ Wiis mul seemet wiktäst wiskata,
„ Kümme wõi Kükis Kübiist Kannata;
„ Siis ma söödan saaja teele,
„ Jeän jutuga aige pikkä,
„ Wõtan naise nii Kui mukku, 2450.
„ Käbik näiu Kodu Kübäst!"
Odra Koplis Kangest Kasvoi,
Tue pääl Ka õunistuse,
Saaduseemen saie suures,
Wällä pääl gi wõõsuisse,
Sis tuli hulka pukisada: x2
Sada pukka Sagea maalta,

x2) sikk wõi Kits.

Wüsada Wenemaalta,
Tuhat pukka Paolamaalta;
Nee mu õlle odra seiwa, 2460.
Sallasiwe wiina willä.
Miina pukke püidemaie,
Sarwilisi saajateme:
„ Saagu, saagu, ma saajatan,
„ Saagu te suhu surema,
„ Mätä otsa mädämeme,
„ Raba pääle raipmeme,
„ Palu pääle pendimaie!
„ Saagu, saagu te soe saagis,
„ Kaduge te Kaba Kurku!" 2470.
„ Püidse pääwa, püidse täise,
Püidse joale Kolmatagi,
Sai siis üte sarwist Kätte,
Keeruti ta Kesset õlga.
Käisi Külast Külasse,
Tagusi Talast Talusse,
Ole es paukal perijäta,
Odra sõõjäl omanikku.
Sis ma Lest nii palhasi,
Flirmus ära nihasi; 2480.
Wiskei pukka wäsita muuda,
Keeruti Kesset muruda:
Wõi wiretsus Wenemaale,
Soone jooksi Soome maale.
Täält sai rohtu rouadelle,
Abi halli härrädelle:
Wenal härjal parba määret,
Rehepapil rinna määret.

Jõora Mõrsk, Koorküla
Ala-Wahjaswel.

Weel paar jalla, mis ma hiljuti sain.

4. Soldan kuralite teenistuses.

Üks soldau olli Kroonu teenistuses wigastes jäänu, mille pärast ta walla lasti ja kodu kästi minnä; tee rahwa kuti: Riges 50 KopKet. Kodu minnau essis semä mõtsa ärä. Wiimaks wasta õdangut näio ta kaugelt tuldes paistwet, mille pääle ta sis rutikse. Kuni üks sumõ lossi maau wällä sai: Enge sellaas oli wanapaganuti aspaik. Soldan läks sisse, pallel sünnwä ja õõmaja. Wiimaue lubasti, silma kinnate, enge sõõgi eest näowet. 20. KopKet. Jäsel hommikul, kui minemc läts, essisi soldau jällegi ärä, kulkse Kirk see ou mis paesvatsa mõõdä mõtsa, seen Kui selle sama lossimaau tagasi johtusi. Odan = gatse sõõgi eest wõeti jälle 20 KopKet. Kolmandel päewal see sama lugu. Odan = gutse sõõgi eest ei olo semal enti onat rohkemb raha waesa Kui Rimmel KopKet. Selle üle sai lossi esand waega wihaseks ja nelkas soldanit pessemä, seen Kui see pool Krolues jäi; sis wisas ta semä mehka, mis kolistati. Enge ajal lossin olli üks rüstirahwa tüdärlaps, keda pagana omale allisse teenitjes waratama. See tulli õõse p= lawusi ja andse soldanile eluwet juua mis pääle soldan nii Kohe terwes sai. Tüd= rak õpes weel: „Ole hommikuni siin nur= gan mahasi! Kui hommiku wanapagan siinnu Raema tule, siis Kagga maast üles ja luba tedä nüid kappa, et tal toss lõpes. Tingimises pane weel, Kui ta kappa ei taha saia, et ta siinnu lask kasimete rahwa selkä wälli minnä, sis mul Kah üten tulla; sest mea ei ole mitte pagan, waid ristirahwa laps. Nii pääse Kah mea ärä." Hommiku tulli Kah lossiesand (pagan) soldanit kut= maja hüis: „Naid ta om otsan!" Sol= dan Karasi maast üles ja ütel: „Wai otsan! Ma ole weel terwemb ja Kõrwemb Kui ma enne oli. Naid om Kõrd sinu Kahen, pessä saia; ma tahaks sulanda, et sul toss lõpes!" esi Kuinik Kätt oma randKepi poole. Seda näxen ehmusi pagan äjä ja nelkas waesta pallema Kirk täuten, mis soldan enge soowis. Soldan laus: „Sina ma jätä ainult järgi, Kui sa mul kasimete lased rahwa selkä tagasi saia ja talk tüdrukul!" esi näidas oma Kepi= ge tüdruku pääle, Kes Kõõgin Kolde weeren saise; „üten tulla; ma tahas tedä omale naisets!" Sellega olli pagan rahul ja laskse meil minnä: es ole paari wersta agi, Kui ma sumeta pääle wälla saiwa, pon soldan ja tüdruk tõne teisest jalaKusiwe: soldan aste oma KaduKülä Kõrtsi ja tüdruk läks edesi.

Kõrdsin tuuli soldanist Rui oma Rüü
inimest ärä ja nakäti Ilma elu jär
perime; soldan jutust Rik oma Kroonu
elu ja walla saamise ärä, enge oma
gesimise lugu tke päälee Kõnele ka e
Sün Kahitsewe Rik soldani põlwe j
Kirusewe Kroonut; „Teeni Kroonut
paal elu igä ilma palgaxe; jäädsa wa
nas ja põdelikkus sis saat omma tee
ei anna äiget teerahagi: wald Toitka
Kobras sa hengel lääd, wõi Kes sulle
wanale jõuetule weel tõõd ja teenis
Aust and!" Soldan wastu Kiskleme:
„Ma lää Kas wõi Kuratti teenistusse
„Kui mul Kõtt täis ja ihu Katet, sis ma
muud enämb ei soowi Kui igäs sõd
gis tiks wiina!" Niipeä Kui sol
dan Kõrdsist wällä astu, tulli üks Ku
rat wastu ja ütel: „Melekä sõnast,
härgä sarwist! Ja lubasid minu manu
teenistusse tulla; eks tule!" Soldan:
„Ilus Rik! Kas Kubjas, Kapral wõi Kurat!
Üks aasta wõi ma iKes ärä Kaia." Ku
rat: „Ei, Karat ei wõta mitte wähemba
Kui Kahewe aasta päale!" Soldan:
„Nah, misperäst! Mis sa mulle palka
annad?" Kurat: „Sedä, mis sa Kõrd
sin esi Kässed." Soldan olli Kah selle
ge peri ja nii olli Kaupkoon.

Kurati elumene nõudmine tõõna
olli see, et soldan omal es Kolu jutessi
lõigata, habenid ajada, ei Kuidsi lõigata
ei nägu mõskle, ega sannan Käwwa; üle
üldse: es Kolu innest hoida, mis läbi ta
Reagi ninda wälkä nägi, Kui Kurat esi.
Kuradi teenistusen õpse ka Rikkengutse
Kuradi tembu ja wiguri selges: wõis wõla-
de, näge metsa tetta ennast, wõis ennast
igäs muus asjas ja loomas ümber muuda,
Kiskhänna wiisi lennäle ja näia wä-
ge wahende. Wiis aasta perästsai ta
ute tõve Kuradiga Rokka. Seo nakas
Kema peremeest laitma: „Tule ärä
minu teenistusse! Ma anna sulle nii
palku raha Kui sa egänes jõuwad
lugede. Sinu peremees on wä waene
Kurat: wiis aastet oled sa Kedä teeni-
nu, ja sa ei oli sulle weel Krassigi
and nu!" Soldan läi Kah wakse Kara-
ti alt walla ja hiitse Kema teenistusse.
Selle Kuradi edimene ja ainukc nõudmine
tõõna oli see: „Minu oma Rodukõrdsi
poonikku Kambresse! Sääl on nur-
gan üks wana näoku Kast. Sooom
Weereni Kuld raha täis. Nii pallu Kui
sa sääl seest jõuwad wällä lugede,
seda saad sa Rik omale, millege sa
Kotä wõid, nii sa esi Kahad; enge see
om see ainukc minu nõudmine, et sa
wälkä lugedes raha kästi Kõwasti
Kõlisted!" Soldan läks ja nakas reha
Kastist wälkä laduma; enge raha Kastist
es loppe egä wähäne: ka tõstse Kasti
suerutse kunikku, wällä, aga Kastin
olli niisama pallu Kui ennegi. Ta
tõstke pääl Kümme Kasti wasta Kamb-
resse kunikusse. Kõrdsi rehwas Kamb-
rese ülewen raha Kõlinet ja tälliwe

Kalma; enge ütleigi es julge tedä näden
sisse tulla ega tedä säält ärä ajada:
Kik paidäsihwe tedä Kuratis.

Mõisa härrä olli suurte wälgade
sihen; mõis peidi ärä nüüdsemä, ka
ta mitte Kolme päewä sihen wälga-
si ärä tasunde ei jõuwwa. Juttalli kõ
si Kambre rikkast Kuratist Kalk tem
Rõuwu tullu. See tulli oman hädan sol-
dani manu raha lainame. Soldan lai-
nan talle Kull nii palja Kui ta esi talt
enge ütte aasta päale ja 10% ga. Kui aast
perast ärä ei jõuwwa massa, jääs mõis
soldanile. Aasta ätse oldas soldan
Kõrdsi pöönitkul raha ja nedäs sedä
säält ärä, laskke rahwale Kõrdsi m
nii palja wiina jawwata anda, Kui kõi
ge jawwa jõus ja tahtse: palju gi jõu
wa oma jänu igäwetsest ärä.

Kui aasta möödä, läts soldan
mõisawe oma raha perä. Härrä
es ole wõimali K tagasi massa:
jõud olli willä wõtta, Kalk olli
loma tappan. Enge härrä olli Kolm
ilusat tütart; neid johtsi Kurati
soldan nägeme. Ja pakkse härrä
le lepitust: andku härrä üks oma
tütar talle, sis ta ei nõuwwa enegä
raha, waid and weel manu. Härrä
läts saali ja selet tütardele oma
nõda ja abi. Kige wanemle tütar tulli
enne wällä koda Kuratist Kalma,
kes neist ütte omall nõus. Soldanist
näeu pöörse Kohe Kondsa pääl üm-

ber ja läts sülleuden sisse tagasi:
„Seäntsele poostlele ma Kull ei lää!"
Tõne tulli. see läkkas soldani tõepi
pääl Kõgundi maha, läts sisse
ja ütel: „Poremb lää ma pemmukile,
Kui seäntse kõrnehirmutusele!"
Kolmas, Kige nooremb tulli wällä,
Tuus x) Kohe soldani ärä ja soldan x) Tundis
tedä: olli tooramane, Kedä ta
wõnapagane lossist alli ära pääs-
tan, ja ütel: „Kohemb me, esikke
sis lääme, Kui ma Kalk talle ei lää!
Ma lää iks, olgu ta Kurat wõi
i'minene; nuridu peame kalli
tarwa alla jäämä." Sedä ütelden
andse ta soldanile Kui oma peig-
mehele Kätt ja suud.

Soldan pallel nüid endale nätäl
aiga ennest palwode wasta walmis-
tede. Läts sis Kõrdsi manu tagasi,
laskke juuse lähi Koosa jäägäde, ais
kahemne ära, löikse Kümne lühembes
ja läts sauna ja haris ennest wee
ja oma Kuratite man õpitu Kunsti:
Oege nii iluses mõnes, et tõist sea-
pest ei enne ega pesäst mätlu ei ole.
Kui ta maisawe tagasi läts, es
tahu härrä ja ta tütre tedä ennamb
kundagi. Wanemle sõsare Kallas
pääle pulmi ärä: na läänu mõtes
ja poomu ennest, nooremle sõsare
õnne üle Kadede, jaun ütes ära. Sedä
andan alla Kurat soldanile teada,
ütelden: „Sina said ütte, mea Kalk,
Waene Kurat ei üttegi. Tõora Wõrk.

5. Kuidas Karjapoiss Kunigas sai.

Üks Karjapoiss läks mere weerde wett toomа. Too oli just awwede Rudemise aigu. Ni kui ta pangi merde pistis, löi üts suur awi ennest pangi. Poiss rabes awi Rimme ja es laze enamа merde tagasi Rasale. Awi poiss pallemе: „Kalla, Ruku Karjapoiss, las mu walla! Kogemede Rudeden johtuma es pangi, sul ei ole mu surmaga Rasu Redagi!" Poiss wastа: „Wai ei ole! Ma sa Kunigа Rokka Raest essi wõlembelt pool rubla!" Awi arutemа: „Mis Rasu sis dost sul ei ole! Ma wõi sinu wõi Kunigas tõ, Kuis sa nu walla lased. Ütle ennegi: „„Awwe Reeli, awwe meeli; awwe awwe wõi Jumala nõiste!" ja sis lisa manu, mis sa igänes soowid: see saab nii Kohe ennime!" Poiss wastas: „Ma tahas Kohe proowi tetа, kas es jutt õige om: „„Awwe Reeli, awwe meeli; awwe awwe wõi Jumala nõiste!" Kohe tõusi welpaar minga esi mäelе! Kohe tõusi welpaar tuulde ja läks minemе. Karjapoiss laskse awi merde ja läks esi welpaarile järgi.

Seda näie, Kunige tütar ja ütel: „Wat Rus laiak! welpaar tull ähen, esi welleles tagа!" Sedа Rudese Karjapoiss ärа, täi wihatses ja ütel: „Awwe

Reeli, awwe meeli; awwe awwe wõi Jumala nõiste! saagа Kunigе tütrel poig!" Omal õlli Ka. Kunige tütrel poig. Kunigal sul tais, et tütar hooras läinu, es lupa enne oma tüdrut mehele minnа, Kui tüdar ärа ätles, Kellegа ta kohkа elämа, see wanemke es tiija ja ütelde. Kunigas saatse wiimäti põhjas targа mana selle asja peräst Kuzisme. Too selet: Latse esä peäb iks Kunigе lossi rahwa seäst olemе. Kätte ei saa todа muidu, Kui latsa esi Kõndme ja Kõnelemеe nõudas; sis Kutsuga Kunigas Kõrrast Ki Roman lossin elawe nahwa ette, andga latse kätte üts Kuldupsin. Kelle kätte latsa ubinе and ja ütles: esä, see om sis tõeste latse esä! Kunigas tei Ka ninda: Ki Käisiwe Kõrrast ihen ärа, enge ei ütlegi Kätte es anna latsa ubinеt egа es ütle „esä". Kunigas Kütse: „Kas Ki Kõ om ihen ärа Käinu?" sis ütteldi: „Karjapoiss ütsinde ei ole weel Käinu!" Kunigas Käskse Ka sel sisse tulla. Ni Kui Karjapoiss sisse tulli, joosikse latsa wasta, andse ubrе ne temа Kätte ja ütel: esä!"

Kunigas sai tütre nüle nii wihatseks, et ta tedа ja Karjapoissi ütte surmа waadi laskse panna ja merde uisata, enge tütre poja jätse ta omas pojas. Ent Karjapoiss ütel waadin: „Awwe Reeli, awwe meeli; awwe awwe wõi Ju-

mall nüüdse! saaga me wersti ütte saa
päälewällä!" Koh saiwa nad ütte saar
päälle; enge se saar olli tühi ja palla
hullkesewe terwe päew saart mööda,
seeni Ku Rõtt tühjas kätt. Karjapoi
es jää siski kätta; oma awi sonadeg
murets ta süüwä, ehk omale Kuld ja
laasist lossi, hulk teendriid ja Ki
mis sää himust. Kuniga tuhat sar
te müid ka tõtesse naises.

Talwe tulli Kätte ja mõi Rülmet
Kiune. Kunigas läks hulga teeni
rõtsge jahi päale. Üks tema Rõrg
isändiest essisi ärä ja jõhtasi
sinna saare päale, kon karjapoi
Kunige tuttrege elli, kes teedä oma
laas lossin õige ausaste wasta wõt
we. Tos isänd es tunne neid Kuni
Kit enämbe. Kui ta lossist minem
läks, ütel Karjapaiss: "Auwe Kuld
awwe meeli; awwe orwe wõi Junga
nüüdse! olgu tal isändil üks paar
waissi ja kahwlid taskun!" Sis
laskse isändit taka ajada ja Ki
ne wõtta, et ta alewet lossist paa
Kuld waissi ja kahwlid ära wara
ten. Se aig Kull wasta, ent es awit
midägi, otsiti läbi ja leowetti te
teste tema kaukast tahen tad asja
mis päast ärä wõeti ja sis minnä
lasti. Isänd sai õnneli Kult Roda ja
Rõnel oma lugu, Rudes ta ütte tühjä
saare päal uhke laasist lossi leidä
Kon Kiik asja Kuldise ollu. Kunast

wõetu Kull wasta, antu rohkesti
süüwä ja juuwa, enge wargas oma
tedä tetta, midägi ei puhas olewet. Kunigas es
usu ja ütel: "Kull wa iks wõtti, Kui
sa saal Kiik asja Kullast näied olewet!"
Et asja õigesti teedä saia, saadse
Kunigas ütte oma Kige ausamba ja
usta wamba ülembe Roda lossi Ka
ma. Kah Too wõeti aasaste wasta,
tetti ärä minnen enge mõisamaa,
wargas ja wõeti tema taskust
lossi esändi Kuld tubaka toos wällä.
Nah nüüd alli Kuniga Kannatus olsan:
"Te olete Kiik Kilmi ja warga, teete
mulle wõera saare Kuniga i hen häbi!
Ma pää esi asja Kaema. Jäe minna
wargas wõi tetta, ma ei waraste!"
Ütel ja läks. Kunigas es ta anne
Kah Karjapoissi enamb, ja tütrel es
lase Karjapoiss Kuniga nättawel
tulla. Ärä minnen soowse Karja
poiss Kunigale Kuld Kari Ku Kau Kas
se. Si sis esi Kunigale jõrgi ja
ütel: "Kas ma ei ole siänna ausas
te wasta wõtan: tulle süüwä
ja juuwa andan, Kiik oma lossi
ja waranduse sulle näidämu; mis
pärast sa sis, nu Kuld Kari Ku ärä
oled waras ten?" Kunigas nakkas
wasta aama; see olewet ilma asjata lai
ma mine. Karjapoiss es jätä mit
jõrgi ja ütel: "Kae enne oma tasku
läbi, sis saami nätä!" Kunigas lei

Kõige pääle Kulle tasku pääle ja ütel:
„Ei all!" Lei ta kuna Kulle tasku pääle, ütel wihatselt: „Jah! Om!" ja wõt se Kaariku tasku rusti wälla. „Sõda om sinu teendre minu tasku sse panda ehk sina esi sinna nõidun, nigu su loss tühjale saarele om sündinu Ja Jakkse Kodu minnä. Ent Karja poiss es lase ja wõis oma loosi tagasi; Kutse oma naise, selewu Kunige tütre kah saali ja ütel siis Kunigale: „Niisama älge alla ma sinu tütrest, nigu sina minu Kaarikust!" Nüid tuus Kunigas oma tütre ja Karjapoisi ärä ja eut sedä Kuulden ja nätten ehmusi da poolus ja Karjapoiss sai tenä asemele Kunigas. Pojä ninel pauld tuus Kunigas aga „Awi", Kelle elukohta ~~jäägi~~ tänäpäewani „Awinurme" Kutsutes.

Hants Bergmann, Koorkülä Jetis.

Aušud isand!

Mul on ka suur hulk rahwa laulusid (130) Korjatud, mida ma ise tükki da tolan lossa. Siamaani on umbes 20 neid tükitud. Neid saab aga Kull hästi tühjem olema, wähemast paarsada tükki. Minul ei ole wõimalik Kõiki Kalle saada, mille pärast ma Teie palwele tulen, et Teil nõnda hea aleksite ja selle asja üle ka oma Korjandust laiendada saite. Teie nimi ja Kutse mõjub niisugutsio asjaes Kõige enam. Neid, Kes laula Melaulmise järele wõiti mõistawad üles Kirjutada, on wägä wähä. Kes sedo oskawad needer tahta pääse sowiwil ju naest leigutada. Wähemalt palun neid Kimule lakkidada, nis Teil juba jäkkub olema, ehk weel saadetama. Rahwalaulusid on wissist ka mitme selsi ja teatawa inimese käes, Kes wendega mingit ei tee. Wäga tänulik oaksa ma Teie waste olema, kui Teie wendel Kaest neid wälja wõtta saite. Nii on minu tiada Õpetud Eestiselsi Käes tähtus, Kelle liige Teie ka olla, ligi Kümme Eestirahwa laulusid. Ka Kirjameeste selsi Käes saab mõni neist olema.

Siis on mul weel paas palwet nen-

de Kohta. Wanu rahwalaulu wiisi[d] Kask
wiisid) on õige wähä saadawal; su
rem osa on unemaja rämmitused.
Mõil on aga paljudel wagä Kohtad
sõnad, Kull Koore Kui'sikn poolest,
mõned otse ropud. Kas ei'alleks sün
nis sarnaste asemele paremaid Est
lauletajate sõnu panna, nis laulu wii
si loomu Kohalisid oleksiwad, wõi
sid ise oleks muida laitusita. —
Tõine asi, mille Kohta ma Teie mõ
ja soowi palun, on see, mil real
wõi järjelneid trükki Tarwis read
Kas wiisi wõi sõnade järele.
Minu arust sõnade mõtte järele Kõige
Kohasem.

Lõhke wastuse peale jäen ootm

austamisega

K. Kunt.

Koorkülas,
10. Juuli 1890.

Minu adress:

Wiljandi Kaunla Helmesse, Koorkü

jaz. 121.

1.

Helme kihelkonnast.

Saatnud K. Kunt

Saadud 18 15/VI 90.

(2x).

Lõtsi mõtsa kommu Kul,
Enne Kuuda, enne päewä,
Wara enne walge'että.
Mis ma Lõisi mõtwa tagi?
Lõisi Kallatse ubime,
Hobetelu ounaKese.
Selleg' pettäwi' peiu noore,
Kaemi' Kaasa Kombe'ida,
Kas na suikawi' süwwe'ennä,
Uniskewe magademä,
Tukuwi teidä Käüwe'ennä. —
NäinKese noorKese,
Ei meli suigu süwwe'ennä,
Tuka ei teedä Käüwe'ennä,
Uniske ei magademä.
Ei'a suigub süwwe'ennä,
Tukab teedä Käüwe'ennä,
Uniskeb magademä.
Well, hellä welleKene,
Oles meil hääli ennitsessä,
KuoKu Kulla muinatsessä:
Aoäp me petäs pilli hääle!
Kätas Kaunelde Kaunise,
Oma welle wälispilli,
Oma onu muulepilli.
Weli, hellä welleKene,
Tün ei tohi näin Kaulda,
Tün ooh Külä Kalelpoole,
Mõisa sün mõlemilpoole,
Kirik Kälä KesKe'ellä.
Kübjas Kulleli Külänä,
Harrä mõtel nüisa'ennä

Kiltse wõlt sõna wõsama,
Kääle wiija wiitsi Kuna.
Kui ma ürgä ütelemä,
Sõnule ma säädä maie,
Külä tuli wällä Kullemaie,
Walda Kätse walakemaie.
Ken nüüd Kuuli, mõistatelli:
Kuule, Kus Kukkue Kallalise,
Kleitwä sõnu helmiilise:
Wiru piiult niängitesse,
Harja Kannelt Karjunesse.
Kubjas Kulleli Külänä,
Kõrrä mõtel mõisa'ennä:
See ei ole tüdruk tennu wõda,
Eja näiu nännu waewa;
See ooh hoiten muulesida,
See ooh säädnu sõnuje,
See ooh laskn laulawüsi!
Oh mede Kalla Kubja Kene,
Ja mede säädä kasuKene,
Kiidu pääste Kiltse Kene!
Meil ooh Kawwen Karjalauda,
Orun meil kobeste noowi,
Walla tagan waeste talli;
Hunt orun kobeste poissi,
Karu laanen Karjapoissi.
Laulu muina lauli minnen'ennä,
Tõse laulu tulle'ennä,
Kätse ma Karja saate'ennä,
Kolm ma Kõdu minne'ennä,
Neli lehmi nüsse'ennä.
Oh mu Kalla Kubjatkene!
Enne lõpes mesest wetkä,
Enne lõpes järwest jäädä,

Enne Kui lõpes näiu laulu:
Meil ooh sõnu sõgla tõisi;
Kõdu jäti Koli säwwe,
Aita kasuwa sarja täie,
Manu rõõti ainu mati täwwe.
Kadri Lust, Kuuküla Wälg-järwel.

2.

Näiukese, nooreKese,
Läämе Riiga wiKKumaie,
Talinet tääutemaie,
Wõnda Kinne wõttemaie! —
Tätäm' jälle näiu noore,
Tätäm' Riiga wiKKumede,
Talinet tääudemede
Wõnda Kinne wõttemada.
Jätäm' Riiga soola linna,
Taline tabade Zetä,
Wõnda wõtinde wolade.
Riia soola soolatsepe,
Taline taba tasatse,
Wõnnu wõtme iluse.
Meie näiu meeste murdu,
KaoKese paiste KatKu:
Mehe tapam' marjamaale,
Kõtsi' meeste Karjamaale,
Kolme Koewa weere päälе,
Neli niidu nurga päälе.
Kadri Lust.

3.

Meie ütsind waese latse,
Ole ei esä, ole ei emä,
Ole ei Kõda, Kos me läämе,

Ega aita, Kos me astum',
Ole ei Kodum Kuiwatajat,
Kodum Kuiwa andijat.
Taewas am meil tareda,
Kun wola mede Kuiwatskoone,
Wikk-Kaar ooh wihnawari!
Teeme tõõdä, näin noose,
Teeme tõõdo Tüdrukuna,
Naeme waewa näindemnä:
Tüdruku tõõ onp ilase,
Näin waewa nägusse.
Teeme tare tee harule,
Teeme liina liiwa päälle;
Teeme liina lillakiste,
Linna müüri mündeesta,
Walli ümber waara Kiste,
Teeme repi roikeesta,
Pikä purde purgandiista,
Teeme silla sibulaista.
Lisse me pälm' piidi pae,
Päälle pääwäti pae,
Otsa me ubine pae,
Külge me Kübäse pae.
Sui' se liinna walmiesse,
Ken nüüd tulliw', noorikatiwe:
See om näin teenü tõõdä,
Kaokene näennü waewa!
Siis meid hüwäs ütelolesse,
Hüwä naeste tükeresse,
Torga naeste täimekestes
Müüda siis Käiwe mündisaagsa,
Ega eesebe esändi,
Ega taisebe talupoja,
Ega kalmabe Kohtosaagsa,

Ega nellabe neitsikese,
Ega reedi Riia saasa,
Ega puilbe pohjasaagsa,
Ega pülabe pürjäli.
Ken nüüd tulli', Küsõsiwe:
Müü ää, näin noose,
Müü ää mündi hinna,
Kaupile Kallis Kaubahinna!
Müü ei näin oma hinna,
See ooh näin oma hinna.
See maxe tuhat tukatit,
Seitse tuhat silberit,
See om Kallis Kaubahinna:
Ken tuli noanu, wõtab marja,
Wõtab otsast ubine,
Wõtab päältä päärätte,
Wõtab Kõllesta Kübärit,
Astub sisse, wõtab siidi,
Kaabta wällä, wõtab waikse.
See om näin ilus hinna,
See om Kallis Kauba hinna.

Kadri Lust.

H.

Läme maale nassimaie,
Kõe mõtsa Kõndimaie!
Ostam' Kaewast me hobene,
Tõidu* päältä tõllakene.
Wase Kaewa hobene,
Tõidu tõlda murdunessä.
Lätsi seppä pallemaie:
"Sepä kene, sirgu kene,
Tee nu tõlda terakese,
Wana ronda wastsesse!"

* Wist Tõitoja Pärnumaal.

Sepa naene naaratelli:
„Mäiuke ne noore Rene,
Kas sa tuled nu pojale?"
Näine tunsi, Kosti' vasta,
Tääsi targaste Könelde:
„Sepä Rene, sirgu Rene,
Sepä naene nällaline!
Ei'ma tule su pojale;
Sepä latse musta latse:
Püe neil sündisten sunna,
Käsi vasa e Kähena,
Klask'ja pa Ku pöline päälä!"
Kadri Lust.

5.

Aotäht ja Nõmmeleht,
Aotäht ei' hobesta,
Nõmmeleht lassi latsi,
Talla ei tare lävele,
Kiva esä akenesse,
Kulda looka katusesse,
Hõberangi räästesse.
Latsi sisse ta lävestä,
Aske sisse ta akenesta:
„Mis tal vasta või tulesi?
Tulli vasta näiukene,
„Tere näin, saa minule!"
Näin tunsi, vasta Kosti,
Tääsi targaste Könelde:
„Ole ei teelä näin Kaupa!
Te päal ooh tedre Kaupa,
Horal ooh anede Kaupa,
Pojuall ooh pardsi Kaupa;
Näin Kaup ooh Kammeren,

Ehen põõsi, ehen jõesi:
Lind ooh Kateta Kalale,
Lind ooh Küdeta Kitsale,
Talles tasuta wõile,
Kaun ooh Kaaneni talata,
Wiima laasi wees tasa;
Lind ooh laasine ehena,
Lusik ooh Kullane Kahena.
Sääl ep om ja näin Kaupa,
Ole ei teelä näin Kaupa.
„Well, hellä welleRene,
Ole ei siin sinu jaosta,
Tule ei näin sinule,
Sinule, sea teale,
Koola Koera Kombelle,
Hobesel unenäole.
Näinepäind sinu minele,
Jalarätt sinu jaosta.
Kadri Lust.

6.

Külä mul ütel: Kuku, Kuku!
Külä latse: laula, laula!
Mis ma Kuku Kuswalime!
Wõi ma laula leinälime!
Mul jäi Kodu sunsta sulgi,
Laua päale laulu lehte,
Kirsta Kappi Keele Kolksu.
Noore mehe, hellä welle,
Pauge ratsu rangelle,
Soraslma sõrmusesse,
Kõrwi Kõru rahkelesse,
Aage halli aiste ette!
Minge päewal Pärnusse

Tulge tunnil tagasi,
Taoge Kodust surnu salge,
Laewa päältä laula lahte,
Kirstu Kapsist Kesle Kõltes,
Üks ma laula linnu Kuli,
Tee ma häältä Kõrr nwoda,
Paakuti ma pardsi nwoda!
Kadri Lust.

7.

Ära annam' ainu lastse, Kaske!
Panen' parra tõõtegija, Kaske!
Tükk jääs tühjäse. Kareda, Kaske!
Lats* jääs lakes pörmandada! —
Seen' ooh lehmä liberve,
Seen' ep ooh sea silerve,
Lamba lahe willelle,
Seen' Kui tuleri Koduma.
Ära annam' ainu laste,
Panen' parra tõõtegija!
Mungma pääwe mustiklehmä,
Kizendame Kirjatlehmä,
Tänitame wanatahiku:
Kes meil heilä heinä annu,
Ja meil toonu Kaar' kanni!
(Nõormehe poolt:)
Me saime, mis me saime, Kaske!
Me saime saani täwwe,
Kogusime Kaari täwwe,
Hellä welle hõlma täwwe.
Kumb nüüd Kitani, Kumb nüüd laidani.
Ute oma na molembe,
Ute Kalli Katekeste,
Üte paiku penzi päällä
Üte laiu laia päällä.
Kadri Lust

* plats

8.

Üks ma wee weere päälle.
Meil näin, meeste murda!
Näin ei hoali, Kaba ei Karda,
Tulga wõi sõda sõdimaile,
Kats wõi walda waidelemä:
Ei mäi hwoli ühkesta,
Koora ei Karja Kõutsaheidaí
Ühkel lõõ ma mule päälle,
Kõsgil lõõ ma Kõiwa päälle,
Rikkal ~~ma~~ rinda ma põrutel;
Näin ei hwoli, Kaba ei Karda.
Kadri Lust.

9.

Lätsi mõtsa Kommukulta,
Waa enne walgetta,
Üks mo lõisi mõtsastasi?
Lõisi hulka uibelda,
Tõise salga sarapuida,
Kolmas salga Kohlapuida,
Neljas salka meiduseida.
Üks sääl hulka uibelemä,
Wäi salka sarapuima?
Ubin hulka uibelemä,
Sängu salka sarapuima,
Üks sääl sängi weere päält?
Neitsi sängi weere päält.
Üks sääl neitsi põlwepäält?
Lats sääl neitsi põlwe päält.
Üks sääl latse põlwe päält?
Sõsel latse põlwe päält.
Üks sääl latse mängäte?
Sõlg sääl latse mängäte.

Mis sääl sõda teelle pääl?
Sõrmus sõda teelle pääl.
Kost see sõrmus wällä tulla?
Läbi Riia rieldem,
Läbi Tall'na täpeldem,
Läbi Walga waieldem,
Läbi muasta olaluie,
Kälämeeste külla luie,
Sääalt am sõrmus wällä tulla.
Kadri Lust.

III.

Õhtu tuli meie maile,
A-määrik õtts muialmaile.
Õhtu tuli' õuessagi,
Hoole koidjas, murematjas.
Õhtupani koole asse pääle,
Mure musta parre pääle,
Waewa walge worwa pääle.
Tuusi kommukult ülesse:
Wõti koalta koalikaede,
Muret musta meelikte,
Waewa walget waigistei!
Kadri Lust.

IV.

Läämel, läämel, näin noore,
Läämesedä Lettu teedä,
Tettu teedä, morgend nocada!
Mis meil wastä wõi tulessi!
Tuli talu tillukene,
Majakene madalakene:
Kaoga rääs täs meil rumale,
Õle katus kasime.

Seda ei tää näin noore,
Mistes talu. tillukene,
Majakene madalakene,
Roogu rääs täs meil rumale,
Õle katus meil kasime.
Sün ooh sui Kuji sulase,
Sui Kuji sulase naisel,
Hoolekuma otsalise,
Aagaji majapidäjä.
Sün ooh pere pallikõija,
Käsi Kannelde kaeja.
Läämesedä Lettu teedä,
Läämel, läämel, näin noore,
Läämel, läämel, käime, käime,
Mis meil wasta wõi tulessi?
Tuli wasta ei'akene.
Tulge meile näin noore,
Meil ooh mäima majaaida,
Õpeläwen täpuaida,
Lohuweesen Lõomiaida,
Kesset usta Kissiaida,
Õrumeesen uibuaida.
Tulge meile walatome,
Kiik om wõrmitu wäratä,
Wõrmitu wäratä pulga;
Tee lää kiisse timane,
Rada tuli wällä rahane.
Tee see tiitsule käielennä,
Rada rahule minnelennä.
Õle ei'arga meil nüüd minnä.
Kuime tulem' tõise Küla,
Tüise meele suvele,
Süs me tulem' walatome,
Kas aah Kulda äia taali,

Kas ook Kulda ämma tooli;
Pedäjase peiu penki;
Kadajase kaw laua.
Läämc, läämc, näiu noose,
Siiä jääs kaetemede,
Ämmä jääs kaetemede;
Läämc merde mõõkamaie,
Kala järwe Kastemaie. +
Mõõsse äiäle ameta,
Mõõsse ämmäle ameta,
Mõõsse peiul peniKesta,
Kaasal Kallist Kaalarätti:
"Weli ai hallije manuje.
Nalukene noorekene,
Anna wet hobese juua,
Anna hallil haisutede,
Anna mustal maiguteide,
Linalakal liiguta,
Anna Kõrwil Kaede!"
"Weli, hellä welleKene!
Must ei jõo ju mere wetta,
Hall ei jõo ka aruwetta,
Linalakk ei leowetta!
Kõrb ei jõo Kõrewetta!"
Küsitelli, nõiatadelli:
"Mis teed siinsa näiu noori?"
Näiu Kuuli, Kaeti wastu:
Õlõse äiäle ameta,
Mõõse ämmäle ameta,
Mõõse peiul peniKesta,
Kaasal Kallist Kaalarätti,
Wiimäti ema piirtsuste!"

Kadri Lust.

12.

Tähendus: Järgmisest laulust ei tea ma, kas ma sa esimese saadetu seega olen jaba ära saatnud wõi ei; sest et mul mustalt ülesse kirjutuses laulud ei ole ära nummerdatud. Kui ta on, siis on ta Kadri Lusti käest saadud laulude seas wiimne. Ega kohe kõrdne saatmine Rahja ei ja parem rohkem, kui ei ühtegi Korda. Need laulud seisvad wasti pääset esimest saadetust Korjatud, aga ei saanud aega ära saata ega mujale Korrata, sest tõsi wael halikas minu ema padema, Kuni ta järgmisel ka kuul ära sur; siis halikas ka isa pädema, nii et Kõik Kodi ja maja mure minu Kaela langes, pärast mitmed mured weel jurede tulnud, sest wald halikas nüüd isat ja mind kiusama, et meid lahti teha, ja asi an alles poolega kohtade käes paoli Kal.

Sõlä tüdruku, tõsaare,
Narwa näiu, neitsi Kene!
Tulge teie meie poole,
Meie tulem teie poole;
Tulge teeme tuttawessä!
Lähi Ksest läbi omatses!
Meie ostam teie omatses,
Meie wätam teie welile,
Ostam ompejale,
Tahame tadijojale.
Meil oh pedle kui ne witsa,
Ompeja kui ne osja,
Tadijaja täie mehe.
Tulge, teeme tuttawessä,

Lähkesest tähi omatsest!
Et me ei ole esi omatse,
Olga meil nuule omatse!
Et me ei ole esi sõsare,
Olga me sõna sõsare!
Et me ei ole esi kälikse,
Olga meil käe kälikse!
Et me ei ole esi wadikse,
Olga meil wainu wadikse!
Külä tüdruku, sõsare,
Mille meide ei mõistawetta,
Tää ei meidä kääda wetta,
Et teil Kaasa kammersanna,
Peig teil tüisena peowa:
Te külle pesäät päimpäädä,
Kasit' Kaasa rõõwe'ida.
Kõjo me tääme teie mooru.
Mul oob Kaasa kängelmoala,
Peig meil Poola piiri paalä.
Temä ei saa piiä talene,
Ollina ei piimä minene.
Toona Käisimei mei tunne,
Ammu Käisimi, aiga paälla.
Tuul tal wiiga terwisidä,
Taewas ammu tal ajuga!
Tuul tal wiiga tõdu jälkka,
Lepik wiiga lehmätõnne,
Pahwpuu waatka õune,
Sirelpuu aigade õune,
Käsk tal wiiga Karjaõune.
Toona Käisimi, ei mei tunne,
Ammu Käisimi aiga paälla.
Toona Kuuse Kullendine,
Lepä sirge, ne sinetine,

Kase welge, no walusi.
Oh mede hellä peiukene,
Ja me Kallis Kaasakene!
Nüüdoob jäänu mustasmulla,
Musta mulla, adra jälle;
Kik Kuuse ärä kujanu,
Kik Kase ära Kaduma,
Aawa läänu hallikene,
Lepä jäänu liinämaie!
Külä tüdruku, sõsare,
Allep me meilä teile Kõüsi!
Meänes te tareduine?
Kui mede tareläguine!
Meänes te sõõgilauda?
Kui ooh me seä molli!?
Meänes te Kulbiwaasi?
Kui oob me Kuusakäppä!
Meänes teie lüskuwaasi?
Kui oob meie seä jalga!
Külä tüdruku, sõsare,
Tulge meile walatome,
Waatke meie sõõgilauda:
Helgib nii kui peeglikaasi!
Waatke meie Kulbiwaasi!
Walge nii kui lumekäbbi!

Kadri Lust.

IV 13.

Kus ma laulud Caatsin,
Loowüsi lõimasin:
Sinna Kasuvõ suuri saari,
Suuri saari, harwa aawa.
Pundolid täida putukida,
Oksad täida oravaida,

Ladwad laulukinda sida;
Jõgi jõrkis jurre alla,
Kalad Kullased jäessa:
Sijad suured, seljad mustad,
Nimmadel olid wõõdrid ämbre,
Lutsu Külged lõgeliseb,
Parilail olid Kuldud Külgis,
Kogredel olid Kümned selgas,
Aivid suured, langud otsas,
Sarjedel olid pakud soomud,
Ahvenatel hallid silmad,
Latikatel laiad Kõrvad.

Moll Puut, minu õunis ema

14.

Üksikud laulude katked.

a. Hellakene, wennakene,
Ma teen soodel sillad pealle,
Madalama maade peale,
Kus ei Kasta naene jalga,
Naene jalga, härga sõrga,
Obu oma Kabjukesta.

Mai Tedre.

b. Kui ei Kunde Kadada,
Ega ei Kunda sugada,
Egaü tea teljesta:
Lõõn Küll Kelged Kipalista.

c. Jüri Jauna jäe weeren,
Peetri palja põrwe pääl
Kulles Kuna Kalad Kudewad,
Aivid Kanda heidewad.

d. Siga oli sõtkun sõgla pääjä,
Sirk oli solkind soolawaka,
See Koik sünks mul sülla tõrse,
Kahjuks mulle Kaewatõrse.

Ui, ui, õtsi'l jaulmad!
Mats Gross.

e. Et ta suitsenu sugare,
Et ta Kõrwenu Rõõre,
Et to rege abrastätu,
Saani seba seenetämu!

15.

Kahekõne.

Kuis ne Kapsta Kes pool Kaswawe?
Mis na Kaswawe! Kitsi'sei'wä ää!
Woi wend, see olli wäega paha!
Mis ta nu paha oli: Tapi'kitsi'ärä!
Woi wend, see olli wäega hää!
Mis säälthäädolli'! Panni'liha kuime,
Kätse tare palamo!
Woi wend, see olli wäega paha!
Mis säältpaha olli. Tei tare kui'kirsu!
Woi wend, see olli wäega hää!
Mis säält hää olli! Palli sattemaha, tapsemaise!
Woi wend, see olli wäega paha!
Mis säält paha olli. Võti'naese kui'nugise!
Woi wend, see oli wäega hää!
Mis säält hääolli! Pappo narse naese!
Woi wend, see olli wäega paha!
Mis säält paha oli! Pappo andse pällu raha!

Woi wend, see olli wäeze hää!
Mis säält hääd olli! Rõõt wiis raha urgas!
Woi wend, see olli wäeze paha!
Mis säält paha olli! Tapi wotsi ära!
Woi wend, see olli wäeze hää!
Pääni Teoliisel Kätti, sai teopäewa tatta.
Woi wend, see olli wäeze hää!
Toosa Toss, Kawastu Saa.

1. Sadulsepp ja Küngsepp.

Kõrd olli üks wäeze Kawwal jõtorm sadulseppäsell, Kes üte Küngsepäsellega sel sin elliwe. Nemä olliwe suure kiusti. Kõrd laskiwe na üte luiga maha, Kelle siibuge na lennäte wäiswe. Elli saal lahtiden üts Kuningas, Kelle ainult tütar muule Kellegile ei lubanud minna kui sellele, Kes temä mõtte ära ütles. Lahkiwe siis ka meie selli oma õnne kiusme. Tee pääl johtusiwa üte wanaesega kokku, Kellel suur Kimp wesid wõtsu sellän olli. Sadulsepp tahtse mõnda wõtsa ouali et saada, kui sõnadega (ta mõistse nõidude luiga siibade abil teha) naese jalalem Katski. Naene kisend appi, nemä es luppa muidu ara te, kui andku neile Kolm wõtsa. Nemä es taha anda, nemä es luppa arwata. Lubas wiimati naene mõ tokkiwe jala siis terwes, saiwa Kolm wõtsa. Jõudsewe Kuniga manu, nõwwelt mõtete äratäjamist, Kolm mõtet, ega kommutku õts. Kui mõte ei ole, sis wõetse silmä pääst ära, mis Kuniga tütar saudile* wiis, Kellest ta ära wõtmata ei olli. Sadulsepp leidse teda, andse ütewõtsa Küngsepäle, saatse uru ette, Kust Kuniga tütar saudi joranu luigana mõtte alust küsima käis, ja küskse talle jõrgi lennäte ja wõtsage teda pessä. Küngsepp tegi sedä, lennäs luiga siibu abil ütes wanapaagane tõrre ahju otsa (Kuidas ta pakareti perest nägemata jäi; ei teadnud jutustaja seletada)). Kuulse Kuidas saud nõu andse sõrmusse pääle mõtelde. Tõdi päidäsiwa pääle selle Kuniga tütrega naorapaida. Enne Kesköödi lennäs Kuniga tütar ära, Küngsepp jõrgi. Hommukul ütel sadulsepp oigede ära. Ödangu läks Küngsepp kate wõtsage uru ette ja lennas jälleji Kuniga tütrele wõtsa deja pessen jõrgi, Kes sedä äntele rohkes arwaten kaiwas. See Kõrdanuti nõu Küngä pääle mõtelde. Kolmandel ödanguldasen Küngsepp Kolme wõtsage jõrgi, Kuniga tütar nädalat saudi manu jäuden, A raske rahe sedä waese omas passan. Nüüd kästi pää pääle mõtelde. Kui Kuniga tütar wastu Kesköödi wälja lennäs, silmapilk lei Küngsepp nõoga ge tõndi jua pää otsast ära ninik wõtt ütten. Tõsel kommutkul küsimise pääle näidas sadulsepp teda pääd. Oige! Kuniga tütar näiteti, et Kawalas sedä pää wõrdelda, lahtse ära lennäte, enet Küngsepp wälli ka kõnnd, kastse kuumade weetoobredel, mis läbi walla pesselt sale sellast maha

* Mis saud on, ei teadnud ka jutustaja.

tulliwa ja kuniga tähe kiguat wõidu-
sest walla saadeu jälle inimeses
sai ja sadulsepale naesse sai.

Hendrik Bergmann,
Koorkula Jaetis.

2. Jänulik Kurat.

(Tähendus: sellest jutust ei ma
näleta, kas esimese saadetusega sai
saadetud wõi mitte. Neli jutlu süs ma
wist saatsin: Soldat, Kes kimmel naal
käis, soldat, Kes wanapaganat raha luges,
awwemeele awwekeele ja õpetaja, Kes
poja pärit saama. Jäs on sõrg mina
jutt wist saatma.)

Kord oliwad mõisapõllul Reolise-
tõõl; mõisa Karl oli ka sial. Paraja-
kui mõisa wana põllule tuli, läks ühe
wõeras mees üle wälja, Karja ja Reolise
wahelt läbi, wiinakõõgi poole. Herral
tuba täis, mis wõeras mees toma nur-
mesid mööda lumise, ja tahtis Karla
talle peale ajada. Karja mees aga hak-
kas Kedama, herrale seletades, et Kae-
rad wõiwa wõõramehe ära murda, mi
eest muida pahandust saada. Herra
kuulis ka maanitsust. Kui aga wõera
wiinakõõgi juures jäpika ära kadus, las
kis herra Keda sealt taga otsida, aga
ei leitud; süs piras herra Karjamees
wargaks seltsimeheks. Tõsel naeal
saadeti Karjamees Karjaollastega

linna turule. Linn oli Rangel, Koormem
suur, sellepärast Karjamees õhtu ära
minema, et hommiku aeg salk tuga
jäuda. Ämbsiku aegu Kesk nõnme
laks Karjamehel üks wanker ratas
katki. Mees hädas, abi ei kusagilt
saada, ei usalda ära minno ega Koormat
üksi jätta. Seal ilmus minewa mäe alal
nähtud wõeras mees juurde, Keda herra
Kostega pure teda oli tahtnud, ja ütles:
"Ma aitan Sind mind, nüüd wõim ma
sind aidata. Oota natuke!" Kadus
ja pöörd apa pärast oli ta uue ratta
rattaga tagasi. Sai ta vankri Korda
aidatud, soovis, et mees temaga veel õhtu
linna ruhiks. Kuid mees katkas keda ta
hõimsa wälimise oleku ja suure jõu
pärast, mis ratta seal nisel näkki,
keda Kartuna ja jäi lähemasse Kõrtsi
õõmajale, "veldes: "Linna tuna linna
lähe, linnas saaksi Kõrtsist saada ja
Karl Koormat horida!" Süs jäi ka wõe-
raas Kõrtsi õõmajale, aitas mehel Kõrs-
ma hoowi ja hobuse lahti rakendada.
Süs lausus: "Nüüd läheu ja toou hobusele
Kaera, et süs isi pärii wõime pedeleda!"
Karjamees westas: "ollul on mõisapoolt
ja iseeg Kaerad liigi!" Kuid wõeras
Kostis: "Seda on pisut!" Kadus ja il-
mus warsti tündrilise Kaera Kotiga
ja puistas seda hobuse ette puha tühjaks.
Kargas süs wälja, töi paar tugewat
palki, millega ta hoowi wärawad seestpoolt
Kinni tugev. Sellepeale tõmbas mehe

Kui taka Koonla Kaendlasse ja küpsas
Semaga hoowi taka lucgist wälja,
Kas ta seda enesega linna tulema
sundis. Linnas wüs ta Korjamehe
ühte sügawasse poimedasse Keldrisse
Seal Käskis ta mehel tald üles wõlla,
Kuid mehike, Kartust awaldades, et
wahest Keldre põlema pahwatab, Ku
sest tulewotwaid asju peakõ alguna
palgas, kui ei olla tule wiista liigi.
Lausus wõeras: "Noh, ma saan tuh
ka isegi!" ja Tõmbas ouest hamamast
Kest tuld mis sõrinal. Mees kohkus
ja Korjatas: "Hoi Jeesuke, mis mulle=
sed koumbad sul on!" Seal oli wõera
Kadunud Kui juttu Kuid ja Keldri ak
Käis Kinni mis Kõmm — ja meeswal=
Keke wangis Riimi. Hommiku lei
mees Keldrist ja nõuti, Kuidas ta sin
na saanud. Jutustas mees Kõik Kõik
Kõrwa pealt ära, aga ei usutud, wõt
wõllo alla. Seal ilmus Reikul wõe=
ras munde nägemata sõnna, pani
ühe õle wihu mehe asemele ja Hoi mehe
ära, Kellele ta Kangelt ühe nurga tagan
näitas ja ütles: "Waata Kui rumala
inimesed, poowad õlewihku!" Olle
waatas ja nägi Ka lugu nõnda olewa
Keen oli wõlgas Kui tinatuhka Kade
mes. Mees tuli Kõrsi juurde tagasi,
wüs Koorma linna ja hangeldas sedä
ära. Kui Kõstri juurde tagasi jõu
dis, oli juba õhtu jälleg Käes. Wõera
oli aga Ka seal ees, ei laskmud seda kõh

wasid sundis seda siinna jälle öömajale
jääma. Jällitas hobuse naga heilegi
ja wüs süs mehe mesti linna sõnna=
sama Keldrisse. Seal maanitses
ta meest: "Kui ma tuld üles tõmban,
ära sa süs sedasugust nõme nimeta
Kui heila, muidu pumakse sind koor=
me tõesti ära!" Tõmbas süs jälleg
hammastest pea otsa tule, mille
ta mehe hoida andis, ise wõttis ühe
Kaelkatu, laks mutta Kasti de juurde
ja toppis sealt midagist Kabi sejat
Kotti, tõmbas süs mehe ligi ja top=
pis sel Kõik ta Kaukad ja Kastud
Ka paungile täis. Tallutas mehe
süs Keldrist wälja ja linnast wälja
minnes, Kust ta mehest lahKus, lau=
sus: "Sina aitasid minnd, mina aita
sin sind. Nüüd tahtsne igaühe
seed. Mõne ja õpi ja õpeta inimes=
tele: Karat an Ka tämliK, mitte
jõucast inimesed süs seda mitte olla
ei taha?" Ütles ja Kadus. Mees tuli
Katuja Kõrsi, waatas ja leidis, et
Kastud ja Kott putast Kuld rahta täis
oli, millega ta õsa Turjamaale läks.

Tüük, Koostõla Jaagu,
Reele järele arwata saarlane. Kust ta
pär, pole ta Kellegile ütelnud.

Selsetsaw jutt on suurematest hul=
gast wanapõrgane jutte dest üks laadi.
See on ühe woorusõpetuse näituseks

Wodud Kuus suusem mulk ebawoo
ruste laituzlks wanust Oestlastest
lunletatud on. Wiimse seltsis jut.
tudes tahetakse minu arust pag
nate mine all muistseid nõismik
täidata ja neude kõlust ja kowu
ja piirita ahnust pöörtsata.

K. Ruut,

15/6 91. Kool Külas (Helme

Helme kihelkonnast.

Saalnud Matt Toms.

Saadud $18\frac{27}{III}90$.

(2x).

1.

Kui ma ükkaan laulamaie
Peesinn sõnnu pillumaie
Laola ma maa meresse
Mere põhja pörmandusse
Mere saena sammalesse
Mere wii wüdingisse (ie)
Mere ääre äärikesse
Kui mull suusta lõppenesse
Kuke päälta kisdunesse:
Rinnan mull sõnade sõlge
Kaalan mull Kõnede Kõrda
Wõlinn riisu ninnasdani.
Wõlinn kakku Kaalasdani
Mull om sõnnu sõgla täisi
Kadaluse mati täisi
Parawuse paari täisi
Manu wõti mati täisi
Mull jäi Kodu Kati täisi
Parsile wül palaje täisi (ie)

2.

Ärge wõtta te wihasse
Ega panna te pahasse
Laulul om mõnda sõrada Nüga mõtsan mõnda puuda
Kõwerdda, õigeddaa Üks om lühä lähikene
Õigesd saa obese lunka (uo) Sõne wõnnu wähikene
Kõwerdsd saa ratsa rängi.

3

Wihmakene, wellekene
Saokene, sõsarakene
Ukene, emalle kene (uo)
Mine ãle wihmakene
Mine ãle, meeli ärä,
Käi kasa, kaldu ärä.
Likes kiud, mina ligene (ie)
Märjäs kiud, mina mädäne,
Ole ei kolu, Kunn ma kuiwa
Tare asel, Kunn kakene.
Ole ei esä kennu karre
Ole ei weli pannu paari.
Küla esä kennu kare
Wõõras weli pannu paari
Wõõras saena saesakenn
Wõõras nurga nukerdenn.
Like liiwule laasi
Märjä präsdi mäele
Like liiwule ligesi
Märi mäele mädäsi. —
Tule, kule, kuulekene,
Wii wihma Wirumaale
Aa ugu Arju maale (uo)
Wirul wihma palleldi
Arjul ugu oadeti
Wirul willä palasse
Arjul kaara Kõrbesse

Wirumaal olli mihe mussa
Mihe mussa, naese laesa
Poesi kannu Karwaliõsse
Tüdruku igi digisse
Mihe odswa mere wedl
Naese odswa Narwa wedl
Poesi odswa Paola wedl
Tüdruku tühjä Kojo wedl
Es saa mihe mere wedl
Es saa naese Narwa wedl
Es saa poesi Paola wedl
Tüdruku tühjä Kojo wedl
Mihe Kuuli mere pääle (uo)
Naese Kuuli Narwa maal
Poesi Paola püri pääle
Tüdruku tühjä Kojo pää

4.

Ussik olli ma esäle
Hõsik olli ma emäle
Hõsik wüje wellele
Kuukene Kuuwel wellel
Sõrgikene säitsmel wellel
Kasgakene Kalsal wellel.
Esäs tüjä Kuusta Kulsi
Emäs tüjä Kuusta Kulsi
Esä mu aegas ellikusi

Emä mu ellä tüberessi
Weli willa täberessi
Mun pere muna sorossa
Karjasse kana manassa
Pere mu piimä päälidsessi
Wõõras ma Kulsi wõijemessi
Külä Kulsi Kõõmenessi. —
Kuald olli jäwwä.
Kuald olli jaw wa
Kuald olli uni magade
Täikse leitä, leibes löpse
Kakki Kalla, Kala es Kahare
Wäida wõtsi, es wähäne.
Esä ädel üne pääle
Emä kaewab Kasi pääle.
Tüdär olli illus üne kene
Kastejalga Kasikene. —
Jai ma ärä jäänuessa
Jäi ma ärä jäänuessa:
Müigmä jäewa Mustik lehmä
Tänideme Tähik lehmä:
„Oh mu ääta jõõtajetta
Oh mu ääta joodajetta
Jõõtajetta, joodajetta
Kallisd aena andajetta.“
Kas-ma tiidse ellenna (ie)
Kas-ma tiidse Kaswaenna
Ellenna, Kaswaenna

El jain marsma neida maida
El jain palma neida puida
Sarapuida sirgeeida
Wihapuida wirgeeida
Õrakaida õigeeida
Ei ma Kuule oma nime
Iks ole uur ma ommagulla (uo)
Lids ma liiga lõunella.
„Mine wiidje, nüssä lehmä
Mine laisga, saada Karja
Tungel wii Suli Kodaje
Pastal pane pada kubla
Wingarr wii wesi Kodaje.“
Oh mu ennisdo eluda
Kaonisd Karja pälwekesda
Elu, mis esä Koduna
Elu mis emä Koduna
Põli mis welle pörmandulla.
Würe-gu mura murula (ie)
Kasu ränni Kamberinna
Kaeje-gu Käbi Külaua.
Ei mu jalg es maedsa maada
Konsa Kallasda maruda
Kuulus olli jüwwä
Kuulus olli juwwa
Kuulus uni magada.

5.

Meije Kakkis sõsare
Kakkis emä Kanaje
Üks meisd Wirru wiisärisse
Tõne Arju ankaresse
Ei me eane Kakkaa saa
Kirikulle, Kaowesenna
Alberet'a asduenna
Sis me jälle Kokkusaame
Tõne Õsilda Küsime
Sõsar süd'i linnuKene
Milles sa linik ligenu
Milles su ame abanu?
Selle, selle mu sõsane
Kuri müs om äijäs saanuje
Kuri naene ämmäs saanu
Kuri pois am Küis saanu
Kuri tüdruk naes saanu
Kälg om paisi Kaasulisse
Selle mu linik ligenu
Selle mu ame abanu. —
Sõsar süd'i linnuKene
Milles su linik lüna Kirja
Milles su sukka suuri Kirja?
Selle, selle mu sõsake
Aa müs om äijäs saanuje
Aa naene ämmäs saanu
Aa pois am Küis saanu
Aa tüdruk naes saanu
Aa om paissi Kaasulisse
Selle mu linik lüna Kirja
Selle mu sukka suuri Kirja.

6.

Seba ärgu tekku meije welle
Mia om lennu teije welle
Oma ullulla päälla
Rumalalla möiskemella
Õsde da wana obesse
Wälde da leesa naesekesse (wili i elli Kuu
Wana obu raka raisga,
Raka raisga, Kaara raisga,
Lewa ukku naese laisga (sinu ukku
Kui da Kürd KiriKulle (je
Wai da jussg jukusselle (uo)
Wai da lasg laadedelle.
Obu rakip waresde päälle
Naene Kaes Kalmu päälle.
Ibitu om endell nätä
Kõhn om Kõrwalda Kaeda.
Kas meije wellijanni
Õsõ da warsudse obesse
Wälde da naese näedidsesse
Kui da Kürd KiriKalle (je
Kui da jussg jukusselle (uo)
Wai da lasg laadedelle

Sken iru warsune obene
Kõrwal naard naene näedilsene
Illus om ereful nätä
Kõrk om Kõrwalda Kaeda.

7.

Kubijes Kulla onuKene
Kilder ellä esäKene
Anä lüowä lükiKesda
Ega pesä peeniKesda.
LükiKene ammu lüüdu (uo)
PeeniKene ammu pesdu
Lüü Keppi sa Kuvile (äe)
Lüü malka sa maale
Lüü wilsa sa wüle (je)
Kepi joone jääs Kiwile
Malga joone jääs maale
Wilsa joone jääs wüle
Nüjääs näiju pika päälle
Kas noore Kaala päälle
Kubijes Kulla onuKene
Kilder ellä esäKene
Lasge orja ödagule
Welle latse wesperille
Ori oodi ödagulda
Welle latse wesberidda
Wetel päewä weeringulda
Mina oza ommugulda
Töese päewä tõõsergulda

8. Elme möisa.

Mun sün Kida muida maida
Ausdase Abja maida
Köpu maida Kõrgeida.
Kida mis mina waeae
Kida oma Elmeeda,
Elmeeda, lünalani.
Elme möisa Kaalumöisa
Elme möisa waalu möisa
Kaalu möisa, waalu möisa
Walge näiju waewa möisa,
Pikä posti püne möisa
Süjä juuwes mesde weri
Süjä juuwes poeste puna
Näedisde ihu ilaje
Mike sün sulpa saadanesse
Poesi Kaala Kannelesse
Tüdruku Kiwi Kodaje
Näese manna palleli
Näese alwi usse suile
Mura, Kida neil Käeli
Karakene Kaerdlaenna
Anikene alla ülma:
Lasgeks walla mike waalusd
Lasgeks poesi walla Kaalusd
Tüdruku Kiwi Kojasda. —
Kui ma pääse Elmeesda
Pääse Kui jae jussda

Alli Kaera ambaesda
Kõwi lõuge wakelda
Karu Kõwere Künnella
Jai ma Kaije muile maale
Jai ma Kaije Kangelle
Pibu Paola püri pääle.
Kaije sis mina tagasi
Mis sääl taka tellässe:
Mõisa maada mõõdesse
Teo tükke antanesse
Tks sääl lügas lüga wilsa
Taukwa sääl malga pajatse
Tümpswä kiwikü toomitse.
Küügu ei ame linane
Paesda ei maasi pallapoole
Kae nüid muida mõisasida
Murde mõisa mõrsajida
Küüguse neil amme linatse
Paisdwa pukda pallapoole.

9.

Las meid Kaija las waalake
Kas om meida süjä oodet
Tahet meid süjä talule
Oodet süjä oaneelle
Wäet meid süjä wõoraesse
Kas om põrmandu pükitu
Kas om laawit alla lawwa
Kas om pèngi püüril mõsdu (ü)
Lawwa laasil Kirjudetu
Akne linul waletu
Kas om lagi laewa Kirja
Tua põrmand pölle Kirja
Tua seena sidi Kirja (ü wiki i ä)
Küll om meida süjä oodet
Tahet süjä talule.
Küll om põrmandu pükida
Küll om laawit alla lawwa.
Küll om pèngi püüril mõsdu (ü
Lawwa laasil Kirjudetu
Akne linul waletu.
Küll om lagi laewa Kirja
Tua põrmand pölle Kirja
Tua sejna sidi Kirja

10.

Elle laulge näija noore
Elle laulge õdagulta
Elle laulge ommugulta.
Õdagulta elle ääle
Ommugulta Kolle Karku
Kõgpaewä ei Kuulu Kõhegi.
Õsma ei sirna saasi
Kus mu eli elKinessa
Kus mu Kume Kuulukessa
Kohe mu eli elKinessa
Sirna mõtsa murdanessa
Kohe ma laulu lasgenessa
Sirna laane langenessa.
Neiju ääle lõhge puida
Lõnge puida, lahge maida
Lõhg da perwile pedäje
Kallas järwile Kadaje
Lõhg da rüa sinnakadse
Wana alu wastakadse.

11.

Las mull Kaija, las waalake
Kas nüid sürnis meije ääle
Wai nüid meelis meije meele
Sürnis Kui sõsarde ääle
Emä lasde laolu ääle
Sürnis Kui obu ohjule
Welle ratsu wehmerille
Taade ratsu taa osile
Sis ei sürni meije ääle ?!
Tks ep emä meid imeli
Tks ep amme anni püimä
Tkel wäil wõõrudelu
Tkel Kakul Kaswaletu
Tkel pädsil pää ülenu.
Tks ma lehnä eanekesdä
ikkeledelu mähgijätä

Tegi Kiä amme linatse
Pänd da piha peeriskõse
Pänd da maasi pallapoole
Kudas Kondseni Kõrike
Aá mull joosta ärjä ella
Wirk mull welle willä elle
Kaonis Külä Karja elle
Oma esä nurme nurga
Oma welle nüdu waere.
Tks ma lehnä eanekesdä
Käledelle mähgijätä
Kaje ei süänd lahende
Kalsgi minnä meelekesdä.

W 12. Emä laul.

Emä ärä Koolenesse
Armu ärä lõpperesse
Emä lawwoul pandanesse
Armu alla langenesse
5. Emä Kirsdu pandanesse
Armu alla langenesse
Emä läwesd wiidänesse
Armu asde akkesde
Emä wiidi teeda müüdä (ü ö)
10. Armu asde radasil müüdä
Emäl auda Kaesokkesse
Armu awwa weere pääl
Emä auda pandanesse
Armu põhja langenesse.

Auda Kinne aetanesse
Armu alla jäädanesse
Emäkene, ennetkene
Tule ja ilma elämc
Tule mull armu andajesse
Pää wai silidsejesse.
Tüdarlaps ja linnutkene
Silsu Kinne liiwa usse
Kala Kinne Kalmu Kaasc
Jätä pilusd pisdemele
Tule kuuli, anna armu
Päewa paesse pää silidsse
Tunnis saame kuule armu
Päewas poolespäewä armu
Nädälis saa nänni armu
Elus aas enne armu
Emäkene ennetkene
Tule ilma ja elämc
Ma Külä janna Kõõmenisda
Lawa liiwa Kaasik pakalisda
Wika liiwilla läkenisda.
Tüdarlaps ja linnutkene
Silsu Kinne liiwa usse
Kala Kinne Kalmu Kaasc
Jätä pilusd pisdemile
Külä janna ja Külälc
Awaru wihda wäoraelt
Sis ju ääs üldesse
Paremba ju pankanesse
Jä naene älldenu
Kallis naene Kaswadenu
Emäkene ennetkene
Tule iks ilma ja elämc
Ma pane manu marja aesa
Sun manu juhgnu aesa
Kule manu ubine aesa
Tüdarlaps ja linnutkene
Silsu Kinne liiwa usse
Kala Kinne Kalmu Kaasc
Jätä pilusd pisdemele
Kes om jeda enne nännu
Enne nännu, muisde Kuulu
Et om maila maasda loosa
Raebe awwasda anenu
Mull om manna maedo aisa
Sun man om jarnu aisu
Keele man om Kirikü aisu
Kule man om aisa aisu
Emäkene ennetkene
Tule iks ilma ja elämc
Tule mu watkka ja walmisde
Tule mu Kirsdu ja Kirjalene
Tüdarlaps ja linnutkene
Silsu Kinne liiwa usse
Kala Kinne Kalmu Kaasc
Jätä pilusd pisdemele

Jummal ju Kirsdu Kirjalegu
Maari watka walmisdegu
Mine ärä loodusselle
Mis om looja sulle loanu
Kirikärrä Kirjudenu
Muisda Kuwose Kuulutenu.

13

Ohmu ärdu ärrätene
Kulda Kuuni prowwatene
Tutke üles saali päale
Jaesa üles saali päale
Kae wällä akenesda
Kuis ju walda waewätle
Peris walda (orje) pünatle
Wald sull saise wardaenne
Teopoesi teibaenne.
Mis me teeme enne päewä
Tule sii ärrä sulusse
Ärrä aida allendeme
Ärrä salwe saesateme.
Mia me teeme perän päewä
Tule sii sondi sulusse
Sondi aida allendeme
Sondi salwe sa isamaie
Kuri pantu Kubijessi
Kipe pantu Killeressi
Wallus walla walitsejsi
Kuri surm om Kubijal
Kipe surm om Killeril
Wallus walla walitsejal

14

Käege Koolile Kälilse
Rihele mitje minije
Rika warsile waderi
Joba Kuu Kua päalla
Joba agu aeda päalla
Vägel serbi lõunesella.
Ega rikas rikk ei pesta
Kullaline ei liiu Kuudi (uu) (uu)
Opetine ei liiu ölgi.
Mina ridsik pesta rike
Kannakene liiu ma Koodi
Rikas maka rike päalla
Kullaline Kuu päalla (uu)
Ope ölgi waijella.
Es jää udsu uule päale
Es jää talmu lae päale
Ega pörmu pölle päale
Karmu kaala rät. päale.
Udsu jäi rike usse päale
Pörm jäi rike pörmandule
Talm jäi kua usse päale
Karm jäi kaldi weere päale

15.

Kosmi lääni näiju noore
Kosmi lääni wasda üüda (üö)
Pilgumi wasda pimeda
Ärgi wasda ämäreda
Wasda dalli (Rüja) juuri ärrä
Walga walgepää sõrdä
Kosti lääti näiju noore
Kosti lääti wasdu üüda (üö)
Wasda pilguti pimeda
Wasda ärgit ämäreda.
Me lääni Rüga rikKumaie
Tälna liina kappamaie
Wõndu Kinne wiltamaie
MiKeKs kapat näiju noore
MiKeKs rikKut Rüja liina
MiKeKs kapat Tälna liina
Wai es wõtat Wõnnu liina
Oleci mõõka teil peana (öe)
Rawwa Känge Kaitlaenna
Rinnul riku Rüja liina
Jalul kapa Tälna liina
Wõnnu liina wõta Kinne
Põlwil Polisamaa põrute
Las olla alla näiju noore
Las olla alla Rüja liina
Las olla alla Wõnnu liina
Las olla alla Tälna liina
Rüg om juuri Joola liina
Tälna juuri kaba selling
Wõnnu juuri wõlma liina
Rüja Joola Josolaesõba
Tälna kaba walulõbe
Wõnnu wõlme walusõbe.

16.

Üks ep wellekõ minule
Kulda kukukõ kuwile
Õpe kukukõ õele
Sügi õisi kaewaenna (öe)
5. Isdeka kun ihenna
Walus päewä päitsenna
Rauda raamandä Kähena
Rauda kähe raamandanna
Kirjut juuda Kirjut maida
10. Kirjut ilmale igadä
Kirjut kähti kaewaenna
12. Kirjut wallale waheta

17.

Lääni, lääni, Käeni Käeni
Piäme Kiwi peana
Rawwa Känge Kaitlaenna
Kui kulo poisi pulmaie

5 Kaesel müüsda naardamaie (öe)
Lõõme poesil poole päädä
Naesil mihel meele päädä.
Pois läks wiiesd Willändide
Müüs läks Kuwoesd Kohdu elle
10 Kumbal õigusd mõesõeli?
Näijul õigusd mõesõeli.
Kumbas ärrä Kaolaesse?
Poisi ärrä Kaolaesse.
Kosi poisi maeti?
15 Kuuna maale Kuusi Kude
Arjumaale aawi Kude
Kosi näidu jäädänesi?
Näidu ärrä Kaolaesi.
Kosi näidu maeti?
20 Kiriwõõse Kiriku sisse
Alla Laasi akenelle.

18.

Lääni, lääni näiju noore
Lääni siisda sedä teedä
Sedä teedä sedä maada
Sedä raijutut radada
5. Kusd om eane ärrä Käenu
Wana ärrä warra Käenu
Kusd om Käenu Kängilõse
Würinn wikel sukalõse (öe)
Mis kall jäänu jälle päälе
10. Wai kall sadanu sammule?
Kulda jäänu jälle päälе
Õpet sammule sadanu.
Kesi ullu wõti Kulla?
Mina ullu wõti Kulla.
15. Pilsidi Kulla peoje
Kääni õpe Käisõenne
Wüse Kodu sepä Källe
Tüü seppu, tõlso seppu (öe)
Tao seppu, ragju seppu
20. Tüü ma emäl ülmejanni
Tüü ma sõsarel sõlgijanni
Karjusõile Kaalusõba
Emä ülmita Külänе
Sõsar (läts) sõleba mihele
25. Kaalusõde Karjamaale.
Sääl mu sõlsi sõemaie
Emä lasda laemaie:
Kusd sii Saarik siijä saanu (öe)
Wai sii Taanik siijä kullu (tähendus)
30. Ilma ülmile Külänе
Kaalusõide Karjamaale.
Sinnä Käewä Kängilegi
Kahe nüid Käewä Kängiliõse
Sinnä sõilwa sõlelegi
35. Kahe nüid sõilwa sõleliõse
Sinnä ülkwä ülmilegi
37. Kahe nüid ülkwä ülmiliõse.

19. Jõolu pada.

(Mängi laul)

Langu Kese, linnu Kese!
Laina pala langu Kene
Mulle waja Küisu Küdä (ie)
Ahuriba awwu lede
Lääd sä leeme lammis rede
Kuiwa Kalla Kupa lede
Langu Kese linnu Kese!
Kus sa selle paa pannil
Mis ma sulle ielä anni (wahi kiud)
Eilä anni loona Kinge?
Langa Kese linnu Kese!
Laina iKi langu Kene
Paa panni rüda pääle
Rüda pääld ma ressi pääle
Sinnä Külm la ärä Külmäb
Sinnä all la ärä allab
Langu Kese linnu Kese!
Mis le allet voleb
Raasi Kese rametu
Wiinu wiina Kelleride
Saaban saija Kammeride
Langu Kese linnu Kese!
Ei mes ole voleta
Raasi Kese rametu
Wüsin wiina Kelleride
Vaalsi saija Kammeride
Saks säile saanige
Maa müs maanige (ie)
Kilder Kirju Korjuge
Pois pun rüige (ie)
Olli pikk püssa wars
Olli rohge raasa wars
Pèb paa pimali
Lähg paa lõmali
Pada lahgi paagali
Wils mõlsa winali.
Langu Kese linnu Kese!
Tooge tüki neitje nädä
Paa wanga me walale
Paa widja me wilisde
Paa Kõrwa me Kõnelde.
Langu Kese linnu Kese!
Mis saa tütisd teije nädä
Wai saa Kõrwasd le Kõnelde
Paa widsasd le wilisde.
Paa wangusd le walale.
Langu Kese linnu Kese!
Wõta Kuasd, wõta Koogusd
Wõta penó Kambe risda.
Sai pada pängiline
Paalitse Laabiline
Nä pada, elle pada
Küis Külmä Kiwi pääl (ie)
Palas pälla palu pääl
Ilma puista, tõrwasfida
Ilma noorika mihida
Teräwide Kirweida.

20.

Tsemi üles näiju noore
Tsemi üles Riija liina
Ehiteme Ehme liina
Walmisteme Walga liina
Kuame Kume Kirikku
Paneme Kuu Konsdenesse
Paneme agu akenesse
Pää päälitses lämesse
Paneme sisse „Süsga-lindu"
Lämse päale lääne lindu.
Müüdä säile Münbi sakssa (üö)
Müüdä Münbi emändi:
Mis Küll liina sügi olli (ie)
Sü olli näiju lindi liina (ie)
Sün om meesi kennu küüdä (üö)
Waene meesi nännu waewa.
Ole ei meesi kennu küüdä
Waene meesi nännu waewa
Sün om näidu kennu küüdä
Walge näidu nännu waewa

21.

Mis om liina, ellerjuun (eo)
Sija tellu? "
Linusd liina "
Külle pantu "
Künnapuisda "
Pörmand pantu "
Pärwa Kiwesd "
Wahe saina "
Wahderisda "
Külle saina "
Künnapuisda "
Sägi lüüsel "
Lalikisda "
Paari pantu "
Pärtsi luisda "
Kalus Kalel "
Kana munesd "
Talge sisse "
Noore meike "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju amet "
Talge sisse "
Noore meike "
Osdamaie "

Mis om Kaupa? ellerjuun (uo)
Näiju Kaupa "
Näiju Kõrki "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju wõõtkesd " (üo")
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju pölle "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju Kasgat "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju sõrKi "

Tulge sisse ellerjuun
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju rällì "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju sùdi "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju ilme "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju sõlge "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "

22

Mis om Kaupa ellerjuun
Näiju Kaupa "
Näiju Kängà "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju sukKa "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Seeresèèlis " (väliõ i äälõ)
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju Kinda "
Tulge sisse "
Noore mihe "
Osdamaie "
Mis om Kaupa "
Näiju Kaupa "
Näiju ilkaf "
Näiju nägus "

Tilisõi ma tillaida
Elisõi ellà rõngaida
Joba ìrnat mu obene
Karaà wällà Kaara sõõja
Kus ja ollit mu obene.
Ek ollit onu orassella
Tànsset welle laterenna
Rikset Riija juurda nurme?
Ole es onu orassella
Tànsse es welle laterenna
Riku es Riija juurda nurme
Mina jõedi Kossja leeda
Ai ma näiju ajja leeda
Mis mull innes antanesse
Wai mull palgas pakutusse
Linik jääl panti liki pääle
Ame anna roodsu pääle
Sukka juure Kabja peale
Läbi jõedi Kalmesõ mäggesõ
Üks alli mägga ihnapuune
Tone alli mägga öhnapuune
Kalmas Kallis Käsge mägga
Ihnapuue Kiigg inike
Öhnapuue õõri läänga
Kàsgi mägga Kakkis Kaala
Juu mull Kisõi sullpelle
Pää mull Kisõi pääsulle

Kaala Kange wallaille
Ulle ummis rõngaille
Sun mull joosi Juilse werda
Pää mull joosi päilse werda
Kaala Kange walla werda
Ulle ummis rõnga werda
Jõwwa ei kahter kaherde
Arsti ei kedä terweesse
Kui ma jõeda Rüja keeda
Rüja keeda raba keeda
Tandsi wai Tallina wakela
Rokk mull rukwe kellãnesse
Kaara elle Kankanesse
Aera mull elle ankanesse.
Õxne ma jõedas Rüja keeda
Rüja keeda raba keeda
Kui ma jõedas Koffa keeda
Koffa keeda näjo keeda.

23

Kulin Külas Kükewella, Kügalel
Ulleaija ällíwella »
Karkji aila ehtimaie »
Wõti Kirsdusd Kiriwilla »
Alla Kaare Kauriilla »
Sälgä ai ma Juure anme »
Kui Jii Juure jõxe wõrgu. »
Wiulda Keibi Juure wiuka (üü) wahi
Kui Jii laja lõxe wilso (elli kuulda)
Ümbre ai ma Juure Kõrdi
Kui Jii ilma ümärgudse
Elle panni Juure pälle.
Kui Jii Joju eeda usse.
Rinda panni Juure jälle
Kui Jii Kuu laewaenna (ii).
Kaala eibi elme Kõrra (wäka)
Kõrra Kui Kana mureje
Pähä panni õpe pärja
Kui Jii wihma wetkal Kaari
Jalga panni Jüdi Juka
Jüdi Juka, Kõpe Kängä
Kängä Kui Kulda paistanesse
Sälgä ai ma Juure Jõgi
Kui Jii pilwe laewaenna
Lälji Küllä Kükimaie
Ülle aija ällimaie
Maha ärjä älli päälla
Tuha lõxe kuuluwasda
Wii wasti waalamesda (ii)
Käige Küija Küge päale
Ärileje älli päale
Eji lää Küjas Küge päale
Ärileks älli päale.

Olge terwe älli Jepä
Küge Kinni Jilsuleje
Et teil älli päale maale

Kui wabi jo Kõwale mäale
Las mull Kaija las walale
Ek om aunda allo älli
Sün om aunda alla älli
Sukä aunda rauda päkja
Ülesse Jüldä Jügäwe
Pääle Kümme Küiränellä
Jahuf Källus Kukjaleme
Rüdik-aina nüwaleme
Margake maha jalame
Olgi weeren welle Kesda
Olgan onu poigejanni
Keä Küllusse Koguji.
Wai meil marga wõka maasda
Jummal Küllusse Koguji
Maari marge wõi maasda

24. Une näg.

Magasi mina ma gasi
Magasi Maari mäella
Sirilillede Je Jikena
Wahalillede waijeelka
Kuller Kapu Kõgeella
Unda näi ma maalaenna
Töisda ülesküsdeenna.
Külänaese nänni Kese

Tanupää tasalgel Kese
Lina pälle linnu Kese
Mõisdge Jii uni minusda (ii):
Meil olli Kuuse Kua teella
Saare noore Jarna teella
Wahõne kare wahella
Noore aawa aeda teella.
Mis om Jesda mäestalelle
Mäestalelle mõtelelle
Jügise aja tulewe
Talwe pilwe laewaenna
Kõni miis oijap obesda
Rawilselep ralfukesda
Sinu arõ wiidanesse
Ma (mõ) jää Kuuses Kua teele
Saares noore Jarna teele
Wahõeris kare wahõele
Noones aawas aeda tale

25.

Kase nüüd Jun Juise joosda
Keebel Kõrwani Kõnelde
Ole ei Juul Julgejida
Keebel Kinne Kaidajida
Kubel Kinne oidajida
Küll Jaa Jeigi Juul Jaesda
Juul Jaesda uulil Ala

Kui saa suul sulgejida
Kaalel kinne Keilajida
Uulel kinne oidajida.
Ämm saa luu sulgejisse
Nabu Keele Keilajisse
Kübi uule oidajisse.
Nüüd ole ahjule abene
Keşäwarf ma wallaline
Jõwwa ei minnu ahja oida
Ohja oida, Kewwe Keilä
Ohja oidwa obesida
Kewwe Keilwa Koormajida.

26.

Emä wüş älli aena maale
Pände Küige Karja maale
Pänd ka pardsi ällideme
Sawi linnu lüguteme
Kimališe Küguteme
Änilise ällideme
Meşi lindu lüguteme
Lagle lindu lüguteme.
Pardsil pällu sõnumida
Kimalisel Kümme Keelda
Änilisel mitu äälla
Meşi linnul mitu meelda
Lagle linnul mitu laulu
Säält sai laks ma laaluline
Tõne sõsar sõnuline
Kolmas Kalla ääleline.

27.

Emäkene enne Kene
Tannid Karja nu Kasume
Wõşa wüürde nu wenime (ie)
Mäldid Karjasd Kaduwelda
Wõşa weenesd wüdawelda
Mina Maije maani Sarka
Kai ma Kondsen. Kaaala
Kat ei Karjasd Kahegi
Wüja ei wõşu weenesda
Karjasd Kalle Karjat lehmä
Kirjasd Kalle Kirjat lehmä
Eesd Kalle sõ abene
Weenesd welle wirga ratsu
Tagasd saadi talli takKu.
Ma sai mõlsasd mikele
Kannu alsasd Kaasu welle
Käägä Kondsi jäi Kua pääle
Käägä sikma rüdä pääle

28.

Mine müüdä müs minasda (üü) (ie)
Lase müüdä lautKiodsa
Las mull alla ajjatKe
Kaswa Karja wilsatKe
Tõõsda samme tõkwatKe
Külap ajjal atsijida
Tamme tõkwal tahtajida
Karja wilsal Kauplejida
Ots Käll wüüjas Ummulide
Tamme tõkwa Tarwasdude
Karja wilsa Korgisdide.

29.

Kusd ma sunse oma Kodu
Oma Kodu, oma Kulla
Oma maja, oma marja
Külä Kõmende seesda
Talu päitsmenda tagasda
Wüje walla wajella ?
Säält ma sunse oma Kodu
Oma Kodu, oma Kulla
Oma maja oma marja:
Meil om Kodun Kullasepä
Tanen taaderde tegije
Wüje sanga wilsateje
Meil om risti rüdä pääla
Kulda risti Kua pääla
Wäşgi risti i wõrawa pääla
Meil sule Kuasd Kulla suilsu
Tane orjasd ällesd suilsu.

30.

Tule sunmal sun obene (uo)
Tule Maari saada saani
Wi nii waşe lahsetKese (ie)
Ilma emäle Kanaje
Wii nitKaste nisusda
Wii Kõrgi Kõnesdäelda
RitKas tahd telä neid niisse (ie)
KõrK tahd telä Kõdanisse
TarK tahd saani tallatsep.
Alla sun sunse Käewa (uo)
Laaren labuku pedäje
Kasd saa nitKale regesda
Kosd saa Korgile Kõdanida
Targale saani tallatsida.

31.

Egä äds oma õnnege
Egä Kaasa KateKesde
Kellege sis mina waene

Ole üü üdsiadegi (üö)
Tükki lühjä sängi sisse
Laje palla lawwa pääle
Tühi sängi lundsäkie
Pällas lauda lakSakie
Kääni sun saena paale
Wäli lutiKil lugede
Wäli Kirpe Kirjutede
Jada lutiKet luhana
Tuhat Kirpu Kirjo pääla

32.

Wiru leiKune lulewe
Noome sua lõgsudeje
Arja Kangasde Kudaje.
Mis me anname leiKurile
Ole ei meil Kalda
Ega ole õpet
Kuri oolis, õeKene
Kuri oolis leije Kullasd
Öel oolis leije õpesd
Laina mejle pruuti
Üwoä pruuti mõrsjaida
Mijmi laina languKese
Meije pruut om wähiKene
Wähikene, woemeKene

Nimetisd om nüdiKene
Kisgelt Keeru KabloKene
Olaluisda ähuKene
Piha luisda peeniKene
Mesi teil om Kawwen Kanda
Wasdamäke määrimine
Jõwwa ei wetä wedäde
Ega Kanda Kaalapuida
Laina iKi languKene
Pane ei wetä wedäme
Ega Kandma Kaalapuida
Ole ei Kawwesd Kandamisda
Wastahnäke määrimisda
Meil om paesi puiji koja
Näidisse wii wedäje (ie)
Lalle noore lasdu koja
Kas Kangasde Kudaje.

33.

Emä ma õpes ellenna
Manõs maala minnenna
Tüdärlats ja linnu Kene
Kui jäät ilma ja oläme
Ärä mine mussald mundi selSi
Tõrwas Kannus käesse seKKä
Kun walul mõsa Kurna
Ao walul pane aijale
Sis mine nuKK ja nurme pääle
Nirgi Kene nüüdi pääle.

34.

Kõnele Kõhnus Kõnele,
Tajale pällas pajale
Mina ei Käegu Kõneldenna
Mina Käegu Kõndienna
Liiguti nimme liiguderna
Liigu linna KaKKuenna
Mina ei paena pajadenna
Paenu pala mäsgeenna
Ninda Kõiku Kõneleja
Kui nüüd Käegus Kõjo mälsa
Lüku nime liiguleje
Kui nüüd liigus lepä mõtsa
Ninda paindga pajateje
Kui nüüd paenus pajo mõtsa
Vaane me tuli wiisda (ie)
Pällas Keeli palgeesda
Veda saa Kõne minusda.

35.

Esä eitsi mu Kõneli
Emä Käsg Kodun maala
MaKa Kadan Maije Kene
Kaswa Kadan Kaije Kene
Vill om Kadun Kalmi Kõõde
Üks om lehmä nüsjamine
Tõne Karja saatamine
Kolmas waäga jaatamine.
Emäkene enneKene
Külap lepä nüsjä lehmä
Noore saane saadi Karja
Wakerpun wajiKa walate
Eitsi piä mina mineme
Eitsin sängi eitsin mängi (eitsi ei tsiis)
Eitsin nii padja porembe (ie)
Lina lilli walgeeke
Kunsi all olli Kulda sängi
Kadaje all olli Karda sängi
Peäje all olli pehme sängi
Lepä all olli lina walge

36.

Midäs eitsi me mineme
Wai me eitsi walmisdeme
Arka ei ääda obesda
Arka ei õiget ülmulisd
Arsi mull alba obene
Wana märä mähgä jälga
Tee ruuna tõlpi anda
Arsi äel ülmaline
Jät mu Källe Kälmamaie
Jala talla jakdumaie
Jala Kondja Kahmeteme.

37.

Näds Kunn meije näägudeje
Kulle Kunn meije Kuuludeje
Kes ei massa maada mulda
Jägisesta sõõdi aina
Kewäjesta Kesä aina
Keä om juwi juistun allu
Talwe dare pükisenn
Aasta ahju peränna
Jü ollebe näiju näägudeje (ie)
Kulda näiju Kuulaleje.

38.

Kèlgi Kèlgi KèlmiKene
Kèlmil om Kenä obene
Kitsil liike käKuKene
Sõitsinn Sõitsinn wenniKene
Sõitsinn Soome silla päale
Sääl mu Küpär Käegatelle
Sääl mu lindi liigatelle
Kuuramaa näiju walati.
Wõõ Kus saiswa noone mihe
Oku olli alla Kuisü osja (ahju) (ie)
Miis olli pöalla Kuisü päewa (ie)
Küpär pähän KiriKu Kirja
Jala alla jaaniLlesd
Oles jü obu minule
Käki lindu mu Käkenna
Puuri lindu mu peenna
Mina piäs da pilwana
Kalas Kaali narmaenna
Juwel piäs juurätiKunna
Talwe Kirda päidleenna
Juusd ma jäädäs Suhgruelle
Kaalasd ma Kano munalle
Wärsgemille wõisemille
Ma Kuus dalle sinitse pälle (uo)
Maani massa Karwalidse
Ma wüs pillin da magame
Kannelenn wüs Kammerienne.
Wõõlelik olli wäänas welle
Wõõlelik ja pekelik
Wõõlelik olli wäätaenna
Mahe manu saijeenne.
Sai ma änä saanuessa
Jälle änä jäänuessa:
Sulukas olli sinine pälle
Malk olli massa Karwaline
Soola wakk olli Suhguneenne
Taari Kann dakre pudrun.
Wüs da mu püüsul magame
KandsiKunn wüs Kammeride

Emäkene, ennekene
Weli ellä welleKene
Sõõsar südi linnaKene
Ela ma elli Elmeenna
Kasu Kaswi mäisaenna
Jagsa sirgede sikenna
Takwel jalgade Suanna
Käängä Kompsijo Koduuna
Peeri pölle pormandalla.
Kas ma kuesi elleenna
Elleenna Kaswaenna
Et musd saiji sagsa orja
Käängiliste Käängijalga
Et sai isänd mu esässa
Et sai emänd mu emässa
Isänd mareks mulle leiba
Emänd mareks ehteida
Kitsi nüdi Kindaida
Noone ärrä formussüda.
Saadi sagsa ma magame
Panni prowwa pakjulanni
Vääse ärrä sängilanni
Ossi usele ölulla
Saadi wirred sagarille
Et ei Küdsu suure usse
Sagsuei laudadse sagane.
Käsi Külkä ma Käimä
Esäemmä ma Kaema
Uanembit walalemaie

39.

Kuns ma peiju pidäsi
Wai ma Kaasa Kaswatelle
Külä Külmana dualle
Oheduuna uuneenna (uo)
Kiä ma marja maasdo wädi
Wüse Kodu Kaasa Kälde
Kiä Kana muna munesi
Jü ma Koogis Kapudelli (ie)
Kiä ma lehmäsd püma nüsi
Jü ma sõKi sõõruwessi
Wäse Kodu Kaasa Kälde
Jüü Kaasa Kaswa Kaasa (üö)
Jüü welle Kaswa welle
Meeli malle sa mikessa
Kaswa mulle Kaasawessi.
Käsi Oidu ma onale
Tännäsilmä dädile
Neeri mu peiju peida (wiki i) elli
Kaal olli Kadeb maalu
Peijul olli poja puiji dooja
Lasse noone lasdu dooja
Näedisse wii wedäje (ie)

40.

Ela ma elli esäKene
EsäKene, daadiKene

Leesi mis sa tegenetta (wäkä i elli.
Leesi mis emä tegenetta
Leesi esä ikKewetta
Leesi emä ikKewetta
Welle noore nukkawetta
Sõsare alanewetta.
Mis sa iKet emäKene
Taas wai iKet. taadeKene
Alanet sõsareKene
Nukat nooremb welleKene
Tüdärlats sa linnuKene
IKemi sinu eluda
Kahitseme su Kasuda:
EK sa petwä peenipoesi
Aogatese ahga Kawwe
Kädwa Korrata Kübäre
EmäKene enneKene
EsäKene taadeKene
Weli ellä welleKene
Sõsar südi linnuKene
Ennembi petga peeni liiwa
Aogategu ahga mulda
Kalga Karrata KiriKu.
Kui nüüd petwä peenipoesi
Aogatese ahga Kawwe
Kalwa Karrata Kübäre.
Anu ma oesi esäKene
Anu ma oesi emäKene
Emäkene enneKene
Esäkene taadiKene
Weli ellä welleKene
Sõsar südi linnuKene
Anu ma oesi ammeenna
Lemme pikäle linale
Anna ei anu ma Käesda
Lemme pikäle peesda
Ana Lõddu aijas obene
Lemme Lõddu lüwäs ratsa.

41.

Püja, püja olge prissi
Kas noore Käge Karsi
Püja perläje tulewe
Kao naeraje näisse
Kawwas püja peledi
Kui om wikma wissa päälla
Kasdet aena Kaari päälla
Rasdet nuu tulu päälla (uo)
Jagisetse aja tulewe
Talwe pilwe taewaenna
Mõni müs ajas obesda (ie)
Raeidsellep ratsaKesda
Ülül da anni ülsä Kaara (üö)
Päewäl jäitseme segätse
Pidd da pilusd peeni aena.

42.

Kuu Lõuse Kura jäesda
Päe Lõuse Pärnu Lätteesda
Agu Närwa alliKusda
Kusd es Lõõsi meie welle?
Mäe päälda mõisaesda
Wiru püjade peesda
Arja aanne Kaindelesda.
Kusd sa süli silmä wälsit
Orrao sa üü ojasset (ie)
Süjä sillule salule
Süjä ahgembele uuneelle (uo)
Süjä Körgembele IKatussele
Sün om wiggi wüü pängi (ie)
Wiggembe wüül wüü wedäje (ie)
Sün om Karsi Kajo Koogu
Kars om Koogu Kallaleje
Weli ellä welleKene
Aassa ärä näiju inna
Näiju inna nutKu nuuma
Sis ei naara Närwa näiju
PilKa ei pilu pidäje
Sõima ei sõbra sisse
Laima ei laijo Koala rädi
Weli ellä welleKene
Aassap sis mis maalemine
Sala wai saija sõutämine (uo)
Üü wai ülmas oidamine (uo)
Näijal meeli muile minnä
Ase Kawwende Kaelu
Läbi laane üü lagatu (ie)
Läbi pikä pirru mälsa
Läbi KäiKwa Kõjo mätsa
Läbi laja lawwa mälsa
Läbi pagsu palgi mätsa.

43

Lasge nüü laijawi raalsa (ie)
Päsdge wärrä päärisgene
Jutle, Kuule.
Meije wärrä Katsiki
Meije laija Laguru
jutle, Kuule
Wääritse wärräwi
MiKeKs teije parandedi?
jutle Kuule
Selle sama süidige
Südige, nüidige
Punatse paelage
jutle Kuule
Kusd sa sidd süidi sait
Wai sa padg paela sait
Kuji and sa Kulla sait
jutle, Kuule.

Weli eelä Riijasd Tulli (wälläi elli)
Täämbe pääsi Pärnuesda
jmle, Kmle.
Las mull Kaija las walale
Mis sii weli Rüga müs (ie)
jmle, Kmle.
Rüga müs da Reesu ärjä
Walka müs wana Pugali
Talinede Tamme ärjä
Muile maale Musoo ärjä
jmle, Kmle.
Las mull Kaija las walale
Kas om obu einaline (wälläi)
Ilu anna ärmädebu (uo)
Radsu Kabja Kasdeedse
jmle, Kmle.
Küll om obu einalene
Ilu anna ärmädebu
Radsu Kabja Kasdeedse
jmle, Kmle.
Säidge läbi weidsiwelli
Säidge läbi kui de wõide

44.

Kessi läi sõa sõnume (ll)
Wai meil Kanni waenu Keele
Arak läi sõa sõnumi

Wanes Kanni waenu Keele
Kes meisd saa sõdda mineme
Alla welle wäkikese
Onupoja ullukese
Tädi poja lillukese
Sõtse poja sõkekese
Mina piä sõdda mineme
Ebi piä waenule weerime
Sõa leib om sõmerene (ll)
Waenu kakkis om kanepine
Sõrme murrus mundaenna
Käe meil kakkes kasdaenna.
Weli ellä welleKene
Kui saat sõdda sa mineme
wai saat waenule weerime
Änä sa sõida iken sõta
Ega tantsi daka sõta
Keenade Kisgel sa sõdada
Weride waijel sa waenulla.
Edimedse ukatesse
Tagumedse kapetesse
Keskmidse Kodu kuleroe
Wahemidse tagasi wurise
Weli ellä welleKene
Kunas ma sinnu Kadu oota
Wai ma sinnu tagasi daka?
Sis sa minnu Kodu oota
Kui jo oja joose õlut,

45.

Mäe mööluka mõtusi
Wilja otsa wirreida.
Tule kui weli sõasda
Ai da aasta (aare) läwele
Tule esä, tunne poiga
Tulli esä, tunne ei poiga
Ole ei sii minu poiga (ie)
Om sii Kuura maa Kuniga poiga
Sijumaa sõndi poiga.
Ai da aeda läwele
Tule emä tunne poiga
Tulli emä ei tunne poiga.
Ole ei sii minu poiga.
Ajjela Kua läwele
Tule sõsar tunne welle.
Tulli sõsar tunse welle
Kusd ma tunse ama welle
Kiriwesda Kirdaisda
Aeluseda ammeisda
Omasd Kallisd Kaale rälisd.
Mina puki pussi otsa
Mina mõse mõõga otsa
Sõsar sudi linnukene
Esi ma puki pussi otsa
Esi ma mõse mõõga otsa
Mõõga otsan minda werda
Sagsa werda, sandi werda
Kuuramaa Kunigga werda
Sijumaa sõndi werda.

Sõe ma ilu mäella
Sõsi ma ilu pilueda
Nõgli rõõma rõõwaida

Tulli wana Kasjawelle
Tulli wana olli alli.
Kuis lää warra ma waenele
Enne aiga ma esäle
Piipa jäi äbe wäriisi
Lõwwaluida läggutenna.
Äbi mull Kulsa äijäsjegi
Pelg mull Kulsa peijasjegi
Kalg mull Kulsa Kaasuwesji
Annagu wanale Käddä
Annagu Käddä Käpäelle
Annagu wanale sunda
Annagu sunda surnuelle
Annagu noorele sunda
Annagu sunda sahgruelle
Annagu noorele Käddä
Annagu soosale saijalle.
Leesa sängi leena sängi (wälläi elli)
Wana sängi waewa sängi.

46.

Kadu Kadu Karjakene
Kadu Karja oadelie
Üle öowe öegutie
Wärawiisda wahtlie
Kadun seltsu Kalme Kurja
Kalme Kurja wällä süida
Kikki mu süis süllatie

Kadu Karja älli älle.

Kikk mu Kahjus Kallatic.
Kodu piä mina mineme
Kodu Kurjale sõnule
Waluſile wanneile
Kodun Kuuſi Kikk om Kerjä
Kodun wüſi Kikk wihaſſe
Kodun pallu Kikk pahaſſe
Siga sõkkuun sõgla põksa.
Oku sõkkuun umiku põhja
Jalge laasti länikku
Kikk mu kukule kulewe
Kikk mu arjale ajawe
Kikk mu kattoa lasgenesse
Kikk mu sippu süruneſſe
Kodu Karja õlle, õlle.

47.

Kawuun meije õlle, õlle
Karja olsa
Ligi kõna
Lehmä olsa
Poolamaal om
Pulli olsa
Killingel olli
Kilſi olsa
Mõl maal
Arjä olsa

Laijel lehil õlle, õlle
Lamba olsa
Mihni lehmä
Sõõllä sõõwä
Lehmä sõõwä
Lepä lehti
Mihni ärjä
Sõõllä sõõwä
Sõõl na sõõwä
Kõdä aina
Mihni palli
Sõõlbä sõõwä
Pulli sõõwä
Puu asse
Mihni Kilſi
Sõõl na sõõwä
Kilſi sõõwa
Kesewä terri
Mihni lamba
Sõõl na sõõwä
Lamba sõõwä
Lagle kuida
(Lalik Lilli)

48. Karjaste Õllelemine.

Õlle
Õlle õlle, õlle,
Tambi Willamm õlle
Tule sija õlle
Minu manu õlle
Minu sõber õlle
Misä makat õlle
Uni siga õlle
Ninda Kawwa õlle
Õlle õlle, õlle lõõ.

49.

Lõpe, lõpe põlluke sõõrile, lõõrile
Lõpe meije laegaterra
Kao meije Kakaterra
Kui sai lõpe lõegaterra
Õgali Kao Kakaterra
Sija jälä sirgu süwwä
Muſta linnude munede
Paafukeſte päale kulla
Kui ſa lõpel polluke
Lõpet meiji lõegaterra
Kaot meije Kakaterra
Jäläi sija sirgu süwwä
Muſta linnude munede
Pääſukeſte päale kulla
Sis su porſil pandanesse
Aeda salwe ſaeſadesse

50.

Mikele läästi, müsi wõta (ie)
Kodu jäästi pois ei jälä
Kui sii jälis järgis jälä
Sis ma ikka semal läksi
Mesilaib olli mineenna
Saija Koorik saijenna
Mõlli mike metewakka
Mõlli Kaasa saija Kakku
Sõi ma ärä saanuwesſi
Sõlle ärä jäänuwesſi
Mike ruſik metewakka
Kaasa Kämmel saija Kakku.

51. Liharide lingu laul.

Lina lingu lasgejale lingu
Tatku laxen isõjale
Lum kurſi Kullejale
Meije lina ninda pikäs
Kui sii riidükene (ie)
Mõisa lina mälsa pikku
Külä lina küündre pikku
Tõſel salal kõlwa püju
Walla lina õaſſa püju
Meije lina ninda püju
Kui sii riidükene (ie)

52.

Kukku, Kukku Käokene
Ellgi ellä linnukene
Kukku Kuiwa ja juweda
Ellgi ellä aena aiga
Ärä ja Kukku Koolewesda
Elki ènge eitäwesda
Kuri olli Koolemine
Alb olli ènge eitämine.

53.

Eja pälg mu, emä pälg mu
Eja pälg mu pällu päalta
Emä pälge pälge päalta
Weli nüdu weere päalta
Sijar Kuasd mal Köneli.
Weli ai wällä wärawisda
Kohes jiä mina minerne
Armetu ase jaama
Jüna ala lepi Kude
Walli ala wariKude.
Tule Kodu mu sõsare
Kodun emä Koolenesse.
Kas dall Koolda Kuida Koolesse
Ei lää ei läesde.
Tule Kodu mu sõsare,
Kodun eja Koolenesse.
Kas dall Koolda Kuida Koolesse
Ei lää ei läesde
Tule Kodu mu sõsare
Kodun welle Koolenesse.
Kas da Koolda Kuida Koolesse
Ei lää ei läesde.
Tule Kodu mu sõsare
Tullom Kodun Kolme Kessa
Kolme Kessa wüje wüna
Rüjasd dulli Rüdali peiga
Tardasd dorga ärrapeiga
Kodu Kulasd Kolmes Kessa.
Kodu pia ma minerne
Wasku wõdma Kolme Kessa
Üks doi Kulda Käbera dawwe
Tone õpet ölma dawwe
Kolmes raha räpidawwe
Kosma sii Kulla Kusude (ee)
Waisei õpetõrunesse
Nija särgä sulu päale
Emma särgi sulu päale
Küile Kübere ~~tõnse~~ päale
Naale normasde päale.

54.

Iks mu laejas laeldesse
Sgälikus üeldesse
Põdelikus pälgdanesse
Küll ma esi ia küjä
Sa küjä aja arwa
Kunn olli ällin ma äelmu
Alla ni kunse kumere
Alla ni kõjo käwere
Alla ni lepä lünnä Küli
Kun olli küigen ma kiriwe
Ällin ma ua äelmu

55.

Nüjä, nüjä, eedilise (wälisi ütl)
Nüjä, nüjä, wällä, wällä,
Nüjä suure söödi päale
Nüjä laja laanu päale
Nün om illus eedsi paika
Oli Kas om obese platsi
Walloline warsa paika
Oja om alla mägi päällä
Oja all obesde junda (uo)
Mägi näediste magade
Warik wallasde wisade.

Kosmi eedä üümajale (wälisi ütl)
Wairmi lewwä leeri paika (uo)
Koewe Külä Köpelide
Maari Külä mäije päale
Sääl om illus eedsi paika
Walloline warsa paika
Oli Kas om obese paika.

56.

Kohe jaanu ma waese
Nüjä sun Kõgeelle (uo)
Laja laane waijelle
Nün om anu odsatu
Mäe Külle määrätu
Nüjä upuwõrgesile
Kaomäe Kaldajile
Kesti odse meid orusda
Wai meid Kaiji Kaldaelda
Ole ei weerenn wellijanni
Weerenn welle poigasita
Olsan onu poigejanni
Junal odse meid orusda
Maari Kaije Kaldaelda.

57.

Kohe jaanu ma waene
Nüjä sun Kõgedle (uo)
Laja laane waijelle
Nüjä mu jõowa Joome joe
Näpwä näällälle digase
Jagawe wana woresse
Wäenu nün jusi elabe
Wäenu nün Karu Karate
Põder Lelä pällumaida
Nirgikene nüdumaida
Äkikene aena maida
Ennegu mina waene

58.

Milles norun noore mihe
Tormin nüü loru Kübare (ie)
Waiki nüü pää wahalse ?
Aa neid ärä furenu
Kallis neid ärä Kadunu
Tlluf neid ège eidann
Parembe pandu magame
Karfi Kandü Kalmeele
Alwa näiju alla jäänu
Weli ellä wellekene
Mine talli ja mäele
Wäda talleisd fa tafane
Kigi fqina fa likane
Vaderisd fa lautki ruuna
Mine lüna fa mäele
Tuu fa lünosd lüwa fõgla (uo)
Alewisd duu arwa fõgla
Mine näiju awwa pääle
Söora näiju fõrme luida
Püra näiju pika luida
Sis faa näidu deije nädä
Wahapää deije walale
Kao Kullade Kaede.

59.

Las meid Kaija las walale
Kas om eilfi enitfefe
Kilda muinalfefe
Kas om eilfi pääle faanu
Wai om eilfi waja jäänu
Küpörpäid om pääle faanu
Wahapäida waja jäänu
Küpörpäida Körgeida
Taabas feerde firgeida
Sün om ulka näedisfida
Möri ulka mörfeida
Ole ei algasd laulajelta
Möned algasd möisdajelta
Kui ma ellu üsd ei üle (ie)
Tisd ei ülle pält ei päfdä
Anne alfani arule.
Sün om ulka näedisfida
Möri ulka mörfeida
Ole ei ülle mu ahnada
Ülder ei armasda ainakisd
Kaonisd Kasde lilleKesd

60.

Milles pafi meida fõlgi
Lewä Kalli meida laedi
Roka Kõdu meid Kõneli
Tira rinta meid leoli
Et alli pölle pakalisda
ame alwasda linasda.

61.

Weli ellä wellekene
Ärä naarda näedisfida
Teokele tudrukida
Näid om ninda kui jo luudu (uo)
Kabu ninda kui kafunu
Käe nüüd mötfa puije pääle
Walade laane ladwu pääle
Kas om puu üle püija
Laane ladwa üle laiju
Üds om pikkä peenikene
Tõne lüngä lukikene
Kolmas maarikas madale
Alla full naene naidameda
Tina rind full lingimeda
Ummis kängä asdameda
Kui faa full naene naedelusfi
Tina rind full lingidusfi
Ummis kängä ofledusfi
Sis wõid naarda näedisfida
Mönisede mörfejida.

62. Sümani felli
(mõisa laud)

Süsd föid Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela
Kokes föid Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela
Riiga föid Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela
Mis föid Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela
Neidfil ädsma Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela
Neifsi sün Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela
Tale mull ladsma Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela
Ei dandfi Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela
Milles ei dandfi Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela
Kurw olen Sümani felli
" " Parelille ärrä
" " Sõdfepuu naela

Kurwe tànts Sümani selli
" " Parellilli ärrä
" " Södsepun nacla
Rõõmu tànts Sümani selli
" " Parellilli ärrä
" " Södsepun nacla
Mis tànts Kurwe Sümani selli
" " " Parellilli ärrä
" " " Södsepun nacla
Mis tànts rõõmu Sümani selli
" " " Parellilli ärrä
" " " Södsepun nacla

63.

Näijukese noorekese
Mis te ennesd ehitelt
Meije wastu walmisdelt
Meije welle teid ei sõda
Onupoja teid ei aeda
Tädipoja teid ei taha
Teil om welle ~~wint~~ sakille
Onupoja andsakille
Tädipoja tõndsakille.
Kusd meil welle wintsakille.
Onu poja andsakille,
Tädipoja tõndsakille?

Meil om welle wähikese
Onupoja poesikese
Tädipoja Lahekese
Teije welle nii kui wiisu
Onupoja kui oritu
Tädipoja nii kui täije
Olgi welle meil kui wiisu
Onupoja kui oritu
Tädipoja nii kui täije
Nüid om welle wirge mehe
Onupoja uhge mehe
Tädipoja täwwe mehe
Kusd teil welle wirge mehe
Onupoja uhge mehe
Tädipoja täwwe mehe
Kui te näissi meije welli
Saesas te suwe söömäle
Talwe tangu maitsawata
Aasta ilma iwäle
Walge om Kull mere wadu
Wül om walgemb meije welle (i
Sirge om Kull mere nuugu (uo)
Wül om sirgemb meije welle

64.

Tillike tütrak ole mina
Peerikesd tanga Kelrä mina

Kuld Kudi Kanna mina
Tuhand rubla tuowaj mulle
Sada rubla saa mina
Kämme ilma Küsimede
Ants tahd ärä wõtta
Ei lää, ei lää Andsukene
Ei lää ennegu sügise
Ennegu rüki lõegatse
Kaaru KoKKu Kannetse
Tõngu KoKKu tõmmatse
Sis musd saane saani täisi
Kaba ausi Korju täisi
Wiije welle ölma täisi.

65.

Mis mas annas älli sepäl
Wai mas Kingis Küigesepäl
Kana meil mõtsa muneje (61)
Pardsi paje põõsaelle (61)
Oles Kana Kodu munes
Ani oma asemele
Pardsi oma paega pääle
Sis ma annas älli sepäl
Sis ma Kingis Küige sepäl.
Uudege, Kannadege (uo)
Uudege älli sepä

Kännadege Küigesepä Küigele
Seenigu Kana Kodumuney "
Ani oma asemele "
Pardsi oma paega pääle "

66.

Mõisdge, mõisdge mehe noore
Tändsge tändsge (jälle) poesi tõrga.
Kesse pügsele pesäna?
Mis sääld mõisda mõeldele
Peri om pügsele pesäna.
Mõisdge mõisdge mehe noore
Tändsge jälle poesi tõrga
Kesse Kalsule lawala?
Mis sääld mõisda mõeldele
Kääs om Kalsule lawala
Mõisdge mõisdge mehe noore
Tändsge jälle poesi tõrga
Kes om wõõdä woodienna
Mis sääld mõisda mõeldele
Siga om wõõdä woodienna.

67.

Wõõres Karja wõõres Kälgi
Wõõres Kelsili Kawale
Käsgda mall tulen maalta

Lõhnan lougu lüguelle
Suidsun suuda ammukelle
Wõõras Kurja wõõras Kalgi
Wõõras Kondseni Kawale
Tii mull tirane särKi (ie)
Wala waàgi Kuwwockene
Jis ma wõis kulen maala
Suidsun suuda ammukelle
Lõhnan lõugu lüguKelle
Wõõras Kurja wõõras Kalgi
Wõõras Katsiski Kawale
Änd da pala, ädel pallu
Änd da raasa, ädel rasse
Änd da kuKi, ädel kasse
Wõõras iKs Kurja, wõõras iKs Kalgi
Wõõras iKs Kondseni Kawale.

68.

Woi woi woi woi wõlas naese
Kui saa Kurja, Kas wõi panna
Kui saa alwa, Kas wõi anda
Oles warsas sis wahetes
Oles lehmäs, nüssäs ärä
Oles lambas, lainas maile
Oles ärjäs, annas ärä
Oles Kitsis, Kingis Kõsel
Oles Mustik, müis ärä.
Ei ole warsa, ei wõi wahtes
Ei ole lehmä ei wõi nüsse
Ei ole lammas, ei laenate
Ei ole ärgä, ei anda ärä
Ei ole Kitsi ei wõi Kiàski
Ei ole Mustik, ei wõi müwwä
Ei wõi anda, ei wõi müwwä
Ei wõi Kiàski Kellegile.
Panni särre, sääl kumisi
Panni aita, sääl elisi
Panni Kotta sääl Kolisi
Tare lammine kumisi
Koda Kuusine Kolisi
Aida aawane elisi
Panni ahju otsa pääle
Sääld da KaKKus Koldresse
Üle otsa üsse sisse
Jis sai otsa ometsigi
Jis sai walla kasd wahelgi.

69.

Seremiis	ölle,	ölle	(ie)
Seremiteke	ˮ	ˮ	
Seremaene	ˮ	ˮ	
Naisekene	ˮ	ˮ	
Kas wõi Karja	ˮ	ˮ	
Koda aija	ˮ	ˮ	
Kas om walmis	ˮ	ˮ	
Waàga juuKi	ˮ	ˮ	(uo)
Ärä tellu	ˮ	ˮ	
Ärjä süüKi	ˮ	ˮ	(üö)

Walmis pesset	ölle,	ölle	
Peri pulru	ˮ	ˮ	
Küll wõi Karja	ˮ	ˮ	
Koda aija	ˮ	ˮ	
Walmis om mull	ˮ	ˮ	
Waàga juuKi	ˮ	ˮ	(uo)
Ärä tellu	ˮ	ˮ	
Ärjä süüKi	ˮ	ˮ	(üö)
Walmis pesset	ˮ	ˮ	
Peri pulru	ˮ	ˮ	
Jis wõi Karja	ˮ	ˮ	
Koda aija	ˮ	ˮ	
Kua elle	ˮ	ˮ	
Kalmik lehmä	ˮ	ˮ	
Sanna elle	ˮ	ˮ	
Saarik lehmä	ˮ	ˮ	
Rüda elle	ˮ	ˮ	
Rihvik lehmä	ˮ	ˮ	
Muru pääle	ˮ	ˮ	
Mustik lehmä	ˮ	ˮ	
Tare elle	ˮ	ˮ	
Tammik lehmä	ˮ	ˮ	
Aeda elle	ˮ	ˮ	
Aawik lehmä	ˮ	ˮ	

70.

Emäkene ennekene
Eaxembi minu wõeda se
Kandan jõe Kaldaele
Poonu põlle paelale
Sääl os wesi weerelenu
Jõe Kallas Koswalenu
Kes meid sõõdi
Kes meid joodi
Jõgi meid sõõdi järw meidjoodi
Allik anni apu kaari
Kes meil pesi peeni rüde
Wai meil walge Kaala räli
Mõõk meil pesep peeni rüde (oe)
Kepp meil walge Kaala räli
MineKil elli meije meele
Junsgmisel olli meije joone (uo)
Kargamisel meije Kabja
Pää meil Kääniß Pärnu poole
Jala Lalla Tartu poole

71.

Olli orjan, Kaesp Karjan
Olli suure mike sulane
Iks ma Kunni Küdisida
Iks ma laki laane maida
Toodi lõse mike pereda
Üle lawwa lalse Kesi
Mis mull innas anlanesse
Wai mull salgas pakudesse
Andi lammas pojage
Ei mos lepi sellege

Anti emmis pörsostege
Ei mas lepi sellege
Anti lehmä waàgage
Ei mas lepi sellege
Anti märä warsage
Ei mas lepi sellege
Anti talu maijege
Ei mas lepi sellege
Anti mäija wallage
Ei mas lepi sellege
Anti Kirik kihgonnage
Ei mas lepi sellege
Anti neitsi kullage
Sinna lepse sellege

72.

Üls Kõrd alli ää ilm
Tõne Kõrd alli Kõle Külm
Wihi liikus laewas Käi kus
Kui mu armuke müüdo läks (uo)
Pisukese paadige
Roodsi wäikse ruunage
Mina wasdu joosõeenna
Andse sinda, lakse kättä
Oh mu armas armuke
Kiige suurem rõõmuke
Minsa mind Kull maha jätil
Ilmasüidä ärä põlgsid

Selle walla wõlle peräsd
Kihel Konna Keelde peräsd
Mull epole musõa silmä
Ega musõa silmä Kalmu.

73. Emä südsu laul lapsele.

Tsuu Uut, ää-äh (uo)
Tsuu latse suurembesi
Kaswa latse karjusessi
Õsä-emä piijatsesi
Sugu wõsa suurutsesi
Taade-nänni targutsesi

Tsuu, tsuu latse Kere (uo)
Tsuu latse surma poole
Kaswa latse Kalmu poole
Küberde Kiriku poole
Sala iken pää perän
Käe risti rinna pääl
Käe liike liiwa sisse
Sala musõa mulla sisse
Tsuu tsuu sukapaar
Küüs Käädsi Kängä paar (ie)
Õsä-emä wiina laal
Taade-nänni taari läs.
Ää latse älli sisse
Kurja latse Koli sisse
Paha latse paona sisse.

74

Ols mu lunõu laulajesse (uo)
Laulajesse lasgejesse
Laolas ma mere maasse
Mere põhja põrmandasse
Mere saena sammalesse
Mere wii wiidingisse (ie)

Mere ääre ätikesse
Mis ma waene wõene lelä
Minu om lunõu Kündajesse (uo)
Kündajesse, Külwajesse
Seemen-villä sippujesse.

Kõnad sõnad ja sõna usk ja kõnekäänud.

1. Piä perse, piä näpu, sis saat ilmasõ ilusõe läbi.
2. Wõõra ää ei sigine. (ü)
3. Üks takt (armasdes) emma, tõne takt tüdär.
4. Olsi sa nüüd õnne, kui õnn sunnüi olsi.
5. Kes Kakju Kart, ega sii ärneli lewwä (ie)
6. Kas Kodu Kõndjel wai maja marsjel? Maja mann ja Kammer Kaalar.
7. Enämb (parem) Kadu Kübi täis, kui Külä Külimad.
8. Kes äite ei Kaswa, sii annab elläs. (ie)
9. Irmule Kaswal, annab elät.
10. Paremb annga annda minnä kui äpige elädes (uo)
11. (Sii ilusõe) Tüü saa lõpsle lükis aas, õppus omale elus aas (ie)
12. Kes oma warembile liüü, selle käsi muldäi mädäne (uo)
13. Anna nüüd perse lõpsle, sis silm esi läbi Külle luije.
14. Kas Kaer Kombe jäl, wai wana must (obene) mõõdu.
15. Kui rikkal (daleikimsel, peremehel) rikke pors liikma nakkas on waesel (Körumidsel) Kiige suurem nälg.

16. Ükesd jussd jõõwä, ükesd perfesd situse (ükskes Kakle jõbrale).
17. Jäi küjä muidga paesd juhu ja perfesd wälläl.
18. Oma Kõsi Käänd, oma pikk pidä.
19. Wesi pikk pümä jakk, jämmer juur soola jakk.
20. Kenä Kaal (rõõmus müll (u) (ü)) Kedrõjel, mõna Kunk Kudajel, (u) (uo) perse pikk pidäjel.
21. Kui sun juur (wastu Kõnelame), sis pikk laja (somme wastu wõtme).
22. Kes Kopikd ei Korja, sis rublad ei saa (ie)
23. Kopikk Korjas rublad.
24. Ennemb i saa Kiwi Küllesd Kilduke, wai Kannu Küllesd raasuke, kui sinu näpusd midägi wälläl duh (räel)
25. Ei ole aiga aõra Keidä, peralawwa piäle, wana wangerde porande.
26. Pisuke podike Küll ikks magusel pudru (ie)
27. Kikk pala sünnis Küll (täisse näku) süwwä, aga kikk sõna ei sünni mille (täisse Kuulder) Kõnelõe.
28. Na-aahk! Kaa Kaes Kuriga elsa, sis mia ei wäi müd sinu odsa Kaede.
29. Ärä ja müd ninda kawwa säal uuta, Kui Kusinuk= (u) wuke ala paõsd: ärä ja müd odsegi Kusinukwe. Kesd ala uuta (Külän, täpl talal). (uo)
30. Mis sull wiga, wiis sull siga, mis sull ädä, äng sull kasdan.
31. Nuwodd! pörsal pall iken, emmisel elme Kaalan, Kundil Kuub sällän (Kui lasd Kenitedes).
32. Ega naar nahgäi riku, duki jutt ei wõta dukki.
33. Wajo-oh! Kas sull Kah midägi om, oma näga, täse näddu, oma iku, täse ilbu.

34. Südise om saa (Külläsd) süwwä, müwwä, Kewäje om Kesdil Kaalan.
35. Südise ükles lüm saole: anna ruumi, Kewäje: ooda järgi (ie)
36. Kes ei taka sõna Kuulda, sii siä walu kudma (ie)
37. Karadg aa Kargame, sakkepuder sändma, pikk lüm (ie) pidä pere Kuun. (uo)
38. Naenegu naaris, müs-gu pudru pööris (ie)
39. Kewä Kasdai jäl järgi ja üdles: ah, olgu äge pääle, enämb ambil söömän Kui Käsi Kasdmaan.
40. Kes sandi Kalli Kumpas, sii taewa riiki saa (uo) (ie)
41. Kesi Kiisi perässd Kukja luu, wai lalse perässd soola kuu (uo)
42. Paremb pikk peenikе nälg, Kui lühikе jämme.
43. Täis suurd saama ja jämmet järäme, jäi peenikе piija.
44. Tii Kui senädes, sinu Kui sülläses (ie) (üö)
45. Kes andusd ei anna, ega sii aedasd Kah ei anna.
46. Kes palasd ei kennä, ega sii pallusd Kah ei kennä.
47. Obu Kusis müd wähjäld willu, wähjäl ei olõ esikі enämb Kui Käts Karwa perses.
48. Kus ärgä, säal sõrga, Kus Kogu säal wedu.
49. Wähike Kiwi wisgas ennemb Kuurma ümbre Kui suur. (uo)
50. Kawwas Külän Kügelde, wai wakdi wõõra wajju (u) all, oma Kadu Kullaske, oma maja marjake.
51. Kawwas köse obesege sõida, Kui endel obesd ei ole.
52. Usu minu sisse migu kukja dörikse sisse.
53. Kas põrn mäasd jääs, wai sina minusd
57. Oleku müs obesida, laisga naene lambaida
55. Naardjele Kowes nagel, pilKajale sinel.
56. Pällus ääd asja wada

57. Kõsi and Kuinäsbu lambas lagasi
58. Päewä nimi (päsd) pand pääle, Karwa nimi Kaales (elajate nime panemine)
59. Iks ja kun ja kallege, mina iki fellege (uo)
60. Üks ütege, kõne kõsege, Kõrdsimiis Kirwige (ie)
61. Kes naaru pelgäs, sii piiru kaalef, pussuge peekes peije (ie) witsiga
62. Kes Kotta Kusef, sii Kadu jääf.
63. Naesel om kats vinnan, miis reijen, kõisd kasd Kand sülen. (ie) kõisd Kand Kaalaw.
64. Naese ma wõti nalla perädd, alumise assja perädd.
65. Tuhi lemä kun-tegu, Kui kall Kenä Kõtuke, alumine assjake.
66. Nipi nissu, näpi näidu, äräpudu pudsekesda.
67. Kas läif Kõll kiid, mis kuhjal woja om. (ie)
68. Karjapoisfi Käsdäf, mõrsja siä mäisdma.
69. Wanawus wääräs, aijalagune lakd, wanawus nakkas wääräme, aijalagune lakdma.
70. Aija lege, aogu jal fisse.
71. Oiku jagga wiha wai mõtsa paka üsd. (ie)
72. Kali jääf nallas, Kali Kallas.
73. Ütepäewä perenaene: Üks Kõrd üwäsde, Kats Kõrd Kaunisde, Kolmas Kõrd Kogundi ilma.
74. Seniguu Kuni Ko Kades, lege ää miis äräge. (ie)
75. Kui Kats kukki Kõnelese, fispisdgu Kolmas oma nõna perde (wiiäle) (6e)
76. Kui laodan om, fis om Ka laoda laka
77. Esi jüi sei, esi paka parande
78. Miis kes saa, lids kes lasg. (ie)
79. Tuli ega puds ei ole mille (lasse) mängu assja.
80. Astumma andjele, Kats Kõll Kandjele
81. Päewä Käi engli näol, üüse paesi armu nõal. (üö) (6e)

82. Kes pallu Kõneles, sii pallu wõls. (ie)
83. Kes jõomäde makamo lää, kule löömäle üles
84. Kuulus om Kuriga kõbi, auus waese mike ülu.
85. Aalt puuld müsfetes lehmä, Karald puuld pandasabesd (uo)
86. Arimine armas, Kasimine Kallis.
87. Rummal pää kege pallu paewa.
88. Uur ei usu üigel ega waras waka. (uo)
89. Paremb üks wana sõber Kui Kats uut.
90. Kõnele miisd, ärä mike nimme nimele (ie)
91. Ega pidui parane, Kui wõõrai wähäne (6e)
92. Tulli kuld ja aeti assja, sia sarja, Kali näkka, saije Küllä, Küsse Kirbä.
93. Enämb wõõra kõrelemine, Kui oma ema kuumine (6e) (üö)
94. Pääd filifes, silmä süsgäs.
95. Paremb üle silmage emä, Kui Kale silmäge esä
96. Siga kund mis apu, wai lammas mis lämmi wesi.
97. Koeren Kulwat, (üü) wanan löi Kat.
98. Miis mused, müül sark, raha Kõll Kuulus, jahu (ie) wakk walge.
99. Kes pennid söödä, süül waras. (üö)
100. Sakku kulewe saepoja, emmä emmisse lasse
101. Tuhi lemä kuu-tegu, Kui kall ääa usg, wiif. (üö)
102. Tuhi lemä kuul kaka, Kui kall Kenä Kändimine, (üö) awar samma asdamine.
103. Ega önnetus üksinde Kiwwe-Kande ega puid-maid müüdä (üö) ei käi, da käi ka inimesi müüdä.
104. Anna müüd alewile teedä, mis suuren liinan Kaupmas

105. Kuda jobba wirrenn fiande om, mis fis wüll, Kuda öllesfaa.
106. Sala jutt lää aifame, fala jutt wai fala fill.
107. Obak Kagu KoKKu, ammuks laokes lajalis.
108. Kurja piät Kulma, ääd äbeneme.
109. Ennembi faat iKs Külle Küllesd, Kui nällä otfas
110 Naene lää nurka, Kaalan, müs lää üpääle Kalmu Kaalan. (i
111. Külä ellä, Külä Koolda, fuguwõfa lulla, minna.
112. Ei Kafwa õona oKaspuun, ega maafitke rahafuun, (uo)
ei Kana Külli munadesd, ei awwu wällä luwitksd.
113. Uni ei anna uida Kuube, ma Kamine maani färKi.
114. Uni aja ulKuma, maKamine marsma.
115. Pill lule pikä ilu pääle, Kufi Kawwa naara pääle.
116. Emä pisd Küll latfele ninna fuhu, ega la müld pähi
faa pisdä
117. Ega rõõwa walgenn ei eleb, päewä walgenn eleles. (ö)
118. Kurel feeri aiga Koolda, feenigu fuu fulaf. (uo)
119. Raha üsd faat KiKKe osta, esfa emmä mille. (ie)
120. Müs faa Küll naefe, latfi faa enäpit emmä. (ie)
121. Paremb poja pusfuaif, Kui tühne tüü tegu (üö)
122. Egäl inimefel om oma Kiriwene nüüd fällän (Kanda),
feenigu la auda lää.
123. Mis nooren Kogut, fedä wanan lewõs
124. Paremb ätagune öle luut, Kui ommugune offa luut.
125. Enämb Paremb ege fuur fuiKui, Kui laisg lammej.
126. Kui om pällu tühäniida, fis om pällu pallejüda.
127. Täki jutt om (iKs) tühnuKisda, näru jutt näedfiKisda.
128 Kui Kiägii ofda, fis midägii masfa.
129. UKKa lääwä une maKaje, raisgu lääwä raha lugeje,

Kõnda lääwa Kõndfen Käije.
130 Kõrds om pandu Kõndijele, palwemaja patusdele, Kirik
om pandu Kõegile.
131. Meeleke om mikele minnä, filmii ole filale minnä.
132. Musa om mun affa Kaeraka, Kesmusa and, and Ka mund
133. Sirk Kõrgenn, muna perfenn, faa maha, ei Kebägi.
134 RiKKald Kolbald offa obene, waefeld Kolbald wõka naene
135. Pois om lumbu Kisgujefe, tühnuK wasbu wandujefe.
136 Et Küll jälle finna jääfe, ega felleperäsd jalai jää.
137 Pällu perne, wetel laKe.
138. Täki larga laka, fill laufje Kolin.
139. Kui jõõgi man lusg ärä wäetes, fis wõka Külm.
140. Paremb ebe waadate, Kui peräsd Kahju Kannate.
141 Kudas efi, ninta ehe, Kudas rõõm ninda rõõwas. (ö)
142. Mis film näge, fedä Käfi Koriftes
143. Ull peletes ubinege, larka ei faa laaldrigegi pettä.
144. Kus jääf waefe waefus finnä jääf riKKa riKus.
145. Täli lule tühjä pääle, naru nällä pääle.
146. Egäühs om oma perfe perenaeneja uru olfaline.
147. Telle pilli järgii jõwwa Kiägi lankfi, mis ülelaKa näng.
148. Meelege mätelões mända, muud faa Källe, ei massa midägi.
149. Uue iken fula föber, fällä laka Kaala löiKai.
150. Kui leoline leon ja Karjus Karjaa, fis wõi maid pidäde.
151. Kuida ebu, ninda endfa Kuida näge, ninda närdfa.
152. Wäsg ei nüfsa, warf ei Künnä, laks ei tii tüüd. (ie) (üö).
153 Lafel Kärnä, wäsgal wagla, warfal nõlg.
154. Mikepoig, rüä poig, obefe poig ni piäwe KiKK Kannateme.
155. Waewa om Küll waras faija, waman ää elädc.

156. Kikas ja Kirikärrä kaitwa ennesd Keelege.
157. Tühi Kodu ei saasa püsti.
158. Tühi püp ei palule, sarnu perse ei peerale.
159. Kes pääle pand, sii päält iseenesest; Kes pääle saa, sii peran Kand. (ie)
160. Sinu Käesd oodu asja, nigu sarnu persest püru. (ie)
161. Tühi-gu sarnu perse.
162. Nõna olla näet Küll, egasa iä olsi näe. (öe)
163. Koduliidel Kulla pöli, eesliidel ellä pöli, Karjusdel om Kurad. (pöli, ellä)
164. Ninda pelgä mina sinu kuimisd Kui perse pälgäs peenikesd wihma.
165. Kunas siga sund mõsg, liha ää Kallant.
166. Laske perset ega peni ammasd ei wõi usgu.
167. Sõna Keel, sõna pässd.
168. Soiga Kant punsan, tühand Kand seran.
169. Mine sinuge Kõneleme, wai waisgage wäesdu juusgma. (üö)
170. Müs maadun, püp sunu, naene maadun kats sülen. (ie)
171. Rikas rahwas, rohge änd. (Penijo Kasi: söömä saija, mis wiki orjadel)
172. Ega muidu suidsu tule Kui tuld ei ole, ega muidu judusi aeti, Kui asjäi ole.
173. Tõne om kuuda Küll käisd Kõneleme, aga mille käisd kaitma (üö)
174. Midä mehe magusemb? memme piim, mida palje pehmemb?
memme Käsi.
175. Jõen om sumalesd kuudu, seeäi wõi jäddä (üö)
176. Kesi näpu kulle pisd, Kui kängi Käken.
177. Mure kège mustas, waew kège wanas.
178. Oija kengä õnne ajal, keng saa rublas äää ajal.
179. Mine tühjäsd küsi, wai Kalesd nahasd Kasgal kègeme.
180. Laka Kannal Kaalan, pikkä wiat perän, lühikesd, ahdikesd ei Kohegile panna.

181. Sellesd ärgu olgu imusd usd, mis kõse persesd ripendes.
182. Ori saa aasta palga, päewiline päewä palga, minnij ei saa midägi.
183. Kesi wirga wiisa-rati Kand, Kui laisga maa pääl ei oles.
184. Tõse inimese Kiil mas pälin, Kui lõse kuu-kegu. (ie) (üö)
185. Sõrmitu naene linude.
186. Oidgu orjasd ollalisd, wai Kilsi loomasd Kärnälil.
187. Mis üsil wikka inatse, Kui warna Kasi Kodun ei ole.
188. Kus suidsu pääl suuja (üö)
189. Ega Kikk Kana ütle Kõrrage orsikü laä.
190. Elm õppes inimesd, rasse Kuurm obesd (üö)
191. Sägise om Karjapois kargemb, Kui Kewäje Kunigas.
192. Poremb ole iks ää mikeliids, Kui alwa mike naene
193. Kui kule murdu muile puile, sis kude Kalsg Kalajile
194. Kui suure mike sõan olla saawa, mis sis wäikse wiil pidäwae (öi) (ie)
195. Midä rodembe, seda Kõnembe
196. Käsi awites Kätt, jalg jalga.
197. Tüü ei leate Kewägi, Laisgusd naard ega üks. (üö)
198. Suur Kardul Kandule kaisg, wäike Kardul maa naisg,
Kègmine Kige paremb.
199. Sinnuti wõtta iks surm, ega kas kaudsi.
200. Müs silmän, wälg meelen. (ie)
201. Kade ei Kakka naariesd, küge ei sikksa ennesd.
202. Süä, Kui sa nüid rõõmüi kunne, sis olet sa penis Kiwine (öi)
203. Egas Kägi kuulesd ei wõi elädi.
204. Iks sii, Kats asja. (ie)
205. Iks om wanasd wäeti, Kõne nooresd näeti.
206. Egas wana Karu enäp kaalsmaäi õpi.
207. Wana müs, warsa mõtte. (ie)

208. Wargal om ülts tii, ödsjel ülesse. (ie)
209. Küll suwi sugi, mis talw takerdenn. (elajel)
210. Peremike silm tege looma ramutses
211. Peremike alaline kodu elu tahtsus pere rahwa sammu
212. Sa tahat iks eläweld urgu ja palaweld persse mianä.
213. Temä pisi iks oma perse ette.
214. Tahtsin pallu, kärdsuke kassin
215. Labsel, nobige ube, ärge limbsade küüd liha pääle, (ie)
(alla) puhä pidamede, tii neesi käemäle. (witäsigu i elli)
216. Küll sun sugulätses tege ja mule omatses.
217. Os sawa räege Reedik (wung), käs kikk imutses, mis silm nägi. (uo)
rägademe = kikk tahtma wai tegeme, mis pääle wäki imu om. (rägadus)
Kae mis rägadus tall nüüd jälle müdo tule, mis sa iks pääle rägatet. (ie)
218. Sull alla ää päewä nägemede, lawwa taka istmade. ülelees
lüdrukule, käs ärä tahtsin Koolda.
219. ehkete pareme = ärä kasteme. Mai om jälle oma wäedse mihele peadan
220 ehna ei iks ülle puhgu sii mussa Kadi Kanda = süidlene. (ie)
221. Mis ossa, wai pun. maa teil ütte pulase = kui ülstäsige ilusse
läbi ei saa.
222. Sa eldgu üiburn liha (Kalu) liim, ei ole hästi, ega saisai (ie)
223 Sirru kaewagu rägasd üks = kui Kunagi maasd üles ei tule.
224. All. ällt, poras, poras! Kässi tägi, essi tägi
225. Parasteme = ülleme: poras. poras, sii Kulli ka talle ärä. (ie)
226. Täi olegi suur isänd = suur asi
227 Killel jala risti om? Küsdäs. Kui midägi ei käsnelde jutt ellesse om.
228 Kunas sa sedä tiid? sisgu Kuuse nägla maha läätä (ie)
ja wana Kural ärä Kaotes.

229 Sii ei ole muidgu laade laul ja Kördsi Kõne. (ie)
230 Puhä minga, döse tulgu, äripäewä ärgu olgu
231. Tall ei ole muidgu täki Kütt ja terrä wäiks.
232. Ega tall wül nisda rutku ei g lämmäsd perfesd wällä i lää.
233 Sii Kaosgu wana Kuu Karl laewasd.
234 Muidu tule Kuni Karja = puhandus narramine.
235 ehkis sii mas? Külimud Kilfi üpe, wakk wenalamba pabunid
236 Kus sa Käesid? Käki wesgel
237. Mis sa tiid? Küsilalse perse pulka.
238. Kusd sa olet? Küsije Külasd, takasd kaukaje talusd. üks müll.
239. Sün om Kikk gu puder ja Kapsd = segi, ei ole midägi arusaa elsa,
240 Sirru aa nigu alwa pun sisse waka, wissas waja wasdu silmi.
241. Sirru a a nigu alba waka pun sisse, ei lää, ei lää.
242. Ega sa aa waga iks ei ole, alt waga sa iks olet.
243 Sii om peris Kale silmä wahele jäänu = es näe
244 Ok sawa Kerge perse = otew, Kergäts.
245 Ma wäta peris Aadame Kahwlege, wiisaruge Kahwlege = peage.
246 Nüüd ei maku uba mulits ega erne tera igemele, Kui noesses
saa, wisga wai wares üten luise = Kõrdsge sisse ei
putu Kohegide Kinne (üleldes lüdrukule) pääle ajam palwes.
247 Wajo = oks! saa aal pääle nigu ts Mussdlene, mussdeldeme, laenime =
248. Ta om usgmadegu sund Tsomas, ossa usgmade sund, mulmadegu (uo)
Venelane, Kõnu agu Türk, peenikägu saks, Wahelgu Lällane.
249. Küll sa olet ka saks Kah, ei ole wiga = Kars, sõgel sii wiga, soogis
tõne wiga, sün wäege suidsun, säälsälle talman n. n.
250 Tüjudeme = teedä andma, ak! tüjate nüüd sulle Kikk ärä, mis meel
wäkä enge taka on.
251. Sirru saa Suume jo Saarte, liina jo laande = Kärsi tu

252. Nas Kärsi äp Kohegile = Latse uuwa essä küsast: essä tule Kadu, (uo)
and egäle latsele üle faiso ja küsi: Kasbi minnu Ka? oodidi?
emä üles. nas jäwwa mille ärä unta, es Kärsi äp Kohegile, (uo)
wahtsewe läbi akne, ja Käisiwe wäräti otsa Kaeman.
253. Silmi pusrdeme = iKna
254. Tuud näguge taka aama = Kõneleme, midä esigi düsi.
255. Pois! piä puul tuud. Kui wastu Kõnelet, wai tobises. (uo)
256. Tuud pruuksma = westo Kõnelemä, wastu wõlma
257. Kagus Kärnäne Konn, saga pääle, aa oma jokki, ei jätä järgi
258. Tõmbas nõna Kärsä = pakse, ei ole raku (bc) targudet
259. Targudeme = ennest targes panema, ak! mis sa nüüd ennest Ka ninda palu
260. Korgules nigu Konn mällä otsa = pida endest suure kuu, suurusdes (uo)
261. Osta Kidu Kinnes, Kidu nägi.
262. Os sa wa wõru Kaal = Kuri lats, Kinsak.
263. Ja om nüüd äge ilule pisisinn = rõõmus, lustiline. (ie) (bc)
264. Ja piä oma suu kinni, panembede Kui perse.
265. Kes Kadan, om plendsi, Kes Kõndsin, om püga.
266. Ega mu sõna wet juumai laä, da laä wend juuma. (uo)
267. Kae Kas mu sõna lats wet juuma (Lätsi äiges)
268. Sina üsd oigagu mustda (nägetsi) puu üsd (määr mustas) (ie)
269. Sinnu oigagu räägsa piima puru üsd (Pandeti sinae pakse) (bc) (ie)
270. Sulldi küü Ka midägi elle, wastu ei saesa, ääwikt. naisgal. (üö)
nikut ärä. Ka üldeles sellele, Kes palku küüd tege.
271. Eisglese nigu Käo = nidlese, sõnatlese, ei jäle Kunkagi järgi.
272. Kes selle uu ast, sii nõna nõsd. (uo) (ie) (bc)
273. Tuul juusg Maku jalge wahelt. üldeles, Kui kaesile midägi (uo)
andas, aga ekatt ilma jäi.
274. Sina sinep, sina Kanep, sina all aawa Kand, sina mustda
Langa Kerä (Jäimamine).

275. Arna sulle suuwa illu ja wüsu iKä.
276. Ma taka sinnu Kittä tühjän KiriKunn ja Kuiwan Kõndsin
277. Kes wasdse rääwa pälgä aa, üles Käege tõse rääwasd tem (bc)
maden: tauk sulle, paik mulle, a tõsel rutku Kalsgi
Cääs jo temal terwe saesas.
278. Saa aal jutku, jusdga siga lüü kutku. (üö)
279. Kellesd ma tii, sõnasd wai sõrmitsd. (ie)
280. Kui Kellegile üleldes: ah sa abemede, üleldes wasdu
abemede ällin, Kalsjalga üle weere wällää.
281. Kas me ärrä te ärrä kuapois? me ärrel esigi
kuapoisi waja.
282. Kes lats wanembide inimesdege Kõnelemi kukkise, üleldi.
283. Kas sa tiijat, Kunn sa sis ollit, Kui ma joba seande olli;
284. Kuma prilla ole, ja sid uu perse ubinit, warsa (uo)
perse wakku, sammine mädsik iken, lepäse lusg Käben
285. Kule pois! mull om singe üts Kiriwene Kana KaKKu-asi (uo)
sellele, riijelde, lõvelde.
286. Vull om üsnä sidse nägu pähä = apu nägu, mõrru nägu.
287. Mis sa sääl tekglet. Kas Kiidsu sidut wai.
288. Ja olet punanega wene wihut perse
289. Ja küü iKs üle pää Kaalu = rutku, päkkä, alwasde (ie)
290. Ojo oh, wo soola tanõs = Kes Kike tailu äste saalasd
taKõ, soola sisse Kaõd.
291. Saaji = jõgi tanõs, Kes Kunagi suunus ega juunus
ei saa
292. KuKulgu Käga, Kui waenu Kägu — 293. tassalgu Kupalõõ
Kapsda 294. Kõrral (Kõrisilgu) morjan siga. 295. Säelgu
waeblese Kõng 296. liKegu Kasõ, Kui kukeark 297. nummalgu

libras. Kui figa 298 laisg-gu mail 299 wedelgu worod, oh ja
wa laisg worod 300 Kawwalgu rebäne, Kui fiss,
fiss 301 Kowaga Karu 302 julgegu fasi; Küll om wällai, aa
wai foege pureleme 303 pelgäsgu jänes, wa losfike, tasd ei ja aiks
ää dega Kurja 304 fuurga Kallal (inim), fuurgu mürak, jõrak (Kui
langa Kraj), fuurga walgänd (peri), fuur Kuts ilma asi (aena Kuurm), (uo)
fuur Kuts jämm, Küll om jämm Kukja, fuur Kuts ülewel
(obene), fuur Kuts ilma aki (pass naesper) 305 wäkitsga Kiper, Kui
rua pää (talleks, lads), kiltsugu taim 306 allgu fus, Kui Kulu,
wesi all (röowes) 307 musdgu Kuilas, Kui üdsi, nägi 308 walgegu lumi
(Käs, röowes), walgegu pisu, piima pisu (fuuk) 309 Kirjugu ähn, (üo)
Kui ua äelm 310 punanegu tuli, Kui tulepalärg, Kui weri —
311 fininegu joawik (inim) 312 pakisgu mälli (puder), pakisgu pamärg
(fuäg) 313 wedilgu juuk (puder) 314 foolanega pisu 315 makigu wes,
apugu tuli 316 makusgu mesi 317 mörrugu aawa Kuur —
318 Kaumgu tuli 319 Külmgu jää, Kui raud 320 Kurigu ukuri —
321 rasegu mail, Kui lina 322 Kergegu fulg 323 wallusgu tuli —
324 ärä Külmänngu wäki (nägu wai Käe Külmäge punatsgu wälja)
ätätätäts! Jaanil wäljä (Käe fõeldesse), Külmänngu Käder
(Kana mana), Külmänngu lum 325 Kowaga lum, Kui Kiwi —
326 pehmegu puss 327 terrägu nägel (eloje lüüm), ta om Kuts aak,
(Kärmäs), terrägu wesi (Kirwes, wäil), terrägu naasgel —
328 nukrigu tuuf, tuuf ärä rastu Kirwes, Kua Kirwes —
329 wiiligu wäge (foege Kowwapuud lägatses) 330 ölkugu lepp —
331 fikkägu saru 332 öhukägu kilme (fawwa nalg) 333 fikkägu roel
(inim) 334 mull om rahagu rapa 335 Kiisgu pada (inimei faesa (ie)
Kunnigiar paegal, wai Könelus welisti) 336 osfawa Kelfa (lannast
lahedes Kinne wälle, ei lasa) 337/8 ii Kebrásgu wakk (naesper weli, (ie)

Kärmäs tallidene) 338 juusg wällägu wesi (Könu) 339 joba eilane (uo) (ui)
wällän - ammugu walge wällän 340 walgi wällase, waldas
fällän, figa läts lauta, sipul fällän 341 mäi taha mundgu
mahrit Kirwest ja raud lapind (äna Kaalda) 342 tall om
joba äge peenike peon - pia näly ja puudus Käken
343 Ja Könelus Käwasde, et nägi laesd maha kule 344 Missa Kär-
gid ninda Käwasde - riidlet praesfit 345 Wai minagi ilma
laes ja a (Kaale Keh ärä) 346 Ega ta omelsegi Kellegi Käken
ei rööga (waesdest asi) 347 Kis süreil wiga? Süri süü süand (üo)
wihane 348 Süü seeni Kiwwe Kui Karnu Kaswase (Käspidä
süüki ei taha, mis süwwäs) 349 Ossawa tuula Kärk ja
mällä aasdei (Kes ennest ilma assande Kitt, suurasdas).
350 Kui saa lõo rööri, sis saa Käo KuKKu (Kui seeni jäwwet
eläjat elus pidäde, Kui läoKse laulma nakkase, sis jäwwet
seeni Keh Kui Käga KuKma nakkas) 351 wärisegu aawa
lehe 352 ja aldgu täi törwan, ei saa edesi ega tagasi —
353 jämmegu urwa (wille terä) 354 ja alet palle päägegu Kana
waras 355 iine imetsi, Kassi Kaswatsi (Kell ame ninna üsd (ie)
walla) 356 tall om silmä päkäugu piugme 357 ja lapsed (uo)
ennest ja
Kassi paiga äle Körre alsan weeäde 358 sinnu alsigu
mäKka 359 walgegu Kana pasg - Kahwatet nägge 360 Kallegu
lina tukga, Kui maa ala 361 Külmgu Kölgsi, sai laud
(laue, Kammer) 362 lämmigu sann 363 oh ja wa une Kälk, maKsga
Kälk 364 mädänugu pori 365 ossawa tuki, täidmäde agasg,
süü, nüdgu agasg 366 süä tuks sikengu sirgu paig 367 (uo) (ie)
367 (maa) tasanegu laud 368 limbugu jää 369 tall om pää alsan
walgegu lina Kalga 370 laulgu läoKe 371 (Kõll) tukigu lõss — (ui)
372 laasdsga lehmi ellaj (süü palle wedelet) 373 ta Käigu kiuk (üä)
ja lauk (aa palle wet maha) kuidsga laadsga, pruidsga praadsga. (ie)
(ässa Kellasga Kiba)

374 Illusgu upin, pilt, maal 375 sirgegu ehi(mäju) 376 neid omga
pika ja põrm (õige pealla) 377 suurgu pääer, juusggu pääer (sädrunk). uo
378 kerwegu puruk (elm. wiab. ixim) 379 Kirik rahwast säisga pisut
pun 380 liikegu Kala 381 Kuijugu puru, puru Kuju —
382 säisgu sina, sidik (juubun) 383 seda sundasgu Kiniwest Kaera uo
384 ma kunne selsägu omma wäikikest sõrme 385 sii am jo selgeja ie
wiis sõrme 386 sii juusg-gu sabre waisge (larmitsa pallu) — uo
387 osa Kalewi poig - Kespallu laht Kärrage sälgä wälla
wai ärä sada 388 mõts om paksgu pikis dik 389 puu om
pikä ja ägwagu pillisem 390 da pelgäsgu sulg 391 aijagu kule ü
üsd 392 alasdega Kann 393 mällänegu Kann 394 sabigu Rukja
unt 395 wikma Kaldas makagu pärgige, salasgu ua war
nesd, Kui Kahes 396 kumme sulegu Kabige 397 Kuisgas gu Kähes-
398 juusg-gu winnas (kats) 399 juusg-gu Kadsa (abse elluss jõil) —
400 Kadsame - walisde juusg ma 401 kasg ninda ilusda sae =
sõrki, sigadrakwi, anaksandsu 402 na ardgu Kahes —
403 ikk, nüüs-gu ull 404 kuli palasgu põrendes 405 kuli lägines üö
läs joba palame 406 jaba pilli lüü ik, nuudsg 407 Könelesgu ü
mürräs, jõrras (Kõwaske) 408 puder Küsgu põrras (puulpaksu) ü
409 Küsgu mulises, mullas (weleb 410 selgegu wesi (raamat) —
411 selgegu pügel, pulasgu laas (pukdas mässu laud) 412 pulasgu ie
luds (kiv. jun) 413 läikles sõrnäsgu Kuld 414 Kobisgu wara
Kasg (pomises omale abende sisse, Kui wasku tahd mind siä Kohegile
mineme, wai midägi tegeme) 415 juusgwagu müdsises —
416 laulwegu Kõllas 417 Käe nigu üle silli alsas (ära Külm)
418 sall am nõnagu aija ürjändas 419 pimmegu Kätt r ü
ei lüü wai randige alsa, egäi näe. 420 selgeguerendes ü

421 Kuisas Kuis Kuisajuur 422 säisgu silgendes (marja) 423 Kusi sünik,
Kusi ald, poripõrs, sabi del Kus (latsile) 424 ossa wa silmiku siga,
unisiga, 425 uinegu siga 426 aral jant, sule sagasi, summal
ärd sinu jao Kah üeldi Kui pada üle lükse ja Külbige
wasku Kaedseli. 427 A tegi sünd, B üdel jakKu, pidi üdleme üö
jõudu" A üdel B: Jakka salle sünd jalge ala ja Kapla ie
Kaala. 428 Üeldi sündegijele „jõudu" wasbadi: jõudu
tarwis, sule esi ja sinu oma rooriku (suurmüüs) Kah. uo ie
429 Kui lewä pala (raas) lawwa ala maha salle, tambi
jalgega, wanapais alewel maha tõmmanu. 430 Kui wa
nasd engedele tare wai jarna alla päale sinüki parki, üö"
üeldi, sii alewel punsilile pandu ja neid parejis Kut- ie
suki punsile Kumardeje. Prosel om prillagi üks säimu uo
sõna. Kui Kägi midägi alwasse om tenu, üeldes:
ossawa prosel oma tegemisega. 431 Nüid ma sai
alla üle Kõlu tawwa, nigu esä-emä saaja aigu.
432 Sika eidenu, tuhga- ja Käärlise päewäl pidi KiKK Kõlm
päewä leibä sõdame, ja Kui muud es ole, pranki
lapsu nõnagu Kõlm Kõrd tuhga abju sun pääle, aki ü
es loki tuhjäs jäwwä. Käärlese päewäl pidime
Kärblese elame tulema. 433 Ja elet üsnä sae pensesd
anna ärä wättann (ilu annelus). 434 Sai jädä sedo Kas
wai aki nõglas. 435 Kunas saa arg jänesele järgi?
Sagsa lawwa pääl. 436 Kui kuli abjus pillu lüü üö"
jääse waese latse ikma (noni lasde waremb Koolesänä).
437 Kui Kõru pilli lüü, tahdwa sugu-wasal ènge ülende, üö"
jääs raha. 438 Kui Kõru pilli lüü, Küsdas läse
Käesd: Kumbas Kõru pilli lüü? Kui ta wällä üles
üeldes: sa jääl minu wara perijes. —

437. Nëlä Kidarege rakkist kègeme - Lasti kègeme. 438. Masgu
sinu ääd ènge. 439. Ja sinat Kikk ilma ümbrne, ja wõ-
lat Kikk ilma wüirdpidi piiju - Sõsele üdte asja pi-
Käld ja lajald sellätseme. Tall om Kikk ilm wüirdpidi (ie)
peon - pällu maad wai midägi mund Kasa. 440. Tale Kahju
märk om inimese Küllen üks punane lapp ihu naha
pääl, ütel sün Kollal, Lõpsl Lõpsl Kollal. Sü märk (ie)
tule sellest, Kui ema (ää) Lasd Kardann tale Kahjut näge,
Kohe da sis Käe pand omale ihu pääle, sinna Kollale
tule Lapsele tule Kahju märk (ema Kõrd). 441. Naesel (sanna)
Kines sisse sädanu - Lats ollu. 442. Waike lei suure maha-
Lats sündisi. 443. Ohwake - üdewai Kade a asdane wasg.
ohwiki ärä joosnu - wasgasd perässd pull man ollu
pulle ossinn. Lehmäl ohwiki poig ollu - Kui Kõlm
aasdat wanas ole. Ka Tudruku pääle üteldes: ohwiki
ärä joosnu, ohwiki poig. 444. Ak, sai Kawatse Ka
Jukugi, mas Kawatse ölseg, sedo Tedä (es) mär Kä, es mõt-
le edte, mis Telä tulli. 445. Nõna wenis-katine. — (ei)
446. Kui naesel Lats om ollu, tule mõni üleaija naene
sugulene wai sõber Kaema ja kun Lähi Kuge sünki. (uo) ü
(Kardakt lindsikksi, Kana liha, wai Ka mundsõrsged). S
Sedä Käimisse Kutsudes: Kaejedsin Käimä wai Lähi
Kut wiima. 447. Risti-eso wai ema andwa risti Lapsele
amba raha (öberaha), sis Kasvase ää Kõwa ja walge
amba. 448. Kui pois midä Lahd asja ähwai wisga
sinna Kosda Lahd, üteldes: Tudruk Käe ärä maga-
nu, ninda samute Tudruka Le Kah. —

449. Tall om Tõne mokk Lõpsd paanisd, üteldes sellele, Kes
Tuld üle wutige ärä, ega Ka jälle üdse Küllesd üles
ei puhga. 450. Kui Sünwen mõni Surma Küpsen,
wai Ka mund, nõna essa Külgi jäänu, Küsdäs: Suri, (ei)
Kellele Ja nõnage wüt, Kas Lõsdse Marile wah.
451. Keeed! Kõsk Kõsk Kõsk Kõsk! Kits Lää ora sele - Tudruk
Lapsel perse pällas. 452. Naba ala tuke aama - naesse
rahwasd punuma. 453. Ja om Tudruka ärä maganu
ärä Karanu, Tse naba ala aanu. 454. Kui ääld
puuld naese manu nindas, Jaa pois, Kui Kurad, sis (uo)
Tudruk. 455. Tõisd jalga Lõsd, Tõisd wajõdes - Kand
Lasd, vasge jalage naene. 456. Lehm Kodu Tullu, walla
Sulanu - poig ollu, Ka üteldes: naene Kodu Tullu.
457. Sanna peiti pühäs Kalasses, Jääl es Loki Lõisde, (ei) i
wandu, Jõemale, Kusede, Piinu Lasge, ega mund alba. (ü)
Sellesd om Tullu rahwa Jõno: Tüki wanarahwa
juttu, a Sanna Loki Kusede (Kusõa). Sannan Loker-
dedi Lasti, arsdili wannu. Lapsel Lõsdeti Sun Lähe ja
Kaala Lund Lagasi üles, mundsuteti mund wiisil,
wanul Lasti werd, mõnel ega aasda. Kui Sanna
üle Lähe sisse astuki, üteldi: Summal sellsi!
Sanna Külsile, Lähne wisgajale, wiha andjale wii Lun- (ie) (uo)
jale, Jällä Lünjale üteldi attumma. 458. Ei ole (üö)
wül asja iken, Tõisd Laka, üteldes Kui aig rutku
ärä Kaos jo Tüüd wül Surembet Lehkui ole. Tall
ei ole üks asjo iken, Tõist Laka - Kui mõni Kunnigins
ilma astate Käi. — 459. Külmä Sanna Saama - pesso. —

486. Kui lehmäle edimesd Körda peräw poja olemisd juuwa wüdi, panti jooji nõule laoda manu wiijen pügsi pääle, sis juusg lehm jälle rullu ärä. (uo)

487. Enne kallisde pühä kall pööripäewäl es lasda elajat wällö juuma, juuk wüdi lauta, ja Karjusse pandiwe (uo) egäle elajale peoge lumme anna pääle, sis ei lää- we juwel küüni.

488. Kui lumi Kewäje noorel Kuul mineme nakkas, ei lää Kunagi ärä, Kui wanal Kuul, lää rullu.

489. Kedä Kure äräpetwä, lää läije läif. (Kõrilise)

490. Kui pada Kisgelö Kümä nakkas, jöowä felled jöogisd

491. Kedä Küsnilind äräpet, fellel om fii aasda sule läbi (ie) pällu Kaljal

492. Kes oma Kaafwaderi äränar (wai Ka naefes wõl), felle pää lää pällas.

493. Kellel pää praleli ösmade jääf, esif mõtsa ärä.

494. Kedä Kakerdei äräpet, fellel ei püfi adra jukagi.

495. Kui Kägu äräpet, sis joof Kalm küüru ümbre puu ja falwa egä Kõrra aigu puud, sis Kuiwaf puu ärä, sinul ei ole midägi (muidu Kuiwat esi ärä). Kui wares aawa lehdé wakeld wül nätä om, om panas Kewä Küli.

496. Tõfeld kaluld warasdedi akjaluuwa Keedis ilma (wäki i elli) nägemede, arfõki Kidfi (Kidfi), ninda famuke alli Ka peni Kafi ää Kidfi rohi.

497. Kui lehmäl midägi wikä olli, usdi et kõne om ärä nõidunn, Kahekees. Kelle pääle fedä kempu arwati, felle Käesd warasdedi ilma nägemede mis kahd asi

palutedi ärä ja kuhg anti lehmäle fisse. Lehm jai kerwes aga nõjal olli wana wõru kakk.

498. Lehmä farwe fisse wrifstedi mulk, panti elawat õpet fisse, pulk otte, ei jaa Kiägi ärä nõidu.

499. Kui Kõo iisleje (iisglefe), am ää erne kegu (kõne kõfe läkin wüitu KaKkuus).

500. Kes Kõo pefä leid, jääf pimmes.

501. Kui nüga äitsnes, wisga Külinõu nurka.

502. Kui poisiasd nisdi wiijäf, lää efa wällä, nagu ja

503. Koputes wasdu uune nurka wai Ka muud asja, jaa (uo) pojasd felle pääle ää meisder, Kelle wasdu efä Kirwege Koput. Kui tüdrukiasd nisdi wiijäf, ja Kui emä jusd fell Kõrral ei kaka ämmelde ega Kudade, wõi nägla koofi, rapates fedä, Kak wüükfe otsd langu ja Kaef (üö) fuKa wardit, jaa laafsd tärk naefderahwa tüü leggije (üö)

504. Kes tüdrukleats nisdinn ennesd KoKKu fiduf, lää lifsis.

505. Kellel naefderahwal punalfe perfe tukare otfa om, Koobf duku wuudide ärä (uo)

506. Kui ammugu fuud patta mäjet, sis fülgä erne ja peräsd Kolm Kõrda, pühi Kolm Kõrda üle fuu ja üdle: Fummal wii KiKK oiha ja wain minu pääld ärä

507. Kui mis kahd willä Külwäl, üdle: Fummal anna anda, Fummal oija ösmise üsd. (ie)

508. Kapsdit ifdutenn pane üts luum fisse tuleki, ja wällä. (uo) mineki jaos. Kui ka ilusde Kafume lää, lää pällu wällö jo sule pällu fisse Kah. Kuiwaf ärä sule wäkä fisse jo wähe lää wällä.

509. Kes naefderahwas lammasde lauta Kufele lää, fellel lää nõgel likes Kui ka ämbles.

510. Kes lasd määl, sedä lasd ei saa ütsgi ärä kahele. (öe)
511. Kui lõpsle jääld nõusd juuwa anti kusd essi jääld jundi, üteldi: ja jäil läbi kiriwedse kana perse. (üe)
512. Kanna kudege mõsdas jund, sis ei lää sue käomele ega udle katsgi.
513. Jaanikes olgu ägle wärati ihen (kus mulda ärä ajasid)
514. Linai käse ennest enne kaema kulla kui jaanikes.
515. Edimene püm anna lehmäle endele kagasi kälte, ei ole püm kunagi alb.
516. Kes üle kaalbu wai kumbne puus afduf, nakkas sälg lume walu. (üe)
517. Kell südrukul noorelt kuerõõwa om saa rukka mihele. 518/ Kui südrukul nisa ütsdase ligi am, sellel om naesed penäsd pagsult latsi. (ka om lühikse wadege).
519. Kes rõõwil mõsgenn ennest üsd kikis leige, saa joodikule (öe) mihele. 520/ Kui lasd kandai naene lehmä pähga wanas- des, wai jalage lehmäle lüü, selle lats innaf magadenn, kudagi suures om kasunu. 521/ Kui siande naene sut näge, lats pill silmi üle pää, kedä peri pune, selle lats nuusg, kes uisga näge, selle lats wingerdes. (üö)
522. Kui südrukul alla edimesd körda kuerõõwa ümbre om, wiijäf selle amme mõsge wesi nellä sii aru pääle, kuleme nellä kojja. 523/ Kellel sii naesde- rahwas pääd ats, kellel kuerõõwa ümbre, sellel (öe) lää pää kärna. 524/ Kes kuerõõwasdege naesderah- wasd nüs, lää prantsusde. 525/ Kes käse kuerõõwil näge, (öe) piä üdleme: mis sii om? ja kuna kä sorme küüse pääle kalm körda sülgäme, muidu jääse silmä aiges.

526. Kuerõõwil pidi käesde üsd oitama, muidu näijudes ärä (ie) jääse kinne. 527/ Kes südrukats enne kuerõõwil ennest maesderahwal koenake kasg, sellel ei ole lasd, kudagi mihele saa. 528/ Kui mõnel naesderahwal pällu kue- rõõwil am, minguka kiri kale ja kasgu ennest käse (üe) naesderahwa pääle nõakuli, lää muisd käsele. (öe)
529. Kui jälle täne leid, et semäl nüid enamb kuerõõwil am kui enne, wälgu kats lepa lehte, pangu kuerõõwa lehte pääle, saalgu lehe juusgi wii pääl mineme, (üe) kui kumbagi ärääi lää, omwe temõ oma jagu, wälgu mõlembe ärä. Kui pällald täne ärä läs, am wõõras las minnä, mis maha jäi, om oma, wälgu ärä.
530. Kell naesderahwal kuerõõwa amme küllesd ärä ei lää, om kange wihage naesderahwas.
531. Kui kapsdil muna all alliwe, lats üts ihualasde nellätse ödagu wikatige aida ja nüse üle kapsdide ninda et iks mõni kapsda lehe ladu wikati ede pulse. Täne jälle küse: misjä jääl kiid? - Munne (ie) nüda, ütel nüüdi. Sis katkewe muna ärä.
532. Kui pällu pihle marju, salaf jügise pällu wihma
533. Wanasdes ole naesderahwal pühäde midägi kiid, (üö) kuudi däi, kingu pähä, a pühade pääd ots.
534. Kes lats perän ärä wõõrutemidd kuhjä nisja imes, selle pääle aedes suuren pällu kuhjä justku.
535. Üts minnij kahdann omma wa ämmä ärä kaalele kennu iks küki suilse karne (pandagu ädse pällu kükke suilgame) Ämm kõksinn ja koresnu külmä käbes. Kõrd olli eng üsna minekül, rawanu wiil üdleme: (ie) rõõsg püm, katse puder enge wõtkai, wiiwle suilsja küki (öe) (üe)

wing enge elälei. Rullu pandann minnij kalrepuhru paa
ülles, jäädäna kuki ilusse KoKKu palame.

535. Perän Roosji = Vene šaka Käis Kalsg maa pääl.
Ta kulli Kas iluse obese, lehmä, lamba rümsilmä
Kilsi, wai Kah punalse langa Kerä näol. Kui Kalsg
näkä olli, pidi KiKK waiki oleme, es koki musda
ega walget kalke laosda, wemmeldede wäese keda Kull
ninda pällugu Kiägi jäudse. Es Kinele üdsgi, läts
ka kükki aa perast ei ärä, ükel aga mõni, Kas wai
wäike läts: Kagus illus obene, illus lehm j.n., jis
Kuuliwe jääl kalul inimese KiKK ärä.

536. Tere, tere, wa Külaperemüs, Kuis kelje puul Kapsda (ie) (u)
Ka Kaswiwe? — Jumal nimme, Külamüs, äge Kasnis
äpde. — Oi wennikene, jii olli wäege ää. — Mis jääld (ie)
jurd ääs olli, Kits jei Kapsda ärä. — Oi wenni-
kene, jii olli wäege paha. — Mis jääld jurd pahas
olli, wälli Kilsi Kinne, kapi ärä, jai Kilsi liha. —
Oi wennikene, jii olli wäege ää. — Mis jääld jurd
ääs olli, Keeri Kilsi liha, paluki kane, — Oi wen-
nikene, jii olli wäege paha. — Mis jääld jurd pahas
olli, kei uwue kane, kanegu Kiriku. — Oi wennikene,
jii olli wäege ää. — Mis jääld jurd ääs olli,
panni perämisd palki pääle, kapi naese. — Oi wen-
nikene, jii olli wäege paha. — Mis jääld jurd
pahas olli, wäki uwue naese, Kui nägise. — Oi
wennikene, jii olli wäege ää. — Mis jääld
jurd ääs olli, papp nasse naese. — Oi wennikene,
jii olli wäege paha. — Mis jääld jurd pahas

olli, papp pandse Kaki kawwe naka. — Oi wennikene,
jii olli wäege ää. — Mis jääld jurd ääs olli, ür
wüs naka urgu. — Oi wennikene, jii olli wäege
paha. — Mis paha kana jääld jurd olli, püise üne
Kinne, kapi ärä, jis jaewa KiKK kespäewä käis.

Kuis wanasd jaalanälgä ärä aeti.

537. Rüajahu lasdi wii jisse, pesseti äpde käbi, et (ie)
walged walud. Santi apneme. Kui äge apu olli, pesseli
wüd kublisde, et wedeles läksgu iuk. Selle ingo jisse (ie)
Kallati Keedet Kanepi liimi, pesseti äpde jegilähi (ie)
ja lasdi kükk aiga apande. Selle kuliapu
leeme nimi olli Kile. Kilet nüibäti lewä pääle.

1. Rõegas. (Kastemäng)

Kalse isduse makan pormandu pääl äsdõse jülen,
oidwa Kälege äsdõse ümbnesd Kinne ja liiguse ennesd Kal-
sipäise Kallutenu, nigu rõiKagi leke Kasudenu kunle Käles
älluse. Üks jäis püsdi jääl man, kokk Käken, rõika wahd
Nüud kute üks kone wällässd wai kõjesd kanesd rõika Kas-
waleje manu jo ütles: kere, kere müs! (Jutlus Jüri!) Mis so jüri küsk? (ie)
Rõikik Kaswake. — Anna mulle Kah üks. — Kosso kalle
pannik, misma julle eelä anni? — Janna olsa pääle, (vilja ilu)
Kilsi Kisgeae maka, sia seewä ärä. — Kus kalse olliwe,
Kunas jargis Kae? — Kalse magasiwe janna kawal,
wõi napake päs all, Koore Kirn jalutsiwe, Kobra lehd
jun pääl. — Kus wilsa? — Wilsa mõtsan, urwa olsan,
jükä kumi, Kelles pükäpäe, Kes neid jinne äsma
käts. — Nu wäta jis jüsd jüsse wäike sipak. — Nüid nakäs (ie)
kahdje jõdä kubat rõegesd kuwwa warrege Kanguleme

ja Kaalma. Tõse aidsewe aga jedä Kõwasse Kinne, seeni. Kuda juure waewage selle ometsegi Källe saï. Mäng otsan.

2. Kas Käänkseppa Kodun? (lasdemäng).

Talliste pühä aigu, Kui Jüts liken olli, lebi Kolm wähikest õlejurni, Keideli lalwa piti Kalmetese (mitu i ei) KoKKu ja panti pörmandale laisma. Sii olle Käänksepp. (ie) Käis poisi jällä wasta Kulsi, tõsel jun Käänksepä poole laisewe Kõõdsä Kuli jääl man. Nii olli luuwa warj wakeld jalgu tõsel tõne ots Käen. Tagumene Küse: Kas Käänksepp Kodun? – Kodun jah. – Kas ta mulle saapit walmis es tii? — Estii. — Kas min rala (ie) muidemb kui muil? — Muidem jah. — Ma jüdsä ta silmä pääsd wällä. – Jüdsö, ma worja. – Nüid nakis tagumene tokage wakeld jalgu jüdsmö, Kuna jälle edimene tokku otsa selle üsd aidse, et ta Käänk- (ie) sepä Kodtali ei putus. Minda jüsiki seeni kawwa Kui ometsegi Käänksepp maha jüsäki.

3. Linnu saela (mäng).

Käis poisi pandiwe üde Kebla Kenäsde silmus- sede (sea sõrga). Silmus olli ninda juur. et ini- mene wäis läbi lükKi. Tõne pois (molembe) asse tõse jalage silmusse alumidse weene pääle ja silmusse päälmisd puud aidsewe jälle tõne tõse (uu) peoge Kinne, ninda et silmus nellä Kandi Kine wällä nägi, Kuna jälle Kebla otsa tõsel tõsen

peon walmis tõmbamisel olli. Üts pois Karaš KäpiKuli jääl ümbre düüru, tõne jalg rebäse anna üsd Kõrgede üles tõstelu. Egä Küsimise (ie) aigu Karaš ta jälle üle wai miku düüru ümbre selmusse aidjide. Ta Küse: Mis pael ni om? – Tükja täbjä linnu pael. — Kas nuusute wäi? — Wäi Küll (nuusut). — Kas maitse wäi? — Wäi Küll (maitse) — Kas Kusede wäi? — Wäi Küll (tegi niga Kuse) — Kas silku wäi? — Wäi Küll (tegi niga silas) jone. Wiimäla: Kas läbi lükKi wäi? — Wäi Küll. – Tõet, täetmitu Korda, ja Kui silmusse kaidse es mõllegi, olli ta läbi Kui libsates, Kes aga silmusse Kinne jäi, tõmmeli parve Külgi Kablase üles. Muidugi Kaelik selle pääle, et sest midse wiga ega onnetusd es piä tuleme, Küll aga numelobe Linnuke pallo raskike waewa tetti.

Seni nime:

1. Müga (mu), 2. Palla (punane), 3. Walda (walge), 4. Kirep (Kiriwere), 5. Suli, 6. Rants (rants Kaelaga), 7. Wakd, 8. Muri, 9. Pika, 10. Taka, 11. Tuks, 12. Petku, 13. Setku, 14. Pilsa, 15. Nopa, 16. Tauka, 17. Pella, 18. Karwand (Karwane, juure Karwage), 19. Willand (willane), 20. Pakand, 21. Küll.

Elajide nime:

a/ Paewa nime: pukabe: Pukal, Pukik, —
Tisba: Esmu, Esik, — Tõsbe: Tõis, Tõõsik, (ie)
Kolmabe: Kolmik, — nellabe: Neelik, —
rüdi: Rüdi, Reedik — punlba: Paolik, (ie) (us)

b/ Karwa nime: punane: Punu, Punik, —
mustd: Must, Mustik, — Kiriwine: Kiri,
Kirjak, — päitspaage: Päits, Päetsik, —
Küttsallage: Küst, Küdik, — Lahdolsage:
Tahd, Tahik, — laukalsage: Lauk, — pu-
gal Kullege: Pugal, — Jis wiel: Maasik,
Maarik, Mammik, Murik, Saarik, Sirik,
Sidik, Suwik, Sillik, Lehik, Laadik,
Tammik, Tamm, Taamik, Tõnu, Tõmmik,
Raosik, Riimik, Risdik, Raudi, Resd,
Ounik, Põdrik, Karjak, Kulles, Küünik,
Julik, Walg. —
Pulli nimedel on Kõwwer Kriips all.

Helmes, 24. paasdu k. p.
1890

Matt Tomp.

1. Helme kihelkonnast. (2x) Saatnud Gustav Klabicht.

1. Loodu warvest. Saadud 18. Weebr. 1889.

Tõhjamaal elli ütes suur Kunigas, kenna kige wanem poig, kes Krooni päale
peidi saama, olli kubliste õpetet ja kirike Kõhen, mis kenä aga igawel
karwist, aga sügi päraft waraft kenä siit ja säält kuhi ka aga sai. Ni-
kes loodi esä ette ninik et sii Kõlwatu olli ja mitme Kõrdse esa manist-
suse ja Kariskuse päale kenä sedä moha es sätta, aise esä sedä oma
mantt ära. Poig kulkse mõni aig oma rahwa maal, wii mäti läks kenä
ärä Kawwende wõorade Kuningrüki. Sellen riigin es kunne sedä ütski
egä es küsä kenäst ka mitte midägi, säal läks kenä üks Käsukjepä mana
ja õppe säal Käskjepäs. Sell Kunigal olli suur Kulla Kelles, mille ussi
sõst kui päewä walla olliga walit wahtse ülelugu usse päal ja kenäle
olli luba antu ega ütte päädmaha kuwwä, kes wargile kahtlr minnä
kui meie Käskjepä poiss, loodu woras Märt, sedä kuuldse läks kenä
õõse ja töi suure Koti Päwwe Kuldo wälgä. Kenä säale Kasuweli Peedu
nägi Märdi suust saaki ja kenäl kuli ka hinnu õts ma minnä.
Õdagu kui Peedu ennust waraste nisele walmist, ütel Märt tälle:
„Kuule wa Kasuweli, mull läts küll õnnes, sest ma ole loodu wargas
aga esmas weli Peedu, parem alles et ja ome pääd üra andma es
läas.“ Märdi sõna mõjus iwe nii palju Peedule, kui wesi anile.
Peedu mõtel, mis arlen egan kuskin asewen kui sina ja mid kahat
mind Koguni lollis teta — kui sio sait ära kuwwa, sis sa ma mui
duki. Ja läts aga tapeti ärä. Kommuna anti asja lugu Kunigale
täädä. Kunigas käskse surnu kihä kuru päale wiia ja säal mann
wahti, kes sedä ikma kula, sedä ei õkwa kinni wõta, et nii wisi
sii warga sugu kätte saas, mis säal kinan elli ja sis neid ära
kunkate kõiste kirmus. Tonepäe wiidi Koolu kuru päale ja Krooni
mehe wahtsewe mann. Sainal olla ka Kõrwa, nii ka sün, Kuniga
Keell, et selle Koolu juures ütski ikke ei kohi olli laiali lagunu.
Märt mõtel, kas sis mia oma Kasu welle surnu kihä mann
ikke ei wõi, nii et minnu kätte ei saa. Watse ütle Korwi kätte
jandse porknit ja kaale sisse ja üte suure meistri ruusi, mis
siima täis olli wõlse kenä pää alla. Kui kenä sinnä Koolu
kolale sai, sis laskse kenä siima ruusi pää alt maha sadade
sii läts Kalsi ja siim kirk mulitsele. Es natkas ta kirmsade

tänitenel. Soldani arwas[illegible] temä ikk, et pott Kadaki läänw, aga Mart ikse oma wa Kohe welle. Odagu Kuose Kunigas nende Käest, Kas nemä ei ole Kedägi Kman männa. Ei ütegi." olli wastus, "üks Kutt ikse jäal lähin, aga tu ikse omma pöti, mis Kall Kadaki läks." „Jaeste," ütel Kunigas, „üks Kork worga fugu felis om fün lünan, olgu aig pi KK wäi lühi Kel minu Kätte peawe na üks Kord langemel. Homme wötke fii Koolo ja wedägee Kedä alas Ai lüna möödа ümber, Kui sies mõni temä peran käi ikken, sedä Jooge Kinni Keikedu minw nimen. Enne Kui makame mink olli Mardi l Kik Keedä, mis Kunigas olli ütelnus. „Kas mull es piäs wesi silmä tulema Kui ma Kohe weli fi t möödä wiiäs," ütel Mart, noh minu dugi, Ka meil tule halle päale ja pisfar silmä, Kui Kedä fist paljalt möödä wiiäs," wastas meister oma laastege. „Ai Joa fund meid ikmä ja nii wisi, saame me ära aitust ütel Mart, aga Kunigas, homme lii mis ennest hullus ja lee hoidke mi annu Kinni et ma hullaes ole länna ja esi ikkel. Nüüd Ka fündse. Surnu wiidi päält möödа, temä tegi enda hullas ja ikkose nink hose hoidsiwe Kedä Kinnie ja ikkewi Ka Soldani Küsiwe Kedä Kee ikkeli ja na näi tasiwe hullu päali ja jutustiwe Ka temä Käambe ollus olla länna ja lahka ära minnä. — Kee Kats looja ja soldani fulliwe Kuniga manu ilmä ütegi wööra mehele. Kunigas noudse Käambisi asja lugu jälle järgi ja Kuulse Sedä, mis me jubo olome Kuulnu. Sii om üks saadana fugu, Kell Kiwisi föä fiber om, et nemä oma Koolust fuguli st Kät ja hukud fukuse laska ei ikkel ütel Kunigas, „saa nätta Kas nemä Kedä ei laha ära waraste ja maha matal.

Homme n ödagu wötke surnu, minge lunast wällä, Keke fuli maha ja jätke surnu lükk maad Kaugele, aga nii et see Kedä näeta, mui dugi saawa sies temä fuguli se mõni fulemel ja Kedä ära waras temel. Nii Kehti, aga 2 öövi Kätsiwe möödä, Kui Kedägi es näe. Kolmandel öösl, Kui nemä jälle nii walu siwi, fulli ödagu hillä, Kui juba lii na wärawi Kinni olliwe, lüna poolt soiken ja pallel soldani si et temä sinnä wöis jäawa öösel. Soldani es laha edimelt mitte lubati ja ütliwe Kohe jäädа ja siiä lake ilma päale Külmä tuuli Kätte ja meil ei ole teile la midägi, ödagus andä. Sii härra was tut, mull om esi Ki K üten ja Kohe ma sinn wööran Kohan lähen nink jäi sinnade. Kutsar, waatas hobesei walla wõtma, Kas soldani temäle abis tulliwe. Alliwe hobese jöönä pantu, sies ütel herrä Kudsarile: „Kuule too nüüd

ödakut tõllast wälja". Worsi olli, Külmas länna pras ja Koogi nõu dega tule ümbre mahan ja härrä Kudsari ga naatas siwe, sõõgi alla wõetud Kära" Ku paale magusade jõõmä nink härra Kutse Ka soldani si. Nemä es laha edimelt tulla, aga Kui härra järgi es jättä Kutomisi, ütel den: „Kläbenede tee wõi, tulge sõõge, mia olle nüüd Ka tee seltsline ja mull om aig iskaw ja halb, Kui tee Ka minu osa ei wõta." Soldani istsewi maha, saiwa tulde härrä Kaest wiina tilga Kest sõõgi alla lon Ksata, mis wagä moka möödä olli ja oh sa tuline Kuis sii sõõk wiil mei le mai lkse. Wana pugu läideli mehe moodu läis, nii et tapa wai tai päal ärä. Nõk näe wa wäe meeste röömu Kui härra tiist Kõrd a wa Kibeda Kari Ka laskse ümbre Käawä, sest Kuiju sõõk olli neid just pi Ki fi lmi märju Kest ootma sundnu. A näe, Kõa oma sõõmu olli viiülänu, sü jäi waka ja unises nink Kui Kõrd ümbre olli sukKapiwe soldani Kik Kui nari ses. Sest ärrä olle wiina sise rohke panna, Kes magame wõtsiwe. Kudsar tõi nüüd surnu Kolde ja panni hobese ette, härrä tiste seni röö wit tõlast wälja ja sõõse surnu ülesli. Nüüd lätsiwe mõlemi soldanide manu Kiskewi nei l ööö wa väljast maha ja wii siwi tõlola, sõõle päal lõmnaspä nad rooru mi hõle papi vöowa sälga, jätsid nei sinnä pöönutemel, lätsid esi surnuga ära ja matsid tak maha. Homme Ku päe olli ja sõõ majan, Kui üks soldandest üles wirgusi, Kohe mull, ära hirmuden, surnu sil mädege hulga papi de päale käel. „Joo Koo kont Kusst ma papi de seKõ ole saanu! Taewa sõake, om tü ilmsi wai uzenägu! Ja saise paigal, Kui puu tomp, luges ära päästmise sõnu, mis aga meelde tulli, aga papi säiwä papides. Kõrraga wiKat täll meelde näis Kas ma Ka walu tunne. Ja salus ni mest imatsi, nii Kui weri wälsä tulli — „Om iks ilmsi pomises ta hatemeese" aga wiil tõine ruunu tsika, to Kiskse peu täwwe hinusid päält maha. „As ja mait Kui wallus olli, üriste temä täien meeletusen. Nüüd sai temä Küllaru et sü lugu ilmsi olli, aga Kas nüüd papo sõutu wai ära mimä. Ja arwas, ma ajan oteki üle üles, Küllap siis kuulen, Kuis nii papi am ja mis nemä sün teewä, nink Kost mia olen sõõa saanu. Raputs ja wäriss wiirmist tubliste — ei tõusu, arwas põrgun olewe aga tulaw lahke päe paist, tõnu Kõrd — ja well Kolma Kõrd, Kiskse temä tedä, ennä üles wirgusi. Makamalt üles tõusnu papp saise Kui ka wana känd ja wahtse tükk aiga üles

aasa otsa ja ütel lemäle mis sio papp minust kahat: „Sarwik ja saaden sio efi oled papp ja ütled, et mia ole, minä ole soldan Jüri T. ja leenu P. liman, aga pagan küll, kost Kurat ma siia olesaanu Kon puha meeste asu pääk omi'. „Mis? sio oled P. lüna soldan Jüri T., mia ole säält, nats R. aga sinä Küll T. ei ole, ehk Kui sa sü oled milles sa papi röövid oled end pannu. Nä kundsewi üks lõse ära, aga kost na papi röövisi olliwe saanu, sedä nä es tüja – ega tule ka ödagune jäämise ja surnu waatmise lugu sugugi meeldel – wist olli märg nende meeli nii ära wõtnu. Nüüd aiwa na ka tõse üles. Kes üles wirgusi, arwas ende pörgun wai saewan olewet, ei menu asi olli Kaede Kas Kikk lükme am alla, mõni wõtse, Kiwi maast, tõne rawas nõõka, esol soda enäm, mõni kumard maani pape, tõse jälle tahtsiwe josfkuni läbi eunest pästa. Ega üks es taha edimelt usku, et sü ilmsi olli ja oh im mit kuis kikk kolme es mõista lugeda, Kui leidsiwe et sü Kas papi olliwe, sü panni Kikk imes leme. Kiirm läpse, meile mõista tulli jälle tagasi, wünäli tulli ödagune lugu meile ja müs pääle nanä sinnä tullu, Käiewi Kus surnu aga sü olli Kadunu. Jälle Kohmetus, Kuhu nüüd minnä, Kas Kunigа manu ei, sääl löwwäni kirmsat otsa. Ennest esi ära tapa, ei lüa ei lää. „Mis siis annetigi tiha ei muud nõu es jää üle, Kui läämu Kunigа manu, tap ta meid ära wai lasst waigi panda paratamе midägi ei wõi. Kunigas olli meid ja kulkaiga ootanu. Ja tõusi prillа lawwa mant üles, selli mõtega et tõisi soldanisi, sinnade kaema saata, mis lugu nendegаnu, silmä akna poole pöörden tooli pääl tüles tõusten, nägi lemа mõtlemist hulka papisi tulewed. „Mõtheldeke! kust neid nüüd nii palju wäljа aeta ja kuhu nemä piaо küll minemе, mine lünan ei ole neid enöem Kui üks, a sääl am tõisi suur hulk ja ~~enem~~ ülembe Kah wül sian. „Mis würaskus sü õtleki om? Kas sü ilmsi om? wai petwä akne laasi ja silmä minnu. Ber silmi, pühk laasе, aga papi tulewe iks ligembele ja jõudu rutulises soldani marsis Kunigа ma läkembele. Üks ohwitse lõt neile wastu, kõik papi tereteje tedä soldani wiisi. „Jumal mis papi nii om, Kes nii tereteje." „Juba kuulet ta teid end usse taka, näet ju ast wa sio se ja heitwä Kikk Kunigа ette põlwili maha. Pergle pärast, mis õtteki om?" hüüdse Kunigas.

Papi aga paluwe Kikk Kui üliste suust: „Armulet suur Kunigas, andke meile aidis, üks härra waralt mel surnu ära ja om meile Kui lemä meile enne Kawalseje lüa st rohtu andse Kes meid maka me pandse, papi röövwo sälga pandan ja meid oma ärä wünu." „Kuid wõis lemä sedä Kruto tüki läbi teha?" küsse Kunigas ja nemä jutustiwe selle ödagu lun nii ära nagu me ja lüa mes. „Oi ja wiguri Kats" ütel Kunigas – „lemä wa ige wene Kelm ja Kongu mängja – küll tä üks Kõrd otse Ki lõksi tulle." Soldani lasti ära ja es teda meile ei midägi.

Ütel päewäl Kui lüte di wällä, et Kolmandel päewäl Kuniga majan suur pidu ödak om ja egäüks rüigi alam või sinnade peult aja wõlnu tulla. Tollödagal olli palju rahwast Koon ja nende sian Ka me tulewe Kantsepõ sell märt. Kunigа saal pörmand olli aga Läis kuld raha si ja wahi olliwe wällä panku, et Kes Kumardes ja raha wõt, sedä pöörab Kinni wõtnu. „Märt olli Ka sääl ja leidse et pörmandu pääl Kuld raha olliwe, lemä tulli tagasi wällä, legi saapa talla alusse pigige ning läks ja Kojas wünse Kui üte raha ära. Kui pidulise olliwe ara läänu, olli Ka pörmand raha st puhas. „Ils ja rebäne", ütll Kunigas. „aga ütel moodul piat ja ikke raudu minnemе."

Wastane Kuulutemine Kõlas jälle rüigi rahwale, mis neile just meka mõõda olli, et Kolmandе päewa ödagu Kuniga majan jälle suur pall saa olemе, Kohe muidugi jälle Kikk wõiwä tulla, aga lü pall saada palju lõbusam olemе Kui edimene. Küll waise rahwast Kokku sust Kui mõne pikapalli wai hetsi pääle, nii et saali Käis sai wa. Sü Kõrd olli Kunigas oma pükri ediffede läwe Kõrwa laudi pääle pandan. Loodu waras märt, olgu meelekulelewises olli muidugi jälle Kui edimene müs sün. Kui pidu lõpen ja Kõrd nakati minemе, wõtse ehärt pükri ükes, midä lemä ja enne olli lähele pandan ja millest lemä ka endalarwas paremjuw wa olewet sõrgi jüle all hoides jõudse lemä Kunni wärawi manu. Wärawi pääl olseli aga Kikk inimese läbi, mis nüüd liha, Kohede pükri panna. „Ja Kes papi nähes olli ehärdil nõu kähen Kuis pükri otsjede Käte wahelt läbi lät. Kutu lungis lemä pakkust rahwast läbi, papi manu ja pilkse pü kri papi ja pää turka, papi es ottu ka mi ükе läbi ja pükri pääsi nii Kuniga laslist wälja. ehärt olsi de läbi, es leita" Kats lemä

Käsk pühkida. Märt wiinas pärispool sõe sõrki, seeni kui tä papile järgi jäi. Wõlse temä pääle sorgast pühkri, sõimas tedä wargaks ja tahtse wägise kuniga manu tagasi wiiä, ainult sõs lubas järgi jättä, kui temä raha and. Sapp andse raha, rotil kigen rahage ära. Märt läts wilet aien kodupoole. Pidu möödä, — püker kädunu — rahwas länuu ja kitk läbi otsid — aga waraft kunnigil. „Kas nüüd kull ei ole, ütel kunigas, „ jü om päris loodu woras, temäst saas päris üto hää wargide prisetent, wiil üto katse ja sõs olga kull.

Kolmas kuulu temine, mis ega alaan bet römuest ja körwu kunisema pani, oli nii samane nigu kats eelmest. Mõne üllewi mis me kunigal peas esi olemes. Kas aru mann pundus, wai mis si körd sest pidule kutsmise imes panek ja imeslemine tulli tost: öt si körd egä üks pidi ööses jäänna ja kes loow wõi kunige tütre manu matkame minnä. Pidu õdagu olli soal jälle rahwit täis ja mis luguda si, et sandi es ole pääl saal wiil enne ollu, sest kutse olli lukörd kauzele jooonu. Siapür sandi talli we paljal jalul, sulastel olli wi su jalan ja pene meestel suwwa, mill karwa salla alla olle jäetu. Pääle poole öö sestis pidu, nüüd heiteti matkamel. Tunni aja järel kõlas ainult magajate norin läbi öösise waikuse. Märdi, kes muiduki pääl olle, tahtis magajate norin segada — ei täl es tule uni. Mõas sõs sedä ma tegemete jätä, — wiis nuetu üks tük aiga kuniga tütre manu magade — hm — mis si suurt wõlla tege — pääkkei om luba — kõrst siasse aiga enäm ette ei tule, nii mõtel Märt. Ilma pikeme mõtete loriti olli temä kuniga tütre käsmä külle mann — aiwa mõnisona just w. n. e. aga körraga tundse Märt et midägi külmä oles tema otsa pääle putnu, ta tahtse käega käeda mis tu olli — aga si käsi olli parajate — kuniga tütre käsen ja kõne temä pääl all. „Kuniga tütär jäi matkame, sõs tõusi temä tasa hilgukši üles, läts pügli alla käie mukk lapp otsan, tahtse ära pakki es lää, mõtse wiil mustembes läts. Kui wälk pöörde temä emmest ümber, nigu körpolli temä tulge kuniga tütre sängi ihen. Sukt leidse temä üle peuke kon muskä määrist sihen olli ja pindsli. Tasakesti wõtse temä meid ära ja nüüd makas mustamine pääle. Kigile meesterahwa pidulistele tegi temä üte ainse mustä märgi, nigo temal endelgi olli, aga naisterahwile määrse kats — kui tõo lõpenu olli wüs temä ~~oiw~~ poti ja pindsli sinnade kagasi kutt temä wõlse. Hom muken leidi sedä nalja kat lapitamist, pidulise mõned kartsi we, et mis päraft nii oleks tette. Kuniga imest ka wärge ja ütel „Kui nüüd mis he mu tütre manu käisiwe, mis olse we sõs naiste rahwas sinnade." Tütre käest küsti järele palju temä manu käinu ja si ütel rohkem mille kui üts ainus ning et temä sellele märgi ka otsa tennu. Kuniga kindles te et se õõsine tütre mann käija, kige nende kruts tü ki tegija om olles, aga miä ja kongu mihele tütt, temä om kui hüp, kes iks wõiduri kalt lõkpist ära pääses.

Nüüd kuulut kuniga, sellele kes nii kongu om läbi tennu, anna ma oma pool kuningriik ja wiil tütre naeses. Pae määrati ära, mill pidi soo üles andma kulemes ja kuniga kin nist wandege, et temä sellele midägi ei tii ja nii täit kui tä lubanu. Nimeled u pae wal olli palju rahwas kokku tullu sedä käemä ja kuulma. Nüüd tulli me wo tit aw loodus waras Märt, käwwen käukspä rööwin, sõll ihen ja tahwli jalan sinnade. Et tõse endä üles et temä jü om kuniga es taha uskus, sõs aga jutust temä ki k ära, kuis temä nii tõki ki k läbi tennu. Kigide imeslemine olli suur ja kuniga pidi oma tütre, ehk ende ja tütre ~~waata~~ nink töiste kuningliku fuga wasta tahtmist, temäle andma, mis temä wandege olli lubanu. Mõne nädali päraft peeti pulma ja anti pool riiki kätte. Kuniga fuge wõsa poolt läts jü ali ki k wärge nukrel ja kurwald. Noorel ja wanal, waesel ja ri kkal olli kerwe riik läbi iks midägi kuniga wai mihest könelde. Seenini tunti tedä, kui üte käukspõ selle, nüüd kuniga wai mõis ja poole riigi isänd. Ütel pae wal pandse temä endele kige ahkembe kuningli ku rööwa sõlgä ja wõtse palju laewa ja puure sõa wäe mi k läts merele. Wõitse mitme päewa teel merel ja tulli wii mati üle kuningriigi pää linna alla. Kohe saatse temä käsu, wõõra kuningale, kui tedä mitte jalamaid selle maa kunige manu ei lasta sõs tege temä linna piirus.

Toll wõõral kunigal es ole nii palju wäkke [illegible] Kolle-
pärast es wõi kemä Käsule wastu panetikki mõtteldagi, waid
lahkse tedä sudemanu kulla. Kohe kuus tä oma poja ära
jo alli wäge rõõmus, et poig nii ukkin roowinja et kemäl
wiil palju laewu ja mehi olli nink, et tä mende üle waliks.
Esä peränd järgi kuis kema nii kaugele on otsa sõkki saanu,
kull i meteles ka esä kui poija kembu si kuulsejo wana
hats pää alli atsatu rõõmus oma poja üle [illegible] omalt
riigilt ka poole kemäle. Märt kuniga ed mion poig sõeti
nüüd sün poole riigi krooni pääle, si wõtse moni päl
aega, sest pidu es taha ära lõpel. Kuis elas nwoirik Kodun,
kas tall aig igäw, mis tä tege [illegible] mõtteldes, sis pärast
es ole esä manu pikä perä-olli kemä ümmerdus tege sün walmis
sis wõtse nii laewä kemä ka, mis esä [illegible] ja ka mehi
nink kulli Kodu, moale ja kohe oma äija pää kuna alla.
Hirmutas sün nii sama oma äija kui ennes. Esä olli
hirmutanu. Kui ta jälle kunigel manu kuli kuus mei-
elugi äi tedä ärä. Kull olli äijal nüüd mõndagi küsida ja
wäi, miis ja kuskust sedä ka nüüd wiil ära, et kema kuniga
poig, nink et esä [illegible] poole riikki and nu, äi olli ülirõõ-
mus. Ka nooriku ja kõse luguliste sai wä sedä pia äia käsk
ehk kema ende [illegible] kuulda ja nii kulk mehi sões
sõält riigist üles kullu ja kes kemäge sõal käisiwe
ju tuw ti we sedä asjä egäle. Nooriku ja luguliste [illegible] lahkisiw
nüüd mure pilwe ja kurbduste kworma nink põr nis olek
kalle kui udu ja olli we nüüd mäge rõõmus.
Ennelik olli ehardi abiolu nink alampiste üles waliks
ka käski ja õnnega. Liiwa klannus oma neid ammu
ende manu kutsmast kuo neil aks wiil parem oma
kui sün olli, ka ju latse latse om neile sedä kiidjärge
länu — aga wiil aks sün ja sõal kon õiget nalja
wahel natuke tae wahele tetäs, raägites kemält nink
kema kruulsõukidest, mis kema kennu.

Juba om kõst ajast [illegible] poolsada aastat müüdä Kui minu prillane
naaber ja sõber J. wallan eläs, kes tall aal tubliste nõidmisst pruu-
kis ja käsk sunst kulu oodeti ehk Katsju Karteti. Minu sõber elli
tall aal W. talu ligitsel, kon sõtsmine ja soola puhu minne
Kiger enäm alpend ja konte tümmine. Kige kõrgem bel järjel
õitsesi. Toll talul saise wasta päewa tõusu suur ilues aid, kon kõr-
si, pihle, toome, kiiwä, lepä ja mu tõse puu aidä ilus tiwel.

Sääl ai jau olli nõidjate usu järgi jumalile elu pai k. Kui das
neid nimetedi ei ole teidä, tolle külä wana rahwa jumalile
nime järgsi om nende nimi wisst poos tel ollu, sest nu küla
wana rahwas tüdwä sedä sün mes kui jumalile nimmes
Nende tüünimisst ei äi ä kah midägi, ka neile weidu ikka unt
sest nemi mujal pool. Wana talu ätt hoitse ja kaitse sedä aidä
kige loomade est, nii et ütski sinnade es tohi puttu, taa
üteldi kohe surewat — aga wanake hoolitoja murets ka jumali-
le est kubliste, nii et nemä wisst küll nälzä, egä midägi
puudust es tunne. Talu esäke pani silmä kinni ja pidi surma
klansu tahtes isel sist sinitse taewa alt ära reismä. Poig [illegible]
kes täie eal ne olle sai nüüd peremihes. Aga et uwwe aja hariduse
ja õppus jumalest ka temäle olli raasi ke mõjonu, sellep es pia kemä
esä penukest midägi lugu nink et aian ui pist egä marja puhu-
mist es olle ja pahle ki olli aid põllu maa sihen, si pärast ragus
kemä sõbra nõu pääle puu maha ja künd se ai jä üles. Kolm
päewä pärast koda kulli too kemä sõber ja nõu and ja tädi,
nii olli kemä ni nii, mats si manu. [illegible] olli perilla kigen
täwwe perege põllu pääl kübin, ilm olli illus, nii nõu et lust
olli tood tetlä. Madis kutse pere mihe ende manu ja tädi das
käsge taewa poole ja ütel: „Kulla welleke kas saa ei näe
wiimse päewa tühje — kae kon kohtu nõistja . . . .
Madisel alla sõna pooleli, sääl lask pere mihes kohe põlwili
ja kise nädes aru saamate sõnu: „Jule — naa — halas ke
wiimne pää, kurat suure sõa wäege — taewas langes.“
Ka Madis pallel põlwile, aga äkki karas kemä üles ja karjus:
„Maa pallas — maa palas — läki, läki kodu käik pälwelle!

Tinjä es laha minnä, aga perenniis sundse neid wägi si. Kodu
panni kik pölwile mahat Luges sõnu lüit ja saalt, andse siis
rawandose leikä ja wiinä rahwale – peremihe käte jäi leppa
ja sü rüübas ära nii palju kui ruusin olli nink jäi siis kui
surnu makama. Madis säädse aga tünjist lordi järgi, kui
lina punde ja nimest siis kes taewa saa ja kes pöör gu
lätt, ki kk si õõ kesse kellä 11 – 6. Siis sai pere sõma ja siis
makama. Kui pesi löi läts Mats sinnä de aija äemele ja
ohwert sääl kukes, ninda sama kegi ka Madis. Mats es
jäta kondi rahule, kui temä mõtsa läts, siis es sis i we
na temä ära, käisi we ai na ruu wii si eben ja taka, wahe
juhtse wi temä ka sugawate wette kuld temõ suure wai wa
pääsi we. Temä otse abi mitme elt poolt, aga midägi es mi i ka.
Salwe majast pidi abi tulema sinnäde käis temä hoolega.
Egä pühabe olli tall kui püha näale rändämine ehin, Jüha
õese päewäge tõ wers tä maad ära käija – polen nii jalutult
ära kunulate ja päale ki tuhä Kõlu üden kanda, si mas
ka midägi. Kelle silmä eest si mi hine piid pidi worjule
jäämä – ja rutem kui arwate wäis olli Mats wellis te selli
es mehe ks kõi ses t pan tu.
Si olli palawal suwe aal, suure meesteeori puhal, kui wana
Mats ju hommiku kellä kümwe ajal palwe maja manu
tulli. Si kord sai se temõ hobe ega, suure lugemise tare atene
alle aija külgi keidse temä wana kiwwi kinni, atenest mõõ
minnen, käis temä läbi atene sisi. Sõa natkas pesmä ja ehu
narwa wari seme, taren suurt musta langa kerä edesi tagasi
sooskman nägewet. Endeskõi mõislä, tüdse Mats et si tõnt
olli, aga temä ai e sõame rindu, wõtse maja wõtme, läg
Kõlu wesi otsa päale ja tegi use walla. Kiski ette
kümwen atse temä siise, laiges pölwile maha ja
tegi pea kumu aija sääl palwet, kuidä Amen
ükel siis luhat kaut sullas siwe egäst nurgast. Kui
lärtsati. Selle aja si ben alli ju eni mese wäljä Kogunu
Kui nüüd Mats uses t käis siis kulli lewi uemä sise
Säämbe olli Madsil palju tööd, aig kunni õdagune
kulli temäl nii ära, et tõ kõrdagi kohtses saa tõemä

minnä, mis tõse olli we andu seege loom olli. Kik olli we ju ära
läunu, kui Mats sõi tuna nakas. Päe läts lõoja. Lõune kulles
tõusi we pilwe üles. Wihmä nakas sadame. Selle päewa järgi
olli kõt pimme tallu. Mõtst läbi minnä olli nii pimme, et
sõrme es näe suhu pistä. Kõrrage ei jõowwa kohene wan kut enam
wedäde. Mats tulli wankrist maha, leidse aga ta Kogeni maa
pääl olewet ja ki kk neli ratast puudas i wi. Wana peisu olli
rato maha wõtnu ja mõtsa juhtin. – Mats luge pi kipal
witi, aga rata es tule otsa, nüüd otsi ma. Kaewwa aigse otsmi
se järgi sai temä wiimati rata kätte, joanni nei d
otsa ja tegi tugewe pulga ette. Worst maad olli temä
ära sõitan si sama lugu jälle käben ja ninda sündse
Kolm kõrda. Kolmande kõrra aigu wõtse temä pihle
peud ja tegi sest wan kri le pulga ette ja nüüd es tohi wa
na sarwi k enäm enna tempe mängmä tulla. Ära wäsi
nu ja like kalkun tulli temä kodu.

Kassi talu rundim olli üts wana ahenwars, ko sinnä de olli
isa ohwrit wiinu ja toda es tii poig enäm, waid temõl
olli mõte seda ähi warre all sais wat maad üles kündä
ja põllus leta. Kül keeleti Mattsi õese seda tegemist ja
juhatodi ja näidäti sada kõrda, kus saal tulla ja hõpe
raha tonni sawsewi, muud kui ni me ja wõt kohe sala
maid ilmä aja wiitmata ära, aga egä kõrd kui temä
üles wirgus i olli kellä 12 aig, sellep Mats es läa ja wiil
päätle ki temä pidi ükssinde ni nenne ja ilma rawwose
rüstäle, nii õõbise toule piinamise olli we hirmus a.
Kõrd ikse temä om mau kambrin ahju kõrwal laeli pääl
Kui üts niis sis se tulli suur haawer käben, atse temä
mauu sa pandse haamri kohe Mattsile kes kele pääd ja ükel
kui sina selle ahenwarre üles künnäd sis sa sa pääselle
haamriga lahki löödues. Mats es hooli sest ka mi stle
waid temä lasse ikse üles künda ja ahi warre ähe lah
ku. Kolmandel päewal päras t seda tõõd, löödi temä pää
pooles tolle haamri ge ja ta sama nii s olli – kui jälle
mis olli ära läunu, naidäs temä oma pääd kõi stele

ja näe kõesti olli rooniu pääs. Jõest saeuni jäti wi
kondi teedä kiusam ast ja ilats elli wiimäti ütte õigest ja
hääd ellusaga om niüd ju kalmu künka alla ärra
ihu korjus ära mädänu aga hing wiit taewalisse tege oma
lõbuset aiga.

Mõistatused.

1 Ikk all, paun pääl, panna pääl mupp rist, risti pääl mupp, mupu
pääl mõts, mõtsan om Ki Ki sugulsi loomi? Ini meme.
2 Ini aljas pää paljas? wiht.
3 Ahk nahkkep, mus nuhkkep, were sawi kaewa pühkkep? Tai. Kirp. lukk
4 Ahk lauuas soba Küllen K. Kala.
5 Ini aljas, pää paljas Kukur kui wä sitõge? wihik.
6 Kibi all, kork pääl? Katal.
7 Kibi walge Kui lumi, siis rohiline Kui rist kaim, wiimati punane
8 Kui ris ti kaim? maasi kas.
9 Sõ pik peni ke, emä lai laier kune, poja paper lu lilised? kard ol.
10 Sõ alla sündimedo poig laudo jo katusel? Juli.
11 Sõ alla ällen poig kange sõa müis? Juli suits.
12 Sõ ilt, poig pilt, sulane sulle lagasi? Kajo.
13 Sõ pi kem püsti rauda, emä wiangeri wangeri, poja pulli lulli kese
14 Sõtre litt lodatku! kaeep.
15 Sõ lai emä lai poja lasse pulu kese? aina kuhi rua.
16 Kamo all ihu pääl? Kümnäl.
17 Korak aidan and wäljan? aeda wõki.
18 Kobene ohjake Sõi kolmiku, müis püssade? Jõgi.
19 Kobene pirn kiu maal elli kuulda sõa maale? Wanemb lege helle
20 Kobene pirn kiu maal elli kuulda sõa maale? wikkat kaar.
21 Kobesi pantas wõõral maal otte, look nätä sõa maale? wikkat kaar.
22 Kälk härg änga sarwe, wõsse walla sarwile Kihel kon Kükele? kuul wes k
23 Kälk härg änga sarwe, wõsse walla sarwile Kihel kon Kükele? kuul wes k
24 Kelle walge, Kõwa kange, Kui noor om Kas was pükstin, Kui wanas
25 saa siis puun? Sõkel. (pähkel)
26 Klõpse kepp, Kuld mupp? Lina.
27 Kiiwe sõi rada ümber kua? rästa kilkine.
28 Klärg mürräs müü rin sunren pikän pedäjen? Kiriku kell.
29 Kelle kuus, kelle kaum, sääl om Kuldo sääl om õpet? Ki ri K.

25 Kõõpäs, kääpäs, saa saarde siis sais? Sund
26 Karak kiunan and wäljan? Kulp.
Käo sõuk kärvale, kaunis kunigale, waja kalapoigile, siskiei sõo lega
ega kõlba penile? Sool.
28 Kobene sõoski, ohja sais wa? Jõgi.
29 Kall härg, aun säljan? jäk watenuse kiwi.
30 Härg kõdun, sõoli kese mõtsan? Sun mis kõdu seeda - ao mõtsan.
31 Härg laudan, hallik säljan? õllewaat?
32 Härg laudan sarwe wäljan? mõõk.
33 Kengeline all, hengetu wahel, kengeline pääl? Kobene, sabut, ini me.
34 Sunnal ei näe tedä elädes, kunigas arwa kalamees egäpäe? Oma sugulb.
35 Jämme jälg kilkas sun, matkult säis kui meepun? kahkun pää.
36 Sää all sää pääl limbe kala käi kes kelt? Kõts pool.
37 Kaka kui mura ku lehe, nõna kui nõbi, sun kui sirp? ani.
38 Whualasti illus, riietege rummal? põrmand.
39 Sändi nõna silk emändi molli? kaewu kook.
40 Sänes ist mäe küllen kõbe känga jalan? ader.
41 Elmä jalgkede saan läts sai na mööda üles? luiks.
42 Kats anni lätwa üle muru, nõna silkwa werd? weespaari.
43 Kirku suru, häräjä rasku? Juli säde.
44 Kato orre käit walgit kannu? Hamba.
45 Kes om ilmä ilmle aga siski egõle silmäle näha? wore.
46 Kure kocal üle mere? paawang.
47 Kürles wiirles kui elsa saa siis muunes? ummal.
48 Kiik inimese pruugi wel leedä aga käigi rohkem kui üks kord? Kirp.
49 Ki pi ke kes kel merd? naba.
50 Kõ wwer kuus kooba sun ihen? peni and.
51 Kuum kiwi aida were all? Lehmä ukse.
52 Kukek kirg Keldrin, maa all nõldrin, kiwisen Keldrin, and käi
53 Kaka kõrilla kralla? Rihsik.
54 Ki wwer kõ wever kus ja lät põet pää mis ja kahat? Jõgi ainemaa.
55 Kiwerik ja kõ werik kükiles mäe külje päälo? — Kõrw.
56 Kuum all, kum pääl kummi all om kulla pihn? wõinap.
57 Kats ron ka kahkwa kaklemo minnõ aga mägi wahel? silmä.
58 Kits Keldrin keel wäljan? Suli ehjun.
59 Kurja kegije aedan ja kää kegije aida kaka? Püss. ader.

Kats sinist südi kuni nisse üleilma, aga ümber pää ei kuuni? silmä.
Kats sarwe, mädänd ras wastäis? nõna.
Kumme kitsi föowä üte aina rua mann? ketträ mine.
Kats nisu tants wa üte saapa seere sihen? seri serwetes.
Kus kua läwe all? sõlg.
Kalemaltse külwätt poole maailma? silmä.
Kikas kirg kunsen, kunse kumm pedäje ponn? kiriku kell.
Karw ani Jumal Kambrin, Kiwine keres kütu all? kanaaned.
Kato hüürt, nelianda? sõug (pastal)
Kuntsin mäe otsan kuld se saapa jalan? ader.
Kunigas makas ama sita sihen? kümnäl.
Kitk kunige heitwä mantli maha Kolmei heidä? Peläi, Kuus, Kaläi.
Kuld upin kerkelt kopelt? päe.
Kuniga maja kene, kolme nurgeline, päält must kui üdsi süst walge
Kui lunni? Jatse kera
Kas wõtad silla alt silewe isõi Kadaje pahmast Karwast? kala, silk.
Kas sa wõtad kiwi päält külast wai ei ja tokast alast? Penist, rüa oras.
Kiwi kawwast saadi, sää sis silsi, Kelle poig olli sille esa sai? kuhi.
Keeletu, meeletu esi maailmä tark? päsmar.
Ki serdi, käperdi, käära ürgu, soone urgu soone urgu? Kinnas.
Karu kõnd nurme müüdä raud saapa jalan? ader.
Kümnäl palas kes kel lambi ümber käirru? Kahwad õpetaje.
Kato mees te üte wööge kinni keidetu? aia saiba.
Liha st kõrs rawwast wiks pääl? sõrm, sõrmas.
Lihane mägi, piimätse sodi kitsega? üttar.
Lauda täis lambaid ütelgi ei ole saba? kardole/kooban.
Lip lipi pääl, lap lapi pääl ütna nisela silma pisimata? kapsto pää.
Kunst sarw, punit and, wirder wänder wäänäb Kokku wis kas
tühjä keldride? Hambo, lusk, keel, kõtt.
Liha all, lun pääl? wäli.
Katse joosnwa mööda latket, sfä emä loomate? rua.
Must siga lät lauta ja aja punatse pörsa wälja? ahjurroop
Mees lät mõtsa kõt kõdu poole? seremari.
Mees lät mõtsa soolikse kimp säljän? Mihel Keits säljan.
Must mulk, punane pulk? porgen.

Mõista, mõista mõõlu, Kätt läbi Käälu, käi läbi lehikse mõtse?
Must härg makas matsa Kopsu liugse? maja.
Must mees om egä mikse enge wõdja? püks.
Must siga hengas egäst karjas sest? Sanna Keres.
Mees ragu öö ja päewa aga lasku ei saa? kell. keel.
Mugal maal raudes puid siia maale kargas last? wälk.
Maarik makas aasta pärast kummuse ase? kubja pesä.
Mõtsa wiias kirbu suru kõdu kuwwas kuiga suru? kapsto pää.
Mis ei ole midägi siski näet silmägi? wari.
Mõtsan kaswi, rannan ma sündse, wee pääl ma elän, kuulen ma suren? laew.
Mis ei sippu suttu pitti palgin, Kell ei pnes sunst wäljan ja egä kõrd kui ma
sünnä, siis kunsi noor ja wana? kiri Ku kell.
Must mees muru pääl tukk liha turja pääl? kikas.
Mõrs jõ lät mõtsa pen täis pirdo persen? harak.
Kas mees wis kas maha, saks pand kas kuse? katt.
Mees lätsmõtsa piitse sitku tee würde? (asju talli t.
Mees lätsmõtsa maene napsa piki säljan? Lahs.
Mia sõi minnu sõuwas, all süuwäs pääl süuwäs! Kaeminutes last.
Mis pure sinnu, sia puret minnu, mia elemees, sull silmä wees? sõpul.
Kaa pääl rohkem malke kui kaewan tähki? Rüõ kõrs.
Mis is te weeren walge käpe pätsan? rand.
Mis kund põllul ei ole eläes wagu takas? laew merel.
Mees lät mõtsa sälg saipsit täis? siga?
Must kikk, kulse soone? kannel.
Nurmen nupp, wein wiht, lüman walge päägä ani? Lina.
Nelja nurgeline walget täis? soolawakk.
Nobi iken tätt tatsa küüre Keller Keskel? kats.
Neitsi eht Hiis maal, ehte näose sia maale? päe.
Neli sewä aset, Kats näitse tuld, üks heit päale matkane? peni.
Neli neitsit käiwä üte kangä konsa sise? Lehmä nüsmine.
Neli tütki and wa meli ki Kandwa, Kats Kaitsewa penni ja kats jutu ase
küsi? Lehm, nisa, jala, sarwe, silmä.
Neli sõu lumpsat Kats laewa kaupsat? Lehm.
Neitsi liinan näun na usen? Jaw tala.
Neli welle kest ei saa elman enne Kokku kunni nes pandas. Kätt sõõri.
Neli neitsit lätwä üte nurme nutten? wanger.

124 Lippsi puu näpsi puu üle mõisa mööda puu? wi Kattkaar.
127 Kiua kirjis kõrwa kärpis? Siil.
129 Ossa Kui ora Kes Kelk Kui Kera Kagas Kui labidas? Kana.
130 Ennene puu palanu puu sihelt mihe murdja? püss.
130 Õhkas ja puhkas epi ilmä eluta? Sepä Lõõts.
71 Paewä worst örse soolikse? Lukk.
132 Pere söö laud laud? Emmis imeles poigi.
133 Püs Kara, pisto kara, maa kara, mae Ki kara, Pärast kulli meeste
Kaero pani Kinni parplauhibi? Kangas. Kotspool, nisse, sualaat.
134 Päike paist kare läwe ihen? Sõlg.
135 Punane pulli ike jõhwiss lõaks? Kuremari.
136 Päewä pütt wiisakene õõse angerjas? wöörihm.
137 Pun pi Ku pilli ros jämmu? puud Sudä.
138 Pen Kais palja Kui när Karwast? wihk.
139 Tors jooks pönnike löus? wotikatas, pool.
140 Punane peni auk läbi luust aija? Kuel (Kül)
141 Sume pist, lume salu wis kas lükja Keldriose? Lusk, kuel. Kõht.
142 Pun wedõ, lun ragu pik nõnä kokku? Lusk, kamba, mutka.
143 Pun puru tamme tõru sääl on sihen kurja lonna? metspuu.
144 Paan Keetedes lawwas pääle kuwwas, maha wisates? Kõrsli Ki kk.
145 Sidu puud, pidu lud, härja wedu was ke? Laulu raamat.
146 Peenike prei li sõlgas Kaugele? püss.
147 Pikk mõte peene mõts üle ilmä ilus nõuls? matu saed.
148 Punda ist ossa pääl, munda lää sõõ ärä? Lumi, wihm.
149 Pütto pütti ots jan, hüire ots ji sil Kõrri ots jan? hüire ots.
150 Pulsil purre pääl? rees.
151 Pää sõwwas, nahk Ki müwwas lihä ei Kõbla kus Kile? Kanep.
152 Putru makus, merdu ei anu? põi.
153 Raudane sussi, pakklane haud? nõgel, rõõwas.
154 Läjäst sõõ külgelt sitkus? wes ki Kiwi.
155 Püst süru wiiru line, pääl Kulla Karwadine? Sipul.
156 Pikk sõit sild a mööda Karwa Käiwa Katsi pidi? ai na Koorma.
157 Püdi müdi Kerä kene, jäidse mulkus ihen? Ennuse pää.
158 Sõda sõdi pää sinetes? Lina äiks nes.
159 Suwel lukkege talwe palja sõ jalgege? ader.
160 Siga läst laukas sipul sõjäu lei wõ labidas le ib.

161 Sinine sarjake, lendäs kui lind, mööras kui härg, sung kui siga? sõbaratik.
162 Sääl käi kuus sõda Kuts ei maku kas sõba? linnukõsel (mitilõsi)
163 Pakja rätsep kate moodu kääri? wäti?
164 Sün maal ehitedes mõroja, wõõral maale wiiäs mihele? Linapuud.
165 Suur juur jupi taka? kardel.
166 Liberi ku sõberi ku mäe külge kukkeo? Kõrw.
167 Sako sõõ maa mees sõõ lawwale ei panda nuage ei löigata? Emä wisa.
168 Sako murme pääl sinine kübar pähän? Lina.
169 Suwel lonkas talwe kükitas? õgel.
170 Siga hingäs ega karjas je läbi? Sanna Kereo.
171 Siga singub sitt kuus? Aherd.
172 Sinine pori ike saa kõrdne kaskk? Kapsika pääl.
173 Tee lisa, maa luga, nurme nuk, mets a Kukk? regi, ageL, naber, Kubi.
174 Tolli rilli pinu per annii, pealine lilli läris, pääle lilli timberannii? wotik.
175 Tu kand, tukand, sada, sada üte wõoge kinne Keiket? õle Kubu.
176 Tri Kis ja kraks pak pun Kui li Kun? Sambo pügamine.
177 Täis om tedä mõts ja maa süski pen däil ei saa? udu.
178 Lippi lappi, maalt kulli mees lippi t lappi t särk seljan, harja Kani päädsi pi? Kukk.
179 Tonkalilli tom balilli, lilli silmä wallale? Saja (Lumk)
180 Pare käis omadsit ülegi omas tei kunne? jälle.
181 Talwe kige soojem, suwel kige külmem? ahi.
182 Tõõre Käiwäemal üte puhku enä ei käi tükri ei kunagi? Kaju pang.
183 Üks sann sada akent? Sun nüt.
184 Üks kuba wüs kammert? Jõrn Kiis nas.
185 Üks üdel suwi pikk tõne üdel talipikk, kolmas üdel üde pi Ku
186 mõlemba? Ratas, regi, kobene.
187 Üks waat kätte lugust õlut sihen? Kana muna.
188 Üks hüir Kats jappa? sung. (paaba l)
189 Üks sann sada mänd kliit saljan süski perse paljas? Kapsta pää.
190 Üdse Keidsest tõmmates kikk lüm lügues? Langa Kerimine.
191 Üdel pool mägi tõsel pool mägi mees ungas keskel? püss.
192 Üks kare kene, sada paja kiisk? Sõrm Kübar.
193 Üks puu üles se ainuku? ini me.
Üks ki ei küä emä wõõ kerrä mähki? Kooli Lee.

Wanamees wotewan käsi põsil kätwan, lugu kaewa tähti mööd põhja
liiwa? Kaju winn.
Walge Kirik ilmä aknitte? Kana muna.
Waat ilmä wittsite? Kana muna.
Wanamees nurgan rüp munnes käis? Sanna Keres.
Wana wak wastane Kaas? lombi pääl jäät.
Waat waadi pääl ankur ankru pääl orawe jabo otsan? Pilliroog.
Weike Kirotuke wistuke nimi, kedä ei wõta wõi walla ega käänä
Käämer walla, muidu kui latu ära? Kana muna.
Wana lont nurgan raud kamba sunn? wokk.
Wanamees nurgan kik peun? saari lõrikes.
Wanatont mõtsan sada sarwe pähan? ~~Saari lõrikes~~ ägel
Walge Kirik wahoktse kulba? ani. Küpet
Wäikesem kui hüre auk rokkemaknaid? Kui kunige majal, Põrn
Wanamees hauan habe wälyän? Kaal (Kaali Kas)
Wana lark tare taka sada sulka perfen? ägel.
Woli Käi ilmä otsale teed? äes leje.
Wees ei upu, kules ei põle, maas ei nädane? Inimse nimi
Wäike rakk hauk läbi luutse aija? Keel.
Wanamees kuikas niae pääl liha lind pää pääl? Kikk

Wanad sõnad.

Kobene küsis wähjalt willu, wähjal esiki kätskarwa perfen.
Kas siga kund, mis make wai lammas, mis happen.
Warajane wai weldes nõnna hiljane püh kuperfet.
Hoot ei usu õiget, ega waras waka.
Parem söönutt, söö tä kui koolutt kosutte.
Kas täis kõtt tüd, mis tühi kõtt tahtt.
Sufi ei murra futt.
H. sinnade ei tee, kus teneä kükides.
Kell kobu tallin, sell kool pähän.
Kees kes saa, ät kes and.
Ei sünni sõõmä, ega matu makame.
Niüd om kitts kärnälis saame.
Sase sant sauna, sant tahtt lawale kah.
Parem pikk peenike, kui lühi ke jämme.

Kes kirep killast jääs, wai wana wahtt wõõrgusest.
Niüd om ran tsil worstt kaalan.
Sa olet egäl kotal iken kui wiies rätas wankril.
Õgä pidu muidu ei parane, kui wõõra ei wätsine.
Kus mees asdus esi, kõer kelm kedä kutsutes.
Kes kutsmäda tule, pea aanuste mineme.
Kell kukur, sell kohus.
Kes kopikat ei korja sii rubloit ei saa.
Sõõlt om nätä nägus neu, att om annu nai sukene.
Kes sandi koli koopas sii saewa viiki saa.
Pimme kikas om derä lei dõen.
Ajo sis well, kui wesi persen om.
Anna sise well penile leibä, kui susi karja mann om.
Kägu om kaw west kuulus.
Sala sutt ja sala sitt (puts) ai sase.
Kas kellage emmist näitt.
Sasune wasti aa karja kiini.
Kitsi wõtt kiro luft helde esede perfest.
Pike kand sii di heldel pole helmigi kaalan.
Suu lege suure liiwa näe ei sii kana pesägi.
Hää naene maja lukk paha naene põrgu lukk.
Sõõk lää sõõgi pääle sook lää joogi pääle aga lõõk ei lä ä lõõgi pääle.
Külä sõõk jääs külläs.
Kelle kõts selle nimi (ser pand nime)
Sõser om sõbra perse koorja.
Anna perse tõsele esi situ läbi külle luise.
ehi ne sitsale kusi ihen.
Kui kats meest könele se kolmas pissku oma nõna perse le.
Jäänke om lammas 5 jalage hommen ei ole kolmegegi.
Koitku seolä lehmä poiga legemest kes lakmata jätt.
Peeni peeni hauk, peeni kui külaline tule.
Sill tulle pikä illes pääle, naas tule suure naise pääle.
Peeni põrs äri kes penni, kunni peni põrsal kindlu perra tõmbas.
Parem põrs perfen kui perän.
Kes hi peni aanda kergikes, kui ko lesi ei kergitte.
Kui sa üle peni astud, süs astu üle anna kah.

Aja sest augu jätist.
Egä suisse jäält ei tule, kos tuld ei ole.
Egä kihkias emme aiga ei kiira.
Ära ihun hobest joosta.
Egä kana lepikesse sest midagi wälja ei tule.
Taari kaudu tee digene.
Jaaris lehkäis iks tü weere päälet.
Jaha liga palju wiga, üts kõrd maa külman, tõne kõrd kärs kärnan.
Egä kõrd ei ole waskal süud nioni kõrd oma kaljoogil.
Kana ei mund kaalast, lehm ei mesja sarwist.
Mis loft kaju: Hää lehm and palju piima, lõija lage üm ber.
Hää lats kes hästi lants, parem weel kes paigal jaiw.
Kuulsam kodu, aunsam atju pääl.
Hää perse leid pengi.
Kiud om hõrsal põll ehenja emmisel kelme kaalan.
Liga long iks perän päewä.
Parem oma emä must puder, kui wõera wõi leib.
Küll=täft liis aji jaa kui oma täi jõõmä nakatel.
Oma wihsa pes wä kige walusem
Hää lats kes sun jõna wõtt, wilets kedä withul pesjetes.
Kellel perse jügeles küll jü sanna küdt.
Laisale kasile ei joose hüw suhu.
Wajoskja peni — kui dä muud ei saa — saa sautrege sälgä.
Parem üte silmäge emä, kui kätte silmäge esä.
Parem om kurja tütre jalus sin, kui hää poja päilsen.
Kes kikk pühä pidä — jü kikk näljä näge.
Würsal kiwil ei kas wa ilmas ki sammalt.
Mini jel miku wiga, ämmäl ei höölä kedägi.
Terra kir wes leid kiwi.
Lumaks poole ilma, löö lagu ei mas sa kedägi. (lengagi)
Suur pala aa sun lahki.
Mis joe sun, jü joe persen.
Maka waewates, kuiri ei lüguste kõr wagi.
Väpu jõäle jagajele.
Sun sunrem kui alt ammet rüpp.
Kunt unetes, peni mäletes, kats pidä kawwa meelen.

Hää härg jõõmä ja joowa — aga werisaru wedämet.
Weike kiwi wis kas koorma ümber.
Oma lats om latsekene, tõse lats om lastukene.
Wsa olet jü sari, mis wet ei peä.
Waga liga koti naaber.
Peni istu iks perse pääl — hobene jätt jõiken.
Egä üts om oma perse perenene ja oma uru otsaline.
Nõna kaak kudajel, perse pikk pidäjel.
Mi dä rohkem wanger määrit, sedä libem joosma.
Parem põlg tud lalleke pidäde, kui häädots ma minnä.
Maha langes kiketu, üles õunus ikketu.
Kes koera tege — jü kolki saa.
Lats lantsi küll üts kõrd lõõg täis saa.
Rüsi je sun pääle ei lõö kedägi.
Peni iks pikem is tun, kui saisken.
Kell jalg patsub, sell sun matsub.
Kell sun sun, sell pihk lai.
Kesli wirga wiisu rähi kaud, kui laiska ei ole.
Kesli wirga wilja jõõ kui laiska maa pääl ei ole.
Kohkem dege sun sui kui, kui palju makai.
Joodi kule om Jumma l koti põhja us kun.
Kell laudan, sell lauda taka kah.
Kesli sandi saaja kuts wai waese waderis.
Kutsja kaes koti pääle saaja käes saani pääle.
Üts om iks p musta koti kandja.
Kas min sun sarwest wai saapa seresst.
Kesli waesele latsele, siki näitäs.
Rikas loot wara pääle waene oma kara pääle.
Egä mali lund ei wiku.
Nõrguste wihsa, kui wits nõrgus.
Sedä näge egä üts kell raasu rüppin.
Kus liha küüsäs, sääl rasu silgus.
Mõts nõr wuge, wäli silmige.
Onnemki wahi silmi, kui punaroguje mann.
Ega sui nii sun ei ole kui semä leitäs.

Hädä aja hõrja" Kaiju ja turm soe lauta.
Hädä ei anna hãbende ega lühi kõst kõrgiste,
kenä perse Keträjel, nõna kook kudajel.
Kus hãrgä sääl sõrga.
Ast käsk anda, and karwa karakust.
Kurun iks Kosti pulga wana naese wastuliste.
Kos Kristus Kiriku ehitäs, sinna ehitäs kuwast kõrtsi.
Narri põldu ütsnõrd põld nart sinnu ütes nõrdä.
Sõv mis küdsamu ja kõnele mis õigus.
Kirik kelt röövile, külä kaitse kakrele.
Mine narrige waidlema wai waskage wõitu soolkma.
Mina sinuge waidlema, siis wõtä põts leiba ja karp
räimi magu.
Kus usse liha, pemi sule kommen jälle.

Sää sun sõna näpust ei näe midägi. Nõna alla latine perse
pasane. Lusi am warsa persen. Mine tãambe sitäle, kom
men sule jutule. Kõlle müid lasku latse olla. Ehju kõrw atmi
ne, lamba kaala püganuine ja leise naese elu, om kige alwem
be sõv maailman. Sule kitku ning sauna lõunet ninna
pakil ajal silmä alla kusomist, ei lohi tõsele meldä.

---

1 Kui õdagu, pärast päiwä lõunen puna, sule järgmise kolme
päewa sihen. Kui puna põhjan saa kui wai.
2 Kui noor kuu püsti saa sattu, kui säilibi kuiwa ja haigeid,
on ta madalen siis saa lämmind, kui kõrgen ja põhja hoid
saa külmä.
3 Kirmalise tähendese satu. Kui paewa kommiku sapi ümber
ehk jälle kui päew sõõmajau ja mitme joonilune rat as
umber saa satu. Kui woa laew kaswas saa satu, kui
kahanes, saa kui wai.

---

4 Koulu puhä võse lõõdu soolage keetel upe — 5 Kellä kätetõis
kümme ajal ollaw wesi kajun maksus. 6 Hom nuiku
antu: hobesele kaarwja leiba ja ka lammastele, lehmile
antu sesla leiba.

7 Wana aasta õdangu, kui kirk käimine rahul ollu, siis
puhitu põr mänd ära ja puhkme wiidu kolmandel kuge, kambre
lawe ette ning kui kirk waka olli jäänu, siis lätsi puhkja
wäljä puhkme uniku otse kulleme i kon pool kuuldse ka laud
kolis lewet sääl saada turnut, kon kellä kiliskedes ehk seni
hauksi sääl sulme. Sell õdagul ollu soolage keetel erne
läni kuge lawwa päal, kuhu egä üks angu tu sõ wõtse.
8 Kui makame minki, siis pandse üks, kui kõse juba magoli
we, egä ärsimse jauk soola uniku sõgi lõwa päale, kelle
hunik kommu kuni olli ära sulanu — siis pia undwe aas
ka sihen ära sureme. 10 Kes kahtse uuwe aaste sündmusi
midägi näta. Sõspidi, kolm uht õkwa edisi minu siga
kalus kambris läbi kolmandesse, sääl pidi ka ehu ülpinde
done kuunäl kõsis pool, pügli all wahtma, kui kuna nii
kellä 11—12 olli pr ahtu — siis kulli kellä päale 12 kirk lalle
näta, mis wa sõsen aasten ette sule.
11 Egä usse päale, kon lovima sihen olliwe leki 5 murgalise
risti.
12 Ka weel kellä 12 ajal kõnelnu kirk eläje, mis uuwe aaste
sihen neil ette sule. Mitku om sedä kirkke ehi oma kõrwa
ge ärä kuulu.
13 Kes uuwe aaste tõsel päewal tõlwa helli kuuld, sell saawa
hää lina. 14 Kes tühi uuk sell päewal pütse paranda des
saa uuwel aastel tullis te poisti.
15 Koosage ei tohi lehmäle lõwwä, siis natkas lehm wesel kuseme.
16 Kui ellain jõõ magu sestke ja kui inime nõõdä läö ninna loo
loom rõõgätes, siis peat kolm korda sülgame, kui ei sülga siis
sule sammas poolikk.
17 Kui lüdär laps sündinu, siis aetu sellepärast puksteste tedä
läbi, et suuren poisi tedä armastese. 18 Kulla kaha olle — 54
nii sugusele puksteste läbi aetud ärmenale karjau poisi jõwel
käinu. 19 Poiss lätsi jälle pantu kõrdi sisti, et siis suuren
sudrus ku tedä armastese.
20 Sanna ei tohi kuusede, ka kes kuuses natkas alla kuseme.

27 Kui inime olli ära koolu, siis es ole temä kihä mitte minukid
kolle päraft ilmä inimesekte jäetu, kes mann walutsi, et siis
mine wet wana pagan siisse ja laskewoid endele Kiriku
Jumalat sõnakse lugeda.
28 Kedä koolja kige wiimäti hõikas, see ~~kuues~~ Kooles seäl
majatt kige enne ära.
29 Kui surnu kanda kajudes külledest sisse kukub, siis saa
säält kalult weel surnut.
30 Kui poisil nii juhtus et esimene wisti lapse tüdruk on
ja tüdrukul jälle nii, et poiss lapse saa wisti lapses
neil om ühn armas kuse asjun lähti.
31 Espä ja Reedi ei kohi midägi waslatt söödetke wõtta,
neil töödel tuleme wäege palju kahjutusi.
32 Laupaew ja Neljä päew om selle wastu ühneli kud päewad.
33 Kes tüdruk oma peiu Kirst tahtt nätä: Pea saani päewa öösse
ütlesses jagu lille wõtma ja egätt jauss ütlesse lilli neid
ühes kimbus punuma, siis neljä tee aru päält minemet
ja sinnade magamise kohtumä ja nii lilli päo alla
pandma — siis ja temä tõeste oma armun kirst näge

3. Poja kosjan käik.

Poig tulli armukest kuu laulatt kodu. Emä küsi kohe
Mis sulle kah sünnwä antti?" Poig ja kustas emäle kuidä
"temä tulliste kaua liha võõrun ja wegä kordulid.
"Kuidäs ja föit?" küsse emäs "Kaua kindse wõtse piia ja
munn iks terwelt ~~päält~~ suhu libaus päält!" Ah ja
nu poja ke, siis teid runnaleste, kui kõue kõrd nii
ette tule, siis leika iks poolest. Nädali pärast
läts temä kosjule, nüüd antsi temäle ennä
sünnwä aga waata imet, nüüd wõtse peigmiis
nua ja löikse kikk erne terä kalstk.
Sa olet sii lehm, kes saidse päewä enne wihma kodu tulli, aga
siiski pesse wihma kätte jätt.

H: 1.

Olad wiina joowad külli
Lemme lusti röömuga
Põder waene hirmu all.
Kui üks waga lamba talle.
Tulge siia anderwitsse
Sõõge iks kipi pää päale.
Küll nii kipi wälgiwe
Meie waeste naha päal.

2.

Seda ei tiiä ega ei nõista
Mis nii näidise murelisse
Kaunoore kanni leine
Selle noore eale.
Kau karsti terwelle
Nüüd teil ilus ilatse
Nüüd teil make maratse
Nüüd teil ilu ehte enna
Nüüd om röömu rõõwienna.
Nalja rälimarmeenna,
Kui ilu ihen jõusi
Röömu kõrwana könelil
Nalja manna maädelina.
Sa tuwe ilu mäela
Pistame ilu pilude
Aame me ilu ameta
Pilu pilki nõgel nõrke
Pilu pilki meil käina
Nõgel nõrki sõrmelani
Seda pilu pistse enna
Talu paese karga naese
Kubije naese kawale
Wõtwe kirja na kiwilta
Wõtwe märgi mõtäesta
Aawe kirja ämmecelli
Kun kirja kindocesse
Päewä põõra päideste.

3.

Ülesriisem risti kaina
Üles wõtsin wõidu aina.
Teimi kuusi kuhja kesi
Sada aina sarwakesi.
Esi aena etu musta
Sõõ ei esä kobene
Ega ei rau welle watsu.
Esi tule musta maitta
Sii sõõ silmä sõgetsi
Silmä lau laumeneo
Silmä kolmu kuskune

4.

Kolme selge meil tarena
Nelja peale põrandune
Ütte kunduva soimitseda
Tõse lahkwo lawitsida
Kolmanda meke kohasta
Latsile lahume labasta
Endel kunaeane soimitseda

5.

Säänni sõsarile mäele
Sõõri liina me tegeme
Teeme liina lillo kesta
Aher warre wabaristo
Panem pun korstenesse

Panem agu akenes ja
Päewä läwe päälitsesse
Jüs jai liina wedmiesse
Sisse panemse sisaugi
Pääle wahel laste laulu
Pääle Kesktele Käu kumine.

6.

Minu noori wellekene
Kunas näid näi ütsi
Näit ja mõõlud mõstkaweta
Wü weren wirutse weta
Kuri Kuloline kähene
Tõlu õbene peuna
Ait ja manu allilabi.
Kõigu tid ja Kõrwilani
Näiutsese noorutsese
Ange wet hobese jäwwa
Ange allil ei fu tele
Ange Kõr wile Kaede
Minu noori wellekene
Hall ei joo alewi wetta
Lina lakk ei lüwa weta
Mutt ei mua pöringida
Minu noori wellekene
Mine minu esä Koduje
Pääl om Kolm allikuta
Üks jäät mõõluti mõduda
Õine wirred weeritele
Kolmas aja aani Keta
Hall ja jooda annikelle
Jõõ ei jõõdä kobene
Juu ei jooda kobene.

7.

Koiwä üitse, Koiwä õitse
Koiwa Kõõruti mäele
Tulge lehtle näi u noore
Tulge lehtle minule
Loitse lehtle Kake Kats Ki
Ärä küüre tipu fida
Ega laasi latwu ja ani
Jätke ladwa käu lauda
Tipu sirgu süri telle
Kui tule kägu tõfel Kõrral
Softus tõfele ajale
Kewädeli Kolmandele
Kos lää Kägu Kuku maie
Kägu ei Kuku Kiwina
Lind ei lau la lastus maale
Käul jääs Kirja Kiwiose
Armi aia leibaeste
Käul jääs märgi mätaesta
Jalu naise karga naise
Kubije naise Kawale
Wõta märgi mätaesta
Wõta Kirjana Kiwiosta
Armi aija leibaesta
Kuda Kirja Kindaesse
Aawa armi ammuesse
Kägu lää Kuusi Ku Kumaie
Käse latwa laulamaie.

8.

Panem partime minema
Suuste ütkame ojome
Astam Kõe walt me hobene
Toidu päält me kõllake
Õidame üle Koobe silla
Rõngu sillo rakfakiie
Mäjis meil Koiwa hobene
Toidu tõlda murdumese
Sõidame sepa mäele
Sagi elle Jorwastule.

9

Astume jõõ di le jõõmä
Jerwile lõu net pidame
Sõõt olli suuri jõõgi lauda
Jenar pikki iste pengi
Sinna jäi wäike wäikesekene
Kala lui ne Karbi kene.

10.

Puhu üles pulma pilli
Saada üles saaja sarwe
Ma lää tamme tantsimaie
Ma lää nõmme nõrkumaie
Mina tantsi kui sü tamme
Mina nõrgu kui sü nõmme
Katsik tantse laada kängä
Pihus purus peiu kängä.
Küllät uuwe ostetesse
Tõje jälle loodanesse
Tuule wiska Tuuma kängä
Maha wiska Matsi kängä.
Jalga pane Jaani kängä.
Jaan Jõi jala arulise.

11.

Jaani läbi Kolme mõtsa
Läbi Kolme kurja mõtsa
Kaske mõtsa Kahas kaala
Üna puu ne tõu mas hõlma
Sü olli pikka sü porine
Laas olli laiasti mudane
Mis meil wastu wõi tulesi
Wastu tulli warige poisi
Tõi olli täisi peu ollitäisi
Sülla puida wõtan kaest
Wõtan peust wõtan käest
Wõtan peust pilla puida
Wõtan käest käsilise
Sõrmest õbe sõrmus ida
Wõtan sülest sülla puida.

12.

Soo ma uikse su max õikse
Kikk ma lepiku lelutsi
Kikk ma lauli laane weere
Otse ojast uikutetta
Laanest wastu laulaweta
Ole ei ojan uikutseta.
Laanen wastu laulageta
Ojäst uikse woore ossa
Laanest ladwatu pedäje
Nurme otsast noore Koiwa.

13.

Wõe wõe wõõras rahwas
Wõe wõõrawella welle
Mis tei sina otselete
Otselete süri selete
Tuled näidi sist nägeme
Waha päida walaitamaie
Kulda Kaala le Kaema
Saa ei näi u teie nätta
Waha pää tei walaite
Kulda Kaala le Kaede
Näiust pead raha lugeme
Sõllest pead panti panema
Endest hinda aindamaie.

14.

Ei sün jõuwa päewä weerda
Päiwä weerda aega jõuda
Sunni Kullatse Kulude
Ole ei päiwä orja poole
Näe ei Karja laste päale
Päe süp sulaste päad

Saawik karja laste pääd
Pui ei selle suale
Saawi ei selle lawa laani
Singa aw loodu Sowne maalta
Ari arju mõisasta
Sina Peetrist palusi
Saawelist ma palleli
Sinne Soo suga meresta
Es lää Peter poisi kene
Ega Saawel palgaline
Sätsi esi Annekene
Sätsi meelel mo merele
Pääst saadik peeti sees sa
Kaalast saadik Kalo kuslusse
Mis mu pihta pistenes sa
Wai mull Karas kandeles sa
Mõõ Kapihta pistemes sa
Kammus karas kandeles sa
Wellile mõõka löuti
Wellel koupli kaunus sid
Wellel am naene näita mete
Käbi kängä ootu meta
Sai si naene näe katus
Käbi sai kängä ootetus
Soodu tuli siõme
Weli wõtt sõsait sõimate
Mel uuliss sa rumala
Hobu um uuli sa rumala
Siga om silmi sa segane.

W 15.

Ämlats karja saatemaie
Külä naese je küsise
Kus jäi Sinaie me minise
Maie makasi tarena
Elma wõõla ootel enna
Pää aet üle päisse enna
Jala üle saluksi
Sälg aet üle sängi weere
Sau tanku tõsta enna
Kunni kurja kuuli wenna
Sõrwe pääda päälu tolle.

16.

Jii tii seemas kit
Kaadi mõisa rakatsit
Soola kala ni katsit
Kotkas künni joo si ken
Ris si risi räsi, räsi
Sammes kut ja jõõger munn
Ja nii praali karga üle raawi
Wõta sii lapi lõõ
Sutsi l pähäse.

17.

Karu kiskun käie neie
Maru peni Sinaie neie
Sun solli Anne ammusten
Kebäne Kuta rapu ten
Seo mumo ja sikka kellä
Nii nik lõtwä talus tarwis

18.

Rana laulis kammeresta
Tuli kui suwi tubaje
Sast kui lammas uudiesse
Leis ta ohaie magamesta
Leis ta Else hengamesta
Oigas kõrra õigas kakki
Sai es kuule maasta Jõusta
Else ülles ei ärande
Maka maka naere noori
Makat ja wäsind unda
Suigud suure sellenna

Wõtt ta pilli päristiesta
Kandli kätte jalutsiesta
Pilli hoilto herandi
Kandle kuuminelta kutse.

19.

Mis sääl mäelt paistanesta
Kirik mäelt paistanesse
Kes sääl sihen je elasi
Kolm olli noori noori kesta
Neli noorta neitsi kesta
Mis na keagi kõõdä keiwe
Uks seäal kudas kulda suka.

20.

Emõ kas wati tudärda
Kas wa Kaie jõua maie
Walmis sõle, walmis sõba
Walmis li nik lilli kirja
Sai si tudär kaat kaes se
Kas wanesse jõudanesse
Wõtt kaemalt ju küsida
Ennakene, ennekene
Koes jäi liinik lilli kirja
Tudär lats sa linnukene
Kunas oisi su osada
Warjali sinu warada
Mõtsa wüsi waras warasti
Maha mati maa mäeli
Kodu või tuli paluksi
Aita wüsi hüire või wa.

21.

Hans olli hulpi Hans olli halpi
Hans olli liia lusti line
Sulg olli sulun pärg olli pähän
Näidisi sal pettemi nna
Sulge mull neiu noore
Sõstke mulle pia prisse
Karake kas madale
Sina toon kei le kolme kängä
Ute puise sõse luise
Kolmande keeritu kängä
Suise või ma puie kowwa
Luise või ma lusti liiwä
Keeritu kiri ku kängä
Sai si nei u saanu wesse
Sälle näiu jäänu wesse
Es saa paari pastaliida
Kui sai paari pastaliida
Kui olli kolmest kuluke du
Kuuwest kokku na kõetu
Wüest kokku na weetu
Konsan olli koera nahka
Kukun olli nugisse nahka
Wakel olli waliku nahka
Keskel kirju kitsi nahka

22.

Minu noori welle kene
Iki kidist, iki petist
Iki petist nei do sida
Sulge mulle näiu noore
Sõstke mull pea prisse
Karake kas madale
Mull olli kolme aida kesta
Uks on roowi turügi je
Sõne niidetu niisuse
Kolmas keeru kes wi jaani
Nurm on pääle järwom alla
Pääl meil napru te daresse
All meil kalu puuinõdesse
Kari käi si meil kalale
Sõa meil püüsi sõku jaani.

Härja häida hawwe sida
Lamba laiju lati kiida
Hobesteff usald mudane
Warsuff tanum tahmatedu
Lehmiff lepik meil lõgane
Ärä pelgä peeni neiu
Ega karda karsi neiu
Jane kõrt kõrge esta
Konni kui kõrendit mööda
Weeri waskiff warba möödä
Sai ju neiu ja anu wesse
Jälle neiu jäämuwesse
Säts ta aita ja mäele
Kefet usta kelleresta
Tühi aidana tümisi
Nälgä jalwena näwisi
Kiire aedan tall iratsi
Kasi kargas kammerin
Lei ta kuud je kolmu pääle
Sõrmi serwi seina pääle
Sääl sits neiu ikka ikki
Iku ikksi kahju kahetsi
Ah miu endista eluda
Kaumiff kalupõlwe kesta
Sõitke leibä leib es lõppe
Elli kui esä koduna
Lätsi aita mia mäele
Kefet usta kelleristä
Wõti pätsi põlwe pääle
Sõitksi leibä leib es lõppe
Wõtti wõida wõi es wähane
Kakskala, kalas es kahane
Nüüd sai miule jäänuwe
Süs olli hoied owdi esta
Süs olli kaikset kammeresta
Süs olli keelet kellerista
Sõmer suur olli soolawista
Witsa roag olli wiinaristi
Õle kõrs olli õlle ristis
Sirru tuka piima risti
Oh miu endista eluda
Kauniff kalu põlwe kesta.

23.

Aitumma tänu Jumalel
Ärä föödu föögi kõrra
Laulu kõrra laulame 2/.
Ärä joodu jõgi kõrra 2/.
Leilu kõrra lüdame
Mis olli meile föödawesta
Sõõdawesta joodawesta
Lind olli lüdetu lihole
Jaller wõet wõisena
Wiina laasi weereni
Õlle kannu kaeweni
Süe olli lauda, mis nüüd panni
Kümnä punse lawwa külle
Saarilse lawwa sagara
Jalajetse lawwa jala
Pedäjetse iste pengi
Kadajetsi õlle kannu
Nüüd läämi lauda laulamaie
Lu penki isumaie
Ei jü laula lawwa jala
Ega isdem ei ilatse
Jänä olli lauda leie laulda
Meie seisame seina takka.
Meie kurelaine kuruna
Nüüd om lauda kus laulda
Isdeme leie ilatse
Hommen olli lauda meie laul

Isdeme meie ilatse
Sõõge langu jüdanesta
Jõrge langu julgesta
Ärä pelgä puudu wõta
Meil om sia föömä pääl
Noore karja muuma pääl
Sõõge langu jooge langu
Ärä lee langu põue pista
Ma wii langu tantsimaie
Jüri maada tuntsu tesse
Malsa kut maha sattanesse
Langu wwe langu noore
Jundke häbi ärä minna
Härg om lapet ärä föödu
Sarwe jäänu saina pääle
Saba jäi saaja lawwa pääle
Langu maese linnu kise
Wagi wastatse omatse
Jõõge meil oma hobene
Saage oma saani suuri
Käänam koiwa kodu poole
Jõõge meil oma hobene
Jooge tuli punane
Wesi halli wehmeresse
Mee pis lam pilguff mineme
Maha jätam süzi malle
Sawwa pääle laulaletku
Kiwi pääle kihlait neiu.

24.

Kosiki neidu kosiki
Saheti neidu saheti
Kosiki kodu kosida külale
Saheti üle kaunne
Neiu kuuli koski jale
Jääse kargaste könelda
Kurat lää kodu kullale
Sagan lää paju salule
Kirk jai kuri enne kuulda
Meeli maha mennu möista
Saapelus jai saadi säädä.
Ma lää wiru wirumaale
Ma lää Anne Harju maale.

25.

Mõistke mõistke mi he noore
Säädge jälle poisi karga
Mis nüüd meile tetanesta
Wiru kuuste wilusa
Harju kammede sagaje
Saewa meile tetanesta
Purju päale pantanesse
Sai jü laewa walmi nesse
Purju pooleli kuetu
Meli laewa siis wesile
Tõugati kõrwasse mereje
Wastu lauliw liiwa lätse
Kaakfiwe maarja kanaje
Wastu kirgli wõ Riia kirka
Nüüdsi we mere musta häja
Joba sule puine purju
Puine purju luine laewa
Joba jai poolest Poolamaada
Joba jai weerest Wenemaale
Joba jai Riia riigi päale
Pärnu müüri weere päale!

26.

Uts ärgu ütelgu minule
Sõne tõisiti könelgu
Kudas ärjan allatanesta
Teu paigan tetanesta
Eri pea esin oleme
Waene wali käimas

Enne pää üles tulenne
Perän pöö pirde panenne
Atome usfel õluta
Katme wilet fagarile
Elli pea otoma henge päale
Kaswo panenne rambi päale
Et ei iiga mowe usfe
Karju Kaskisfe fagare
Kiisfu ei kinni panneenna
Lanfu ei walla laskeenna.
Laskme fuiku foola kwoja
Magade maja pidafe.
Rehwäte lewõ kegife.
Efi sää mia mõlemba
Oja omma walfe waewan
Kudas orjan oltanesfa
Jew paigan kitsanesfa.

27.

Kuuli poisfe powdaweta
Külli päale kooda wetta
Ille müüri müidaweta
Mõlli ollew omma welle
Mina manno laulu lauli
Laulu lauku leilu leili
Porge üles pordu poiga
Lõõge lülli liia latfe
Jeot min tina hinofe
Walpus wofe karwalife
Suwe feifiw fugi mede
etaste arja faadanefta.

28

Kui mina laulu laotafin
õõwelanne paabelane kai
kalloi ap lapfa. laane
ecwi jaun.

Sinna kaswis fuuri faari õowe.
Sinna priõrfa murdunesfa
Sinna laane laskunesfa
Pun Küll punkülla welle
Pun olli täis Küle putukida.
Akfad täis karawida
Laäwad laulu linduf ida
Jõgi jookfeb juure alta
Kala Kullatfe jõenna
Puri kätel kirju Külle
Lustul silma lwogelife
Pi fuke punane pürfake
Valetas wana feale
Säänne foode lugi maile
Mäe päale mängi maile
Tuli lufi fowi Kusta
Laia käpõ laani Kusta
Põrs läts kodu kukulenna
Jare läwe laruten na
Perenaene naeru kene
Anna mulle aga nitta
Päale pane fõkaliida

29.

Joki ei fün ju latfe laulda
Latfi laulda weidi weerda
Sün om Kunljad Külasfe
Fõna wõtjad wõfasfe
Sün am Külä Kasfil poole
Mõisa fün mõlemil poole
Kubjas Kunlus ju Külasfe
Kilter fõna wõtja wõfas
Kukle Kon laul waene lats
Wirun laul witfa päal
Harjun kaawa oofa päal.

Laulame ligi Külaida
Ligi liina weere Kesta
Wastu müüri walgeeta
ekõni meida kulleli
Kulleli Kuniga poiga
Alle mõõka mõistelia
Püfs fai püsti jeusfe
Eda otfeli maasfe
Kulle kon laulwa neiu noore
Kulle kon kukwa Kän kolme
Wirun laulwa Harjun laulwa
Wirun laulwa witfo päal
Harjun kaawa oofa päal
Kakfamaal fara pu päal
Sii ei ole naiu wawa näemu
Ega tüdruk lenna fõoda
Mina Kuuli kasti jälle
Täädfi kargas te könelde
Fulge meile tee kaema
Kudas kõdun koetes kangit
Egäl efi luguita.

31.

Kus ma laulu lauti
Sinna mõtfa murdunesfa
Sinna laasi launne nesfa
Mõistke mõistke mihe noore
Täädge jälle põisi karga
Mis nüüd meile tekäneso
Wiru kuusede wiluue
Haru kaunede kakafe
Kabt jooksk jõgi punane
Päält jooksk wiina weriue
Säal om fikku fiisa Kala
Lati kala laiska otfa.

Suure fääre Künku fälja
Jannu Jarwasta mäele
Suure üttē joofenesfe
Kadwa üttē laanenes.

32.

Kowrik on meie minije
Meie ello welle naene
Ole kowlik kommi Kuke
Warajene walge elle
Waata läbi karja lauda
Waki läbi waska lauda
Sõku läbi sõnni lauda
Jantfi läbi talle lauda.

33.

Eh mina waene lew poifs ?:
Pükfit kats Ki paflat kats Ki ?:
Saifin üte näe päal ?:
Hakafin pükfe paraudama ?:
Säal tulli mõisa musta kasfi ?:
Mina kasfe taga aama ?:
Kafs läts herra prowwa lupa ?:
Mina ikka kasfil järel ?:
Säal andfe prowwa kulbige ?:
Mina tuli tu Kige ?:

34.

Kus mer läänі wastu õõd
Pilkume wasta pimetat
Sahme Riigo rikunaie
Talna liina tapanaie
Wõnnu kinni wõtinaie
Riigo on suur saalaün
Talna luur tabade lün
Wõnnu wõtide pidaje.

35.

Tule õra minu sõsar
Mis sinnu annun oodin
Annun oodin kawwa kaien
Sa olid iljakst tulema
Minu usin ootamaie
Õrd minun oodates
Õrd waibun wahtides.

36.

An olli agar näiuke
Lätz ta mer de nõokemaie
Ajastule uhtemaile
Wei wiirde wiruldeme
Kes ajas manu allilaali
Joiks ajas manu allilaali
Jerelama etuneksta
Mis sawtüd mere weeren
Merem mõsen rõõ waeida
Ajan uhan undri kuida
Ma olle ükki waene lapsi
Ei ole emast ehitenes
Wanna emät walmis tenues
Esä annun hauda pantu
E mä unulla muldawiidu.

37.

Ei wol liiwi rohtil pulma
Liire lüdar sai mihele
Nirgi noorele pajale
Kulle olli ahke pulmaralwas
Warsolli waske saapastega
Figane kinn riige (reege)
Kirp olli nuusta murwerdega
Täi olli alli watsiga
Jänes siis jooksis põrwe mõõdõ
Kas käis kalola wiiri nõõdõ
Rebäne ripsti radasi.
Hunti siis wel ordeti
Penni kaugelta tulewa
Aeg nüüd tulli ajama
Kohu tühjas käskima
Uts hakas üle mühkima
Jõne õoista õukama
Nirk sai hüreste hinnu roca
Peni kuuldse kuida lugu
Sidu lis te peti seste.
Otkas asju arwama
Egäl õiguste andama
Kesom ülem urka pääl
Alamale aastu pääle
Kik siis kuuldi peni käs Ku
Hirmuga köi kennästoidsid
Cua elu pääs ta püüdsid
Egä üks lätz oma teed
Nii kui kuiste ja kolm nis Kee

38.

Minu noori wellekene
Käsid lauda mu lahesta
Mina läksi, wastu lauldä
Mis mull hinnas antanes ja
Wõi mull palgas pantanes ja
Ei ma taka palju palka
Palju palka liiga hinda
Küli mitt das killigida
Wakk das wanu laalevida
Sõgla sõora sõrmusida
Ei sü ole palju palka
Palju palka liiga hinda
Anna mu lõvõda laulajelle
Nigu rihe pesa jelle
Rihe pesti sü uneti
Laulu lauli õiste muretsi.

39.

Kenn mu laulu laibenesse
Tõbi tulgu õne mingu
Kenn mu laulu ki lleenesse
Terwis tulgu õne mingu
Terwis tulgu tall tulusse
Raha kalle walgeesse.

Helme Kihelkonnas

Helme wallas.

Gustaw Habicht.

Helmes 8. Febr. 1889.

Saadud 11. Weebruaril
1889.

Esi. rahwa wana-wara,

Kus on waranu-
kui Ka Laastuse-sõnnu, lähendusi ebä-uskust, arwamisi ilmadest,
paar wähitähte, rahwameistrist jutlus j. w. m.

(Ellme Kikel Konnast) **Ellme wallast.**

Kokku Kogunu ja üles Kirjutanu Ab. Tomp.

Wanad sõnad etc. (IX).

1. Mis suhu sulgsates, sii waälla wälgsates. (ie)
2. Kus liha küpsäb, sääl rahu silgus.
3. Nra õisga ennegu õlle pähän ei ole (kui)
4. Sun lege sunne ulga, Kär Kärnatse kedägi.
5. Sunge lege sunne liina, Kälege Kärbelse pesägi.
6. Kus ärrgä, sääl sõrrga.
7. Paremb sõõnu sünnä, kui Kaalu Kosute. (üö)
8. Kingil ebes suhu ei käsdä kaija.
9. Pia lehäb iks silla-palla.
10. Aasta ei ole aasta wali.
11. Kirikus näge Kikel Kond laastel terwe Lihwaad.
12. Mäe anna äbesde, küki Kõll ei Kõrgiste.
13. Paremb oma emä must pudar kui wõõra woi leib. (oi)
14. Ame on küll ligi iku, sarm wiib ligembal. (ie)
15. Mis must, sii matkaf (ie)
16. Para ku ääd lehkmä, Kes küll pällu piima and,
aga esi jälle perän jalage ümbre lüü (üö)
17. Mis ajast sii arust (ie)
18. Mis olaw sii mäläw, mis Wallis sii Kaonis. (ie)

19. Eriks Kill eſi ennest ää. auuſ. müs auusdes käisst (ie)
20. Ja alel nigu wasserman ärjä perſen.
21. Wahelejel jääſ wallа piiju.
22. Kuss wäedes, ſäält wäkänes.
23. Kui wellel raasu rüpin, om weli welle Kese, aga
Kui wellel Kälkke Kiduss, agane aogua, pillirung (eeo)
perrese, ei ole welle Keſt Kurnizinn.
24. Pällus palulſele waja: päng well ja pes. käiſ jaku.
25. Keer. Kelm Kulſules, auuſ müs aſduſ eſi. (ie)
26. Obesst föödägu welle, Kejdägu warasst. (Kui) (j = pia peris e)
27. Su ſõnal ei ole ſõllme, ega jukut jakKu.
28. Saka ſiga, pälla witka: maa Küllmänn, Kärs Kärnän.
29. Su ſuu om ſuurem Kui all amme räpp.
30. Saša ſõimas Kalalt, üle muſta mõlembe.
31. Määriku rahas ei rääzi.
32. Juſi ei murra ſulk.
33. Känkſepp, jää oma liiſti manu!
34. Miſa ſilla rahtile jääjäl, mis ei jaeſa.
35. Seä eija nigu piiru pillpa pääl. (ie)
36. Ühte wareſele pällu, Katele Kaſin.
37. Massgu patKſa pultru, Kui wõid Kassda ei ole.
38. Oma ſilm om Kunigas.
39 (Jaku) puder Kerge Küllä, laks Kerge Kässgi. (ie)
40. Mja ſiaru aſjale, ſis jooſ eſi perrä.
41. Laks iKKesn Kaſwaſ, wana ojatesn eläſ.
42. Jüi om Kui wärtsge wäi käänä lewä pääle. (ie)
43. Ja lasg ennest wai ümbre förme mähkgi.
44. Kiſti ſiin Kirſdust, ahne aedast, ellte ennt. perreſest. (üö)

Aunsdadu Doktori härrat Kirik,
härrat J. Hurdi palle mille pakas pan-
na ega wihes wälla, Kuna waesd mõnda
ole üles Kirjutenu, mis Kõlblik ei ole.
Nah, Kull jellege iks juonda ja a-
riips pääle ja põſolt. Mina om Kok
mõni paar Kümmend wanna laulu, es
jullgu laaka, Habichl om neid joba
Ellmesd saatanu, perääd om tuhhat
Kas ei ole waesd Ka ſiatſil ſõnnu waſ-
nigu: Ja om illuſ Kui upis, illuſ Kui
maal, mused Kui Kütas, mused Kui ööſ ja a.
Kahju! Oles ſie Korrjamine paar Küm-
mend aastat ennem allu, Küll ſis
kules kaule. Wana inimeſ mõisdwa
pia ejäsd aſjasd iks laulda, pallad
mõne jõnu, örahäänu meelesd.

Teije
alandlik Eeſdiwend
M. Tomp.

Ellmeen, 7.2.89.

45. Mine sitale, Kus iken.
46. Kana munes Küll Kaalasts (rotkast), lehm ei nüsi järvest.
47. Kuna iks targemb Kui Kana.
48. Käsi süü Kawwa eijelu, peni pikkä peelu. (üö) (e-vilä : üöd)
49. Saremb pörs perrsan Kui perän.
50. Naeri Kaud om lüü öigemb. (ee)
51. Nussi ei murra pessä läbist.
52. Käsu Kaugelt Kuulus.
53. Kassa Kassila aeva elle penid? (ellel; Kiwwega Kiw.)
54. (Aigus) Ohtsege kule, örrgige lää.
55. Tema perrsan om enämb läb Kui sinu päläu.
56. Kas süü öge Källeses nanni om? (ee)
57. Kes Kaëra lege, sü Kalbasi sõa.
58. Ma sei öge üle öhmanni Kõlu käwwa.
59. Süü om sulle Kui anila wissga wall (ee)
60. Ülest Körwast sõsse, sõsest wällä.
61. Sai süjä mund Kui pesse suhu.
62. Kulsik seni aunk Kui wana peni ammuses.
63. Warsan Upilu, wanan peelu (e-vilä : üöd)
64. Seni aa Küll Karrwa, aga ei jälä mundu (ee)
65. Lõõs laiska, pulk alle; ehsa sialaasta pulk. (öö-ee)
66. Saremb pala, Kui pala sõna
67. Terrä Kirwes leid iks Kiwi.
68. Würsel Kiwil ei ole sammald. (ee)
69. Ta wälts niidagu pää lagi suitsus
70. Ta Küll niidagu aitas.
71. Waras jäll waja sõna, kuli ei jäle sedägi.
72. Seni pikkem isändwan Kui saisam

73. Sa olet sutt männu (öldes sellele, Kelles ei Kinne om).
74. Kelrä üü ja Kelrä päewä, sissgi paesta pallast perfekt. (üö)
75. Jäber Kuur föbra perrse. (üo)
76 Näpu jääse jagajele (jääs esi ilma)
77. Sua käis nigu siakapjel.
78 Kus Kirep Killast jääs wai wana Wakk wäärfeld (üe)
79. Wälfil om lükikse jala.
80. ÜlelKohus ei saesa Kolin.
81. Tõne kalu, tõne laar.
82. Egäl lisnal esi laul.
83. Ega fusi Kaugel ei ole, Kui kedä Könelder.
84. Kesti pesi annda Kergites, Kuda esi ei Kergite.
85. Sümjel om pikk Käsi. (üö)
86. Joose poiga, jäwwa poiga, sis saat naore naese.
87. Ja om nigu wijges rahas vankrenn.
88 Sa sahat mudu töse perrse päal liangu lassge.
89. Jögel ikks wastsest peräst waja otsan
90. Oles ja om ei ole wellekse.
91. Paremb fun käis saolasse Kui maokäis makkel.
92. Suur lükk aa fun lahkgi.
93. Matkus otti maha satte, ää ollia ärä Kalle.
94. Kase sänd sanna, sänd kakk lawale Kak.
95. Arna sis wüll peaile leibä Kui fusi Kaija mann om. (ee)
96. Suuremb lükk liha Kui leibä (öldes äimesti, Kesnek sel.)
97. Ma ole Kimbun nigu fusi aija nurgan.
98. Jääs wakdma nigu lehm wastse wärati otte.
99 Ärä ometsigi otte obesse jäwwa (juusge üo)
100. Ja ei küsä sellest midägi eramb Kui Kõsdre lehm pühäst päewist.

101. Ja ei ole largemb Kedägi Kui Kõsdre must lehm.
102. Käis Kolm päewä eane wihkma Kodu, jäll perrse sissgi vihma Kätte.
103. Sitka ei ossale Kolin.
104 Sükk kää föögi päale, lükk mitte lõõgi päale. (üö)
105. Olgu ünt wai olgu Karu, egäl ajjal oma aru.
106 Nindagu kullu, ninda lännu.
107. Raha aa Kikk ralla Kaimä
108 Kell Kokk fell Kokus
109 Ömble Kukker Kokike, arute Kokike, ärä Kokike Kunagi walmis saija.
110. Küwwer paja ögu nüdj
111 Ärä waana Kaija eane käis sitta, Kui wastane walmis sai ole.
112. Aru äige öpmaeil, aa mälembe ärjä mäisde.
113. Sell kuke pikka ilu päale.
114. Karnallik Kawwa elaj.
115. Arg Karnates seenigu muna maka läegates, sina ei jäwwa sedä pilkka Karnate.
116 Jaku sis ramda, Kui rand Kuum (pekse) om.
117 Ja ole ninda läe nigu pesi perämidse julga päal (ninda Kui, ninda ga)
118 Kunas Kokk Kulp isane, wai koari pulk jarune.
119 Sir Kaebas nüid willä sallwe ärä!
120 Olda pall (legijel) üllejel, ülesse Lakkas Kuukajel.
121. Waraze kuuides wastasse.
122 Obune essi nellä jala päaldärä, sis mina ei wõi üle sõna päalt essi.
123 Egäüks om oma õnne sepp.
124 Kesti wirga willä sinis, Kui laisga maapäal ei olas. (üö)
125 Pää käis möllist Kui ralla rumm Kõderil.

126 Ja armastes sidä nigu Kara oma silla.
127 Mine sanna wihale wai lüna (Kõrtlisi) rahale.
128 Ega ädt oma poole, sitka sarwe sisse poole.
129 Kes Koolest jüi Kodu lää (ie)
130 Abjulkuru almine, lamma Kõrwa puhtamine, leiba (usina, viha, magusam)
naese pilo (elu) – (Kikk ütle alwa).
131 Tasta, jüa om pallu lattsi, latsil laja Kõrwa.
132 Mõts sillmige, wäli Kõrrouge.
133 Ärä usu illma, ilm aa pura sillmä
134 Misä sant löse lone länes edist puhtgmä läät.
Kui sull sandel puhas ei ole.
135 Käbi (Kuni) ei sala Katugelt Kaanasd.
136 Oma luba, oma luba.
137 Kuis Kaad nigu wõrse.
138 Üül üdusse poiga, päewäl Jäädse tudärd. (üö)
139 Käsi punsas käi pungas.
140 Kes müis jüni, jüi müis jäät (ie)
141 Oija esi jis oid juumal, ega juumal Käsilsi ei oija
142 Näitd oija Kui pudelit
143 Saksa Kätt saat lamma äänt.
144 Sarembat sõpra ei ole Kui, ja'o, ma', enambi
ma jüni esi ärä Kõma jiau ilma jäkä (üö)
145 Tõse pilli järgi ei mäesta Kiägi tantsi.
146 Tasta, itks tasta laewa (kõrä), ärä maad ilma
tallgi aija (idiotes Kõrilisele).
147 Sõdsaa eşä iäs ja poja põlwes, kiltkrele wül kikis ajas. (ie)
148 Makaje jagu eijetes alla, wihalt jagu jüwwäst ärä.
149 Mä tale Kes äste läät, wül panemb Kes paegal jaif (ie)
150 Kipe wits, armas lake.

151 Sa alel nigu õel inimene, el ei annes kõsse mille Kiwwi pääle lüwwä.
152 Kenä Kui Keribu jalg, wikis Kui wüs rawäkt.
153 Jüa om neid Kui Kiwi-waresid, ütt ei Kuule, löne ei näe,
Kolmas wül Kogundi sõtke. (ie)
154 Olgu emä Kikis wai esä sikis, Kui mina müs jüa. (ie)
155 Ega full rüä ärä pudene (mis pakk sallom?)
156 Jüi tikke ääd wai Kaesa Kõkra Karrja. (ie)
157 Jüni jis Kui oma silmä walla, Killänd saa sissgi (üö)
i ilma alla Kui silmä Kiäne lääwä.
158 Käsi aneda õlut and wai maa akka mammaKisk.
159 Canemb waki sillja Kui puuraguje sillmi.
160 Mis ajast jüi arudä (ie)
161 Jeni kund itks löse peni ärä.
162 Kuis uibu, nigu wõrse (wõsa).
163 Kes Kikk pühä pidä, jüi Kikk näitä näge. (ie)
164 Susi oid itks jaa poole, Kuaas susi peni poole.
165 Sammas jüni läbi ukendi Imulgu talwege Kuurma (üö) (eo)
ainu ärä, lõpes sissgi manu.
166 Ärä aa ärjä Kaiju, Surma jaa lauta.
167 Vatka waewakes, Kõwwer ei lösda Kõrrwagi.
168 Ilu mas poole illma, tüü tegu läki liäägi. (üö)
169 Pum üsk wõil ärä tagaste, löse jõra üsk mille. (ie)
170 Kikk ei lää Karrja, mõni läät Ka nurrja.
171 Sibi-sabi sibidi, nõna munde mulkku sipsi jo sops. (öe)
(sibidi onomatop. Kus wanembäde juba ankte Kõneliwe),
172 Itks Käsi mõsge läisk.
173 Oma Kidus aijas.
174 Tüüt tegijel und makajel. (üö)

175. Lint. kirtladi, kart. kartladi, nirw kudär eßi öämüs. (ie)
(ädeltes fellale, kes sinal fellem, eg jutal jakk. ei pia)
176 Tasti Külwai uisa Kül (ie)
177 Tälungal pitkä insk, lukitke mül, pacsil lukitske (ie)
insse, Kerrge mül. (ie)
178 Kell obene Kallin, fell uul pähän (uo)
179 Inimene öpisk seenigu ka elask.
180. Kidsu, widsu nigu kuli kuiwcna puun, ei elä. ega Koole. (uo)
181. Kake mine mastikiki, siana siaa sit. Kile.
182. Wäsian abiske on kenä Körwa suuruw Kikk kerkä eränk Kui Kannile
183. Kui rika Sälipäije mahan om, kule wikkma.
184 Kui wäiks Sälipäije lawwa päal, jäsk Kelewi. poig
pörgu wärati päal seiskma, wana. poisk kule wällä
185. Kui Sepp raüdu lahuden alask päale wasenege küü, (üö)
nük vanapagane akilää külle Kiseräije (ie) (ue)
186 Käänsed kerkä ei koti marrda, Kui köse ahjus om,
lahenes pällu.
187 Kui rika warf liikk saa, ei wöi eräamb aina kerkä.
188 Kui Kona üle jala Kaergas, läänä warrba (Kurgu)
Kaala alt Kalsgi (Konna selm).
189 Näsperahwas ei koki rissti üle Kapsida peadse asstu,
Kasuase Kapsida pää lahkgidse.
190. Kui nõna Sügeles, saa surrnud Kuulda; sum (ü)
Sügeles, saa Külä Kaskend; Körwa kohe, lää ilm
sulab; silmä Kalmu, saa wiina; päse sarna,
sa i Kikk.
191. Kui päewal rahas umbes, wai sapi: ilm, katka, kuh
Kui ilm (sadu), Kui eane Könse, wai perän künja (uo)
nisukäl sulge päal, lää Külmäle.

192 Kui Nisa kaewal ols ennugune, kõne ütsguna, kole sada.
193. Kus puud Kasse aeg ols on, Kui ka sund mõtsi, säälo (uo)
puud kule Külälinc. (uo)
194 Kui känik kütjäs süwaäs, üldses: ilm lää Kuiwale.
195. Kui aena suan, om puud ainu Käken. (uo)
196 Kui inimesel kuss Käewä, üldses: minew kämmaks,
mõni Käneles minew.
197. Kui kina aegen sirgu, kondi; sirgu, kondi; kao.
kat, Kasuase iluse pikä kina; Kui piräni, pöräi,
piräi, pöräi, – jääse Käenge.
198 Määsde jallgu wahel sita. sit. kel Kige rahkgemb
pörge om, sii Küli. aig Kige paremb.
199. Kui Katkendi kõsest järwest kõsi kerndäs, om wikkma uuta (uo)
200 Kui siga kare ligi ülkelükku jõng, Koolis möni änä.
201. Kui Käge aigo sarbann wai Katuse otsan Kukk,
Koolis möni inimene (ka muud änetused).
202. Kui anak Kodan Kadsales, kole möni wõõnas
inimene (wai Külä Kubijes, Kasak).
203. Käge muud enest päale saani päewä Kallis.
204. Mitu Kõrd Käge Kewäje edimest Kõrd sulle Kukk,
setu aastat elät.
205. Kui Käge willsa (pumaline ehk) wälle kule, saa willa,
Kui urrba, sis ohkda, Kui lehkda, sis leibä.
206. Kui Käge Sikke päewal alla süs om, saa äe sütsk. (ie)
207. Wikergaar kõmmas jäest wai järwest welt üles
208 Silw om Kui apa süm, münisdemise aiga salas möni
Kõrd lükitke maha.
209. Sepäge leibä ei koki penile anda, ei kunne sae äige.

210. Kui meesderahwas Kuhjakegemise aigu wõimalse sule (vili i õ
211. Lähwe ainu Kuhjapesjä pand, sinnise kallwe ainik.
212. kallekse, Kui naesderahwas, lammas kallekse.
213. Sääraa püimä süwwen piä meesderahwal Küpär pähän
oleme, sis kule püimäle pats Kuur; söögi wahel es loki (uo)
juowa, kehm Kuses nüsmise wahel.
214. Sääraa püimä ahti enne inimesi penile ja Kasfile
215. Kirwe silmä päälb lakKu, — el peri äsde Karja
oid, liiga ei liis, - Kasfile, el wäggal leräwe silmä ales. (ll)
217. Kui kallwe ainu weski, wisati: Kulli sitt (päh Kepek) (vili i
löse kalu poole, üdeldi; lõgenele aena nälg.
218 Kui aili mõneld Kollald eenewaigu valmis saa (wallges
liiw), om ärä pälgälu (Kui ilma ilde päl Kas). (ll v)
219. Kui enne saanist üle parnu wai Kärb lase ärä lapat,
saa üdese asemele; Kui aga peräst lapat, Kas üdese
sül ärä. (ll)
220. Kui mõni ümärik, sille Kiwitse nagu ööbi, üldi
ronga lasse rissdi Kiwi alewat, mida da suurean nelläkesen
Musda jõõ weeresi kuwwaja kallsi riwi. Kiwige kolendeti. (ll)
221. Kui ronk üle Karja lenndäs, kule süsi Karja manu,
Karjasse laulwa: ronk, ronk, mustliad ärä minnä
üle meie Karja, mine üle Kulä Karja, Kewajesse
Kilfijoja, kalwisse kallekse, üle wallge pääge weisja.
Kui üle Karja lennäs, nakati sõimame, ehsa ahja rawp
ja kuwwa Kandi j.n.e.
222. Kui ronk Klõng, Klõng, lege, kuu surma sõnumit (ll)
223. Kui mussa linnu Kadesi. Kiwi Ku poole lendäse, ehi: tegewe
ronk, ronk, Kaalesi kõne paari rahwast ärä.

224. Kui Kats ronkKa üle Kodu lendäse, ehi Kraaksva,
kälendes midagi allba alle. Kõrd jällärn naene kalse
pudru paa ala kuld tegeme je lärna lõsile kalule
kuula õisma. Tii pääl leränuwe Kats ronkKa (uo) (ii)
kelle wasdu, ehi Kraaksnuwe. Kodu kullen leidäsn,
et kats eenest kuleze ärä olli paluderu.
225. Kui jänes üle tii ääle poole lää, kälendes ääd ööne,
Kui Kurale poole, allba ööne.
226. Kuli ajas pandas Konnal suu Kiane
209. Kui Kärblene walusde süü, kule wikkma (ll ö).
228. Kui naesderahwas tii pääl wasdu kule, kälendes (ii)
allba, Kui neesterahwas, ääd ööne. (mitte sellge l)
229. Pahandejesd inimesest üdeldes: Oled Kura jalaze
ommuga sängisd enne wälla asdunu.
230. Kui kehm püimä nüsgut nuusules, kaä püim alwas.
231. Kui sega, sis ääs.
Kui ammes maka murrus, wisates üles ahja päale,
ehi üdeldes: ritsik jeh kui ammes anna mulle raudammas.
232. Kui enne saanikel nälä wikkma kule saa ää
kõitkas, Kui saanikesn, Kõggenine; Kui perääd saanikel
nälä, alw kõi Kas.
233. Mänd mäkes, Kadri Kangeles, Simm lege soijedele
silla päale.
234. Kui rüä Kõrd põimann plakSales, kule wikkma.
235. Muristemise aal kedäs suits kenne.
236. Kui Kikuleje adagu suruwe, kule kõne päe wikkma.
237. Sia põrn kälendes kallwe alle. Om ehimene als peenikene,
sukis ühuke, Kõggpaik jämme, kalw sukä, j.n. e.

238. Kui linnu lühjse Körrgist läänä, sitta talw, Kui madalest, ähkte.
239. Kui rüä äste tallmasse, saawa terwe rüö.
240. Sedi Kiidjele ei toki ütelde: mis pultruse sün Kedäl, (ie)
ei saa ääd siisi. (ie)
241. Kui ilm suidse moka matt, lää salase.
242. Sõrmi nime: Täi-teppar, Koti nägel, pitkk Püber, (ie)
nimeti Mats, wäike Karja Ants.
243. Kui Kurk sorras, saa wiina.
244. Kui puraw peri inimese poole (päale) ringutes,
245. Karrgas mõri inimene talle päale (rüdlesdamäge).
246. Kui atki wällän lenndäse ja rüükwa, tule alt ilm. (üö)
247. Kui Kumsel Kulle süst lõne wai toki ladu wällä (ie)
Kaswas, Kultates kuli ots, kuliotsage palk lää
saenan efi enndest palame.
248 Kui peni ainu süü, wai jälle soolikse rüükwa, (üö)
tule alt ilm.
249. Kes wüje lebege rist kaena laid, om äarelik iaimeu.
250. Aija witsa otsa ei toki pikäs jällä, sinna lää
wanakõrd mürisdemise aigu pakku.
251. Kui Kabel ärä om wallsinu, üteldes: Wanapagaa
om oma pojo süjö ärä poonu.
252. Kes Külälisdegc süümä lää, sellel Kaswase äg pikk leina. (üö)
253. Kündlebest jääs: säedse mädäleit sia songermade, Kabese
Karja lasengude, ütlese üü kurotki, Kümme Künadi, (üö)
ütlekõisgu jüri päewä.
254. Kui sünnidan waigel Kuus ammast suun om, sis saa last
Kuri ellä; säedse säädlik, Kabese Karja ellä, ütlese
üli ää.

255. Jaan wisgas jahe Kiwi wette.
256. Kui nüga walmis olli kundi paar Kümmend Kõrd (uo)
äken pääge Kodu, Kedäli Kiane ja panati ütles aeda (uõi i üed)
lae wahele üritle, et na salaesi mitte kerri ei süüs. (üö)
Sii kimp Kulluti üre-wihk. (ie)
257. Rüä nuremes es läegale mitte ell (esi) läbi, et nurm
poales ei saas, wäll wisi lewä kulie ärä.
258. Kui leib möken alli ärä Kasteta, liisuti risti päale
259. Egä lewä päisile lõnmati risti päale, enne ahjo pandmist.
260. Kui Kikk lewä ahjan olliwe, tetti ahjo sun otte risti,
ja mudsutati sunge, ütlesi: Kudsage müid.
261. Misga kündi wai rehile (leppmistes toki ütelde), jo sisaigit (üö)
et ka uisa Kokku jak Kas jo jälle elawes legi (elluwai).
262. Kärnäne Koon kündi ütles taewa ala, mitu Kõrd seenign (üö)
ka löppse. Ja panati ütle pulga otsa päale, mille all jälle risti.
pun allijo kündi tokuge pulga tõise otsa päale. (üö)
263. Kes tulle sütlgäs, selle Kül pidi Kärnä minene. (ie)
264. Siaft samast Karistuse pidiwe Kah saama, Kes
talle Kutsi ei sitte, Kummbagi üst oma Kotuse päale. (ie)
265. Kui lumi egäle poole sinse kütes, lää sulale.
266. Mitu päewä edimene lumi maka saiz, sõstu talwe
om eenegu peris talw tule.
267. Kui üdse ahjuse wällä lõmmaka kiliisse, läi ilm Külmäle.
268. Kes sae liha, ei jälle sae raswage pälsi Kul sõõnu,
wõi Kitsi pureke (Kitsi arsti)
269. Kes Kalm suust rüütl. nellätel om imenu, sest saa (ie)
näid (mis ta suuw, sü sünnis) (uo) (ie)
270. Kes mere wett om joonu, wõi sanmas. poolitkul arsti.

271. Nigel Kaala wajoledes Kassi arnage, Ka pandas
lähe alust porri päale.
272. Kes suurel nellätsel sirgu lasse enne päewa om
teenu, leid suwel pälle sirgu pesi.
273. Kell süntimisest peräst ammas suur om, sellest saa
üks wäeda rikas inimene.
274. Wanet nurises Käo päale: Wõõramaa läki kula (ie)
siija, sis jumsgwa mike ilma pügsete ja naese kaudu (uo)
wällä Kullame, mia pillu egä päe üllelu Ku Kulla.
pisarit, ei Kulle Kiäzi.
275. Oige Kui obese kuuk, sellge gu sawiawwa wesi. (uo)
276. Lotse! kassa kulege, lämmä lewä laüdi päal.
277. Kell nëna silgus, om latse puttru söönu. (ie)
278. Kui ädagu suur Kasde makan om, ei ole kõne päe
wihma kuula. (uo)
279. Kus Kulp Kuri ämm? — lawa all, laisk minnij.
280. Juli palas, pada Küs, kalu elas Kui enne muste (ie)
281. Ega pöud ei parande (Kui pällu wihma sadanu om).
282. Olsi nindagu sa leiba olsit.
283. Sirgu munadele es tohi ammbid näedale, sirk jäl pesä maha.
284. Tõsele kubalu kuum ei lää oma Käbra edesi. (uo)
285. Kogunti ilma inimata kuum ei lää kõse Käbra edesi. (uo)
286. Kassi poja üsse anti üks jämme nõgel, et silmä terawe oles. (ie)
287. Kuss Ku üsse anti amma raha, et amma terawe oles. (ie)
288. Paesikse Kusiwe üksköse Kusest rissti läbi, et sae pää
waludeme läär.
289. Jumdile päaraha massma, om sitale mineme.

290. Kui rüga ärä olli põemelu, wäll üks Kikk sirbi üle Kõrraga
piiju ja wisas üle pää. Kelle sirp läesdest esipaitsa
läks, sii lahkgus kõne aasta läesist ärä; Kelle sirp (ie)
jälipäije läks, Koolest ärä; Kelle sirp ollsapeldimaa
sisse läks, saa mihele, wäst naese.
291. Käo-Kirjat wäeti pea päale ja üteldi: Käo. Kirjat näitä,
näitä, Kust puuld me Jukat naese wäst, Kohe peale me (uo)
Küs mihele saa; Säält puuld, Kohe ta leanäb. (uo)
292. Saanibe puulba kuuwast mõtsst önne-aänu üles juurdege (uo)
Kabu ja pandas saena wähele, lasse, warembide, sugu.
lasse, sõbrade (et Kah elajide) nime päale, egäle üdele
üks. Kelle önnesain äitsneme lää, sell om ää önn.
293. Aripajo kuuwaga pühitles pörmadud, Kaose Kirbu ärä.
294. Juule kuuwaga pesseles lasi, Kes ala Kuisi, — ei Kus eränb.
295. Peokäsi esse mütsa Kuun Kasuniü, Kõjo wai lepä alpa, on kuulekuud
296. Wäits ei tohi lõsele wisate, kule Kajojes.
297. Lamma wai wäsga seerelun wäeles ja pandas üksköse
Kõrrwa ritta maha, paesse wai kuiwugude nime päale.
Nüüd Kadsukes wa Kraaks maxu. Mitä peri Kige-
enne wäst, sii tükruk saa Kige enne mihele, (pois wäst
naese), mida peri sukuzi ei pulu, jääs waaas kuiwugus
298. Kellel must sidamulk, sest saa Kubijes.
299. Kellel Kiriwene sumlägi, om Kitsi isimene.
300. Mitä wähemb ammbide wake, sedä Kidsimb, mida laemb,
sedä elldembisimene
301. Peräx inimesi kuleme Kurjo weemu (kondi) saena wikkõma.
302. Kuradile om must Kitkas murdai, Kiriwene Kissgui,
werre ka weli.

303. Swael ei loki pilli puhkgu, kule wihkna.
304. Tali uuenew ei loki wilistä. (uo)
305. Oheje laosist ei loki aija ollsa ega Kolegile ninda panna, et Korn üle rooma wai rinnusse wõi Karale, Kui Kawrgas, lää oheje Kaalja nind Kategi.
306. Kui Kirp Kübärenn, kule wihm salawe.
307. Sael om üle mike jänd, üldsä mike sua, Kanul om üldsä mike jänd, üle mike sua.
308. Kui Karja witsaga saat mönele saele luwwa, sis soowä löse silla sae ärä.
309. Kui itsgma olsatke Külimede jääs, Koolsi möni armsambist ärä.
310. Kui witkali süü saisma jääs, sis luisakes witkalid (üö) wül üle, et Kuri maxu ei läät, et Kanal perrsse (ie) witkalid nütwis ei öörus.
311. Kes Riija linna nälä lakk, sellel lasdas Kül Külmä (ie) Käest kuutu Kirrwe Küllgi pissdä. (uo)
312. Kun muut illma.
313. Kes peri uisga rehg, ei lää marrw.
314. Jallgu ei loki ärä pühkgi (pirmandut pühkgixn üle jallgu luwwage könmate, Kes iken om), ei saa enämb waderit.
315. Kui möllsar süwwa jalg ärä Koolsi, üteldes: sün saa wül löne Kõrd sawwä. (ie)
316. Kes nütkä pöimann Kige wiisnälse peo lawwe läi Kas, sü pöim Ka löne aasda sääl kalal. Ninda itkä (ie) küüd löpetenn. (üö)
317. Kui Korn nüä pöimmist löpetenn rüäst wällä Kawrgas, saa löne aasda leibä, Kui ür. sis nällgä.

318. Kui Kargaki lellali päale üles om aetu, könnates rukku ülesajamise pulga langapsoni sihest wällä, löne wisakes make, löne lüwwä laKKe, et sum lahg oles.
319. Kui edimest lanaga sise Kaebe, ägakes mönnda. Kui sü (ie) rukku ja Kerrgesse wasdu ütKas, üteldes: Nigda Kerrge minu Kangas, Kui su Kül. (ie)
320. Kui ninda palla ärä alli Kaeku, et röövwa puum Kinne, (oe)(uo) üteldes: joba ämmä perse Kinne.
321. Kanal ajal elewat minnij ämmä lamba paari poigge ilma nägemede wällä pühkgixn
322. Kui laari appneme panni. wai Kalla Kanaigil päale lelli, lauldi: Meije laar appneme, Kälä naese Kakk. leme, Kes juue, sü juubnus jääs, Kes mails, sü make (uo)(ie) salas: perenaese persili, soma naese olseli, Kalu naese lanute läänlsma, mike mülsida mürrame.
323. Kui maru penil puneku peri oma werd saa Kakku, ei lää marru. Selleperäst raotes siadsel penil arna olst läkk ärä. 324. Maru peri löigates Kuke all, saa berrues.
325. Sõda sisi pingi päale, ega sa amelsgi enämb Kasswa ei taka. 326. Sõda päale, missa saasak, ega sa sidõ Kerre amaka ei saa.
328. Kui aina Kahjost, willä porsild, Kerri watkast j. n. a. üle jääs, läbendes löne aasda aad saaKi; Kui puudas Kah, Kihhwõ.
328. Amet ämmeldaxa ei loki milla süwwä, ike nakKes sigeleme.
329. Kui pala sunst wälli salas, Kula nällane Kälo line.
330. Kes sõõgi aigu Kõsele Kalale johus, üteldes: sue sõ, emä elab ikk wül. (ie)
331. Sõõgi aigu ei loki Kõsild Kalald nineme minnä, Kodun saa pesse.

332. Kui Kulm katski kõsk, kää paiju (pekkmele).
333. Lõegal ega suit insfit ei loki wällä wisate, pässutk
wüü omma pessä, pää nakkas walaleme. (ee)
334. Püggi määdiä wõttoma, om pessmä
335. Paar panatsid pükkse Kirkkmä, om pessmä.
336. eka taka talle üks wammus annda (Kirkki) pessmä.
337. Kibõglebe üüse Kaswase Kaali ja Kapsda pää ninda (üü)
pallu, et wiltalp langa Kalagi Kakkase.
338 Tirele ei loki jõõgi aigu mund ülelbe Kui joosik,
ja jänesele Karrgai, jõõwä pallu terrij oraft.
339. Kui lammas ärä om mõssda ja walla lasdas, wisates
Kipige wüü well takse jõrgi ja ülelbes: puudwillu, pardpaige.
340 Kui Keswäl saatabes pää wällän ei ole, ei saa assjo.
341. Rõõwid pidi egä Kõrd ülel päewäl mõtgma, Kes (üü)
Kage meda tõtel päewäl mõtg, sell Kuuli Kige parem (üü)
lehm ärä. Ninda samuke lamba pügämine.
342 Peni Keele otsan roki, Kasti Keele alsa läbi.
343. Mäggile lambale andas ikk.
344. Jurggi peni saa ikk, Kui milke mund, sis Kaikage sällgo.
345. Kui puder make om saanu ja talle süwoen sumla pandas, (ü
sis ei loki muu Kägi siale Kui pandai esi, muidu
tule panädje ja stkäje wahel küli.
346 Kui puder paa põkkja om Kõrweru, lüü Kütja oma (üü) (ü
Kordi rüpige, üle paa, et Kõrwenuk make tuuda ei ales.
347 Kui ormeil Küli Jean Kuu Kandsun, saawa Kauni, Kui
maon, saawa maalse.
348. Kui kuum äitsnes, wissga linnu. (üü)

349. Kui kaewas Kiune, Külwä kianu.
350 Kui kaewas jaani Kuul pontkline, Külwä naarit.
351. Kui apu uibu äitsnes, wai nüga pää pist,
pillu Keiwi maka.
352. Kui lepäl pallu pisikki urube, saa leibä, Kui
ümärgudsi, sis nällgä.
353. Kui sarapul pallu urube, saa äsde nisufit.
354. Kui aawal pallu urube, saa Kaaru.
355. Kui suuel pallu Kärrbleisi, saa rohkgesde talvit.
356. Egäl inimesel om wakkt kuhlga ja Kolmandik
ütsi oma elu aja siken äpä süwwä.
357. Kui leibä lägalenn wäls Kikkt lägales, kule
wäls Külaline.
358. Kes jõõgi mar rõõwast mahaja, selle päale kuljagse wika.
359. Kellel Karoalse jala, om ää leiakeste õnn.
360. Kui süüse wai Kewäje kumi salame kule, ülelbes Kar.
jusdele: Oleti wallgel Kitsi ümbre Kiwi wedänu.
361. Kui inimene tõsle talule läts, ütelbi: Sidu päale pängi
päale, meil om esitki ikkje latse.
362. Kui nuur Kuu sälipäije, saa sell Kuul pallu surmuid, (üü)
Kui püssdi, sis wihma, - madalen, lämmiad, - Kõrgen,
Küllmä.
363. Kui ridsits üle püri Kinada pässe siken wiiase, Kaspärä.
364. Üks Kõrd Kütse üks prussatku Kaalei peremike Käest, Kas
nra nemä tiid wai well müüdä ärä saada? Peremüs (ee) (üü)
Käig well müüda saaka. Vaadeli: Säits me aasda
peräst kulliwe jälle tagasi: Küssdi: misperäst ninda? -
Oles ja tiid müüdä Kässgenn ärä saaka, ei oles nemä

eränk lagasi kallu, sest kül ei ole allsa, aga wesi (ie)
kule säitsmä aasta peräst jälle lagasi.

365. Kes küdrukt näijusaena üten kerwe juurdege üles kommbas, saa mikele.

366. Rüa akki sisse ei koki sirpi küwwä, ür köik akki kalsi.

367. Kiwi mana ega allsa ei koki inimese mürisdemise äigu minnä. Wana koht kää Kiwi Külle ala mü. risdeje üsk pakkka, ja et wälk waana kunati ärä (ie) kahd küwwä, küü Kiwi sisse, kus Ka inimese wäi serma saije. (üe) Ka ei koki mürisdemise äigu midägi rääwasse eanda ümmbre Körtsse ega wollki wälla, Koke sis waras koht oakele warrja akkima kää.

368. Körd wälk üks naesterahwas kid müüdä minnes (ie) (üö) mürisdemise äigu Körti all üles, et likkes ei saas. Sia kuradsi ka, et Körti rüpin midägi rasset alli, (kuiva kuuse) kadg rüpi maha. Kae imet, sinine langa Kera salle wälla, Koke maa sisse, mulk jäi wäl jörgi. (ie) Koke alli Käratus Kuulda, wälk kei, kalle perrä.

369. Sukke ei koki wassta saina küwwä, kammas pölg poja ärä.

370. Kui kammas poja ärä pölg, pesseles (Kaevajale) sukkage.

371. Kui ame nöudse peräst pakupäije alli kämmata, sis es koki seda muida ümbre Käändä, Kui kepadse pulgage. Küidse ranna kääwä üles.

372. Kui naesel kats om, ei koki sillest sängist älly wälla, ja ammbit süidgi, kalse amma nakkkase valukene.

373. Kadriken ei koki sukkka Kudada, kamma jääse pinnnes.

374. Tüdrukkalse poiswaderile wisales Kodusse Kirikule minnes well järgi siitu pääle, saa tüdrukt nutta mikele.

375. Risdmise wesi wisakes üles saena pääle, kats saa äleabes.

376. Kui kasd riesi wiijaß, andaß enne pirile wöidetkä, üketes: ärä ja mu poiga (tüdärd) puredo, sis peni ei puse kedä elus aig.

377. Mikkgkabena kapekes üks kammas, pääditko ja puukam. (üe) mast Kedekes ja süwwaß ema kalu inimesdege ärä. Tõne puul sillesd kammasd Kuudekes Kadribe ammuge (us) enne wallget ernedege, süwwaß jälle ema kalu inimesdege, sis om ää kamma ööna, muidu Kaalse ärä. Kadribe om kamma emä päe. Ei koki midägi villasd käüd kebä, kamma jääse pinnnes. (üö)

378. Rassge jalage naine ei koki maada kuud käugale jalage, kalse inge lõhn ääses.

379. Kui tüdrukkats sünnis, rawakes ka nukku mikke röövaste sisse, saa nukku mikele.

380. Kui peni suusd eit, ainu süü wai soolikse sihen (üö) nüüks wä, kää ilm alwale. (üe)

381. Kui siga suusd eit wai pöhkge kaula Kaud, kula alt ilm, Kui kaodaß wälla wii, sis ää ilm. (ie)

382. Kui Kane käänikse, kula sada.

383. Kui Kikkas üle jala pääl saip kää ilm Külmale.

384. Kui Kikkas orsile mianen Kiorg, saa ammen käüsi illmu.

385. Kui Kewäje ed imesd Körd mürisdes, käuse puul, saa Külm suwi, Kui põtja puul, kämmi.

386. Kusd Küllge müüdä ed imene mürisdemise uug kää (üö) (ue) pääld Käi enämbida Kikkk süü suwi. (ie)

387. Karjusse esildese sugise Kurogi: Kare essa, essi; esa-emä (ää) ello, poja-lalse elle. Kure läewä roadusst ärä, rakkase küsleme.

388. Esimuse Kurogi aetus ruuku: Kure ruuku, ruuku, esiemä (uo) elle, poja-lalse laede, läewaga ruula, rakkase mineme.

389. Kui sugise Kare läewä, kulewe Karja ilma, Kui ani, allalse; luiga, sis lumi.

390. Kewäje: Kure kulewe, Karja ilma länna; ani. alla Kadunu, luiga, lumi länna.

391. Kui kallew tiekmist raisäsd maha küwwäj, lää ilm Külmäle; suvel Külmäse lina looma ärä (es koki lävvi).

392. Kui süribena kuul põhjast, Külm kewwäj, lõunest, läämi.

393. Kui skibglebena kuul lõunest, läämi sääkj, põhjast, jake.

394. Kui maakse kü raa päal pella mullde üles aava, kule wihma (ie)

395. Kui müriseb, ei koki lina üüses wajadamede jälle, ärä päll Kis. (uo)

396. Wimälse rihe aigu öitkas mõni kanes käisd, Kolisses park, ülles Kui waida öegales: pers persde.

397. Kui kalse Kalla kilsakes, koekes: Kiirmus, Kaarmus, wa. (ie) resele walu, aratule aigus, mussa linnule mees käbi, minu kalse Kõlt kannes, piir kulli wällä purkati: (ie)

398. Kewwä Küli ajal süwwäj sia annda, Kawase äste pikä Kewwä päa.

399. Kui kallew suure kuma anga, suvel suure Kewwä kroaga.

400. Kui kallew jäätus, suvel Külm. } poole aasta

401. Kui kallew örm, suvel müriseamine. } peräst.

402. Lihasetke ammuga vare päewä Kudati pakkise suurma pulstru, lika küki siken, seeni pisi müst Kalm unikal (ie) silla mõdlse wüma. Pakkise poalen Kuedati vormil, sis pää-puul siken, pera süümisd wisati kun alys päale (uo) (üö)

403. Lihasetke ödagu kõegati insfil, sis Kaose söödi Ku (uo) alasd ärä. Mis kuuma (wälläa) vare köitkamisd nälli, sialse inise (uo)

404. Kaiwisoi: nälli siiko, Kui sis orjasse; nälli obesse, Kui obese aasa jõhkw. – Juikki päid, kaudi linnga, Kaswase äo pikö lina.

405. Ukwa aasta ödagu waleti önne. Sino aeti Korra, (uo) küki wai Ka Kulbi siken üsdage wedales, kaudi äkiki Külmä wii sisse. Selleste Kaulukadi önne uwwe aasta (ie) päale elde. Kellel näitakse suvenu Kiosta munda (uo) witkur kulli, sii pidi ärä Kuulma j.n.s. (ie) (uo) Wül pauski nõude ala Kas kubhga, leibä, aeda väli, j.w.m. egä nõu ala esi asi. Nüid öegali üks nõusid kõsdma ekuidugä es kiijä kõsdai, mis kuagi nõu all olli: Kuda selle üles kõsd, Kuna kuhg alt olli, piti ka sii (ie) aasta ärä Kuulma, Kes wõima kõsd, sai perenaese, (uo) Kes lewä, peremihes. j.n.s. Kaketti kuhg awwas kuhg pääd kajatses. Kelle jälle ammuga kuha päal näkä olli, selle Kakk (Kuul) kulli sell aasdal. Inimese jälg. (uo) inimese Kuul, lehmä jälg, lehma Kuul j.n.s. Kiõgi käsi ilma kiidmäde niigale jo Kaiji käbi lõkna akne karre, (ie) (mun inimese sõewä kawoaa), Kellel wallge rõõwes ülo (ütt i üüs) pää alli, Koobas ärä. Seväu pääwä puhisi pörmandal. Puhgij wiis puhkyme pihu ani Kuke, wisas maha, saise esi allse jo Kullel, mis ilmasd Kuulda olli: Kui ka kawoa Kalisdemisd Kuuld, sai pälle suvenuid, Kui obese

ennemist, Kuuli pallu abesid ärä. j. n. e. (üö)
406 Ka lätse mõni üüse ilma düdmäde jaanaa, wälle kula (üö) (üe)
ules, jäädse püsle elle ja lugesi raamatut, Kaije (üe)
wahel püsle pääle. Sääl pitiwe kikk sille aasta-
lähhdsambe ajjo ja johhdumise jällä laksd müüdä (üö)
mineme. Püsleste nägi ka jõe jälle ärä. Nüidsamas
alla illdä ajo üsd läänu äks müs suame jullgusel (ie)
jaanaja leenu ninda. Illus Kõrb abene läänu müüdä. (üö)
Ja ossdamm Ka Willándi pori laadelt ilusse Kõrwi
abes. Lasste jala panti sell ädagul Kiane, muidu läöwä
suwel ülle pulkku jala ärä.

407 Kui lalsel rabewarf watta kulli, annti talla äkwa
püsi; poislalsest saa ää meister, tüdruk lalsest Kõige kehj.
408 Kui Kõrumidse isimese Kewäje Karrjo saalmast tagasi
tulliwe, wisatsiwe Karrjo: aade willa üle laada arja.
Kui äle läks, sai neade lehm Kige ülembes, Kui es
lää, es saa kah.
409. Süribe ammugu es anda kõsild talulõ midägi asja.
410 Kui wennil ahusest läbi pante maha Kisdes, saawa
saglasse erme.
411. Kell Kelane iusse, sell Kuri süä.
412. Kaali üsd es loki millte allumma aanda, Kaalile
Kaswas allumma jagu ala.
413. Kes Kõdi pallgas, om ärk ennasdeme. (öe)
414. Wärsge lumi Kewäje-puuld suuwe om nüüde enämb (üö)
Kui Kõrd sillda. Üks Kõrt sadanu suunen nisdibeen, Kui
jobe rüä pudsel allu, suur paks lumi maha. Kakkud
leässe rüä alluwe.

415 Kui sügise Kõjo lehe Kõllasse, Kaswas lõne suwi
ää Kõllasse Keswä.
416 Kui sia peräu präewä puneks jo sõngwa, tule alb ilm.
417 Kui leibä ahju pandas ja silisdeen sõrm lewä
sisse lää, saa sest teasd peije leibä.
418 Kui tuhkja jutte aeles, üeldes: nüid waates Kirikа
Kellä, mida suurem jukk, seda ele wemb Kell.
419. Risdian woites lasse Käe mähkmä sibesd wällä,
om lalsel lahe Käe.
420. Sarrjo ega jõkla ei loki pää allsa wätte, pää lää Kalsi.
421. Süü leje talle Kill päewalu, andpääd marrda - andmiskele. (ie)
422 Ja om enämb saanu Kui pole Kepge üsd - purjun. (ie)
423. Wõla je näpust - ei saa, ei anna.
424. Pikä nõnage - äbige, Wisisde sillmige - Kalja. (öe)
425.
426. Süom üsnä peoge Kaije - arm saadaw. (ie)
427. Ja om Kui eşä suusd maha sadanu - eşä näsku, sugune.
428 Tee oleki Kui üle wõuge nisdilu - üle sugulse.
429 Üle talle üks sõna, sis om kork pähän - pahan, wihane.
430 Wõll Kui pada Küü - Küneles pällu je walisde
431 Sirnu aa wai saege puneleme - Kuri.
432 Kes sis meelege külle lakd joosse - Kimpu annda
433. Tal om suur mulk ääl Kollal - Küneles pällu.
434. Pääle ehtglebe nätäl seenigu eane Mõrkli nätäl
Kulsati „senngi" ajas. Sell ajal arwati omasde ènge
maa pääl oma sugalasse mas Käe wäel. Pääle ehtglebe
nätäl Kuuldi ödagu wärsget sünkli, Kes Kana wai (üö)
laamba liba, panti waesse Kondulil, jo kelti Kakke
sisse. A ènngi waadu wõtte.

Sedä sündi Küll esi, aga usuti, et ängo ilma (üü)
nägemede kah seewaä. Ängi aigu olli ilm waga (e üü i)
lõuna ja maha. Suurem sõõgi Külmine olli ängi ärä (ie)
saadanu, enne Märtinätäht. Ks arsti ka nimelt ängedale.
Üks emä pannduu oma lapse ängedale ödagu ämäritsa
aigu tare ossa pääle liiwakõege liha. Raasikse aga
perästi, kui kaema läks, olli liud küli. Emä küsse:
lapsekse, kas wiil sahale? — Wiil sahami jah, olli (ie)
öge lapse ja peenikseld waadus. Üks ema jäänu oma
sõõgiga wäega illdäs. Sääl ütelnu üks kua taksd.
ui, ui, Külm om, ei wiä wiil werist willigi. (ie)

435. Pusu liina all sõda - pesmine.

436. Känt om Köpä (förme) sõõgi sisse pisdäan - apu maga maa.

437. Kui woresse waakuu, lää ilm sulale.

438. Kui ilm suidsu maha mall, lää sulale.

439. Nõud piat iks kummali Käändmä, kui muidu ei
saa, sis witsga wai jalaga ümmbre, muidu jääs inimesi rasps.

440. Kui kikkal kõrs perän, saa meesde surrnud, (witi i üled)
kui kanal, naesde sadnud.

441. Nõijo munas orwati ekä kana munna, mida abese
ruhwesd, eläje laadasd, lammba jäemesd wai ka
muru pääld maasd lewwetti. Sedä munna olli mõni
wimma müs Källe masmise perästi saadanu, et kui (ie)
seda munna sääl lasdas olla, wai ka ilusde ärä
wädes, mõni kige paremb elläj, lammas, abese, siga
ärä pidi kuulma, wai ka muud kahja saama. (uo)
Ei annesd kahju üsd aida, aga muna saadjale Källe (ie)
massa, wäeti sii muna kaks lepädse pulga wahele,

aeti wana ratta rummu sisse, lüüdi tõne pikkune (üü)
pulk tõse otsa otsa jo wisati kulle.
Koke olli kuulda, et sellel wai tõsel, sii wai (ie)
tõne kuum ärä löppenu. (uo).

442. Üks Kõrd kutti üks Küüräk wana müis ükele kalule (ie)
ja Küsse jowwa. Käigi es laose kalle muida ega
wallget. Üks lüdruk kaks kuuldse (kuuld) sedä ja läi
waade tõese tähelepanemde kannuge taari.
Waatse jäi ja pühkisse jalamaid minekil. Tõne
päe kuuli kalul ää warsi ärä. (uo)

443. Mõned aigajad niga Mihkelpäew, Kadripäew, Lihaeilsa,
es kahi wõõrale jõwwa anda. Kubije Jüri olli wa (e)
kawwal müis, temä trehwäs iks sialtsel päewal s.
kalule, kus kannagde kuuldi. Mitu Kõrda olli pere,
naene ütelnu: Annas kah Külälisele jõwwä, ei ole luigal
Päkene Küll! Kubije Jüri küsse, mis sedä kulli: (ie)
Ta wõtt tõne Kõrd luiga üdes. Kui nüüd perenaene
jälle wana munda wabandi, ütel ka: olge terwe (ue)
lupamesd, mull om luiga (üdene) asse (aid) lawwa mana
ja natsäs lampma. Mis nüüd tehtt? Inimese lällisiwe
kikk wällä, aga wa Jüri wahwelt iks edesi.
Nüüd lasdi abene walla jo ütelsi: Külämüis, abe, (ie)
ne lää ärä! Jüri katse akkne poole, nägi sedä
karaä lawwa maal üles, lõmnäs kinnda akse otsa
pääld, ja liiwaasd sia pää-poole püsu, pisi jüle ala,
sis jmsgma, iks obesele järgi.

444. Kui wares mihkõrrda üdsjärgi waatt, kula kewwäj,
talwe waatt ka pellalt üks wai kaks suutäid, rahkgembmille.

415. Kui mäds Kohas, lää ilm sulale.
416. Kas wõlad silla alt silewat wai Kadaje all Kabrel? (Kalu, peasilla)
417. Kas wõlad waka läis valimit wai Kepa läis Kalimit? (obese silla, Kardule)
418. Kas läät Kaara Küüni wai lepä lorni (obese Küllu wai sällgä)
419. Kas wõlad Koolu mike wai Kuusänu naari? (silk, vana naese pall)
420. Kas wõlad aija laksd ällasd wai Kiwi päält Küüasd? (rüüg, peasilla)
421. Kas läät sauna wai sarra päale? (obese Küllu wai sällgä)
422. Kas wõlad silla alt wai silla päält? (Kala, obese juurni)
423. Sõ legije aija laka, Kurja legije aedan. (vaiwa ädr, püdõ)
424. Sopp sälipäije mahan, Kaäger Karrow piki Käken (lina ari)
425. Kui midägi külljä jullu aeki, ükeldi: (suri) mine Kõbisse ällgi.
426. Ma pukun om leib.
427. Nu, nu! Susi uneles, peni mäleles, Kass pidä Kawwa meeles.
428. Mine püsi püidmä, Kaokel Kanagi Käesd.
429. Mine Joe üsd pakku, lewwäl Karu Kala pojage üsd.
430. Kirik Kõgell Küllä.
431. Wana sõna wai wana äpe.
432. Ülekohus küü oma ennde peremüsd. (üõ) (ie)
433. Käsdud küüd kõi, annkud leibä süü. (üõ) (ie)
434. Kelle jalg kalsup, selle sum malsup.
435. Mõtje Käsi ei allale.
436. Küsije sun päale ei küwwa, wõtje Käe päale küwwäs.
437. Olet üle peni assdann, asdu üle aana Kah.
438. Saadje Käsi wässi ärä, wõtje Käsi ei wässi Kuragi.
439. Sõ jull Kõne Küll, näpusd ei näe midägi.
440. Kes wõlls, sii waraseds; wõlls je waraseds.
441. Raasike wällsi, raasike waraske, sis saa ilmasd ilusde läbi.
442. Süss jo sallgas (üõ).

443. Kes saajan saanu sii pulman peeksd (ehe aija wõtt i üüd Kuulsa)
444. Sõ lähs kurasu ällina, Kuni peni Kudsi Kuun.
445. Waga wesi, sütkä põhi.
446. Naese wara wai surma perä.
447. Tuul taonu, wesi wiinu
448. Oma kunit lewäl om saija magu.
449. Tii esi, kiite muid; Käi esi, käse muid. jooge esi, juhi muid. (ie)
450. Kuum lipe leid rõõwit, lämmi wesi anumik (ö)
451. Tule mulle, tuu mulle, ma lää sisna, anna mulle (uo)
452. Paraku Pajs walla ellu, musd pudes, sisine Kasdus.
453. Kirik Küld rõõwile, Külä Kaits Kabrile. (ie) (ö)
454. Kesi Sandi saaja Kuls, wai waese mike waderis.
455. Wanai laka wanasse ega mädä puu maangi.
456. Nuunus arrmu Kergites, wanadus jebä wajoks (uo)
457. Telk leib süwwäs, Kasuun läks leedäs (lewwis) (wälu i magu)
458. Sõ läks Kodun, ammuma abju päält.
459. Pisasd kula kulu, jo sõnasd kõli.
460. Sõ org süümä, juuma, weri. sarw wedäma. (üõ) (uo)
461. Illus nägu, sida maga.
462. Kes raasderakwesd pakaades sii elu äste Kaskes (ie)
463. Kuidas mõtlse witkal, ninda wasdu Kosd.
464. Kuidas sina tõesdele, ninda tõse sinule.
465. Ega ka sinnali silku, Kus ka Kütkides.
466. Peni seeri annab Kui Külälinne kule.
467. Turne enne ohjemesd, perän tõesi.
468. Üks Kõrd pelab kunge, kõne Kõrd ei saa enäma lihagegipellä.
469. Sõi masta milte jebä welt, mis lewi silen om.
500. Jügisöösel ilmal om: suua sõimä, kalsa ammba.
501. Kun legijel, sääl nägijel; Kun Kõnelejel sääl Kulljel.

502. Mõlfal silmä, mõlfal Kõrwa.

503. Müüd peeles jõrabd, ärrgö jorowisd. (ie) (milk pukes i)

504. Peräw (Kapsa) Maarjabel es lehi kuld üles wõlka, nink et akkand rüä pääle paisd, sinsel pölt käis rüä ärä.

505. Kes pällu julka mõisd ajada, sellele ütlebes: kall on sinu mulk ääl kallall.

506. Mulka sinu laage Kulfi Kuud jaa Kuri (jae) peni.

507. Kes Kulfik Kige pääl matkaf, ää peni.

508. Küindlebe Kuu ütel lihaeide Kuu wassdu: Oles minu sell ajal ollu Kui sina, ma Külmäles uu (ebes) puhu wõrsa (uo) örä, naese Käll-piti laigneda ja mihe Kuse luutka, (uu) aga mes ma nüid jaa tehä, minu Kõne silm juusg well. (uo) Kui Küindlebe Kuul õrg jaa juwwa, ei jaa lihaeide Kuul Karagi; Kui Küindlebe Kuul mille Karagi juwwa ei jaa, jaa lihaeide Kuul õrg.

509. Kui kallwe pinu lumege loogan on, jaa ninna aigasd, Kui aga lumi pällu nuuri puid Kalagi murd, jaa Kaalf sell Kewajel pälla kallsi.

510. Kui pala mõsgena paaperse wassdu kuuld on, lükis Külaus üle (ie)

511. Uken mõisann es jaa Kubijes jo opmann justagi läbi, naa räägesiwe esitesi ja Käisiwe Ka ärrä iken ütsköse pääle wõllsmann Kubijes Kaewas, et opmann ei mõesta ilusde mõisa rahhwa üle waliise, piisk Ka midägi omma Kormanide. Opmann jälle: Kubijes lasg le mihil pällu laefelde, lage selle läbi mõisale suurd Kahju. Sedäwõsi naa laulsiwe üllepuhhge. Ärrä märgäs, Kuud puuld (uo) kuul puhhge. Ja Kuls (Kulise) neid ütel pääwäl oma manu, pänd seda müis Kümmend rubla lawwa pääle ja ütel: Kummkas parembede wõllsi mõisd, jaa selle raha omale.

Opmann, Könele jaa enne, Kuidas teiege luga on. Opmann aije iks pääle omma wa jorru: Kubijes lasg rahhwal pällu laefelde. — Olgu, Könele sina Kubijes. — Kubijes Kühab paar Körrda, süite Körwa tagasdja ütel: ehina ele selle päewä örä elänu, Kuma esi Wõrtsjärwe pääl (sinu jõrrwe) Küanis (Küandse), wao pitkane wallge mõrä iken. Sai paalesd wagu, läks mõrä Keigeld poole. eha Keilse ka Kõjolse wilsage Kiane. Kõjo läks Kasuma ja Kaswi sienign taewade. Ha ronisi sedä müüdä üles (üö) taewade. Aga Kahju, Kui ma parawusi jala Kõjo Killesd ärä wõti, eilse mõrä (Kewwi) matkane, Kõjo sahke selle läbi pitkäli ma pääle. Oga ma Kimppus jää Sääl alli salwo liina sinne aganid, Kuruke neadesd Kaedse, kulli sedä pilsi (ie) (üle iii) maha. — Kasa minu pasal Kah näid? Küse öpmann öge rutku. — Ja wed esi sitta, alli wasdas. — Jah, wõle sii raha, ütel ärrä Kubijale, minge jo elage ilusde! (ie)

579.

Lumpainajes arwati Koolu Kurja inimese üg. Kõrd elaj (alli) üks müis, Kellel lumpainai sällän Käis. (ie) Temä es küjö esi, aga Ka läse midägi rahhwa selle wassda. Wiimäke kulli ää nõu: ha läks karga manu abi ölsma Tark öpes: Ja sii üks pihline pulk, ja Kui joba kunnel, (ie) et lumpainai sällgä rakkas kaleme, sis rapa rutte pulk selle mulgale elle, mis sääl sängi taka saena sisen on. Küll sa sis näed, Kes ka om. Müis tenäs tarkka, pidäs (pidse) öpetuse meelen, läks Kodu. Kui ha üles Kõrd tundse, et lumpainai teda killesma jo surune rakkas, rawas ha rutku selle pulga ja pisd (pidse) mulkka. Kui painamine müüdä alli, nägi ha, et üts (üö)

illus nuur kuduruk sängi jalatsiga saatse. Na saewa tõne (uo)
tõsege pia kuttwast, sõbras, ja — kätkiwe palmas. Naene
ollä iks nigu kuragi naene, aga es naara muidu mille
sarnagi. Üks kõrd kui na kiriku na käsiwe, nägi miis, (ie)
et temä naene [illegible] käsg julguse ajal naabrse.
Kadun nõudse miis kätt, mis peräsd naene naabrann, aga
ta es lupa enne mikele sedä ütelda, kui miis temäle
piti üttleme, kuud ta temä saanu. Miis ütl wiimäle
omelsigi ja wõtt pulga saenast wällä. Nüüd ütel naene:
Kats wanapaganat kirjutiwe kirikun wallge obese
naha päält suikjit üles. Nähg sai nimesit käis, aga
wõit alli suikjit külländ kirjakemede. Wanapagane kahhe (ie)
sinse nähtga laenbes wenike, tõne wõtt kõsetd weenest kinne
ja sitkutiwe kublisde. Aga äkki läts nähg poole ja
wenitse leewä oma pää tõne käsi kiriku saina pare (wäki ime
Kollsti! örä. Sedä ma naasi. — Wiimätse sõna ütse
alli ta kui wälk mutikku kadanu ja es kule enämb
mihe nättasd tagasi. Aga omma kõlene kasd, mis kal
selle mihege alliwe, käis ta iks kasimenn, arimenn
ja neele uusi rõõwil sõltgä panemenn, seni kui katse (wäki nigu i
(ie)
suures saewa.
513. Kui pardi-aeje wai sisesil käije meije naad nuuromaan (üö)
käsiwe, alli neil peninatsis üken. Peainutsi alliwe siatse
inimese, kellel peni nõna olsan. Temä kurdse inimese (ie)
aesu õge terämesse joba kangeld örä, muudgu tsoome
mõtsan mille, kohe sis kah inimese patikku kättsiwe.
514. Kui mahi ka suku sillmi kutsise, kule wihkma.
515 Kui pudor wehl saanu, ütelbs: Meri well, jõrw kalku.

516. Tuule pöönisesd arwati, et ka alewat kurja inimese
aig, kes sis, kui inimene esi matkal, wältän pälsude
pääl käi, käesde willä kulle örä wõllmann.
517 Kui kuulepöönis nähä älli, juusdi kalle pevrä ja (uo)
kündi kirwega, wäesgege wai mis kahd terä niisdage (üö)
siise. Tõsel päewäl alli koke kuulda, et sii wai (ie)
tõne inimene aige, aaw siiber.
518. Pisu. wai kuliannad arwati nü kähe, mis taewa
all juusgiwe. Tuliannde olla ka poodis mõwwä allu, (uo)
nigu wähikse musba üdse kutsikese, mis aga peräu paal.
kana näol oma pere miisd küüsiwe. Kes üle kulianna (ie)
omale jõudse muretse, alli ritkas inimene. Sii käis kah (ie)
üüse wällän walwendaje käke näol ja kannde kitsesu- (üö)
gusd prahhi kotsku. Tuliana peremiis piti aga selle (ie)
üle kõwasde waluma, et mõni kawwal kälm temä
kallisd wana kosjat üten kuurmage taewa küdige (uo)
kinnes pane. Olli kuliaad kinne pantu, pillse (pitt) ka säde.
mit siabagu järrel wällä, ja kui pere miis koke wattas (ie)
pässä, panäd temä oma maja palame. Ükel R. walla
L. kalul alliwe iks järrgi miidä kehwä peremehe. (üö)
Wiimäle kutti sinna üks wa kawwal mihele. Tema soet-
endele pisu anna, kes paadi kana näol müüd kui päewä (üö)
aeban salwen alli, ja ainult kallas suurmil sei. Sest
ajast olli nälg ja puudus sellesd kahsd kadanu. —
Ka wäese kuliani eunesd muul näol naabale.
Üks külä miis asdse poodisd eandele üle kuliana. Kahe (ie)
ainsen käsdi kal sellele, kes kige enne kadun waasdu
kula ütelde: Kunat sinu sise. Wäike poig kutti waasdu.
Miis mõtel, kuis ma oma pojale omelsgi karoje soowi,

wisaa üdse sõKiKse Kadaje puhkmade ja läks Lalsge
Kodu. Tõne aasda leidse Kadaje puhkmasd alga õpe saha.
519. Kõrd nägi üks Karjus, et wanamike W.K. pisu and Kodu
poole läks, suur pönn Laska. Ta näedäs seda kõsile Karjasile
sõrmege, ja õKKwa jäi Lal sõrm KonKKsi.
520. Kurja inimese (näija) ehg Käis, kui inimene esi ma-
gas, see näol wällän Lõesile Kurja tegemenn. Niisu-
gusd Kutsusi. soendis. Kui möni Lark siasd luuma (ee)
sõnadege esaa Kinne panna, sis nuudsge soend Kui peni
Kalsik ümmbre joosdenn.
521. Üks wanamüs olli säägin suremenn aige. Tõõ aluse (ie)
Koti all olli Lall alK raha. Ta mõtel, Kohede Ka sille
Küll pänes, tulli sängisd maha, wäll raha ja pänd tulg-
aunda Luha ala, esi ütel: Ärä ja enne üles Lule, Kui sii (ie)
Käsi woll, Kosa pänäd. Sedä Kuulse ja nägi minnij Lõbi
lõhna aKKne. Kui nüüd wanamüs ärä Kuuli, wäll (ee)
Ka surmu sängisd, wiis Lulgawwa manu ja siäs selle
Käege Lukkga. Raha tulli Kui Kõllaf wällä, muudga
üks ütel: nüüd saman pannit, joba wõtat jälle.

1. Ellme ja Allisde Kirikul ehitedi: üle Kõrrage.
Ellme Kiriku manu jäi Lalasit üle ja Allisde Kiri-
Kul tulli neid jälle puudas. Sell ajal es pruugi ärr-
gige ega ehesdige palsKe wedäde, mike koemehwe sedä
KiKK omal õlal. Esaa poiga wäliwad (palgi) sällgä, (lada)
sa Kuwe otsa all ja poig Ladwa all, wiisiwa sedä waisi
Allisdede. Kui na üle Taageberä piiri saewa, wäise
poig ärä ja salle Karkse Kinna mäesd üles minnes
maha. Esaa pänd sedä immes ja ütel: Kui inimesdege

möni aig sedäraiisi edesi lää, sis ei jõwwa müs (ie)
erämb Kolme päewä lewä Kalk. sällän Ellmesd Al-
lisdede Kanada.

2. Mis peräsd surm Kähn om Kui lum Kõrbis?

Kõrd pidi Peetrus taewa wäratil eidmasd Kol-
mes aasdas ärä mineme ja pänd üle wana soldani
eende asemele wõratelt wahtma. — Surm es teki ilma
Peetruse luale Kedägi surete, ja et nüüd Peetrasd
Kodus es ole, tulli ta soldani manu luba küsime,
Kedä ta sii aasda wõi ärä surmale. Soldanä ütel: (ie)
Sii aasda surete (Kuiwak) KiKK suure ärä. Surm tegi
nindagu Käsdi ja tulli tõne aasda jälle küsime,
midä nüüd surete. Sii aasda surete KiKK noone
lepä ärä, elli soldani wasdus. Sii sünnidsi. —
Kolmandel aasdal Käsdi lepä wõrrse ärä Kui wale.
Sellest ep sii tule, et lepä mitte sunnes puus ei Kaswa.
Ja et surm Kolm aasdat ilma soõmäte pidi olema,
jäi ta hirrmus Kõhnas, nigu möni lum Kõrbis.

3. Kes wallge niisa liha om söönu, möisd KiKe sugu (fil
linna küli. Wana Wälgjõrwe möisa ärrä sai üks Kõrd (ie)
üle wallge niisa Kätte, Kaffse ärä ja annd Kotka Kätte
praati. KoKK sai wül Kaunge Keela, mitte Küberedsi (ie)
liha esi maitsa. Kui liha pehme olli, Lahdse KoKK
sedä joba wäljä Käsda, tulli aga äiKi müüda, et maitse (ie)
Kas seal paras om, — ja nüüdäs Kuibi weresd Kilga Kse küsi. (ee) (ie)
Näe imeli KoKK möisse KiKiK linnu Keela, aga ärrä
Kes liha sei, es mäesda üttegi. Ütel ödagall nägi KoKK
Käis mutsa Leandu üle möisa lenndäwat, esi Kraak-
sus äge welisde. Muudugi sai ta Kigesd oru, mis ronga

Kõnelisse. Ronga Kõnelisse, et ommen mõisa maaala
pidi wajome ja järw asemele tuleme. Kokk juusz (uo)
seda Kuuldenn õkkwa õrra manu, temäle seda all.
leme. Nüüd es ole õrnäl enämb püsi oman arrmsann
mõisann, obese Atte ja patKu, Kis Ellme poole.
Tõse lätsime Kikk (päale Koko jo õrra) üden mõisaga
maa ala. Üks werst Ellme KirikKesd mõisa poole,
Kirikede walla Vööd. Kellall Kaadenu ärä oma silmä
räti örä. Ja A sääl just üks lehg wai madalik Kalfi-
päje küüd olli, Kulsati seda madalet maad silmä-
räti lombis, seda nurme: Silmä räti nurmes. Kui
minu esä alla Seol Käis, Kulsati seda nurme üttle.
puhkgu selle nimege, Kuna ta aga nüüd joba maha
natKas jäänä.

4. Üks Kõnd waral ajal elliwe Kats inimesd, üksmüs, (ie)
kõne naene. Müs olli Kawwal jo tark, naene selle waeda
rummal, kõll wai nõrga meelege. Naene Kohend Kodun,
müs tallik wälimidsi asju. Ütel päewal läks müs
willo Kuurmage weigele, naene Küsi Kodun puhtnuja tegi (uo)(
lehmäle, ai lehmä Kodu, sündse Kua läwe iken örä jo läks (üö)
esi Kolla. Lehm eitse ~~wõtama~~ maha, natKas mäletleme,
naene jälle Kuan sümä. Naene sei Kuan puhtan, lehm (üö)
mäletjälle tatka lätse. Kui naene nägi, et lehm Kah
sund lüguk, nigu ta esigi, arwas et lehm kedi aoguk.
Ja ütel lehmäle: Aoguke ja sääl, aoguke, Kaga ma Kirrwe
wõte jo su pää otsast maha lüü. Lehm es pane sesi (üö)
tähelegi, et lüguke täisä Kõrrwagi. Wül tõne jo Kolmas (ie)
Kõrd Keleti ja ähwärdeti lehmä. Lehm es Käsfagi.

Nüüd olli naese Kannalus otsan. Ta wõtt Kirrwe, läks
Kuasse wälla ja lei lehmä Kaolus. Pia tulli Ka müs (ie)
Kodu ja Kui ta seda nägi, olli meidagi pahandus
suur. Aga mis sa nõrga Kesse küsi, Kas iKe, naana, nüüde (ie)
wai praasi, temäle KiKK üts. - Mis tett si sett, ütel
müs, , ega seda enämb parande ei saa, lehmä ellu
aade Kah mille. Olgu päale, ma nülli lehmäl naka
maha, nakasd saa sunge jo lika jälle ~~küü~~ meeli Kapsda (uo) (üö)
wäes." Müs tegi nindagu ta ütel. Kui müs jälle Koduse
wälla läks jo naene oma Kodu tallidasd talkid, tulli tall
äKKi müübe - et lehmä lika Kapsda wäes olli. Lubada (ie)
panna. Tall Käis üks mõnus mõte päässd läbi, mis tedä
ime rõõmsas tegi, nagu tasd, Kui esä talle liinasd (oe)
saije tuus. Sü Kõrd tahtse ta mikele ometsigi ~~Kõrd~~ ääd müüd (uo)(ie)
teda, Kui ta Kodu tuleja nägi et ma ilma Käsude temä
takkmise ole örä teenu, Kuis ta sis Küll rõõmsas saa (oe)
jo minnu päaleKi Kitt. Aga ole teba Küllääd pahandenu
aga nüüd pia nägeme, et ma iKs Kõrd Kõrrald tagasmbesläi
jo alwa asemele ääd nakKa tegeme jo päaleKi wül il. (ie)
na Käsu jo õpetasete." Nisda mõtte naene jo olli joba alla
mise ää meele jo Kitusse üle rõõmusdenu. Ta wõtt like
Kidsu tõrikseed wälla, ragusi wäiksis tükes Kalagi, pasid
pälle täis, läks Kapsda aida ja pasid egäle Kapsdale
üle tuKi juure ala wäes. Et aga tuKKe enämb olli
Kui Kapsdit, sai mõni wül Kats. Kui küüge walmis (ie) (üö)
olli, läks örä tagasi jo eitsel sääsi raasiKe wäsimiseed
puhtgame. Wa Karja Kuards tulli sagasi tKi Kodu poole
Kaema Kas joba sümaig, Kas wõi Karrja Kodu aija, (üö)
Ja pidi pia aigu aijasd müüdä mineme, kuradi like lõhna (üö)

nunnut, aif kulli aijasd; Kaaw aïda, et Kaebe mis
pääl om. Ja nuhjus, kõmnaw Käpäge Kapsda juure alt
leha kükk Käkra; paänd nahkga. Nirda ka tegi käsk,
Kolmande nelläsde j.n.e. Kapsdage; seniqu Kõll käispidi
jaämeheidusi mõisda, es nakka ka Kapsdidege mitte
ninda ellässe ümmber Käima, et neil wikäi jaas waid (üö)
Kabsdas üsst jo leha wällä. Parajasse Kui Rands kablisde (ie)
kühin alli, kulli naene pörrsile Kapsda lehkdi ätima.
Randsi wallakumet kuiid nätes jai ka kirrmus wihet (üö)
jes, jesd nuid alli lemä mikete ää meele tegemine puhas
nurrja aëta. Kurjo kuiid pidi nukeldatama. Ja Kuks
Randsi aïda, Keisse ölle waadi pulga Küllge Kablage
Kiwe, nakaw kirrmu anndma. Mits jo mats! Käisiwe
paogu. Peri känik, rabel, kõmmaw, paänd jussgma, aga- (üö)
üden Kabla jo ölle waadi pulgage. Naene kakid jõrrgi,
et wiil aijagi pääl röömus nikkjele mõne juki annda (ie)
jaas. Jähkmuan jäi ka kagasi kulles waadi manu
faisma, – waadi pulk Kaduau, ülu mahanaeda põr-
mandul, waak kübi. Ja wõtt kuiwwa, pühkse ölle
kajali, jo et muud Käe perädes ole, raput püigle
jaku pääle, et enne mihe Kodu kulemisd õrä Kuiwas.
Kui naene pääl jedä wiisi Kokänd, jälg käwe puul, (üö)
aïde müs aïda. Naene mõtel Randsi olle, kõmmaw kuw- (ie)
wa warne jo kakkd wirutu. „Mis olle temppe ja füüs jälle
olet kennu,“ küsse ta üsnä päha meelega. Naene vabaänd
ennesd ja ütel jedä kõkk Randsi füüd olewat (olle). Nüid (üö)
Könel ka mihe nõudmise pääle kuu alsd olsani örä. (üö)
Kui nüid müis Kuuldse, et leha naesatu, Kapsda üles
Kakutu, ülu ossau, jaku kõkk jällge all pörmandul,

es küü ka naesele Küll midägi; pidäsi aga esiennedesd nõu,
Kuis seatsesd muidu walla saija. Aa nõu olli Kallis Wümä-
ke leif omelsegi: Ükel päewal ütel ka naesele: „Kule wa naesik,
üle amma om pühäbe, sis käämi wa Kälile Käimä, om jaba
mitu Kõrda meid Kuldsuau. Et meil nüid midägi Kakand
ei ole Küllä wiija, sis pääni kutsile paar kuppi maasikid (üö)
mõsd Korrjame. Sane wähä puhkdambe röötwa jälgä, käämi (ö)
süsd müüda lõsdnet sinna suurde mõtsa. Ma kiisö pääl (üö)
üde platsi, Kus neid egä aasta Küllääd Kaswes." Nä
kätsiwe. Joba olliwe penäku ulk maad mõtsa müüdä (üö)
edesi käänu, Koke naene elödesi oma jalage es ole saanu,
Kui neele öge pats Kuuse pikisdik wasdu kulli. (üüi i üö)
Sääl alli üts suur Kiwi jo sinna Kiwi manu jäll müs oma (ie)
naese maha, paänd esi plagame, et sedä wiisi kühjäsd üte-
Kõrd walla saija. Naene mõtel, mis nüid teha, röniisi
üles Kiwi otsa, jo nakaw Kuusele. Sõrmege Kuse ejadele
küü nädälane ütel ka: „Mine sina süsd, sina jälle süsdj.“ (ie)
Küllo.
Rüüsale, Kes Kiwi all sedä Kuuldsewe, arwaasiwe takas (üö)
ajaja ninda Könelewat, pidsiwe puhume ja jällsiwe suure
patsige naha laaditu maha. Naene nägi sedä, wäll naha
laaditu walla, keisse käis õpe naha jo nakaw suure elige
ütkma: „Müs waene, müs waene, kule lagasi, mia leif (ütki i ääld)
laaditu tõwwe kill-lakaki!" Müs Kuuldse sedä Kull,
aga käts siigi edesi. Ja mõtel, Kes siatse narrikse julle
usgu wõi. Aga Kui naene wahet pidämede üts edesi käänd,
jäi ka saesatene, mõtel naasik jõrrgi, Kääns ümmber
jo käts omelsegi Käima. Vige! Kui ka naese manu jõuuse,
nägi käiste Kastitsse mahaa, Kaaf walla, õpe naha käis.
Muidugi jukuid naene, Kuud ka selle Kasti saanu.

Müs wõtt raha laadiku sellgä ja nüüd lättsiwe mõlembi
kodu poole. Kodun pannd ta kasdi oma teedusseen ärä.
Raha alli nüüd kull, aga omelsigi legi üks mõte talle pää
walu. Ta pelläs, et naene ei kõneles wiimäte tõsdele ärä,
sis tulewad taka ässje ja meije oleme rahasd ilma. Sün pidi
nõu lewwetama. Ta mõtles sedäwiisi, mõtel tõisd wiisi, ää
nõu näedäs kallis olewad. „Kähen"! õesas ta esiennedsd,
läks naese manu ja ütel peris täel sõnal: „Kule wa naesuke,
asi amukan, meije oleme kimbus. Kosmi küll piänä mineme.
Pommi sõda tule siijo mäale ja raud nõnadege sirgu, mis (k
kikk ärä sõõwä, kui aga kätte saawa. Ka nakkas tuld.
tõrrwa taewasd maha satame. Säämi pakku. Mine sina
siijo tühjo tõnikse ala, oijo ennesd aga enämb tõse
pääle, a läbi mulgu tuld. tõrrwa sulle kaäla ei silgu.
Mia lää jälle mõjale kahegile." Müs tõid tõnikse üles, (ie
ja naene kõbisi ala, es usu enäp kõwembede ehgädegi.
Müs pannd kona tõnikse põhja pääle terri nakkma,
es silgut waiku läbi mulgu tõnikside. Sedä nähes
ja kuulen tämmaä naene ennesd kui kännitäne kakku,
pidäsi enge kinne. Tüki aa penäsd läks müs kaugele, (ie
ja õegas: „Naene, kas sa elät wiil?" sulli ja tõid tõnikse (ie
üles. „Tule ärä wällä, joba kikk müüdä, lättsiwe (ie
kui suits," kõnel müs. – „Kas sa näit kah, mäds nii raud (ie
nõnadege sirge olliwe?" – „Es näe, aga kas sina näit?" – (ie
Mina kahes näe, muudga sirgu nakkspwe ümmber tõnikse
jo tõrrwa sulle läbi mulgu joba siise. Mia kisse ennesd
ässe kõrri, es jullgu enäp ehgädegi." – Ma ole sia kätte
jäänu, kui siisd sinna peitmäsd ärä läksi, sai wiil pawajel
aal warrjo pugede. Suure warrba ots alli, ei tiijo kuis koge.

mede wällä jäänu ja sina sulle üks silge tulisd tõrrwa
pääle." Ta näedäs naesle omma warwatd, kohe ta
esi tõrrwa palame panndann üle silkkme pääle alli
puutann. (uo)

Pühäbe õegas kirikärrä kanklesed, a warrga
üle talu aedo ärä om lahhgnuwe ja raha laaditu
üden wiinuwe. Kes sedä raha kasdi kelleg. Kähen om
nännu wai kuldigised leidänn, loogu kiritu mõisde,
temä waew sahsten aumsade.
Kui naene kes sell pühäbel kah kiritunna alli, sedä kuulse
(kuuled), läks perän jutusd kirikärrä manu ja ütel,
et tema kull üle laaditu tähowe raha leidänu, aga
ei tiijo kohe müs selle pannda. (ie)
Müs kulsusti sinna jo kiisdi, kohede ta laaditu
pannse. „Mis laaditu sii pia olema, mis se mine käesd (ie)
nõuwasti?" küsse müs. „Minul ole üdse laaditud, wäil (ie)
wähemb raha laaditud nännu. Küsige enne naese
käesd järrgi, kunas ta selle raha kasdi leidse." Naene
wasdas: mia leesi selle raha laaditu sis, kui pommi (wiie ie)
sõda jo raudnõnadege sirgu siin maal olliwe jo kuld. (ie)
tõrrwa taewasd maha salle." „Nätti nüüd," ütel müs,
„teije usuti siatse narritse naese juttu. Kunas om
pommisõda jo raud nokadege sirgu siin maal ollu jo
kuldtõrrwa taewasd maha sadanu. Siatse om selle
naese jutu kikk, kui siigi." Muidugi es usse naese (ie)
juttu enämb jo raha laaditu jäi mikele.
Sellesd päewasd sandik elliwe müs jo naene ilusde jo (ie)
olliwe jõnuka wiil päälegi. (ie)

Uzenäo, kuis wana inimest neidsilläsest.

1. Kui unel ainu wiäl, tule lumi salame.
2. Kui maja palamist näet, lää ilm külmäle.
3. Kui karjan olet, saat pidule.
4. Kui obesdege sõedat, tule tuul, ja just sedä päiw, kuis sõdit.
5. Sõrmus käendes naese wõttmist.
6. Kes wiin ojo, jääb ärges. (ie)
7. Kui wesi amme ärä wii, koolese latse, midu amet, sedakasd.
8. Kui peni pure, tule kellegige niidu, tüli; ratta peni, jagga
c inimene; suur peni, maa inimene; liha, raene.
9. Kui surmu eläb, tule tõisi illmu.
10. Kui unel laolat, illmsi itket.
11. Kui unel sellge wii sõken olet, olet jumala sõna sõken. (ie)
12. Kui unel peenikesd wiina, õlut jaut, wai saija süüst, (uo) (üö)
tule pahandusd, õnnetusd.
13. Kui unel piiredasd jaut, wai jõnmet leibä süüst, tõkendes äädänne
14. Kui unel lamba liha süüst, lõpse lamba örä, tule pahandusd
15. Kui unel sidale lahat, aijas tükkjö jutlu sinu pääle.
16. Kui unel leibä ahju panet, mõist surnut.
17. Kui unel kuänät, koolis mõni surgalene örä.
18. unel naarat, illmsi itket.
19. Kui unel õpe raha saat, kütä kui tõis; wadgraka, wähemb.
20. Kui unel palku ubinist om, saat paisit.
21. Kui unel ermit süüst, tulewe potka. (üö)

5. Pass poesitke.

Kui ma olka pass poesitke olli, äesdi nellä obesse
surnetii weenes, esi isse obese körwar, peremüs saise weenen (ie)
jo kaije mu tüüd ülle. Üks saks sõitse tüdmüüdä, nägi (uo) (ie)
neli obesd ilma mikele äesdewet, mis kall äsnä ime olli
nätä jo ütel: Müi nii obese mulle ärä, kes ilma mikele (ie)
aesdese.' — Kuis na ilma mikele äesdese, mull om jo pais
waan," ütel peremüs jo õegaa minnu: "Ands, piä obese (ie)
Kirne, tule sõija!" Wilkotii, olli ma obese körwasdwälz
län, jo saas peremiko poole, et kalmu jutt jäi kaade.
Kui saks minnu nägi, olli kall obesde esdmise imu
kus sedä jo tõisd, kahd minnu ärä osda. Sellägi kaup
kotkka. Mina koraes sagga kõrmanide ja sõitsime
kahat nellä edasi, seenga ütte suurde mõisde saami.
Mõisaun antti mulle tüüs, liha korsdrenn järgi. (uö)
wakkd: Siatse tüü pääle olli ma kui leemda. Ma (uo)
tükkse liha kindlse wakele, koke minnu käägi es näe.
Mina aga wõese kitke nätä, kes liha mann oles käenu.
Pagan tüüd sedä minu perässd, kosd kudsar sedä keeba
perässd olli. Saanu et mia liha wakkse. Ta käis
õõrbänisd müüdä, jo õegaa: päspoesitke, anna mulle
kah liha! Lõps jo lops! Käisime nüüd liha kindsu korsd
resd maka, ninda et kudsaril õge ääd oidmisd olli,
et mõni tükk kalle kaalab sales. Ütz-alt, ma laka
sulle zäedäle, ähwärd kokk sedä näken." Ma kõbisi
ümu perässd maka, jo tükkse karru kordale koorde wakele
patkku. Nääl kulli korja tüdruk, aije koone nüppi ja
wiis lehmile. Minnu ka küll es näe, aga ma es jullgu

Kah liigale ega elli lähä, arwasi, kui mu Källe saijad, sis ikk pusselüna
ala jõda tule, leka pillmise üsd. Minu sapuded i lehmäle ikk si
panäd aga ühes Koordega nakkja Lehm jäi wigaste, lõppsi õrä.
Nüid kõmmati lehmäl nakj maha ja Kere wüti mõtsa.
Sääl ma Kügeli Källe kuiji wahel, seenigu üks suss mu õnä
sai. Ma leiä Jaole Kõtun Kõdi. Üks päe Kanaad jõdä Küll
õrä, kõne päe elli jobe nahule, es jüü eraus, mundga alasi eraus,
aga Kalmandel päewäl es jõwwa eräma Kaanale, wana
wana elli Käbes. Ja Käsg minnu wällä minnä. „Mine wällä!“—
„Kusd ma lää?“— „Mine sumsd.“— „Ja salwat mu Kalsgi.“—
„Mine wällä.“— „Kusd ma lää?“— „Mine nõnasd.“— „Ja büst
mu ladige.“— „Mine wällä.“— „Kusd ma lää?“— „Mine perrsesd.“—
„Ja büst mu sidage.“— Es awitse üttsegi rahi, nakas penis pälleme.
Ma üttli: Ja elwa äsde pällen sasse Kokka. Ma kuiji üle suure
lammasde laoda, käis lammbäl. Siana mingu lõsi soe eese
sisse, sina mine Kige peräu. Sääl jüü ninda palla lammba
liha, kui wäl wähä Källa lää. Kui mull Kolus eraus rüüwäl
ole, Küll ma sis wällä pia mineme. Sasi tegi nindegu ma
öpesi: Waewald älli minu suss üle läwe seisse saanu,
Kui ma perrsesd wällä Karasi: Karlupsti, penni Küüni
usse Kiäne Karlõksti. Soe ölliwe punerin. Ma josi
nindagu äng Kinne lahd jõwwä, ikk esä perrä. Esä kulli
lõssdege siana, lopsiwe soe Kikk maha, nüllgsiwe naha
ja mulle tulli soe nakasd Kasg. Nüid ma nakasi
selle Kasga sihen piisima, püüsi, püüsi, nakasi sirrguma,
sirgusi, sirgusi, seenigu ninda suures mikes sai, Kuma
peilla ole.

Ellmean, Jaidsmäedel Küindlebe Kuu päewäl.
1889.

Eesti rahwa wanad sõnad.

Tarwastu kihelkonnast.
Saatnud A. Reinit.
Saadud Oktoobril 1888.
(2x).

1. Kudas kubjas nõmma nepp.
2. Kudas wana, nõmba naas.
3. Parmb noorda kui nahkseda.
4. Kudas kõrd nõmma laul.
5. Karja wanadase mõrsk, sudad kummardatanse imast.
6. Igas talus isi taar.
7. Igal metsl isi wüs.
8. Igal kõrval isi laul.
9. Kellel jäuu sellel jalad.
10. Mes peatanse jõnast, karja jarust.
11. Parem nors nagamas kui wüs wingamas.
12. Kell näppu sell süspsu.
13. Sunga tab saue kõrna, nahtga nõo pesabe.
14. Käbi ei kukku kan mast kaugele.
15. Kares waatab isi oma pesa üles.
16. Mis kirmega saadu, saab kirmega sõdud.
17. Nepsikas nojal nepsikad.
18. Kumalad sõdivad nisukatga, karjad jõnadega.
19. Käge ramatad lõoke lõikal.
20. Ilu naine on maja lukk, paha naine põrgu tukk.

21. Mine nakku otsima, naetad nanika.
22. Mees nannatab mihe koobi.
23. Esimene wasikas lähab aia taga. — ? —
24. Kus suitsu pääl sooja.
25 Ega ühelt härjalt nahke nahka ei saa.
26. Ju siia lammast pöitakse nüüa pügada sünnib.
27. Tuhu ei pea enne ära söödama, kui jahul wesmell nõu tuua
28. Ära nakku sulgi, nii lind wiel lastud ei ole.
29. Ega nüll nüllale nurja ei tee.
30. Onnetu ei saa lada, ega tuuijata töö tiha.
31. Liiku on oma, waraste wõõras.
32. Nael aitab noela.
33. Surm on tegemata nii särk.
34. Tüli tuleb tühjast ~~asjast~~. näru näjast
35 Ö ei ees surm sõja taga.
36. Lugatus hit ei sünni enam ühte.
37 Kus on kui lauas pääl on nii ka lauda taga. — ? —
38. Hea lapse, kes hästi tantsib, wiel parem kes paigal seisab
39. Parem suutäis soolast, kui muutäis magusat.
40. Pill tuleb pikka ilu pääle.
41. Täks täna, täks homme, üksnoodikka suur puu langeb.
42. Sitse nannab siiri, hõbel pole hõlmigi naelas.
43. Mesa on targem kui kana.
44. Ära hõista ninda ses, tule seisa meeste ees.

45. Kiri on sõgem (praksem) nii wesi.
46 Üksi ei küla ilu peraste leent, ega tee aun peraste tuuri.
47. Kus ningatus hobuse suhu waatab.
48. Kana hobune woorsa mõtlei.
49. Kes tahab waesele waderiks või palgale pulma.
50. Tee õetale head, või naitse nadala narja.
51. Üks lammas määgib, nõin tahawad.
52. Igal hääl on oma arst, igal tõbel oma tohter.
53 Mis üks ei tea siia teab tõine.
54 Palju lapsi, laiad silmad.
55. Lugatus laps hoiab nua est.
56. Ega õpetaja nurdi peraste tõist nõrda nanuslipe ei taha.
57. Siisjas wees on palju putukaid.
58. Olin üle mõne saanud, siis saan ka üle soba.
59. Tehtud kib siiakse, nagu nii laps kiikse.
60. Kes nõin sõdi sõgib, se nõin majad mätsib.
61. Sarem mett kapsaid rahuga, kui mutsu härg wihaga.
62. Kuras jäätab warna sina, tubi üksnes tuha järele.
63 Õel on ühenda poega.
64 Onnis, nüüa suud õpetamist wiletsaema nüüa wiigal naswatamise.
65 Kus mägi jäält, mõis, kus nõngas pääl nõrts: talwi soo ja rabe
jrs.
66 Kes waese salupoja hõõa ugab.
67 Mida enam rooja, punikiri soni, siia rohkem ta haiset.
68 Ku mataste nõjaka on nergem, nii targaste nõsta.
69. Kes wiga wilja ära sõõs, nii maita maapääl ei ole ks.
70. Tahad nurjawaimuga wõitlema siis wõta aastane linakatt selga.

71. Kellel suur tuleк, sellel suur minun.
72. Kaëa ei anna kabinets, tühi nõht nõgista.
73. Ji olema sõbrad aga kaupa ei wõõras.
74. Kust wõetakse sääl wähenеb.
75. Nõuk kannu ei joa ühenorraga kneäma.
76. Rüe ei kõta must.
77. Imeb hobune, marjad nahk.
78. Tingi tugewasse, marja ainsasse.
79. Lapsele naga wõi kõjasle rukа.
80. Koorale worsti wõi lapsele nannu.
81. Onn kiidjal kahju kaotajal.
82. Ji pulmas hobune põgus.
83. Kalа tooras kaitab, liha toores lihutab.
84. Aho surm on kõige kib.
85. Hullule ajantakse, laik saab iiji ara.
86. Kui wõtad sulidst paha wõtad pajast.
87. Kus pole naeldust, sääl pole rahu.
88 Jüs on inna kõrjal jabe kawis, kui palaw juba wäljas on.
89. Iga noor kaugab oma peremehe õues.
90. Kiatiwas annab kiba, tuamar tarwitab kiba.
91. Kellel pole häbi sellel pole ann.
92. Kes hämuta naswal, se aunta alab.
93. Ehis ajost see ainst
94 Oma ann, oma hais
95. Seõnust parem sõõta, tõwet parem tehta.
96 Parem on jahmi juhataja, kui tarka takistaja
97 Lahke sun tuli palju sõpru.
98 Kui sa sõpra tahad siis oma sõprust näita.
99. Keike kivi wis kalenne koorma ümber kui sunt.
100 Parem on hõõa kui ohata, parem karta kui kahetsеda.

(Nimmike teeme, ei mehe nime.)

Tarwastu kihelkonnast. Tarwastus 12 Aprillil 1889.

Saadud 18 19/IV 89.

(IX).

Austatud Härra Dr J Hurt'

Palume mitte pahaks pärnida et meie Teid selle wähe ajaga Kõnega tülitsama tulеme. Meie, Raks wenda Jaan Wiira ja Johan Wiira oleme Rahvatulеst mustjeid pärlid Tarwastu Kihelkonnast Karjamaid, ehk Kõik es malt wähe, aga meie Katsume päraast poole nii palju Kui wõimalik nüüd ära õpetada Karjata. Meie saadame seda Rahvatulеst Teile es nali nagu proowiks ja Kui Teil raskus olemist kunnistada siis saadame edaspidi weel. Sest Ka meie ei tahaa oma Kõja jõules pidada ja pahandelt Kultpäidlawarata Kui Kõiged seks omad Kirjutusmiste töösse panewad; sest see on ju iga Eestlase Kahus, oma wanad Kõige Kallemad wara Karjata oma Lulewale põlwele säädawa Kawaraks. Sest muidu saawad nii wäga juba meie tuimuse ja hoolетuse üle nurisema. Nüüd on see weel wõimalik, aga päraast ehk Kahaks weel mõnu seda Kallist ja Kasulist

töödd teha; aga juba hilja. Tõnwastlased, näed
Te ei tee mehed olete ja pange oma Kaitse
edra Kulge, mis teie seniajani weel
wähe olete teinud, hüüame meie lõppetu
weel. Sest Tõnwastus on neid Kalli Jõgeri
Killaste weel peidus.'—

Wana jutud.

1. Kolm wenda.

Wõnal ajal elas Kusagil ühes ja oma Kolme
pojaga Kalle wanemad poeg olnud mõis
tlikud ja tegewad mehed nända, et sa
nende päält waadates suurt röömu wõis
omas südames tunda, aga oma
Kõige noorema poja päält waadates
tundis ta juba haldust, sest tema ol
weike ja nagu poolrumalat ja selle
pärast ei teinud tema Kõe mõtlagi
töödt, waid mängis Jõis Kivikaidega
lega; Kuna aga Kõiged wennad tublisti
töödd tegiwad ja selle pärast ühtlasi
wennad oma noorematt wenna.

Enne oli neil juba ammu see
teud läinud, Kuhu nem Kaegiel
le saagi selgus. Ühel õhtul tuli Kalle
ja oma junna Kunni tagasiwad ja
selle pärast Kuhjus ta Kalle oma Kolme

poega oma juures waadi ette, manitses neid
hästi ja õpetanis wanemaid poega, et nemad
noorematt wennalt mitte ei tõukaks ja
ütles lõppetuks weel Kõigile et nood just
nagu Kogu mõe õrualähaseiwad Kaugel
wõeral maale Kus nad paremat ainu wõta
wad, sest siia maale ähwardasiwad sajad
ja rasked ajad tulla. Nüüd jõnu lõpetades
wõtsiwad temad silmad Kinni ja ta ole
jurnud. Kõik läksid poegad siidamt ja
silmapiiraid waatasiwad wahel pidamata
nüüdä poolt maha. Nood mälgiwad ja
maha ja jäädsiwad unele reisile walmis.
Tähendatud päewal wõtsiwad wanemad
pojad hääa juure leiwakoti ilale päale
ja läksiwad silmapiiraalega ennast
majast wälja, aga üks oma wennast
wastu ei tadunud nende siidamest ühtka
weel õrnaks leida tunnistasiwad nagu Kõige
päält sellega ühes et nad teie enesega ühes
ei wõtnud. Kuiwamoodi läks ta noorem
selle ajaks jinna maha, aga nüüdsem
nad juba liikle maad olid ära läinud
läks ta silmapiirilt nende järele. Wäsi
nud jõudsiwad ühe wutkise metsa tagga
juurde, wõtsiwad oma leiwakoti lahti
ja hakkasiwad jõnma. Wiibne wend tuli
ka nüüd järele juure ja palus neilt Kas

monda Koorikest sest ta kõht oli wägga tühi aga wennad naersiwad tema üle ja juhatasiwad teda sepelga pesa juure ja käskiwad teda sepelgaid siia. Tühja kõhu surnuyest läks weikene wend kiiresti sepelga pesa juure ja tahtis neis jäänu hakkata. Aga pesa sest kuli sipelgati ema wälja ja palusiwad endid elusse jätta ja lubas temale häda ajal appi tulla. Sellepäale läks weikene wend kiiwa meelega jäält ära ja roomatas oma tühja kõhu nurisemise waikse meelega. Tõise jõomise ajal ei läinud weikesel wennal mitte segugi pareminе. Siis käsis ema mesilase pesa juure minna ja mesilast ära süüa. Weikene wend läks ja tahtis mesilasi jõõma hakata, aga sell silmapilgul tuli mesilase ema wälja ja palus endid elusse jätta ja lubas temale häda ajal appi minna. Juba tõise kõrda pidi ta ilma jäänu, kuna tõised wennad tublisti omad kõhud täis jõiwad. Ohtul jõudsiwad wennad üht teelu juurde ja palusiwad õunaja, aga perenes ei wõtnud nii mitte wastu, waid ütles: „Oleksteid kolm, siis wõtaksin teid ilma waidlemata wastu." Kiiwa meelega läksiwad wennad jäält ära ja kahetsesiwad küll südamest, et nad oma wanemat wendа üheb ei lasknud kulloa. Nennad kuldkuse weebiega maad ära ja kui nad ühtegi maja ei leidnud, kus nad oleksid wõinud minna, siis jäiwad nad wiimaks puuonasi nii nälga ühe puu alla õõsetes, aga et ühe ronga pesa jäänud ei wõinud nad palju magada waid pidiwad iga wahetega kõrmitsat ootama. Ühe kõrra pitsa aga järeb tuli. Weike wend oli kiirna ronga pesa nende läheduse ühe kõrge leidnud ja magasiaid kõrmeid kõrmitsani ja ärkas üha wenda kõrega üles ja kui tõised wennad jõudsiwad, tuli tema nende juure ja palus neid oma wanemat kohta kõrmitsetes. Aga wennad käskiwad teda ühe kõrge puu otsas olewad ronga pesa ära süüa. Nüüd wend, kes juba kolmandat kõrda tuli ilma jäämа hakkas kõrmitsa kõhu pärast ära ronima. Tõised wennad nuersiwad tema üle ja läksiwad jälle ise nende kõrdi juba tõisi olewad jäält ära, mõtlemes, teda maha jätta. Kui weike wend pooleyaste ronga pesi tahtis jõõma hakata, tuli wana ronto sinna ja palus teda hoidjaste oma pesi elusse jätta ja lubas temale appi tulla, kui tall wahest juhtub häda olema.

Weike wend oli hakeda südamega ja selle päraast

ei jõlnud ka Ka rongo palwet Kuulmata
wai Kuli pann ottast maka ja Kakko oma
wennadelle järeb, fest ka oli pann ottast näinu
Ruhni pasa naad Kakkist Kaunu ojal jõdis
ka ühe weikese mutsa salo punase jõnagi
siin oma wendi rooa Kesse magawad, fest
nad ei olnud weinewad öel palgi magada
saanud. Weikene wend tarwitas seda silma
pilku oma Kasutes, ka Kakk, ruttu kuua
Kalu juure ja sõi kubis ka Kõhu Kaes ja pugi
siis kuwa Kotti ja pesitis ennast sinna asja-
de jeKka ööd ja sõi wagusi Kuulama, mis
saab. Wennad wärKasiwad Kõtti oja järele
iles, panuwad oja ad Kotti ja Kõne wäänis
Kotti õla päält ja samusiwad edasi. Weikese
wennal olid ihu Kaswad selle Kõrmuga
pusti fest Kui wennad sellest aru olek ja-
nud, siis olek ka elu ilma armuta
Kadunud olnud, aga wennad ei Kääntnud
fest midagi waid olewad röömsalt, et nood
Lemast Kahku saanud. Ohtu jõudsiwad
näid Ühe maja juure ja Kätsiwad sisse, aga
panuwad kuua Kalu wälja. Ööndal pea
Kui wanemad sisse olewad läinud, kuh
waikene wend Kotist wälja ja Kätsi noa
sisse. Ta jõudis just paraja ajal, fest per
meiskahnud Lemma wendi waatu walla
fest et nood Kahekesi olewad, aga wendi

kuli käsi nüri mulle, nad näitasiwad
oma wäkena wenna pääle, Ka ilma.
Peremehe Kõhel paneraada oli sisse Zulnü
si jee olla Kolmas wend. Nüüd ei pere-
mees rahul ja wittis nii waates, wiisnii
ühe Kambri sisse. Sääl oli neil üKs kaua,
Ku nad wäljawad pääle jäänud ega ühe
jaoKa üKs waatis Kus nood ööpsi wäljawad
magada. Selle peremehel oli Ka teatud sulgel
Kübarad, nee kuluwad ühtu sinna aset Kegema
ja Kui ase tehtud oli mutsiKasiwad nad Kaisse
oma hõlma magama. Wennad läKsiwad
Ka naiKo iga üKs ühe juure waadisse ja olek pea
magama jäänud, aga sinna kuli weelpere
it ja Kaus mütsi Kõrs ja pesni igaühe
poisi ja Ka kübarad päha ühe mutsi. Päitsi
est Karwo ja kübarad päält Karwa. Wanemad
wennad ei nõisknud fest midagi arwata.
waid mõtlesiwad selle jüle, aga wennad
olewad ööpsi ärkwad, aga weelgi wend ei
üldse Kui magama olid jäänud, hüüdis ka:
" Wennad, wahetame sõnnid ümber, fest ega
ja hoiab ei Kähenda. Wanemad wennad naersid
Küll lemo jüle üle aga wahetasiwad emeti mütsi
ümber. Hommikul ärtas weike wend üles
ja hüüdis oma wendi ja ütles: minu Kübel
peal on Kõri maha loigatud. Wanemad
wennad naersid nagu ikka lemo jutu üle, aga Kui

mäel oma Körwale waadanud, kes juvad nad oma Kõisle poolega näud ajama läksid olevad. Näid läksjuvad jõõdt rutlus ära ja tulivo tuliwad ühe Kuninga lossi juure ja lidjuvad jäält sea teenistust. Kaks vanemat wendo juivad Kuhja viletsa ajaga weike wend ja Kuningale kua pidilis. — Wanemate wendade liha läks weel suuremaks oma wenna wastu ja nad walitsejuvad Kuninga ees et tema kua poig oli juurusta nud üht wakka kadrid, kui ned mulla päale maha Külvelakse, päewa ajaga ilus Korjata. Kuninga jõo Kuulis kua poisi ene se ellu Kutsuda ja ütles. Sina olla juurustanud, et sina päewa ajaga wakka kadrid mulla sepitsiles Korjad ja Kärs Kis oled pollu päale minna. Kuhu juba kadred maha olid Külvanud ja õhtuks wahe Ka Korjata ja kui nüüd, siis on polu Kõik nud. Waikene wend läks pällu paale, wottis ühe kadre kera maast üles, wiskas wakka ja hakkas Kibedaste nutma, et sest jõe ei woi ja üllest ei mimemu teha. Temo nuttis jäält Kaua ja pöitse hakkas mädalale minema. Läks näpi ta üht lepelgast mocar ranivad, nüüd kuli kalle sepelgale kubamine meele, ta Kutsus sepelgad sinna ja ütles Kaks Kolme oliwad kerad wakkas. Kiiri oli niihästi tema

Kui Ka Kuninga sõime puur ja kuna sai weel kauma aeu sisse Kuienne, mis aga wanemate wendade jüdam wel enam wihale äritas. Näd walelajiwad Kuninga west kuspais olla kubeanud ööeiega ühe wahast Kuiskuchitada ja ühe ime ilusa häälega Kulla sinna tonnituma. Kuningas saatis kera nüsama ajaga ahoaru sugu oma juuredamast kerda. Weike wend läks wanemate wendade naerusoa de tugi oma Kio Kallale. Tä nallis tükki aega. Kui hääkiste ütles meelsasti sirsides tunast maoda lendas. Kui hüüdis ta ta mesilasi ja Kärkis nüd wahast Kiridud ehitada mis Ka silma pilk walmis oli, ja gä nüüd oli tal wee nuu, Kui ta Kulla saada. Aga tahtis ronte meelde ja Kahe hüüdis ta selle sinna. — Renk Kärkis ees pala, ütles luwalus ja ütles kuna ene sega ütles wõtta ja sis ene sele selga ütles. See sündis. Ronte läksis ülles pilwede alla ja lendas otse päewaje, Kus wanna poeg oma selle ga nii Kulla jooksis pidas, mida ta päewa oli wahmistanud. Sinna jõudes panis ronte ees wanapaganna Kõige Korstnasse, Kus ol wanapaganna tütar sepsi Kuulis ja Kärkis ees jäält natuke Kumpa pala sepi Kahlase Kuskuda et sepsi Kunagi wahmis ei saaks ja temo ise läks sepi Kotta Kulla tooma. — Kõik läks õnnelikult minda. — — Näad ölnud juba päa Kükk maad ära läinud. Kui

wanapoegane sõa mäkkes ja taga ajama läkk
Kui la jõbo ligi kakkka saama Kaskis vanb
wutkest wendo leitsa tõra maha wijata ja selma
pilk jõudis wana ja apanaja pägenjale wahel
juur mõõga Kust ta Kükk ayo järeb juure
waewaga ülo pääsb ja Kui la jõbb ligi kakk
Kas saama, tõjati lina maha ja jenna
pindis juur järg ja jenna jäi wanapagan
sisse ja upus sõra. — Nüüd jäeti ülusaalu
päigale ja Kui Kunnup oo lõbe õrtsaus
kakkas Kõrisi mehe Kas wõisi tehjema
— Kunnga and is jälle võimuga wutkjale
wennale pool Kuningriiki ja ema kõrra
naiselle. Aga nüüd walitsa wenel
Kuningal ei nakk Kuhjer õn lubanud
ema Kuhja ja ühe põllewa maja ära
Kustuda. Nüüd laskis Kuningas üks
maja ja õlima panna ja nemad pandi
ühe talu paab poisti põllewa sees majasse
ja Kästi ema kõrd ära toimetada, aga
tala läks nakturest ayo paraja Kookis ja
nemad Kukkusiwad alla Kõrisi, aga
nemad ei saanud mitte ollu wanast jest wait
wind oli enne talo laskenud läbi maja
ja jenna Kohta talo alla augu Kaewa ja
jenna pehmid asju ala panna et nood
mitte ollu ei saaks. Wõitu wend and is neil
andeks ja sõda is ema abilisteks ja Kui nad
ära ei ole jurnud süsiawad näöd poega wel

Uhel ilusal suisel päewal miangisiwad Kolme Kaja
poisid ühes Koos. Mängimise juures läinud Kaks üke
wastu tülisse ja mõisiwad ka poo mise juurna. Sõda
läinud Ka sis Kohtu otsust täitma, (ise silma
Kirjaks) et sis jälle natuke aja pärast maha
sõtta. Aga saanud parajaste pois ühes poodis,
sõdi jooksnud wana suure mustt emmis
ema pärsaste metsast wälja. Kaja
poisid nüüd taga ajama ja joosnud temaga
ilma asjata Kaua metsas ümber, kuni
ka metsa nende silmade eest ära Kadunud.
Nüüd tulnud alles poistel meel, et poodud
pois alles ema Kahwi Kannatas, jooksnud
Küll sis isel juure metsaga tema juure
ja tõmbanud ta ülewelt maha, aga
juba hilja, sest ta oli jo ära surnud.

Wanad laulud. (Teoryse laulu)

1 Mistis mina tillukene
Sen tõõda tellaenne
Mistis mina Kiiru selga
Sen Kolli Kandaenne
Mistis mu jala Kõvera
Sen teeda Kõndienne
Mistis mu Kämba Kõvera
Sen liba jüüenna
Mistis mu Kael Kõwera
Sen rokka juueenna

Mõni Rüll Riki mõisa maada
Mis Riki mina waene
Riki ma leo kabuda
Oma ruttu rüüc Reska
Oma paRtsu paadi Reska.

II Harjas orjalta Riisiwad
Ruunas nii puha tulewa
Palju päiwa on pühise
Palju nädalid näärise
Palju's palwe reenise
Siis jääwa pulli pukRamaie
Siis jääwa Harja hingamaie
Siis jääwa jõewe jeljamaie
Siis jääwa ihke hingamaie

puhaste ära joodmine

III Eraje ma puha ölki
Näija paari wäreewast
Sukkama jäiwa mudikRehma
Riisendama Rärja lehmad
Siis jääwa uRsi kulwasmaie
Wäraki wärjemaie
Harja laeda Harjumaie

Puhaste Harjasse Rutsmine

IV Pulgi kõr jülle puhaRise
Pulgi uude juurde
Newadele Rargelle ;:

V Kuimina hakkan laulemaie
Laulemaie lasRemaie
Siis jääb Rüba Rullemaie
Wiisi walja wooclamaie
Siis jääb jerwi jeljamaie
Siis möte jääb mõtlemaie
Laew jääb lapsiti sinnema

VI Kulle Ruun Rutsub ülsi neidu
Ülsi neidu laisRa neidu
Om ka Wirun wai om Harjun
Om ka Wirun witsa pääle
Harjun kaewa et Elja pääle
Turjun tõmo kutsi pääle
Sis ei ole kiiruste lenne Rääda
Ega neitu nänne woewa
Kabul Rangasta Rudawa
Sõrm ei nüüa niitsenüüa
Jala ei jõtsu jõtse lauda

VII Kuimina alle mõisa olin
A mõisa olin laari jaie
Siis ma kurbu Rinni wõi
Jamsale jõrgi jaase

VIII Mina woene wakarjeppa
Kehwa mees Rare kegija
Tõllu mees pohja pannja.

IX

Nõe Kun minu nõõgutaja
Kuule Kun minu Kuulutaja
Ja halli Kui jee Kaasi
Ja mustа Kui jee ütki.

X

Kukko ja üttes Kanadelle
Lähemi jalus jobitsema
Jobitsema jaoda Tera
Üks jaab julle Toine mulle
Kolmas Kõri hoidjalle

Wana mõistatused.

1. Maast kõrgeb maleni puu, maleni
puust Kaugka puu, Kõrgo puust laiaks
laiast lennt juur mõõ. — — (Torne)
2. Sambliku sammatte, lõmi Ku pokitte (Kasjun
3. Kapatte Kaunak, Kuldmunad jes. (Tuba)
4. Ühuste Kooba lõwe ehem. (Wana jaoba.
5. Kõwer pajun aknapaal)
6 Kuld Kangast Kootes, hõbe lingadega
7 Ühe alasti ilus, riidega rumal. (Tuapiraan) (Kuu Kaspuu
8. Päewa worst, õõse joolitte = (Suhkur)
9. Mis on naiste tahtо ja Kana mina räägib. (Tuba põrmand
10 Üheritt Käheritt, Kiwi Kõrwal Kiikitab. (Suim Kõrg
11. Mees lähab mõtsa, teeb liikuje aarde. (Kuse ja. b)
12. Mees lähab mõtsa, wisKab looga kuumme (M. Kuusk)

13. Mees lähab mõtsa, Kohtt Kõdupoole. (Saare maapt
14. Römeri Kas Lapsab kilbi Täma ära, luuft
wiKatega puu heinamaa paal (Päikatamine)
15. Kaswab üles nahtо ja kuu, jiskki jiige nagu puu
jun jõlmin winnan weanswiimoc Loomа
mina jaan. (Linad
16. Wattwas ja Kõõ ahas Kuldne. (Kiiga)
17. Kibu räbu Kattewa, rebase nahk perse paal (Tulle vaatega, traumine
18. Hargutta riet ja pisto Karwast. (Kõhuõppe aparaat.)
19 Sill lähab Karwaste sisse. (Kinnaspaetatse Kaalu.)
20. Lihukese skjaa ja Kangele ulatawa. (Silmad.)
21. Kümne Kõõri wahte ja üks lähi aun (Wankre rattas)
22. Pääll Karwane ja jest Karwane ja ühe Kja
pääle ümber Karwane (Heina Kuhi)
23. Ülma tuuka Kongerdab. (Jäge jaaKpk.)
24. Kuld ämm hobi waagna paal (Päike)
25. Pime pistab luine wälmab, wintes wõnder
wõõnab Kõtte, wis Kab alla Kaldriste
(Inimene jõõl lusikaga)

Siin on niid nattitte waana waana mi meu
Teil jaadame ennall napu proowitte ja Ku
nad kuuld Kannatawad, siis tahtam meu
nii palja nui wõimalitte pääraste wel jaada
Seda Kõige esimest juttu, Kolm wenda on
Kilb mitmel maadi ja Kajuba mõni tõõ
aga mei panime ka ommetti laskjepaal
et Teie teda õrad ei põlga Ki, jiia üles.

Seda Kirjutawad wennad Jaavan Viira ja
Johan Viirov.

Tarwastu kihelkonnast.
Saatnud Jaak. Käger. (IX).
saadud 18 15/XI 89.

Tarwastus 28 Okt. Kägarast 1889

Kõrgeste Armulatud Härra!

Sulgen alandlikult paar riŭa wana warakamalt poolt Teie ette kanda. —

Wana usk mis sõraegu weel rahwa keskel wali ülest. — —

1. Kõnnist wälja minnes ei arwata kunagi haad tähendawat. Kui naine wastu tuleb ehk ülanes üle tee jooksel. 2. Kui käigu ajal kendab tähendada õnnetust. 3. Kirinu haakist kaewates kuskil kohas kendawat tähendada surnu sõnepea kuulda saada. 4. Kui Braut kuhugile maja läheb, kun otsa ehk põne pääle — juhtub jooksma siis tähendada ka tule kahju. 5. Kui kewadel lina känilast ajamast kõrta teatuse pääl juhtub nägema kaswada pikad linad kui maa pääl siis luhi kesk kui pennates siis lemlikest. 6. Kui naesed nakk mure minewad siis ilmad mõnda õnnetust looda. 7. Kui ei tuleb noored paukendes ilmad

Kalendada [illegible] 8. Kui ruhugile reisi päab
ninnes nura jala [illegible] ehk jaabas enhemb natte
jusktab tulema Kalendada halbas. 9 Kui rüe
hommiku [illegible] ja mis juures pahu püü
jutkab minema ja äraon laste juures jüs
olla koota [illegible] Kewadel sell päewal naris kust
10 Kui nurest luiged ja kanad jügisel Körgest
lennates lähawad kulla sügaw kumi talwel
kui aga madala kast tuld [illegible]. 11. Kui
teenrid Kewadel töisse talusse lähawad teenistusse
jüs ei läha, nad ku nagi Esma päewal aga Rõõ
ka Kewadine [illegible]. Karja-laste mine ei sündiwat
neil päiwadel. 12. Kui Kaks [illegible] mööb kulla
Külaline. 13. Kui Kana jalga [illegible] tab saada
[illegible] Kuulda. 14 Kui [illegible] sügelawat jüs
jüs saada wüna 15 Kui pöse nurga sügelawat
jüs saada nutta (ikka)

Almade alla kähendusest.

16 Kui Kanad wara õrtsle lähawad kähendada
uusi ilmu 17. Kui siga [illegible] Kannab minna ilmad kurjale. Kool ka aga
[illegible] jüs pöhku [illegible] wõija minna ilmad saab
18 Kust pööri päewal kuul päält [illegible]
[illegible] wel Kana ala wat. kuni töisni pööri päewani

19. Kui Kuu loomise aeal wih mane on koote-
kaske Kõik ja kui see sugust. Kui pühm jälle
koote kaske jüs kuu ma n. n. s.
20 Kui kuude lehet jügise Kaua kuude alas
[illegible] kulla waraja ne Kewade
21 Kui talwel kuskil Kuus Kede all kuue päal
päästi kuusk käbi kübe meie maas on jüs
kulla päästi wilja rikkas [illegible].

Kuugid kästi päiwadel.

22. Joulu aeal peetakse terwiseid Kõik Kolm päiwa
ilma lüügu-ta maata laua alja päal mis leiwa
jätku pidada kähendama.
23. Ei mesel pühal ruttal iga üks maja peremees
Kõigi päält Kõiu ja lüügutab Kõik põllu
pistab ära nagu adrad äglet n. n. s. ja pidada
töö joulu kähendama.
24. Kui on joulu või laws alas kuulamine kus
pool Koli nad kuulda on päält poolt kooskaske
[illegible] saada 25 Wana aasta õhtu wõtaksi
Laulu raamatust iga ühe õnne päält wärsi
ja walatakse õnne.
26 Tõnisja päewal Keeletakse Siia pea pool aas
kapus kide ehk kangi paksu putru [illegible] ära
Tõnisja päewast peab weel peremehel pool kuus
töitu alles olema.

27. Küünla päewast peab wel pool inimest kwitust talles wõlma peremehel —
28 Warla päew on ka jala jõõmise päew ja lasta ühe kellukõega Linnu. wanem rahwas läharad kuhu gib. kaugemale külasse nuna noorem rahwas lume hange otsast otsas linnu laulões lopek. „Mein linn pieku"
29. Madisõa päewal pitsata puu putukatele ja maa marglastab ehk siis kõõma ja kui madisõa päewal lumest palab pitsata suwel palju parmusi olema.
30 Madrja päew peetakse pea aegu küpses Jukkele ja Sicale antakse wõtet kätte. Tuld ei wõeta enam ohtul üles. Sel õhtul on ijjärane suur puna jõõmine kõrtsis.
31. Suurel Kelja päewal on wel mõõd proogu Jarwastus mõnes kohas Tanguõega ube ehk ei neist süia. Ka peab karja pois pes Suurel päästi linu pesi tahtab leiba sel hommikul enne päewa tõusu laastu puru wäljast siis toomas. 32 Peetri päew on keina aja ette Kuu lu-ka mis päew, kui sel päewal kangep wihma saab aga nügi palju aega annab ot kuiwaga saab mes hobusse selga istuda süs

süs wõida ina kuiwa keina aega lõota
33. Süri päew on suuremal osal puha kui sel päewal ehk õial wel külmetab süs külmetada wel seitse õõt päewa, kui ohmetud päewa pominu halla wiskab se on: kui maa walgeks härmatab süs olla teratet rukkist lõota.
34 Pärtli päewal pitsata õunadele ja Kartuli tiitele nagu manu lõõdama, sest ennearwati / alles keina nagu juures olewat — ka nüüdistakse rukkist ikka wel wana moodi jaride, enne Pärtli päewa. Kolm päewa ja pääle pärtli päewa kalm päewad.
35. Laurentse päewal olla wanasto linud tapetud
36 Mihkli päew on praegu wel puha süiakse lamba liha ja mõtelda takse talwe päale
37 Hingede päew peetakse isi aranes tähtpäres tapetakse sel päewal lambait ehk siga ja peetakse wäres kest. se on: süiakse wõeri Rahwa ja mõeldakse hinga ma läinud wainastele pääle kes nüüd nägemata näod käima tulla omaste juure taewast.
38 Hääli päewa puhitsetakse selle sama sõõgiga aga Hääli sant on noorde rahwa juures ime kore mitma. Sugustele naljatuskega

39. Kaari joewa jookta on sis sama ütelda
mis kingele päewa ja ükkaeti paewakotta.
öhtuse jõugi poolest.

40 Jaani päewa öhtu kohta jutustawad
wanad inimesed kes oma silmaga näinud
Tuli tehtud kuhugile metsa lagedale päale
üles kõik Weised (elajad) asetud ümber tule
ringi igal ühel ulnud raua tükkide kaelas
Kahwas joonud tule äres. Walge palaja
(lina) päal olnud kõikejugused jõgist kä
wiin ei puudunud mitte. Ka tehtud nukku-
ja mõnda muus mänguse üks wana laulon
Tarwastus Jaani öhtu kohta ka wal kutsus

Waatake nüüd Jaani päale.
Jaanikuu
Jaani silma terawa. Jaanikuu
Tõist korda rua (rukki) terasse Jaanikuu
Waatake nüüd Jaani päale Jaanikuu
Jaani pöa peakara .....
Tõist korda kaara kahara Jaanikuu
Waatake nüüd Jaani päale Jaanikuu
Jaani jala jäneda Jaanikuu
Tõist korda keswa jäneda Jaanikuu

Mis sa tuli kuwale Jaanikuu
Tulle ja ne jugise Jaanikuu
Ka oleks tenne Jaani ülle Jaanikuu
Ka oleks tenne Kaari kahja Jaanikuu
Tooks nüüd Jumal nue ilma Jaanikuu
Uue ilma walmi wilja (kuiwja) Jaanikuu
Walmis wastotse (uue) ümala Jaanikuu

41. Ruki lõika mise lõpe tuhl wis katakse sirpis
üks wõtab oma kätte Rõigitse sirbit wõtab
Sirbi tera wast alsast kiirmi mitte sirpitse pääst
Jüs wis kab üle pöa selle sirp tõuki seast välja
Kargab. See ei lõika wat enam tõine aast selle
rahwa jaas rukkit.

Lõppe laulusc

1. Nüüd jääb sirp seisma maie
Kumer raua kalle maie
Jumalaga nüüd nüüd
Kaari jaga nüüd naa
Jõe nabra kuiseb naise
Jukeligu kui emaxi
Waber wänge narwa maale
Jukeliku kuru maale

Paar wäi resst lau lukest.

2. Miks perast teil maja mädalb.
„ Selle pooralt st suiseja sulast
Maitsa nii maja pitoja
Hoitu ma otsalgi.
Noortaja neiu noore
Nõrkon nõrme künnijasse
Wäike kalu wäesse

Waene laps.

3. Mina waene waesana latsi (laps)
Sandi kene saama latsi
Seien paraast pütsi reitsa
Latsin laaneast männa latsu
Süsti seisan ma siletam
Kuldan kulla Karwalisem.

Kui Suomal terwitt annab, ja need sinnest
punduliist reakest wastu wõtmist leiawat
loodan Tarwastu rahwa kalomurdes rohkem
riputada ni melt paar juttu ja kää pev tais
mõistatusi. juba ennuq. Korja tuu aga saatmata

Sie Wäga tänulisele raasvele tööle
soowil kuhat nõrgast jõudu mitmek
Tarwastu rahwa sõbra nimel. Jaak Käger

Tarwastu kihelkonnast.
Saatnud J. Käger.
Saadud 18 4/I 90.

Sel 28 Detf. 1889.
Tarwastu
Kägnal

(24).

Jallig julgen jugu wana wara jaata.
Paar juttu kirjutt Tarwastu kihelmurdes.
Mis Kõrgesto Ministerium Eesti-
keele uurija ja Wana Kulla-Kaewaja
Alt. Kõige tänuliKumast jõuamest
Jaak Käger

I. Narwas käimine.

Jutuja enese jutust.

See oli just küme päiwa enne nalliste Jõulu pühi
nii kõla-kubjat Nõjatst käsu kõi st Wõnna-
oor Narwa läät. Mia oli isti Peremehel ja
peris oori päal käia. Ilm oli nül rango
külm aga mis sõs parata saad nii käsu
kätte anias. Wa rõõwa kitse poolest oli
kül üsna kehwa kõrd jõatsel külmal aal
wälla minna, aga ai nii ja ma jõlgo mi oli.
Piiti paar walgit willatsit kaltsu jalga.
Jalge ümmer mähkesi paari wilatsit rätte, tõmmasi
musta põlwsuka päal ja Narwa poolle otsa.

Pikaga ammeb pisti särgist rampsuli pääle
Kapukat särki riide pääle. Wõtt rinda kätte
Lamba nahast rõiwega kübar päha ja oligi
rõõmus. Se oli kül riide enamb sõnne pääl
et särg ja kapuka käisse koguni lükisse
olime. Mida wanna põa rääkpat weel kaembasi
kes selle kapuka käisse kogumi lükisse ja
weel waatka nahast keies. ———
Õhtu keiss taoselt mewaselt õlest palima
ala, pani lamba naha arjasse pääle. Wõtt
kanepiss roomo tõmmasi rauaga käätt läbi
Reele oli ka alla mewaselt talla ala pant. —
tubli wärts oli puka ega nuristo es saa.
Per-naine rut tubli lewa natti naha ———
üsna kiriss saa ra pääle. Oi oi sõal oli ka
naud. Sehen. Kolm pätsi leibä. Jeus Sia =
kuts ja sõnne kolmandigulise räime rasp kah.
Kümi es ole enamb kedagi. Pani wa musta
ruuma atte ja muud ku minema. —
Moisan oli juba kõisi kubjan ja uni kun
Kelline lähe ehen. Mida kerekki ka mõnda warämbi
Keta ma tohtsi. Kihutsi aami pääle ja oligi
tõsti wori mesteja minemas.

Kül oli ka külm naha, seda wõib õige ütelda
Saasja üllewa mõisan pääle 30 raadi ollew —
Nõnal ja sõnd es kõi kül edimelt midagi
aga kõe warre oliwe mõnelt (pattalt) palla, nede otsa
ei riig pääle kinni. — Õdist oliwe nah
abena ja sõnsse ära ümalet nagu kuni.
Es awita mõnd midagi, pani aamik
wa pilli sisse, lasse wina nella natti täis
wa külma rohtu. Õga mia kül wõna
joodis es ole, aga mis jäs üdaga õge ära
kõsi. Ku külm kõiken on. Kubja ja kiltse
kuliwe kül aga kes sõst kulles. Õhtu läits
külm iski rõwemasi. Ütte nõrtsi manu
jäime õõsse. Õime leiwa natti sisse, aga
leib oli ara külmenu nagu tina. Es saa
sis mõnd lasseme nõrtsi mõist jorku putru
keeta; seime ja puhasime ka rosine kos
kennigi sai, ku wõi nati kubjas minema käis
minna. Külm läits iseki rõõmasi, õga
nõrtsi manu jäi midi arjesse; kabesa anti
tõste oolde mõnd ku iseki ehi. Mida jõud
kül kolm päiwa waata pidada. Aga neljandal
päiwal läits ol õge sandis. Ilm nannas

Kangesse kuskama ja märrama, üits es näe enam ütte ega tõine kõist. Ilm läi juba üma viku masse nüüd eli õge watt. Sund ega silma es näe, ikäe warre külmetäive kangest. Sest eli sinul Jumalale tänu tää et mul wa kubli ebene eli ehen. Lasse ikkei lasse ummi lu me mõõdo ehi, seni ku wiimati lõuji eli aid ehen. Summasi lumest läbi roniji ai ehja õge waatama ku kuttal ma õge ole, Käie läbi kuisu ütte vonetse wiimati. Ei muud kedagi sõksi mõne puu lumme, aie ebest, ei uuiti körwast nõnda pailu ku ma külmemust seraft jõuji, sis wõi ronisime wa mustaga angest läbi seni kuni õune lüü ette. Wa Alust puusti, koer nasks aukma, üits inimene kuli wälla. Alia kerati ja ronisi üli läwe tarre ja muud ku ehju pääle, õnnes eli ka ju peris lähi. ja es kunde enne ku omuse Pere mees wa tää mees eli ebesja ilusti walla wõttan, sõõsi ette ten nu. ja and minule ehtel ommuku suppi kah, Alia tänasi õomaja est küsse tee, ja lätsi nõnda terwe mäis minema At es ole mitte miastkui wiga mul ega wa Mustal Jumal täänu.

Tarwastu kihelkonnast. Saadud: 18/1 90.
Saatnud J. Käger.

Wanad laulu riismed.

J. Käger

I

Olen mo keilu ennuksesja
Kurku kullosk muinaksesja
Siis ma sellas pilli kääb
Kõllas kannulde kõlina
Sarsa suure sarwe kääb
Wene wäikse wilis pilli

II

Kui kakkan mina minema
Kakkan kui kani sisma
Tüür kübu küstemaa
Lager kübu laulama
Siis lään läbi päälle päiwa
Päälle päi wa alla aia
Wahett wiie wikerkaari

III

Weli oli alla killuke
Ono poig oli ulluke
Tädi poig oli käsi mees
Kesse piab sitta minema
Weli piab sitta minema
Weli pilla willetsema
Soa sina mingu ehken soa
Oga kaugele kaga soa
Eher om kiwiste külma
Kaga wäiste (mugo) wälkumisi
Kesse ka kesk sõtsa
Sigi lippu kantida

IV

Kül mind pulma kutsuti
Kül mind waaru waewati
Alul es ole pulma riitida
Oga waaru wammusita

V

Tei oli pika Pikenbuki
Tii oli laia laiwa pääle
Sääl mind pitsul pekseti
Ja köwa nöudel kõmnati
Kui mu wenod sita kaarsid
Nod kuke kuliste küllaga
Wüke mind ullust uuilaudast
Karu külmast kaameristä

VI

Sas mu ello wõjake
Kaswa karja wiisake
Tõuse tamme tõkurake
Küllap wiial olgita
Tamme tiik wal kattajaita
Ubinal satajaita

VII

Äijn äijn kussu kussu
Aaja maja maimukene
Ilu ilu suure maasse
Kaswa kasua karjakesse
Ette, nänni, pikkukesse
Su suga wõja suure kesse
Ouss kobesti koojasse
Aulut karja ajajasse

VIII (Nänni lehma nüsijasse / Ätte karja karjajasse)

Sõksin soo ja lamsin laane
Könsin kik kõrr waarikn
Otsin kääda ällimaada
Otsin nõrka nõja puuda
Esole kääda ällimaada
Eya nõrka nõja puuda

IX

Alis sina augud kabbo rantsi
Purelat peni punane
Ära tule kimmas kiusama
Wana witi wõistelema
Suwel seitsme ja sammisida
Talwi kapsid rai peida

X

Tu onul päiwas pätsike
Katles kuus kakkuke
Ella lää ane õllimaie
Lagra kesto leiamaie
Tulitulu ja kõstis kännu
Aie mu ani wesilla
Lagrasest lainetta

Wanad sõnad.

Wanad sõnad on suurem osa juba
rahwa käest ära kõjotud selle pärast
sest on raske leida mis sugune
üles kirjutatut ehk mis kirjutatu
kisagi julgen mõned weel täheldada.

1. Enam kündaja kübara kui
Ameti meke sobine.
2. Ehk aeg sikk pesemata ei peeta
aga sõmata ei jeeta.
3. Kää naine kulgib walgema
Amme (särgi) kui kalb pesep
4. Kes annetust ei anna aga jee
tlikult ka ei anna.
5. Ei woi õnnetu elada aga
terwisega kõik tõõd.
6. Elä nõrk kudas näis
7. Parem kuiwa rooga ülo jätta
kui rõõku lõkki jüa.

8. Kuda sõõk nõnda sõk kuda
sõõk nõrda sõuk.
9. Warajane wangutab pääd
pillane kõpitsap kõrwatagat.
10. Tilgat kitt (pois) saab ikka naist
aga kuldmunn (neiu) ei saa kokkole.
11. Nina otsa näet aga ela otsa
ei näi.
12. Warajane wasik lahab ikka aia
taga.
13. Wiletsal wiisa king õnnetu kaua
elab.
14. Warajane wasik ja hilgane
tallipe.
15. Kää karg sõõma, weri jaos
widama.
16. Ära wana raco enne kisni aja
kui wastast walmis ei ole.
17. Suur pala ajab suu lõhki.
18. Parem sõnust sõõta kui kuulet
kõsita.

17. Laenas jõõb talwe jees läbi
oherdi augu koorma peimu ära.

20. Hobune olewat ütelnud:
„Parem wiean ma nätal auga
koormat, ennega ma üks kord
näalalis, kui ka jõrku jõita.“

21. ja Parem wiean ma kaks meest
wankris, kui üks seljas kannan.

22. Kes koer on se koerka palgo saab.

Ikki need reaksed mõnegi tera
jõuaks tuulis maale jõtta
ja mitte kõik pühkü ei pajenaks
siis vleks mu waew tuhanda
wõrra kasutut.

Soowime südamest Teile
Ameståtud Hawva ja jugunwent
Hääd „Uut aastat“

J. Käger ja mitmed Tarwastlased.

Onnes es olegi mia poiku maad peris tüüst
pidwa minnu. Tei paol oli omaku juba nuhi
jaolgi aet, nüüd muud ku lasse paal, saab
kõisile järgi ku nas saab mõtli ei: Es läägi
paiku aiga, jaie kortsi manu ja mehe wiina=
ost sis poha paal. Kubjas waat kõrtsi reppi
paal ku ma leitsi. Ma mõtli ei saab nüüd
kül nis saab, ega nalla kül ei ole. Aga ah ja
eldäse es ole wiga mitte midagi muul, ku ma kis
ära kõneli. Tule nüüd kõrtsi wana Märt sina
oled alla mees ütel kubjas, ei wõt (minu) miu
ümert=raala kinni. Sõs läätsime kõrtsi.
Kubjas oft kortne wiina and waits ringelt
jaia wel pääb kah jabusgi. Nüüd ole mia
aga tubli mies mulk, aga kõe wana nakkaus
jälle külmetta ma kuome minema läämeütli
mia. Mul om kõine paar wilatsi jala rätte
lewa kotkin, mine koo sis ütel kubjas. Ma tüü
nüs sisi, mäkki kõige rätti kõige käewarre
ümmer. Kätte rätti pani raala, nüüd oli
mia alla müs. Es ole enamb külma maiku sani ku Narwa.

Alla meid oli 50 oori ø mehst Rodust wällä tullen
aga jaime Narwa es ole enam ku 36 kuski
14 oli tii pääl ø igesse jäänu ja üks peris
kuue ala jäänu ange just. See oli jal jamal ühtäl
olle kuna es just jõen oli, Sõsali wa Naise Tõnis
wõikes ka nime wel öigeste mäletab, kes weere kah
oma asjale minnu aga jäänugi ühna jammas
poiss Tõisel aastal kooli rõõwa Jarwastesse
Alatmal kuskil oliwa jala ja käe ära külmenu
enne ku Narwa jaime, aga mul es ole midagi
wiga. Narwan annime wüna aami ära nah
jäi muud ku lõkutime kuda pool regi laulu
lasken; aga R Puhalo otsti es lää mehst ära
nende peraft jäi miugi wa must mitku/pütsa/
roofa justki rohkemb. aga pelgi peraft at kül
kõttaosime es ole Puhiose kohe. Puhalo laudat
pitõsime üten Rootsiga nimi om mehst ära oniana,
Soime ja jõime peris puhalo meeste moodi ——
Ei mehe puha lõuna aegu hüüti liikuti lasken
kare lawe otte. Witti wa muusta walla ju nakke
kume pääl wähkrema. Alla ei lähti kare nakkes
Otsti wemmelta mas ja wiimati ku paar toopi olut
—pääle oli jwonu eidi pikali jüüse pääle maha

ny raaske pugeama. See oli nätuke nüüd Narwa resp
See jõgi) jugesit oli wia 18 tenaw üks Rootsiga mehega
ku õime. Sõdisiti just ütlen ka Rüa rajest kelle onia
7 kuski ole tenna. Nüüd panome wanel piip palama.

VI

Jaan Kaak Naber Tüüs.

Wana pois Waras minnu kaka Kuusule ø Nõukõrd
ommela wana poisi pälwe ka lõpeta ja ka wahel
abi raagat ärnätsõas ligi lähedale Soole mäke
kütsele. Nah äähene kül. Kuuja wüüst joodut
ilusaste ära nwa mõrjake muduga õnneliskumb
Rüa ialgi enne. Wiimati ku kus läks minema
nakanu, Rüskin nwo nõrjake kaak kalu järgi
Et kas ka see päiwa ehk liia kette ei ole ja kui
suur ka põlle pikkus om. Wa õime pool waitaru
Siis nii mätsa mis ja näet om mede ujeaia
kus mee wõime elada. ja waata pääl põllu pääl
neid ulke Napsu nii om kui mede mud ku jõe.
Aga jõgi kuli ja jõgise järgi tali Naber jõe
äki Nabra järgi põllu pääl tagasi ja wiimati es olegi enam napsu nii üks ainu weel.

ja ka sellele kullu ütel päiwal Kalu meis katte
wolge obesaga. (jargi) perra Noh mis nüüd kella
wa miske rahwas ollu kah sel aal Kodust aega
kalli lusti pereast (Kodust) walla minnu. Mis nüüd
setta ütsa ja ütsi. Ei muud midagi moorik
nakkab wiimati wa meeste rahwast Kodu öikma
omale apsjeki Kaak Kaak Näber wiias katte
wolge ommaga. n. n. e. Selest ulla wana juttu
järele wareska waatku mine saame kuna enne ta
ilusti laulnud. —

III

Jutu rüsmeke, „Kalewist" wed.

Kord ehitanu wana Kalew ütten poiaga „Saarisma
Kiriseut. Ehä nännu et poig kubli Kiwi Kütja
allu. Käsken esi mut Kiwi Kuti nakata ehitama
poiga. Poig wõtan ka ehä nõu kuulda ja
minna. Ehä käsu järgi seitsme werста kaga
Köist Kiriseut ehitama. Aga üle katte ollu
üits ainus suur Kiwi (kaamen) waban. Kumbal wan
(kaawis) ollu see Kuskin Köige Käest ennele. See wisanu
sis sellele. ja ku Köigel jälle waja ollu. tagasi Köigelo.

Aga poja Kiriki saanu ennembi walmis.
Ehä nännu seda, minnu manu ja taktan ümber
Eukata, aga poig wisanu pöllega Kiwe otsi ja
Kiriki jäänu seisma. Aga Ehä wihka ei ole
sellega iki weel ära löppen. wiimati Eukanu
iki ümber. Neist Kiwi augud seeto käna
päiwani wel Kaarma Kirikel Kronnas
Kas nende katto ehk Kaarkoja si mis
jutusi ei tea jutlus tada. ei wõi minna teada
aga nõnda räägib wana rahwa jutt. —

IV

Wana kuidrus (Kodrimise) (Kodrimise Kosija) lugu.

Nagu sagesti juhtub et nõni kuidrus (Kodrimise) wõi mõne
pisitele selma wahe (Kottale) jääb Nõnda oli
Ka lugu Kiresere Leenuga ollu, kellel Kül
wana naiste juttu järgi Koh Kuid rubla Eukka
ja Kirstu Kurun Kuppi Kirsta ollu. Seni seisan
see Kuulsus iki tääd mööda Kuni wiimati Köige
Kikel Konnast ommeta pois laitis Kes Kiratsa
järgi Leenule Kosjale Kullu. See oli pääle

Küünle päiwa sel Nellapo õhtul allus
Peigmees nännu ei kittetut Tüdruk Rogueni
wana ullu Soõni Rül Kauji Käuwe mune
nakka ja jooru Ka paar pudeli Täit wiina
ära Kah, aga selle Kingi misega: Kui Leenu
Kämba ütte Kik noori meho. Käsu ära tab
sõs ka wättab ära, aga mutu mitte, mudu
läkab jälle Kagasi oma tee. Leenu selle
hää-meelega lubab Ka Kik kätta. —
Noh Leenuke kui ja jõuab Kare aja pääl
seni ku Kukke laulu ni isti palla ammuga
jõu ole ja igaweste niu. Sõs ma Ka nää
ei ja kubli ei mene ole. Ja ei mitagi muud
nõu, Leenu püsib üles Kare-aja pääl Kukke
laulu ootma. Noor mees. wõi peigmees Kombab
pipu, rüüpab wakel Ka napsi, nagu kunagi
Rosja õhtul Kuke nakab laulma peigmehel
tuleb Ka mule wällä minna pruuti waatama
Tare läwe ees Küsib: Leenu, Kas jõuab weel olla
Leenu waatab Kurgu pera (Käädega) eilinga. Kuni ei
ja ei jõuab parpatsti ülewõtt peigmehele selga.
Peigmees läitis nagia tates Rotu, Waene pruut macti
paari päiwa järgi maka. (Wõtab Küste Kittus.

Mõned rahwa Keeli jõnad mis jutlustes
(jees) otte ei kulmet. ——

Wõitujates.	Järwaste Keelemurdes.
Ära laula enam	Ärä laulak enamb.
— mäng —	— mängik —
— kantsi —	— tantsin —
— Rünna —	— Rünsan —
— Rönni —	— Rönsin —
Tangu pudru, Röst.	— Soorma puder —
Oder kraswab	— Kesa — Kaswab.
Rukis wõtab	— Rüga äitseb —
Tuli (praeab) põleb	Tuli — Palab —
Kumb läkab, mina wõi sina	— Kumbas läab-mia wõi sia
Keldris, Mõis.,	— Keldren Mõisan —
Aromaska ma	— Armatsema —
2, Jooksma	— 1, Jooksma —
Päike läkab looja	— Päew weereb —
Rangid, Waljad	— Taosja, päitse
Wooli-Lina	— Sängi-palai.
Lehe nõor	— Mõtu Kabel, (Kaabla (4 nuga muudet)
Jauna ukse	— Sanna ust. —
Põhu-Rüüs	— Külgus —

Raamatu kaan	=	Raamatu laud
Paberi poogen	=	Pappers progen
Kuus-kaks	=	Kuus Karman
Ükss luKK		Ükss-taba
Kingetu	=	Engetu
Kaaste-uusnuks		Kaiste-Röst
Särgi-Kraa		Amme Raaltuks
Kalga-lahker	=	Taari-laas
Graa-Klaas		Raadi laas
Körw		Körw
Korsten		Korsen
Trumbi	=	Sööri
Küü-nagi		Röowa warn
Kauf Laas-Kartuhwlit	=	Koppa, Lina täis-Kartulit
Kökt kaigs	=	Kött-aige, täbias
Wasika-saba		Waska-änd
Külgi puutuma	=	Külgi putma
Tuuksi-lakti	=	Tuuksi-walla
Woo-Katki		Puusak kattik
Rasw	=	Rahu
Küna	=	Ruki
Keina joat	=	Eina-ruga
kang	=	wigel
Soniku kang	=	Sitta wigel
Jaku-Jäel	=	Jaku-Svögel
Ummik	=	Nutmik

Jael pöleb	=	Jagel palab
Nöela järel niit	=	Nogla pean niit
Ünaspun oks	=	Uibu oks
Kaks Rubla	=	Kaits Rumalt
Ringa jalas	=	Ringa jalan
Kael paja	=	Kaal pallas
Marga pun	=	Pärsoner
Sõrme Küün (Küüs) küüne	=	Sorme Küüts, Küüse
Kirju Rättik	=	Kiriwine Rätt
Jakke Roonel	=	Pakkla Roosel
Kasta Jõstre	=	Sittika
Sia pöis	=	Sea pöis
Kullane	=	Kallane
Kraami weku	=	Rossi weku
Leiwa tainas	=	Leiwa taigen
Tuuksi pats	=	Tuuse palmik
Alatuseks minema	=	Peigi minema
Sauna laix	=	Sanna löun
Kalmarlik (nõu)	=	Kalimutt
Kobune jookseb nelja (älajala)	=	Kobene jookseb Rookas
Katka wõru	=	Katka wits
Nõllaja uks	=	Nöklaja uisn
Wajaste waeras	=	Pöllokna wallpeit Ahelaag
Kuvak, Pekak (Pekai)	=	Katai Pekai

Lill närtsib ära =	= Lill närbub ära
Mütt joosb = =	Mütlas joosb —
Leiwa küna = =	Leiwa, mokk —
Süa, süsame = =	Sua Süam —
Kuwe Woober = =	Kuwwe oober —
Pörand — = =	Pörmand —
Nukk, nukkas = =	Kuru, kuruk.
Reis-alune = =	Rihapalane
Süia jua/juua = =	Süuwa juuwa
Kaan = = =	Kaas —
Karune = = =	Karwane —
Ma ei ole/karinud/pukastanud,	Arinud —
= = karjunud = =	= Arinu (nii sõna kui ka arv)
Kaew = = =	Kaju —
hää pöli = =	hää pölw
ära nikastas = =	ära nikertat (nikerdama)
Külwama = =	Külwa, Külima
Kuiw maa = =	Kuju maa —
walama = =	Kallama —
Kulatama = =	Kullema.
ma polleksin = =	mia palleksin
Rõbal = = =	Rõben —
Rasse = = =	Rasse —
Öli (kamoi) = =	kamoi Öli —
Kõsta mõtlab = =	Kaito Õskab
märg = = =	Lige.

Sülitama = =	= Sülgama
Paksud. mulg = =	= Kämme mokka
Nõõbis = = =	Nõpsit —
Lapp = = =	Lattes —
Ma wiskasin = =	Ma wijasi
Ma-lõin = = =	Mia lei —
Poega Rüsitakse = =	Poiga Riistas
Mõtsa-äärest = =	Mätsa weeren
Wenna rätikut = =	Welle-rätt. —
Õs unduk = = =	Süsara-Rõst —
Isa nuga = =	Esä, Ätti-wäits
Ema-woo = = =	Emä, Nänni-õõke —

Numbrid. = mõned mis wõeraki wälja räägitakse

Nummer.	= Lummer —
Üks, raks, rakesa, ükekse	= Üits, kaits, katsa, üksa.
Üks raks neljä, kuus	= Üits kaits nellä, kuuwwe
Kakskümmendasama), ükekssama.	= Katsama, üksama

Palun wabandada et õiget raagitt ei ole jõudnud üles saadida et Nimi ja Isa sõnad õiget sõgamine olen täkendanud. Selleks puudus mul tarwiline aja jõud. Seda Reele murret räägib

Tarwastu Saare ja Kuressaare wald, Kuna aga Tarwastu Kihelkonna järele weel on Wana ja Uue Suisle ning Woore wald Nende Kuke murre läheb mõnes laues mut wiisi nagu ma nii Jumal wal kerurit koiab. Kirjutama saan. ——

Natuke weel Wana aeku.

1. Kes joulu ähtu Kohuse rangid tagasi pidi. Kaela ajab ja wäljast ei läbi akna just waatab, nii toiset lauas loowad ilma et toiset jõlla teadwad See pidota nägema: Et jõl inimesi Kes tulewa aasta ära juuk ollo Suur seljataga.
2. Kes neid nimetatud öhtul Kulm jõun Kübara toit soola ära jõõb ja ilma Koste teadmata Kukuyib magama heitab. Selleli tulla peigmees unel juua toowa.
3. Nimetatud öhtul pidada ka Rubelt lugedes lähb Rügli näha ukma jõe inimene Kelle pääle jüs Keski mõtlab. ehk Kes os ta näha soowib. ——
4. Tarres, Rehes ei toki Kunagi „wilistada" ja pidi Kurja kutsuma —— Kes jõlo teel.

5. Tainast tulles, ega Kunagi ei toki tale pääle ihu Kõjist wee Kilkoji laske. ega ka jõllata ja pidada ihu Kärna ajama.
6. Taina ei (Koeta) Kütketa Kunagi Haawa juuesa jõe tuua haiguji ja jõgedesi.
7. Kui jõõmise aeal juu äärest Kogemata jõula mõka (Kukkub) jõõb jüs pidada jõl jõuwal nõjane Kõlaline tulema.
8. Kellel jões jõja jõgelab pidada raha jaama.
9. Wanal Kuul ei laigata Kunagi juuksipõega Koeta lambait jüs ei Kasuta ninnutu willad.
10. Kõik jugusi jawi loõjist tekkale (woorsi) Kuul nagu Ajjuse jaranda takje (jõõnis) Kumpsi pukas tatakje n.n.e. jüs ei tekkida mitte Rikkikaid ega Karakanniji nii ruttu ja muid asju elukait. ——
11. Pääb jõõmise jiab igakord jõlaste ruttu laua ära (Koristama) jõõklaua pääli ära panema jüs minna Kosimise aeal kõsikõstrutta wälja (ära)
12. Surnu matmise ajal waatatakje ika jõle jäeb kust poolt tuul on, On tuul minnes wastu jüs a jaa nii pia surnut on aga tuul pere jüs waiteb. ——
13. Kui Surnuga matusjale minnes Kees wastu tulleb Koigo jõtti jüs pidada mesti jõe nut jõlle jaama, nii aga a Naine, jüs naiste surnut.

14. Walgest Ritskikat ei tähendawat Kunagi kuiw, alles
ikka önnetuse toojat.

15. Taari (Kaga) ei tohi Kunagi (Kindaga) pidas Kägga
juwas jus minna taas ruttukalwaks.

16. Liwa ahjuparemiss juures muutsutakarss makki
nagu kahuest ninema aetakse. See pidada liwak
tõusmist andma ahjus.

17. Linikatokse terwe Lak katki jus Kehanse mälmiste
poolde Kolm risti nuuga (Waiga) päale anis
kaigaste ust pidada Kohtma.

18. Liwa kotti jun piab ruttu (walla) takti wõetama
Kui Keski reisi päält pole tubl. Kas Weskitt ehk
Seppalt. jus pidada Koine Kord ruttu ahjara jaama
viendata. teha.

19 Tulek (Külalinn) wõeras jus Katsutakse ruttu pinkidele
tooli anda, muidu jäia wõeras kõõjon ära. —

20. Lapsukest, ristmast Kolo tunnes piab ruttu jalad
makkmede just takti wästama, jus minna lapse
ruttu Kõntima.

21. Kui lapse Köht (Kaige) walutab jus pügistatse
ja muutsutatse ikka nende sõnadega:
„Kürmus Kaarmus Warsjak wale Karakus hai
gus Mustu linnule mun tõbi. Latse Kõllake
terwesse.

---

jaan. 351. Tõlk 20 Veb. 1890.
Tarwastu

Tarwastu kihelk. Saatnud Jaak Käger
saadud 18/III 90.

(48).

Wana aeg Kuijast Kõimutsest.

— Tarwastus.

I

Tulihänd oli wana koko waeja tõste inimeste aitatest
sellele, kes tõa perremees oli. Tõõ walmistadi mitmeti wõi
Mitmati teawawat et tõõ Kuiast tonipõrsst alla
ostetud Jõest toenäawat jälle. Kes omale Tulihända
soowis, pidi Kolm Nelja päewa ehtul Wõnawakrai paistla-
paiku jala jälgi pidi Kokku kogema ja Kolmandja päe
õhtul jõõ ja ahjuaugiga kogema ja se wastu päewa
ümber Kõia ja lugema: Raken Reken Postoi jeni mui
Tulihänd walmis kaswis. — Oli nüüd kellegil Tulihänd
walmis, se pidi jus koke tõõ aeg omale temale, mitu ei
piänud ta ööst jälele waatama, kes teda ilma tõõta
juto taskis, kelle oma ta oli. Oli Tulihänd reisi jääl
jus pidi se, kelle jagu taoli õõsi Koan (Sawinekõõk) pi
tuli tegema ja järele waatama et keski teda Kinnisi
pane. Papi mõni taas Tulihänna sõnadega taewa
ala Kinni, ilma et tema omanik seda oleks näinud

jus aga kui ta jäält jälle lasti jääsi ilma oma
peremehe lahti jäätmata jus Jumas ta sellel taeva
põlma selle Issanduses et peremees hästi talle järele ja
waatamas ja teha ruttu lasti ei jäätnud —
Kes Tulihänna taewa ala kinni lastis panna ja pit
lugema: Amen Kui Ja wõi teha et Saamba Kristus
näha. Kui tema silmes tulel kui tuleb meel taewa
wõtma aamen Heis taewa wõtma Amen. —
Kord oli Tunksama Hansu Tulihänni Jõstre Mihan
ollu, Üks Jõstre peremees niimu latse tulega Mitte
ka ööl waatama kes tema willa õge wähäntas
Sõal nännu salwe weere päal istun punane Kukk
ja sabitsamu teri. Üks oks ja ralbe ma taas
sule õge näitäte. Mõtan Kukke kinni ja tapp
õge tapmise moodu. Sõs ei ole enamp waeilla
wähäntaja käinu, aga Tunksama Hansu tae
pistan ta ka päale selle jooult palama. —
Ja jugusi jutus tosi on tema paju Tulihänna kohta
ka Kõik tõenäoni et ja just õige pisäna ulom

I. II. Naljakas Tulihänna tegemine

Taewste Rahwa kuli

Üks kord tuli kaugelt üle wana talu peremees Ja kõig
Mia näi et tal mõnda wõõrast moodu rõõwa sellan

1. Märdi ja Kaari ehtes

1. Laul. üles kirjutanud Rahwa
seest nim A. Sim —

Ukstaga laulda

Laske sisse Märdi jani Märti
Märdi Lindse külmetawa Märti
Märdi warba walutawa —
Märt on tullu kaugelta —
Ujunuet si ilma ümara —
Ujunet si kuu kuuselta —
Ulusi päiwa kelelta — —
Üks oiksun uue kuue —
Seitse oiksun jawani tuleki —
Lumi oiksun Looga kirja —
Härmatus hää Hobesa —

Kahu riidun Kenga Kanga Kärti
Paju lõhkun paetta paila Kärti
Jalu tütar tainukene
Peretütar pesinukene
Lino lakka linnukene
Jule wälja woolieste
Jüdi tekkide seaste
Wälge päjale wakette
Puhu ju tuli tubaje
Loõtsu lõkke põmantule
Wõta pindu pitti panda
Kui ei ole pinda pitti panda
Wõtta alge ahju päalta
Kui ei ole alge ahju päalta
Wõta lõmu lõkmo päalta
Kui ei ole lõmmu lõkmo päalta
Wõtta pindu paiuesta
Kui ei ole pindu paiuesta

Wõtta roogu rastoesta Kärti
Kui ei ole roogu rästaesna Kärti
Wõtta sinast sammelsta
Puhu se tuli ja tubaje
Loõtsu lõkke põmantule
Perunaa Peremehele
Peremaine naisekene
Wõtta nii Wõtma wagjaste
Wõta rõnti aida teste
Kepsi neltse radasta
Wõtta sundi sulasiõa
Paari päiwa tõ palasta
Päiwa kolme nooruspta
Julgued läbi sunast soosta
Läbi laiasta laaneste
Sanum Lauliis linnukene
Käigu kukkus kulda sõnu
Juli tiit Kangelt Kullemaie
Kangelt Kallit Kullemaie

Antsu "Jüria eentke jüma Maarti —
eentke ilpi ihu ümmer Maarti

Ärra minnes. —

Ottuma Pere ijale Maarti
Ottuma Peremale —
Suuto masta jootamasta —
Kalliss laudä kotamasta —
Kaput taani antaonasta —
Kasla koti täitamasta —
Mis saab Perejale —
Kera pää Oinas kitsist jaawet. —
Mis saab Peremale —
Wäno Lammas lahe willo —
Mis saab pen pojale
Kera näiu kekki moka
Mis saab pen tütrele
Pikko pein pane mule

J Kajer

olima, lätsi mano ja kürje. Koft koolt wa külo weli
kubi wõi lää. Wa külo weli jäi õig mio ütso kerawate
waatoma wimati ütel: Kärje Jaanista mäe olet wõi mu-
alt kustinja? Mio ütli Jaawastuse iki. No kui ja jätole
jos ei kää malle juhata kas kotol wa Jõrgenõaja Jaak
elab mio tahtsi temo manu minna. Mis jaa temo
manu lää kas kõu pool kurja kuulda om ütlimia.
Kurje i ole juuremat midagi aga kuma jiuk nin ära
Rõnela küll ja jõs kuulet. Meie wallan om mitmal tükkil
kõuen Jalihärd mio jai kuulda et jüu wa Jõrgenõaja
Jaak mõistab tetlä, tuli kah ombe otsma Jõuse ütlettes
paiku kaja joawat ja peratu rikkuse mineuat. Ah jo wõ
selle asjaline jas olõgi, mis jaal jõs muud ku ostle poolt oopi
wiiza, küllaspp me jõlgse wälta jaame; mio ole neid mitmal
Rümnele tenne tes jiuk kah. Mis oft poole toopi wälla
müü jõime ja aime tubliste jetta. mio jõlle kebleme
neid joba tenne ei et nü kin jaba rikka om. Meherss
ei kah peratu kää neid jõime jõlle poolt oopi aega
aime mõnele Jõisle februale kah ja wõtime Jõis poolt=
oopi jälle, jo nakkas kah jaba ütsa jaama wimati müüd
Rusk wõoras: No ku jas tüüjõs tii. mio taas täembä õhtu
jälle kõu poole minna. Ei jaals muud midagi ku lõõ-

Körtsi-rihmala wõti hää tükki tarkla ja kõbjast
mähkki wa paklast rätti ümber ja wiel mõne rõõwa
räbenа sõi läitasi tule otsa ja pani kõwasti wõõra
külа welle (Riga) saani. Nüüd läits körtsi ja üllest
Tuli hästi om walmis. Siis küsk kas paiku hinda läksi
mis üllе Kolm rubla. Siis wõst rahakotti ja mass mus
selle wällе mis ma küsi. Mis õppesi wiel kuiа kedа
hoida tulеb ja üllе st ära ja mitte tagasi waatawa
ku ja tubliste suitsi aiga tunnen. Sõsto joba warsiasag
tulеb, sõs õtsi muiа Kott walmis. Nüüd läits miis tukat
nellе minema. Aga peraast selle kõneliwa tõisi et paar
wanto taga joba mehkesi Rivla poha polama miis
rõõkin iki õppi kuni Hobene kangest jõusst ära ol
wõsinu ja miis heitumisest minaxi lõut zõssi omakal
mõtsast. Küüt sõit miis iluste kõü es mõtelgi enamb
sis pken Tuli hästa ütsima minna. Su on tõeste
sünnimaa lugu. Itsi alles sures ja mees kes pita tuleks
oli teinud aga se nellе ka pita teinud olnud ülejäänus

II.

Lumpaine oli inimesi ja elaja waenuja magamisi
ajal. Pido arwatakse wiel praegu olewat. Lumpaine pitaks
kurja inimesi wastu olema waro rahuajutis jäetu. kes

sellele waenujaks käia kes kurja inimesi sinna ei on
Ei äraxe uputaksi teda Hobuse Wõisi ja inimesi pääle
käiwat. Hobuse pääl olemist tunnetse sellest nes Hobune
magades sihutab raskesti. Wõisel arwatakse sis Lumpaini
sellе ja olewat kui ta hommikult ligi märg on. Inimesi
aga räägiwat üksteise tõine oma iga päiwase elus ette-
tulnud Lumpaini pääl olemisest. üksteise tõisi inimesi
nääl. mis wäga raske piitsa olema kanna. —
Abipaamisest räägitakse mitmat moodi. Ühel olla
abi saanud kui terawast wiisti oma wõõri ümber
pannud Tõisel tõendanud jälle et se kes Lumpainet põlеb
pieab Kolm Nelja päewa õhtut rookka Piitsa Regema
ja sis Tallu Läwe ala panema kuni kõik rahwas üle käiwat
Kui siis Kolm Nelja päewa õhtul saalära olnud sis
wanne otsa panema ja mäija sawiga üle tõmbama
Sis sõõ inimesi ehk elajat löömа kelle selja magades
Lumpaine arwatakse olewat; st sis piitsa selle inimesi
ja just selja pääl olema kes Lumpaineks käib Tõisel
Kolmandal tõendanud selleste abi saanud kui selle inimesi
päewa ära ütlen kes või Lumpainеks oli ——— ainult.
Siis ja õhtul õige ainu jõge n.m.s. n.n.s.

Ja rahwal palju palju wiel
Küll ebausus mässab meel.
Ah kõu kasiwa tõe taim
Ja sinku eba uju wain.

III

Tuulispask olla wana rahwa jutt, jarel kuija inimest ühing kes wõõralt põllult kubb wiija jätku oma wüma oma põlle pääl. Teko kartelakse ja viratakse nüsama kui igat wõõrast asja. Tuulispaske puhte je ika mõne kera eistaga jõse wijata kus ta Kaele mas on et jüs nähät saaks kes se inimene oli kes töis põllult kubet. Kui terawa eistaga jõsse jaata wijata jüs pitäda sellel inimesel ka märk juures olema kes Tuulispaps käis.

IV

Katk pitäda ka kuijast olema ja ühes mõtta eeisma ja ühes armuta kulaline olema. Kus ta kubb.

Kord jõi tuurisa pühte talusse. Rahwas magamas Kõik jõõgi pääl, ükpühä talwanoija istun karus ja pass püpu. Juus tühi tulnud akna otse kuljar pääl ja kaks takka taga. Jõime jaks küsinud miema Kuijata? Jõime wastanud: Kaks wõõrast. Jüs jõi tulnud nad jälle minema. Pääl selle olla Pois ja Tüdruk jäält Katku päätte ära jõnud. Need olid neid paks wõõrast mis ühes kuijatas. Jõime kord tulnud katk kitsi mäel Pakajari talu akna ala. Ajanud enast pusti taga muste jalgade pääl ja ütelnud rahwale läbi akna kes parajasti lauas jõnud: Tuli ka jõvti kärge joole. Aga talu

ema kes ka tark olnud wastanud: Tulõme jõime kärge joome aga Kitsi kuli Kõnelõs. Sel talal ei ole midagi wiga olnud. Selle peast et tark ilusle ära wastas.

V

Wõrgitaja. Kes inimesi viget tult ära eksitab olla nimitse Tüdruku laste hing kes enne aega ära kappetud aga jeni pitäda maa pääl käima nii inimesele ega otse jaab, aga nägemata Kombel.

Juhtub nüüd Kerki ku käia mendi rahvale pääle kui nüüsgajel on jüs pitäta ta ära eksima Nüüd ära kõwale weetud jaama. Mitmait Kümmet lugasi Kõnelletakse ära eksi mitteht, kuitas mitmel ühe ei ena öhtugu mitte Kümmeni wersta läbi käimud ja ka mitmait juga mooduluisi näimud. nmc. Neist Kõnelõs taaritud palju aga nis muidugi tühi jutu on.

Kui kuigi ära eksinud on, jüs pitäda ja hää olema ja õigele teele wiima kui ja kübara Jagasi pitäpäta panes. Ka palwe aitab palju.

VI

Wilbus pitäda kuija käsk olema mitma mooduline Kui Võisas ei jõõ päsli, jüs olla Wilbus juures. Kui Wajkal tühi sõjas on jälle Wilbus juures oma wõganga

Wilbus on suur waenlane rahwa keskes. On wõrukesi Lapsi mitagi wiga ikka jälle Wilbus. Wilbus pitada iga Kuija inimese Kõrw olemas. Nõidadel. Kaheksajalel Kuijasilmalistel olla igal luba Wilbust oma teenistes pitada. ja sinna saata kus keskel arvab. ——

VII

Nõelajanss olla kuija waimu teener ja elada iga kuue all üksgi maja ei pitada ilma Nõelussita olema Sparones elada ta Lauta all. Mitmed teawad taeda et Nõiad teda wälja kutsuda kui ta mõne koma annab Nõelanud on. Wana ellniken Epp olla teda paar korda wälja kutsunud natuke Karistanud ja jälle ära laskma minna. Kutsumise sõnu ei ole ma weel õppinud teada ja

VIII

Kärnane Konn olla ka üks Seadusega sulaste Nõiad ja targad saadawad teda oma wihma mustes Lauta Lehmade alla inemese. misläbi enam piima ei saa Lehma omanik. Kord saatnud Jüri Andres Kärnkõna Rätsepa Hansi Lehma inemese. Hans on Targamaalt nõu küsima. Tark ütlenud: Sa Kower mõtle sul kest lauta sisse kes wahest paewast werega on määritud wõ lautast wälja. ja koija Andresse Lehma sitta koorib ja wõtta Konn kah kinni pane kus ütte wõiksid sõs koija wel wana Wäsräwakid ja pane se pulber kah

wel seltsi sõs käna (Käära) Kowes (Kowes) kumali ja pista tuli kuggle sellele otsa (Kulge). — Päale selle, paar päewa järele sunnud Jüri Andresel Kaks kubist Lehma ära Nah waata nüüd Andres mis sa said sest et Sa minu kinsasist, Nüüd sul omal puss käken. ——

IX

Peninukkimehed elada saal maal kus pikkad ja wäga tewawad Lõngepeinad maa ümber kasuta, jukkumise kombel Nuud nad kord ka sin maal inimese sõmas Nemad tahta ikka säält wälja, aga neil sinwed Lõngepeinad alla wäga tihedalt otte kaswanud, et nad läbi ei päästa

X

Kodukäija olla surnud inimese hing ku päale surmise wel kodu rahwale külaskes käija. Aga nimelt kurja inimese hing ehk kes ennegi selt omale otsa teb ehk tõte läbi tapetud saab. Hää inimese lähab säält Spanda rüni. Kodukäijad olla mitmed ja mitmes mõnud, mõni olla ka kodunäijast näkkitada saanud. Kodukäijal olla luba öhtupoolt ööd num nella 12ni wisila päale kukke laulu et ei pitada ta enam tohtima mera päal olla. Kodukäijast lasti saamine olla wäga raske, Kõigepealt Nõiad teadwad õpetawad et Surn sise kes hõbe kuul ehk sõmus panna ja sis laske. Nimelt se hõbe olla sema waltane. — kui Pussist tuua pikta lahab. ——

XI

Hirmutus, Kell filmalusmutaja. pidada na ükes
kuri waim olema. kes imelikki filma moonutaji jagatt
ohtult ja öösi inimesle ette tuua. Mitmed täendawad
et nad jagatt olla näinud: „ Hiina mugaste teedmöödi
weerlewad. Kuskil kohal tuld põlewat. Imelikke loomad
suure sarwedega. ja mitma jugusi weidrusi. —
See usk on wäga elaw weel rahwa seas (Rutkes) —

XII

Wanapagan Kurat Jont saadan. Paharatt
olla kõigile töste kurja woimud Peremees Kelle käsi
all nõik töösi sista. Wanast ei olla päale pan
werriku enam üksgi julgenud tarast õue minna
sest õuepääl olnud Kurjasja uuenus kandsimas ja
kurgamas Wanapoisst. Luktus aga mõned hädo
peraast tarwis olema õue minna, se pidi siis Alja=
arsi jalge wahele wõtma ehk Oranad wõõle
panema kes siis astudes Kõlisstawad. Kellel neid wõõl olid
pelesp ei kohtinud Wanapois puutuda. Palju ja palju
lugusid jutustatakse Jonti tegemisest nende mitma
jugatt moonutusest. Mardega maalemisest kus inim
Kui siis mehel jälle abiks olnud. Kui mees maelde Kumpsole
hoitnud n.m.s. Sega lõpetan siis lühikest ümgruste
Jaruoste rahwa usu jäälde. Saadano sulatatt. —

Wanad „wõimu" kohad Jaruostes.

1. Kuntse talu põllu jees Lõnnaste külas, sisse
praegu Ware küla iljuti allas Kenge õhtu
ja iga kord kui wärsket Reebeli kõppatagega
kõige päält kui paatt täiesti Warele wiidi. —
Kunagi korde olla wiinaka kohtinud jätta
Jahtjatel õhtutel ja iga wärske Reebeli aeal
2. Neljama jugune ware on Suisbwallas Rone
talu põllu jees. Kord juoenud Peremehe pull
ära. Peremees arwanud et se jest tulla et ka
Warele jõõki ei olla wiinud. Wõtnud sõbane
riista ja wedamud juurud Pulli Ware kõrwale
wälde. „ Olet ja ka kenge jõõnu, jõõ kord. Kohe
Aga unel olla Peremehele ütelnud: „ Wii Pull jälle
ära, ega sul kahju enam ei jaa olema, sinna
käiwa kulla koera no lasklele päale kuſele. —
Jest jaatik ei olla enam kahju kellegil loomal olnud.
ja Peremees jätnud Warele wiimise ka maha.

3 Randse talu Wana tare ware seisab praegu alles
puutumata wana ehe peralt. Keski ei tohi lõhkuda
raiedatakse kaju. Ta on teiseks ime Kuulda aga
aga mis sinno parata. Eba usk päle weel lõpmud.

4. Ojo talu põllu jes Kaswis ijuti wel wana Kalm
Seda nii sama ammutati kui ware Kohle. Kord laiva
sulane akk raiuma aga pääle ukse raiumise jäänud
mehele hoiget. Haiguse pärjus arwati Kalmpüks
Nüüd on ometagi tund selle kaetud waimlast ilm
Kaetuste maha muudmud aga kulutut Kawast
et üksgi ei olle temast tohtinud puutuda kuni
to ja sinna paika ära nõudmud.

5. Kadakad olnud Suur Kunski Reda nii sama ammust
ja Kaetut nagu Kõike selle aegsist Kohta kus tõbe
usk ise oniva wälja toi. Kaks Perenaist olla jaru
tiku sel kalul o waraigelt ära surnud Kuna selone
praegus Peremehe Õsa. Kurja Kunsilt wälja ajas
ja Sõe Kolle ala asma annud.

6 Linsi mõisa ääres on üks Kungas Kuhu wana
jutte järel üks maastikatawas mõisast Soendina
walja käimud istuma ja ulluma.

7. Kõle kee ääres mis Tarwastest Karsmast länab
seisab üks sambakanud Kiwiost Kõle Kohta
wana jut nõnda räägib: „Wanast jutkunud

rogmada Kaks pulma wastatiku Kaewu aga ei sel
pimejal se maad olnud, kui se sugune lugu jutkunud
sis kappetud Kõige Pulma peält Poigmees ja Õigest
peält Pruut ära ja üle jõe saanutest sõitnud jälle
paar jawna. Selle tähendusses seisko seewist wel
praegu Tarwastu mõisa suune jes. Kulm neli jaru tee
äärest Rongimaal umarguse platsi Kõige tambe päal

8. Nee sama sugune tähendus on Suur Kiwi peäle waimud
Kõigara talu põllu jes. Suure kee ääres mis Monast
Külast Kivikru poole tulep — Rist Kiwipäal. —

9. Puidu talu Kunski on üks wana mälestus wel
selleti ajast kui wõõrad rahwad selle maad kaimud
olnud selle Kunsi ümber suuremäts. Kus mitmelgi
warju leitnud. Kinlaset walimud selle Kohta Kõige
peält õõlde „Lahane linna Puide ala“ selleti
jäänudgi seni mi Puidu selle talule —

10. Tare õlle peäle oli kenge õhtu enamiste igal
pereel kohus Kõsjaotada õlle ning wärskega wüa
õõlde: Wõttame kes kengeks wastu. ja neljä
nädali järeb oli kenge ära saatmisega. ja sama
lugu. Ussi ja usutaks wel praegu et kingel käima
(wõesale) tulla sel ajal —

Jaanwastse woanad rahwa rüdet.

Mesterrahwal

1. Arne (Särk) oli oma Rootsud ja Redoratud linaaſſt
lõngaſt walonistatud. Ullatas kuni puolaſt jaani
Käiſet. (näitſet) mõnedil Rõrtetud sinisem ofa lõ
Liht Käiſet ei olnud nitte nee laiad kui Rõrtetaſſet
Pika ümber oli koime nord rüet all; onis see peroaſt
ola panti et pitt Keppilõikiſ Rergemine Rantu
sinitis. Suwel Rui Ka talwel Ranneti see jugust
Ola põõna Kaaltuse ja Käiſe wärdi Ka sinnaadi
kus Kaugas oli jaiſ Rõik ime ilusaſte ära
liputetud ja pilutud. Lõua alt panti Reeſega
onis sinisemal ofal höbeſt oli. Kaaltuſe ätſa nokki
2. Kaldſa (Pikſi) olid Suwel linaſſeſt ja paralaſſt
rüdeſt aga toimitſe (sama rüe oli labane) Toim oli
mitma sugune nagu: Ungtoian. Kardimetoim. Silonit
Pööniline m.n.e. Kaldſad tehti wäga laiad ſ jaani
Rinnſude wõi pinuſade ümbert Wärwitſa ätſa Rulles
— oli Rabel (nöör) Rellega mõlemad wärwitſa ölſad ninet

ümber nokku ſoti. Talwel Ranneti willaſſt rüdeſt
walonistatud walgeit Kaldſa. Rüe jai wärwitſetud.
3. Jaſſk. oli nahaſt Seoti nihonaga rihtſeide ümber
Kaldſa Külianugu Rohoki etc. Jaſus oli: Rorka
Julerand Jagel (taal) Jubas ja Nugo. Pitsu Ranniti
ena nitte Kaukas. Jaſku Randſid Rõik mineſ
nooreſt põlweſt kuni hauani. Praegu on wal mõnedil
4. Sukkad Talwel olid mutto Põlwſukka. Suwel olid
walgeſt Lühikeſt Sukkad Ririwiste Räidega —
Sukkad walonistati willaſſeſt lõngaſt; Narti woarraitega
Teol näies olid Willaſſ ja Paralaſſt. Rätid —
5. Kaſtla ja Wüſu olid jala wajuks Eſimeſtega
Raiti Kirikus Tõſi: tarwitati kõo juures.
Kirikus Rõimiſeks tarwitati muſtepaſtlaid Ruku
puaani nöör wal nukki päält ömmeluſe wahele jai paritud
Kirikupaſtla Raplu (nöör) peſti käſti walgeks
millega Paetal jala ümber Rinnitadi. —
Läks Talane teoli jus piſti ka 5 paari Wüſ jaani
wõtma Kunes paari oli jalas. jeſt wahe nagu ei
jaanud nädalat läbi. Ka Ranniti wal Wüſuſt
abiks Karwa paſtlaid jes on: Ara Ruiwatatud
tooreſt nahk ilma parkimata. tehti Rõſtlaks —

6. Soarepundike eli sjaawones neest ilusamatest ehkuse asjatest. Pikkus eli umbes ühes Rüinar aga loius eli mitmasugune, jagatt kolja ja kitsam. Pundikad Roeti mitmo Karwalikest lõngadest aagu: e Harana puuatt Karikakku Kollatt Lilli sinitt nne aga ka ob. wiltu test lõngast Kokel pool olsades olit juured longa kukut ma möda jõõt maka ripputsid. Pundikt jooti Polwe(sala) alla jaare ümber walge Kattatt pääle Kiesinise ajal Kinkis iska Perut paar jaarpuu Kait Peitt Weimuks.

7. Kamps (pihik) eli juwel mustatt waniketud jaa rüüst. Ulatas Kuni ristkuiteni. Rinna eest ja waik haakidega Rokku. Talwel Kannati Lambo nahast seesamasugust aga enamiste Wasika nah Käiksiga. Rinna ees ja ümber ringi eli mutt rihm Kõrranahast Pikkusega. Poogutega paa rinna eest Rokku. Kokel pool olit Karmanid stoj

8. Kahak. eli Lambo ja Wasika nahast Rehtud. — Hakad saiwad enne walgest Rookutadat — Umber ringi eli näsama mutt ehk punane

rihm Kõrra nahast Pikkusega nagu Kamtsil Se eli iga pois Kake waatto paalt. Kuna Jaak ühe waatta teenistuse eest anti. Koostkal olit Kokel pool Külgedt pääl Karmanid (Katkut). Koguna pikkus eli poolest jaare mayadeni. —

9. Jäärk (Wormus) jai wolmistatud. mustatt tallotatt longast. Kinnatut. Tilotis pääl Kootud perost Kud. Kudumist wanutatud. jus mustatut. ja wexitatud Ulatas näsama poolest jaare mayadeni — Ümber ringi eli punane Nöör. Rinna ees eli mitte Kordaja ära jäbastetud. Kokel pool Külgede pääl. (seta wõlatt waiuste paal) eli punane Kaleo ümbes Kaks tolli lai ja W tolli pik. Kus wal ümber ringi rohi lane noor jäbastetud seisis Kaalduke eli rohilatt Kalewatt. Wask haakidega panti rinnaes Rokku. — See mood on alles omas Kaugus praegu Jaarwastus. Wanal ajal on joukamodel Punane Kaleo jes pool kõlmade all. Se on üks uldine meil armsam riie —

10. Mutt pusjak. Joti Karskuru ümber Reha ringe rücke pääle. Pusjak Kooti Mustatt Jäärgi longast Jõti Witsi pääl Kake Korraks. Kokel pool olsades olid pikkad narmad. Seta walmistati nagu eesti wöö.

11. Kaalo rättist oli woguni arwa kammetaw, oli ainult jõuka matel (Kiriku Käes. aga ainult must Sidi rätt redo Linnast ja hilgem Karjakari Käest osteti. Rättis soti Kats Karu Kaala ümber Ann-Kaaltsi pääle. —

12. Kindad. olid Kirikust, enamiste töö juures mut-kast ja walgest lõngast pea Kindad. Kirikus Kaes walge sõrm kinda (Sõrmikit) Reis pääl olid wahgot Wildid. Linas Kaki üle wardaga aga Wilti Kaki Lusti nõelaga. Witt oli wägatike ja paks. Mis peraast teda Kasis reistel kasutati.

13. Kübar oli Suwel: Kõrge ruonmuga must-Punane nöör oli ümber ninga pääl ehtekes Kello sabil Ka Kübarat sundimaki ja wäheraks wõis tellida. Talwel oli Lamba nahast. Kaks Kõrwa Käis pää ümber alla. Must rie oli naha pääl ümmelüd Kes Kübarat rüskust esst wajas Se moodi on Ka waradel praegu Kasutus. Rebase nahkane Kübar oli ainult sametiomeste ja jõukamatel. Ka seda kamõlatega Kasutati

---

Naiste rahwa rüdet.

1. Ame (Särk) oli nii pama nui mööda rahwal Linaselt rüdist aga ainult pika ümbert; alt poolt oli Paklane Kanew nii Kõrge wäärt Ölapõõna ja Kaalikas olid ime moodi wärwitsetud. Rüsiga panti lõua alt kinni.

2. Pallapoolik (müütne untuvik) oli Kõrmine linane rie. Alla äärde oli willaselt lõngast nöörtsi Wõõ nõelutud see oli Kuwel ainult Kammetaw rie —

3. Sõuke oli Särgi rüdist walmistatud ja Kammeti Talwel All ääres oli Pook mütma Kaswaliselt lõngast. nelipaane riba ise äraloselt Kaetud ja ala ömeldatud —

4. Põlle nanjest ainult naiset, neiud ainult pääl Kaarmis-põll oli ena mõste oma Kaetud Ammu rüdist. Kirikus Käis Ka ostetud rüdist. Põlle otsisid mütmapidest Kirjad alt

5. Õõke (Wõõ) Kaeti pumaselt willaselt lõngast. 3 Palli lai ja Ka pikk. ja paar pulla pikk. Iga naiste-rahwas Kandis ööpet Keskel Keha mõtte rõnga ümber. See moodi on praegu alles igal

6. Kirjega sukad olid jala ümbert walgest aga jäärde ümbert mütma sugusest lõngast imelikku Kirjadega Jäärde Kohad ehitatud. Jäärde ümbert olid wiga laiad

7. Pastlad olid naiste rahwal nii pama sugused Meeste rahwal aga peremine Kärgitud ja walgemad Kaablad järel. Ise äranes Keiriku pastlatel. —

8. Kaſuk oli rinna eſſt kahtine kuna meeste kaſuk eſſt kokku lõuа alt antiа. Punane riihm ühes pukuſõga käis ringi ümber. Rinna ees ja külgitе pеal oli iſi äraanes palju punaſ riihma wiguriſ ämeldatud
9. Särk (Wanus) oli ſe ſama ſuguне kui meeste rahwal aga palju rohkem nöörі ſabaraid rinna ees. Rahwa peal külgіdе pеal Rauiste pеal oli walge läätеja Kard mõnel ka kellaga. Rinna ees oli pеale punaſ nöörі weel rohkе kuld. ja lõngaſt näpſ. (nõelu)
10. Sõlg oli rinna ees, ſelgeſt wana kohеſt marki 10-20 Sõlge kanneti rinna pеal amme külgіs. Sõle nugu oli ſugawa ſuurſi kaldunku moodi.
11. Kaala rakа ja helmed olid igal ka kõige rikkamal neiukeſt kaala ehteks Rakа oli ſelgeſt kõhе ſanga piidi helmedе külgis kaala pеal (Kaalas) Helmed olid mitmaſuguſt Klaaſſt Kohеſt ja Kullaſt
12. Rätt (rättik) oli mitma ſuguне ſuurеmal ofal ena miſte oma kaotut Linaſſt rüdeſt
13. Tek oli igal naiſte rahwal Talwеſel ajal pеa ümber Tek oli läbi willane. Kirjawne või ruudiline ümbes 4 jalga lai ja 8 jalga pikk
14 Kindad olid nii ſama moodi kui meeste rahwal aga ſagеſt rohkem ära ilmeſtatuд ſelja pеalt.

15. Nõnarätt (Kina rättik) oli oma kaotut linane nii neljanurgeline, mitma ſuguſte punaſ ja rohkеſt lõngaga äärеſt (kudutut) maalitud. Kaetki ſagеſt wäikeſt lõnga kutut nukkade külgi.
16. Päärätt ja Tanu oli naiſte rahwal abieluа näitgiks Päärätt jai pеale laulatuſ noorikule Peigmehe Ema poolt pеа pеale ſeotud Päärätt oli umbes kolm jalga pikk ja pеa jalga lai, kahelt poolt ääреſt olid punaſ lõngaga üle maalitud, mis pеа ümber kokku ja pеalmiſ rätti alt wälja peiſtеs. Pеа rätt oli oma kaotut linaſſt rüdeſt. Tanu kanneti kaotus, kuna Päärättiga Rikkus näiti. Tanu oli ſe ſama ſuguſt rüdeſt ja nii jamuti kahtud kuid ilma kääreto (ääreta) ja kitſam ääreſ punaſ maalitud. — Päärätti kand ſõti kuklas pеale ülеs, pеalmiſ rätti ots, ainult pulma päеval laſti ſelja pеale rippuda.
17 Pеalõng oli ſiniſt ja punaſt lõngaſt mis neiud Rikkuſ minnes ümbes pеa ſiduſid. Kümne pikkuſt otſat jäeti ſelja pеale rippuma nagu praeguſt. Küll linti otſas, Tanal Rikkus kaimiſ ajal neiuеl on.
18. Sõsk. Kahti mitma kaawalikſt rüdeſt korga moodi Pahelpool Külgis olid nõrikud kellega Sõsk (ümber kaka) ſeoti. Külg pеale. Sõsu kanneti mitma ſuguſt pidi pеa kraasi, Sõsu nõrikuid natuti Sõsu kannetеkſ.

19. Praeguse riided.

Praegu kannetakse wäga mitmo sugusid riidid. Mantwad on pääle wanade kõrge: Kunei Pükksit Westet suremal ajal oma kuetud ja ilma Saapatta pole nõutud kuni wanaõni ühtegi. Suurem osa wanemait inimesi kannawad Wene Saapaid. Kuna nooremad Kingsid Saapaid kannawad ja Suwisel ajal Kamassi pruugiwad. Summist kraed on Pereonile pyjatt kuni leeniga pöyni igal Kaelas. nisamuti ka Puksgi ülinohmad. Suwisel ajal on Knappkübar päakatte Talwel ümara gu mitmo moodulisi Mütsi. Wanemate Kõrwega - Kalmuka nahast ja ka Rebase nahast kübarad. Ühel on päälmine riie igaühel Särk (Wämmas) Talwel wanemad Kasuk ja Särk noorimad juba paju Kattab Kraega Kasukad ja Osemi Kalosid jalgas. Naeste rahwal on Suwisel ajal ostlad Kleidist kuna Talwel suuremal osal oma kuetud. ja ümmelsust (Undrad) Kõrvit on Siidi rätti kannab iga üks naeste rahwa olgu mõni Rohkem Rehwa maha arwata. Sõõrmes rinna ees ja Kaela ümber on wäga palju Kraami, nagu Kroot Prossit Sõlgisit Helmet Pitsit Nöelat m.n.e. Jalu tütred ei taha suguji Linu Kampsitsit maha jaada Päälasst kuni jala tallaõeni, aga Särk on ikka Suwisja Talwi igal ühel naistrahwal päälmine riie.

Wanad (kombed) pruugid

1. Taotsapoolim (Rangipaal) kui ta wanaks jäi wisati iga kord Tarekatuks päale selle kuuni surmani et siis Hobuse kael pitsata ikka terwe ja hästi püsti oleks.
2. Mära kolo wisati ikka päale Warsa sündimise - Tarepenni päale ükes. Siis ei murda Kunt Wärsa ära
3. Kewade Külwamise ajal pruugitakse ikka Katajast kepi Esimo wiõmise margiks. Siis ei tulla kuri tuul aga seeki wõõras wäeji põllu wilja jätku ära wiima.
4. Kui naeste rahwas käima paal on siis ei tohi ta ialgi Wespangipaal istuda. Siis kuulo lapsed magades ala
5. Ka ei tohi se juguni naeste rahwas Lasti (Lakre) paal istuda, siis jaaõa lapsed Runnis juuksega.
6. Ka ei tohi se juguni naeste rahwas Wihtu paari kaupa sauna wiies kohu jätta. Siis jaaõa Kakised lapsed.
7. Ka ei tohi se juguni naeste rahwas Wet siis üle Lawe wälja wisata. Siis ollo Lapsed Ruttmisega jälle paha haiga
8. Ka ei tohi Liha tükki patta pannes katte tükki ialgi ühte jätta. Siis jaaõa ka Kakised Lapsed.
9. Uue Päähariga pisab enne, päale mustre käest kuumis

Kaks päält jugima Süs ei minna nellejt Päkkama

10. Kui Looma raibet metsa wiias (Surnud Looma) jüs päält
karja ikka Pääd Põhja poole: Süs ei riskuta Koerat
ega Linnud surnud looma —

11. Hobust lahti wõttes ei tohi Rangist Aiast (Wehmerelt) wahel
Hobuse kaelast maha tõmata. wait pieab Hobuse enne
Aiast wäljelt wälja tooma. jüs (Rangist) Taolt maha
tõmbama. Alates minna Hobuse nael Käima

Wana sõnad

Rahwa suust

1. Sulasel ikki sure nõst (Kõht)
2. Koera Reele otsan ikki tõbi Kaes Reele otsan rohi
3. Kuri wõtab Kulbist; Pärn Paost (Paost)

Weel paar wana sõnuki: 1. Käima päält algab Nädal rahwa
ei tohi tuld Karja ajal käest mitte
panja ehk päält päna. Sinna jääb
Lapse Tuld Karja Käik

13. Ka ei tohi ju sugune neeste rahwas
Nael usse matsata. Sis olla Lapsel
Kõrdi wastajat sõna!

Palun tähele panna?! —

Praegu lõpetan oma lühikest ja wäga wigaliist
Ringwaatamist ühes ja tõesse arjas oma tutwati
ja Sõbrade seekas. Oh jõuaks üks ainusgi terake
Tuulismaale seema jääda ja päält tuhandade ulgas
omali aast leida. See oleks mie palawam soowimine.
Palun wabandamist minu Rõhnaile ja nekwadele
sõnakesteks. A wad mitte jõla olla ei jõua, mis nad päraks
pält ulema! — !

Nüüd tuhat tänu südames
Sõrahwal soojalt siin
Ja palawamat päralgu ma
Je ette wõin wärkjalt wõin

Kui elu silmil näha ka
Wõitus täit rõõmallis wõrd
Wal mne kui läähl jaatuma
Siit külma mulla sind

Oh Jõsust hoia ja ja
Sõrahwal kallist meest
Kes wõitles wõõ mõtsta
Ne õnnt Õnne eest

Kõige tänulikuma südamest soowime Teile
Kõrge Härra

Tuhat tõwist

Autorilt

Joan Kägu ja Tuht Tuhatsõnu

Jrag. 380.

Tarwastu murre.

Saatnud J. Järw Moskwast. Jrg. 381.

1. Üks päew meie karjapoisi põlwest. Saadud $18\frac{17}{2}90$.

Wana Juhtle rahwamurdes. (1/2)

Kui ma siin meie" ütle, siis tähendes se, et ma elpendest ja kigist neist töistest karjatsist kõnele, kellega mia üten karjan käisi.

Se olli Wana Juhtle wallan Tarwastu kihelkonnan. Talu ma ei nimetagi.

Meid oli neli karjast, kolm fulastet karjast ja üks talukarjane, figaste karjane weel arwamete. Mia olli elpende elä karjane, töiste Tõnis ja töiste Jaan olline enne elädse karjatse, se tähendes, egäüks olli elpendo elä elajide eidai, ja min weli Jagm olli talukarjane.

Talul olli palku elajit, ninda palku nu ma nüüd wiel mälete, arwate kolmkümmend tükki. Lulatse es ole küll wäega palku, a wäega kapende nah nüüdegäl fulatsel olli üks wõi kaits nuusilehma, — mõni fuvi üks, mõni fuvi kaits —, üks ihwake ja üks wasik ja öge mitu lammast. Talul olli kaits — üks ihwake ja üks wasik ja öge mitu lammast. Talul olli kaits fuvel mõni wiis wõi seitse wasikat. Ninda olli meie kari täwoste ~~kolmkümmend~~ kolmkümmend wana elajet ~~kuus~~ ja kateste, wõi üteste wasikat fuvi. Samabit olli meil üle talu ja fulaste arwate ~~kolmkümmend~~ kateskümmend tükki; mõni fuvi wiel ~~nii~~ enämb. Tüpise ihkelepäewa ~~umb~~ ümmer tapeti neist ninda üteste, liigi kaits jagu ärade, üks jagu jäi alla wõi ülestalwe.

Ninda fuust karja es ole meie ümmer kellegil talul seü meil. Ka päälegi olline meie elaje wiel iki rammuta ja ihuta ninda mek ime. Kui jürsku rahwas wõi muu mülä inimise meie karjast müüdä lätkine, welt fuue ja walatine töise iki, meie elajit ja ütleme, küll olles iki ihuta eläjä ja wiel nui palku olleu töisi.

Et meil igä fuvi ninda palku walimit nasnatedi, sis mõtlesi ka ninda palku wana elajit egal fuvel laadale ärade, a enne nunmati nea ~~kõ~~ üste rammutes. Sulatse müüline se enäil nah, ninda palku nu ma wie mälete, ninda ütelte igä üle fuue üte elaje ärade. Ninda jäi meie talu elajit palku raha.

Karjatsist olline talukarjane, min weli Jaan, ja töiste Jaan arwate üte wanatse, ~~mi~~ mist palku wanembe; töiste Tõnis olli neist wiel wanemb, ninda jäi fuus ninagu peris wana mies; rahwe abent nõna all nah. Mia ütlimte olli alla üheg tillise, ninda palku nu ma mälete arwate ~~kuuus~~ kuus jeitsme aastane. Karjan käisi ma nüüd igä päew; töise fuvi, nu ma wiel tillem olli, es osanta minult ega päew käimist. Se käisi ma wellege wahel ülepäälsi, wahel temä kommukuspoolen, mia jällel ihtjapoolen. Weli es wõi sis wiel talukarjan; sis käis karja Ann talukarjan. Karja Ann olli üige hää karjatüdruk. Sea es kuule minge ne magi, es peta nah min, ninagu töised tiise. Ninda palku nu ma wiel mõtte, olline töise karjatse wahel peris ülemeelikuide; mõnikord taiwa ma karja Annele nah lügaja eli päälpine jeta iki pahlalt maratsemisel. x Kui

x Sõna maratsema tähendab sääl praegu jeksamp, mis mängima. Mäng oli nimelt se, mis sõgi mängu ehangeti, ega maratsemine, nimi maratsi kaga acti, nakja paroja ümbert rohkem, pomati, rõõsti.

mun veli talu karja jäi, ja karja Ann peris tüdrunu.

Minda nu me nari pruje oli, minda olli na meie karjamaa pruu, ütles wenell Toiji pia weist maast – mõni tüka ilutse jüsti, mõni tüka pruuni bet ja tillembet lepawoja mõni tüka ilut jirget lepikut ja Kasvandiku weeren wiel ilus suuru kaoline tahane jüst, minda tahane nagu laud. Suuru lepikun es ole elajil küll midagi pusto, aga nagu olli trast pisni: niinige pumonaafune eläje pääl sihen.

Küll olli nenä se karjapõli! Nu me ~~pruut kiwä ninga~~ Kiwä ninga pääl Willa karjasega Jõgelikaa mängime või muidu malatsime; nu me wõisin lepike otsa ülis panninne, minda rattu nagu orawe, ja nu me sis pääl laulsin riikisme, minda et lepaoje all longan waikse nagu rõgõde; nu me wullelime wai linnuke Kasvandikun või Mardisinä kõwikun kammuku ulgandi laulime – sihe se olli ütlemede nenä, ja nii sis tule mõtsi minda ime ainas mulde, et mitte ei mõista arat ütelde. Meie Kasvandik oli wäega ilus; pääl kasuwe pruje paale ja kasvad mõni jaga na tillemhit, karapit, kuõmi ja leppi nah; tahsen weeren olli ilus kõiwik, ~~wesse~~ wesikel raendik. Raendiku pääl kasuwe ilute karapu puhma ja paale, nande ümmer likawe paale wõrgede. Ja wai pallu pääl wie wiwa pagu ilutsit lille ja lehti pruie all waewi! Sie olliwe minda pruue, et mia sinnuni jihey käisi. Ja mesilekohe, minda nie pääl puminal kendline ja mett ohtwe! Linde laulu ei mastja mõneldegi, sest olli pääl ütlemede palju ja wäega ilutse. Küll olli imeliku! Aga elajit es kohtin me Kasvandiku laske; sie olli wailet. Kes teist minda ihupaike mõtsa elajit laske! Sie oles na ruumal tegu olnu, wai sest ei oles wailet olnu. Elänt oles ju mõtsa pahumisele, wiga enämb noorile puniele, kahju tenne. Ja linde ja minda ilu linnu laulu ei oles sis na pääl minda pallu olnu.

Flöäne küll. Ütespõra meie lätsime karjage mõtsa, päewäke olli pirilda tuhun, linnuke laulime ja ilm ilus meh sarás. Eläje lätsime wõtsa, meie lätsime järgi, mõndsime mõneltsen ehesi, seni nu wiimäl ente aiakse manu saime. Meil olli wõtsa tulline aiake tett, pääl kas wai meil ernet, lina, topatsit, x kapustit, naale nesuwä ja naara. Ernet olli wiga enämb, naara ja nesuwä wiga wähnamb. Iga jelleg: peräst ernet wiel pallu es ole; meie aid es ole jo kunigi punune, minda ütelde tale põõmanda punune. Minda olli meil igat wiisi pallalt wahi rahwe. Iga me sis ~~pesta~~ na peris tõe peräst es tiegi, teime oenda mesta piaaid nagu nalla peräst, mindagu karjatse kunagi. Ernet küll teime jelleperäst enämb, et jelleti ehn mõne lõpuaje paas ja et sie aitsmeise pääl wale ilus on. Aia ütte nurga olli meil na tillime ahjuke tett. Tillikest ta selt tahtsime na wai teta, minda et sis ~~wigett fett~~ meie aiaw wigett jelt midagi olles nätta olnu, mes puere inimese teewe ja tennu on. Aga minda palju nu na mälete es saa meie talene wiit mitte wahemis. Suurel karjatsil es ole wiit õiget himu teda wahnis teta, mõtsan oles na wiit küll. – Ehk olli meil ümmert kieru agadege minda tihelt ära topit, et mitte mihandegi luom pääle läbi es wõis saia. Meie mõtlime ja pellatsime, et nu me ei topi, sis tulewe päewse läbi aia meie ernese ja kapustarse ja põõne ernetse täräde. Maa rapsime

x Kardulid

Kauki Türi walet nagu imeteenimese Tõnise pääle. Mia küll aru pallu 8 saa, aga ei tal nagu oles minda ollu, et ta elägi enämb es tää, mes meile wiel ütelde. Walet, walet raatsime, sis päratt: ~~ruppast~~ Wõi sa wiel waetu tohit awau, häbemede! Sule jüä, mõtsa luom, waate mõnes raawi ari jõwa jälgi täis! Kas sa sis oled nie jüä jõpkun oma palgese, mui sa elajide päralt waetu ajat?"

Teiste Tõnis ~~kost~~ peris toweste waetu: "No na sin palge otsan sis jõwa om, mui sa mulle minda ütlet? Seda ütet ta mindgen augaten, seetõttu minagu tahaks ta peris meelega Kauki peremihe jüät täita. Sellepe sis ei mämli na es kennele; nagu wink naeas ta ile raawi meie poole, tõstt mia arust nagu joba wõi Tõnisse pääle ütes ja kärõt õge karja eliga: "Kas sa mõtlet, et ma ju pirilda lõhki lüü ruuw nonna poja!

Teiste Tõnis es mõjategi, ta es pelgä ~~taimagi~~ Peris iluste ütet ta Kauki Türile: "Lüü enne, sis nüta (nüda) peralt. Lüü, no lüü! Sutuke ütes nõdagi minus, sis näis –." Tunal tääd, kost Teiste Tõnis selle sihantse minda pruue palgase wõtt ja nudas ta minda noeste mõtt! Ja olli küll pruu, wõi olla eha nindi ja pruu nu Kauki Türi, aga noh, me elime jo karjatse, ja Kauki Türi olli sihandi ja peremies, nagu nik tõise peremihe; ja wõtt oki olli pääl midawi karjatsett, mui raawi arja pääl jõwa jälgi olli.

Aga mes jai minutt? Ka mia tohtsi wiel pääl seista, nu minda pruu riginõigu oli tunduw? Tunalene! Mes sellelt nõnelde või nüüse! Nui teiste Tõnis ehmett Kauki peremihele waatu nakas ütlema, sis jai mia küll naabse julgemba; aga minda pia mui Kauki Türi ile raawi meie poole nacas ja Tõnisse tõmise kiwwä, sis ~~t~~ es saa mia ümuge enämb elägi aru, mes mutt sai. Ilm täitis nagu pimes, silmäse siniwõtes, ja mui Kauki peremies wiel teist nõnda Tõnist ähwardi, et pääti mia nacaten tõkame minda nu na wahagi jouti. Otse ~~ei~~ tehe pruutma Matsiafene lepikust – sie olli wiga lähem – aga pruua es tohi ~~ei~~ wiel seisma jäiä, sest nes tied, wõtte om Kauki Türi jaraw. Linnuti sis pääst läbi nopli siduainä lepikuse ja pruua wõsasti sis pinäli ennatt maha, mitte enämb muud es jõwwa; minda olli na ärade wõtnu. Ma oles löötsitemiese ~~tsat~~ wõi lähei miwmu. Ja pääst ~~tust~~ pepo mutt sihen ~~pirmen~~ ja wõtsimiese me ~~t~~ irmus. Irmuge juuste inimene ~~wõega~~ wäega kõwaste.

Nu ma joba raskse jõudi, sis ma lätsi üte paaksanke ratuse pääle ja üte lepä kaunu kõrwa mätta pääle maha. Pääl ma mõtli sel nõwal ilpenden: "Küll oma sie karjatse elu iki pant. No mesta oles tennu pirla, ~~nütta~~ mu tõsige oles läbi tappan – nu ma ei oles ielt ärade jooste jõudnud. Tunal, tunal küll!" – Minda iste mia pääl ja iste, ~~nütt~~ nullelti ja walati, nas Kauki Türi wõtte ei tule. Es tule. Mõtli wahel, nu ma karja manu tagasi lääs. Kaige minnä – es tohi. Lätsi ära nõnu.

Ende enäd es lõwwa ma nõnust nõdagi; pealalt perenaene olli nõnust nik tõise ollewe turbo-puhu minnu turbit lõikame. Perenaene wägi mia ja ütel: ~~mesta~~ Tast, mesta jõgelusan karjatst ära olet tullu?" Mia ütli: "Kõtt walutes!" "Kõtt walut na peris tõeste, sie olli irmust ja pelgämiselt minda tullu.

Perenaene ütel: Mine aidsette, eidä rahwe magatse, küll sis nõtt teewes saa." Mia lätsi aidsette, aga magane küll es eidä. Lõigasti enäsle pannb sinuse leibä ja nakasti irmu ja ~~wäsimise~~ wäsimise pääle Jõsa juomä. Nu ma juwa kiwuge aidast jälle wäljä muru pääle lätsi, sis ma nõi ütte mielt nua pääle istun, mutt jäwk (wammus) jalkan. Mia mõtli selle ende elä ollen, pääle istun, mutt jäwk (wammus) jalkan.

jaagi fel faal pilgul äämeelege mäält alla. Kui naaru, levä niru otsaze endal
paar peon, laske ennäit nimetet mihe ka nõjale, toppi teenäle lesra palaselt ää-
meelege puhu ja efi ütli iki: „Ätt, ätt, feh leibä, ätt! Knate, nu ää pehme levääse!"
„ätt" wõtt levääse puhu wälle, aga fel faal pilgul päitje mia äraate, et fie niru
ätt es olegi, fie oli Kaubi Türi. Ah ja tegija, nudas ma nüüd eitusi! Maa ala
oles ma ädage waigsu, aga es wajo kah, fatte wõi libasti täifelt puuke wälä-
mihe nõrwalt pabladi üle lääve wotta maha.

„Toida pääle toida, peigane," ütel wälämies, ärä pelgä midägi. Ää latje to-
dawe iki ätti. Kuts nii, kelle ätt om." Ja efi fei levä palaselt, me mia talle
olli puhu piistän.

Küll ollive nie jõna iluste ütelt, ninda et mia es oles pitäänu pelgäme;
aga nõrk minit nüüd nuud fai. Ninda wottu nu ma wähägi jõnji, naeralt
ma ennäit wälälä, ja fie käitjine kõpa mes wadin mäelt üles. Koske ma nüüd
pias pageme, mõtli ma irmu ja ähige — naeranditgusse? Ei, fie oli raskine
kawanen. Tagasi fie otsekese aita tagasi, ja üles tagasi püsti. (Fie olli min ende
ela ait. Meie talul olli igal talatel efi oma ait, oma ende laut ja oma ende rõi-
efis wak.)

Mia ei tää efigi, kumb ~~Tõõt~~ fuusemb olli, ka äbi wõi ilm, mesmä
nüüd olli fanu; aga fuure ollive ma mõlembe. Mia olli Kaubi Türit ende
ätte fõimanu ja leväkelt temäle fuku toppin. Kas felle äbiske oks! Ja fie wiel
fie et ma naija mant olli nõnu pageme ja nõudi Kaubi Türi ielt naela otsi-
ma kulla, a nüüd tulli fie efi ninda, et ma talle nõdnu efi naala-jõsi.
Ja fie wiel fie levä fuku tõpmine talle ja ätte ~~fie~~ ütlemine! Ola waenõõne,
nudas mult nii ninda fandiate läits!

Eidaiken ood ja kullelfi ma irmuge ~~Türi~~ ulga aiga, kas wõtte Kaubi Türi minule
järgi ei tule ja fiisi ei nakka tükmä. Ei tule tõitk. Nakafi fie jälle mõtlema, et
ta ninda ruti jõnji ei wõis olla, fie Kaubi Türi, mudu oles to min kua mann
läti tappaw ja mudu ei oles ta minge fäal ninda wäege, wäega iluste kõnelen.
Ku ma ninda efi tagafi läbifegi iki wiel felle asja mann ~~fiendaw~~ on efi-
mõtli, tulli wiimate Anneske emä, me ende pelmaane, loxunt aida ait ja õigas mia
Taafise se, Taafise! Kas fa adan ütt Kõta nafeke walla!" Mia piti edemelt irmuge
taga aita wotte taga pageme, ma mõtli, et Kaubi Türi taht müüs minu mõtte faig,
aga ku Anneske emä wiimate johtufi ütlene, et wälämies juba ammugi ärade om-
mu, fis ma alla tohfi Anneske emäle eli wastu tetä ja ütli: „Mia ole fiin jah, An-
neske emä. Mia ei tohi nafeke walla wõtta, mia pelgä ja äbene — wõtte om ~~Kaubi~~
wälämies iki wiel fiin."

Wiimate lasse mia Anneske emä ütlemise ~~faat~~ järgi, et wälämies peris tõesta
olles aga minjune, ommete nafeske pöörist walla. ~~Fis ütel~~ Es ole ka Kaubi Türit ka
nõigi mõtlä. Fis ütel Anneske emä minule: „Mes-fa kurjaaux wõllelit, et fell wõtt walulaw
Kaubi peremies olli jo tetu tga ajanu, kaie olles temä nüüd ätä fiitlaw. Nõke fõged
felle ütt! Kaubi peremies efi tulli fiia ~~fellepõõt~~ fellepõõt nõnelema, olli peris pahane.
Ku te iluste elajit ei oa, fis faade pesfä puhu."

Mia ütli wastu: Aga Anneske emä, Kaubi peremies iki wiit ninda ruti ei olegi, nagu
fuure karjatfe nõnelewe. Tiiste Tõnis es pelgä tetä nütte räännugi ja ka es laä kah
Tõnisfele. Ja ruti iluste ta wiel minule ruu läwe pääl ütel: Toida pääle, toida pop-
se, ja efi es tie minule mütte mihatigi — ja ennelit feda küll, Anneske emä, ruti ilus-
ta malle ütel. Peris ku minia ende ela! Fuure karjatfe om peris wõleten, nu na iki
mulle üllewe, et Kaubi peremies olleit wäege, wäege kuri. Mes fia arwat ~~fellelt~~, Anneske
emäl Mia mõtle nüüd ninda, Kaubi peremies ei ole fis peris mütte fnguffi, ruti temäle

kurja ei ole tett, ku me elajit temä niitu ei lafe. Kas fie pias ninda õige olene, An-
neske emä?!

Anneske emä es laafu minule felle pääle mihatigi, ütel mudu pahlalt ninda pahlu,
et mia pitäw ärä karja mann minema. Mia läfi. Päält faat ääni jälle tagafi ün-
mes, es lää enämb. Anneske emä ütel: „Ss mes-fa wiel ~~waatat~~ walatat — mine, mi-
ne ~~mutte~~ ufinde!" Mia es laä wiel, walati Anneske emä olga. „Fis ütel tea jälle: „Mes-
fa fõge laits ootat, — mes-fa waatat minu olga?" Mia ütli: Anneske emä, mia nüüdsep
ei tohis wiel minnä; mia ei tää, koke poole Kaubi Türi läits — wõtte ta s laä
wiel ende nõdu." Selleft fai Anneske emä aru, mesperäit mia wiel feifätsene olli
jäänu. Ku te malle nüüd küllelt ja küllelt olli felletsen ja kinnitsen, et Kaubi pere-
mies peris tõeste olles tiel mõtlä ärä Kaubi poole minnu ja et tõeli peris
tõeste meie karja mann ei olleu, fis nakafi mia minemeja läfigi karja ma-
nu. Ja efi s pelgägi enämb pahlu. Iga ma ninda pahlu fis ka s pelgägi, ku ma iki
wähägi midägi läefi, et midägi pahlate es ole.

Kahja mann faiem läift töife karjafe karjage wõfan meie ende aia mann olles.
Fuure karjatfe pidäfine fäal fuut kahja — jäneseffe olliwe aiaft mõlembe ka-
gunu! Tohth fiime! Ka mia oles feda ruudma pidaw! Nie ime ilufe loomaefe!
Ja nudas wiel nende rõõmufegee olles! Meie efi olliwe ruteze ärä meeles aia
wäräkit iluste ninni panna. Seda olliwe jäneffe ka tahtan ja olliwe wäräkit
ilusta wälälä tullu ja oma kiel minimu ots tont. Ah ja piimee — küll olli nel-
ja neift loomakfift! Mitte efiemält es oles me enämb kennigi näta tahtand.
Fie nii olli jo mega endide tegu, et me jäneffeffi ilma olliwe. Aga nindaff fie
afi iki om: Fiiste õnnetus om tõeste õnn. Kui jäneffeffe nimbum ja ädaw olli-
fis olli fie fälle jäneffefate rõõm ja õnn. Ende ninhatufen tahtfime meie nüüd
aida ninni panna, aga wäräkit es ole meil kellegil ~~mielde tullu~~ kibege mielde
tullu õigeste ninni panna ja ninda olliwe jäneffeffe just fälle ~~läbi peris ruti~~
~~framul, et ene neid~~ ende ninni paneniffege peris ruti laabnen. Küll wõis meie
meeleke ää olla, ku na aiaft pageme faiwe! Oles ma tiedän, kelle nimi oeile õõ
piinde tagafi and, küll na oles feda tenäna. Meie küll tuefime feda, fie olli Kau-
bi Türi nimi, mes tõitse mies meie poole õigas, ku me jäneffe pofaneelege
nabiajahti pidäfime.

Sel päewäl es olegi meil enämb õnne. Ku me karjage lõunele lätfime, fis
jaime ~~fiem~~ ende peremiffe näeft tõeldse puhu, et me iluste Kaubi niitu ei ol-
leu sõban. Meie peremies küll pahlu kurjas es faa, aga fiestõõt ~~tõõt~~ tõeste ta meiege
küll piaaiga peris kurjaste ja ninnit meile äete nõwaste, et me elajit Kaubi
niitu ei tohtiu laske mitte niitu taim. Aga pahlu ei ole felleft nõnelte, fis es ole
fuur afi; pahlu ollem jaht piisi fel faal päewäl meid wiel ihen on uotme. Ku me
karjage lõunelt jälle mõtfa lätfimeja joba õhtu nakas tulema, fis tõufime fuue
mustä pilwe taewa ala üles; wahel wihas walgi nah ja wanamb ~~mm~~ tõmiest.
Wahel müürjst õige nõwaste. Kärhmä küll wiel es nakka ja wihma es tule
kah wiel. Schande efiemuodu tuul mudu nahkt üle wõfa ja ilm läits pimem-
bes. Mia nakafi jälle pelgäme; wanambe müristemiff ma pahlu es jõowe kaar-
nate. Aga mes fie tahendes? Lamba proowe wõfan mes midiu ode Waakime — elajit
nakafime kah waatu tuult nimpitsene ja teine fiatfe modu, nindaga oles mida-
gi ruuja kunnigi olemen olle. Lätfime fiime poole wõefa ädefi, koke poole lamba
ja elajt wahtfime ja efi nakafime pewe kutsema ja wõtatene. Es läägi pahlu aiga,
joba näime uidi nurjawainu meie wõfaft wälälä jooseen ja ~~tõõlla~~ üle midu nur-
ja Wilka mõtfa panneen, fuue nagu wolgaw. Suure karjatfe pannime fahatsene ja

Jahatime ninda nõrvaste, et eli neil äräde läits. Aga vaeneke ei tohtgi jahateda, praegu ninagu ka mõeldes, et mull eligi ei ole; fie olli fis ilma jahatamede ärade minnu. Fie ei ole ka ine. Aga pellästi nõrvaste; vanamba irm ja undi irm olime äten nagufiin mõlembe. Kõtt oli irmuge ka nagundi volutame nadanu.

Ja olegi viel jahatamine lõppen, joba ruuline elätt Forlepikun warjaste rüsvaie ja müravat. Suure warjatse faiwe seft aru, et fie fihande rüökmine enämb ei ääd ei tähende. Teofiine waatame, mia josfi irmuge jären nah — fech, fäal ta oligi — were lombi ja lamba naha tuki; olime lepikun mahan, eläje fäal ta oligi — were lombi ja lamba naha tuki; olime lepikun mahan, eläje rõõgiwe irmfalte mann, efi nink nagundi tükk muodu ja nurja me' irmus. Undi wandlane oli äte lamba ärätegi fõbnu. Oh fina Teländ nüll, nudas fie efi meil ei lwot! Olin pelgämine ja irm olli niige ullemb. Tamel, nudas nu fiä pefi ja kõtt valwat! Mitte äte pesält fanu ei tohi ma fuerik warjatsfi nüd maha jäiä. Woa ma Taewa efä müristemine tõnfi ne iwi fulembes ja furembes.

Suure warjatse nakaefine ruttu elõjut lepikut wallä ajame. Kiwäxingu fõõdi pääl pidi nink nagi loet fama, nas pallu waja om. Wõtine, nakaefine lugeme. Ehäje ja wajaa ollive nähen puha. Nüüd tulli lammate lugemine. Ei aime lamba mitmeft jakku, wõi mitmeft nähäxefe, et fis puremb lugede olet. Lugefiine ja lugefiine mitu nõrda — mes waja, fie waja — pallalt ratsfekünnmen? waits tunni; nüüd olli äräde — undi primeefe nahen! Tõiste Laagu ja min wel! taha Laagu äälive: olles tett, fie tett. Tõrelde nüll rõõrun, faame, a ütlende ei wõi jättä. Ah ja wandlefe enf oma aurugne! Wõis temä warjawainu amba nüll wõtta!

Nüüd olli ikka joba nähen; nakaefine warjage nõru mineme. Mürisetemine olli awambes ja wähembes jäänu, aga wäl'ri wiras wahel iwi weel. Fõõn lähembefe faien jäi ka min irm wähembes, aga fiä laits waege alles; wimate nakaef aleete iwma. Tõife warjatse wolatiwe minfiääle ja nülfewe imeeten: Mees ja inet! Mia noeti wastu: Mia ike lammaft! ja efi iefi iwi iefi. Ja waene loomake, ja waene loomake, nudas ta tont fiin wärkan ja lõkaun!" Küll Tõife ruuline, aga mitte es taka nudagi jõuda iwwu ninni oida. Ruinate iwi jõuti. Tõife ruuline ka feda muule äräfel, et mia ei pidäw mitte enne neid undift ja lamba muidmiefi rõõrun nõnelene nakkamen. Nõa efi takkaw nink puha aia nõnelde nudas fie efi nink om äigeste ollu.

Fõbä ruuline nõõdi rõõrun peremieft ärkaw ja ütlew: Anneke õe, Anne-ke! Waate, nari tule, ke wiwa laits, mine joofe, wõta wäätiwe walla! Wäh õfge nfinde!" Anneke tulli joosten, nindagu tillike änilefene, tiris wäätö nufeaia wäräti walla. Meift endift tulli nüüd äits wäräti pealt iwi warja ihen, aga et Anneke efä Amikeeft nidagi käske ja tegeme afjute tahi, ja Anne feda äännelefe ka teefi, fis olli fie mudugi ka ää.

Wäräitft warjage nõe minnen wiras raugel taewa all, nitu nõrde wälki. Anneke walat ja walat raugele muesta pilwe poole ja wahel jälle efä olfa, efi ninda imelik ja ergul; wimate ütel: Att õe, att! Waate, waate, mefiffa mefiff om fäal? — waate õge ruttu — iwi om, iwi om, — ei ole wa nah." Att naaras ja nõrk: Ilumal faits, fie fo wäl'k." — Ahah," teefi Anneke, „wõi fihande omgi fie wäl'k. Aga mefi wäl'k fis peris efi om!

Tulle nu nemaleste tea wõi nülfefe," ütel felle päält Tõiste Laagu emä ja nõrk fis peris tänweste: Ei fa'ö efi'i tää, me' wäl'k om! Wäl'k om wäl'k muud mõtsi. Ku rumalake! Laitb o laits iki; nülis ninda, et aru olfa kunnigi. Talwefä, fia wõis teda pea oge wielä; mes latfel asja Ilumale ab-jefi ninda nülfe ja nõnelde! Laits fiitägu fuu!"

Anneke wala't Laagu emä olfa ja ende efä olfa. Ja nagu takt nende mõlembite nõsft ütenõrrage ära mõista, nui fanditte na numbgi tedä arwate näh-kin ollew. Ärä nulleji," ütel efä Anneefele ja wõtt Anneefe endele fülle. Ninda. Min ende tütreke. Me efi pallame ende tütreefege natekeste Ilumalet." Neide jõnadege läits Anneke jälle lahkes, nindagu niige lahkamb linnuke, ja walat efäle rõõmfaste filmä fisfifa ütel: Aga tääambe, na me ma tääambe ilume na pal-lelma Ilumalet natekeste ätt? — Ei ütle!" — Ei tää mia," ütel ätt, mia ole ärä unetew." Anneke nõrk: Tõõ nüll, ätt, — tääd — ei ole, — ei. — Aga "eilä, kas me eilo pallelfime?" Efä ütel jälle, et ta ei mõletew. Anneke walat efä fülelt ülle aia üles nulme poole ja ütel: Aga fäal — nüä weeren, — nu me eilä fäal nate-neste waatime, nui iluste olli Ilumal wiga naswatew, mes me fis teime fäal nüä weeren natekeste? — pallelfime Ilumalet. Tõiste Laagu nähe, nasfa tääd nah, meie pallame ende äitge natekeste & läbifefi Ilumalet? Efi walat neil fõnu ätelfen ja õigaten ülle efä ole tõiste Laagu emä poole. Ja ütelelfe ätt, kas me fis natekeste Ilumalet pallelfime? Ka tääd? Waate — fimna — ülle — ära, ka naet fäal nibuaian fida niige ilufambat nibut? Ka näet?" Wäe no nüll, näe." A kas tääd na, mes me teime felle niige ilufambe nibu äll ülecilätfe natekeste? Tääd wõe? Ilumalet pallelfime, ja Ilumal olli fitä nuuldan! Nah, nah, waate, waatefinna taewafe, ätt, jälle — jälle — iwi om, iwi om, agaai ei ole ka nadn Nõnagu tuli, pal'ku elem weel nu tuli, aga fäal faman — nuw-nigi enämb fihande fis wäl'k. Mes ta ommete pias olewe fie fihandene wäl'k?"

Nüüd es jätä Anneke enamb järgi perimeft, mes wäl'k om. Temä efä olli ää inimene ja ta püüs fis ende tütrekefe nülfimifi ninda palla nasta nad ta jõus. Temä fekelufe fellätemife peris põhi olli fie: Taewa ätt olew üleweu wõege wihatfes fabun. Mürisetemine ja timistemine olew temä tõrelemi-mine ja wäl'k olew temä wihaste filme tuline pilgutemine. Muidugi es fää Anneke felle fellätemifege weel rahu; fäal olli weel palku temä nülfimi-fi temäle ante, nindagu: Mespeäft ollew Taewa ätt ninda wihatfes faanu-ja nelle pääle? Kudas ta faawet ninda wõe wõege nõwaste tõrelde ja re-da ta tõrelew? Kas ta fäalt nõrgeft maha ei fataw? nas ta enäft ära ei palutew, nü ta filmäde ninda nirendew paianet jne. jne. jne. Efä es jõuwa talle panoltsi ninda paalu fellätc, nu tea nõust.

Mia nulleji ja nullelfi Anneefe ja onu jutte — mia nutfe Anneefe efäd ende onus — wiimäte es jõuwa enämb nulleldc ega naanate, josfi manu, tõnemafi Anneefe falga pidi ninni, efi nigendi ädage: "Anneke, mia näi unti!" Anneke lififi miu tõmmaten onu fülelt minu ette maha ja mia iefi niige eliga. Ei jõuwa nadegi iwwu pidäde, nõnelde es paa iwwge enamb nah. Mesfä inet, mesfä inet?" nõuliwe Anneke ja onu mõlembe, ärä ike! Tää wait! Alle, mes fäal olli!" Ei jõuwa mia iwwu nefiegi pidäde, waewalt fai paalelt ninda palku lõbi iwu ütelde: "Aga ma unti ei ike — mia ike lammaft! Undi tont on üte lamba ärätte fõnno nyydsan! Oh fa waene, waene lambake, mes fa felle mõlfalife mäben pidit tundma!" Fis iefi fälle efefi. Anneke nanas nah nimme tamma iwma. Onu nielt nüll, aga fie es awite. Fis ta nüüfe: Kas unt fiin emä lamba om ärätte fõnne?" Mia ütel: Ei, fie ei ole miu emä lammas, ega Tõ-niefe ega Laagu emä lammas, fie om Anneefe ja Anneefe emä lammas, fie ilus walge fäkake village. Pallalt naha tuki ja were lombi ja pääl on weel lepikun mahan." Nüüd nanas Anneke wiel alembelt iwma nu mia ja nunbgi ta taha enämb jõuda wait jäiä. Onu nüll nialt ja waigist meid mõlembit, wõtt Anneefe na jälle fülle, aga ta ende filmift nännu na pifate weewi. Temä fuä olli

wilt meie perält ales minnu, meil jälle lamba perält. Ku me wiimäte ommete waatlembes jäime, siis öigas onu suure karjatse ka ende manu, nüüdse nende näheli prahlati minu [illegible] naits nelm sjoa ärä süöb lamba perält ja ütel: Ala te toine nädi enämb lambit ega karja ütlinde tekke. Oitse iki nin ilusts silmä ihen. Mudu või unt jälle tulla ja mõne wiel ärä de murda. Eriti tal nagu jukun. Waadeke ätte järgi." Siis te silits Issandale pääd ja minu pääd, siis lätsime siidmä ja, siis magame. Pühkel päewal ei ole [illegible] suure karjatse minu päale mitte kaimeji: kuija, et mia unditt ja lamba murdmiselt kõhun näge enne kõnelenu olli nakanu, [illegible] ja eji na küll olliwe falle minle ärä öelän.

Mia waewi sunrembes, käisi wiel mitu ääd suwe karjan ja unt murd wiel naits lammelt min ielt ärätä; aga nende kate perält es ike mia enämb mitte ütte pijast; ja ommete olliwe nii [illegible] naits sientä fora lambade, nindagu sie üits, kelle perält na minda pahlu iesi. Nüüd oles wiimäte wiel woja selleperält ikke, et ma nende kate perält es ike, aga feda nah ei saa.— J. Järw

Austatud härra Dr. Hurt! Ma olen Teie Wana vara arwandeid ikka waadata püüdnud ka, ja olen naunit rõõmu tundnud nende juures, nähes, et suurel wõib seadagi tarwilist tööd Teie teenistusel ja äratuseks tehaste. Peake Kõrgem Teile jõudu andma, seda tööd nii mõnigaste walmis teha ja lõpetada, nagu seda olete algand ja senini teinud!

Mendes Teie arwamates, mis mina olen lugenud, ei ole ma enele lapsepõlwe paigast, Wana Suiftle wallast (Tarwastu kihelk), miskihuguit saadetust näinud. Wõib siis olla, et Teile säält wallast midagi saadetud ei olegi, ka seletamise asjus mitte. Selleperäst kirjutasin esimesed read Wana Suiftle walla seletamiselt, materjaliks Teie seletamist rahwa seletamise- ja teeke tõe jmurde. Wana vara ennast pole mul paraku teadmata. Nõo nihelemmas, ans ma juurenud põlwel elasin, ei olnud wana vara asjus palju nuulda, ja mis oli, seda ei mõistnud ma siis nuulda. Säält oli üks naholine wõga vaga ja Tunala naabrist kõsten ning Wennaste regudele vaja muukas ejimees oma pihut esijaawamises wana vara, wanu laulut, jutud jne. rahwa juurest kästi ära wõõrutada fõudmist, nõnda ütelda, ja nii ei olnud säält, [illegible] asjus minu'elu nohas, nii hästi nui [illegible] mitte fugagi nuulda. Kiriskus ja päriskus oleks seda küll ikka wiist leidnud, aga seda siis ei mõistnud. Suiftle wallas oleks wana vara enam rahwa suus nuulda olnud, nagu pihut mälestan, aga säält sain mina 9 või 10 aasta wanuduel ära, teaw siis selleti peaaegu niisama wähe nui ei midagi. Säälne seletamise ja nõnevõis on mulle aga ikka meelde jäänd, seda wõimalikumalt, et hiljem mõned head rahwa [illegible] olen punutund ja säält rahwaga räägimud. Iseäsised rahwad read ei anna säältsilt seletust küll mitte taieliti pilti, nimelt mitte nõigist ilmeodi: ütelduit fõudetst, nende muutmisest ja mitte nõigist säält rahwa [illegible] ilmeodilistest nõnekäänamistest jne., aga [illegible] raskise siiski ikki neist wihjatsit nätä ja märgate wõi. Wana Suiftle wald ma Tarwastu walla, Uue Suiftle ja Koru (Wooru) walde wahel, aga nenden rahwa [illegible] Tõisen wallan nõnelõeo joba ätte kõitse nuudu, enämb [illegible] kirjakeele muodu. Uuest Suiftlest ma seda paris kõeste ei tää, aga Tarwastu ja Koru wallast tää küll. Nenden katen wallan ei ütelde näitutses enämb: Tema lää, tema fud, naar, jnotse, föit, niit, riis, [illegible] rüow, ründ, lendäs, pelgäs (wõi ütelde: tema läät, füüt, naarab, jnotseb, föitab, riisub, rüowib, rünnab, lendäb, (wahel ka lendäs) jne. Nemelt on

Vana Swiffle rahva sõnest ja seletusest võetu praktiline sõnade ja skeemide õpetus.

Swiffi, nimetage: Taan, Tahan joosta, Tahan joosti viljaste ja võtke praktilise elitsemise ülesandi, nimetage: Aa elevat mun jalanestt! Ohes fellestt küll pisut saama – nae mianda töine ow. Mia lei mõtlen warbaste siwiestt waatu ärätse, wenne tulli väbtä – nüüd nink ülle paistetan. Aa elevat! – Ehk minda seate muitt asjest: Türiste ze, Türiste! Aga Laps ärä lambaste nodu, ah tuke joba käten, päewän ärä alla minnu. – Annene, ze, Annene! Wõtke usten walla! Lünnä riiwike usteste ielt ärätse! – Mine, joose, tuo nüsenuke (nüsik = lüpsik) nua mant ärätse ja ülle tüdruk-Annele, et tea na lehmi nüsmä lää; lehmänte tahawe nüsä.

Sõnade juures, mus ss e ja i, ja o ja u wahepäälsest häälest ette tulewad, helisewad nemt häälest ofawas Swiffles pooltu enam i ja u nõela nui ü ja o nõela järele. Näitusens: See mees, nee tiede (nuud tiet) tee ehk nu tiede (nuud tiet) wee weerde (äärde) jne. Need sõnad olew nu sis nu nimetatawd nõnda: Sie mies, sie tie ehk tiete, wie wierde jne. Nendes ja sarnastes sõnades ei nimle Wana Swiffle valla neelemurdes mitte sugugi e häält, waid päris selge i häält ja üsna liitsuw i häält, mitte aga nagunii wiimse teravusteni liitsuw, nagu näitusesõnades: wii wiina. Umbes nüsama on lugu o ja u wahehäälega. Sõnades sõne sool, suur nuut, sis puul, puus huul jne ei nimle ega ole o häält sugugi, waid selge u, mitt ilma puute teravusteta. Need ja sarnased sõnad olew sis nimetatawd: suul, nuut, puul, huul jne. ja nõnda wiib Sie ise õpetajate sarnasid ee i e ja oo u o wahehäälega sõnu nimetama. Seenendamise märgiks, mida Wana Swiffle hulga puud seenendatut häälega sõnade päraft wõtab selge tähtis, olew tultawast nustutamise mõtki tähendamb, mida tähtsamise juures seenendusse märgiks wõib munita, nui sõnt selles asjas muud nõnu ei pruukita leitmal. – Soowin Sule ja Sele tõtte palju õnne!

J. Järw.

Küll olew soowitaw, nui Sel norda lähesse, hulga nonsu tulnud ja tulewate nuelemurrete nimetamise järele, või nende (mis nimetamelt) nõrga ehk wabamaasja rahwa sõne järele sõnduamase teha, nii et meidenäe ülemõtlejem nimetajad saaks ja igaühe nimetaja iseloomujad wiibi mõjuwalt wähenewa, wel parem, nagunii naaks.

Seltsimees.

wõi halisime nõblastega ja efiendide teht stuuga nonsi mudon atsega. Rõmutemiste teime nütit. Minda olli meie aid, ja wõli nõnni sõal sihen üänä renäste.

Woh, minda nu ma ütli, meie lätsime pusi-tahaweste nõudeni enne sia mana, wõtsime wäätikse walla, astame sisse. Ah ja ime, mes me sõal sie nõud näime! Kails tillinett jänesekest meie aian – mõlembe magane meie enne weeren nindagu linnu pojakse! Koht ma sinna sisi saama, sedä es saa aru, aga sihen nä ollime. Wiit ma iki tõhi agaste wahelt ollime tükkin, aga tagasi minnä es ole enämb mõistan. Sa pimese sõõmeelestt, mih meil nüüd olli! Edimelt küll näis mina nindagu hämmile ihu, a minda pia nu ma selgeste aru sai, et nie tõeste pesis jänesekese ollime, sis et ole sääl meelel enämb nu ega otsa. Hämmelega es jõuwa me nu enämb wait olla – jänes, jänes, jänes!" sõpsime nõgest junnit nõks. Tänesekese naraline lipsti maast ülles nindagu wälk, ollime nagunii ärätse keitunu, tahtsime kõrmuge pritsima tõmama panna, aga nad sa jo jooksi – aid igal puol ihen. Karjaline küll õnnetuse aidas ülles taps ja peale karjaline tõitet pealt aida sipenden meile waatu – meil olli nõndakaa miel hagu meil – es saa waesekese wõlkä; wõtsime mõlemba tõke nihi. Erne sai küll tõiste püüdmisega nii ärä tallat, aga nes sellest walat. Küll rabaline ja rõõkline tõe käte wahel rääkis, rääkis, rääkis!" et walla naat; aga ammustega wõtto es mõista; nüüstega es mõista nah kisku. Na olline alla tillikse. Tse mies pruulmb olli ja Saksamaal karjan käinü, sis ma sai ütesõna ütte puremba jänesõe magamise pääle karjan käitte. Se wõeb sane takt iki mudu ammustega wõtta, ja nüüstega lõka minda meh ikmus. Na sõin olline tillikse, es mõista rahen mund teta nu rabelde ja rõõki. Wiimäte es rõõgi rahenamb; edimelt praalatt rõõkline, wiimäte praalatt rabaline ja pallasõine mudu. Ah te wiimätse nuckrõna! Ehemä meie riaks läti, mõistan tunni ja sis weel meie ornet sõõnü! Ta meil minda nõnna aid.

Küll olline ilusõe tõke! Oles tõisi ka äänesega oidan ja elliten nindagu ma enge; a neakse es mõista sest mihastigi tiedä, et me neile taiget teta es tahagi. Nõu es ole meiega sugugi arjunu, pellästline et ikmuge minda me ime; sõämeste pesõawe sihen iki ütte wiisi, põks, põks, põks!" ja eli wäsitse tõke kindagu aaiwa lehewõe. Ta mes sõal ütelde – mudas na ei oles pitänu selgäme. Meie äritame ja irmutame ja pahatame tõisi ütte wiisi, et mes te otsite meie erneste, ja peenide, sõpe ja tants, sipenõewe weel punembe äänesega mäan sui meie ese ja ütte wiisi pahawe tõisi puhu tõmmate ja ärätse sõnnate – mudas ei oles sis minda tillikse jänesõese weel pitänu pelgäme? Seis tegemist olli peni wandlatega, et la jänesõesi puhu tõmmate es saas. Ütte nõrrage oles ma jänesõese puhu lampsanu ja ärätse sõõnü, nu me oles lasknu. Ta sõõ pallaselt, mes sõal sai! Tänesõese rabaline meie rähen ja penidi olli minda puur walu nende pääle, et na ädäge oles nu palanu – sipendiwe meh ikmus. Ma iki rahine jänesõe sõõmaaji puhu lampsate. Walla olli maailm. Maada sai, et nõtt makas (maknes). Ah Kõge allmehe maaru tegi iki sis, et Tapsil ja Kentsil minda puur jänesõesesti pääle minda puur ädä olli. Seis nu ullude ja pünide tahtsine wägisi jänesõesile saala saatate.

Meil olli sis kiu küll nõaru äji, a jänesõesil olli sis nagunii: Töine äji. Töine ei oles sis sugugi ollu, nu na irmuge enge oles eitaw, nõi ärätse nõudu. Setäp-

me viimäke ehigi pelgame nakatsime. Piiste Taagul tulli sis ütse enne miel
tea ütel: Aga pois! — [illegible] nõolene na ennuge nätte ütlee, sis nii orali m
müdä." Sedä nakatsime nüüd meie kah mõtleme, võtime tokide ja aime pe
nide raasike mant rangembale, et sis jänesekse enamb ninda palju ei pelgä
Kas na's pelgä sis nüüd enamb! Ules jäet nõnelde; pellässive ja välisine ame
võiti ikki. Linde arutt me neile nüüd küll suguki enamb kaiget es tie, fiski
na meid ei ühn. Raasike abi fiski nädäs jeft olles, et me perisi enamb ne
peris mann ei lase kõrvale. Nüüd nakatsime na alu pidame, nüüdse me võis
neid tillikesi loomakesi nõdrun kiretsen üles kasvate ja mes neile jääl jün
ei võa anda.

Nu me ninda nõneline ja naarime, johtusi üits kõrtre mies jääl
müdä mineme; ta olli ka obeljet olnu. Ta ütel [illegible] ja rigas meie
poole: „Poiß! Eläje Kaubi mõisan, ja Kaubi Jüri tule!" Ah ja ümalake, n
sis jõna meilt [illegible] läbi näis! Ehndagi vaha kargelime kik maalt üles
ja kakaten Kaubi mõisa poole läbi võsa juoksma. Sinne karjatse faive
wiel jänelse pojakse sinne rutuge enne ärä vijate; nendege oles sant jo
ollu ja aigu pidime na ninda kaua alla olema, nu me ei tohtsi saame. Sa
et nõnaste kaja jooska olli, sis olli ejendest selge: kigil olli irm, et Ka
bi Jüri eläje ninni ajas.

Wõlalt wällä saien kõigime eläje Kaubi mõisa eneresse; mõisan es ole v
ütteji. Kaubi Jüri ei olli küll kah jääl, nõnd piiskraavi viert müdä,
endel vahtive silmä vahel iki mõisa pääle, vahel raavi karja pääle,
wahel meie pääle. Wõimäte läits kõik näga kurjembes ja sis naaras ta
meiege [illegible] tõreleme: „Te ülearmetu loomad, kudas te nu mõisa olete äi
füüsten! Pirilda ma lää üle raavi, tõmba teil rõõva üle pää ja anna
ninda et kuhi kies! Ja kohkumike laps ma sis woatame tulla, mes te s
olete tetä lasken — maalet pia saama sis kahju! Hääbimäe loomad! Jume
inimese tüki nagu vana ärjäse, a elajet ei näe oida. Mudu võlaw magan
Siiä rutku! Walatege ei, mes siin on tett! Kik nüüd ära füüs ja fokut!"

Ah ja eldeke, kudas mia nüüd ennuge välisi ja vabisi! Oles näil [illegible]
lepikuse piirsten ja ilma olja juoksen, aga ei tohi kah; mõtli, wõtte jus
järgi, võtt kinni. Sneesi sis ennuge sinne karjaste sellä taga, nindagu üre p
ke. Mia mõtli iki, et Kaubi Jüri wäega kuri mies on; ninda ollive sinne
karjatse miule ütelnu. Sea nõneline [illegible] ja ütline iki: Nu mia ilusto e
jet ei oitaw, sis na andaw nõniidä mine Kaubi Jüri nätte ja sis pres
wäega nõõrate; vahel iki raataw oija, võtaw wälä veere pääle ja and
jälle. Oja juoksa jäält jeft mõõda. Mia olli jo nagunii tüliker, selle p mõtli i
neid siege, ollen, mes sinne karjatse otte wõtteline, ja selle p ma sis ka ninda
palku pellässi. Tillikse pelgäs iki, nu ta nüüdsi jeft [illegible] mõõdu asja nä
Sa ei tää nüüdsi ja tal ei ole jõudu kunnigi waatu nakate ega ejenna
näitsa. Tillikse jänesekse pellässive kah, arwate ninda sa nõõrate nagu mieg

A sinne karjatse es näitä nagu palku pelgämegi. Wahtsive mudu nagu n
ke Kaubi Jürile otsa, mei sis meiege tõrel. Sa mia nagu oles vahel ka männ
nu, nindagu oles na [illegible] Kaubi Jüri pääle vahel naaraten. Sa mes wiel u
mät sai: Piiste Jõnis sis siege sinnemb, nagaas Kaubi Jürile segundi; vah
Sea ütel peris tõse elige: „Ärä no ninda palku jääl näeiste ütteji! Kunag
näid, et meie eläje sinu nüüdsu ollive? Mesjä kinnitä wõta sis? Alle! Wõi üt
nedägi, mes feldä wõi kunniste; et tenä meie elajet sinu nüüdsu ei nämmu!

Sis tegi miu siäst joba raasike julgembes.

vrg lk. 383.

Wanawara
Mulgimaalt, Tarwastust
Aadu Rull

Saadud 18 29/III 90.

(2x).

Korjaja kõhendus.

Selle wanawara natukse olen ma püüdnud nii kirjutadada, kuidas ma sedä rahwa suust olen kuulnud ja kuidas rahwas räägib. Ehk sün küll wist mitte palju keri ei saa olema, sest ma pean juba ette arwama, aga ma olen kedä süski üles kirjutanud, et ehk waest leiate midagi, mis wanawara salwe sünnib. Kui kodu maile jõuan, ehk süs saab paremat. Apostroph ei kähenda sün mitte tähtede wälgajätmist, waid et see täht, mille järgi ta seisab on peenendatud.

1. Karu Tibenkõrw.

Üte kõrra elas ütel talul üits wana mies. Temäl oli talu poolt küllesse ant ja elas pääle, nagu kunagi üits kõrraline inimene. Selle talu lähikse oli üits suur mõts. Sääl mõtsn käis ka endel ikki puu konti korjaman paaala panna. Üte korra läits ta jälle, kirwes kandla all sinna mõtsa. Könnib, könnib mõtsa mööd ö; ja wahib, kas ek mõnda murdunut ek kuiwa ei johtu nägema. Waatab tagasi, käänäb sellä ümmer, — suur karu perän. Mies pistäb wadima, aga karu ei jää ka maha kah, peris kunda ja pääl. Mehel ädä kähen. Kie pääl risti jäme kate araline kask ehen ja karu om kah lähikse, madu kinni lamssaman. Es ole enämb mehikselämmerd minnä, karas arude wahelt läbi. Karu perrä kah, aga wõta näpust, et miest kinni saad: mies läbi, aga karu arude wahel näpistuse, et enämb edesi, ega tagasi. Mehel ää miel, et ei tää mis nüüd karule tetta. Waatab karu läbi ja näeb emäne karu. Wisas kirwe maha ja läits karu manu. Ärä minnen unet no sügeke kirwe maha. Karu rabeli perääst pu-

re waewaga kaje wahelt (läbi) wällä, wõt' mehe
kirwe ammaste wahele ja es jättä seda kohekile
maha. Aasta perärst oli karul kaits poiga: kõne
oli paris karu moodu karwane, aga kõne oli p
inimest, pool karu, mõni kohus karwane, mõni sel
jala oliwe karu jala, käe inimese käe, kõrwa karu
kõrwa, silmä inimese silmä. Wana karu ütel nüü
poolwärdjasele pojale: sina olet inimeste moodu j
sina ei wõi mitte mõtsa jäijä, sina mine inimest
seltsi elama ja otsi oma esä wällä. Wõta se kirw
ja kes seda kirwest tunneb, se on su esä. Oppes
temäle inimeste keele selgesse ja saat' ärä. Tõise poe
jättä ende manu elämä. Poolwärnik kuli nüüd in
meste seltsi ja otsis oma esä. Tõise inimese imestik
üllitse ja küsewe: mis mies sina olet ja paniwe
minne temäle karu Tiben kõrw. Tiben kõrw ul
nüüd ümmer pääle ja oli joba paiku kahusit lä
käinu, aga esäst es tää wiel mi ega mää ütelde
kus ta elas ek mis ka tegi. Üte kõrra kuleb ta jal
ütele kaluke sisse, istub maha pengi pääle ja pan
kirwe kõrwa endele. Waatab kambren ümmer
kiru ja silmät nurgan üte wanamehe. Wan
wahib ikki ütsilugu temä kirwe pääle, nõnda
et silmä kirawe põhan. Wümäte ütel Tiben

Mis ja wahid ikki sijjä minu kirwe pääle, kas
ja tunned teda? Ku ja arwad ende ollew, sõr astu
lähemasse ja waata iluste järgi. Wana aft lähik
sesse, waadas kirwe läbi ja ütel: minul oli küll üte
kõrra seande kirwes, aga se katte jolia ammu
mõtsa ärä. Tiben oli rõõmus, et kauwwa otsmi-
se pääle esä wahel üits-kõrd kätte lõis ja mõn-
ras peris karu äälega. Noh, sõr olet ja mu esä.
Kas sull om ka mulle midägi sõnwä anda, nõn-
da et ka üte kõrra tänuwe saasi. Wanal suurd
es ole kedägi ja ütsi seda sama mis tõl oli. Läits
aidakse manu, ütsi lewä pätsikse mäele tare manu
ja kuts wõõra sõnnä. Tibnel es ja selleft midägi,
se wiel kõise ja kolmandama pätsi ärä ja kik mis wa-
namehel oli. Äräminnen and kirwe kätte ja ütel:
Küll mä sull üits-kõrd ärä masja. Tiben kõrn läits
nüüd üte sepä manu, tegi sääl endelraud kepi ja
pühk' jälle minema, käis ulga maad läbi ja kuli
wümäte ütte linna. Käib uulisit mõõdä ja näeb
et kik om tühjä ja linn kurb. Wümäte lõis suu-
re waewaga ja ulga aja otsmise järgi ütte mehe,
ja küsk kohe, mis perärst se linn nõnda kurbom?
Mies sellät ärä ja ütel: Sün lähikse om suur mari,
ja sääl om sehen üits suur lont'. Se lont' taht kik

mede kuniga rahwast ärä jüwwä, jõs wiimäte jäät
jellega, et semäle ega aasta üits-ini mene jõugis
andas. Tänawu aasta om kuniga küttel kõrd ja
pead täembä perääst lõunat ärä wiimä, jelle pe-
rääst kik linn nüüd leinäb. Tiben küsk mehe käe
kas jõr kedägi miest ei ole, kes jelle õndi was-
lääb ja tä ärä tapab. Mies ütel (ütle) jelle pääle
et kellegil mehel jedä julgust ei ole. — No mea tao
jõr jie mies olla kes ta ärä tapab ja käsk miest es-
näita kuniga manu johata. Tiben kuli kuniga
manu, kuhas õndi ärä tappa, ku kunigas kem
kige parem obesa omatallist appi annab. Kus-
gas oli jelle wäikse nõudmisega rahul ja kuhas
Tiben wõt jelle obesa täiste jõudsist wällä ja pas
estlõse talli. Sõs kuli kambresse ja pani kaitt wie
laasi akna pääle ja ütel perenaisele: waata ja ilu
te järgi, ku jüm laap jehen wesi weresse muudab,
jõr lase obene tallist wällä. Perenaene kuhas ki
nõnda tettä, ku ta käsk.

Nüüd wõt Tiben kõru oma raudse kepi kätte ja
läits mere wierde. Rahwas (kogu) lätsive ka ku wiim
ne eng linnast wällä waatama, mis Tiben tiele.
Nüüd kuli ka kohe üits kolme päega kuniga õudärd
ärä wiimä, aga nõnda ku Tiben oma kepiga keerutas
oliwe kik kolm pääd mahan wõtsst ja õnt oli kovlu-

Selle õndi järgi (tuli) üits mus — kuulsiwe päägä. Tällegi kee-
rut Tiben kepiga kik kuus pääd maha ja es liiguta
nämb ainegä. Sõs oli kük aiga wahet ja peris pää-
õnt ovt neid katke tagasi. Wiimäte pist esi pää-
wällä ja kuli oma katetäistku päägä Tibenit,
ärä neelatama. Tiben keerut kull nõnda ku ta
wähä jõus ja pallad 6 pääd lätsive atsast ma-
ha, õoine kuus jäi we otsa. Wäõnt es jää ka täist
wõrki enämb wotma, aris Tibne kinni ja wisas pä-
vini maa sisi ja kakt ärä jüwwä. Seni oli jälle wesi
aap jehen akna pääl weresse muutan ja just kõ ku
ranapagan Tibne maa sisi wisas. Laisk perenaisemait
es wahi jälle wie järgi ja es lase obest tallist wällä.
Wiimäte lei obene esi tagumiste jalgega talli urse maha,
a joosk Tibnele appi ja sai parawusi sinna, ku wana-
arwik kakt Tibnest ärä kasida. Ikras õndi manu ja
lõkk jelle Tibne mant ärä. Seni rakeli Tiben maa sisst
wällä, aarad kepi kätte ja katekeerte obesa otsa pihe ärä.

Kuniga õudär oli pästet ja kunigas pak õudärd mai
sesse Tibnele ja pääle jelle wiel pool kunigrükki, aga
Tiben es wõta muud midägi, ku ää ulga raha ja kuli
agasi esä manu. Selle raha ielk oft esäle ilusa kõ-
husa, kegi kigile nurmele kiwi sst aija ümmer ja
lõs kah raasi kse esä man ja läits wiimäte jällereisma.

Käis ulga maad läbi, ku üte täisi kõwa mehega kok-
-ku johtus. Nakasiwe juttu aama ja wümäte läits-
jutt selle päale kumb kõwemb ōn? Wõtiwe nõusi ār
kaeda, rinna kokku pistä. Kumb kõwemban pere
-mies, kumb alamb-sulane. Tiben jäi kõwemasse
ja sai peremehesi. Läksiwe na nüüd katekeste edesi.
Tuli neil wastu jällegi üits kõwarmies. Nakati jutte
aama ja teiwe kaubа maha, et kes kõwemb, sie pe
-mies, kes nõrgemb-sulane. Tiben ütel wiel enne m
-lema minemist wõorale: Mine enne mitu sulase
maadlema, ku sa temäsi kõwembole, sis tule m
-uga. Wõoras es ole rahul ja ütel: Mis sääl wiel si
-lasega jahti, enne ikki peremehega, ku peremehest k
-wemb ole, sis ole sulasest kah. Pistiwe rinna kokk
Tiben kõwemb. Tiben käis nüüd oma kate sula
pailu maid läbi ja teiwe pailu tükke. Johtus siwa
na üte kõrra üte suure iluga nüdu päale. Kest nüüd
oli üits õige suur kiwi ja ümmer kieru kik sile ja
tasane. Wõtiwe nõusi sinna kiwi manu teare
üleesi tetta ja sinna elāma jäiji. Tiben ja teine
sulane lätsiwe ka koke mõtsast palke endo perän
vedāma, teine sulane jäi kiwi manu suppi kie
-mā: wõi paari tärgi, kasi ärā, tõmmäs naha sille
maha ja pist mõlema kõrraga katlasse kiemā.

Sai supi kiesjäl supi walmis, oli muidu äkki üits
wäike wana meheke sinna tekkunu. Tsi oli pallalt
was maad pikuti, aga abe oli pikkusega mehest endest
pikemb ja joosk jalge wahelt läbi. Wana küsk wähä
silgake kaeda suppi, mõdā magu ka am. Kokk es ke-
lā kah seda silka suppi ja and kulbi weerega. Nõnda
ku wana wähä sai kulbist limbsata oli ku tõina tuk-
ka kadunu ja kik katsal tühi. Mis nüüd tekkā? Tiben
ja teine sulane tuliwe mõtsast puuaariga kõdu, kõ-
tu tühja ei püskägi keele päale, nõnda oli wana katla
tühjasse tennu. Kokk sai peremehe käest rüeldа ja
teine päew jäi teine sulane kadu süõki kiemā.
Sellega seande-sama pusi, nõnda ku süök walmis,
jällegi wana sääl ja süõbārā käest. Tiben oli nüüd
oige pahane sulase päale, kihut kolmandamal
päewāl mõlema mõtsa palke tõõma ja jäi ise kõ-
du suppi kiemā. Sani jällegi oma paari patta
ja nakas kiemā. Oli supi walmis ja Tiben oodab
wanad. Wanal oli ka magu suhu saanu, tuli ka jällegi
silka pakest pallema, et pallalt suu ligerast saab. Es
ole sääl enämb Tibnelaiga muid midägi kätte wõtta,
muud ku sõis meheke abenast kinni ja nakkas
oige mehe moodu alli arima, ikki kiwi was tu
kolks ja kolks. Wümäte pikā aigse kalkmisi päale

nihke abe Tibnel peost wällä ja wana pääse walla
Nõnda (ku ta ka) kudaga walla oli pääse olika kiw
ala kadunu. Sulase kuliwe mõtsast polgi kwormag
kodu, seiwe kõtte käis ja oliwe kik nõõnsa, et üle kul
päewa oliwe üte mehisse kere täwwe saanu. Sõõgi
man jutust Tibenkõru sulasile, kudas wana oli t
Käest üte watti, saanu mis tä mäletab. Pääle sõõgi oli ed imä
ülõ, kiwi ülese. Saiwe suure wahwaga kiwi üles
punni, aga wanad kunnigi, pallald suur auk lää
kiwi apmald maa sisse. Pida sinn nõu, kuda wan
Kõtte saija. Wiimäte täiwe sarja, läiksiwe nende k
me paari ärge naharihmuse ja sidusiwe sarja k
we külgi. Ei taha kennigi sarja istu. Tiben kõsk ed
melt sedä, perääst täisk, ei kumbgi. Wiimäte lei
pi augu suu pääle maa sisse ja ütel: sie kõsi, kes
pannu, sie su wõtku, isti sarja ja täis lasseme all
Ku põhja sai, läks ennõsk ütten suuren kambren.
Waatab ümmer kõru ja näeb wana magab sängin, su
ja nõna soormisk käib kuld wällä; üits ilus tüdru
istub pääsin ja päetsi otsan ja sängi ääre chen om
kaits waaki ja kaits suurd aamerd. Küsib Ti
tüdruku käest järgi, mis aami ja aamre ni om.
Tüdruk sellät ärä ja ütel: sie püst' sinn om, et kus

rüipäe, sõs annab jõudu ja ku sist, sõs wõtab jõudu.
Sie aamer sinn om, et ku sellega lüöd, jääb pallald
uimast sesse, aga ku sillega kokutad om kaalu.
Tiben wahet' püsti ja aamre mõlema ärä: pani jõu-
and ja püsti jõu wälja apmale ja kokutawa aamre
uimast sesse löödja apmale. Wana mies täis ülesse ja
nõnda pea ku Tibenk silmäs, karas kohe jõuandja
aami manu, es tääge meheke et jõuandja aamis-
pmal jõu wõtja seis ja kokutaw aamer pihu ja
Tibneb kõtte mõsma. Tiben es wiidä ka aiga kah,
nõnda ku ta nägi et wanal kurja mõtte om, oli ku
wälk kah täis aami ja aamre man. Wana virut
Tibnele parugu, mis ka nallä asi es ole, aga nõnda
ku Tiben kokut' oli wana kaalu. Wana pärdik oli
lapest, nüüd läits Tibenkõru täis atoma-Otskik
urka läbi ja kap kik kondi ärä. Nüüd nakas waran-
dust ja wällä andma, täit ikki sarja ja sulase kis-
seiwe ülesse. Kige wiimäte and' Tüdruku wällä ja
ütel, et nüüd kik muu raami om wällän, muud
ku kemä üt sinda allwiel. Kes täisekst ei sose
enämb sarja alla: Nõtliwe, ku me kemä ülesse
tombame, kas Tüdruku meile annab, jääkäme
alla, ega ta esi wällä ei saaja es kumbagi ülesse.

Ku Tiben nägi et farja enämb alla tule, jai asjaga
koh e aru, mis peräst et tule. Tibenkõru oli peris kim-
bun. Mis hetta? Kudas wällä faija. Nakas mueste
tonde otsma, ek löüab mõne, ker wällä wüis. Ulga
otsmisi päale lõüs üte üste kõwera jalaga lombaku
ahju päält tagast tola. Tõmmas selle ahju päält
maha ja ütel: wii mu wällä, ku ei wii kapa fu ärä
Lombak pidi peris ädäperäst wiima. Käisiwe ärä ulg
aiga ja tüki tied, wiimäte jääb mudu kõwer kints
siorna ja ütles Tibnele, et temä ei jõuwa enämb m
nä, kõtt om Rühi. Tiben kohmitse kokku, mis hälal
ja jüüt tondi nahka. Käisiwi jällegi, jälle tahab tõ
juuwa. Tibnel jüüki'i ol enämb, läigas ende täis
fäaremarja ärä ja tondile. Wiimäte oli paist jõka
walgest sisi. Jõka tondil kõst Rühi jälle. Läi kah T
ben edel täise fäaremarja ärä ja ikki tondile. —
Wiimäte üits-kõrt jõusiwe ikki augu weere päälle. Sää
fai tont mueste rapuda Tibne käest ja Tiben kär
Kui sina nüüd mi'u fäaremarju fuust wällä
ei aja ja mueste kinni külgi ei pane, fõr tapa
Tont ajas ka fäaremarja wällä ja pani muemes te
külgi jalgele. Sellegi peräst hoi Tiben tondi ärä
ja wi fas august tagasi põrgusse. —

Nüüd oli Tiben kõru jälle päälilman ja nakas
jeda auku otsma, kost ta farjaga alla läits.
Wana tont täi temä täist tied müüdä wällä, ütel
A temäl jalg walutab, temä ei wõi fest äkiliselt
august mitte ülesse ronida ja täi tedä selle pärast
ülle täist tied müüdä wällä. Sie reis kest' kolm aastat.
Wällan päal maakõnd enne ulga aiga, ku augu kõrtte
lõüs. Sääl oliwe fulase kiwi ärä lõhkun ja fuure ma-
ja ülesse tennu. Parawusi oliwe pulma, fulase wõ-
liwe tüdruku endele naisesse. P. Saajalise feiwe
jõiwe ja kõsiwe ikki Tibne keppi augu fuu weeren
tõmbaman, kas ei jõuwa wällä fikkuta. Sõru-
liwe ja wenitliwe endilt, ei kep' ei liigä tagasi paigast.
Tibenkõru oli jeni täist nägu minnu, fuur abe
oli fuhu kafunu ja es tunne kennigi tedä. Temä
pallel, et laske tedä kah kalma, mi inime kep' si
fõr um. Kik saaja rahwas nakasiwe noarma,
ja ütliwe: Mis sina sändi näru, tüki, ei jõuwa
meiegi Rubli mehe midägi tettä, fõr wiel sina, tu-
le kae, ega ta nallä asi ei ole. Tiben aft kepi manu
ja ütel: sie kõsi, kes fu om pannu, sie wõtku ja
tõmmas kepi ku libsati wällä. Ah ja inime ku-
das nüüd pulmaliste ja fulaste paar ärä ehmäti-
ve, pisiwe egaüits esile poole lõikama, et temwe

nahaga wiel ärä päästä. Siben kiekt saajasisse paigale ja ütel: ega kie midagi ei ole kennu, ärg pellāke midagi, aga ni miu sulase om kurjatseg ja ariõ ni kinni ja anguse sisse. Perän kumlu egal pool, et kellel om kunigal om südär ärä kadunu. Tütre esä oli ka südärd egal pool laskõ otsi, aga mitte kusligi ei lõuwwä. Nüid oli röõmus et tütre jällo kätte lõüs, ja and selle esse oma tütre Zibuele naisesse ja päale selle wiel pool kunigriiki. Siben pidäs nüid esi pulma ärä ja jäi sinna angu weere päale peris[pos] elämä.

Märt Nopas Jan.

2. Willändi järwest

om rahwa seldsin pailu arwamisi ja et Willändi järwen pailu kontse elläb. Ütekõrra ollew üits nännu Wirässe pool otsa sehen üte suure musta ärjä maga mon ja kuld sarwe pähän. Kõrwan om kaitspüttli kulla. Mine wõtma oled uppunu. Tondi peab[we] ikki ega aasta endele mõne enge saama, ker sinna järwe ärä uppub. Willändi järw om Wõrtsjärwe emä, sie om et Willändi järw om sigäwämb, ku Wõrtsjärw.

Kõta kais lehmi otsman. Wanaema ütel: ei ole mea saanu lehmi otsma. Sõs saiwe aru, et sie oli kõut.

Wana sõna.

1. Ega üits und' kaisse ei murra. 2 Ärä säädä sitta pilpä päale. 3. Sunga kied suure linna, kätega kärblase pesägi. 4. Kana torgem ku muna. 5. Säädäst kied undi, kirbust karu. 6. Mine mõ säädse suure kükiga laskma. 7. Kauwwas kasil ärst kaalan seisab. 8. Lehm ei nüsä sunst, kana ei munemukist. 9. Paha siga pailu wiga, kärs kärnän, maa külmenu. 10. Seni koer kolgib, kuni külaline kuleb.

Ku kerki koi[ss] midägi käsib tetkä, nagu wanema lasi käsiwe ja nie nakkawe ennäst äi edasma, sõs ütel das sedäwiisi:

11. „Käp koera, koer käseb a kasi, kass ändä, änd ännä otsa, karwa karake esi."

pag. 408. Nõnda jutta om Wõrtsjärwen kondi. Säält Mungamõtsa alt lääb jurr kiwi rida-tie mõ du järwe fitsi. Sie tie om wanapagana tüü. Wanapagan tahtt Wõrtsjärwest A filda üle tedda, kiu kanden läitse põlle kanne katik ja filt jäi tegemada pallald sie otsake, mis nüüd nätta om, sai walmis *).

3. Ku Ruotsi mede maal jõdis ja piräst jõdapag jõs läits Helmen tolla tiesel katik. Ruotsi ei ka ni kauwa tammitse tiesle tükki maa sisse ja ütel: ku sie tammine tiesle tükk' kasuma lääb jõs tuk mea wiel üitskõrd oma esä kübärä loki perrä, sie om et temä wiel selle mõdemaa ende ala saab. Tiesle tükk' om kasuma minnu ja nüüd om Elmen sellest tükikest jurr tam saanu.

*). Üte kõrra oli jälle sääl lähikse talul kaits lehmä karjamant ärä kadunu. Tulewe latse õhtu karjaga kodu ja kõnelawe, et lehmä ärä kadunu. Laits perenaine ütlema. Oli joba päewä weeru aig. Lääb järwe weere ja näeb wanaemä kõnib mutt ammerakst sellän ja öödä. Esi kõnib ikki ja kutsub: wilsi wilsi wilsi, wilsi — Tulebb perenaine kodu ja küsib emä käest järgi kas ilma üõkselta sie on naeste tõõ.

pag. 409.

Wana usk ja komme.

1. Lõuõwäe ja kalepäägä riiä, jos anna sie lamba kätte, lammas toob paar poige. 2. Lamba mõskmi-je man wijastas, ku lammas jäest ei mojalv mõju kotusjast wällä lastas, paar kõrda käpä-ga wett perrä ja ütelbas selleman: paar poige, pund willu. 3. Willa kõrwi ei tohi mitte ja la-ga lükäta, jõs lammas põleb (põlgab) pojaärä. 4. Ker kasti äste silitsab, sellelom ää obesja õn'. Ku kajs sund mõjeb, jõs waädatas selle järgi kohe poole ännä ärs om, jääb poolt tulebb küi-läline. 5. Wõta endest wanêb naene, omaä lamba õn'. — 7. Ku jedä leibä jüüd, mis kajs om ärännä-rinu, jõs jääb kurk aigesse ja ütelbas: kaasi karu om kurku minnu; wõta jõs kajs kinni, silitsa kärsi ännä ja käpäga kurku, jüs jaab kurk terwesse. 8. Juli — — nonen, sie om kambren ja koan ja sannan ei tohi wilista, muidu lääb oone palama. 9. Ütsilugu ei tohigi wilista, jõs kutsub kurädit. Üte kõrra üits poiss muud ei ole tennugi, ku ikki wilistanu. Wiimäte astun muidu wanapagan nanu ja ütelnu: mis ja kutsett muidu minu ja tahd poisi wägisi ärä-

wija. Wana inimese laki jai viel ärä pärtel.—
10. Ku uiska näeb ja ärä lasep minna ja ei tohi päm ärä, sõs tiep pättu. — 11. Mijk om saadlase endu gel ja lemä ei saa muidu tiest risti üle, ku ta ennäst inimesele ei ole näidänu. 12. Ku mijalt matrega yemäst looma lüüd, sõs om sellel poig
13. Jääd ja kohekile maapääle magama, sõs tu we sellest maalise ja tahad neid ärä arsti, s wõtaries ja kaabi reesi külleft „walget" sinna kottale sie om kaabi õbet sinna kottale, kos ja magasid. 14. Om sull midägi seast aigust, n ammas valutab ek maalise, sõs wõta lapsi tare-ek kambre läwe alt läwe alust maad, jalgega om kokku kannet, aa tulen kuumas ja oija rätinärdsuga selle kottus ja pääl, kos valutab, sõs sie awitap. 15. Om jälle silmä s wõtä jällegi ries, pane kausi sisse, kos tsi we si sehen om ja mõse sõs selle wiega silm ek jälle kaabi valget selle vie sisse, jälle abi. —
16. Ku alli söitmine om, sõs pannas sang, kos aig sehen om, ümmerd kieru kik terawilt rüstu tal sõs ei tohi all mitte selga tulla, nie aigane, alli, kes

1) tok, midaga usse lapsi, madrast.
2) soje, teige.

mitmet muodu sisse tulek kambresse ja wahel tulek om sika ja kitsi muodu wahel jälle om perman- du pääl tahilise nägla muodu, wahel jälle kuld wormusja muodu. Ker sõs johtub sika ek selle looma ääld Regema, kelle näolta tulek sõs om all sellän kohe. Ku ta sisse tulek sõs ku siwat kohe, ku ta näeb et aigel om terawrüstä ümmer- mis te, neist sinna topide. Kennigi tedä lüwwä ei tohi, sõs sellelt tsolek mõni luom ärä. — 17. Wäna paganale ei lie peris püssi pauk midägi ei kah malgatap, ku ja tedä lüüd ek püssiga lasep, sõs tulek sinule endele. Ku vanapaganat tahad püssiga laske, sõs pane õbene pauk sisse, ek kaänä ries rinnast ja pane püssi sisse. 18. Ke kõrra minu kaitse kolm mõisa kütti mõtsa jahti aama. Nännu neu ütse ilusa suure esa- mõtsusja. Mõtsus istub, pääle päewä veeriku, ek kase laewan. Kütti lasive ärä paar pauku, ei saa mõ tusst maha. Nända ku pauk käib mõtsus ei lendä- gi ärä, sapsutab pallale jübu. Wiimäte ütel kitse vanemb ei wedle, sie ei ole mitte peris mõtsu- sie om üitse tõisest jugu mõtsus. Wõtt reesi rinnast, pani püssi sisse ja and müüs selle kärnä. Nända

ku pauk käis, oli mõtus kädunu, pallald singe
suits aşmal kaşe ladwan. — 19. Enige aal, sie on
Mārdi ja Kadri pāewā ümmer, ku midāgi kedāg
ikki jüoki kambre alşapaale kaufiga, ārā
kvolu ~~engi~~ inimeste engele, ker sinna süömā
tulewā. 20. Ku förne ek warba küüdşi leiguo, ja
nie ilma risti pääle şegemāda maha wiskā
för wanapagan şiel neift endele nok şil şirm
21. Ku poisikşe risti kuşewe, för wanapaganal nak
-kap pää walutama? 22. Ku om sulle kulsti, ş
om wõõraşt asja şuod, nagu lõuwwād ja
ommuku kanamuna kajo salwe pääld,
ek jälle olesa aidust, ek om werine lihaki
lauda läwe all, för wõta, ku ja şalle, sie om
sellele, ker şā sulle om saadan, şagaşi şahad
şedā kurja şeltā, mis ta sinule om mõtelnu şel
şi kulşt ja wirka murelaşe persā, ek pane alaj
põhja ala, nõnda et şa kuuma saab, ku ja
jälle ei şoha şagaşi saada ja şahad et şa sul
midāgi kurja ei saaş şeltā, kāi kulstiga kol
kõrda wartu pāewā ümmer aija tugi şeibā
ja pane sinna şala, för ei saa şa sulle miõ
gi kurja tettā. — 23. Nakkad ja unt ~~maja~~
15. mārts,

lauta ehitama, ja şahad et sull ārā looma
õu' om, nõnda et kennigi luom wigaşşe
ei jää ega ārā vi koole, för wõta enne kajo-
ehitamişt lapi kätte ja kaiwa şeda maal,
ku ja kajoden lõuwwād jääl usşikşi ek mus-
te murelaşi, för om aż kotus ja wäib sinna lauta
kaşuga ehita; lõuwwād ja kajoden kulla
karwa murelaşi, för şie sinna lauta, wäi şege-
mõda, jäälā ja midāgi ei jaa. —
24. Üle korra oli üits mõis şe obesa aidust lõüdā
kana muna. Kääntennāşt teiste inimeste
poole ja ütel: ma ei wõi şeda kohekile panna,
ma pean ta ārā şüömā. Õkest muna ārā ja
şei ārā. Obene, mis muidu ārā oles kvolu
jāi nüüd ellu. Täine kõrd lõüs jälle täine
lauda läwe alt veritşe leha tükki. Ei tahi
muidu liiguda, muidu ku aab willat şe kinda
kätte ja för illikeste võtab ja wiib ārā. —
25. Kellā õtşaşt kümneşt kuni lõetoişkuni om
all aig. Nõnda sanna om ka Täişiponeja
Riedine pāewalwa, för ei wõi midāgi reişi
otte võtta. 26. Kewade ku tüdruku edimeşt kõr-
da kanna kude näewe, för mõşewe şellega

suud, sõr ei nakkawat päewätus[s] päälle. —

27. Ku kewäde edimest kõrda käigu kuuled, sõs kulle järgi, mitu juurdäit ta kukub, sõltjaas[t] tat ja elläd. Kirikaki, ku nie kohekile kodu lendäwe, ei tähenda häd, jäält kolebinime ne ärä. 28. Vaani päewä üöp om kikeinä ja lil likse rohi, pallalõ kaste ein ei ole. 29. Sõnajalg om äiõsep pallalõ Vaanipäewä üöse, kes sõs käste saab selle äitsme, sie saab rikkoss mehe se. 30. Loiwad ja nellä lehega ristikeinä, jaane sie kurajala kuõsja ala, sõs wõid waraste nõnda pailu ku ja tohad ilma et ju kinni tabatas. 31. Ku poiss tüttukul jaust[t] liikab sõs jausse karwawe äste poisi käe järgi.

32. Tuulwar kustigi linnast suola, sõs moni[t]-lep ju nimetab selle linna ninge, kust suol om tuud, wiskab käpäga suola kulle ja kä-seb sedä linna palama minna. Nagu om suol Tartust tuud, wiskab suola käpäga tulle ja üttlep: Tartu linn palama.

33. Puõe läwede päälom obesarawwa, et wana pugan ei saa üle aru wäest raha ärä kanda. Lau da läwe kohal om wikati, kuri ei saa sissi.

1) näpalju

Une näw. *)

1. Ku unen surmut näed ja temäle midägi annad, ek temä sinusse putub, sõs sie tähendap ärä kod-mist. 2. Näed ja unelet paari rahwa sõng omärä lagunu, sõs toime neist koolebärä. 3. Näed unel weskelist jahu kõstega, jällegi tähendap surmut. 4. Ehitat ja unel wastast maja, kuuled jällegi ärä ja waslane kirst om waslane kirst. 5. Puhitas kombre pärmandust ja wiijäs pülme wällä, sõs saab surmut ja pülme tähendawe kirstu wällä kandmist, ek jälle pere lääb ärä. 6. Kuuled ja kun nigi laulmist, jäält kuuled põrõst ikmist. — 7. Lapad ja unel uiska, koolebmoni sedä karwalum ärä. 8. Kangeste kihutamisest ja sõitmisest om kan-ged kuuld ja lumetuiska. 9. Puhta wie sehen aju misest om õnne ja terwist, poristsen wiew, õnne-tust ja aigust. 10. Om[t] sull unel must katik ame sellan, tähendap aigust ja santust. 11. Kaotat kübärä ärä, koolebesjä ärä. 12. Tahab ju moni pull' purske ek koer ammusta, sie tähendap kurja ini mest, kes sulle tahab wingerpussitetta.

*) Une nägu näitäwat kuni 7 raastani ette ärä.

1. Tühjäs jääb tüdardeus fis*)
Lorgedasse laste paika,
Tük'jäi tühjasse tareda
Paik jäi pallasta pärmandu
Ubse jääwe ulwamaie,
Wärāti wärisema,
Karja laut jääb karjumaie
Üidmä jääwe mustlehmä
Tänitama wana tähiku.
Oh me aädä süütajada,
Süütajada, juotajada,
Kes meid jöödi, ke meid joodi,
Enne muidai mutule,
Enne aguvalla kule
Enne karja karteella.
Ema kene, taadikene,
Emäkene onnekene,
Kui full tütera koduna,
Kaonoore karwamaie
Pölleli se pörmandula,
Senip full arjä äädä,
Senip full lehmä bhawa,

*) Jenne kaitu.
1) iga rea järgi laulvakse Kaske.

II
Lamba willule lahedä
Senip fü[I]ja fileda.
Wirjäs tütera koduste,
Kaonoore karwamaste,
Pölleli se pörmandulda
Argu ännäse tortetasse
Lehmä luida luigutow
Sos su pörja pornikese
Talle willa takerdetse.

2. Pääsukse laul.
Woli sulase, wolipoisi,
Olise palla, teije särg
Kattew ärä, saije kät
Kaanikaalaala kar kä

3. Andres ja aru rebäne
Murdis kik mun rebäse
Söttis ühe tänni kese,
Oma use oidijasse,
Oma karja kaitsijasse.

4. Kõlu tõbe laul.
Kiermus kaarmus
Arakule aigus, waresab wa
Mustale linnule muuto
Sinu kõtuke terwerse,
Nagu raud mättäke.

(1x).

Laulu:

I.

Üits ep oli kudär esäle,
Üits ep oli kudär emäle,
Kupukene kunelvelkel,
Sibul seitsme'el sõsaral.
Siski tuli wana wäis,
Wanakulu tuli kosjulla,
Wana al' tuli angutama,
Mädäpuu tuli mängätama.
Seda ärä tekku tõine näin,
Ega mõni mõtelegu,
Mi tei mina waeneje
Oma ullule pääle,
Oma nõrgale nõule.
Wäest oma kombelle
Lätsi ma wara wanale,
Tuneaigu allide.
Tuli ta tukul läwele,
Karas kargul kammerisse.
Suutall joosi surma wett,
Abe joosi alba wett,
Nina nõlge tall nõrendi.
Ha jwosk'erne nurmikusse,
Tatti kaari kammusisi,
Ha saab kirweste ihuda,
Tatti kaperde kerita.
Seda ärä tekku tõine näin,
Ega mõni mõtelegu.
Mun teewe, mis nä teewe
Aawe muuda askelida,
Käiwe muuda käskejära
Mis tee mina waeneje
Miul saab kulu kogusta
Wana alli arida
Lõppei tuusti kulda päält
Seebi tüki sinä päält
Käte räti wõõ wahelta.

1-3: e Maret Sweder, 75a. lõp pas 440

II. Pulma laul

Paras, paras, Kadrikene,
Kesi käsk käia kenäste,
Kes käsk olla uhkeesta.
Sedäp ja elu ehalit,
Kasu põlwe karelit.
Sedäp sulinik libali,

Sedäp suanne abali,
Sedäp kitiw' suka kirjä
Sedäp kandsiw kengätalla,
Sedä mustajat murida,
Alba ajo penida,
Kiriwesta keiserittä.
Lätsit luhta einämaale:
Kastse wiisu, valgeräti,
Kanep ise keeru kabla.
Ei lei ikki üte türu,
Anne lei üterse türu.
Pane kõrik kõrgemasse,
Palla poolik parajesse,
Mine sis luhta einämaale
Kõnni sis kõrendil mõõdä
Astu aia äärt mõõdä
Sis ei putu poogelesse, 3)
Ega wajo wasi lasse. 4)

V III.

Misse peas ei olema,
Misse ei putu koma poisi,
Armatse ei külä Andsu.
Läämne nüid nõida nõudemaie
Tarka taga otsimaie;
Sai mina Muki nurmepäält
Rääägi Mari maie päält,
Tuli mull wastu wana naine
Küsitelle, mõistatelle:
„Kos te läände näiw noore?
Kos te läände wastu võõra,
Pilgude wastu pimeda,
Astude wastu aguda?"
„Külänaine nännikene,
Meie läämne nõida nõudema
Tarka taga otsimaie.
Miss peas ei olema,
Meisse ei putu oma poisi
Armatse ei külä Andsu."
„Tüdär laitsa linnukene,
Mine kodu kütä sanna
Mürte rüstust, poiste pulgest,
Annuseha naise arjust,
Sis küll putuwe oma poisi
Armatsewa külä Andsu.

V IV

Kuku, kuku käoke,
Kuku kulda suweda,
Elgiselet einä aiga,
Palawatta parmeaiga,
Kibedatta küniaiga.
Kui tuli kibe küniaiga,
Sõs lätsi mõlsa kündemaie.
Arjä ehen ähni kirjä,
Ader perän araku kirjä.
Sõs tuli kibe küünikene,
Lei ta Ristul ninna päält,
Pugalike puusa päält.
Arjä mõlsa mullpugesi,
Ader wakku mullwajosi,
Sõs lätsi ärgi otsimaie:
Õbe ike mull ölale,
Kulda jutta küllene.
Sõs lätsi ärgi otsimaie,
Tuli mull wastu ükssineesi,
Wõlin ma mehelt küsita:
„Kas te näide ärgesida?
„Meandes om teie ärjä?"
Ristul oli kukur kulunu,
Wallil sarwe sammaldanu.
Wall' oli wana pajo na,
Rist oli Rüä erneenna.
Lätsi sõs Ristu waalamaie,
Wüti minn Rüga kohtuesse.
Wüti sisse kohtu kotta,
Kus oli saada saksasita,
Wüs oli kümmene Wenelasta.
Ükel oli püri peona,
Töisel oli kääri kähena,
Ohja oli kähen otsijalla,
Keeru kabla köütajalla.
Tulle lei turu isändi,
Kohtuesse kohtu sakssa;
Pagenage poisi nwore,
Kinni wõtlaja perärna.
Ohja kähen otsijalla,
Keeru kabla köütajalla.

Laulja: Mart Nopanen, 78 a.

pag. 420.

V. Lastelaul

Kuots, kuots kullike,
Naats naats nabrake,
Kunnes kulli pesäke?
Kulli pesä kunsse otsan;
Kunnes sie kunseke?
Wanamees raies kunsekse.
Kunnes sie wanameheke?
Wanameer tükk' piendre ala.
Kunnes sie piendreke?
Kana sabits piendrekse.
Kunnes sie kanake?
Kana kennäs ruvsse.
Kunnes sie ruvke?
Wikat niut ruvkse.
Kunnes sie wikatike?
Wikat karas kannu otsa.
Kunnes sie kanuake?
Karu jurās kannukse?
Kunnes sie karuke?
Karu karas üle mere.
Kunnes sie mereke?
Must pull jöi merekse?
Kunnes sie must pullike?
Must pull laudan löa otsan
Kunnes sie laudake?
Tuli palut' laudakse.
Kunnes sie tuleke?
Tuli lästi taewa alla.
Kudas sinna perrā minnä?
Lindega, landega,
Wana wasskratastega.

VI.

Kuots, kuots kullike,
Naats, naats, nabrake,
Mis si kulli meile otsib?
Kull' otsib külā kanuje,
Tahab ta talu anuje,
Möisa kirju kalkunida.
Oh ja ullu kullikene,
Tunne kurtan kunsi kunna
Tunne wahtin warikunna,

pag. 421.

Wiitan aiga witsikunna,
Kui tulit mede talule.
Meil om kana kammerinna,
Kuke kulla kellerinna,
Kaits oli kana puisikesta
Kolm oli usse vidjatta
Neli lingi liitajatta.
Könni külā kölgusesse.
Külā kana kölgusesanna
Kuke kuiwa örre päälā
Otsit murdeesse nuneda,
Katusest kana pesida.
Meandes oli kullikene?
Kull kui einā kuhjakene.
Meandes kulli päake?
Nagu möisa möötuwakka.
Meandes kulli ninake?
Nagu kajo kooguke.
Meandes kulli körwake?
Nagu kulla leheke.
Meandse kulli silmäkse?
Nagu öbe elmekse.
Meandse kulli jalakse?
Jala ku jänesse jala.
Meandse kulli küüdsekse?
Nagu külā künni randa.
Meandse kulli sulekse?
Sule siisse karusalse.
Meandes kulli ännäke?
Nagu tulli lennake.

VII.

Kost sa nugis nukki wötit,
Orawaki tee otsast?
Kost sa siilu silmä wötit
Meile tulla kossuella.
Siiä sinule talule
Ooneellaulukeella
Katusselle körgeella
Üle oja usse soone
Wäinä meil wärati sisse
Wallä kisumi küüsse sita
Lehmä meil söowe linaskita
Lamba söowe latikista
Arja äitsist kaluse.

VIII.

Ehakene taadikene,
Emakene lunekene,
Arge mu pange paigatõttu,
Andage asema tõttu.
Pallas jää ma paigatõttu,
Alasti asema tõttu,
Kehwas kirjä karjatõttu.
Allapfull äiä elaje,
Allapfull ämmä eläje,
Allapfull küi koduna,
Alla nao naitamaja.
Äiä ärä koolenesja,
Ämmä ärä koolenesja,
Äiäl ärgä tapetasje,
Ämmäl lehmä tapetasje.
Kudu läät külä wäisje;
Kudu wiib oma obesa,
Põhu täuwe põrjaida,
Lauda täuwe lambaida.

Nao wüäsje mehele.
Nao wüwe narmetusi,
Sõr jää pal'las paigatõttu
Pane mu mehe meele tõttu
Kaasa kaala armutõttu
Kui om õnne sõr elämne,
Kui om terwist teeme kõvõ

IX.

Paras, paras sõlsikene,
Ärä wiias willä päälta,
Saadetse sugaia päälta,
Wüäs su wee warale,
Kuiwa koorikse nõale,
Wesi kõrti wemmeldama,
Mõtsa obliku olule.
Oruft jõut ja oblikita,
Laaneft laia lillikesi,
Putsikist puhä palulta,
Napsit naate naarismaalt,
Sinna kulub kulda wäitsi,
Õõrub sull õbene wäitsi.

Naadi päita napsienna.
5-9: Maret Sander, 75a.

X

Pun oli pikkä pirru mõtsa,
Laan oli laia lana mõtsa,
Sooft mina õigun sunse kunse
Laaneft ladwatu pedäja.
Tüweft mina paiun tünderitta
Ladwaft laewa ankeritta.
Sõõt jäälsuuri jõõgilauda,
Peenär pikkä istepenki.
Sõõgit jõõdu, jõugit jõudu,
Aä päewä ärä peetu.
Kubjas jäänu kutsumada,
Paras wõõras pallemada.
Mull jõi naine naitamada,
Ummiskengä ostemada.
Ma tall osta kengä kolme:
Üte luise, tõise puise,
Luise osta lustilinnä,
Puise osta pulmen käiä
Keeritu kiriku kengä.
Oh sina naine nallalise,
Kaasa kate armuline,
Misja pelgät kulleenna,
Noorte jekkä astuenna.
Mull om welle kui niwiksi
Ompoja kui ni orja.
Ulge wõtma õlutta,
Marge masja marahata.
Ohte ullu poisi noore,
Kuite lääde korsuelle
Kutske minda korsuelle.
Mina no tunne tuima näin,
Tuimal tutsaku juuse
Üchatsel silmä wesitse,
Pahatsel pale punatse,
Kurjal musta silmä kulmu,
Laisal jala lihwa lahwa.
Ohte ullu poisi noore,
Kui me läämne korsuelle,
Panenne musta mulderase,
Alli aisade wahele.

Wõti jäätä jälgusida.
Õiskas mees, õiskas obene,
Õiskas jaarine jadula.
Perrä pani jaani tinatse;
Sõs pani mustamulderasse
Alli arjade wahele.
Sõs läänе naista kõisnella,
Õiskas mees, õiskas obene
Õiskas looka loidapuue.
Tee oli pikkä minnеenna;
Laan oli laia käieenna,
Wastu mäge minneenna.
Jõose alli, karga kõrwi,
Weereta weripunane,
Lase lokku laukirunna,
Wastu mäge minneenna.
Sõidan ma jinna talule,
Kun oli ristiriidä päälа,
Kun oli wärwitu wärawa,
Armit aia teibäenna.
Ai mina aija pästä ala

Taasja tare läwele.
Tuli mull wastu näiu noore,
Wõti ma näiult küsida,
Kas taha kulla minule,
Minu wõi noridewellile,
Uba või juuri uhkeella.
Mull om welle kui nisikki,
Om poja kui ni orja.
Näinkene noorekene,
Mis jä pelgät tulleenna,
Noorte jekka astuenna.
Ma küll tea jull patasjäng
Juuselweeresta wilusse,
Talwe ahju paisteella.
Näinkene noorekene,
Mis jä pelgät tulleenna,
Noorte jekka astuenna,
Jlus olet näiu päältanätt
Kaunis kauesta waadata.
Juurat tääb näiu jõõne
Ekutall jehen jitikida,
Masja alla mardikida,

Koppu all elu kuradi.
Jlus oled näiu päältanättä,
Kaunis kauesta waadata.
Kas ja tandsid taaduanna?
Lakjud laiana raana?
Jüski ma'i wõta jinuda:
Sinul om jundijandilasta,
Kerjakutta, kerjakutta,
Kate kargu kandajatta.

Mart Kopasson, 78a

XI.

Sule täis oli jõtsi jüüda,
Wass oli welle wallatusta,
Weli künd' külä mäele,
Oma äile ärgäsjile,
Kirewejil ärgäsjile,
Pika tjile pullisjile.
Jõtsi alla karja kaisji,
Karja kaidji, marja maidji.
Mis tä marja maasta wõtti,
Selle pitji ta peosse,
Selle käänt ta käisjesse,
Jkki wüs mõde welle kätte.
Jõõ welle, joo neelä welle,

Saamull jaani jõõtajasse
Obesja johatajasse
Piidjä piim wõttijasse.
Tenäge mõde welle,
Kes wüs kujiku kodusta,
Kes wüs litji liina manta,
Kes wüs nuustinurga päältä,
Anumitunsti ahju eesta.

Anna Kopasson, 67a.

XII.

Meie meli mõtelie,
Kos me läämе kolmekeste?
Kui mina akkan laulamaie,
Wiru või kannel kaagutama,
Sõs tulgu külä kullemaie,
Wäli tulgu wällä waatamaie,
Külä nüüd astub aia päälе,
Noore poiji nurga päälе.
Külä näidisja kõneliwa,
Wälla jõtji waideliwa,
Jääl tab jõudab poiji noore,
Tall ehen obu õbene,
Kaalan tall rangi rahatse,
Perän tall jaani tinatse.

Külä näidisja küneliwa:
Olespois mede olewa,
Ma peas peolinnule,
Katas kaala narmeenna,
Rüpin rüga lõigata,
Kaalas karja jaateenna.
Oles pois mõe olewa,
Külä näidisja küneliwa,
Wälla sõtsi waieliwa,
Sääl ep sõida poisinwore.
Minu nomele mõtelie.
Tuli mull wastu ütsi näiu,
Wõlin ma näiult küsida.
Kas tahat tulla minule.
Õiskab mees, õiskab obene,
Õiskab looka lõdapuine.
Sõida sõida mu obene,
Wereta weri punane.
Sõida ju sinna talule,
Kun oli tuneaukumaie,
Man oli maajikas mäele,
Kuewõi mari mättäella.
Mannikene nooreKene,
Kas tahat tulla minule?
Sõidan ju äia kodnje,
Sõidan ju ämmä kodnje,
Teretan näiu ejäsje,
Teretanämmä ennäsje.
Sei mina näälä nällätsje,
Äiä äste pallaesje.
Näal mull kirwesta näitit
Äiä äkfi põhjakesta.
Sei mina wareneneeswai
Sukäsjuhun, kalisjad kaat
Ame oli ammaste wahe
-le.

Mart Nopasson, 78 a.

Wana usk, ettekahendamisjd. arstimine

1. Kui inimene töisele talule läält ja jala wastu kiwi ek mõnda muud asja wastu ärä lööd, sõs ku ää jala ärä lööt, sõs om ää õn', ku kura jala, sõs jant' õn'.
2. Ku tee pääl mees wastu tuleb, sõs om ää õn', ku naine ehk tüdruk sõs jant' õn'; aga ku wananaine wastu tuleb ja midägi kannab om jälle ää õn'.
3. Ku Jõulu ja Uue aasta õhtu kammeri pühit ja pühkme uniku otsa jalgega ärä ast ja kullet, sõs ku kuulet kun pool laudu kolistadas, sääl saab surmat; ku kuulet piidsja lakjutamist ja kellegasõtmist, sõs saab pulme. —
4. Kolme kuniga päewä poolpa õhtu läänäs pirru tukana läwe otte pörmandu sisse ja pannas egale tukmale nimi ja läidätas ni tukma alt poolt palama. Kelle tuka paladen ek sõe ast perääst maha sadaden, nõse poole maha sadab, si inimene ku ta nimi ette sääl talulõ ärä ei lää, kuolep ärä, kellel sisse poole sadab, si lääb ärä, ei kuolep ärä.
5. Ku lambid kapetas, sõs küdrukw wõtawelamba säärelnid, egale säärelmule annawe küsu-

-ku nime ja kutsuwe kona manu. See küdrukk
kelle luu koer kige päält wõtab ja ära wiib, se
saab kige päält mehele.

6. Lehaeitel ek waatla päewal süüa-ega jalgu
sõr-kaswawse toine aasta paiku suuri sigu

7. Lehaeiten, ek warla päewän lastas-Leha ei
linagu. Si on selle peräft, et toine aasta kasw
ää lina.

8. Ku kellegil ei ole lina äste kasunu, sõr-ta
wõtab Lehaeiten wanu linu ja kuh nede lii
dega nurme päal õhtu kulu, sõr kaswawse
toine aasta ää lina.

9. Lehaeite ommuke enne päewa tõusu weeta
sikta nurme päale; sõr-kaswawse kik aiawil
äste, nagu kapusta, kaali, porgandi j n.e.

10. Ker-Suure Nella päewä ommuku enne päewä
tõusu laasta süle täuwe kolm kõrda üm
-mer kare ära kannab ja sõr-sisse sõ-ja tõob, si
ab siuwel paiku linnu peji. —

11. Mida karwa si kotus-ons, kun ja kige päält
kewade lina änilaft näed, sedä karwa sõ
-we sinu lina olema. Ku pori päal näed, sõr-
karwawe lina lühikse ja perä ft leotamist om
musta. Ku katussa päal näed, sõr-karwawe
lina pikä.

Kui piim wenib, sõr-ütleb as et konn si kurjategija 12.
om, lastas-latse konn kinni püündä ja wanuei-
de kätte wiiä. Liana eit wõtab nõusiku, käänäb
kumali, paneb konna nõusiku põhja päale ja
kapab lepä witsaga ja ütleb: mine kurjate-
-gija ütle tõiste konnale, et ei tohi piimä
manu tulla, mis nõrmise aal mahalääb

Ku latse põõgine, sõr-võetas-uett ja lastas lä- 13.
hi janna kerese jwosta pangi sisse; kun kolm
obese rauda sehen om ja wihutas selle weega
latsi, sõr latse eisõõgi enämb. — nav paale
Ku räime linnek räime päägä suhu wisatas; 14.
sõr selle kotussa päale kaswab sammaspoolik.
Sammaspoolikut ära arsti wiib, ku lapsõ selle 15.
sammaspooliku päale sülgi, ker meresuett om
juonu, ek wõtaesi lepälaast, ki wiitnurka rist
päale, wajota sellega ja viska tulle; ek wõta kahk
ki wiitnurka rist päale, wajota ja viska maha;
ek wõta kiwi päält kolmelt kohalt sambelt, wajota
ja pane wana kotussa päale. ———

Mõistatuse.

1. Kõwa kate kõtu wahel? adra nabapulk.
2. Kaits aukus wastatiku, pistä sisse ei noh? tooberõõm.
3. Pun pikune, pilli pun jämmune? punsõõ.
4. Põrs joogeb, põnnike paiseb? oki pool.
5. Kuum kiwi aida põhja all? lehmä udar.
6. Punne pistäb, kunne jalwab, winter wänder wäänä kokku, ajab alla agama kotti? Sõõmine.
7. Kiwerik kõwerik korsa läät, lühike lõigatmis-ja tahat, ma lää oma esä mäja? Jõgi.
8. Neli neitsikest kuewe ütte kengä kondjasiesi: lehmale.
9. Arak aitan, änd wällän? aida wõti.
10. Ani lendäb üle usse siuwä kondi Ailgun wert? Õlpu pangega.
11. Mõista äramõõlu, kas si änd kaalu, kaalub kaits kana muna? Õlpu pangega.
12. Sjänd wahib emändä molli? } kajo.
13. Külä poole kükitäb, kodu poole kumardab }
14. Neitsike lääb üle mere, peotäis pirde päben? Päev.
15. Soo siidseb, nõmm nõrendab, aru eidäb alla lehte? rüga äidseb.

16. Kaits-lehmä: tuiw tüna, kõne aher, ühtlasi pogewad mõlemad? Rüga ja keju.
17. Muttpulike aabpunatse põrja kaudaswällä? roop.
18. Punane pullike, jõhwisst lõake? kuremari.
19. Siga läät lauta sibul sellän? leiwälapi lewäga.
20. Uits üx, kaits andä? Tahal.
21. Sikk jõidab silda mööda, karwa käiwse katsipiti? — einä koorm.
22. Kure kaal üle mere?
23. Pikk wits pihlapuune, üle mõlga toomine } wikerkaar.
24. Seest siilu wäuline, päält kulla karwaline? Sibul.
25. Karwane kurat ahenware ülsan? kana munade päal.
26. Põlor magab üxe pesan? jagaraga uS'
27. Lagi all, lagi päal, kuli keerikerkel? wõi karp'
28. Lagi all, lagi päal, laewahel lauletas? wiiul.
29. Uits-sant' jada mäntelt?
30. Lip' lipi päal, lap' lapi päal ilma nõgla silmä pisimad } kapsa lehe päa
31. Kirbu kuurune, ärjä rasusne? tuleiäte.
32. Kõrgem ku kirik, madalam ku pegi, walgem ku lumi, mustem ku süsi? arak.
33. Wäike rakake wahib läbi kuidse aia? kool.
34. Uits rakake lakub kike pere perse? Karelaüi.

35. Pistab, pistab, kastab, kastab, nikukabniw
diß, löö laab koime ? lewä kaftmine.
36. Mustaimbööd ku päewäsi jaa laastid ilma
-gi ? Seinä kell.
37. Mees künnab öösd ku päewä ei jaa wagu ilma
-gi Laewaga söitmine.
38. Täisen ilman raiutas puid, siia ilma kargas
laastu ? lume sadamine.
39. Muštärg mugul jarwe, liigutab lehatse paku? Kirj
40. Mees läab mötsa, naine nabapidi selläw? mustasi
41. Mees läab mötsa, kött kodu poole? sääremarjas
42. Kaits oli kaarus, kaarusseloliark' argil oli näpärtu
näpätsel oli wiuh, si oli ka wiuh? ärgega künnämi
43. Meli neikßikeßt laawe ütesst laweßt sissi, egaüks
esi kambresse? Sõrmkinnas käega.
44. Meli obesst talliw, wiies-joosel ümmerstalli? jukaw
45. Pundpuid, leesik linu, riga ragaraudu? }
46. Kuiat kolme jalaga, raudamba sukuw } ok'.
47. Meli kuewe aßet, kaits näitawe kuld, üits-pühi
põrmandust, üits-eidabsissi? Koer.
48. Meli annawe, meli kannawe, kaits-kaisawe
koeri, kaits-juhiwe keed, kaits-wahiwe kaewa
küits-aabtagat? Lehm.

49. Kõwer pasun sanna akna pääl? Koeraänd.
50. Kumali täis-perse li kuhi? — kübär.
51. Soda sõdib, pääsinetab? lina äidseb.
52. Pääsüües, nakkamüües, lumi kõlba koerte lezi
53. Suwel kunsk, talwe lehm — Kamp.
54. Kik maailmas ehib, kolmmeßleieli? Kunsk, pedäi, kadai.
55. Punst pimmer-pommer, müdsist niper-näper,
sõmeriß tats waar? Nõw (lina, wilsa, liiw).
56. Meli neißikeßt läawe ülle nurme nutten? wanger.
57. Kukk laulab kidren, kaadren, kiwisilla
keldren, maa all möldren? ahju ritsik.
58. Raudsenelinnuke, linane ännäke? nõgelnüidiga.
59. Kaits kõpendit walgit kanu täis? amba.
60. Ühtu nooriketehitaias, ommuikuriisu
tas-ärä ? kõrend.
61 Päewä orst, ööse soolike? — sukk.
62. Nooriku tuuar-ärä, perse jääb maha? kuhi.
62ª. Eßat, emät alla loomata, latse joosewe
lagedat wällä mööda? einä roa.
62ᵇ. Eßa ällin engitseb, poig saab pooleßt ilma?
tuleju suits.
63. Wana wakk, wastane kaas? järwja jää.

64. Kewade wiias wällä ku kirp, jügüsi kuuas-jiisi ku waagen? kapsta pää.
65. Kümme kitsi jõuse üte kuhja küllealt! kuotsli kah
66. Leegib ~~üõt~~ ~~uuuuu~~ ku päewä iki lääb mustemar? ka
67. Kierleb, wierleb, saab otsa jõrmuneb. Tapw.
68. Üsä pikk, emä kõwer, poja pundi pandilije, tütre laia laberikw? Tapw, unal.
69. Pikem ku mõtsa puu, mädalam ku maa sin? Tee.
70. Liits-tam ükja auku? inimene.
71. Pre murrab musta kworiketf? Tare wi'
72. Peo täis pallatf, küünär karwatf? } viht.
73. Ani allas, pää pallas? }
74. Piiw mahub ja merre ei mahu? päi.
73a. Kanda jõuab, lugeda ei jõua? juuste.
74. Ümmn ilma ulatab, ümmn pääs ei ulata? silma
77. Kats külämitturiigadega kükwat kikmaailmatäis.
78. Poolaastane poisike, saab kajuk jellän? Pähel.
79. Merenik, mõtsa kukk, Riia walgepäägä ani? näis, kägu ja kwol.
80. Punane pulk, muftmulk, näputäis karwu kaa (kaala) pääl? porgand.

81. All'äng, auk jellä jehen? — weskekiwi.
82. Wanapiis nurgan, tilk tiki otjan? taaritorike
83. Kõtutf jõõb, jelläft jõtub? — õõwel.
84. Wana äng, wanguf jarwet, wõtab janna jarwe otja, kihelkonna kukile? tuliwerke.
85. Wanamees nurgan, rüp' munne täis? kerest.
86. Pere jõõb, laud laulab? Emmis-põrtega.
87. Talleke taga wäräti, perje pindetäis? ägel.
88. Otfaft orajas, kes kelt kerajas, tagat tamme luaft? }
89. Tuhat tuuki, fada järki, jõõki paistab pallas perje } kana.
90. Mägu mängab mäe pääl, perje tolmab taga? — jõgelmine.
91. Tilluke kirstuke, Ristuke nimi, ei wõta wõti, ega pästä pästja, muud kui wõõkatik? }
92. Liits-waat kate moodu mõdu jehen? } muna.
93. Meer lääb mõtsa, teeb ilma kirwe ja wäid jeta. 2 külämitti kõrraga? jalwab pähkle katik.
94. Meer lääb mõtsa, jelg teibit täis? jõga.
95. Jõga engäb egaft arjas-jaft? janna kerest.
96. Ait all, lwok pääl? Pada.
97. Meer lääb mõtsa, jwoliksje kimp jellän? Meeste ohjega.

98. Karu kõnnib nurme mõõdä, raud jaapa jaa
99. Kuvel jukkega, talve pallaste jalgega ader.
100. Ku panet jõe-wajob, ku wõtat jõe tõusub? äll.
101. Mõista ärä mõõkraud, tää ärä tää kraud,
Mitu kirjä pihlapuul, jada kirjä jarapuul? Aek'.
102. Leha linan, leem wardan? Tüp.
103 Mees lääb lakka, leha lind põõ otsan? kuk
104 Kukk laulab kunje otsan, ändrippub m
-ha? jennä kell?
105. Walge obene konne täis? kirik.
106. Lehane torike, raudne witsake? jõrmsõrmed.
107. Obu jrnub Viru maal, ääl kuulus Jüri a
müristamine
108. Tuhat, tuhat lääwe Raudsepä linna? ern
109. Anne all leha pääl?
110. Kunigas istub sitaniku sehen? } küünäl.
111. Kunigas kulla sehen? rahu rasva sehen
112. Kipuke keset merd? naba.
113. Obu tallin, änd rästan? tuli aljun.
114. Südi nüdi kerä, sidse auku sehen? pää.

115. Walge maa, must seemen? raamat.
116. Jalutu jooseb? kerä.
117. Koda kolme nurga pääl? lõnga pool.
118. Enämb auke maa sehen, ku tähti tae-
-wan? rüä kõrs.
119. Õlpu koa lääwe all? elme.
120. Kun koa lääwe all, aigu aidarästan? —
sõlg ja koala raha.
121. Alasti ilusam ku ammel? põrmand.
121x. Kiepab, kaapab, jaab jaarde jäälwaatab? lumi.
122. Ega päew pöetas lambid, ikki jaab willu?
põrmandu pühkmine
124. Ädimelt pikäli, peräft perjeli, jõe nellä käpä
pääl, kige wünäle kate jala pääl? inimene,
125. Kirbiline kärbiline kiwi kõrwan kükitab? kõru.
126. Tammine laast tare lääwe all? kuel.
27. Ei mädäna ilmaft ilma? kõne, keel.
28. Mulda ei mädäna, wette ei uppu? nimi
29. Karts molli keft raeva täis? Mõna.
30. Kuld kurik, wafk änd? Keswä pääwarrega.
31. Kümme meeft weawe puufu mäe pääl nobta?
pükfe jalga aamine.

132. Muft kukk, kuld foolika? ahi.
133. Päält file, feft karwane? kajuk.
134. Jalgeta jooksel, fiiwerdalendab, ambita falwab? püss.
135. Könnib ja ei kõbija? wari.
136. Lammas lehmä maoselen? fukk ja paastal
137. Keedetud, kuid jätud, fiski ei fünni fiinä? Korstiwarras
138. Keeletu, meeletu, efi maailma rakendaja?
139. Saks föök, maa föök, ei kaedeta ei (pässmer kuidfätada, wäidfega ei lõigata, lamapäält ei panna? emärind.
140. Meil oli musta mäergi tükki, töine alli riinä nukki, kolmas puna faki filmä? kirp, täija lutik.
141. Pää päal könnib? obefa nagel.
142. Libe all, libe päal, libe kala kerkel? Kanga kudamine.
143. Walge laut lambid täis, kerä pää oinas keskel? Taewas, tähe ja kuu.
144. Kerä pää oinas ketfus farwes, kattfukab ku numit möödä, otfib willa riita taga? rätfepa kääri.

145. Ark'all, paun pääl, pauna pääl rift, risti pääl nui, nuia pääl nõts; kahara pääga poifike aab fea mõlfaft vällä? jala, kõtt, käe, pää, juuse, pää arija täi.
146. Liits-faun, fada akand? puruüt.
147. Kaits-kukke kakkese töine töifel poolmäge? filmä
148. Tüdär käib emal, aga ema tütrel feguji? kajo ja pang.
149. Mõista ärä mõnnifönni, fönnifi fõfara föuni, Pääb Kiti-kotti fönni, feidse fönni wastatekku? Ket', ahel.
150. Tiks-täks tapleve, rebase nahk perse all? Tulekivi, tulerauja tagel.

Mõnede sõnade seletus.

1. Kõrik = wanaaigne kõrt. ja oma undruk.
2. Pallapoolik - wanaaigne kõrt, wallgeft linnat feft röövaft; prungitar juwel.
3. Poogelese ja wafilafe on kõrdi voder, mis kõrdile ala pannas, nagu nüüd pitsija muu ehte.
4. Sõna elkima on eleste kukkuma, nõnda et mõts-wastu kajab.
5. Kudu — nooremehe ek noorika weli
6. nadu — nooremehe ek noorika sõjar.

7 Nad wiiwe narmetusi = nad wiiwe rõõwitsi.
8 panemme musta mulderase = Piesteje, aiakõrwi
9. taaduranna = jala laiali —
10. Külä näidise — külä kiidrukus; näiw.
11. näal — nooriku weli.
12. Pimmer pimmer, näpse niper, Katswar ji on pallalt nõnda üteldud et rümm wõlla tules.

Laulikute nimed ja eluaje.

Maret Sunder 75a. v. Kärstnas sündi elanud, nüid aga Tarwastus: I. II. III. V. VI VII. VIII. IX.
Mart Nopasson, 78a. Tarwastus: IV. X. XII
Anu Nopasson. 67. Tarwastus: XI.

Wanawara Mulgimaal
Tarwastu kihelkonnast
Korjanud A. Rull.

Ennistud wana wara

Korjaja Dr. Hurt.
(3x).

Siin tulen ma kulmat korola Teil mana, kelle wäärt on niiga, wõtke see weidike ka wastu, ehk küllap leegi kah wana wära laulu.

Hans Kallas Tarwastu-kihelkonnas.
4 Juunil 1890.

Saadud $18\frac{10}{VI}90$.

Möistatusse.

1. Kui wõtteid jo kaugelt, kui jaanid jo wajavad = Lattu ka
2. Jõgenel wõcht emaenda mollikse jooksa = kaju pang
3. Kulet kurik waske waras — rõa päew.
4. Kontsa sihiel nõuna kasseb = pleeru lehtsma
5. Kaks kõrge puskaval, jeus mägi wahel = felm
6. Suur kattel ilma kawanetta = meri
7. Peni kaugelt, perse pelk jõnlik wõija = Linu = kolgitsetes
8. Surnu alle kaud lukse, kirst alle
   ja kik mantja wärjisiwe = jõunar.
9. Kes mõist kikjugutse reele = mõtte
10. Pere murrab üttelõiwka, aga ei jo kunagi katki = tiare ussi

---

1. Laul

Wellekene wäitikene
Ma läksin Narwast naista otsima
Peterburist türista poolta.
Ära mine meie kübarainga
Wana künni rõõwastega.
Kesti sulle aidõdasse
Wõtte aidast uued rõõwad
Wanna ottost wasske rõõwad
Sis mine Narwast naista toima
Pskowa linnast türista poolta.
Sahab labi Pskowa linna
Saksa rauast wankrike
Sidruku troppi tuli jaa wankre otte
Wõiu jalk jooksi kaugu.
Kelle ilus pois on see
Ja kelle naguse pojuke
Kell laulab lõuke
Ja kõder türje otsa
Kõnge aga taga
wankri jaes

---

1. Sungu teeb ju
linna, aga kät
ei jo karb kaf
kirikutäki tetta.

1. Õunelitsa kuninga latse.

Wanal ajal lõssiwe kuninga poeg ja tüdrak mõtsa, pois läits linde lasma, ning tüdrak marja korjama. Aga kui wälja saksasiwe tulema, ei ja wallä Kus see mis saab. Kui nemad nõnda eolesi ja kaugel käsiwe, tuli neile üits wana mees manu, ning küsis, mis se päale jõn tühjaks mõtsan, kas nemad ei ela kui käskja elaja. Noor kuningas üttel: Ja mäeel aus wanake, et meie oleme ära eksinud. Jehata meie ommetigi tud. Wana mehekse kes päält nõtta oli kui kauft üles tõusnu ja nõni kaa jadanaasta ära elanu. Üttel: „ Kost oniw wõi teada jadan, kost tee olet aga et te mälga ei kaotaks, ning mõtsa kaon ist mant ei jaaks; jehata ma teile üttemoodi. Wana mees näitas neile küngja ühe paksu mõtsa tükki peale ja käsk jemma jis je minnaw — Nüüd tulliwe na jemma ja waata met! Suur jaiast laks jeis jün nendo ehk ei kui müür. Nemad nakkasiwe jeda jaio aherwaat jõõma Üts heli kõrgemalt mojan, kes jõnal on, tüdrak üttel: „ Abari aherarja pojake, Joine heli kuulsi jälle, ei kes jõnal on. Pois üttel: „ Mina." wõi
Wanke müüd ennek welleke, üttel jõsar, mees jõda üttlid: Ets kae müüd tulleme kaats jaawõtmat, mis näeb

neil ölliwe sarwe pään, ning saba sanga, oga nüüd
peoliwe ärä, wäiwasta aba. Säält tulliwe nii sanoli
pawr nenole monu, ja käsiwe, ostke nüüd perra
nüüd ei pääse enam rahegille, nüüd olede neole
Räken, mede woli all, mes wõime tedega sõita
mes me ei tohtame. Säält wõttiwe neid Kümni
ja panniwe punni sesse kimi, mes laast oli
tettu ja pael lainu sesse oliwe ainge sõttu Ku
neil Lõõki ette anti, sõõt oli neil käiä, rõõs
pärn, kaina muna ja pahaksed mis wanna
moor neile ette kand. Ja üttel sõõje rammutses
ja tahtis, et sis saab ma Ussandaga kwikul käiä
Rõõtu täis, sest ta om muidugi joba kolm
päewa ilma sõõjata. Schakine maitsew sõõk saab
sõõa waga rõõmustanna. Kui joba mõni
nädal oli sõõa mooda mõõda läxnüd. Üttel
ja wanna moor üttel päewal, pista sõrm wälla
pois pist tokki otsa wälla, wana moor arwanud
olla om kõwa ei mastsa weel kütsatanist
Alõne päewa perost üttel jällo, pista sõrm

wälla, pois magas, oga tühnuke pist sorme wälja. Wana moor
salus sõrme otsast maitsa. Oga mes sinna ennem parata, wale
ja hirm sundiwe sõda weil olla. Kuna wana moor rõõmu
peraft wisnt See om Mõõ. See om Mõõ
Kuud saab Pendil Pidu päewa.
Pidu päewa
Ja pulma aea
Kolm nädala Pulo päewa

Kestma kolmi nädala=da, neljas päewan päält sõõ.
— Saab wanast moorist rõõmustud
Ja kanarsed om praetud.
— Sis wõib pidul lustsi linna
Rõõmust üma joobnus sinna.

Selle jorinaga Lõõtsa wana mutsa otsa tuld panema
A kõtte leitud last otsa wisata, ja wana sarwikul
sõõja ette anda. Sai ehi Küllatud, et ta wana moor
juure käsu ja üttel „Lastsike tulge mu sõõtu ja weidi
selle Käruga. Lotte üttiwe wasta. Ei warnaks, meis
ei mõista mitte selleg Käruga sõita, tehke proowi
ette, sest oga meie ennem Kodunsi minagi enne
ei teinud, kui ema meile aken ei käi ega näita.
Wanna moor is ta ei selle Käsu päält ja mutsas
Käruga ükki sõtsi ja tagasi Käima ehtsi mõõda ja
üttel ükki wanale anuda, minge seda wõsi. Kui ta

ahju peräs jõudis. pani Ruuinga pois ahju ussa
Rinni ja Ka lukku. Võnda et wana mwor liisa
kiisenolnaru jäi. Siitu nüüd tiinu, Kui wana
wõlg tasus saab. Sa wana mait tahtsiß meid
kütsesta ja jüüa, aga nüüd Kütsetame mee
sind, A wana sarwik. saab õige magesti liha
hoisu sunolo. Et ka nõna sinna Kümnand, Koz
pese om.

Ja Kos wo elanõ saab laulma.
Oh ono ella eidekene
Kallilt armastud Karajasene.
Nüüd pean ikma, võõra päewa
Võõra päewa järestiku.
Ei lää jõõki ei Ka jõwi
Aga tule uni laugudelle

Laatsel nüüd ka mant miskagi Kui pastoi
rõõwisõ, ja minema, ja sallime ütte mere weerole
Sääl oli üits pun, nenna ronisime pun otsa, ja
eisime sinna maganma. Kui nüüd wana mwor
elanõ nüüd kõik tahtsiwõi sarwik ruido. Ked.
Tõise nimega nimetadi) Sunolõ joba Kangelt
kanget rasma lõhma. Nuusat ikki nuusat,
pea olema wõõras hoiu ja wõõras liha

Ei tää mesi õige om nüüd om nouga sunolõ wana
mwori mokka hoisu, aga wõõra loosta hoiusse pole
jätnagi. See wõib ja olla terwe kulleke ja armuline
lõits enne ahju, ja St. näiolas lastele et midagi
õige ei olõ ja nüüd Kõrwet ema alumisse mokka
sära ja nüüd jäwadagi laatse ahju panemata.

Oodo, oodo, memmekene.
Ako lää lull abis armuke.
Kull roomustep jo pea sind
Et kodu jõusen Kui üits lind
Et terwes teen ja mokkaseht
Ja ahju panen laatsekest –
Sis roomustame pea end.
Et ütten wõime olla jälle.
Ja magusse liikma maitsed.
Hurra Hurra Hurra Et põrgu Kolijes
Ja seina wastu wõrisewe.
Onn ikki meie ja.
– Meil seltsi lõpwu Ka.
Wes loosta prunsli Kaewe.
Ja wõõmja. meie ja. Hurra.

Kui nüüd wo Koll, magusa mõttega. Koda tulli,
Kõigus Alem õl, memm. Kosja olõd, tulo siia wa
Jõba jorwiline om Koda. Alem õe memm, mesja

jaan. 1448

meesse ommetigo seel. Ei-ja tõnu olen ebba Kolm
päewa ilma sõõmata, Kõll on nüüd tühi kui
Kõlgus, ep ole sutsi egajatsi, ega Ka kiiu Kaasig
Kõtte jaanu nannu. Koff olli Korra mokka määra
jaanu, ja oma Keha Kowaspanu. Sis jäi õige
wagusi istma, ning mõtlel jes wõib olla, et wana
mwor magab, aa ma weel ta üne ära, Kui
jõs Koi te jaab ma luid Konte tagumaa, naga
wana mehe tuld pes-sowe taglas otsa pühes päe
Paremb on waja weidike istuda, ja Ka jedo pääl
ma inimeste wana jõna tähel panna, Kus üttelk
Parem Kaart, Kui Kahetsedo, wõi jedo wisi on
õigem üttelda. Uits minut enam wüta, on parem
Kui peran Kahetsedo. Oi jes on Kah õnnus Ku
wana mwor minu mõkeltab, es ma ei mälet
mes ta teeb Kui ta. nii pels tona eila lepatse
Tüwikuga, et tuli järas taga. Nõnolo Kõnel
ta ikki edesi, ago es tule wana mwori ego
Kedagit nättawate. Laits jüs ahju manu ja
Õõmmas usse ütten lukkuga esse ära.

Kõnel edesi. mesma nüüd õunen. jaan. 1449

Nüüd õunen mwori mokka laisse
Ono mesmne lihko haisu
Kes on otse lõppenu.
Kaswas usna Kõrwenu
Jekku nüüd Kes tennu on
Ma tall Kisun Karwad pääst
Et wõib esi ahju minna,
Mwori esset ommasse õuita
Ja Ka mwori messt tetta
Messt tetta, ja wosst jest walada.

Hah. kes laitse Kes ta olte, Kõigas wana. jarwik
Kigest jõunst, nõda et jarwik Põrgu Kolm päewa
perra Kõmises. Laits puuri manu, latse ei olnud
enam puurin, Kõis ümmer õuru Kiik maja
wKaa lõõ, aga Kedagi Kunnigi. Sõõl tuli
tagasi ahju manu, Kiisk nõnu jõõma õige
walla haisut, ning mõtel. Ekk on latse ahju
ära pelenud, aga wõtte näpust, laste Kaswa
lõhnagi es ole tunda. Sõõl leids wana
jarw, muste. peni, mes oli Kapsa otsa panta
Kiisk! Kas jaa es now Kes nii latse lõtsive

Ma näe küll ennulik sarwik, aga mes ma sinn
sai parata, ne ma pandsine mu kinni, et ma
es sa midagi tehta, ega ka wana moor awita
aga. waati pärält, mis sarwiku emand ole tohtis,
Ja nüüd alles lätsine na minema.

Ah kui ma na kätte saan
Ma neid enne näpeltan
Ja. perast abjus küpsetan

Sääl tuhk nad läits ta perra kaisa möödu
Ja mere weerde, näie laste kõjusid wel jeelo
Ühtel nüüd on meres, kui ma na kätte saan,
ma neile näitan wana eka karaga.
Nakkas wett joma jõi pool meed Kuiwas
kõlendas, kinnitas pulka. ja aga mesa. weel
kinnitäd, must peni tagus küll tublis tag
otsa on tubiga. Parata, ei ja Redaja. mu
par plaukti lõhki. Ja ise wesi mes sarwiku ja
tulli lämatas must. peni kah ära —

Nüh nüüd oli oma priius laastel käkes
wõisin sinna minna, ku na ei tahtnu.

Ühtel rikkal kuningal oli üks ainus poeg, kaenmbe
armastiw kedo kogest jõuu ei. ja nüüd ka nende
waranduse perin oli. Aga mes kuninga ja tema
perenaie kiusu tegiwe oli ise, et wana moor ette
kuulus laste sündimise maan, et üks kõrd peab
tedo wälk surma laskma. Ühe poisike
oli joba suuremas kasunu, laps kuningas palje
meistrit tulla, nii tegiwe suure rauast kelder, et
sinna sisse poisike sisse pantama, kui müüritäs.
Nüüd tuli kangi muuritamine, poisike panti sisse,
rautse keldri, aga mes sai wälk lõkkus pihus
ja purus selle rautse maja, aga poisike jäi terwe
Nonda et tema wanemba wõimuga oma ja wega
wastu wõtsiwe. Teine kõrd tuli jällo müüritamine
sisse sel sama laiks sai pandi üks jõgewa. Keldre
sisse, mis oma all ollis. Wanem naeskas Kõnna
ja wälk ikki ligi on olo tulemas, lei ütli wälk
ja see mullust hoone ja mees sai ära lõhut.
Et poisil es jääe nüüd muud paa. wargus
Kui ainult sinine taewas. Sääl wõtsa ta laulu

laulu rõõmsatu käte, nakkasi ta koiwa ehk
pollerma ja iste kiwi pääle. Et hallasta ommett
wasta latse päält. Wälgu ja tormi lähkwe üle
ja Kuningas pojas ei olnud üttegi wiggata.
Sis tenasiwe Kit. rahhwa Jumalast et ta
nende nwore kerra elusse päästaks.

Ei inimesse woe ei wägi
Ei wiha mõdaga.
Kui aega Jumal Kohtab
On Kergo ehk kaal
1 Neid inimesi peawsta
4 Ja aita ela teel
2 Kes hukka minemast
3 Ja abi neile saata

Sõõl oliwe Kits pere, weel enam Kuningas ja
proua rõõmsa. Ja üttelewe ickki ei inimeste wägi
ega tarkus wõi mõdagi Kõrda saada, waid n
Jumal teeb, ja on ikki hea."

N 3 Teene küttt.

Üits perenes, olli Kunge jahtt. pidamas. Sest kui
ja üttelaja näile, wõi lasse, sääl wõis julgesto ehk
öra üttelela, ja on mis ja ega, ja mis Kõest
enamb ei päwse. — Senna mõtsa Kor ja
Käis, ei üits jus aga unik, ka mõtsel ehk ende-

Ma pista ta õige palama, mes ta mulle muidu, egaweh
jün eben wedelep. Kuidas ta mõtel, nõnda ta ka teeb.
Ja tõmmas kuhu rüsta Karnamisse wõlla, ja ole
nakkanu tald, aga adelle otsa panema, kui aga tema
juures ei maatuses, tuli wälja aegade sest jeme madu,
ning nakkas Kõnelema Kulla, poi oneheke, halasta
ommetiga mehe päale, sest jün elan minu ja ma
jugu joba mitte ja wõi maatud, ja üksi ei ole
meisse puttan, jätta ka nüüd meid elama.
Kui ja meid tuhad elamajätta, tuska Ka
mina jime elu õnne jälle sis ja jõhvata.
Nüüd sest jamoist tunnist peab ja Kit Jugutse
keele mõistma, mis wähatiga, sei ilmas
Kõnelda. Mes üttel: mes Kaja mang i sest palama
ma panemisest jaa, et ta wahel tarkis tuses om
Sündigu ennelk madu teie Tahtmine.
— Kui ta Soine Kõrd jahtile läits mõtsa
oli temal Kats kuiks peni mann, sis jai ta
Kit aru, mes sest peni Kõnelise, peni üttewe
Nüüd om pere mees es sa tuses, aga ta Kõnnes
enamb wõlja jaw., tekku mes takt

Ja kaufa täiä, meitel tuleva ka rauke wöitlase
täiemba öise ette, Raske na om meidugi, wasta
föine peni, Kui pereneei ei ka seda täie, aega
ega ta ei ja enam midagi pareta, tuom
mitte kümmet wersta kõrist kaugel, ja
lähar ära pann päewa, enne kui ta kodu
jõuas. Raske aeja om eben jah, waastas
föine, me peame ruttu föine minema kodu
lest täiemba öise tuleva wastu, ja tahame
jenna seise minna, lest na täiawe, et pere ena
om kodust ära. Pere mehe manu tükkisse
jälle kuudi, kes täiada wöib kui palju neid
om, Olgu nõnda palju kui neid om, ega paremat
midagi ei ja, peame nõnda mõtte tegema
kuda meie kodoline.

Sääl wõtt föine peni jalo. Selga ja pist
tuhkuni plagema, nõnda et jalo tuld
wõlkisiwe. Pereneed ei kaeja lest ara, mis
peni könelesiwe, ja nad kas püüsi tõitma
et sis kui midagi om, et sis wõib tuld seuruta
Sai poolõ aeg kor, ja kuudi kaeri tuli, et ja ast

ei ole ~~mõtta~~ aeja pädaja wakt enne näenu. Küll peni tõmmaes et
tuli jüras tuga, kuni wiimaste wõtte seiwe kuude
ülo. Sääl tuli täisel kommikul kah teine peni
uttel: mis aeja tõttiwe kaenis häste, et küll ütsinda
olli, ja eimaesi kümned ~~olli~~ ei tää mes sull wigga olle
waastas peni mõtta. Ja jaid lämit suppi ja kodu
aega meie pidime tühje kõtte kamatama.
ja jai küll leemi, pere naene kuski kippi seisja,
peni ütte kõrwa käppaga jes kaenes jaja
ja küsis mis lukku mis ei wõtta jes sisse, waid
tuli kui tuul mõtsa. Laga ja. Ükk pereneed
on wähatiga on mulisem ja annab meile
ei, Nõnda jes ta on, egaes jes pere naene mujal
küll midagi ei kae, et tee tall enam, kui
en oem hõõd!

Lätsiwe na kodu peride eben ja pereneed
peran, ja jõusiwe nõnda kodumaade pääwa
õhtu kodu. Sääl ants pereneele jüne, ja
pereneed ütteli, Kas peridel andsid kah
ma eendi jah waastas pereneine, ei taha.
lukkugi täise, prillase jah weel keppan jehen

Töine sinodre peni Küüs kuh kõlun, ma unnõsi talle
häält jõõki, oga ta ei kae tilkagi, sõa ei tõõ meena
õige jõõve, kas jo oma lewu koesst ära jõõdiad?
Nõh ega ma kah mõjalt ei jo. Pere mees ältel jõu
nende jõõk jiia, ma woatse üle, kas jo Könelel
õigust, wõi mitte. Naene tõi peni jõõgi sinna
muud midagi kui wesi, wõi peni ütelusi
jõõgi kuhi, jo mõned karkohwli tükkis seken.
Ei jo elu mail wastas pere mees kas om mõn
nimsa kwere jõõk, ma tahha sulle Kõlwatu mar
nõidaka, kas jo sõa wõsi koeri jõõdad. Nui ta
wõtt kipu unnõ wastu pead kippiga naesele. Ja
sest sõnadist om peni el egal saal hõõi jõõk
Sest sõadist kui madu talle ütlel sõa pead mõistm
kik keelt, mõist ta ska kik jugutse mis wähast
linnu kui looma könelewe. Siis sai ta ka wõõg
rikkas, nõnda et ümmer kauttsõ rahwas, sõa
wihgama nukasiwe ja pannimwe tõõ, keima kuhja
otsa ja kätsõiwe onaka tulla, Aiga kuits rõnkma
tulliwe, ja könelewe, kui ta täüs ei sia kuhja sõsse om
pantu seatsõ terawäid nüsta ta ja kargas nad a kuhja
otsast, nõnda tegi ka meest ja talle ei olle üttegi wiggu. Nõnda
sai ta egal aal linnude kõbi päätetud. ———

Saadud 18 13/XII 90. (IX)

(IX)

Edimene kimp

„Hanawara" mis ma emdä
aidast ole kokku pühkinu
ja katti pannu.

Ouverture: kus reigu
nüüd laeta, jäät
tule ja aita.

Feldfebel.

Tarwastust.

Jutatuseks!

Ma olen pühendanud rahvaluule keelemurakuma ülesse kirjutada, mis ma siit täiest ja elust mulle jäänud. Kahjuks mul kõrvus on minnud, sest ma ei tää,- vigaseks on paiku. Välis ütlemisega on kuigi suures kimbatuses, ei saa nõnda kirjutada kui just kõrvuga, sellepärast võtsin mängu appi. Aäle pühendamisesse olen ma üle väikse mängi -' - teenitanud. Muid ääli ole mo tähtega pühendanud ära öenda. Meel, keel, meesj. n.s. olen ma ii-ga kirjutanud, pool j.m.e s-ga.

Muuda tuleb täht täheld lugeda.

Kuuenes pühendus peräst pane kõige sõna ette ütlen. „ Ku Jede puuld üitskõrd kokku mõistmine tulek rahvaraua korja jõe üle ja kige Eesti rahvas üle, et se mitte i ole oma rahvas rahvaraua kokku korjana, jõst või ma pühkka pühenega ütelda: „" Meiesse ji ei puhta, jesse ma ole temo mis ma ole mõeldanud. Rõõgemb mo i tää ja ei ole ka ela jeheuesi täädenu. "'

Ku sanad ela ja teevat annab, ei ma muretsem jõst veel ehestidi mitägi, ku Ta tahabe.

Nüid aga jään üle kaige sulane

Jelisejebel.

Vanaraharas ütlesse:

1. „ Ku nendene väljasõtmine maa õhtull kulleldem pöranu panek, tulek ää juri! —
2. „ Ku aasa äsje pailu äidjese, saab jell aastall pailu kaanu! —
3. „ Ku ja koma nendene edimesse kõrda väin näed, anuduse juvel jala ära. —
4. „ Meiä hõrgemann ja nendene edimesse kõrda änilasse näed, jeda jetema lina kasvase. " —
5. „ Ku enne jüripäevä ojumann nõvi, jõst lõvväd äsje eaudasse! —
6. „ Ku jetsome eelside pöeräl nõnda pailu kuiva, et ohesse jellgä võib isse, jõst saab väl eina tettä. " —

Si om:

„ Ohne piab täävesse kuju olema, aga mitte et paddald rehma vahel võid jellgä kaeata. " Meie puul om jell sõnal täieke mõte, ku mujal puul. —

7. „ Ku vikmatkel aal pöki nõndo paila felgu- kaf ku meke öö (rõõ) jõsf om tõisi illem lõõta." (Auto)

8. „ Om illem jaone ja tõesjab kõrraga tuule pöörus, lääb koke tõesjle." —

9. „ Kuiral laeval om ots lõunasjl põhja, vikma laeval, õkkdasjl ommiskuje." —

10. „ Mitu juutäet kuulet käga eimasjl kõrde kevade kukkerat, jetu aardat ja vil elät." —

11. „ Ku viendall nädäall vil vikma tulk, jõsf jaab vil vägi." —

12. „ Ääl nüäl om õõke ümmer." —

13. „ Ku jaare leke kevade varusja ärä varjaire, jõsf võib kesfari tetta" —

14. „ Ku küüljä jällé jeken 7 terä, om paras jeeme." —

15. „ Ku mas küünimüdel 7 terä jeken, om vili teräne." —

16. „ Leesja ja nüüä, luesj aiga i rüüä"

17. „ Ku vika varé lige, om einka lige"

18. „ Aa kukjale õõke ümmer, jõsf ei

löö valk jisji." — Vanatoñt pagenesj müristamisje aal palläld selle kuhja ala, kellel õõkesj ümmer ei ole." —

19. „ Sullo müsj, puul' jüllüa kätt, jüllo vikkla ja puul' jüllüa üppi, võib kolme jüllä kõrgune kuhi ärä tetta." —

20. „ Ku ainä nütmine lõpetet, jõsf jo vihatile jüle kaasja ümmer et kallve tammba i maägi." —

21. „ Kellega töömann tõõriisdä kokku lõõ, sellega teeb tõine aarda üten vil tööt." —

22. „ Kes kige viimäne tööd lõpetamann om, se teeb tõine aasta selle põllu pääl vil tööt." —

23. „ Ku ja linnu pesja kõvsäd, kumu poeja seken, jõsf ärä naeta ammbet, mesüe i jesja enämb pesjan." —

24. „ Ku uisa mattrega naisterahvasjd lõõt, jõsf om neil emmeajane, tüdruku laäne pordikuje." —

25. „Lumago i toki kuera lüvä, jellesh jääb kërale riba perro."—

26. „Ku jiddepuhe rëbjago lehmä lööd, nakap punoss kusjgma."—

27. „Salve pöhja ärä puhi lumaga puhtaße, rälte jäägi puhtaße!"—

28. „Emma ku uudiße villä juba piisdäs nagu: kaali, ubina või maija, emme kuruta jellega üle räo ja üttle, päe rõtus päält ärä, päerätus päält ärä. Makloga möße juud emma ku ja tedä edimesse kõrra juud, jii rübka päevä tuße päält ärä."—

29. „Ku luhtu päine ütelnas. Tõmmtaß, ei tää kes kõnulaß või vaanub!"—

30. „Ku juures või juures kuuku kargaß jaab rüelda või kappa!"—

31. „Lina möke päale i toki meeste rõõvaß panna, ku jiues möken, jakka riba jäänet päale."—

32. „Kiddjab leit akjun löhgi, kvalib juremaine ärä."—

33 „Laku kvalikjuja perßet!"—

34. „Ku pirru jüß otßaß löhgi lääb, lääb julale."—

35. „Ku piird kaleß otßaß palama lääb, lääne naiße kakklema."—

36. „Ku jõe akjuß maka kiißgen kõlißane, lääb ilem külmäle."—

37. „Kes tulle jullgaß, jell lääb juu käunõ."—

38. „Kes paila tule jüße õõßutaß, juhuß jee kuseb õõße alo."—

39. „Ku tuli akjun jülli aab, ütelnas naiße latße ikene."—

40. „Ku jurrna kodußeß vällä rijil tuul jeri, rijjaß õmi maiaße vällä, om vasßa, tulep õmi maija."—

41. „Ärä pane koti juud taga puole rii et vankre päale, ku ja weßje le läät või weßjell tulep, jeß muidu-gu eneßaß vasßa tulep võtab koti ärä."—

42. „Kaßi kuke otßan om töki, kuera kuke otßan vahi."—

43 „Kaßi mößb juud, kuldaline tulep."—

44. „ Koer augub, külaline tuleb."—

45. „ Kana sjutab ännäb, külaline tuleb ja kukk kana selleale tuleb külaline.

46. „ Palo salki sussi maha, mäläne külaline tuleb."—

47. „ Ku kanal ülekörri peräu, saab juurnu jõuemist."—

48. „ Ku röövs änd tagat kalekörra, läät raderisje!"—

49. „ Tuli enne all ei toki riiesta, si kutsub tulekahja!"—

50. „ Ku jala päkka või korsa alt jugelaja, jõsi alet selle kõrtsi pääle asdumm, kumm mõni korsa pääl om kiiru lõõnu!"—

51. „ Ku kige päält saine marsso tuleb, ku ja koekile läät, ei ole ää õmi, tuleb miis — ää õmi!"—

52. „ Tõusub päev ommuku selgeste ja läät jeurd sillere, tuleb rikma sell päevät. Nakkab ommuku vara sadama, läät õhtsa poolen üle; nakkab sõmmaasti sadama, ei läägi sell päevät üle.

53 „ Ku inimsede tuisgab sõsjütelda: „Ei tää mianõsi nikas om oma koera väliä rejaun!" (ära jurma)

54 „ Kellepoole koer ringutab, see saab pahandusi."—

55 „ Ku aigutaja käsi ülepää tõstsem õige inimese poole aigutab, ütlep si vasstu: Ära aa oma unnd minle!"—

56. „ Ku ja ütlet, sõsi kae jeurd kuusge."—

57. „ Ku varesa varsse tuuli maban seisave, läät sulaleviave na kõrgese puu lattra, läät külmäle."—

58 „ Ku vonga võõgine, tulene kurja ilma."—

59 „ Paa põki paiab, illem läät sulale."—

60. „ Leits väsjaa ikki aaga oles viimä kvasi tullen."

61. „ Kell kärrakse sõare, sell om ää mesilasde õmi."—

62. „Kuhu aasb kõrri, ranatoint kõnnib?"—

63 „Kaits asja om, mis ranatoint ei tää. Naesde takk ja kana nõnarãt! — Naesde takk om förmat, kana nõnarãt jeſsama.

64 „Kumm kare lasjalgi läneſb rãllã, jããb talesb jaare tũruku mekle."—

65 „Pidage ãnarũgu aiga, jõsb ãrja ãrsbe kaprase."—

66. „Tũruku laskutage kaeri, jõsb augure koſilaſi."—

67 „Lõnaeſb kartulamaa om kolese kaeri all ja linaligu taari aani all."—

68 „Pãã jugidem" ei tohi jũrrõ ega jurra, — tãjẽ tekkuſb paila!"—

69 „Jahlaem mis kollem kõrda ũmmer förme ulatõh, võta maasb ülesb + kudaga muud ei jaa teta, jõsb jaab taga vankre juki otsa ja ãgle vããt kinni jõluta, et ülesb i aetgue."—

70 „Ku ũa viig rabadem kollem kõrda lauda vaesbu kõlatah, jõsb om ãã tera!"—

71. „Mis lõõb kolma kõrraga ũka viha puhtaſb

78 „ Arak käsjatöp aija teibäm, külakubjas tulep!“

79 „ Ino jügelap, külä katkerd jaab!
Silma jügecave, ikke jaab! —
Kõrva lehk jügelap, julale lääb! —
Jäo jesjä jügelap, rokka jaab! —
Sõs jügelap jesjä jaab! — Ka, peremaenukik

80 „ Õrjal täi olja jääl!
Kaftal täi lagipaiga! —
Kõnnojal täi kõrva veeren! —

81 „ Kuija ilmaga i aa ää jeremäis kaevaje vaeja alt vällä“! —

82 „ Kumal ku kõstke lehm, - jei läits vihma vaeja mudä jätt jälle jerje räsjä alt vällä! —

83 „ Kaisj miis aab kümni päeväl adra ajä nõale! —

84 „ Kaugaf lühike laul laulet, või vaeje enj võet! —

85 „ Oma vitsa jesjäre! —

86 „ Kaugajaje vaeja rajatas aija taga! —

87 „ Kuum uuti könelnes, jääl unt om! —

88 „ Kus ulvab kata näeb! —

89 „ Kihma vihi ja jõua jõkal! —

90 „ Mäit määndap, nabri kaugutap! —

91 „ Põrejal põll eken, emmisjal elme kaalan! Jaft ku jal jadul jellän! —

92 „ Ku mehika lemdäine, piad võtma: Mehik, mehik viba perän! “ —

93 „ Ka vonk lemdäp karja poole, jõi kihnda vaejba: Vonk, vonk vallge lina, ärä lemdä üle mede karja, lemdä üle külä karja! “ Kuta i voli jellep ja karjaje üle lemdäp, jõi jella mulla tükija tagat jõrgi ja jaaguta: Vonk, vonk musi lina, musi lemo, vonk, vonk musi lina! “ —

94 „ Ku tauletajal taul ollan, jõi vilisdap taul! Ka käiäs ummer tare kõrv vilisdem. —

95 „ Kes vei nõu päale irdub ütlep enne: Arsta vette uppajät! “ —

96 „ Sama sisi mineja ütlep: „ Tumal jellji! “ — Vaddatas: „ Tumal ää miis! “ —

97 „Ku jamca kerest lõuna vejatemu lakja-
tab, jõst muudkuta mokkega!"—

98 „Ku jal leib või leva jalo käest maka
jatab, jõst pia üles võttem talle jaud
andma!"—

99 „Nikast võrahe ära liikki jalago,
lammka koolevre!"—

100 „Ku ammat jaust maka tuleb, jõst
vesega ta tago aja ei põri ja ütle:
„Kitsk jek leva ammat anna mulle
raud ammas!"—

101. „Ku vimäne riki maka pesjet, jõst
rabatast ütstõist õkama; kes
juurd vastu ükap, jellele andas,
kast: parre, valdast, rabatse larva,
abi ärk või jelle taolisse, — perrje!
Nagu: Vimäne riki om maka jest
ütts õkap: „ellari õe?" „Jak"—
„Rüüsdipem perrje!" — Ku vastu
õkap, jaab naaru. Sera pimedäs
muda meeles pitäto, et vastu
ei õkka. Naabelakvast petetast
muda sokkemb. Meke puul om
ütjinda sehepusjamise õpetajen ji vali-

102 „Ku kerääbe külaja, kümnija, aedaja
või jõtaveläja edimesse körtte
„ällä" lääb ja jõõmä aatse kotta
jõõmä tulep, jõst jaab ta kaesta.
Selle tähendus om, et juurd tüö
nam ei juuga. Karjatsele tetas
jeta jama, ku ta edimesse körtte
karja tooda aab. —

103 „Ku kukjalava valmis, jõst rahvas
naese kiige päält jüleja enu päale
jaamma, et tallore lammka äjale
talekjet ja vül saarikit, jeta ei
jeta kanva tuuj. Ku naese kär-
sitsa i ole, rabab mõni müts
muumti tääk ei mäia karja
pälo jületõrre larva päale.
Nallo perääst rahvas meie vaesto
ka, kaesi ei kaera õnne päale,
kuna naese jeta kunagi i tee! —

104. „Ku juuse äia lõigat, jükib
ji kellel lõigati, juuse kokku ja
eriti kimmide jellemega vällä
jükkimuuniku. Sääl aab ta

silmä valla, et vaadata kesa kige pääle näeb. Näeb eläjät, ei ole ää — liimd om kige paremb, sõsi kaasrase jumose kige ruttemb.

105. „ Ku kangast ülesse aetast tellete pääle, siis se käändsida meelespitä ma, et käänsipulga ruttes saare valla tõmmat. Mitä ruttemine pulga valla tõmmatest, sitä ruttemine tulep kangast maka. — Ku kangast om jõle pikka jäet ja etimesse lõnga lüvrat, öigatast jälle ütte nimesse, ~~aega~~ ku enäa vastse öikas, tulep kangast rutta maka.

106. „ Ku kangast maka ruet, pikit kudoja tellete alt pulga kokku, näeb valla pikke, umikule ja viisgat nii pikkime, sõlle et selle tulu poole ütlerem: Laisgust selle, selle tulu ratvale! — Ku tellete alune aga pikkimado jääb, sõsi ütlep tulle kenn tulu: Mehi jenai ole enne laisgustgi viil valla pükginn! ——

107. „ Ku vastse rõõva, särgi, kamlsi ehk kasuka, edimesse kõrda selga aab, sõllekunimias mane ja tõmmatast kümnega võõvet mõõta ütlerem: Kiup, räägp, — aeb selle paeh mulle! Võime oigab mudu jälle ihult ja engel, et räägi i saast. ——

108. „ Ku uigo om äro lõigat, sõsi oigatast sirpe. Vetä tekäs mete peal nõnda: Kuä loikaja tiene embisse üte ümäriga kuerisse, üks lääb kuru kesigele, võtab kigide sirbi emäd käätte, lääjäb na kõvu võtab nõna piti pigu ja laulab: Ei sirpi sõlti minge, kesi ära kadenesja! Ei sirpi valla karaku, kesi talesi labgemesja j. n. e. Ku kiik tätendase om ära laulet, nõnda paila tätendasi laulas, ku sirpe om, sõsi oigatast sirbi vastse taeraga ülesse. Näid loetas egale ette kudasi tallegi sirp näitäs, ja sellega om nali ätsan.

do 109.

„ Teomäe lääb üesmäla ommuku mõisa
Õõppa teole määrmäla pum vankreja
ellimen laulab vanger: (aiga mõõda
lugeda) „ Pääsf mis tüsf, lääsf või
jääsf; taäsf mis tüsf, lääsf või jääsf!"
ega puulba ülda kodu tullen: (nukka)
„ Oi mis oi, jai mis jai, - oi mis oi,
jai mis jai!" ——

tüsf = tuksjn.
laugja rahe-
mine.

Mõni laulu näerdeke.

110 „ Tuba kuga koiti naise, piuhuga pere elati!"

111 „ Kui mina piuake kaotse,
Siltmäd nutaksjon pääasta!
Kui mina naipste kooleksc,
Kõtu mina kaksaks naertsjemna!"

112 „ Ku naise taari aunsit pääle kaeteva,
Sõs laulave ei:
„ Ellele taari oppnema,
Külä naise kaksklema!
Kes jiub, sii jidebnase jääga!
Kes maitseb, sii mako sabaga!
Külä naise küliskile,
Oma naise otspkile!" ——

113 — „ Üits oli illegsto meremna,
Kaitsi oli luike laevajemna!
Kes pääspis meke soaspa,
Meke paea polamaalta!" —

114 „ Suga, suga, roosa roosa,
Suga ütel meel perevat,
Wellet vette uppevata! —

115 „ Wilmakene vellekene,
Ära tii mio ligesse!
Mull pole kodo, kumma kuivan,
Mull pole tare, kumb talenam!
Kodo mull kuivs kuusk all,
Tare laeva tamme all! —

116 „ Tsjs, tsjs tillermann,
Kaasi näni ära koole,
Ülle oja omatsile,
Ülle vei velitsile!" —

117 „ Kaasi lueb: Sirr, sorr, niitsi
kiriitsi ilekõrsi, kirreve varsi, (kõndsi)
parsi kinni." —

118 „ Astjake aga no pumi, venelane
nemi pumi!" —

119 „ Ilka pum ja ilka pum, taga pumo saksapuu!" —

№ 120.

Kuivit koorit kotsa läät?
Ma läi jaanu piigi!
Kesti jaanu äia tapp'?
Sikk sõkk sõraga,
Obu umnik ratsaga,
Sõkk täies kabjaga,
Lammast laba lunga! —

121.

Kuuts kuuts kullike,
Naats naats nabaake,
Kummes kulli pesjake?
Kulli pesa kuuse otsan! —
Kummes sii kuuske?
Vanamiis raiesi kuuske!
Kummes vanameheke?
Vanamiis põllu piindre all!
Kummes põllu piindreke?
Kana sabits piindretse!
Kummes sii kanake?
Kana lennäsi ruugu!
Kummes sii ruuke?
Aeg sai ruutse! —
Kummes sii äejake?

Aeg laudan lõa otsan!
Kummes sii laudake?
Tuli palut laudatse!
Kummes sii tuleke?
Tuli laitu taevatse!
Kudasi sinna peeru minnä?

Padadega, pannigega, liudega, lusigidega,
ühe õlgide, kullõa konksega! —

(Sahksi mina minnä taevajese
Pidi pilvesse pugema!)

122.

Vanasi Ku mäesse reben naese erenist
pesjämn, olle nii pulga jukun, et jurra
i jaa. — 123.

Tulenäitajä palk oli, kes perrega tulli
näidäsi: Lainse mäe päal puul kaara
terä! Sinna piiri viil ei perrä mine-
ma ja kukega võisõa jinsinna, kumm
enemki jai, jai omale! —

124.

Ku latse ulgamõi kogusin om, sõi
teine ka seta nalla, — nii tseb: Emamuidu
oli muuri ja vanaloal oli raar. Raari
oli Kallon poiga, — punatse pükksi jalan, sõi

jetta täis. Jes nüüd kige päält könelop,
ji: lakab kaua alt ja kaua päält,
sado pütti jetta ja tuhat pütti parjga!
Nüüd olti vait, — kenegi s könelda
kes mõni aga jokt jõua lausuma, oli naar
valla, jesse lakkja oli käken. Pillagi pan-
daf terrese tõdusse ka vasadegi juuda jälle
nallaga kimni. — 125.
Wasiste päärjaga kõpdäs kige päält kasi
jugida, jõsf ollev ari ässe kibe.

126.

Kasi joca innd om, pasjõla nõgel!
Kuttika innd, karuline!
Kuldi innd, täis juala!
Wana innd om, ole terve! —

127.

~~Kasiste päärjaga pisb kige päält kasi~~
~~juutama, jõsf ollev ari ässe kibe!~~ —

128.

„Käsi juuspan, käi pungan! —

129.

„ellera jis pongime ütsjida päält päält
nõ veerikut! —

130.

a Lasse käsi küsläv: „Kumas ja võtad: kiini
päält kõllendaja või ais alt allendaja?"
Kiini päält kõllendaja om kaero jätt, ais
all allendaja – mura! —
b Kuma ja võtad, kas kiidjäno naari, või
puud make? – Kiidjäno naaris om jõta
jaanak, puud müü om eäim! —
c Kuma ja võtad, kas jilla alt, või
karratte maija pukkmajd? – Jilla
all om kalo, koerratte maija pukkmaan,
eiffi! — 131.

„Emä" muudjutop lasse võtta: Kiiruus-
kaamus — arakule aigues — vaeshale
valu — muudale linnule muu ~~aigus~~ täbi
mõe lasse kõtuke terrese! —

132.

Jutaka: Ütskõrd talli karja mana ulk
alenikke veneloji ja nakaw mudu ärige
ära aama. Mis tüü? Wasiste panna i
jäua, nõõki i toki vändä lapase ära!
Karja poisf olli kimbun, aga unit ais
kurnu. Jelloni könelop, et kaits karjast
om allu ja vanemä karjase allu veneloji

kinni jeat olla, vaikemb olla valla.) Ali kuda
oli. Aäke küll, mujo nok, jai jõäwiis! —
Poiss olle kimbam. — Oda ot! Mutsikne ükki
täine, tõmmasa karmanisse jaine ja
lasjgen jesp leikau et motis kõcaau. —
Aga mis paäj poiss? Poiss olime kõdajo
Karjaja Käugell ära, jelle peräjse oli mul
jaawe lunda, kellego kodunakkvale omap
asjosse täädo anmba. Lugu mis ka paäj
oli nõnda: „Tutu lutu, tulge ruttu!
Mattsi kinni keidetasse!
Õrge ära riietasse! —
Ja koda kuuldi ja tulti päsjsmä õrge
wenolasse käest, kes wil Kaugele ei ole
jaaw nendega minna". —

№ 133.

Kaajatse pälwen lugejsima jõdaweesi
elajst: Üüdem, kaadem, liidem,
1. 2. 3.
läädem, jõudo, nerdo, kutke, murdo,
4. 5. 6 7. 8.
reina, kõpsoda.
9. 10.

Tarwasta jaaako arwate wist oma
wanawaro korjamise reiwitusjega
ei. „Jia tehtud jilla palla."

ei —

= de.

№ 134.

Jõo wiis laasi wõjani puddasse ja
rawi jugar, lühikesse, jõsj ei jaa rawa-
tont mureistamise aal jelle allarejs.

№ 135.

Mutsko kesiwõ pääd tulewe jellasse, kui
naise pöörusjo rawnega paa ala tulli
kohendarse.

№ 136.

Jakil aal ütliwe wanasse:
„Oles nüüd laaiba lattse olle,
Jaw pulga poisikese." —

Jaawa määnge:

a) Meelakkumine: Küüdi jaamas
paawe küüdi kinni katte otsa pitti,
kaits jalga maad rakk. Aeda ula-
tasse kuni maani. Alla otsa jeatasj
puu pulk, ka kaits jalga pitti. Nüüd
lasb lattja kõtuli pulgo pääle ja
nakkab emmäsd ümmer pulga
keeratem üles poole türama. Küe
jaawb ümmerd kõwre, et küüdi kuu-
tem ümmer mäkib. Nõnda tõjeb

ikki, pää üles jala alla, jala üles pää alla kuni paremai. Om nõndo üles seatud, et kellegi pane aia jaad kaela, võtad alla poole tagasi jälle laskje kuni maka. Om kikk ilusda kõndo minna ja ei ole ja emäpidõje jõsi kinni mäk= gia, om mõsi lahut ja mäng ottan. Kui aga äsje-i lää, nae töine kõrd uuesti, jeni ku ilusda läab. Pää tigu om jälle mann, et põlo nakap ümmer käima ja jumpside tükib päale. Nõne võtab ka poole tei pääl jumpsi-eitma.

b.) Teise laskjamine: Waetasi üits aia lai ja halla nigunn leeuk. (look) seotasi jälle teise otsa töine kabel ja lahke kinni. Luut om maasi üits puul pääda kõrgemal. Waesõka nüt kõrgemalt. Om ei valmisi, isbat üits sinna päale. Jala jõupäl iisti otte looga päale ja tokis katte. Oler emäpo nõndo üles päädanu, janeb üits kübärä otte looga kuud= se otsa. Nüid piad emäpi nõnda ilusta isjma pädema, et toki jõid üles tõsta ja kübärä jellega looga otsast maka leia. Kigi wäkemb emäpi lõga= tamine sirutas ja looga päält maka ku müraki. Waesõ jaad nõtma kümmne müraku järgi alla kübärä maka leia. Kui aga kübärä maka lõõa, om mäng otsas, teder lasi ja töine astab jälle ase= male.

c.) Nugis: Tetäs kollem kaewarre jämuse ülesi nuusi, seotasi seemitse otsa üle= mesi kokku, argutasi ala laiali ja jäetasi nugis ülese. Nüid ütlesi pikk warb. Kaits müsi askeme katsjeatsi jellega ja nakkare nugisi lasjma. Töine võtab tõisel puul waewa otsast kinni. Tegu= mine, kumal jellg nugisi poole, ei püünäb nugisi maka sorgata, töine eher puul aga, kell jun nug. poole näib jälle jellega, et ta kikk jorkamise mõõda jäeb, katele poole kõrrese, ala, päale. j. n. e. Esi laulate. (Kahja, ma i ole jõsa laulu mitte meelen pisõne, ehk ma jaan töid töine kõrd)

Ku laulu aa jõnu nõi jõuetamu nagisja naba
jorgata nõi võitamu, kui ei – jorgi edesi! –
D.) Rebäse tegemine: Võetasj kabel,
nõi eh võõke, – jootasj otsa jõime
jaosse ülesse valmis, kaits mäsj. teiru
võtab teise otsa, teise jala panep kummu=
ji kabla pääle, valmis jõllme keimi
tõmmadamu ja aadane rebäsd.
Rebäne tulep. Temiji lasep käpparonaka
maha, täine jagu koiksi ülesj, ümä
apmal, – kõnkudasj mõni kui ümmer
jääb seirma ja küsib kabla nirjalt:
„Mis paela nii on?" „Rebäse paela"
kostetasj. „Kas sipsta võib?" küsib
rebane. „Võib" vastsa ne teise. sõi=
sutasj – sipsutasj ja läpasj jälle keeru
ümmer. Ku küs ülä käest küsib jälle.
„Mis paela nii on?" „Rebäse paela"
„Kas jallsa võib?" – „Võib."
Valvab ammsaga ja käib jälle
keeru ümmer. Jälle küsib: „Mis
paela nii on?" Vastatasj ikka
sõnda samma ku enneji. Edesi
küsib sül. Kas sitta võib, kas kuse

võib ja täib ikka jauga ku ääle järeji.
Viimäta küsib: „Kas läki tuhki võib" ja
ku sitä ka lubatasj läpäb nüüd jau
ümmer keiru, ku paraja aia annab
aller läbi sirutsi. Tõise viisse aja
nüüd jälle sitä teravaste tõkele panmen
kabla otsse. Ikkki nüüd sirgsab koird
rebäne umäsj jõlmesj läbi ja jalle=
jauna kõrraga tõise tõmmbave.
Ku läbi läits, läits läbi – nõi kerjems
oleise aga tõmmbaja kerjema, tommatasj
ka vatsi jälme. Jätsi ja mäng ottsa.

Kõne kõänu.

1. Ellämi nõi manasj jeanda jumu jõppa
aller tetta, et ku ta maatäwe nõi võttam,
nõi ka valmis ollu. Selle jauma pärast nõi
et: läits kerestäite! –
2. Manasj ku kellegil väil kellä ei ole,
nõi päewä mudängi jäeer aea näitä=
ja. Ammaku ka 5 jauna päewa vare
jeik nõi jõõti ivva, ku 3 jauna, nõi
jõõma aig. Lõunat jõõti enämiste

arrvamise järgi päeva seismisse. Kaajatse mõõdise kaja kõla aeamisse jalaläände järgi; ku kaduse jalatäet päevä saai ol, aeti kari koju. Õkto nakaš pesenaise puttru keetma, ku päev 4 paiku ülevem oli. Läits päev madalamase ütlese: „Päev om juuren puutru augun.“ —

Ütelgat prillagi veel: „Päev oli juuren puutru augun.“ —

3. Jakuba mõni mitägi kiirega, et loseb ukendega ja ku reimatu kättäse riitkise kääb, ütelgat: „Läits aiva mõõtu“! —

4. Hotad naise, nagu vegi peräu! Saad latse, nagu kiri üü pääl! —

5. Ei tää mis sün s vegu müü elaba; lämi om, valge om, laat akan ehen! —

6. Jämba om nõnda külem, et tõm mehstatse kuuta! (kuuta) —

7. Mehe nakval om, nagu egal ütel eeltegi oma vigi — või ujutamise sõnado oma ei käänapidega! Kui

mõni õge paka, ei ütelda mitte: kull, sime, tõnt, kalmuk j. n. e. vaid ku tal kõige mõja piab olma, saamas sõna „pealtpoolt veel ette. Vaat kulla, pual tõkku, pual vahetet, pual jõget j. n. e. om paiku mõnsamb ku peris terve selle taoline! — Eeleitamise ja kiitu sõnado om ülesäl-dese.

10. Lemtäet sõna, nagu ülü mõla nimi aati, om mul ka nagu: „Ku jääb tõise kõrra ette“! Selle sõna sündimisst tääb mul ega üits ja ta om ka laialine. Wanaso ku mõisaun Teoorjase aal pesiti, tuli ette et pärsi kukk (mehe nimi) 30 jutti ilma asjata jai. Mehele oli küll peräu rahandaua, et mis s olegi juttoorrd tuel, ütlet aga, no sä kull — jääb tõise kõrra ette! Kas mul aga miskägi väärusi om? — Ma mõi jutoorrd ei kirjuta. 11. Nimede sündimisist aga nõnda paila: Mulk — om, nagu ega üits tääb, mõte muuta pärgi mõte.

Nimi – mulk – oller sellest tulla. Kõrre
käima Tarvasta mulgi talu juluse Tartu
maal kotsse otsimam. Aller kõrdse, kac
na talle külmägä jõsi minnu läinito-
ma, oli no kasse, kes kõrtsi mõõda kõn-
dinn külmemu roogega pooles löönu.
Sellest oller mulgi nimi tulla.

12. Meil Tarvastlastel om aga viil mitu
tõine nimi ja nimed: Tarvasta
sõnaka! – Ku Tuglas Tarvastam
äräs oli, arndam ka oma valla
mihile piiritu võimutsa kätte
egal puul tii pääl leto, mis no
oli tahtnu. Tema varastamise
pääle. Tarvasta ja Holstre meke,
kelle äräs tohtu oli, oller peakõrd jõe
kardetava külaliise. Kumm no mudo
käinu, pääl oller rahu taga. Mõnda
poonu no kõrd kunnali (kommuli)
tii pääl üte jo äräs, kellest neile
viimätä sõnaka nimi pääsu.

13. Holstre päima nimi on: kukepoi-
je. Woonu, paakse varraga. Tuha-
laane, tustinuki; Pahurere paksu-
moka; Karvane käki kübsätaja.

14. Tarvasta valla „klooga" rahva nimi oller
mungo klooptist paanu. Selle talu lähis-
sem om vanast kloostri olla. Rahwas
könelap veel, et keeri Wühner, omdine
Tarvasta kõster oller pääl 3 kuul viisti
väälä kaonu ja 1000 rubla eest no ärä
müünü. Kas tõsi om, seto ma i tää
ja selle eest ma i seisa, aga rahwas
könelane kiitk. Meil om viil paiku
vana mälestuse kodusest kellest ma aga
tõinekõrd kirjuta. Nüüd laulame
vaikel jälle! —

1. Puumüs peremehele,
Perunaine naisekene!
Anna malle väitu leibo,
Pane paksu piimä pääle.
Sõsi sa lekmä lepikusse,
Arjo alla aasikusse.
Ku sa i anna väitu leibo,
Egai pass paksu piimä pääle
Sõsi jee lekmä lepikülgi,
Arjo aasa orsa külgi! —

Olge Tere küla memme
Kes võt maasta marja suuru,
Sääre alt või lääsja suuru
Ussip võt ubina suuru.
Sest minu alla ossjakene
Kasvra karja viljakene
Jäuste tamme tõkvakene.
Külop osjal ossijaista
Karjavitsjal kauplejaista
Tammetõkval talbijaista.
Mis masjab muutjemine
Annab ale ikkemine.
Mure mina jaado Muku pääle
Ale vai alla kalbuspaale. —

2. Pottikaupmes laul:

Taki ma naisto nabra tõttu
Kaba katte mumma tõttu.
Jule es naine nabra tõttu
Kaba es tale katte mumma tõttu
Mis tettõ mina vaene?! —
Näisi jõi tetsi näitsijilla
Katte mumma või kaalu.
Või tali naine nabra tõttu
Kaba tali katte mumma tõttu

1.

Jutaks. Leitskõrd Kaeru ütel mekel lumpaine
päale. Küll ottsjim abi ja ärsjim, aga
mitägi i ole aretanu. Mis Jeta"?
Ollu ommeta vana naine, kes öpetu et
„mine kõlu ja vaata, jus jängi jalutsjes
on aledi aut jeles. Võta viis pik=
kapune pulk ja pjju, ku ja ühtlu jän=
gi eeläd, et wõnko pia ku ja tumed
ku ta sulle jelgä tuleb, nae pulk
augu otte pistä, jõi jaad tasb
valla." Mis lääb kõlu ja tüb nagu
taat öpetj. Või paraja pulga augu
otte, eit jängi ja mut! Võrraga
tumeb viis vaiub jalge pääle.
Mis kaugap maajb ülesj pistäb
pulga lõpsi augule otte ja, — paga=
na pehkda! Mis jii oon? Alcobi
naine jängi jalutsjem! Ulus ku
pilt. Või wõra ai jelgä ja
võtt äiä naisetse emdälle.
Olga nii äiä naine, libe ja lake
ja wõnka et, julab või juku äiä.
Ellisse mitu aastat. Leitskõrd

nakkab mis mõttlema. mis lugu
ji on sji veel, kiib ja kallitab
kige paremine ja läkei ää iaimen
ka, aga kige selle aa jaba, mis ta
mis naine, ei ole ma teda veel ätte
kõrrta näinu naarvat.' Vi mõte
vadrab miist vöö ku päeva. Kiib
vaeb ka, aga ei saa mioõigi vast=
dust. Ute pulaba ommuka ehive
valmis ja lääve katekji kirikuse.
Kirikumm pamb miis takele, et temä
naine naaratab ja tii pääl kota tullen
naaratab jälle. Ata at! mõtlab mis
mis sji ji küll pias olema, mis ta
miist naarj — ja kuhum, ku vääriss vaa
vaet küsib: „Mis sji ji öge oli mis
ji iists kõrd kirikumm ja tõine kõrd
tii pääl naarma võtt?" — „Kirikumm
naari ma, ütel naine, seta: Vanatoss
oli vääle pääl ja kirjat mende mis
sit ütes, veritse abesa nola paäle, kes
kiriku aal kirikumm magasive."
Nahab tuli puudus, vanatoit võtt
ammadega vaka vareskinni ja takkõ

nakkga juremale veaita, aga nakkg kibeb
ammatte vakeb ära, vanatoit käes
selili maha ja lei pää vasspa seina
ku lopsati ära! Ti pääl naari ma
jälle, et ütts miis jugis kiri otsa
äglega pääd!" — Miis ütlesi ära seta
kuulen. Ega ji öge sji i vöi olla!
Vana varga käeb kusigi, mis naine ji
öge on! Vark õpetj jälle: „Ku ja tahab
valla tahab saia, sest ei ole sell muud
vaea tetä ku tõmmba pulk jängi ja=
lutsi ilp ära, küll ta sest ära sji
laäb." Miis tuli kota ja tei nagu
vark õpetj ja naine oli kadanu ku
tina tuhiga.

2.

Tõine: Vätekõrva elänu jälle ütel
kottal talutüdär ja vanalaits. Talu=
tüdär olu kuri ja ukge ja mait, aga
vanalaits ollu ääjoämega, alandlek
ja viisk. Egaüits armastanu vanä
lasst, aga talutüdard ei ole kunnigi

(ilmi ajaks)
võima näita. Varue laeks peitsaku kikk maia
kallistage kallistama ütlejida ja saamu
jelleesp viieks päälegi viil. Valutüdal
pühanam muidu magamisep ja ei
ole nõppegi tõõsse peitsamm, õhtsa
minnu kanadega magama, segadeg
tõugumm üleese. Ütskõrra saamu va
ne laeks vanapagana kindsuga
kokku ja kaevaku sellele oma ädä.
Aasta kellelegu asja-kuu järgi ja
öpetus: „Tulevo puuba, ku ja jälle
ütlejida viikdma kuäd, tulle ma
ütte jaksaga samamaau. Ei
joks takab jia võtta, aga jia i
tohi vastku panna. Luko tunäle
minnä. Ku ja ära alet viikdum
ja nakat võõrsse panema, jõsp
olema meie jäät. Ära panemu
te enne kedägi võõrsp jelgä, k
me tooma jelle kikk, vastse
elga ja piäd ütti kuisgma, ja
ütsi kuus laisgma et vahgemb
aiga läät! Muidu ku ja vutta

valmis chid, viib to ja ära! Tae jei kaua
viitä ku kikk laukab, jõsp alet tosp jääs-
ma ja küll jõsp näid mis vm. Pea mulen
mikma ja öpesi! Ei tuab jiu ümmese!"
Aasta kõnel jeta ja läeks jälle oma
tiil. Vanalaeks mäkk järgi, mis
jei küll piasi olema, – kubas jõsigi
nõnda keta ku aasta öpes. „Aga mu
ela alamase enamb ei lää, ku ta
pilla jiu vm, jaab muesp mik muesp
jaab!" Puuba ühtsa laisse kikk
viikdma. Aum (vaeslatse nimi vaeslatsu)
koriss nõuksi, ühtsi kuisgit, takat
kveri ja saamend oma saamendamisp
ütti nagu kunagi, jeni ku tõõsse pan-
na mant ära tulevo, jõsp jei alla
viil aiga sama mimä. Saaman
viikd ennasp ära, mõtsg pää pak-
kotse ja nakasi võõrsse panema
ku nellä olesp tüll läve otte
jõit ku terab. Aum aiv ennasp
varsi ja üeks küsig: „Ämmike
nuäike, kas sul valmis?"

437. Nëlä Kidarege rakkist kègeme - Lasti kègeme. 438. Masgu
sinu ääd ènge. 439. Ja sinat Kikk ilma ümbrne, ja wõ-
lat Kikk ilma wüirdpidi piiju - Sõsele üdte asja pi-
Käld ja lajald sellätseme. Tall om Kikk ilm wüirdpidi (ie)
peon - pällu maad wai midägi mund Kasa. 440. Tale Kahju
märk om inimese Küllen üks punane lapp ihu naha
pääl, ütel sün Kollal, Lõpsl Lõpsl Kollal. Sü märk (ie)
tule sellest, Kui ema (ää) Lasd Kardann tale Kahjut näge,
Kohe da sis Käe pand omale ihu pääle, sinna Kollale
tule Lapsele tule Kahju märk (ema Kõrd). 441. Naesel (sanna)
Kines sisse sädanu - Lats ollu. 442. Waike lei suure maha-
Lats sündisi. 443. Ohwake - üdewai Kade a asdane wasg.
ohwiki ärä joosnu - wasgasd perässd pull man ollu
pulle ossinn. Lehmäl ohwiki poig ollu - Kui Kõlm
aasdat wanas ole. Ka Tudruku pääle üteldes: ohwiki
ärä joosnu, ohwiki poig. 444. Ak, sai Kawatse Ka
Jukugi, mas Kawatse ölseg, sedo Tedä (es) mär Kä, es mõt-
le edte, mis Telä tulli. 445. Nõna wenis-katine. — (ei)
446. Kui naesel Lats om ollu, tule mõni üleaija naene
sugulene wai sõber Kaema ja kun Lähi Kuge sünki. (uo) ü
(Kardakt lindsikksi, Kana liha, wai Ka mundsõrsged). S
Sedä Käimisse Kutsudes: Kaejedsin Käimä wai Lähi
Kut wiima. 447. Risti-eso wai ema andwa risti Lapsele
amba raha (öberaha), sis Kasvase ää Kõwa ja walge
amba. 448. Kui pois midä Lahd asja ähwai wisga
sinna Kosda Lahd, üteldes: Tudruk Käe ärä maga-
nu, ninda samute Tudruka Le Kah. —

449. Tall om Tõne mokk Lõpsd paanisd, üteldes sellele, Kes
Tuld üle wutige ärä, ega Ka jälle üdse Küllesd üles
ei puhga. 450. Kui Sünwen mõni Surma Küpsen,
wai Ka mund, nõna essa Külgi jäänu, Küsdäs: Suri, (ei)
Kellele Ja nõnage wüt, Kas Lõsdse Marile wah.
451. Keeed! Kõsk Kõsk Kõsk Kõsk! Kits Lää ora sele - Tudruk
Lapsel perse pällas. 452. Naba ala tuke aama - naesse
rahwasd punuma. 453. Ja om Tudruka ärä maganu
ärä Karanu, Tse naba ala aanu. 454. Kui ääld
puuld naese manu nindas, Jaa pois, Kui Kurad, sis (uo)
Tudruk. 455. Tõisd jalga Lõsd, Tõisd wajõdes - Kand
Lasd, vasge jalage naene. 456. Lehm Kodu Tullu, walla
Sulanu - poig ollu, Ka üteldes: naene Kodu Tullu.
457. Sanna peiti pühäs Kalasses, Jääl es Loki Lõisde, (ei) i
wandu, Jõemale, Kusede, Piinu Lasge, ega mund alba. (ü)
Sellesd om Tullu rahwa Jõno: Tüki wanarahwa
juttu, a Sanna Loki Kusede (Kusõa). Sannan Loker-
dedi Lasti, arsdili wannu. Lapsel Lõsdeti Sun Lähe ja
Kaala Lund Lagasi üles, mundsuteti mund wiisil,
wanul Lasti werd, mõnel ega aasda. Kui Sanna
üle Lähe sisse astuki, üteldi: Summal sellsi!
Sanna Külsile, Lähne wisgajale, wiha andjale wii Lun- (ie) (uo)
jale, Jällä Lünjale üteldi attumma. 458. Ei ole (üö)
wül asja iken, Tõisd Laka, üteldes Kui aig rutku
ärä Kaos jo Tüüd wül Surembet Lehkui ole. Tall
ei ole üks asjo iken, Tõist Laka - Kui mõni Kunnigins
ilma astate Käi. — 459. Külmä Sanna Saama - pesso. —

„Kikkuumi ole küll, aga ei ole ametit,“ vastasi Ann. „Jooge Antsu, kanga Antsu, tuu Annele amet!“ oli ääl võllaa kuulda ja ku madsin piisi Antsu viimama, amet tuuma. Tüki aa pereesse tuli Antsu ammega ja ainult Annel kätte. „Pukkuge jüpiisi,“ vastasi Ann amet ja rakasi jelgä aama.

„Eki Ann,
Eeri Ann,
Saa vaesi (vakasi) valmis!“

oli jälle ääl kogu lõvve kuulda.

„Ei ole võtkesi,“ ütel jälle Ann

„Jooge Antsu,
Kanga Antsu,
Tuu Annele võtkesi!“

kuulsi võlloosi. Antsu laiks ja tuli tüki aa pereesse võtkega tagasi. Võtke oli pukkudasi kuivasi, kõik ei keesi nii järaasse mudu jelgä.

„Eki Ann,
Eeri Ann,
Saa vaesi valmis!“

oli jälle võlloosi kuulda.

„Ei ole kõrti ümmer aada,“ ütel Ann. „Jooge Antsu.“ j. n. e. Toodi tuua kõrt, jälle jüdisi ja jummatsisi et lasi olla. Ann nakasi kõrti jelgä aama, jälle ütel üits:

„Eki Ann,“ j. n. e.

Üts lasi Ann tsiki mudale kätte kamma, kuel kenga ku viil, ikkiet aega kuhu poole aada. Ku kuel kenga, mis ta ka üts tuua lasi, jalan oliva, asi Ann jamasi vällä. Aga miande Ann? Valmis mis valmis kuniga tüdär, võtta ega jättä! Tule Ann,

Sõta Ann,
Aia lõpes ohtsa!“

ütel ääl tõlkesi. „Ei ole kuel, pakku jallge all, ei jaa muidu tõlkes,“ ütel Ann.

„Jooge Antsu
Kanga Antsu
Tuu Annele kuel pakku jallge alla,“ ütel jälle tõlkesi ja Antsu jaai viimama. Tüki aa pereesse tuli pakuga tagasi ja paai tõlla kõrvu

maka. Aäl tõllasõ ütel jälle:

„Tule Anu,
Tsõa Anu,
Aig lõpeb otsa!"

Anu astõ tõise jalaga pakupäält jõba, ku kukk laud ja jaks ja tõlli kattere ku kõna täkkga nende silmei. Anu jäi oma kallitõle võõrdsõdega, tõine jälg kuul pakupääl, imeleu maka. Ellis nüüd muud, ku pakk käändlase ja mäele. Tõise es tõsta enamb kenniji tuunidagi Anne, nõnda ilus oli ta ja kõgil oli ää müü, et ta nüüd eikas om ku ta kukk kuulsa jaive kuõsõ lugu oli ollu. Nüüd es ole tõll vaia tõsta enamb tiini ja tõise nooguteje kuulsa. Anuel enndäll oli ka ää müü. Valutüdar aga jaani juuka tõkele kuõsõ lugu oli ollu ja tuõs ka kaeda, et jaab vül ilusjama ja kallima. „Ku sellele nõrale jõba jõsõ võõra auti, mis jõsõ mia vüimaste mõtlõ ka ega pöörjõnut juuakbat.

Juuksa tuli: Tõise tüttire juuksa siekkõma temä' s laa'. Ku kukk mäel alise, laits temä' ütsinda. Waeval et ta siekkõs jai ku ka tõll wuradem lätse otte jõit. „Kas olõ valmis?" küsõ ka ää tõllasõ. „Ei ole kallist võõrist jüti ametit, ega kuul õõkesõ, ega talliss kõrti, ega kuul kenngi," ütel talutüdar. „Sää, aa sellega ja ole kärärm," ütel vällää ja vejasõ ülle lätse nuttaku jaama. Valutüdar võtt võõra ja ai sellega. Olise kuul ka ilusa, jiatõsjama ku Anuel. „Nüüd ma ole tasõ ikki jälle otte," mõtel Fedi ja astõ vällä. Tõlla uõ oli valeu ja talutüdar läits koke tõllis jüti. Nõnda ku ta tõllaa oli, katte tõll üten tõisega ku maa alla, ja kaduau täemba päevääi. —

Anneõ aga jai perenaine ja eläb täemba päevääi, ka ta i ole ää tuolu. —

3.

Just tuleb jutust ja kõne kõnest! —
Ütekõrra elänu jälle tahetüdär ja vana
no laits. Tahetüdär olli nõnda ja muti
jälle kuri ja kinsak ja vanalaits käsi,
ütse ja tale. Jälle ütshtaam vana-
laits ütekõrra kigeviimätä jamma
ku lavaalt, vaesa pikune mies, kuim
ne pikune ahe pikun, vällä pisipann
„ Ole ää laits," ütelnu vanake „ võta
mu arrja pihi kinni ja viisja lavale
Tüdruk võttam vanamehe ienesta
kõte pääle ja tõsjam lavale. —
„ Võta nüüd ka ütts vana kuuakont
ja võru mu jellega," ütelnu jälle
vanake. Tüdruk võttam pehme
vihi ja vihtsam vanamiis ülle
kõdle nagu lasi, jai ka küll ütelnu
ollew. Nüümikene jääl anndamm
tüdrukule viil ütte karbitsse ja õpe-
nu:, ku ja mäele läät äia ja jõja
karsi täimbä enämb valla võtjat.
Ommen, ei mõni tõine jäes, kiis
oma jugalase ja omatse puha kodus

mudo eken võta karsk valla!" Nende jõna-
de järgi katte vanamiis jälle lavo ala
ära. Tüdruk tei nagu vanamiis öpet.
Mõne päeva pereste tulleise jugalase kodtka
ja tüdruk võtt karbitsse valla. Nõnda
jia ku ka karbitsse valla võtt, karats-
se karbits: rõsa, elaja, lammas, jia,
ägle, oda, vanker, rii ja ratta ja kik
mis vaba vaja jõõgi ja jvoos, kik mimo
ku jüü ja jim ja elä. Vana laits ali
üte kõrraga ärkas, võis kige jaoxmale
kalu pacale naisetse minnä, vana ali
küll, vahgemb viil ku talutüttrell ja
kõsilasi ali küll. Sedä näi talutüdär
ja kadesillem kihut tedä ka õmne
kaema. Üks puikso ällka jai temä
ka viimätsse vihtsma, et nõtä kas
tuleb temäle ka mõni jaap õmne
tuuma, ku vaesell lattsel aiid ali.
Tuli! — Vast miisp ja küünar abet
tehtusi lavo alt vällä tüdrukule
ütte. „ Ole ää laits," ütel vanake,
„ võta mu arrja pihi kinni ja viisja

lavale." Tüdruk tagiõ vaatmeke
aket peli kinni ja võtab lavale ku
klõrdjäti. „Ke terve," ütel vanamis,
„võta nüid üits luud kontis ja müüd
da ma kah." Tüdruk võtt vana viha
tüve ja õõr vaatab nõnda et külla
panetiive tõisel. Ka äiä võtte jätt
järgi ja vaatke tei müüdetut.
Aiamiehe pääl aind aga tala-
tüstrele fiatte jama karki ku vaeste
lattele ja kaisi karbiga nõnda
jamuti teta, ku ta vaeste lattele
ei õpast. Tüdruk võtt karbi ja lätt
mäele. Es lähe eranam jugalast kuttsi
ega kiäägi, võtt karbi juurd valla.
Mudu karbist käis tuli ku viiast
vällä, palat iki tare ja kik uuni
ja jäi ei fisi kah. ——

4. Nüüd, Doktori ärra, puhu ma Teile
veel üüst luu, mis aga tõesti om jut-
tüüni ja mis omal aal paiku kõmi-
nat mede juurd tegi. Nüüd om ta juba
vanaste jäänu ja teda kõnelõsi ka em-

mistsi jatta veel. Ma kirjuta nende jõna-
tega, kudas mies kõnel, kes ei jõõ lugu
pääl näi: „Muuru mõtsa vanapagan,"
nõnda om selle jutuke juba vahva puhu
nimi jaanu. Nagiõ kõnel: „Seda aega
om tõnavu juurd juba aastat 25 või
26, ku me üits punkis õkkus Sõra ao
nüüd pääl viitsin olime. Meid oli
ümmerd kümne küla põisse 20 miist,
ja karu poisse oleve veel 2 juurd koera
ka üten. Kõsa panime kammitsate
Pakole nüüd kaalo pääle, ei oleme
küläkile maban ja aime nõnda jama ütesi
ja tõisest jutte. Koera olime vaatsike
maad mede kõrvan maban. Kõsa
seisve üitstõise läkitsenu vagaasi.
Kõrraga kuulome Muuru mõtsa puult
Tuti kadastiguse nagu kaasi kuke pääl.
Meie jäime kikk kullema. Aäl tuli
ikki mede läemale aiga müüdä. Vaevi-
ne öö ali kaunis valge ja viimäta
näime ka ku tuli. Ta oli üits jüllää
3-4 pikk, valge. Pääu oli nagu vää
vihaq, kadva alla poole ja laiali
Täut ülesse poole ja ei läits ikki
kõrgemale ja pienemale, jelle ollja
es näe öö valgega. Tema tuli aiga
müüdä ja tei ikkiõ oma ääld ütte
veisi. Ta täkeid kole vkeske poole.

ku ta kõpst obesse karja jai, käis kõrraga
ütts plakvatuse, mis nagu vanamba
käräk oli, kõrva lei kinni ja selle
päale käänd emäst ümmer ja läi
ku lennu, ei läets pia aiga välgi küll
sega kadastiga poole tagasi, kadasti=
gasse läbi, ilma et ütts ots oles liikun
edesi ja katte mede silmist. Oh sa
sõime emme elusta ja jäime päräst sõm
aga plakvatuse aal es tõsta ütsgi
päädgi üles, nagu es kuulegi ma ja
es kuul kah, sest sääl oli obesest sal
sin kes kõmigesse püüsi saalkuge
pelläsõime, aga see oli paun miäst
miasma emme ega peräst ei ole
kuulu, töise üttlese peale sõa sama,
ku vaesd jutte päale saame. Ja kõvere
nii magasõime emme ja jäime pes
äsd magama, es tõsta töisd kõrra=
vagi. «Ilede arvatem» ei kuule eg
näe sõa lugu kenniegi muud ku
meie. — Kõrba ainus ärä oli
sõi lugu. Sõa ole ma üte 15 meke sam
kuulu ja kihk käinelase karvapäält üte
muuba. Aga mis ainus doktori ärä, —
mis te arvate nen saadetusest? —
Saila kõsa ja vähä sõlla? — olgu mis om, ag
ma ole kenne mih ma ole mõisdanu,
mis paremine i ostga, ku lubade sõit ek
saada vält ees pite. Kedelmurrak om pea
Tarvastu. Kõgasi om küll, aga palun lepp

Tarwastu kihelkonnast

Saatnud: J. Ungerson.

Saadud: 18 9/IX 90.

(IX).

palmi kõoruteja kõut Kolm
pöödpäeva mulle laulda ja
palvet em täiesi viil."
Neid ago, kui vähem pois
Tarad on üma tihkust.
Tahan siis lootuse järele
Tarvastu valma kõgumisjures
ka minnes viiad kaebdes
ei oparnuda kuis sõbiga aega
saan. Kuni rahkem ma saa
jüre pruuk Tarvastu valda
rikka, mulle rahulik vaadata
saa kõik
ülima elukaigu on lahendab.
Kaebdes Tarvastu kihel-
konnas Tarvastu vallas
1 Juuni 1865. Hoa pim om
ijal ümmalt ei jõuline ja
peraftpoolt pimepimest järele.
Olin 12 aasta vanaduses

Wõlurte külakooli ja pool
Tarvastu kihelkonna kooli,
kuhtma 8 aasta peraft Tartu
ühe era gümnasiumi astun
kuhu pool kaigus peraft kihel-
kõija pidun astuma. Nüüd olin
kuni ehärjil kuuni valla kant-
jelen tõõs, valla kirjutaja
abina, kuhu oma vanna
jüure jutun. —

Tarvastus 5 Septem.
1890.

J. Ungerson.

1. (Mall Kuntus. sunsst.)

Ole mull üksi ella velle
Ehiti velle iluste:
Oski kümme nöökikeste
Saada sakste waagikeste
Ehiki üle enese
Saadi üle sakse meste
Mölli minev möisaesse
Mölli kipun kiltsesse
Astun aida andijasse.
Ski läits mere mehesse
Läits sõranno rahwalle
Minu ella velikene
Mis kiid mere mehena
Wäi kiidranno rahwaenno
Põsar noori linnukene
Kaisi mere kiwedu
Kõisi ranno paadipuidu.
Meli ella velikene
Mis kiid mere kiwesta

Woi siidranno saadi puista.
Sõsar noori linnukene
Linno siit mere kiresta
Sae siit ranno saadi puista
Sisi siit siit sinalle
Siit vaa pohalle
Ek lulel naene linna sõllu
Teine poole poe sõllu
Anneke oleri sõllu
Reedakene riigi sõllu
Mina kuuli mina nostli
Minu ella vellekene
Sits sull lulel linna sõllu
Pordu poolne poe sõllu
Otta obra oleri sõllu
Mina ella vellekene
Tule minu maale kündamaie
Obra obra arenaama.
Külüs siit külä mäele
Raiu saadu rannaella
Kulsu külast külläjaidas
Kännast saadu raiujaida

Esi nae kalla kulla
Esi varjust vaatanesa
Kes si läits süli lulela
Woi läits põlvi pörentisa
Kellel rüppi rühkünesa
Ame alla röidunesa
Siit näiu sinu jaosta
Düristo sinu pröllo.

4. 2. _____

Ole mull ülsi vellekene
Ehiki velle ilusa
Ooli kümme nöobinesta
Saada sahsa saagikesta
5. Ehiki üle enese
Saadi üle sahsa mesta
Mõlli saarat saadu raia
Adra ameti ajajo.
Ehi sepäisse sugemi
10. Ehi aste ämelisse
Sei ka vallal vallaeida
Kihelkonnal kirjaeida

Noorikile nugade päida
Sõa mestel mõõga päida.
Minu ilda velleke
Mülö ei nilla kirveeida.
Wald ei nilla valleida
Nooriku nugade päida
Sõa meele mõõga päida.
Minu ilda velleke
Tii sa Riijäne rükkis
Elle Riijä ennoiga
Jago Riijä sallaida
Kisel Riijä kesrästä
Kulse mülast Rõinajaida
Wallast kotku panejaida
Esi rannast vaatamesse
Esi pae malla nulka
Kellel suue sülest täüse
Sai sõe la aminenna
Pikä sõrme pildumanna
Sii näiu sinu jaosta
Piirita sinu peralta
Minu ilda velleke

Kõhu nüid kalk lähki lõõdse lauva
Aja ahju alas pakku
Jongi tasku se rajata
Pikk pistä pärtäesse. —

3.

Wel ilda velleke
Hälsid mõlsa kõndimaie
Ehes se küüsid kõndienna
Kuulist kullaten kuusikuun.
Kõgi oli täisse männikuida
Kikk oli männiku pesija
Pesä täisse poegasida
Sääl oli kolme kuja linda
Ülds oli kebre sige linda
Täine anni albe linda
Kolmas kulli kuja linda
Wõlli ütelda velleke:
Minu ilda velleke
Wõlla selgä siidi püksi
Olale püksi õbene.
Tapa kulli kuja linda

Tapa akki alla lindu
Tapa sebre sige lindu.
Mina ella vellekene
Tooniü sule noousse
Ma siü sulilt patjaside
Noore noorina magada
Ilus naise ummusselle.
Mull on Soomeni sugudo
Mull on Wõrumi rõsado
Onu mull oli Ilusuenna
Tädi Saisse Tartuenna
Esä emä Sjumaala
Weli rikkasi Wenemaala
Sõsar saa seäna.
Suli mull sugu Soomemaalta
Esä emä Sjumaalta
Weli rikkasi Wenemaalta
Onu siü suli Ilusuesta
Tädi Saisse Tartuesta
Sõsar saa seasta.
Suli mull ülesi vellekene
Sülsüli sedä sülsüli

Sülsüli patja põlema
Padi Laiks pörni pörendisse
Laiko laija leegiesse
Kes suli sulto nustutama
Sõsemida lõpetama
Suli Wirust rehma augu
Arjust rasket roke sadu
Siü suli sulto kistutama
Sõsemida lõpetama. —

II.

Kääme, kääme vellekene
Kääme suurele mäele
Kallakile kõrgeile
Kinnitakile pikkaile
Kääme kääme vellekene
Käime samme istutama
Istutame esä niimela
Kasva kasva kasva tammekene
Tamme äärä kuivanesse
Esä ära koolenesse
Kääme, kääme vellekene

Lääne suurele mäele
Kallakile kõrgeile
Kinnakile kivikaile
Lääne, lääne vellekene
Lääne tamme istutama
Istutam emä nimela
Kasva kasva tammekene
Tamme ärä kuivanesse
Emä ära kuolenesse
Lääne, lääne vellekene
Lääne, suurele mäele
Kallakile kõrgeile
Kinnakile kivikaile
Lääne tamme istutama
Istutam sõlli nimela
Kasva kasva tammekene
Tamme ärä kuivanesse
Sõlli ärä kuolenesse.
Lääne lääne vellekene
Lääne suurele mäele
Kallakile kõrgeile
Kinnakile kivikaile

Lääne tamme istutama
Istutam velle nimela
Kasva kasva tammekene
Tamm sõht kasva taevasse
Tõht le taevasse laata.
Piken pähjasse põruti
Jo oli taevasta tõrki.
Sinu ella vellekene
Ole oolin ommikulla
Mase enne valgesta
Enne kuud, enne päeva
Enne alusta agjeda.
Mõle suur sui päädu
Külä alla mäe päalla
Mõe päalta männikusta
Külä alla allikusta
Mõle suur sula äbene
Silmä sini kaevolise
Käe koidu kastenna.
Shu sis kivves kirje voorsi
Tamkuda kerä klasone

Kääme laame Caaem vellekene
Kääme kamme rajumaie
Raijume mahe rauda kamme
Kamon kahel koeraka kaota
Piken pähjast jo pöruki
Saak koeraka jo körelt
Tume, tume vellekene
Tume küüst künderita
Kabraka Caasi akanika
Keskelt näiju kirju kirstu
Wahelt näiju reime rakka
Mei läits kamme raijumaie
Rais ka käe rais ka jala
Kirre kirikirisse
Mina ella vellekene
Kos kull meie muldas minnä
Küü armas auda saija
Mina ella vellekene
Kos kahak küüvä jöämäne
Juura kutsul kurgukene
Söösa noori linnukene
Küüvä ei kaha küämake

Juura ei kutsu kurgukene
Kull on meie muldas minnä
Küü armas auda saija.
Oh mo sugu oh mo rõõsa
Oh mo õitsetu omakse
Aiä mull kekku kose kirstu
Kask on kuri karretama
Oh mo sugu oh mo rõõsa
Oh mo õitsetu omakse
Aiä mull kekku aava kirstu
Aas on kuri ellutama
Oh mo sugu oh mo rõõsa
Oh mo õitsetu omakse
Aiä mull kekku lepa kirstu
Lepp on kuri leenamaie
Oh mo sugu oh mo rõõsa
Oh mo õitsetu omakse
Aiä mull kekku saare kirstu
Saar on kuri sammaltama
Oh mo sugu oh mo rõõsa
Oh mo õitsetu omakse
Kekku mull kinane kirstu

Wolake warkne maanene
Sitta sarwist sagarakse
Põdra leijist põõnoi pulgo.

VW 5.

Emä mull oli ei ma kää
Esä mull oli ei mõlleta
Om neid mulla mulda pantu
Om neid amu auda pantu
Emä ärä koolenessa
Emä kirstu kellõnessa
Emä kirstu sandanessa
Armu alla karganessa
Emä läwest wiidanessa
Armu kargas akanerta
Emä wiias leida mõõdä
Armu jiusi aru mõõdä
Emä auda pandanessa
Armu alla karganessa
Sõsar noori linnukene
Istum emä aua pääle
Silmä well meil weretawa
Põse loinil laessa
Kulmu kulla pisaraila
Sõsar noori linnukene
Kui ia ällekene meil käena
Kulsa lõnge ia ällikaenna
Pühim põine põisi silmi
Loanim põine põise põski
Emä mull oli ei ma loä
Esä oli ei mälleta
Jäll kamake marja suuru
Kiri pääle kiisä suuru
Kõrre pääle käänä sä loiu
Emäkene elukene
Eidekene emmekene
Jällid ilmol mo childa
Jällid wallal mo walitsa
Churu pääle mu na suuru
Kiri pääle kiisä suuru
Kõrre pääle käänä sä loiu
Ilm mo chil ilm mo inet
Wald mo chil wald mo walsut
Ilm mo chil ilbakille

Wald wiis wiie wiga delle. —
Tõuse üles emäkene
Tõuse üles emmekene
Tule armu andijasse
Päälindi pandajasse
Tule särgi sõädijasse
Jala kinni kinojasse.
Wõi jõhe võõrasemä
Ei ta amme käändla kaala
Mõtle ta suu pista silmä
Pandla jala murdla varba.
Ole alla oma emä
Ei ta amme silets pääle
Mõtle ta suu, and ta suud
Pandla jala silits varba
Tõuse üles emäkene
Tõuse üles aurasta.
Tüter laits ja linnukene
Ei või lõusta ei lõõta
Muru kasund mulla pääle
Ristik heina rinna pääle,
Sinilill silmä pääle.

Kuller kuppu kulma pääle
Walge lilli jalge pääle.
Emäkene emmekene
Ma ei ole armu karja sõja
Sõõdä muru mustikulle
Kuller kuppu kõlmikule
Sinilill silmikule
Ristik heinä riimikule
Walge lilli rõsakuile.
Tulene üles emäkene
Tulene üles emmekene.
Tüter laits ja linnukene
Ei või lõusta ei lõõta
Sedä ei ime enne ollu
Emme ollu muistu kuulu
Et om maitta maasta lõunu
Kaibe aurasta (corrected) arenu
Mull om mann jo mõida aiju
Suu manna surma aiju
Mõtta manna mulla aiju
Ulu manna uiga aiju.

Emäkene elokene
Eidekene ennekene
Küllä mä sanna nõõmenista
Wihaselt villa kõiderista
Selli sealehasta.
Höbe manta maida aiju
Sinu manta surma aiju
Hobka manta mulla aiju
Mulle manta wiha aiju
Tõusend üles emäkene.
Tüter laits sa linnukene
Sedä ei immenne ollu
Enne ollu muisto kuulu
Et om maida manta tõusu
Raiku aastat arenu
Emäkene ennekene
Tulend luu loogeliji
Tulend kua kangeliji
Ma viie lõngeliji.
Tüter laits sa linnukene
Ei või tõusta ei tõuta.
Aastat aastat arenda.

Jumal luu loogeliji
Mari arvab aroiliji
Ma viie lõngaliji.

6.

Lääme lääme mellekene
Lääme suurela mäela
Kallakile kõrgeile
Kinnakile rikkaile
Wiskam karrasta kadsada
Wiskam kullasta kunida
Koe sii kuni kukkuessa
Koe sii kadsa kargaessa
Kuni kukkus kirikutele
Kadsa kargas kalmatele
Killu leiu ta kirikuwõse
Watki leiu ta kalmukaane
Mis sääst wälja paistuness
Warju paigast waatanessa
Paistus sinilinikku
Kelles sinilinikku
Esä sinilinikku
Paistus kardene kasukas
Kelles kardene kasukas
Emä kardene kasukas.

Mis jäält välja paistumesja
Paistus muldene kübärä
Tellet kuldene kübärä
Welle muldene kübärä
Mis jäält välja paistumesja
Paistus jüdi särgi sulu
Tellet jüdi särgi sulu
Tõttli jüdi särgi sulu
Mis läüsi esä tegerä
Esa loeb lubi rahada
Esäkene taadikene
Tellel loeb lubi rahada.
Tüttär laits ja linnukene
Tellel muud wei sinule
Mis läüsi emä tegerä
Ema leeub loogelisi
Ema arvab argelisi
Neab püe lõngalisi
Emakene ennekene
Tellel leeb loogelisi
Tellel arvab argelisi
Neab püe lõngalisi
Tüttär laits ja linnukene
Tellel muud kui sinule.

7.

Lääne suurde mõele
Tallakile kõrgeile
Rinnakile rikkaile
Weskaw õbe õunakesta
Kukku kullasta ubinta
Sidä ei äää ega mäista
Aru ei saa arvata
Koe sii ubin kukkumesja
Õbe õuna warganesja
Ubin kukka Riiä teele
Õbe õuna Narwa teele
Sidä ei äää ega mäista
Aru ei saa arvata
Mis kukk ubin Riiä teele
Õbe õuna Narwa teele
Et sull Narwan naene noori
Riiän riskepää emänäi
Sest kukk ubin Riiä teele
Õbe õuna Narwa teele.

8.

Lätsi mõtsa mõtellemmä
Mõtellemma kulletemmä
Mis mä kuuli kulletemmä
Või mä mäesti mõtelltemmä
Kuuli kalmi ikkerata
Neljä noori nõrendara
Üits ikk vaene üksi noene
Tõine ikk poega eşätä
Kalmas ikk tüttär emätä
Leşk ikk leva tegejatta
Musta mulla pöörejatta
Semet madle şippejatta
Poeg ikk oma eşätta
Ädra panna panejatta
Ädra ääre ääädejatta
Tüttär ikk ehkajatta
Pöälönga ääädejatta
Üükşe üüle panejatta
Jala kinni kingejatta

9.

Nüüd olen piinäin puniksene
Nüüd olen vaevan vaeneke
Lino olen liiä oole pöölle
Kanapoeg ma nästelle
Kui mull tääs tõine poole
Armas abikaasa sanne
Et olen vaevan vaeneke
Et olen piinän puniksene
Kanapoeg ma nästelle.
Tull tä kunnil siiä tules
Silmä pilgul siiä pilles
Ajäs siiä aage manu
Mättas minu obu uppi
Mitsata viis miuse
Abita Arju rajasse
Settu siiädi timäle
Temä ei jaa tulema
Mina sinna mineme
Tuul toll viigu terviseda
Pilved pikkä igädä
Taevas armu toll veagu
Leppik viigu leivä önne
Haasik kirjä karja önne
Tuvikesed koidu önne.

10.

Purelge poisi purelge
Näägelge näiu näägelge
Arä retta välja rõtke
Ega rasva välja raitke
Veri teil lastaks koobiesja
Rasu pannaks paberiesja
Veri teil viiäs Wiljändisse
Rasu tandsib Tartuesja
Wiljändinna oli virga irrä
Tartuenna targa õrrä
Veri koobin koriši
Rasu paberin pariši
Kellel õigus möistelatse
Wõi sii kohus kannetatse
Näiul õigus möistelatse
Kaol kohus kannetatse
Paisi pääle pesetatse
Pärsi ärä koolenessa
Tibe sii poisi matetatse
Perä pörgu pedästikü
Kaba jalu rampa alla

Ves sääl monna iku ike
Wõi man kahju kahetsep
Aint sääl manna iku ike
Karu kik kahju kahetsep
Näiu ärä koolenessa
Tive sii näiu matetatse
Tihili kiriku aida
Alla laosi akanessa
Ves sääl manna iku ike
Wõi mann kahju kahetsep?
Esä manna iku ike
Emä mann kahju kahetsep.

11.

Käime õiksi vaatamaie
Kas om õiksi ennitsese
Muru kilda muinatsese
Kas om poisi vaja jäänu
Wõi om poisi sääle jaanu
Siiä õiksi vaja jäänu
Siiä poesi pääle jaanu
Maha poisi õiksi võõnu
Mana sütsen õiksi akku

Las meid käija las meid roota
Kas siin õige õiksilise
Wõi on valge vastulise
Kas om sõõt obuste süüsä
Warik valjaste vijata
Kuusik kullaste kaguda
Mägi näideste magasa.
Kas siin õige õiksilise
Wõi on valge vastulise
Wõtar ülma õigeesta
Kotar kinni kauniesta
Jõtar külle külmemaie
Jalatalla jahtumaie.
Siin om õiksi sikka õiksi
Siin om jaisi sikka jaisi
Jõta ei ülma õigeesta
Kota ei kinni kauniesta
Läämme Õisu õiksi sexka
Läämme Pärnu jõeste sexka
Sääl om õige õiksilise
Sõõl om valge vastulise
Wõtar ülma õigeestar
Kotar kinni kauniesta

Jõta ei külge külmemaie
Jalatalla jahtumaie
Wõt kos õige õiksilise
Wat kos valge vastulise.

12.

Mis tee siiä ella selle
Ohjilõte jäätelete
Osjata oma ajasse
Siin ei ole sõdä näiu
Tee sünnil tiis sülesse
Kõänõk tei näe pääle
Õigub tiis ülmalane
Mahut tiis majasse
Koda kolde kurusse.
Siin om näiu nägusama
Kaokõss kaunimaie
Ostke omal odavami
Maatke omal vanemaida
Kellel kipru niidetasse
Külmu kortse kuulutasse...

13.

Sina jäälä mina täälä
Sina jäälä jõdi vinda
Mina ſ raabu raskerinda
Õhuke rinda õbene
Tilluke rinda tinane
Kolt me kolmi kokku ſaame
Kolmi kokku ella ütte
Ella ütte elkimaie
Ema latſi laulemaie
Waarikku meie rahela
Kuuſikku meie kohala
Kõſa meie kerkkella
Waara nurmi rattel poolt
Tõu nurmi täiſil poolt
Naiukeſi noorikeſi
Teil o'm velle, meil om velle
Teil om velli viie kuure
Meil om velle kaks kolme
Ütelge oma velile
Mis ütleme oma velile:
Meli ella velleksene
Olendoolik ommikulla
Waara enne valgeeta

Thund kirves kirju varſi
Tamberde terä taſane
Raiju kuuſik mee kohalta
Raiju paarik mee rahelta
Mis ütlem oma velile
Meli ella velleksene
Wõtand ader aija päältä
Adra panna pantanesta
Wõtke oraſt ja obene
Wõtta kalliſt kaosja
Ligi ſeina lina ſeeme
Kurkſt kulla karvaline
Künnä keſä kerkkelta
Waara nurme rattel poolt
Tõu nurme täiſelt poolt
Siis mee kolmi kokku ſaame
Kolmi kokku ella ütte
Kolmi kokku kukkumaie
Ella ütte elkimaie
Kukkum külla ſõſarake
Kukkum külla kohala
Laulame palla rahela
Külä tuli kuulamaie
Walla välja waatamaie

Las sir rinne riidä päälta
Ohtsikule oode päälle
Kiilile kübärä päälle
Kulle ko laulab näiju noori
Kulle ko laulab kulle ko lapse
Kulle ko laulab laanenagi
Kuskuul mõtsa nurunägu
Turun laulab toone päälle
Arjun aava oksa päälle
Sakjamaal sõtsepe päälle
Idrapu süä sõdele
Laane lehte langelie
Om ta Wirun või om Arjun
Om ta Wirun viisa päälle
Arjun aava oksa päälle
Sakjamaal sarapuu päälle
Kulle ko laulab näiju noori
Kulle ko laulab kulle ko lapse
Mõtsi sõa sõitavata
Wene leeri liikuvata
Rootsi koera voitavata
Ei sü sõda sün ei sõdi
Wene leeri sün ei tüge
Rootsi koera sün ei voida

Sõda sõdib Riiä alla
Wene leeri linna alla
Rootsi koera Ruumaale
Sün sõidab sõsarde ulka
Tääva mäeste paarida
Mürrä peliste latsida
Kos sü ööle ruulumesse
Lohe ääle laskumesse
Ele ääle elkumesse
Linna mõtsa murdumesse
Alma noorita nehita
Türavata kirveita
Sääl ni riidä rinna tsiku
Wana ala vastatiku
Pirru paari paarit tsiku
Riidä Rüütse näussa
Alu Walka raalumesse
Patte Paide paistumesse
Alma noorita nehita
Türavata kirveita.
Kulle kos laulab näiu noori
Kulle kos laulab kulle kos lapse
Om na Wiran või om Arjun

Om no Wirun wiita wõlman
Arjun laulu arjutusel
Mirki tuhe neitsenese
Kärbi tuhe käletsese
Wii om Wirun nii om Arjun
Wii om Wirun wiita wõtmas
Arju laulu arjutamas
Konnes nii kao kasunu
Armi pikasse ajanu
Kull om sääl jo tuuta tehtu
Tuuta tehtu oolta ollu
Konnes nii kao kasunu?
Kolme tulje meil tarena
Eelja peuli põrmandulla
Kõe wiel kangast koara
Põrme pildra pirutsida
Sun meie võtal võistu laulu
Kuke kitsel kuuste laulu
Sure oli julaste jõpra
Talve nõesle neitsenene
Sure oli wile rikatile
Sure rikati õlale
Talve kale kangeela
Kangas laia kannelenna.

14.

Kes läi jõa jõnumi
Või müid waagub wainu peali
Arax läi jõa jõnumi
Wares waagub wainu peali
Sihi waja müiletsese
Poisse baja polgu pääle
Mikku müist lääb müiletsese
Või lääb poisi polgu pääle
Sada müist lääb müiletsese
Tuhat poisi polgu pääle
Kes saab jõlla hinema
Wõi saab wainu wajuma
Ei ka wana poega woori
Onu poeg ullukese
Päädi poea päheksese
Heli alla sillukene
Võtsi põrme suurune
Arax läi jõa jõnumi
Wares waagub wainu peali
Eki ise al heli minema.
Mell läits aita ehtima
Sõsar perrä õppema
Ema perrä õkkema.

Weli ella vellekene
Aa nüüd selga sõa ame
Aa jalga sõa kaltsa
Aa jalga sõa sukka
Aa jalga sõa saabas
Selgä sõa särgekene
Pääle pane sõa vöö
Pähä pane sõa kübär
Aa käte sõa kinda
Wõttas nõõka mõõduline
Paega noori linnukene
Kui saad sõtta minemaie
Wõi saad vainu vajumaie
Ärä ilpa ehen sõda
Ega tantse taga sõda
Kiruta kesk sõdada
Vastu vaend päälekuta
Liigi lipu kandijata
Ehin po kuli punane
Taga suitsu sinine.
Paega noori linnukene
Kuna ma sa kodu ooda
Kodu ooda sauna saada

Dese pää pehmesta
Kinna rieu rümudesta
Mõõka värske veresta.
Oh no ellä emäkene
Kallis naisus kandijake
Kui jo laine lausa kosub
Weke lätte lahedella
Kui o vainu vaatadu
Piirist ärä pellitadu
Sis sa minu kodu ooda
Kodu ooda sauna saada
Mõse pää pehmesta
Kinda kiija rümudesta
Mõõka mesta veresta.
Paega noori linnukene
Kui saad kodu kubimaie
Ärä kule mere leeda
Ega maitse mere vetta
Meri om kaitsa meeste päida
Koleft käisse koolu kida
Kule sa kohalt kodusa
Oota körtsist õlusta
Kui esi jooda obune
Kui esi sõõdä obune

Daega noori linnukene
Ärä ja tule Narva tuda
Ega jooqu Narva vetta
Narv om täis ja naeste päida
Ärä tule Poola maadu
Ega jooqu Poola vetta
Poll om täis ja poiste päida
Ärä ja tule Koiva maadu
Ega jooqu Koiva vetta
Koit om täis ja naera päida
Tule ja kohall kodusta
Otta nõrtsist õlut a
Juu ei jõõda obune
Vüü ei jõõda obune
Poeg tuli kohall kodusse
Otis nõrtsist õlut a
Jõi ei juutis obuse
Võis ei jõõtis obuse.
Vüü ja ei ja nurme vierde
Oba irnat ittle nõrda
Obu irnat sadul Kõike
Sadul Kõike laka liike
Sai ka ei ja usse ligi
Obu irnat tõista nõrda

Obu irnat sadul Kõike
Sadul Kõike laka liike
Sai ka ei ja läve ette
Obu irnat kolmat Kõrda
Obu irnat sadul Kõike
Sadul Kõike laka liike
Tules välja ei jäkene
Tules välja tunne poega
Ei ja tuli välja ei tunne poega
Tules välja emäkene
Tules välja tunne poega
Emä tuli välja ei tunne poega
Tules välja pellekene
Tules välja tunne vello
Veli tuli välja ei tunne vello
Tules välja õdekene
Tules välja tunne vello
Võts tuli välja kuus vello
Kaks õdi ei vello tunsi
Oma kirju kinnastesta
Oma oel ammiesta
Kabarõõtu käisilesta
Pikutatu jehaesta
Jalle nauka augusta

Säält ep sõtsi velle tunsi.
Velle ello velleksene
Tulend oa sõa juttu
Sõnela vainuköneda
Kuidas sõan sõdidasse
Kuidas vainu vannutasse
Kas sai sõan saia süüvä
Sai süüvä õlut jüüva
Kas om sõan naene armas
Naene armas kaasa kallis.
Sõsar noori linnukene
Mõte mo saapa savista
Mõtka mette vereta
Kuttä sanne, saada sanna
Mõe pääda pehmeeta
Kinda riie riimudeta
Sis ma oa sõa juttu
Sõnela vainuköneda
Kas sain sõan saia süüvä
Saia süüvä õlut jüüva
Kas om sõan naene armas
Naene armas kaasa kallis.—
Sõsar noori linnukene
Soa ei sõan saia süüvä

Saia süüvä õlut jüüva
Ei ka sõan naene armas
Naene armas kaasa kallis
Sõa liib om sõneline
Maenu kaeku kanepine
Ei tahk sitget sõrumista
Ei tahk kanget kastemista
Sõar armas aljas mõtkes
Kallis kange pää obune
Kes viib mehe malavalle
Mehe joca Poolamaale
Mehe velle Venemaale.

(Mall Kuntuse suust.)

Järgnes

J. Ungason

(24).

Sasdad $18\frac{28}{XI}90$.

93 HUM. 1960

Viörgo

Auuline õpetaja ja Doktori herra!

Jälleki panen mõned Palmikesed paberiisse,
et Teile saata, aga kas need ka kõlbavad,
selles pärijest (mo kõik kui oiave leht.
Palmikesed ei ole vanaeide eneste ütelusje järele
millegi käeliikud, selle et temal tahe aosta
ellt körva pälendist meelest pidamise võimo
ära oella piikunud. Ja ohtos ja rockes iga
laulu hakatuses: „Oh ja toeva õpake küll!“
ehwelt peräst kui kiriken käisi; iegeste rodu
sellest kõrtsele, kus õpetaja jutlust ja laulud
jõna jõnall ette, aga nüüd ka joeste se
pueke pääst pärä ja ei mõletta mitäigi enam:
Te ei tahtnud sugugi laulvaja, et temal ei
mõeldavad. ehe nadalsin ei tahe jõrele
temal käest laulusid saada, aga siis ei tulnud
temal jälle pirsaji meelde. Siis kirjutasin nii
kuida temal meele tuli, mis pera pt. ka laulud
segi seisavad.

Annaparklikult

A Angerson

3.

Mall Joss Juusk.

Ohis ma laula lahkemen
Ohis ma nutku kullakeme
Mull jo miili mulda minnä
Päält arman auda saia
Mulda muistu oditaske
Vaeva ammu lahutaske
Kuus si kulleb kuldi kuulla
Päev. li pureb pärli voltta
Tähi oma kesköllä.

4.

Welkeme weidikeme
Ohsaake sõmerake
Lääme linkutiole
Tuuk Tündre lükeile
Lääme oma tulu kuda
Oma vaiutu radade
Kohl oli emme ärrä käinu
Ärra käinu jälle jäänu
Mes kall jälle sisi jäänu
Wöi kall sammuke sadanu
Mulda jälle sisi jäänu
Ebel sammuke sadanu.
Ohk kume suure jõle
Kullakk kolli kunida.

Ohmo päädä ärrämeista
Kulda roomi rouakeste
Ärkab ämma lauo pääle
Päältä raakab polle pääle
Raakab polla roaera pääle
Kuidas polda roaralaske
Teo poiske pünataske.
Kubjas kulub kurjusenno
Killer kopi köcontinna
Annab pihta püüsja jälle
Köcyaksi roaera jälle
Ohmo päädä ärrätame
Kulda roomi rouakene
Kueländ polla roaera jälle
Teopoiske püüsja jälle.

4.

Kuuiksin ilumäela
Kiskin ilupiluda
Vogel kuldene mäena
Viidi niidi silmänna
Päädsin siidi särgi jälle
Käbärdale käisseidas
Skölkin saava sõnamiesta
Tuleb kirja kuudijata
Tuli si kubaku jooja
Vaie saare kupäläja.

10.

5.

Kuskene kanarene
Lääme salre sahilsema
Sahilseme sasa kerä
Ikki saab mulle käine sulle
Kolmas kotti kandijalle
Neenes pühisse ölula
Alli sina sarve sisse
Kuula kõik kõrva sisse
Künni kündi kulmu sisse
Kuulsime kuue, kuulsime kõue
Mõtus linnu mõtsaela
Valge linnu vaarikasta.
Ei me kuulsu silmitsala
Kõsi kuri riidlemaie
Ei me kuulsu kolmikulla
Valmis kuri kaplemaie.

6.

Kaisin kose mõtsa kuda
Astsin alja aru kuda
Kõbjas kõlkus ölala
Karri kallis käena
Otsin maasta maranuida
Kui ilbu kiitajat
Viimse vakka valmistajat.
Kus mull laksus laukusida
Kül mull kõlkus kündusida
Mõtte mõtsa iluda.

Silma sikksil pöälitsa
Kõbjas kõlkus juuresida
Kõvl mull laksus laanes sa
Kiitus külä kerkela
Mõtte mõtsa mükässa.
Kus sis laulu laksmist kuulde
Või kiitust külä kerkelta
Ei ig mo laulu laksmist kuulda
Kõlä kündusta kõlava
Või lo ätikäida ärgu
Nemmel meie meelduse.

7.

Wäinukse nuorese
Kannes kunnus vaeselatse
Kirikun näisa vaeselatse
Ollarinna arkuenna
Ehen sissä elmilise
Vaga sissa laanenaala
Wahel sissa vaeselatse
Kaeltaka iinta elmilesi
Ega lagat laanenaalu
Wälan vahelt vaeselatse
Wälan silthsit sannalatse
Kui mul kuris kunne löödu
Kui mul aigo armastamu

8.

Astsin alja arukuda
Kaisin kosi mõtsa kuda

Tuli vastu kutavaida
Kigines mull lähemaida
Tuli sõsar sõtsarene
Ohina sõsarall küsisi:
Sõsar noori linnukene
Kus sääl kodu kuulusnesse
Kus sääl kodu kukkanesse
Kus mürin ja koasa
Kus muri kaaritarena
Kus elu emä majasa?
Sõsar mäetis vastu kostis:
Õrene elakene
Sõsarake sõmerane
Kodu sinna müütaste
Koesutelle kaubelaisse.
Ohina müüstin küsisi
Õrene elakene
Sõsarake sõmerane
Kas mull küllä küsitsi
Kas mull sõsa palu palutsi?
Sõsar mäetis vastu kostis:
Oomo õma õrene
Küll sust küllä küsitsi
Küll sust palju palutsi:
Sada sarva rohada
Sohat roosi vorsina
Sõsl äida künne ärgu
Emal ellä ellukaida
Vellel õlu müütrada
Kallist sõa obesta
Sõsarale sõmevesta
Kallist kaalarahata.

Ohina kuuli vastu kostis:
Elakene laadinene
Kui sa Cähät künnemais
Daja vakku sullvojugu
Emäkene, ennekene
Kui Cähät lehmä lüpsemais
Visa vesi sullveredagu
Kõllenene veidenene
Kui saad sõtta minema
Võisaad vainu vajuma
Ehu sullalla allelagu
Vaikul silmä sammeldagu
Mõõk sis vette veerugu
Õrene elakene
Sõsarake sõmerane
Kui sa Cähät laulatusse
Kui sa ahvelattaille
Koha kaalatsi sull kaugu
Võrmus sõrmesi pidenegu.

9.

Wiinäkene vellekene
Puudsino poisikene
Kaala läädmull karatenna
Kurku kuusli eidetenna
Wälal kõlun sa täpilla
Kaan naga jaid maratsa
Kuremaja jaid remmilda.
Kõrtsinaene nuorekene
Annan viina peidusene.

10

Kuisin koe mölka kuda
Ossin varjuwarukuda
Seliwasta waagulinew
Kuuhut korbesämunita:
Selle mew kulma korjuwu
Pena pöikelt pögenus.
Juli kuisku kuuk eugu
Pikews puista ämaskurda
Selle mew juuse allida.

11

Poissi poissi wori wori
Ära olli ooletusta
Ära kohata arutusta
Ei ole koha raasiwasta
Pealäilä pummista
Et röid olla ooletta
Kaagi körwana kaugetta
Enne sai lükrüti kikula
Kaaki kalle kapikulla
Süüe ei ja saa rahala
Suhandilla tuttandilla.

12

Poissi poissi wori wori
Nakal naista wälemaie
Jöitta poolla kombamaie
Kulsu minu kosimaie
Sina kunne tuima näie
Kielö kurja nosimasta
Kuha pinki pötamasta
Koha parkji pandamasta
Sina kunne tuima näie
Tuimam kusa näega
Kurjal mustu silmä kulmus
Kahalsil silma wesitse
Pahalsil pale punane
Pinki jäi pingile magama
Suur jäi kuiru surjatama

13.

Kümne wooremehe
Müidemunudi allemaale
Mölka sönni söudemanna
Minge suitsu suigatama
Pange parvele magama
Poisi petal pimeüela
Pölgab päewa pärletella
Päutab kuus suure sõle
Suure sõle suna poela
Näid saabpea petetuda
Marsi wälgell päale.
Ennab pinka piidsa jälle
Kääwersi parra jälle!

14.

Wanu poissi ralu poissi
Mulla kulma kurja poissi
Minge müürib magama
Laudilaiale lamama
Pange palla parretele
Ei tuul lehkä ajeta
Kanta kaisu naasoda
Saagu tee sui söödäsi
Karul kalle kwasi
Penil pikä pidusse.

15

Ohi sii Mikku möbelia
Ohi sii Mikku mindewäta
Nõ oli aolen ammitsulla
Wara jane walgenna
Enne kuuda enne päewa
Enne allasta aguda
Lehmä nüsi, leä kaeti
Enne agu ahju pani
Söie kule loistemanta
Tulelukki lutaralta
Wiimatöie Wiruista
Paa paide linnasta
Töie puu Puidulta
Aa Aruperältа.

16.

Kulle kas minu kuulutaja
Wõe kas minu näägutaja
Albmull ullukse Pujuta
Kole koolukse Kululuta
Ükiödöll leeta
Sobla ei lää egamõista
Oru ei saa arwata
Koll sii lapsu sia kullu
Sammal nõna sia saanu
Keus sa olit noogu kaplan
Aasta arna tükisenna
Sulle ei ole äälä ütilaulda
Kurku kullasta könelda
Mis sas äälu ägisit
Mis sas kolku kõlesit
Kuu sul suidse sula sitta
Amba aisu ojasa

17.

Serenane naeksene
Tüll sa peält pureda
Kuradi paitil paanu
Kenga nondi nakalinna
Panid patta paitla tükki
Lillile ojasi aja lükki.

18

Tulge tulge kuremesse
Ella aia aniresse
Kääne käime kuremesse
Kääne käime aniresse
Käime näidu vaatamaie
Kaonuile kalfumaie
Kus on singe seisatamo
Wiisik pilla veeretama
Laadus laulu laskemaie
Sii näin mie jaoska
Sii wan mie koeda.
Waatke, waatke kuremesse
Waatke, waatke aniresse
Sil on läne singe jälle
Läbi paju paesi jälle
Pun singe seisatäne
Wiisik pilla veeretäne
Laadus laulu laskemu
Kun on singe saatsi seäne
Paesi pallapoolikuta.
Ten lakke käe ruse
Mie riisille väraki
Paruse polille pesteda
Ning lakti laia ruse
Mie riisille väraki
Laski näidu vaatamaie
Waad kalliss kalfumaie.

19

Mäiukene nooreke ne
Oenene elokene
Olis sull lükke läävä kaanu
Tuvikene kunda kaanu
Et se kuejal kostis
Pahaväitel pannetaese
Wille vierkas piinä koobi
Kattuse ölle kaanu
Enne ku kuejale kostetas
Pahaväitel pannetaese.
Tulel Kuri kodusse
Tulel ku tuli taese
Sadal ku säde sängisse
Ennab pikka piitsa jälle
Kiä vasi vasva jälle.
Saab sull miise mu kiine
Ei kiraesa armuline
Tulel ku kuri kaese
Lasel kulamma suudisse.

21

Emäkene enneke ne
Esakene laadikene
Kisi kuri mul silmisida
Koene kesk päskella
Et mine oisit ollinusse
Kaaradesse kannalaja
Öllin äädsta äärikut
Suure surmasta subtit
Ku sündi mo emäle
Ku sündi mo sõle.—
Soovitimo soldanisse
Panti pauna kandijasse
Wene rocamatut redämä
Tuolo posti kirjutama
Mina vanno mo radri
Öllin ilma sünnitaja
Sündsa mo sõrmesõle
Sündse nüla kanuli
Enne viinu mo vesile
Enne pannu kaeraelle
Enne ku koisikakk kuse
Kaaradesse kannalaja
Wene rocamatut redämä
Tuolo posti kirjutama

21

Oh so surma sunimiista
Kis võtit minu esäa
Kis võtit minu emäda
Enne murdan muida puisa
Murdan laaneste käsnuesta
Enne ku minu esäa
Enne ku minu emäda

Oh so'i mehamaya suure
Tüsvinne tilga suure
Käve päale läätse suure
Olis mo esse elänu
Olis mo emäe elänu
Ma alas vasta valgemalle
Tõise nüvvan korgem olle
Oa äitsmeste kõrem olle
Veni kiiliss sirgem olle
Kuuse mo valel vaevatu
Pisarit mo silmisitu.

22

Emäkene enneke ne
Oa nüüd üles anaida
Kaarga Kalmu kaisista
Soba Kalisa kodusa
Peiu iitsa pengina
Pidävä pitä aruda.
Tulen ülis emakene
Kaarga Kalmust Kallikene
Tulen vaesist vaatamaie
Kosilosi Kalfumaie
Kas sünva mei selitse
Ohakura mei maje
Kõänvä mei Kaikle päale
Wiisvä viis sõrme päale.—

Jüter laits sa linnukene
Ei või lõusta ei lõuka
Sevä ei imel enne ollu
Enne ollu muisle kuuse
El om maila maatla lõunu
Kaebe aiasta arenu
Aru ju muistle mulla pantu
Aenne alla aida pantu
Kalm ju kolmo kaela pääle
Sinitilli silmä päälle
Kullerkupu kulmu päälle
Mull ju manna maida aisu
Suu manno surma aisu.
Emäkene enne kene
Eidekene elu kene
Ella külä sanna kõõmenista
Vihatüt villatäterista
Ära full manta maida aisu
Kuu manta surma aisu
Jõusend üles emäkene
Tulne varjult raatamaie
Kalmuft kalisft kalsmaie
Tulend arva aisa päältu
Jos üles looga päältu
Kas mull polju pulmabsi
Jüterlaits salinnukene
Ei või lõusta ei lõuka
Luin neid loel looga päältu
Arakarral argi päältu
Walge linou ylanguesta
Jüter laits salinnukene
Ei või lõusta ei lõuka
Anda ei auta ülesta
Manuei panna mammaxetta
Tuul tuil kuogu kerwifixa
Jaewas aenu jagocgu
Pikest pikä igäwä.

23.

Sõjaene nuorukene
Kus ma ärä kaolemesta
Ärä mull tuku kõpä kirstu
Kõpp on kaurilinamaie
Ärä mull terku pauru kirstu
Kabon kuri olletama
Ärä mull leku saare kirstu
Saar on kuri sammallam
Jüi mull linane kirstu
Mola pastene naanene
Mudi luist tüusikene
Pudra luist tüipõnuene
Sikra sarwest sagarake.
Wiis mind Wiiru kirikeu
Pane Jäärtu magama
Elmeesse enganaie
Kostes käewa suure sarwa
Kürge kuldse pääs küninga
Ege nüüd küsä ärrä
Ege pualba poepoisi
Ega neljäpä nuisiwa
Ega kolmäpä kuninge
Pääl om naous magada
Pääl om ilusi ingäwä.

24.

Mehet tulge nüüd kuulo
Nais nii mängu mäelo
Juba nüüd papi pannu panni
Koio käisse laulatanu
Kiriku ärrä kirjutanu
Alli kuuse annu täädä
Wäid nüüd kohet kanuda
Pää nüüd pälul päiwitesta
Pääle pealist pölleva.

25.

Langu naisi linnukese
Tuogi näiu nõlutsalle
Kaw kallis kaewa
Kas on mees wäärikene
Kas on mees kaewalene
Tuogi näiu kantsimaie
Kõdukene kargamaie
Kas on tarka kantsimaie
Wai on pirka peerimaie
Kaewas laulu larkemaie.
Langu naese linnukese
Tuogi näiu mees nähä
Kaeke mees kaewa
Kas jäänikõ mees jälgi
Kahub mees maasse
Kõdu kolde kuruse
Kallikese kaisuse.
Langu naese linnukese
Küll on larke kantsimaie
Küll on pirka peerimaie
Küll ju jäänikõ jälgi
Küll ju mahub majasse
Kõdu kolde kuruse
Kallikese kaisuse.
Olelene emäkene
Kasvatamaste imetamaste
Imetilme ilusa
Kasvatasi kauaikese
Elma rikka võtamaka
Elma puuda puudumaka.

26.

Anoresse poigo nuori
Olt pehas poisikene
Ei full olsan orjo märkö
Kagi poigan Caiskermärkö

Sunniti sunne kiiski
Mura poiss nagema
Et ja as elu poremas
Et ja as õnne õigema
Sunniti sind soldanisse
Panti pauna randajasse
Pere raamatut resõnä
Poola posti kirjutama
Sa es sõnni soldanisse
Sa es misku meadrussasse
Soldanis on saapa suure
Madrus on maan kuues
Püssil pikä perässä
Tingib sull nisse nõlle
Panti riisti rinnaselle
Pikä pun leid puruse
Suure kuusse surnuesse
Walasit sa rangeida
Püssi pikä präässa
Sai sull ilus isandi
Walli nena kaalaseno
Said saasta sõkjanoese
Nõrsüas nadalaeitsikese

24

Näiukene nvorekene
Oled ilus ilmal nätä
Wiisäs pindäel rolatta
Kes kõõb sinu siäämä
Arvab sinu ambaida
Et sull seken sitti kaivo
Matsa all sull marjakaivo
Lemba all sull alba aiu
Chesilcil küll minneenna
Saia kaku saiaenna
Mesilcil si murramuse
Saia kaku sõnl siäämäs

25.

Põllu päimja tulevas ilus
Wõllä väänäjä näesa
Sirpi serviti näesa
Olgas raudo alla õlma
Põgene põldu põgene
Põgene põldu pajuss
Kendä põldu lõpeuse
Siiä jälät jaguseää
Siiä kurjedt kogudo
Siiä lõoke lõigata
Pääsukesto pkõik tulla
Tuli kurge siies kogu
Pääsukene päätervõta
Lõokene sies laiska.
Ikk pea si kogunna

Ikk paigal panema.
Meisvellel suure nurme
Suure nurme laia wõllä
Põa ei mina kogudo
Talgus paigal panamas
Sinn om Riiäni rükida
Taga Riiä laterida.
Meis sõlg suure sõrme
Suure sõrme pikka pee-
Wiis om nobe noppimais
Laho kokku laamimais.
Mure, veere iikene
Mure es ja veere poole
Ojo es ei olla poole
Wuren viinä püübätass
Olgan õlut juuranesse
Perenaene naesekene
Joba tumbsip sühja nõtu
Nõrgut nõrka iiõlune
Es laia latsnoore
Wagu pinä, vainu nõrga
Es tahtärä ijuta
Laia wällä wäsita
Perenaene naesekene

Anna kiroluss kinnitusta
Kaane alla kaanatusta
Suure nurmes surelame
Laia wõllä wäsitame
Poiss ja poiss ja noori noori
Pange mustla nunneriss
Alli aijade vahele
Toog Wirust kulda viikla
Toog Arjust kulda arki
Suenes nabra nagu naesi
Kohelikke ku emändi
Alla panemaora oksa
Kesikella karu kõlla
Ei sõs olla allikada
Kahelik ei kopuenna

26

Wäljas pikä pusta
Mis te nauva kallistada
Wälle aega viisilada
Näiu vodab upis jalu
Wahib varvaste nõoela
Näiu ei minul vodalenna

Näiu vaelub vahtienna
Kuuas saal kõduminema
Kuuas vangri vajuma?

30

Tasa tasa targu targu
Tasa tasa suure saaja
Üra piku rästäeida
Ega nakku kaluspida
Elup siin enne eleti
Saba nõrda süüdi saaja

31

Ots Kuramaa kaeraa
Orju valge pää ajija
Koste viidi meie sõlge
Viide vina vandujalle
Soolapuhuja pojale
Sinna sun sõppi sisi
Sinna loane lõpi sisi
Viru kive kiskumaie
Orja nande kaalumaie
Viide la ji varale

Hõlja eblika vrule
Kostei kuul kulle äälte
Teise talu lõtva äälta
Ega kvera kolkimista.

32.

Emaxene ennexene
Chei ja saiet küterest
Ehe saiet imetamisest
Selmä määgä mõtkimisse
Sinipali jee silma
Lamba pilla lahedä
Seni ku küter kaduna.
Wiiki küter kaduta
Ekma päive ehp ulga
Pahetsma alaie karja
Haje kuuki jäi karjumaie
Pärnal luuda põdemaie
Tare nukki jäi nuttemaie
Kalde kurul kukkumaie.

33.

Näiuxene noorexene
Viisi saaa kõvu kulemaie

Kõst tunnet ja kõduda
Arvat ei ja ei ja
Sün on kuusiku kohala
Waarikn meie vahela
Üra ja kae kaluspila
Ega arva ahanesta
Tule suure suitsu pääle
Tule kõre kõsu pääle
Meil on kõdun nullaspä
Taren laadete kegija
Sarnaa sanga kirjutaja
Kõdusse tõuge kulla suitsu
Tagat tare laadre suitsu.

34.

Näiuxene noorexene
Metu suure se sanikt
Sikku kuvatet kõneldi
Sikku aastat aeti juttu
Setu süüdi se eesäle
Setu riga vellesse
Tenna siitii linane
Kaiju püüpä paasta
Kaiju kuusiku kohalta
Waarikn meie vahelta

Või ales kiik kilksumine
Tii vaal rahumine
Obu upus ojasse
Määrä mäläste vahele
Kolas rummuni raasse
Wanger poolni poriesse.

35

Obu mull joosp ahja tõllu
Hargal kaaravana tõllu
Lüpäp üvä üija tõllu.
Mis kila mina vaene?
Ema rutsi reuna nõsta
Võõrjalga kõrvikasse
Lombakjalga loomakesta
Efi jõudal leida müüä
Ent tall rihub villasida
Hapja kalsa kaaraside
Hõõra lõõma lõhmuside

36.

Tere mo oleku emaste
Läbi näitävä mõtiste

Kui on pojega lem kubaja
Kui on kulu viiveste.
Oh mo ostetu omalle
Läbi käitävä kõlitse
Kudas wii veereste.
Kanna arma kalmula
Leitsi saablamba kajatse
Töine tõise vidijase.

37.

Näinese noorenes
Mis kes tahtku tulõe
Naiste asju ajade
Teretlemne tuhesuma
Meil on tuhun tuli surma
Mille sinä lasena
Sabu sina seisatama
Mille mes sinä seisatanu
Mille nukka kammerenna
Mille mes nurga nutmanu
Jobaröllnoori paluda.
Abikaasa armukene

Tuu kirves päädäraiju
Suurta väista surmata
Malääs olleti ojatse
Kargas külärajuse
Wäejse välineste.

38

Mille mul maja madala
Kuugu päästa surmala
Et meil mõtsu mõlgaga
Wõõdermaala võsa rahti
Sest meil maja madala
Kuugu päästa surmala
Ei saa puuda pulli lüüa
Ciädä ritsa ärjä lüüa
Kanti es noma rjata
Ei meil aia teivästeta
Tare lapu roovikista
Koda noova kaigasteta.

Näüd akanmuna minema
Akal mull ole tulema
Wesi silma veremaie
Kaeu pöstel lahtmaie
Kodu minda ooteaste
Wäräväsla saadetaste
Kodu valva ullutese
Walatava vaimutese
Pilts vä piima linnutese.
Mehä jälle maja paiga
Siia jälle selle paiga
Kodu lüa koorikat näima,
Wesi putru remmeltama.
Ära läära ei ei päevä
Päale tüvä lüü päevä

40.

Ära linglelengä päale
Kaupe kalle kapikulla
Ära pelgä puuduvata
Karda kirstus olevata.
Kirstu sada sangatesta
Töine sada sangamata
Kirstun küüne kõrditesta
Töine küünne kõrtimata
Päält saab pilla pilli päält.
Kalla kannelde kõlada.

41.

Enne sai näüs mehele
Mis pantinäüs tegema?
Pääsikirile jahuma
Kiri laudit laotama.
Oh sa kiri kiusa kiri
Mõinu sa vesi vedädä
Wii vale veputa
Enne ku ristmine reinu
Wille võrutvüü sõime
Kiri tahtis kinnaeida
Kiri ritsa veimesta
Kiri arki ammesta
Kiri laudi laia rätti.
Enne sai näüs mehele
Kos pantinäüs magama
Wiitsi sälla võsinu

Panti lauli lamama
Laudi värätti värisi
Laudi pörmandu pörisi
Laud kulba kuiva kulda
Panti ölle ölgeselli
Kulda kanna kõlgestelli
Õlu ölgel ei önnetusst
Kulda nõlkil ei kurvastusst

42

Langeneb linnu neel
Aste nüüd eeu pitäma
Nuis sit annel antaneba
Näja sst mannu pantaneba
Annel antas ellineme.
Kõi kõrra kõrizeneme
Kosmas olliga ajana
Kosmas kõrriga nõlutta
Sinna soo sõpisisi
Sinna laanelapisisi
Kose kule kuule uugu
Weere veljäl vihma uugu
Kos nii maa madala
Maa vare resttsi
Kos ei sigi sinilelli
Kasva kahar kaaralilli.

Näiuneme noorekene
Saad sa lõõsi kõlule
Nüüd ollet eesa kodune
Weerit wennaze saana
Kõõsit ku naisa kesäla.
Ehi essit aiva kuesa
Kessit kellerradada
Wõtit võid, es vähänä
Kanssit kola, es kahana
Lõõnsit linä, es la lõpe.
Es ülel iire päält
Emä naises kassi pääle
Siinan iire ühämusta
Siin on naisi kangamitta
Saad sa lõõsi kõlule,
Tõõsi kõlu kõlelejaze
Joba võit võõras mõlema
Tõine põõras ütlema:
Nüüd on uhmerugi tulla
Mallak majas maklunu.
Näiuneme noorekene
Kui sa kuulit könera
Wõta vahvasst vastada:
Oh mo ääda ämmäkene

Es sa kalasst mo nasune
Es sa palasst paisune
Es sa lahasst ma lihune.
Es sa sõõdi, es sa jõodi
Ellin andes opu taari.

44

Noorikene noorekene
Oh vallin ommikulla
Warajane volgeella
Ära kuule kuke ääldä
Waest laul kuke varaja
Waest ka volge tullunna.
Tõuse üles kui sa kuulet
Wiska uni usesta
Oiku alva akanesta
Kõi sõs läbi kellerida
Aida läbi aiavida
Lase läbi lehmä lauda
Ohi läbi obuste vare
Seal sa kelbrisst kinnitusta
Leiad sst kõttul kõrvalista
Lausst kiäl lehmä varka
Talisst paarist tallesta.

Wii sõs vesi tubaje
Pihi pörmatt purustu
Kino sõs ämmä päetsi
Lase laia linale
Ille ääda ämmäle:
Oh mo ääda ämmäkene
Wesi je oodat tubaja
Tüüki soo ja lauala
Mõõ sun sula õbene
Kõi kulla karvalise.
Ka ja talisst paarin talle
Laudst lehmätse vosina.
Ämmäs kuule, vastu kotlab:
Oh mo ääda ämmelasta
Wara virga vesi lasta
Ära emä üpitanu
Hollisemä kasvatanu.

45

Noorikene noorekene
Kuule muula ja murula
Mee muula mulla pääla
Kuule kari karjamaala
Meite kari karjaaian.

Noorikarre noorekene
Ole volik ommikulla
Warajane walgeenna
Mine karja saatemaie
Wäriht wällä laskemaie
Ämm Ääl karja saatemaie
Wäriht wällä laskemaie
Kulä naiss sõs kõsiwa:
Kuule, kuule kullakene
Ellewaidne onatsene
Kos so Maine minija.
Maijä kodusje magama
Öhtsile ölgeile
Kullatsile külkesile.

46.

Warsam mehe nüüd minema
Paneme pübu palama
Wana Kobi kõrsemaie
Jältke naese ningi uuele
Kaasa naisse kaeda
Kodu kuusi kilomkurja
Kodun wiisi, kilowihatse
Sea pois aab jelgä kinni
Ani pois aab arja kinni
Kõra poiss kukuresa.

47.

Päisi, poiss noori noori
Pange musta munneriht
Alli aesade rahele.
Kahrä Kõbi keskella.
Jooge alli warga Kõbi
Werela weripunane
Obu ehen kui si osja
Mis no päälä kui se päewä
Päha an päewätet kübärä.
Obu rahwik paawerdia
Wargab hõrge kallastesta
Pea ei kinni kuesa ningu
Mõrgaitsi ei nõia nõmmu.
Pelimaan pikä rihi poiss
Wälustenwärmil kübärä
Akil kena randa
Mõrel kukk kulda arjas.

48.

Poiss poiss, noori noori
Kos ku läädo kosimaie
Tõista puulta lõmbamaie
Ninge si suure talule
Suure pere pidäjälle
Kos on uksen uibu aia
Pump pidä ristätsene
Aku walli wasta tiksu
Oia weeren wilma puuda
Warga tare lamme puuda
Ninge si suurele talule
Kos nii ritsi wi rinna
Kos nii kapsi naje woogu
Wikksi ni sü wedäjä
Kapsi woogu kallutaja.
Poiss poess noori noori
Ninge si suurele talule
Kos nii näguse näädisse
Ele ääli elki linnu
Kos si küdü küllälise
Kos si nodu narmas jalge
Küdül külmätse näesta
Nadul paarin patsida.

49.

Sepä sõrä selgel leibä
Sepõi poiss pohast leibä
Seni ku õkwa lõõsa laua
Wälmärä wasara warrida
Rattas jooksi rahada
Rummu lõõri rubla sisa
Walja pildra puniksta.

50

Wana poiss waraste ruugu
Walge linde waewa paldu
Kõlba ei mitte kahegi
Poissi suhun suure karwa
Kõwa olsan lõige sinä.

51

Ol. ku kuramaa noorada
Arju walge pää agijas
Ei siin linnas lehalista
Linnu poolen pohast leibä
Sin on laura lageda
Pingi pääliss perätu

Ärg küll lapsel ärä süüdä
Änd om jäänu laura pütki
Kondi Kodase ilusta
Sarve sandide saagisse.
Kodaliel Kaera Kuemastesta
Tare tapurovi Kiskа.

52.

Ärä meid tulgu lonkamaie
Meie asju alrastama
Meil on pengi piimalt mõisu
Meil on lauata asist küüsi
Ärgä saal laalo saagisse
Johandille laidusesse
Laba sai sakka jakubele
Änd sai ärrä kulsarila.
Ärjä meel pelgä puudusta
Siga meie suitsu tõine sulau
Kolmas koan kaka käden
Wõlan maha maarikelmä
Küllä pääle küünikelmä
Tare meel tapu tilgaesta
Koda koorita muneste
Ei mee pelgä pilkamiesta
Ega karda kaaguluesta.

53.

Poisi poisi, nvori nvori
Sääsjäel längi end magama
Ei ole äigel ölmuliesta
Ega valget vastuliesta
Kääna küllä, küvät tulma
Kääna sellä küvät suna
Wõlad kurbuga könelva
Luttikaga lusti küüvä
Ei tule inimesta miesta
Suigatusta suurta miesta.

54.

Mägin mälgä pesetava
Kuru mõisa usse eben.
Mida nägu näljätseme
Mida Karva Kadunuke.
Mäda küla ehärdi nägu
Muda mesta mulla nägu
Sus poiste sugulane
Kangru poiste karvaline
Kon müüd mälgä pesetag
Tool tuban, längi saunan.

55.

Chis näen mina tulevа
Chis näen varan vajusa
Chõtskuru mehe tulevа
Ärjä aavalt ehena
Sarve saarest pähäna
Enke igine ehena
Sääle sarini sehena.

56.

Noorikake noorekene
Nagu piimä noorekene.
Küll on valge mere vatu
Walgem mei nooriкake
Pooламаа ebin punane
Punatsamp on mei nooriк
Saksamaa saare sileda
Sileдamp viil mei nooriк
Wirumaa rii vileda
Wilevamp on mei nooriк
Roosi vaara vsava
Sarvamp viil mei nooriк
Tartumaa laadi tasatse
Tasatsamp si mei nooriк.

57.

Valu tütter maani maita
Maani maita, laanilaitta
Sõtsis sula sukasisse
Sambi jalu talla sisse
Küüläp küla naeste källa
Kingis kuduse kudujalle
Kehrä sõime kipitsõrre
Mach sõime valutare
Rikka kirste kinnikenna
Weime vaekra valmistenna.

58.

Väikekene noorekene
Olit küdse tütrukenna
Nägusamps sa näädisenna
Laatsit ilusaten üle
Lätsit karaten kaarile
Laulu küüsen lubale.
Saiet pölle, võlsit põdeda
Tanu alla aigi alla
Ajtum aastat edäsi
Joba lõiad ikkeen üle
Kahetsu sa kaari pääle:
Chis lätsi mina nebele
Mis ma olsõmatsele

Joba kille kuibänagi
Rõõlas laulaß pääkesunna
Küll on täissa rella süüd
Wass on relle rollaluß
Joba püppi pühkesnessa
Onne alka pöiduessa
Oija süles süüresenna
Kaalan karja saatesenna.
Kiis saal meles öiäss
Loits saal pilliss pioss
Kõßilaßs nälle pääle.

59.

Leväpoisku naene kohe
Kaha utku vana obene
Pojakene nuoreksene
Wõta naene nõõdusenna
Kohi naene kehväelta
Orla punalta obene
Orla parsane raaselte
Latß lossirga rilesa
Poega tuuva tulela
Ei pöialaß laita langu
Ega pahatß paarita
Käiat ja tiile õitemaie
Maantiile marßimaie
Õrnut parsane obene
Naeraß naene nõõdisenna
Sõs on ilus ilmal näkka
Wüßin rellesel rolata.

60.

Weli ella rellekene
Kas mu olla osjakene
Täieta tamme tähvakene
Kaasa karja pilsakene
Kui mußt saak ju saan taiga
Kui mußt Jekup Jeki Jäissa
Kui mußt rengul kaeri Jäissa
Kass muu ju sõpene aegu
Pääle jelle päkä aegu
Kui saal penel Lehalista
Päkäl päale pantasata.

61

Küll ma laulas mitku laula
Meeles ma mitku wiisi
Pehäng kodu kuulsa rata
Tare ette ehkusata.
Eiduka eßi tares
Eiduka emä tares
Welle riena tellares
Sõßi saaja kammeres
Mull ju pääl eritßi
Kuitku kulla kumatße
Wõtti pääl jäkle päälta
Wiiß wiis rere päälta
Kiini Kirja kiidäesta.
Kiud ma kuitku kosma seija
Kiud ma laula kas ma laße.
Laula ma maakeres
Mere rere rerikuuse
Mere põhja põrmanduß
Mere wii pünäes

62.

Perenaene naeßekene
Orja oma wõtijane
Küll sas päkßat pörguenna
Piidse pime puritenna
Kiünärpuu peikä peenes
Kangas laija kekanneleena
Tulendorja wõta oma
Tulend raene põla raeva.
Kui ja maa päälmulesmaja
Taha ei taeva fugegi
Pea oma peenikene
Lõhu oma lõvendine
Teeke sull olla kurvas päälä
Eßi kiunut kerkeella.

63.

Oh mo kulla kubjakene
Kilder killulillukene
Annet täisel äiedäi maida
Põllu puntrik peata
Annet mulle alvamaida
Kiveliste kingumaida
Kõßel kirju kiskuda,
Keppi pehel peata
Kiivi kiskus kirju sarve
Ohusta muldu, musta sarve
Kiindi, kiinni kiindi sarve.
Kiinu kubjaste palumaa:
Kukku kulla kubjakene

Hiller kullalillukene
Laas ma vahel waadada
Pelli pinkrel peada
Mull ja künd künd sarve
Karta maha musta sarve
Hiestu kalli kirja sarve.

64.

Waju waju valliksene
Hiisu künd künd illene
Kubjas tulb kurjustenna
Hiller keppi köigutenna
Kõõl ka pehla püsja jälle
Hõõras jarra jälle.
Waju waju valliksene
Hiisu künd künd illene
Ehk saas sarvet seisämaie
Sarve juure jahtumaie
Ehk saas ikke engämaie
Suure jutta suigatama
Künd künd künnojälle käsima
Paela päeri vil pühisse
Paela palve riidiessa.

Ehk saas sarve seisämaie
Sarve juure jahtumaie
Ehk saas ikke engämaie
Suure jutta suigatama
Künd künd künnojälle käsima
Künnä päälle künd künnä
Waju päälle vallikene
Päeri palju vil pühisse
Paelump palve riidiessa

65.

Langu naesse linnukesse
Kavine vällä vaatamaie
Has on sarsa saajalisse
Puna pälle pulmalisse
Wõi on sandi saajalisse
Pesu pala pulmalisse
Tulge rõõmu lugeva
Asine vällä nägeva
Tina kupete tegija
Waske pannelle valaja
Has kel äädi äsli laulda
Kuu ka kullasta könelda

Sun küll siiva siidirisena
Laulva langde paarisse
Tulge vasku roske pinna
Laulma laiskade laskma.
Es kel äädi äsli laulda
Kuu ka kullasta könelda
Tulgem äädi ädäkse
Kuu ka muiste muinalse.

66.

Es ole orjal uulimista
Palga poisil peatusta
Tulgu tulda laevaesta
Päeen pälgasta pöragu
Ehi peal orjajumal
Palga pois lähi panema
Wihmakene vella kene
Uukene emakene
Öra tõku maligese.
Es ole Kodu kuuma kuiva
Es ole kare kon tahena
Kodu juure kuuse alla
Kare kõrge tammealla.

Wii pihma Wiirumaale
Ära uugu Arjumaale
Wiirumaal on meie musta
Meie musta naese laesa
Jütsuku küü igitse
Poesi kannu karralise
Wii pihma wiiruta mida
Ära uugu kaela mida.

67.

Pörtsi noene naeserene
Kallas rõõlu mõnä laasi
Kallakile älle kannu
Wõtab rõõmi rahada
Annab alva õlleta
Lauljal laasi ja palasi
Joojal kuiva kõrbunesta
Pörtsi noene naeserene
Anna punast pudelista
Präält pürka piiretsta
Sõs tääne kalalta raduse.
Wajumaana rangresse.

68.

Wäikene noorekene
Sõparake sõmerane
Käänne karre tantsimaie
Kammeress kargamaie
Käänne kauta kaulemaie
Kammeress ja kargamaie
Kuuldum kuldist kuningu
Honast kollirauata
Laatam lepäst lõpiku
Kuuest suure kuuskru
Saadam leinõ lepiteiste
Kurvastusta kuuskruste.

69.

Wäikene noorekene
Ärä pane nüüd pahasse
Ega jõlo vihasse
Et mull Katus katkenenu
Aiva arja arenenu
Olen mulamnu antu käädu
Surnu või [illegible] sõitsa käänenu
Et siirana koristi
Wana olli auda kaunis.

Oh olen ammu päivatennu
Aiva arja arentanu
Paari pannu partsi luista
Kalus kalda somusista
Sisi lennu sudi jängi
Sisi obelse õlevä
Noore noorikku magada
Kalli kaasa unnudada
Surel vuretas vilusse
Talve ahju paistella.

70.

Lõoke lõuna suurune
Päästuse pää suurune
Kõlkivä kare lävelle
Es ole taren tantsijata
Kõlkivä lauda lävelle
Es ole laudan laulijata
Kõlkivä aiva lavelle
Es ole aidan andijata
Küüsist küla küüsist
Perist pere pogasist.

Sirs poega soitsikene
Külä küüdä küllälinne
Tulend äidä äälipõlma
Wirke viise vuretama.

71.

Oh mo lina ilusa
Kadja põõrä puenekse
Es tee kudaten kuluma
Waadaten minnu vanaise
Enne ku kulu kuluti
Ilu lõnga ilasti
Ennet kei arju penile
Kaugast kaala laimajalle
Sukke sala soendile
Tuli kuri ka kodaju
Tuli ku kuli to aasa
Sall ku sõde sängisse
Wõtt ka pesso püüsulegi
Wõtt ka kõpsi kämmelegi
Oles pikka pikka lõpuista
Õlamuera ümapuuista
Võs saas pesso püüsulegi
Võs saas kõpsi kämmelegi.

72.

Oh mo äädä õrrakene
Kulsarvom rouva kene
Õbe nuppu noori õrra
Pikä pats preilikene
Küll tuleb ilusa
Ilu päävä pärlitse
Es tee pulgä püüsa ümber
Harda kulja kurjustusta
Es kei karta kuljo sõnu
Kiitke kuisa kiisutusta
Küll om ilu ilusa
Ilu päävä pärlitse

(järgneb)

Tarvastus 19 okt. 1890

G. Ungerson

9 Янв. 1891 ПРИБЫЛО
8 Янв. 1891 ДЕЛОПРОИЗВОДСТВО
ДЕЛОПРОИЗВОДСТВО

jrg. 580.

Vanarahva tähelepanemised ja ahed.

1. Kui suvel müristamist vähä, sis on talve inimeste aigust perätu ja kah kuulmist. —
2. Kui sügüsi aasa mõts vällenlap, sis on talve naeste rahva aigust palu.
3. Murrab korm mäne usseaia puue kohtis sis sureb perevahvast mõni täht jom inimene ärä, niisamma tähenlaps si inimeste kuulu, kui kirikus ahi issi tulevo. —
4. Reedisel päeväl e tohi kedägi tüüd ega ettevälmist (otte) nakata, sis on üts önnetu päev.
5. Pendba on tüüd nakata kigs poolem päev.
6. Esmäspä ei tohi kah tüüd nakata sis ei ole tüül edenemist. —

7. Kon juren ellaspäi öhtu kedroitas jääl nakava lamba meelaigust pöden
8. Inimese sündimise järele tähendadi: kes pühäpäi sündis, si oli pödur, Esmäpäi eder ja elav, Teisipäi tõsine ja rikas, Kolmapäi kergäbs ja kehv, neljapäi nällane ja niruja, viidi riidleja ja virk, Puulpäi laisk ja laimaja. —
9. Ku oma sõrmi nüüdsi alati riidi tõinaks, selle amba ei naka valutama
10. Pühäpäi ei tohi abest ega eläid müüvä, sõs tulep tvoma õnnetus. —
11. Kes enne süripäevä viin ojusp, si läväp sõs [illegible] paelu roud asjus.
12. Ku piken enne süripäevä pällän, sõs tiib suvel paelu kahju. —
13. Ku tulekahjul, kaugelt nähtä, pist päal on, sõs tähentap el elu kuumi sisi on jääne ja tuli voon põlemist. — palamist. —

14. Kes poole tulekahju juuren tulelade kuulutap, jääl puul on si inimene kelle käest tuli valla pääsnu. —
15. Ku puulehi kaua alla jääb, on pikäline kevad ette. —
16. Ku kapsleke sügäsi kõllatse, sõs tulep tõine aasta üä kesvä suvi —
17. Kust pööripäevä tuul, sääl on ta sini Ku tõise pööripäevänne.
18. Ku nuurkuu sehma sisi kuuvas, sõs on sini vihmatse ilma ku kuu täis saab. —
19. Virmalisti tehtlemine noore kuu sehen tähendap sadu, vanakuu sehen ilmade muutmist ja külmä. Vanarahvas üttlep sõs ku virmalise tehtlevä, siis sai mer lainetap.
20. Om [illegible] nuurkuu selili, tähentap suvisil, ku kuumuli tähentap kurje ilmu, ku tõine ots eduse sõs suja ja vihma, om mõlema otsa kerävä sõs tähentap külmä ja pöuda. —

21. Ehituse põlve peab jäulukuus edimeste reede öi jeken raijutama, sis ollev mädänämise vastu põhjalik näha. —
22. Noorel kuul ei või lumemütsa, sis ei ole lehed tulu.
23. Ku kulm vana kuu riidit saritadas, sis kaeva pitsina ja lutina ärä.
24. Kes inimene pääle, aituma viel jääb, sellega sis tõbe ajal eläp.
25. Ku pala juust maha saab, sis tulep nällane külaline.
26. Ku valge jäägäl pilve taevas, sis tulep kolmandal päeväl vihma.
27. Ühega pilvet kaeva pitkä sada, ku tuule juult olsa teräräma.
28. Kuu pidi tuulega, pääl tulep tuul.
29. Kos poole kats kuudsi kipub, sääl tulep tuul.
30. Ku kats koldesse [illegible] tükil, näeb külme ilma.
31. Ku kats juut mõtsb, sis tulep külä[illegible].

32. Ku jääk kurku kargab, sis saab viinä.
33. Ku juur kurku kargab, sis saab tõrelda.
34. Ku pöörab kõgemata pahupidi selgä aetas, sis saab lappa.
35. Ku peopesä jägelap, sis saab raha.
36. Ku nõnaots jägelap, saab surnu sõnumit.
37. Kaeva pirru pilpa tulekolla alla nõnva maha, et pisti näga on, sis kolep kennig surrahast ärä.
38. Tulep kõgu ussi kukkuma, sis on eläja kahju, surma ehk villä. äpärtust muta.
39. Ku orava mõtsast pällä tulewa, näevä külmä talve ja oma kade.
40. Ku latikas kevade järve kalla alla ähnes pääle kudema tulep, sis tulep kuju juuri.
41. Ku siga kevade pühertap, sis on latikas rueen kudeman.
42. Om talve juua ärnätus, sis tähendäp juuel jeså aegu juust vihma.
43. Kiirendap päev kevade aia või muu koha pääl, sis saab mere rueen äste räämi.

(Jäkendus: Meie elukohast on Wirtsjärve ääres)

44. Teevä kola, kus noodaga vällä võetas, ääle jõs saal viil ärti kalas —
45. Om kuidline taevas, jõs on ää lina kuivä.
46. Mill päevad edimine lumi tuleb, sell päevä on jõs kevade kapsta ja kaali seemne ää meha kuiletä. —
47. Kus jõgüsi edimesse lumele rahet alla tuleb, jõs lööb si lumi varsti jälle maasta ära
48 Ku vihma pisarad läbi pääst mulli lööva, jõs tuleb pikkaline sade.
49. Ku ärimätus juued kallis murrab, jõs tuleb vihmane suvi. —
50 Ku lõrm mõlsa murrab, jõs tuleb elaja (kool) läbi ja kuul —
51. Kevadel ei lää rana kus selken vesi jõuskma. —
52. Saab järvest, rohust päästusfit ja on nii viil päikse. jõs tuleb kesk aig ja vihmane suvi —
53. Ku koera paelu ulvave, jõs tuleb koerte aigus.

54. Kes õisele, kes küsib, ärä ütleb kumb kõru pilli aab, si saal peräst suma selle näest vara. (ütelles: jah sia iki mis viisi päli peränäät)
55. Ku kuuk kalge ikuva, jõs tuleb kuiv ilmu.
56 Ku aeg kõdsõtäp, jõs tuleb külõ kubjax.
57. Ku must piire talve pähjan, jõs lääb sulale.
58. Ku nõgi jõa küllen polap, jõs lääb sulale
59. Ku tuban piiben suitsaten tõuseb, jõs lääb ilm varsti sulale.
60 Ajab Wirtsjärv praudsi kuivale vällä, et randa lõhub, jõs tuleb kuiv suvi.
61 Kohal Wirtsjärv mitmest kohast, jõs tuleb õisi ilmu. —
62. Kohal Wirtsjärv Wäluste küla alt Kaleri poja (Kõrve Kivi) kivi kohalt, jõs lääb kuivile ilmule ja vihmale. Kohal aga Wäluste jõe suust, jõs lääb kivale ilmule. Kohal Soba talu alt kõrgä alsast, jõs tuleb vihma.
63. Ku aknad nõrendava, jõs tuleb vihma.
64. Ku parmu elävä kallal tiksina ja elaja kiini joosva, jõs tuleb pikse vihma.

65. Solvava kärbleb inimest, tuleb vasti rehma
66. Ku konna rookseva, sis tuleb läikest päevõl rehma
67. Konib konn kivi alla, lääb ilm rihmale.
68. Om paelu pihlaspe marju, sis tuleb rehmane sügüsi.
69. Ku põhtlit paelu, sis om ää rillä suvi.
70. Ku joavikit paelu, sis ää rüä suvi.
71. Ku palukit paelu, sis om ää odra suvi ja Ku palukа valmis, sis om ka kessä valmis
72. Ku rügä ärsti kolmal, sis saab ääkerä.
73. Ku lepäl pikk urbe paelu, sis om ää levä aast Ku ümärgusi urbe paelu, sis nällä aast.
74. Ku kuremarja sambla sehen kasvava, sis väel rügä laia vakku pajata, aga ku kõrge vaste alla on kasvava, sis peab rügä punki aetama, muidu võtab vesi vassa ärädа. —
75. Ku maa äitseb, sis om paras lõugu tettä.
76. Vanarahvas ütleb: Ku kuum äitseb, külvä linut, Ku pihlas äitseb, külvä nisu.

77. Ku enne jõulu päevä oras ärä lõugub, sis om jaaka päevän uudine talven.
78. Ku maakülimüt siimnit täis (si on üits sune muudu loim, mis kevade vara põllu pääl üles tõrkub) sis tuleb ää villa suvi. —
79. Kedäs nukkinal mutt sunlagi, sellest saab uudi muidja.
80. Kedäs lehm vasikal sündimust peräst 9 ammast, sellest saab ää piimä lehm.
81. Kolme päevälise vare kannab mehe risti küist üle
82. Ku kana laulab, sis lähentab tulekahju, ja tõmmati pää tõnäl usi vahel alasti ärä, sis piisi tuli kohju tulemata jäänä.
83. Ku õhtune lumi (või) nägemata maha tuleb, sis lääb jälle varsti maast ärä.
84. Enne jüripäevä rehm kurnab maad, kuna lumi paelu parem om.
85. Ku lumi päevägа ärä lääb, sis om rihmane suvi ja rikub orasta jäu ärä. —

86. Pääva võlg valmistab lõugu ja paneb illätsile laule Kajaka selgä, et kälmä ei julgä
87. Ku päävа välgi paela, jõs rüä viisa ei aja enam oraft.
88. Ku Kana ilsä magava lääne, jõs tulek tõisi pääväl vihma.
89. Ku jõe õhtu ilsä längiva, jõs tulek äid ilma.
90. Ku vihma tull kurjaste kiljnädaf, tulek suur sadu.
91. Ku „Kaunidaja" järvest mere lääk, ~~Kõrtulev vihmadajeilma~~, tuleva ~~vihmadaje~~ Kuiva ilma, aga ku mereft kagi fi järve tulek, jõs lääne ilma vihmadajeje.
92. Ku Kajaku järvest vällä tuleva nurme pääle jõs lääne ilmä Kurjale.
93. Lendäva pääsuke müüdä maad ja Kuroi eilu, jõs tulek vihma.
94. Ku Kurk õhtu laulak, tulek uus ilm
95. Ku väikse kärbläf suku tükiva ja näelaga Kärbläf valuft salvave, tulek vihma.

96. Ku ämbliku pesäft vällä tuleva, läävä ilma ääle, ku pesa tükiva, jõs lääne ilma Kurjale.
97. Ku figa jõhku pesfä Kannab, lääk ilm jaele, tuvl jõhku vällä, jõs tuleva ilufa ilma.
98. Ku Koer (heinä) rohtu füüb ja figa fuuft eidäb, jõs läävä ilma Kurjale.
99. Ku elajä õhtu ilsä vil küni joefva, jõs tulek ~~õhtu~~ õõfi vihma.
100. Ku Koer Kõtuli, pää Katte käpa pääl, magab, tulek vihma.
101 Wareſa vaagura fuvel ääd ilma.
102. Ku varesfa lennaten mängu puava ja üksiäifft läbi vehiva, jõs tulek tormi ja sadu.
103. Ku ünsi ulrave, jõs lääne ilma Külmäk.
104 Ku Kvorika rüüken maiſe maale lääne ja Kõrgen lendäva, tulek vihma.
105. Kes Ismäpä õhtu ämäriku aiga pesk fell ärjä äsli Kasvava.

106. Ku rüä pää sällan, fös peab sel jõba moha tekt olema.
107. Rügä käsken ennäst Kuiva mulla seist moha tekä, fös ei kartrat talve äpärtust.
108. Obene käsknut rüä tegemise ajal omale piitsä anda.
109. Rüä tegemise ajal lubanu lepp adra-lusta vitsaste painuda. –
110 Obene ütelnu Kõrva suurutse leä tükki nõnda samma paelu ramu andma, ku eeder Kaaru.
111 Rügä ütelnu: Nesu sõkalperse Korjatas üles, aga mina pea Kõrde Kõdunemas.
112. Kaar lubanu Katsiratsi Kate Kõrre pääl, rehitsamise ajal, Kõlgusesse minnä. –
113. Jänes lubanu Kiiva Lõhmuse puue ärä süüvä, sõa viganut fõs laeva Jaat süvä sisse. –
114. Moore kuu neljäpäi peab mõtsa istutama ja panakuu riidel niitu laastama.

115. Ku paju paelu äitsvä, fõs om põllu äpärtust vihma läbi karta.
116. Kala ütelnu: „Ku ka Kige suguste puuns riistäde iist saas ennäst ärä oida, aga tulusa iist om siiski võimata.“ –
117. Ku ommiku paks kaste maban, fõs tulep kuju ilm. –
118. Ku päer selgeste läusub ja pilve lääb, fõs tulep vihma.
119. Ku ratas päeväl ümmer, tulep vihma.
120. Ku päeväl sapp ehen siisäp, fõs lähendeb vihma lõpetust, aga ku ehen ja taga sapp fõs tulep täine päer vihma.
121 Waatal päer enne tagasi: ku veereb, fõs om täine päer kuju ilm.
122. Om põhi selge ku päer veereb, fõs om täine päer ää ilm. –
123. Ku päer veri punane om täusten ja pilve alla lääb, tulep sell samal päeväl vihma.

124. Ku päev pilve alt vällä tullen äige palavasti paistab, tuleb pea pihta vihma.
125. Ku udu maha sadab, tuleb kuiva ilm.
126. Ku udu mõtsa ladva tasa seisab, tuleb vihma.
127. Ku päev suitsu sehen paistab, lähäb ilm päevale.
128. Ku terä pinda rostelevas, sis tuleb vihma.
129. Ommi ku udu pikkerkaar lähendab vihma.
130. Lääne-põhja tuuli park, kuulutab vihma ette.
131. Ku aal asti mõtsan vastu elgib, sis tuleb kuiv ja ää ilm.
132. Ku tuul vastu päeva pöörab, tulleva tuulise ilma, ku per päeva, sis tulleva iluse ilma.
133. Ku tuul põhja-ommikuse pöörab, tulleva jahe ja kuiva ilma.
134. Ku pilve katte pidi näeva, tuleb rasvast pilvise vihma.
135. Ku mitme karvalise pilve põhja ~~poot~~ puul nätta ja läune poole joosteva, sis tuleb paha ilm.

136. Ku vihma enne läunast sadama nakab, sis sadab kaua ühtepuhku.
137. Ku riidi sadama nakkab, sis sadab teeve nädäl otsa.
138. Lääb kevade ädimene müristamine põhja, sis on ülesse eüd päevä vilu ilma ja tuleb vilu suvi.
139. Ku taeva lähe joosteva, tuleb sadu.
140. Ku Virtsjärv sügüsi aurab, sis tuleb vihma ku Kevade aurab, sis lääb ilm kuivale.
141. Ku eelääri päevaal enne päevä tõusu taevas punetab, sis on sel aastal (paeka) palu tõbe.
142. Ku eelääri päevaal mõts ärmäs, sis tuleb ää vällä aasta.
143. eelääri päevaal astub päev kuke samm pikemaste.
144. Ku Paarli päev selge, sis tuleb ää vällä aasta.
145. Ku Kuuendä päevaen nii palju selget ilma, et mies obesa selgä võib karata, sis on kuiv suvi aeg.

146. Täniisapäevăl peab puul inimese ja puul elaja toitu viil olema.
147. Kŭŭndläpäevă sula ja Mareta päevă päid loova nällă majasse.
148. Ku Kŭŭndläpäevăl sula, sŏs om allaaasta.
149. Ku Kŭŭndläpäevăl selge ilm, sŏs kasvava ää lina.
150. Madisapäevăl antas kukel vŏlti källa.
151. Ku Lehaeiten lumet sadab, sŏs saab jäävesst paelu kala ja om ka suvel paelu parme ja sääske.
152. Ku Lehaeiten maa pallas, sŏs om lükkisse lina, ku Kõrge ange, sŏs kasvave ää ja pikŏi lina.
153. Ku Madisapäevăl lumet sadab, saab kevade puniaseit kala.
154. Ku Lehaeite suve poole kargab, sŏs om ää aasta.
155. Ku Tuhkapäevăl juussit põetas, sŏs läŏb pää Kõõma ja pallasse.

156. Ku Maarja päevă ŭŭel külmetab, sŏs om viil 40 ŭŭd-päevă külmă.
157. Ku Maarja päevă puulba ŭŭsi sula, om sae kevade ja kärbläsi paela.
158. Lehaeiteest laetas: Siitse seeme, Katsla karjalastmisesse, ülsä ŭeskiŭesi, kümme kŭndi.
159. Kŭnni päevăl om virgal maa ŭles kŭnnist, laisk tõstab oma alla ää päält.
160. Suure Veljäpäevă ammuiku om varesse luba oma laulega ilma isäta inimesst ärä petta.
161. Edimesse Ülestõusmise pühăl tõuseb päev taintsites ülesse.
162. Ku Kägu peräst Jaanipäevă viil kukkub, sŏs om lämi sugŭsi, aga ku vara kävkukkumine järele jääb võtab sugŭsi külm villă ärä.
166. Jaanipäevăst jääse paarma päevesse

164. Ku Viitre päev sihmast ilma jätab, jõs on väleti suvi. —
165. Ku Hein Einamarja päev sihmane, jõs on nõrk einä aeg sihmane.
166. Ku Maretta päev Kuju, Kuju, jõs jaab viil enä kettä.
167. Maret annab aituma (vähä) levä, aga Jakub Kabab suure Kaku.
168. Ku enne Jakubi päevä roht valmis, jõs läävе jügüsi Kartula mädänema.
169. Lauritsa päev paneb äunale aisu (lõhna) manu.
170. Lauritsa päevä tulеb ädimene all.
171. Päätli päev kuivutab Kapusta paa Kokkuu ja tuub ädimeje Külmä.
172. Enne Ruki Maarja päevä tellt rügä lõutab pallalt kört ilma terita.
173. Mihkli päevä jüül aab Kual villatje lõnga Kasuten Katеk.
174. Ku Mart mõiantab, jõs Kadri Kangu tab. —
175. Ku Külm Mardi päev, jõs om jula jõulu.
176. Ku Mardi päevä pakс lumi, jõs om ää lina ja villä aasta.
177. Ku Mardi ja Kadri vahel nõnda paelu aija päevä paistab, et obesa selgä sviib Kara ha, jõs om ää kuju kõnu tegemine.
178. Kadri päevä jula ei kesta igävel rahvam Ku Andreasa päevüni.
179. Kadri päevä ei svi lambat pügädä, jõs om Lamba kuul.
180. Ku jõulu üü selge, jõs om ää elajä Kasvatamis aasta.
181. Ku jõula pühil puu ärmäs, jõs Kala Kalaan kvera (jaab äsi: Kalu).
182. Ku jõulu ja Uusaasta vahel päälles, jõs om Maarja päevä ange aia lõngatje.
183. Lüüb jõulu ja Uusaasta vahel Külm aia teibän lõhku, jõs tuvä undi paelu Kalju ja põud võtab villä küüni. —

184. Kui jõulu ajal jõgi on lumi, jõi on elajate küni aig lähekene.
185. Jõulu kuu ütelnu: ma olen muide miis, aga ütts jalg lombaja –
186. Kui Määrikuu külm, jõs tulek lämi kevade ja põud juri.
187. Määrikuu ütelnu: ma olen ~~kuu~~ kige külmemp
188. Kui Määri kuun sammilje ilma om, jõs kevad vel: kara joojep.
189. Kui Määrikuu päeas, jõs rikub eina juure ja kehr eina aasta.
190. Om Küündlä kuul selt äraja juura, jõs ei saa Paastu kuun kuke juura.
191. Kui Küündlä kuul lõoke jõllä tulek, jõs om punäline kevade.
192. Paastu kuu lume ~~oig~~ ang legik enam kangast, kui lehekuu päer.
193. Om jüritkuu lämi ja lehekuu külm, jõs saak paelu aia villä.
194. Lehekuu jihm jolmistak põlõtu päimoo: mijele.

195. Kui kõrvalekt jügelaja, jõs tulek jihma.
196. Kui lume saturja päält maka tuitkaja, lääk ilm julale.
197. Kui kanada jobikjava, tulek jume jula.
198. Kui kuuk ütte jala pääl jeijäja, lääva ilma külmäle.
199. Kui pird palaten kuitjek, lääk julak.
200. Kui pirrul pirn jüja otja jääk, lääk julak.
201. Kui pirre jüja katto otsa lääk külmäle.
202. Kui pird palaten ringuk (pilli aak) jõs tulek tuul.
203. Kui undi koon tuikive – nõlgä aastak
204. Om talve rästan ää pitsä bilga, jõs tulek ää jume villä aasta.
205. Kui kevadene pühäpäevä tuul lõune = ommikuft, jõs saak lämi kevade.
206. Wõtak külm kevade konna kol ärä, jõs võtak ka jügüji villä ärä.
207. Kui orav lähe ehen, jõs ei lohi enämp peräft, maarja päevä tuld ülas võtta.

208. Linaõnilane põrutab jää puderäässe.
209. Kui jääpõrutaja võllas, jõs ei või enam Wõrtjärve pääl jõita (ei ole ustav).
210. Mäis linaõnilast edimelt kiiri pääl, jõs jaava kiudse lina, ku maa pääl jõs maälije, ku lennus jõs piikä, ku katusja pääl, jõs ilma kiuta. —
211. Ku Kägu paagus mõtsan kukkup, jõs tulep Külm kevade, ku lehk mõtsan (si om ku illäje jääb, võllä tulema) jõs lämi kevade.
212. Ku Kägu vara võlja tulep, jõs tulep ää villä aasta, ku ilvä, jõs alb aasta.
213. Ku rääk mõtsan kõige pääle räägip, jõs jaava tervätse kessä.
214. Ku ütspiis vara võllä tulep, jõs om rõõl kurge terä.
215. Ku kevade paelu kanne, jõs tulep ää einä suvi. —
216. Ku kevade lehtputtu puuse tuu tulep, jõs om lämi suvi ja vihmane sügüsi. —

217. Ku vihmaga rügä külätäis, jõs saab pallost lustet ja ku kessä külätäis vihmaga, jõs ohakat ja muut einä sisi.
218. Ku kirs äitsep, jõs om paras niisa külvõ.
219. Külümise ajal ei tohi võõrist mõtte, jõs lüüb rake villä ärä.
220. Ku kessä külümine ärä lõpetet, jõs kedetas külüjäle jaa ändä, jõs kasvava jaa ännä pitkuse kessä pääl.
221. Ernet ei tohi põhja taulega külvä, jõs om paela nakku (viira ernit) jahen.
222. Linu põhja taulega külütäis, jõs om ää kiud.
223. Linu ei või nvort kuuga külvä, ega ka jõs jälle ku kaits päivä tõevan nättä om.
224. Ku kevade aava äsli urbe aavas, tulep ää kaara suvi.
225. Ku aava punatse ja kaava sügüsi alsa jääve - tulep kaara suve kõne aasta.

226. Ku uiben kattle kuu sehen äitseväl, sõs saab ää uhina suri (õuna suri).
227. Ku raäk pallu pääl räägib, saab ää rellä aasta, aga ku einä maa pääl sõs saab äste einu. —
228. Ku kuusel pallu käbisist, sõs saab äste kartulist.
229. Ku mägärik kaevas, sõs om ää naarik külüdäi ja kapusta ja kaol kaemi istuta
230. Pööripäevä tuulega ei loki kapusta ja kaali kuumi (kaimi) istuta, sõs sõvä uisa ja marjaga lehe ärä.
231. Ku Peitripäevöl uisu rihma sadab, saab äste sõime. —
232. Ku ärä kvolu kuum (lehm voi obene jm.) mõtsa viijäs, ja pää põlvja poole panna, sõs ei puttu linnu mitte temäle.
233. Kes uisa ärä kapsb minnä ja ära ei kapa, selle pääle om juma! ütsä üüd päevä rehane.

234. Pääle sõula jää ei rikku enamp vraft. Ku sula maa pääle lumi tuleb, sõs nõtab kevädse ange alatse vaesa ärädse ja tõine suri aab rüä uisk vraft.
235. Ku edimene sõula üüe ärmän, sõs om sant rüä äetsmise aig.
236. Ku Wirts järv pühade vael müräb, sõs saab paela kalu kevade.
237. Ku Wirts järv äige pärätu paugab ja müräl kalve, sõs tuleb kuju suri. —
238. Ku Wirts järv paelu ei müra ja paks jää om, sõs tuleb kala kuul.
239. Ku enge rüga läävse ära, sõs viive ka põhu tulu ärä.
240. Ku sõärt määntäp ja kaeri kangutab, sõs om ää mõtsmarja aasta.
241. Ku suu sõrr laulab ja rüä pää vällän, sõs om katika kudu (püük) raka.
242. Ku karjane mõtsbalj (linu nimi) metsätaavat kuulab, sõs om rõõmus karja suri aga ku tiku kavat kuuleb, saab perätu ikke. —

243. Väeb karjane edimeſt kõrta kenna kuival maal, ſes auduva jala ärä.
244. Nõnda kaua ku pada kulelt ärä võetut küll, nõnda kaua inimene veen elab.
245. Ku Külm talve kadaja ärä võtab, ſes om ſuvel paelu mare aigaſt. —
246. Warajane roſin ja illäne talleke om äiä ileles kasvata. —
247. Ku ſündinu roſik paelu müügib, ſii ſurel varsti ärä.
248. Noorelleul tellt paitla kapla om ſikke piſä ſä.
249. Ku iiri paelu villä räuke all, ſes tulel nällä aasta.
250. Kell mehel pikk abe, ſell pikä andko.
251. Kell naeste rahval lehava ſäärema ſe, ſii om lüdärte emä, kell lehja ſii om poege emä.
252. Kell naeſterahval pöönilise ſõrme otſa toime – ſii om ka lüdärte emä.

253. Ku toime-püü (mis peoſpeſän igal inimeſel) tillukſe ja nimetsõrme vahel, ſes ſaab tüleuk noorelt mehele, võs võtab ja ku ema noorelt naeſe, om aga nimetsõrme ja kesksmiſe õrme vahel, ſes ſünnib ſii vana ean. —
254. Ku tuleukal kongſin õrme, ſes ſaab vana meke, ku ſirge, ſes noor meke.
255. Kell käre käſi, ſii ſaab leſe mehe, ehk ku põis, ſes leſenaiſe. —
256. Laiſal inimeſel om lai lagipaik, kuru om musta ſilmä kulmu, pehatſel om weſiſe ſilmä, kell paelu puna, ſell kah ſaatlu paelu paha, kurjal inimeſel om ſälle terär päälagi. —
257. Kellel inimeſel Külm käſi, ſell paelu vaha.
258. Kell paelu tatti latſeſt peräſt, ſelleſt ſaab kark miis. —
259. Kell latſeſt peräſt paelu täie-ſaab, pikas miis.
260. Kell latſel pulka amba ſuka tuleva, ſelleſt ſaab nälläne

261. Ku laits puttu (vara) kõndma lääb, sellest jääb oolik inimene. —

262. Ku laits jaala rõõgib, sellest saab jõe põba ja käsitse inimene.

263. Ku nuurtpaari kirikun maha kuulutas, jõs ei toki noorik mitte kirikus minnä — latsa ikkerä jõs perätus.

264. Ku noorik ädimest kõrda sanna minnu, jõs risanu õbe või vasst raha keresale.

265 Paarin sihte ei toki sanna viijä, jõst on naestel natsikun latse. —

266. Ku sanna keres valmis tellü, jõs pantu tuli koke ahja, jos pidi keres kauva jeisma ja ei saanu vanapoga jääl sannan sihte.

267 etiitu laasten teeta kirvsterä üüskulli või müttä verega, jos ei ole enämp võõsit ülesse ajanu.

268. Ken müttä peon ärä kvolettanu ja jos selle käega obesst selitsanu, selle obesja ole ~~ole~~ sile ja jõun.

269 Naiste rahva jumse pattu ei toki lääs peo tõmmata, jos kannevä jumse pääst maha.

270. Ku vasste pastla ädimest kõrda jalge pant, pidi pos kivi pääl tantsima, jos peava pastla perätu jeismä.

271. Kirikun tei pääl ei toki vaderi kuvas, jos kupeb laits alla.

272. Ku laits alla kupeb, jos peab tuuleaaga pesetama, jos ei tii sevä enämp.

273. Ku uut ahjulinda kõõtetas, ripatas vana konts puttu ahja, jos saave vana tulrüga piil mehele. —

274. Ku puder paast vällä tõstett, ei toki pada tühjõsse jättä, jos tuub tehm piimätä pooja.

275. Naise ei toki paa mann luskagoga kulbist jüüvä, jos eidävä latse jumst.

276. Kulbi pavega ei toki tuld kihutta, jos saab kogemata lüüvä. —

277. Mesterahvas ei tohi pöörüst laskku, sõs
eesup mõtsa ärä.
278. Ku noorterahvas pöörüst lakkub, sõs kõsu-
ra pikä käbärä jurest.
279. Kalge jurstega latsi ei tohi pada ruisu, sõs
läärä puttu jurest mustast.
280. Paa kaabe on laste nõttu pohi.
281. Kes tuld paala puhkab, sii kasib ella.
282. Õrsti paala ei tohi tuld puhata, sõs kerä
orsti purust; käki paala ei tohi puhata,
sõs keerä käki põlja.
283. Naese ei tohi vii nõuu (pongi kumbe ja s.) isttu,
sõs kuskra latsi alla. —
284. Tütrükku ei tohi tanu saada pähä panna,
sõs läärä ülle nätte. —
285. Sõõgi laud peab puttu ära koristama, muidu
ei lää kosilase kunagi ärä.
286. Õlle ~~kee~~ seidet ei tohi lauta, kullikmile õlgi
ette antas, kinni jättä, sõs on lehmä
poja saaman. —

287. Ku lammas ärä mõrt ja valla lastas,
ku sõs mõsku ja viil kaits kõrda, vett saab
lambale pääle vi sata käega, sõs tuub
lammas paari ku tulle. —
288. Lammaste vaura perä siisi panmas
perälft pügämisst villa, sõs vaura ei
pelgä külmist. —
289. Ku leräkastja lerä ärä kastan, peab
puttu ko suu ärä mõskma, sõs seisäb
kaura vaenu (silus).
290. Õhtu ei tohi pääd sugida, sõs lääb puttu
pää alliss.
291. Tüterte emä ei tohi õhtu pääd sugida,
sõs saave tüträ kaugelt mehele.
292. Ku suhas ame selgä oetas, sõs peab
piis puttu kinni panema, sõs seisäb
kaera vaenu.
293. Kalapüünd jä ei tohi kala silmä süüvä,
sõs ei ole temäl kala õnne.
294. Kõrra tegijaga ei tohi könelda, sõs sii
mõrd ei püüvä kalu. —

295. Kes esimest korda noodale läeb sellele pillastas suurte puie ja lauva tükiga järgi, sõs tuub õsti suure kala. –

296. Kala püüdmisse mann ei või kurja nimeta, sõs piskub püünde purstagi õrä.

297 Kes ängele läeb keerut kolm korda järve peremi ümber kimbuga ümber pää peri pääva, sõs oli aa kala õnn.

298. Ku ünge august õste kala sai, sõs sedäs ümber augu jää pääl, koraxjala kontsaga raotu pääva kolm rakast (rõngast), sõs jäävi kala sinna paegale.

299. Õngega vallä väet kalu ei tohtiq lugeva.

300. Ku kolm korda tuuraga jää ala auku jurgati, sõs es võta suur ka änge ärä.

301 Püüst püämä aksa puuom ää västse varrese, ei tohi väpsäp ega kõrd õigeste. –

302. Luuraga ei tohi jalgu pühki, sõs ei saa selliselt enämp raderit. –

303. Kes kogemata tõisele kontsa pääle astub, nii saava omatsese. –

304. Tulle ei tohi püllätä, sõs läävе moka kärnä.

305. Kinnaga ei tohi juuva, sõs läeb taas aisma. –

306. Ku kammas poja ärä pääb, peab kaski näitama, sõs võtab jälle omase.

307. Ku paari rahvas ilma lasteta, sõs peab karu sängi viitama. –

308. Ku tare valmis, lüüväs päälmise läve päku küllätt laast ärä ja viisatas ahju, sõs om tare lahe.

309. Seda puud ei tohtiq tare juna panna kellel püst püämä aks, sõs palab tare ärä.

310. Uude tarre viitt tuli läbi lähna augu tõkla või tukiga, sõs ollu tare lahe.

311 Pikk lüüd puud es tohi koda tuuva, ega palutta, sõs tei piken kahju. –

312. Kes õbet oma ümber ümmer kantan, sellest kuri ei nakanu.

?

313. Amet nõgeltes ei tohi süüvä, sõs ame sõgelap
314. Ku üüsõ kadajapu või pihlapuno kepsp
kõhen, sõs ei tule kuri ligi. –
315. Kübärt ei tohi käe otsas seeleta, sõs
nakab pääd valutama.
316 Tuuli ei tohi maha lükätä, sõs kvolep
emä ärä.
317. Reha ei tohi seleti maha visata, sõs
tulep sikma sassama.
318 Läbi akna ei tohi tule kakja vaadata,
sõs sünnib omal tulekakja.
319. Ahitsõ suuga ei tohi jõllä minnä, sõs
ainu petäväd ärä.
320. Ku koegi minnäs, ku noesto rahvas vasto
tulep, sõs om sitt õnn, ku mesto rahvas
vasto tulep, sõs om ää õnn.
321 Ku enne suut morsen suu vii pääle
pohatas, sõs ei nakka viist aigus külgi.
322. Ku surnuga minnäs, ku sõs noesto rahvas
vasto tulep, saab noesto surnut, ku meisto
rahvas, sõs saab meisto surnut. –

323. Ku matusõ obõsa matonaft kodu tulevas,
ja väkkema eidäväd, ku pää kiriku poole,
sõs saab puttu jõlle matusõt, ku na pää
mõtsa poole panevas, sõs om eläjä kaulu.
324. Elaesõ ei tohi õhtu puud raiju, sõs latsikesvas
325. Kes uudi munni ärä süüb, sõlle amba
ori näreiväd kitsi aigust.
326. Ku katusõ katja ehmesõ räästasikku pääle
kuksõp, sõs ei kõsu varesõ sõvä katust.
327. Ku kaks kaija kuksõp, sõs ei tule kaija vetti.
328. Ku miis ärä kaolep ja sü lõskmoene puttu
mehele tahab saija, sõs peab nuipõõva,
kellegä matma lääl, surnu pääle panema
ja jäält võtma ja ehtma, sõs jaol puttu
mehele.
329. Ku sitt laudast võllä veeti, panti nõgesõ
põõsas kesel lauta ja kopiik raha, sõlle
sõs es tule õnnetus lauta.
330. Ku eläjäga laadab minti, sõs rapulaat
murelaji, või ka peaga mulva eläjäle
selgä, sõs oli paelu ostjat. –

331. Ku ernit läbi parde maha kistes, sis kasvave ernile nakla sisse.
332. Kaali isst ei tohi „aituma“ anda, sis kasvab naelale „aituma“ sisse.
333. „Naeste rahvas“ ei tohi kaali pündvesst üle astu, sis kasvava kaali lõhki.
334. Ku tüü lõpetetut, sis antas tüürüste selle eest kes vastu õiglab, ei õiga aga kennige vastu, sis jääpä selleke endele kes anda takkis.
335. Ku oma inimene terestab, sis ritsikka siginäpä pealu.
336. Peedru jähu ei tohi katterüste lasta — täis lasta ja täine pöörüsta — sis läävä ohjaelis nakkema.
337. Süümise ajal ei tohi külä inimene ära minnä, sis saab kodun pijeta.
338. Ku külä inimesel oma tuud leibä süvä antas, sis on temal aa lamba õnn.
339. Surnule ei tohi villast rõõvast ümmer panna, sis viib lamba õnne ärä.

340. Ku tõise mäe ninda tõise kätte aadi, sis om sitt õnn.
341. Koonit punga ei tohi lehmä lüüvä, sis kuiv lehm punast.
342. Rõõvaga ei tohi vastast lüüvä, sis nakkava varka rõõvast süümä.
343. Jalaga ei või pillu lükätä, sis pälep lammas poja ärä.
344. Süri päevän es tohi kalistä, ega ~~ei~~ auke maa sisse tetta, sis tiib piken kuja.
345. Ku nellälehega pistekein kurajala kondsa alla pannas, sis saab nägemata asja ärä võtta.
346. Ku ätsänä teragä erne kõder peigmehe ja noorikna saani pannas, sis ei võtta obesa saani pevrä.
347. Kes üle ahju luuva või roob i astab, sell tiib pesse äbi.
348. Noosse ei tohi pölle paranda, sis läävä tühe ülekätte.

349. Ku leibä ahju pannas, jos peara tare
ussõ kinni olema, muidu siiräd nällä-
latsõ leräd tulu õrä.
350. Ku leräd ahjun läbi lõõrä, jos koolel
leräjegijä õrõde.
351. Kes pisti leräle ahju pannes pääle ei kui,
sell leräd tulu läät tuulõ.
352. Kes jalago tõist lüül, sellel kaarab jalg
auvast vällä.
353. Üi lammas kes und kõest valla pääsõs
üi sõginaõs perätu.
354. Ku pulli lehmäl perän jõlgeve, jos
jõäre tagasi; ku partlo konts või
siisräräk lehmäle kaala pannas.
355. Ku und karja käel murdmas, jos kõä-
netas, pori pääl, kos jõlg nättä, lapsjuga
jõlg ümmer ja lüüväs raudnagel jälle
sisi, jos ei tule ta enämpo karja.
356. Kes kivõdo edimesõt kõrda kündmäst kodu
tulõb, sell sõpatas kõll yelt jelgä, jos om
tema nink ja ei karda jelgä põld rihma.

357. Ku kukija nakati sedämä, jos vijaks pää-
malga ja kirjuke ainu mõisa poole maha
ja ütelti: „ehõisa minge kaija kukja,
ehõisa kõpratõbi."
358. Ku tütruk kõigs enemalt valmis kukja
lava pääle ainu panek, jos om lehm
rasina talvo, ku mesterahvas panek
jos om ärg rasikas.
359. Kõrt pual juvine põõni päevä tuul, sinna
poole minnäs kukja otsast maha,
jos es ole kukjal pääkäkš. —
360. Ku kukja kiritaja kukjale üüksi üüle
aab, jos ei putu tuliänd kukjaesse.
361. Ku uune edimesõt palki raiden tuli
vällä kargab, jos palab jii oone õrä.
362. Ku edimene palk, mis tare ehitamise
jaoi maha raijutas, tare läne pääle
pakuse pannas, jos om lähe tare.
363. Ku vastane rõõvas edimesõt kõrd jelgä
aetas, jos pääbelitas ja ütelles: „Kiip
pääp, paikmulle, auk sulle."

361. Ku Külüjä itsma olsa külümäväl unetaps, sis Kvolep Külüjä esi ärä.

365. Ku sõnne küüsi ärä lõigati, sis laste üle reesi ihu pukus.[2] (Kuula järele üttles üks vanake, et ku üle õbe, küüsi pakulastas, sis ei saava enämp vanaspiggan sõält omale nakki sinni teha, aga eli esi ka sõä juures Kakerahel).

367. Kes kirpu ei tapa, sesä kirp na ei süü.

368. Ku kõi inimesel sellõn, saab ärä äärsita, ku sitsi tüki kinni püündäisi püüsi panna ja vastu tuult lastas, sis läävi sell külgi tagasi, kus na selgä pani.

369. Ku laadalt uus eläi Kodu tuudi, panti eläsäõbe sulg ännä jõhvite sisi; sis ei ole nakanu Kake sõna.

370. Ku kevade karjane edimesst Kõrda karjast sõdu tuli, viskas kepsi laeva Katusa pääle, mitu Kõrva kepsp maha tuli; situ Kõrda sai ta sinel tappa.

371. Pikkasi jalga ei tohtnut pastalt panna, sis minnu pastla pallu Kakis.

372. Kas valgit pitsi juustit kahtton, sis pisänu välgi abesa Kuseja pääd mõtsma.

373. Kell juusi ärä lõigati, sis minnu vällä vaatama, ku ta obest näännu, sis Kapsu (jälle) pitsä juusi, ku ta sija kigi ennemalt näännu, sis lühikesi. —

374. Uuvel aastal tuuk peremees esi kaejusi suusi, pänek õbe sõrmusa sisi, sis om kigel silmä tenu.

375. Peenaene peab u. aastal õbe sirema sisi Kanu suütma, sis muruva ütte pesjä.

376. Peremüs peab uus aasta üül kikk nurme läbi käima, kaesa tagasi pidi kaalan ja akju kuut korajala küllen, sis tullap ohaku ja kuste ärädi.

377. Ku vanaaasta õhtu aknast või ussi pilust sisi vahiti, ilma kikede läädmätä ja taesa pakupidi kaalan, sis näitt ärä kes ära kuole, sell ollu surma nägu.

378. Ku tütrak vanaaasta õhtu alasti jannan
püigleft vaatab, sis näeb oma nooremehe ära.
379. Rumeiis peab uuvel aastal kige päält kirikust
kosu tulema, sis om kah tüüga kige eken.
380. Uuve aasta ommiku pirtsava oja kangä
läbi jalge, ku kangä mikk usi poole, sis
lääb päält talalt ära, ku konts usi poole,
sis jääb sinna.
381. Uuvaasta ommiku joosva tütruku võitu
lauda manu, kes kige ennemalt sinna
jaab ja oma sarvest kinni saab võtta,
sii saab kige päält mehele.
382. Uuve aasta ommiku toova tütruku sülge
agu riidest tarre ja loeva ära, ku aa
paarin, sis saava sel aastal mehed.
383. Tütruk ei tohi vanaaasta õhtu vihtmast
tullen mitte riisi kinni panna, sis
läävä ruttu vanasse.
384. Wanaaasta õhtu peava usse akna kinni
olema, muidu tulevva tondi tarre ja ei
jaa vana tütruku mehele.

385. Ku uuvaasta ja kolmekuninga vahel ~~vaarit~~
rõõvit mõrtas, sis vasvava ää kiudse
lina ja om ää velge rõõva.
386. Tütrak ei tohi tare läve pääle istu,
sis jääve vasilase naugese.
387. Ku mehel suure sarbla kõrvan sii varras
suure strarbast pikemp om, sis saab
naese, kes temäst üle om.
388. Ku uisk püsti rauvase aetas ja sellä
püsiga sis lindu lastas, sis aab sii
linnu leha inimese vasvatsese; nõnda
samma aab na sii hala inimese rauva,
mis sellä väsinga om liüd, kellega enne
uisk ära om tapet.
389. Ku uisk üle üüse lasti joosta ja
sii üüse riia kõiguse aeal üüle jaant,
sis es jää selg aigese.
390. Ku tiirä salve päänti, sis tehti riist
kohe villäle pääle, sis es saa tuleänd ära nüjä.
391. Suka kudamise munn es tohi süüvä,
sis tekeva sukal tõsi (sõõdeke) sisse.

392. Kiel inimesel suure kõrvaleke, si on ellez
Kell väikse kõrvaleke si on kelle inimene.

393. Ku Kangas üles aetas telge pääle, sis sipatas
Kääniskaigas, rullu uspist vällä, sis saab
Kangas kullu maha koet.

394. Ku Kangast kudama nakatas ja edimene
lõng siis sipat, sis õigatas ja peab si
Kedä õigatas rullu üks ainus kõrd „jah"
sanlu öikama, sis on ää kuge Kangas.

395. Ku Kangas maha koet, sis peab rullu
telge olune pulstas pühitama ja pühke
vällä sipaten ütlema: Kuirkus Soistkele,
sirkus meile.

396. Läbi telge ei või Kanga kudajale süüki
anda, sis lõnga kaknewa.

397. Süümise aal ei tohi kedrõlä, sis
Keerutab kõllu kinni.

398. Ku uuetu järve vürde sipäs ja siga sanlu
tuleb, sis ei saa sell kuradel kalu, lõhub pallalt
(nuiast)

399. Muna paala ei tohi tuld pohata, sis
Kuera muna lõhki. —

400. Sebi paala ei tohi tuld pohata, sis läät
pada ülc

401. Ku süsi paan kiik, sis ei tohi kuitkumis
sääl külc saab rabane süsi.

402. Lõkkaga ei tohi seale jahu sipäs, sis läät
siga suurmüsi ja nõnda samma ka obe-
sele, sis võrub obene karva sellääst maha.

403. Ku edimest kõrda nuust lehmä müsetas,
sis peab läbi sõrmutsa müsetama, sis
müsäsä nisa kokku nõu sisse (mitte laiali).

404. Ku varkat aidusse tõistetas, kes sasike pää
ülcval sipab sis, si on ää kerve ülcs kaevata.

405. Ari muue peab kindaga ari alt ära
tuuma ja kindaga ala panema, ku
aedma panna, sis aeb teile muna
välla. —

(Sevolele.)

Tarvastus 3 Jaanuaril 1891

J. Ungerson.

Tarwastu kihelkonnast.

Saatnud: J. Ungerson.

Saadud: 18 30/III 91.

(4X).

30 MAR 1891

IV

Wana seaku
(järg)

406. Kuljujal peab kadajane takk olema
itsmit vedädä, sõi ei nakka kuri vällä
sõ, ega kaswa mõisa alla.

407. Kui kuljujä mõtsa poolt ilma
olsa kulumädä jätäb, sõi om elajä
kuulu nasta.

408. Kui rügä nakati loikama, ku esimesse
peotäis ärä loigati, keerutadi sellega
kolm korda peripäeva ümber pöiä
ja seoti sõi kinni, mida „ussi-kuke“
nimetadi — sõi ei jää rüä loikajat
sellä aigese, ega ei süü ussi vällä.

409. Ku esimesse korda Wanaisat kevadi
kuuldi, visati kolm korda kuker pahk
li ja koputadi 3 korda pöiä pöäle.

jõi es nokka rüga lõigates selg valuta
ma ja es ole pooralu pellätä.

410 Kui rüä laikus ärä oli lõpetet,
jõs võeti sõrbi kokku ja anti ütte
kütuse kätte, sii jäi ütele kohale
seismä ja lõige vesä sirvikuim süred
ümmer, jõs võtt sii kütuse sõrbi
ja rõjas kikk ütte körraga üle
koro-õlu ja esi laul:

Sirise, sirise serbikes
Kolise, kolise körerauda
Sii sõrpi seliti mingu
Kes ei ärä kuulenuse
Kes ei tulle sõrpi otte jõuvab
Sie meest kaasa kalli perä

Kelle sõrp kige otte või naugemale läits
sii äst sii aasta abielusse, kelle sõrp
kige lähemale jäi, sii tuule ärädes,
või läits säält kaugelt ärädes. —

411 Sõrbi saati rüä körraga kikk otte
kokku ja peremiis viis koe ja
pani rüä salve kohale aida lakke
rippuma — sää oiõive villa
tulu ja kasuõive tõine aasta jõs
ää rüäs.

412. „Sirevihk" panti edimes akki
süämäje ja jäeti edimese akki
pöia pöialt panemata, jõs es
lää aki kasuma — ka nakva
süämäl panti sii „sirevihk"
napra oidma.

413. Kui einä niitmese mant süümä
minti ja niitmine järgi jäeti, jõs
luisati ikki kige perän viil pikka
tilt, jõs lamba es määgi kalli-
tamise ajal.

414. Kui einäniitmine ärä lõpetadi,
seati pikatikonna ümmer einä-

nuuft – sõs kasusõve lambeil pitsa villa. –

415. Wiimäne ruga rehvitt ütsk nõnda, et suur pidi saama – sõs oli tõine aasta ää eén.

416. Ruga es tohi riismäda jällä sõs tükk vanapagan ala.

417. Müristamise aal es tohi rua ala vihma varju minnä.

418. Warsa koda panti tare otsa kohal penni pääle ja pidi sääl sõimama sõs es suu uiust sõvä obest.

419. Wiisul es tohi kondsapõlu pisstmäda jättä – sõs tükk vanapagan vahele ja esput mõtse ärädä.

420. Õitsilist pidi vihmariiga kastetama sõs oli ää ere eni.

421. Ihuu sõrmega ei tohi vanambaau poole näidätä, ku väikse sõrmega.

422. Levämõhe pääle ei tohi sellärõõva panna – sõs saab kubja mõest kappa.

423. Ku anispoja pällä aeadi, lasti kolm kõrda läbi ratta ruumme – sõs es pea ütlege raisku saama.

424. Kanapoja lasti edimene kõrd läbi muutavillaga kasuka kõrsse ja sõs kolm kõrda viil läbi ratta ruumme sõs es saa raisku ja kasusõve rutta suuresse. –

425. Põhja tuulega ei tohi kana aedma panna – sõs jääb paelu mädämune.

426. Vooreku kanapoja kasvav ääge rutta suuresse. –

427. Kanaverd ei tohi jalge alla maha visata – sõs läävе jala lõhki. –

428. Ku kuundla- ja jaaka päevä kuul mõtsa laastas – sõs ei tule võrset enämp.

429. Kus meeste kaeju paaga reti seejärel, sõs ei lõpe kajastel reti kunagi otsa
430. Kus kuhi ärä veeti, pant kahar lehtine aga kuhjasarda aeku püsti sõs kosse tõine suri ää ein ja sõs einä tulu. —
431 Ku küttl mõtsan püsti laskes ja ku mõni tõine sõa ei ole kaitan, nes sehaneis olle ja kuss ütelnu:
„Linu mõtsa, karva kokki; sõs ei ole küttl mitte pimet linu mõtte saanu.
432. Küttl ei ole kahlis, ku mõtsa minnu, püsti töistele näisätä. sõs ei ~~ole~~ ole saaki saanud.
433. Lambatapmise, mann tett enne sorkimist kolm pisti võõdsega kaala päält.
434. Ku lambal pää või jalg otsast maha lõigate sõs lüüdi veel kolm korda sinna kulgi. —

435. Ku obesega minema mint, sõs tett enne obese nõna ette korajala kondiga kolm korda pisti — sõs ei ole varastegan saani saanu istu, ega obene ärä rõõsinu.
436. Ku laarile autist päale kallati, püsti päal kaldamise ajal laulelama:
„Meds taar apnema
Külänaese kaklema
Ettaliise urvitsile
Perenaese perskile
Seale juust ja kaerale käpa
Kes juust sei juubnuse päält
Kes maitsep si maha padat."
Sõs läits taar puttu apnema.
437 Ku levätaja levä om ärä kastan, pead levält mõkke pakstult jaku päale rõputama — sõs kasvava latsile pakse juuse.

438. Külaline ei tohi külas süüvem jalga laua ala välja sirutada, sest viib lamba ämme ära.

439 Ku naeste rahvas leväkärsa sööve, sis kasvavad suure nisa.

440. Ku talve tii kõrgele (taeis) tuiskab, sis saab aia kevä suvi tulema.

441 Waitse otsast ei või tõisele ega latsele kaali anda, sis annab tõisele suurt süüa.

442 Ku lammas poja ära põlgab, peab lambale naeste tanuga või mehe tubäräga pesta pääd tapma sis võtab poisa oida. —

443. Latse ei tohi raamatut segädä, sis ei saa raamatut selgeks.

444. Ku päätaja edimise laka päält äi saab, sis on si kallel pääd otsitas, päätaja pääb võletanu. —

445. Samma ahju ei tohi kitkjulbu ega palla aava puisga nüüdä, sis saava vihtja viriliit. —

446 Ku tüüt koda tullas, ei tohi kapsat särki ütte jällä, sis võsik tõine kõrd kiispääle ärädä.

447 Ku edimest küni (wesinesitsi) näed, sis tulel lattik nelmandal päevä nuttu.

448. Ku küni joba persetpidi kogasin lendävä, sis on joba lattika kuedu müüdäs. —

449. Ku kägu sun kukkub, sis tulel lattik pea nuttu (wiirde).

450 Ku kägu wara välla tulel, sis saab järwest paelu kalu.

451 Ku wihta kettäs, sis ei tohi neid lehti, mis maha pudenewa, ega kontse, mis maha raiutas, ära palutada, waid kõrwaliise kohta pantama.

452. Ku ponk ennäst lennäten selili lüüb ja röverdi lendäp, jõs tuleb saane ilm.
453. Ku räitis leibälõigaten sisse tükile, jõs om sillel kellele leiba lõigatas, ää tab levä imw (nälläne).
454. Taari ei tohi lõise päale purtsada, jõs lääb taar rutu refitsese.
455. Reuläkkja ei tohi kärvest rõsata, jõs puw suitsers (suitsutawa tarwa) ja kärri önnetus (haaba).
458. Küläline ei tohi sängi were päale istu, jõs panek oma ene sängi.
459. Kirikus röövit ei tohi sängi päale panna, jõs jääb kirikun suikma.
460. Ku lõoke noorekuw seken wällä tulelb, jõs om külm kewade ja pilu suwi. —

461. Röövast ei tohi sellän paranda, jõs ei ole röövat enamp tämet.
462. Tütruklaits ei tohi röövast sellän paranda, jõs jääb wanas tütrukus.
463. Ku noene mehe nimetis warbast wee wällä saab kaski, jõs saab mehest üle.
464. Ku kuuudakuw kolmandamal öhtul näitäp, aga neljändämal ja wiendamal öhtul peräst kuumist emämp ei näita, et küll selge ilm om, jõs wõtab külm sügüsi wällä ärada.
465. Ku külaline kullä lääb ja ku sääl kangast allamakatas kudama, jõs om temäl alla elu ürgues, aga ku kangas lepetil, jõs om pöörä lähitsel.
466. Ku lehaheiten päewä paistap, jõs om ää rüätegemine.
467. Tare läwe päal ei tohi raiju, jõs nokal kõwa päha.

468. Sea leha ei tohi levä pääl löigata ega küüvä, sõs sangive sea oraft.
469. Pühäpäevöil ei tohi rõõvaft kellta ega paranda - sellpõõval ei ole sõs lämiet. -
470. Tsevade ei tohi jmesit vällä maha võsata, lõnna kannave ümmer, sõs nakab pää valutama.
471. Kudsat ei tohi seliti varna panna, sõs paejune üre villäkotte kaldüle
472. Tsu lõnga riisti pääle aetas, ei tohi mitte riisti sisi aoda, sõs tekuve sellel pööval täis sõs. -
473. Äke alutsit üri ei tohi ärä kappa, sõs tii katuse sisi pesäjega raiju katusst kaldü.
474. Kõugu alutsit üri ei tohi kah kappa.?
475. Kolbekivi peab nüüdse ja nurme vahe pääl tiudama, sõs seisäb tuli kauva kolden.

Tõhen. Ülestkirjutud: Jüri Ungerson - Mari Ungerson - Mari Reichmann ja Esra Tõlp suust.

Vana sõnad.

1. Sügüsene maakünd suud maa panu.
2. Uuenuurk võtab leiba, pöllunuurk annab leibä.
3. Vitsa-pähkõm sarem, au käätsküllält saab.
4. Ärä koera kaasast kae, kas ambast.
5. Koera ammast ja latsi persset ei või usku.
6. Vana muneb nakast, lehm nüüsäle suust.
7. Koerja õigel ääl, sõs om ädä aal.
8. Lehm ülval karjamaal, teomiis viinäkoan.
9. Hiirt ei mahu marjamaal, muist pääl ärki karjamaal.

10. Magaja jagu saunas paegale, rehaltaja jagu süüvät ärade.
11. Viits on vehka pohi.
12. Ega vaene vaevaä tunne.
13. Kuulsk tüib puuna jälgesse.
14. Viil ei ole oksa.
15. Kodu saarem ku pidu.
16. Narri müüsk, aga mitte meke müüsk.
17. Abo meke eest, nõna meke nägu.
18. Laps kiits kiitusse, sõs tahab kantsleis.
19. Kevadel kannab põlemiis pumalusellatt, sügüsel tarkuse kallt.
20. Ukkus ajab ujakile, ahnus käimä käpukile.
21. Koeral kuri kohust.
22. Kon kegijat jää nägijat.
23. Mis meele pääl, sii kuke pääle.
24. Kes koera tiib, sii kolki saab.

25. Kaha panek patta käimä.
26. Wihma jäli ja päeva jõkal.
27. Aa tüüsist, puul tüüd.
28. Pilo tunnistab põllumüsst.
29. Narri põlda üits kõrd, põld narrib sii ütsä kõrda.
30. Ahne sea põllule, sõs annab põld süüle.
31. Ku põllumiis põhku müüb, seab sandi kalli selgä.
32. Surel müüristomest vähä, sõs on talve surma mähä.
33. Surmal ei ole sulast.
34. Kesk põld nurnab, tühend osb rahakotti.
35. Wõta vana inimese õpust, ära vana inimest süüat süü.
36. Töbi abestega tuleb, aga ärgega läät.

37. Oma emä mustpuder om parem, ku võõra võileib.
38. Waras jätab rahja heinä, aga tuleb võtab puha.
39. Tell ei ole peherentsäkut, sell ei ole kirikukentsäkut.
40. Ilu ei panda paarse, rauniist ei randa kattalaise.
41. Meha võtab rilla pällalt, kadetud kala meresta.
42. Kelle kattus katkenu, selle põrmand põdenu.
43. Täävi: kannu eest aiad kõrva, aga suu: põna eest ei kohegi.
44. Ega õnnetus mõtsa pueb müüdä ega kõrd ei käi. –
45. Wõlel on lühikse jala.
46. Jutul olga juttu aeg, tüül tüü aeg.

48. Kuida kandnõnda võrse.
49. Ükst enne ega alatsp, ku valgen ei tunne vaeva.
50. Tüü (ameti) ei küsi leibä
50. ehuke om kulla emä.
51. Kuida tüü, nõnda palk.
52. Laisal laisagipoik.
53. Jumal laiska ei toida, ega oletusmat ei aia.
54. Inimene luud tüütegema, lind laulma.
55. Tüterlaits ilma tüütä, käijä ilma jüütäi.
56. Mees ei toida tüüd (ameti), vaid tüü müüst.
57. Sügüsi om suure söömä, kevade kiitki kallis.
58. All nüdäb orja tüüd, laisse lapse tüüd.

59. Jüüs kiidab tegijat.
60. Ei tüüd ägiga, süüd leiba ära.
61. Ehk tänäst tüüd omse varna viska.
62. Kuida tüü, nõnda palk.
63. Kuida Rulu, nõnda Lõikus.
64. Uni ajab ullumaie, magamine marjumaie.
65. Tühjat jõrme otsa, jos leitsat ka jõrme otsast.
66. Uni ei anna unta kunke, magamine maani järki.
67. Oia leibä, aga mitte tüüd.
68. Kuidas leitsat nõnda lääb.
69. Unt ei murra unti.
70. Jõime talu, jõime taar.
71. Jühi tüüb tüli talusse.
72. (Tark saab ärgi aru ullule vähä ajanda).

73. Kes võletab, ei varastab.
74. Kirik ei ole kuld mis ülgab.
75. Ega (igaüks) mari ei ole maasikt.
76. Kahjul ei ole kellä Raalan.
77. Kellega narrati, pisarid lõpeti.
78. Suur pala aab suu lõhki.
79. Parem palaks leiba, ku palka sõna.
80. Süsi õhutab sütt.
81. Üi tägeb ääd, või Raitse kõhna karja.
82. Terav Rõnnes läävästab kivi.
83. Kes kahju kardab, sii õnne ei läävä.
84. Kes valega autab, sii valega neelätäb.
85. Parem suud muna, ku tühi kuur.
86. Parem ahju pääl, ku aija pääl.
87. Parem suutäis soolast, ku mavatäis maget.
88. Tää ei anna äbenda.

89. Parem puud mune äärgä, ku nuum härg pahega.
90. Parem paelu paha, ku veidike vcha.
91. Parem auuga surra, ku äbéga elässä.
92. Kes könalap sii kulväp, kes kuulap sii loikap.
93. Tühjäst tuleb tuli, näljäst näru.
94. Ollul sõna uelte pääl, kargal ammaste taga.
95. Ühele kuke, tõisele muke.
96. Enämp keläs nõuga, ku jõuga.
97. Ei tali tule ähega, ega läkä kattega.
98. Ei puust kellä pulme, ega äijatelläp aupäeu.
99. Läeb tütär koasta, sõs läeb ka tüü koasta. —
100. Kelle enge nällän, selle põld põdur.
101. Näue aitap näist, nõu obest.
102. Ää seistä, ega kuri sarvaka.
103. Kelle jalg lampap, selle tüü limpap.
104. Ebi aitast vari sõrgust.
105. Kus sõe sukun, si sõe perse.
106. Kel koeta kumardap, sii ega suutap.
107. Õige õlma ei nakkta üitsägi.
108. Puu tullen tõisi ädä, äija tullan tõisi äigut. —
109. (Egaulti) Egaüits on oma önne sepp.
110. Küis saajan oben sõrgun.
111. Kärk sügüsi ei ole salve täitjä.
112. Wäli vällän, ei ole sül kokkun.
113. Kuér oast ahke lehmä üest, nälmane jätäb muistale.
114. Üträ otra, enne saani kiirä.
115. Olge päev kui pärn ähtu tuleb ühti oma äega.

116. Ku käs sõnnikuga, sõs sun saijaga
117. Vikmatte Juristepuhä, rasvatse Jõulupuhä.
118. Rüga tii tuhka, tõug lompi.
119. Kuda põld, nõnda naaris.
120. Late põld puhata, sõs annab põld leibä.
121. Oras ei ole vüil salven.
122. Kevädel vesi tork, sügüsi rumal.
123. Kevädel kukkus adra põllule ja linnu laulule.
124. Kuda kalj, nõnda suvi.
125. Paastuleuni lugeb ükki kanga.
126. Ükk kõrr vihmase perätt kuuntlä-päeva kohta.
127. Uuskuu uure elma.
128. Virk virgub vüis kõrda, maitse ei lüü maatägi.
129. Obest oia kut velle, aga see ku varast.

130. Kos põrn maatt lahtup.
131. Kullä jääb küläsüüs.
132. Perulehmä püün ja ülekohtune vara.
133. Tuutuke vara ja surnu pera.
134. Sikk kannab seidi, eläel ei ole elnigi naalan.
135. Vikmalatse ikkes, põisa latse naarast.
136. Kana inimese jä ull laiks.
137. Kaval 9me mehe jõud ja üks mehe aru, sentäl üks mehe jõud ja üts mehe aru.
138. Kill jänu sell jäla.
139. Ehäs tagat tulep tagasi, aga ä mõtla tagat ei enämp.
140. Parem ema rõõva lämi, ku peremehe tüü lämi.
141. Kuda kand, nõnda kasu.
142. Kõbi ei kukkus kannust kaugele.
143. Kos raibe ~~kõrna~~ jäal lendäse ükki ponga.

144. Kes kannatab sii kaua eläb.
145. Kerädene regi ja sügüsine vanger.
146. Talvel kulki kuüne, suvel sõs (hundi) amba.
147. Kalainiis koidab ikki kaski.
148. Ükint süüb loet lamba.
149. Küll magajal und ja tegéjal tüid.
150 Park tüib tare, ull uristab uste.
151. Paremp kare kontsan, ku vill sarban.
152. Kaski kuke otsa tõbi, koera kuke otsan rohi.
153. Ehidä paremp palake, seda suurem suutäis.
154. Orja oheloög pikk, tõs kjä kasi käbe.
155. Vellatse veha ja pahkloh palaw (ei parana).
156. Paremp oida kui ojata.

157. Paremp kartta ku kattsa.
158. Ütsäse saa abi, ega võrgatt varju.
159. Peremehe silm ja orja uul (hool).
160. Süü: süüb tüü kahest, silettses villa sõllult.
161. Kes engisi e koida selle pöld ei sõi.
162. Ehis koüs kõtt tääb, mis tühjäle roja.
163. Kelle vili viibune, selle salve sammalsanu.
164. Küvõst ei saa leibä, ega sarist säja.
165. Kes mütte karja koetsip, sii mütte magu matsek.
166. Säne pakk tahab jämet varja.
167. Kos ootetus, sääl önnetus.
168. Warajane vangutap pääd illäne ratsip persest.
169 Voores luuk oigub jälle
170. Ootku oigal martja kahetsep.
171 Kos suutsu sääl suuja.
172. Ära sue kinni, sis joosep süä tühjat.

173. Lehane küll loikab kuulsa kaela.
174. Suu eken meesi, tagasella vesi.
175. Oma viksa pesevare valuste.
176. Sõna piitsab, sõna päästab.
177. Kes kibedat ei kannata, see magusat ei maitse.
178. Tasane käib targu, madal märgu.
179. Torm murrab ikki kange puu.
180. Suu on südämä mõõt.
181. Kes antust ei anna, see aidast kah ei anna.
182. Vaarajane vasik pesantaja.
183. Ehitä kübemperäle, sest armsamp laitta.
184. Ega kahel karja ei ole.
185. Kiletsal viisa eng, õnnetu kauva elab.
186. Orjast saab asaandja, perepojast popsikene.
187. Kelle jalg tatsatab, selle suu matsutab.

188. Kahapäkkes enge akkus.
189. Ukkus käib enne langemist.
190. Kes püübumiis, peab aasta taget olema.
191. Ehitsa töistelt nõuvad, pead töistele tegema.
192. Ega karjatse kasu karpi ei panna.
193. Ega maitmaja ei pea, ega suud sest ei söövä. —
194. Püüju pöörest pipentaja, tühi pöövast tüdintaja. —
195. Kuida linn nõnda laul.
196. Palakiiri salvab adra.
197. Ega põld põuda ei pöö.
198. Mitta laksi uppa enämp inimesi kui merre.
199. Ega mattäs vüil mõõgi ei ole.
200. Ega suud kittoksa latva ei saa olla.
201. Ega õun usest e viira.
202. Küll nalraäär nällä näeb.
203. Sio süüb piima peetuse kaas kauva oituse.

204. Waga ei kanda, õige ei wäärib.
205. Pikk pilw must, kurja kulm kortsun.
206 Wõlja näpu päält lüüb egaüks, kelle
sun päält ei lue kenngi.
207. Maan on maja lukk.
208 Ra tettu pellapalla, kaura tettu
kaunikene.
209. Kirik pilb üks kõrda, laiск walkistab
Kõrraga.
210 Parem jalawaer, ku wäewaer.
211 Pen nõtsib õntsa, änd ämmärsa.
212. Põõa oben pikult püsta.

Tähen. Ülestärjutus: Selnimetus neljas ~~jagu~~ ja
päält selle püil Mall Toss, Mall
Kuentus ja Epp Ungerson sunst.

II
järg

Mall Toss sunst (23 a. n).

1

Noorikake noorekene
Saad sa äijä kodusse
Saad sa ämmä kodasse
Sra maillemagatenna
Ega sueçu sulgetenna
Et saad äijäle äbisse
Et saad ämmäle ädasse
Suura kontsatse konista
Tare jühkmes jühkisera.
Ole sirgasüsi lasta
Ole äige õnne lasta
Kust sa kuulet äijäst kurja
Ku sa kuulet ämmast kurja
Või nõed kõndatest sehad
Pena palgelt paistuvata
Kurja kulmu kortsuvata

Pane pälle pööna alla
Pane kõrdi küüdärsasse
Kos ei wõtta wiha wüst-
Aruta ei alba wüst.

2.

Oh mo õde ime ilus
Kasuõde Mallit, kaunis
Oh mo õde mure moral
Murumaal mundele
Eé tall sellän silke süsi
Ei tall kõen kiitsi kintset
Kaalen kaale kaalarätti
Tall on maalan elde elme
Elde elme malli kandme
Mis ei nakke nahkaleña
Mis ei murdu murdeenna.
Oh mo ode ime ilus

Kasuõde kallis kaunis
Kassis ku kala meresse
Lallik laia lainetesse
Puuk puhtasse riisse
Kassis kaske kesketta
Kulla kuuskede kohalla
Sini tammede tagaj
Saare salgu keskella
Pikä puude vilusse
Waalu varede vahella.

3.

Tulge, tulge tuvikesed
Aetke aida anikesed
Meil om aijan ameputä
Aija peren peime pütä
Aija liig lenakanga
Meil om aijan anipuuda
Aija nukan niinepuuda
Aija taga kaneepuuda

Meil saab metsa meistel püü
Kärge kuulalõ kõõrida.

4.

Kuivet nii puu põlitse
Kuuse kulla kuoreliss
Kase kalli kassvaliss
Lehtra laija Lahesse
Oksa ullu akkesse
Tüve vaesta valatu
Siiä kuulsa kuulalista
Ei meid paija Soomõ kiiva
Ega tümbi Tündre kiivet
Wõta ei wõõra saeva
Waalu kase nii valussa
Kase vitsa vehatse
Kase oksa ~~akke~~ ohakuse
Lõõva selgä seisvä jälle
Lõõva kulmue kuhla jälle

5.

Kuule kulla sõtsikene
Mis om kasu kaosasta
Meele ää või meheste
Pikk si tunneb püüsä ussi
Olanuka nuudi ussi.
Sun tall pillu viina poole
Mõna tall kõverdi kõrtsi poole
Waatap vana varke taksi
Waatap kõrtsi kannu põhja
Tulep sõi kõrtsist kadunje
Tulep nu tuli taresse
Sadap nu sääs sängüse
Tuba sõi tule valula
Tare tantsib irmulla,
Ahju tulba leõvä tulva
Kiskap ta mütsi müüride
Kiskap amme ahju pääle
Kinda keset põrmandal.
Peab sõi kaasa kaõma
Maarja maasta Rogema
Kui ei koga kohesa
Wõtta ei marja maasta
Tuub sõi tammitse taresse
Tuub sõi toomitse toosse
Kase kare kamberesse
Wõlab piitsa piivältä
Wana ruuska poovi alta
Annab annab pikut pihta
Pikat pihta suri selgä
Lappi labaluisa mõõda
Jäävä selgä seisvä jälle
Kõvaseb vaevu jälle.

6

Küll sull esä ilmarikas
Ema siidib seatse
Sõsara saarekala
Mello tuhantukantilla
Tulep surma sunimüsta

Lõgenesp siis lõõgžimüista
Paada ei saaka nõijale
Ööltä ilmaelajale
Mehe jääb sos ääpiskaus
Emäs jeotu süsikse
Sõpra saa rehada
Kelle tahad: tutranti
Mehe jääb elmaspiskaus
Ilma piskus engi saakus
Ei piskas pahes spanda
Tuuning kulda ei maeta
Auda ei anda ke õlata
Mani ei spanda mammaveta

7

Wana poisi valu poisi
Mutta kulmu kurja poisi
Wiiti müürile magacha
Lauti laijale Lamama

Panti paella paralt
Leni ku tõlda tõrvat
Wana vangest roadati
Leni kuspatast pesnat
Patta punnas pesviki.
Sos ma viiti kiikk Kiruse
Aeti kiikkuteju tuusk:
Kiis sai wana viisu iista
Kalfa kalfa saare iiste
Sada sandi saapa iista
Tuhat tuhk argi iista.

9

Tuusk kulla sõlgikene
Küll sa kulles kui ma kukkus
Sõnes või pinnu pääle
Elgekil vaese pääle
Kõtukele kõrde pääle.
Mul nii sääk iista sista

Kulda kurku kuiwast puista
Tahab sii õisu ülata
Tahab sii kõrtsi kõwasa
Annas, annas ükenes
Annas sedä ülata.
Kos on wesse watku pääle
Kos on küünär kiju pääle
Sos ma laalas ükenes.

Ku ma nakka kukkumaie
Ku ma nakkan laulemaie
Tulek sõs külä kuulmaie
Walda wiisi waatamaie.
Mehe ni astwa eija pääle
Poisi ni pumeieda pääle.
Kulle kos kukuk kulda linda
Kulle kos laulab laane linda
Sõseb ääldä äiäd linda
Sell om sääl wiil enneiss
Kurku muiste muinalss.

Sii ei ole minu sääl
Sii om minu ällu sääl
Ainu tolle annan auwa sõtja
Kiiwust kanna kalmuisse
Kes aina sääl siista puista
Kulda kurku kuiwast puista
Taime katra tuumatesta

9

Ku ma küünsin küüsiga
Asain sagu sallaga
Suu wiil õiskas õunesisa
Kiil wiil kiskus kiiwusisa
5. Ku ma äesti äiäd maesa
Asisin neid aumaesa
Panin ma ohja kaalale
Pistsin ma pissä sõõle.
Sõime sorksit sukaastä
Selmä saltset wasakaista

Tuli kubjas kurjutenna
Tuli killes kirutenna
Otsis tüli küüsta
Meel paha põlluta
Siin on vagu vaatavalla
Turvar turu tundavalla
Siin viil kaeva kastreinä
Ükülis'ase künäämäta
Ei sa sorgit surusukka
Tambid talve tallakuta

10.

Tule vällä päevärke
Ma anna pälfi leibä
Pääle pälfi otsakse.
Tule vällä päevärke
Ma anna karbi päimi
Pääle karbi käitspäime
Tulens vällä päevärke,
Ma anna tümsu lehade
Pääle tümsu tükis nese
Tulens vällä päevärke.

11

Kuuts, kuuts kullike
Haats naats nabrake
Konnes kulli pesäine
Kulli pesä mõtsa kuusse otsa
Konnes sii kuuskes.
Wanamiis roes kuuseke
Konnes sii vanamiis
Wana miis põllu piindre all
Konnes sii piindreke
Kona sobits piindreke
Konnes sii kanake
Kana lennäs ruugu
Konnes ~~ruuge~~ sii ruukke
Wikat niitis ruukse

Konnes sii ninatike
Wikat karas kandu
Konnes sii kannake
Karu kükkus kannuse
Konnes sii karuke
Karu üpäs üle mere
Konnes sii mereke
Musstarg jõõr mereke
Konnes sii musstarg
Musstarg laudan loa otsa
Konnes sii laudake
Tuli palut laudake
Konnes ~~kabis~~ sii kukke
Tuli läits tuulen taevaje.

12.

Ehis mä leija või leinäta
Katel käel või kahetsa
Ei mull muret mulla pääle
Nuri jemiste murne pääle
Weha ei wiije willä pääle:
Joba pügä sii pinnuni
Oora oras jo sellentaje
Kaara oras rattal maada
Wiije kupeste ka kubman
Ennes ehib püdsella
Ei või nurada nurmella
Ellä töista einämaala
Kahetsa või karjamaala
Kapeste ka rehaman
Kurutab kenäste pääda
Kaali lehe nii lehare
Kaali jeure jünnikese
Kaneje katab jo kanada
Katab või kana kaelgjatta
Warjab killuksi tiibura
Kurja kulli küüdsiista
Paha lennu paelusta.
Ehis jos leija mahinäta
Katel käel või kahetsa.

13.

Ehis mä laula latsista.
Kukkursoi kurvalinnesta
Oma meelest pahasse
Südamessa aigeesse
Ehuell jo muisto mulda pan
Ehuell jo oma auda panta
Sääl on sõnne sõtsi süüdi
Wasa või selle vallaleti
Ehis mäs laula leinalinn
Või ma kukku kurvalinn
Oma meelest pahasse
Südamessa aigeesse. —
Antis mull oli armas poiga
Sõge süüres Wenemaal
Türki, tüüdä tegemaie
Türgi pahvaost rasvitama
Türki sultand surmamaie
Surmas suure sultani
Wiikas türni Türgi maha
Türni või Türginaesse.
Andsaste pojakene
Oli pahas poisikene
Sõitnah süüres Wenemaale
Sõge kah pugus Prolamaale
Wene vangeat vaatamaie
Poola poisti kirjutama.
Ehis mäs laula või latsista
Kukku või kurvasta linnesta
Oma meelest pahasse
Südamessa aigeesse

14.

Nüüd, nüüd viikatikse
Nüüd maha maraneinä
Kääna naari kastieinä
Löika maha loigeeinä
Kääri müüri müüdieinä,
Ek saat Ahijele magada
Annek aset või alusta
Sõeja Ahija mätta pääle
Roba rombast rahele
Suure süngäde sülesse.

15

Wõtti ulku kurri poole
Wõtti marsi ehalt poole
Surva suure sulti poole
Antsi süüvä sülditeke
Panti lauval lambateke
Lauva pääle päitsuteke
Wõtti või mina ütelda:
Ei süü mina sülditeke
Ei süü mina lauvalt lambateke
Lauva päält või päitsuteke
Sõge ehi sülditeke
Laaugo süsi lambateke
Andke mull rahu raskateke
Andke kuuma kukeleke.
Tooge või viel konnaotsale
Kui on vasse vatku pääle
Vasse vatku kuuniale kirju
Või süü mina sest süüdi
Kõn mina võtku kõrvalõta
Ei või varda rahelusta
Pelgä noija nõidumista.

Gärgneb.

Tarvastus
27 Märtsil 1891

J. Ungerson

Saadud 18 26/III 90.

Las minun olla orjakeine pag. 667
Põusta tammè tõhwakeine
Kaswa karja witjakeine
Maasta tõuku marjakeine
Ehti eller heinakeine
Kurta kullar kuppukeine
Las minun lauda laugo jome
Kuigatse ubina jome
Põiste jomende jiana
Ma ole jelge willa jome
Sõsar mul jõnade jeppa
Weli wiisi weretaja
Ema hõle ärgitaja
Ja paiwaspainutaja
Kui mina hakkan orjakene
Laulamaie laskemaie
Jõnu wälla wäändamaie
Kui mina ürgan üttelema
Wiru kannel weretama
Orju kannel kaguta mo
Mul om jõnu jõgla täisi
Manu wõtlmatti täisi
Kodu jäie kolli täisi
Kui mina ürgan üttelema
Siis jääb kõla kullemaie
Siis jääb möisa möllemaie
Kõva ära ehmatama
Nore härra norutama
Wald tuleb wälla watamaie
Põda jääb ferbi feifamaie

Pere naise peretama
Sanna naise naratama
Poiste kella kõigatama
Pere naiste pêrue pâle
Nõndab nõndab ennad wennad
Nõndab näiwa laulu kõrwad
Nüü woi küla karja kõrwad
Ja alles laulik ema alles laulik

Latse laulikw järema
Laulu ei lase magada
Jõna kõllum nõppidjeke
Ule pâla uppeseke
Ma laulas ma mereje
Mere põhja põrmandaje
Mere were willikuje
Mere jaare jambla sooje
Ärt sei hâlikaista puista
Mem sei mele mûwahasta
Nüüd ma laulan lada wastu
Elgin Helme poiste wastu
Ma a mina laulan mûrisema
Pâlw peendre põrisema
Âra tule unik kuikamaie
Âra tule ware waidlemaie
Sille lamax laulamaie

Sinuw mina piistan perjes
Kattan kella karwedeje
Âra pannake pahaje
Ega wõtake wihaje
Kui mina johtun jõpjale
Wâhad jalga wâratama
Sõnul mõnda jõimateje
Laulun mõeda laidateje

Ma olen mesi mûrgi tükkista
Raua rangista kajunu
Terasklipi omon minuw tetu
Wana wanesta waletu
Minuw jaab jolda juri mesi
Ojalt jaab oja jägaja
Ma oleks juri joldanije
Pâa mul pikka pâlikuje
Jala baia lahikeje
Kâe mul jure juppi keeljas
Sõrme pikka pima woorjas
Kiri om tullu keiseresta
Kamat om tullu wanatjuse jõlta
Mihi wias militjee

Poije pannas polgw pâle
Sõwitas mu joldatije
Pannas pauna randajaje
Wene püssi pühkijaje
Rootsi vaia wookijaje
Wene püs oli pikka pühki
Rootsi raud oli raske rooki
Nüüd om jõa jõidw aiga
Rootsi koera woidu aiga
Nüüd om käpud keramas ja
Wainu wanger weremas ja
Sõda jõu ab Ria ala
Tappelus Valina ala
Mesta mihed mureseje
Kaju welle kakeseje
Sõtta pia mina minenoma
Sõa julistuma jurema
Kesji tõi jõa jõnumi
Anax tõi jõa jõnumi
Kesji pias jõlta minema

4

Wõi li mul alla tillukene
Onu poiga poiga hullukene
Tädi poiga täis mesi
Lõias alla jorme jure
Ära pia mina minema
Ära käista jobratesta
Sia jättan jello paiga
Maha jättan marja paiga
Ära pian käista kadema
Parematsta pagenema
Jõtta pia mina minema
Ema tuli pea õppemaie
Õppemaie õnkamaie
Nuttamaie nuudumaie
Kurwastesta nõstutama
Enne ma winu juu wõle
Enne lasken lainetesse
Kandan juu kõla kajusse
Enne kui wõti juu jülesse
Enne kui käni mätte päale
Põiki pani põlwe päle
Jõsti tõise kindsu päale
Kule kulla poiakeine
Oige hõbe linnukeine
Kui jaad ja jõtta minema
Ära jina tantsi laga jõas
Laga om jeitse jinine
Ära jina elgi ikenjõas
Ihenom tuli puunane
Kerusta kesed jõdada
Ligi lippu kandajada
Surdemaiste jumiteusel
Kindralle nuttedusela

Seerjante jadestusel
Ohutsiire odastusel
Häie maiste häsitusel
Püis hoia ornagsa käesse
Mõka mõlemis peosse
Mõka kerutaw ümmer kereda
Püis hoia otsili käesa
Kule kulla poiga hori
Kui lõõd aita ehtimaie
Walgad järgi watamaie
Hõlli mändeld armastama
Lõpkad päha jädamaie
Muste pükse pünstamaie
Ar ak hända hälitsema
Püis jaad lapa randajasse
Muda rehma murdsesse
Hõbest jänu nõpsi õrutada
Wana wasest walamada
Nõpsi pulgst puhastamada
Pane kulda kumamaie
Hõlli riivi nirgamaie
Lõja rinda järamaie
Lärk aa ala rued aa päle
Joe pusjak pusa päle
Kübar pane ütte külle päale
Lihk aia tõise silma päale
Pane püs karwa kaswamaie
Lukki juhtu juurdumaie
Mokka päälist modutama
Nõna alust aurutama
Püis oled tadi tarka poiga
Püis oled eide ella lapsi
Püis jinu wias Wene maale
Jadetasse Lakja maale

Kulc kulla poiga nyri
Nüüd olen örnalt öpsetanud
Nüüd olen ellalt ankitanud
Kui lääd wõlla wäele wasta
Anna juud jüis foldanile
Ütle tänu üllemile
Kittu jõnu Kindralile
Ütwa jõnu üllemile
Kulda jõnu Kunningale
Kuule kula poiakeine
Minu mõsik onarjakeine
Minu armas Hahjukeine
Minu julge Juhänike
Mõsi magus Mõtjikeine
Jumal sind hoidgo horamasta
Wargaku waraslamasta
Sada tasta jüpdimasta
Kos orn otsin kõra märgi
Lagi paigan lilli lapsi
Ole ujin utsisama
Kärmas käsku täitsamaie
Ole walmis wastamaie
Jüis oled kulus Kunningale
Armas käju andaile
Kule kulla poiakeine
Minu hella henkegeine
Ära lääd hää kõesta
Põine löjesta pesste
Ei ole nõwan nõndijäda
Ei ole juren juttu ajad
Usse lingi ligustajad
Käju kogu kallutajad
Kajik jääb ju kahjadjema
Paio põja põdamaie

Kiwi jäwe kiskjamaie
Lepplik jääb ju leinamaie
Kujik jääb kurwastamaie
Nurme nurga nuttamaie
Kuija jaage jaia pääle
Wõi wiese waewarale
Kui jaad ja jõtta minema
Jäewas jääb tandjis maamürjeb
Jähe lowad särringid
Agu pillub aewlida
Kui lööb kulla võngida
Jüis ole tarka tappamaie
Kärmas ümmer käändamaie
Ära nakka mõka mõttemaie
Pikka oda otsimaie
Mõok jul raigu mõttemada
Oda forku jändimada
Roppi maha Roostijida
Tappa maha Tanijida
Raba maha Prantsusid
Pohja maha Polakside
Siis jääb jõda joikumaie
Sõa tuli tuli tukkumaie
Sõa wägi wärjemaie
Jüis tuleb sinu Keiserest
Pikkemb jõnum kui pilwist
Armsamb jõnum kui auust
Jõwwemb jõnum tähtedest
Kuulsamb jõnum ku kuust
Pää jõnum ku päiwast
Jlus jõnum inimestest
Minge kodu kurnatuse
Minge walda waiwatuse

Sõa 1ulen tuiperlaja
Sõa plassin lamberlaja
Kulc kulla poiga nori
Kui hakkad kodu tulemaie
Wõraft linnaft liikumaie
Paha rõtteft pagemaie
Arkad pärifadamaie
Arkad warbid watamaie
Kider konte kohentama
Pälwe reesmid kinnidama
Kätte wõtta keppi kõgeft pu
Wõta pikka pihlakane
Wõtta tore tominganc
Sioi 1ule kui kuusamaia
Wana pagan wastwamaie
Kui hakkad kodu tulemaie
Ja madle ilmumaie
Õra sina 1ule Ria kaudu
Ria palju rikka päida
Õra sina 1ule Pola kaudu
Polan palju poiste päida
Õra sina 1ulgu mere kaudu
Meren palju maiste päida
Õra sina 1ule Narwa kaudu
Narwan palju naiste päida
Ülc. feda Tettu feda
Se da raudu radada
Kuft om enne härra käsu
Härra käsn jälle jänu
Mistal jälge jiski jänu
Hõbed jänu jälge jiski
Mis 1al jamule fadanu
Kulda jamule fadanu

Tule kodu koewa kaudu
Kirkes pirra kõrdsi kaudu
Koewa kaudu kole tulla
Kodu kaler koewa päale
Naine tonu loga päle
Tule jus mõda 1bis mõda irad
Mõda 1daga wariku da
Tulgse jooja lampsi lane
Kõrdsi kik kõre wariku
Walati mina walati
Walati wariku päle
Kaueft kasik mõtsa päle
Kasni puu ütte pikku
Õi ni leht ütte laiu
Kasni kõiwa ütte kõrgu
Leht puista pudeniwe
Kase latwast kahaniwe
Kasni jäse aigutiwe
Kiwi olgan kannu olgan
Oleweste tõrri olgan
Kärftne kõrdsi korftne olgan
Soudsin kodu koppelele
Oma ilja ainamale
Taoli tare lãwele
Tulid kodu ku tuike
Tulid ku tuli tubage
Nii kui jädä jängi päle
Nüüd ole kodus kullakeise
Nüüd ole kambrio kallikeise
Ema ilman õckefed
Ema armul Annekeifed
Ema ligi Liifukeifed
Wõlin maistamalladada
Abi kaafa armãstada
Emakeine enne keine
Ejakeine tadikeine
Wõtta mulle naine nori

Tõmba mulle Loine poli
Jo mul naine nallaline
Kaja kala armuline
Jos mul naine nallaline
Lumi walge wasduline
Jos mul linnaft Lipukene
Alewift soo Annekeine
Mine futele jugule
Lina Jargale Talule
Kus on ugjem Uibu aia
Kus on risti rita pala
Wärple wäraki pääle
Jemi aia Teiwas Jenna
Kuskil magab Marikeine
Nii nui kiila murikeine
Tappu silga Saruaja
Kaja haina Keruaja
Lääl ep magab Manikeine
Witkui peju wennikeine
Emakaine emnepeine
Kui laad nais ta kospuele
Kustju minu kospuelle
Mina tunne tuima näru
Tuimal on kutsaku jaupe
Laisal laia Särgi jalu
Maldal mani palla poli
Wihadsel silma wejdse
Pahadsel pale puuane
Kurjal musta silma kulm
Suus ei lääb nurka suisurneie
Pikk lääb pengile magama
Wõtta naine lükkeine
Lükkakene lüojab Lehma
Kauakene sadab kaija
Sadab kaija kaugelle
Sadab kaija kaikuse
Aiab Lehma leppikuse
Wasika waua paiuse
Wõtta naine tilluxeine

Tilluke teraxeine
Hulluke usinaxeine
Jand kittab oma eluda
Emand kitab oma eluda
Liza kittab juurda jongesmuda
Lammas laia heina maadas
Mis tetta mina waene
Ei ole naista nallasta
Jõesta poolda puttutada
Magasi mina magasi
Magasi Malle mäela
Magasi Malle mäela
Jini tillide jiana
Kullat puppoie keskeela
Jõe in Pillele minema
Jõe Mallele magama
Jõe Mallele magama
Magupama Malle m...i
Kui ni Pille pima kogi
Piretale pisti pulga
Maretale masi palga
Wibiji mina wibiji
Wibiji wile aiama
Kui pilli puhkumaie
Leppa lalli laskemaie
Jeni oli mäiu jaetu
Paremba ära wõetu
Muile mukki mulle musta
Mis tetta mina weene
Wijin usta wee were
Aie otsesi oiase
Aie munneni mudase
Laba luine lainedase
Jukka juile maldsas maile
Sukka juussa kaldsad kaelas
Ame risti ammaste wahel
Mõsje jüs wiele wile
Mõsje jeitsmentale jebile
Kuendale kurikale
Jüs jaili jeo ja tigunid
Jüs jai märjas ja mädanid
Es ole kodu kun kuiwadi
Es ole tare kun tahendi

Kuſix ſi minu rodusja
Sammik ſi minu tõrejs
Wiſtik pikka wihma warjus
Kuidi kudi kulewarjus
Pikka pihlaka naala
Sõal ma kurdi kuiwa kunni
Widi wihmadſe nädali
Sõtſin otſinda ſeda
Sõtſa naista tõmbamaie
Noio karas kammereſe
Kuſi karas kukkudeſe
Weſi wiſuaſtaſeſe
Kuna ar kuſt oli külle alla
Was oli wetta were alla
Sõſu was oli sõngi alla
Teil om tare taraſedu
Liitſi põhk om põrmandula
Horasuudi teil kuruna
Wõi wõi wõi wõi wõttas naiſe
Kui jaab kurja kus jüs
Ei ole hõrras ära mõõda
Ega lehmas linna wia
Hobeſeſe wahetada
Ega tedliſe hirmutada
Kuukeine kule minda
Aaſeine awita minda
Päiwakene põsta minda
Põsta ära päiwatõtta
Osta walla orgueſtta
Kupias om kurati nahka
Kiltter kirju liitſi nahka
Mulle annab muda maada
Mulle annab alba maada
Mulle annab mulla maada
Mulle annab künda kõttis maa
Kiwiliſta ringu maada
Sulab maru tuttistama
Ütleb enna oli [illegible] orja poiſi
Nued om lambalaska poiſi
Tükki künnab künnine pää

Seda tükki ſeitſe päewa
Rebane awitatta regeda
Päder painus põiſuſilda
Sõnas tüügud tuhkeda
Karul kirwes kandalenna
Kulle kus minu kuldaja
Nae kus minu nägutaja
Kulle kus kõrus kuldaja
Wõlla sõrk minu nägutaja
Mine kodu kõrus kuſaja
Sul om kodus kolmi tõda
Kutſika kuſedamäe
Peni perſe pühgimada
Laſſe puhtas lakkumada
Kudas walda waiwataſe
Teo poiſe pinataſe
Kupias om minule kurja
Mina kurja härgädele
Härja ongalda küüwe
Kuna ni põha tulewe
Kuna ni sõuluõuawe
Kalli äia kaldaſeſe
Liisa wesi sõrwe jõjamaie
Kala sõne kangumaie
Teo mina teie sõrwastula
Rikke pesſi pirmastula
Kodi teie kureſaarde
Sõtſi tinguſe teale
Kaks oli wõrme karbi sihen
Kolm oli räime kotti sihen
Leib sõtta teradada
Põhuſt korku koruladu
Marku wõti matti jahu
Puhku pisti pudru jahu
Käſe ſiſe käkki jahu
Sõua anti appu kappuslida
Pisud panti pirna pääle
Kõſikene vaasa ſisse
Si oli kehwa kõtſi pirna
Se oli waeſe warſe pirna
Se oli orjaka hobeſe pirna

680. Pera naine põrguline
Koest ta passkid paasja
Kenga komse kattafesa
Oxi mõtel olle osti tükki
Pere mõtel olle pekki tükki
Se oli pere naese perse tükki
Wana winni were tükki
Si minu aie aiwastama
Si minu jundis juiksumaie
Ega minne ütlel ennistoje

14 Ema enne aigenese
Ma olin kolas orja poisi
Olin orjas käisin narjas
Olin ollerdi julane
Ollerdi tegi uwe kuue
Wolfe kanebise kaldja
Wõi mina seisin ütsi silmi
Põiwa päikde mõiale
Õõsi-hoidsi Esa kobbusjed
Päewa kaidsi Ema karjas
Wahel wati welle warsse
Mis tuled narus naastma minu

15. Pilw silma pilkamaie
Narus mine Narwa pole
Pilw silma Pikkwa pole
Sääl jääb narus narekud
Pilw silma pilgatud
Sul om juhun jure karwa
Lõua otsan lõige heina
Kiaft too ja rigi rauda
Aleiwis kabene waistsi
Siis dia juxest jure karwa
Lõua otsest lõige heina
Nüüdwatta kaugumanna
Kiri lind kisendamanna
Olis minul olle tõlla tõrwa
Tõlla torwa ratta vaswe
Ma pane kattel kaugu pale
Kirju linnul kele pääle
Siis jääs katta kaugumaste
Kiri lind kisendamast

Wana wares wakumaste
Mis ja tailad lampi lõuga
Kõrtsad nõna kõwerdi
Sun sul wiltu wiina pole
Nõna kõwer kõrtsi pole
Sun kui sutte sitta kaukus
Pale kui pappi porse tapsas
Sul om manna maida kaisu
Ligi juda litsikaisu
Sun sul jõseb suma wetta
Habe jõseb alba wetta
Sul om sun jõkkelista
Kole pere kestelista
Ütled olles olle wiju welle naene
Ikka Wiju annas wina
Ollas Sara sakse naene
Kül siis Sara annas saia
Nüüd om kurat kõrtsi naene
Wari silma welle naene

Saga saga ma saguti
16. Saga sakse maa palama
Tuli lugetta tulema
Ülle ma ules minema
Saga ni sakse surema
Kodanikku kolemaie
Saga kats neid surmamaie
Kapla ülles pandamaie
Kes meid sudio kerjamaie
Sars meid sundis sõntimaie
Mõisa kiwi piskumaie
Mõisa kande kalumaie
Mõisa mees mõne sugune
Sakse mees sia sugune
Siga sunnib sitta kaisu
Mõisa mees mõlema kaisu

Mõisa mees maida mõniti
17. Kupia naene naris meides
Et mail siwa sillukeise
Siwa karwa kasinakeise
Las meil siwa tõusenesse
Sule jures kaswanesse

682. Sis me masjam maiste naru
Mõisa mihe mõnutuse
Kuzas wõlko Kohtu meie
Kildjaggu Kula Kupsia
Kes minew sowis soldanise
Pani pauna Kandajase
Oh teie Kuta ma saba
Arju walge paa ägija
Saate wide maie welle
Wide wirria wargill
Wiru Kirstu Kiskuemaie
Arju laita lõhgumaie
Mis wiga Wiruna elada
Arju Kanjana Kapsas
Wirun jeijin witsa pãla
Arjun awa orja pãla
Wirun jeien witsigida
Arjuna angerja lihada
Eõikji leib leib es lõppe
Kakji Kala es Kahane
Wõlli woid es wähane
Kül om wikji wiru welle
Oh ta poiji oh ta pomi
Kui teie mae mõtlegida
Pärna Jani Tatterida
Meilu jaaji nikui palli
Aidu mõisa halli härja
Tõde Kana om Konade
Mõda Kukke Kulda arja
Läwe Kangale Kalale
Wii were widi Kile
Sare male jari Kile
Imelik oli Kiu Kitsi
Nallalik oli Narwa mäe
Nõidas jakpale jabade
Jandile ilmelikku
Emandile edewik Kui
Kula tütruk jõlpikeine
Oija oma uttikesta
Nüüd ozn kun di kulkumana
Püha Jüri püündamana
Wana Jüri wehkimana

Meilu wallatu wapsa
Kõnd wad Kotta Kõrgid Kohte mõda
Amber naba napa mõda
al ai ai ai Kõt oli haige
Ammer naba nahk oli haige
Kosme lõme Kolme Kesta
Üle nidu nellakesta
Üle wiru wiekesta
Üle jõdi jeisme kesta
Ei ni poisi minu wõlla
Ei ni rantsi nahai anna
Ei mul alma per ikaise
Kõla Kõrva Kapina kaise
Mul tuleb Kolmi Kopilasi
Mul tuleb wiis wina tõtsi
Wõnnuss tuleb mind wõllamaie
Rannuss raha andamaie
Pärmuss tuleb pãstamaie
Talnast tuleb jahtamaie
Mul om oma Kolsterena
Mul om Kasa Karkjena
Mul om pcio pirnlastuna
Enne wõi nii willa Külase
Takku tõisese talusse
Naises wõi willu tella
Tahas takka tonguda
Ma ole Kärmas Ketjamaie
Wijak willu werehama
Tark ole takka tonguta
Kaunis ole Kangast Kuidamaie
Ole wait ja warsa Kolu
Mine Kõdu Koera Kolu
Leppi Kuse Lehma Kolu
Tare otte talle Kolu
Jäs minu peista Pene aiga
Põda Kammi Pärka aiga
Jäs sind pãla ilma pãwaheda
Alla ilma allilada
Seina weren jenetada
Kesked ilma illustada
Jäse minew ollas ajakeine
Tõesta tamme tõwakeine
Kaswa Karja wiisakeine

Maasta tousta marjakeine
Seni kui saab jenest põdawada
Pärkast pale pandawada
Lakku paskaz laulamaste
Mina jala mudugi mihele
Aru Andresa poole
Kulles kuspuu Jakopile
Eller eina Enni kule
Ot ot ot ot ajukesed
No nonono poijukeised
Tulge minu kitse nutamaie
Mina naaru käändamaie
Minu nidun kere eina
Ere eina kare karwa
Kare ükarwa kõre konksu
Sedai fõõ jõa kobene
Egai saha talli säkku
Egai puure Pola runu
Mudu tõas mina mihele
Polgan joeie poisside
Kasa manu kargawad
Nüüd jään üksi üksmaie
Jõumaie üksmaie.
Kun ma istu jäälükke
Kun ma nõrgu jäal nõveta
Sinna tiki Pekkunesja
Sinna Merimeedunkja
Kala järve kaswanesja
Kuldas kaala kullakesed
Ma läära fila maalta
Ma tõõ ära Lätti maale
Saa juure Sakja mole
Kunni iire hõrja furu
Kitsika Rebase furu
Kesa pasmik Partsi furu
Lõpes jõõa leinamaie
Pisud ennast pinamaie
Nõndap ennad nõndap wennad
Oh mina waene waikne Lamas
Kogemata kohtu oinas
Wiki Ria tüni pale
Tõlinas saga wõvaki
Sedab ji fuwi joniki

Sedab ji aast aesti sedab fikewai könedi
28 Kodu pia mina minema jaan 685.
Kodu kurjek kulutusel
Kodu närwel nägutusel
Kodun kusi keik on kurja
Kodun wisi keik wihaste
Kodun paiku keik pahaste
Kodun jeidse keik fihaste
Keik mo tullule tulewad
Keik mo arjule ajuwad
Kuse latwelle lasewad
Eiüdi Eja Koduja
29. Eiüdi Ema Kodüle
Otte Wolle wiina Kellerese
Põlli jõõa Kammerese
Kuli kurem kompiwada
Jare ikhen lampiwada
Mõlli woida sõltawada
Koorta konku lõdawata
Pelli lilli lilikesta
Puina põõa pupsokesta
Ennakesed wennakeised
30 Ei ma tia kes mo teinne
Kas om sõnne leppekeise
Või om audun halli linnu
Või om kurwilse kogunud
Eja mul ollu ei ma tia
31 Ema ollu ei mäleta
Eja ammu hauda minnu
Ema arm om kaua jõhjan
Ma jään maha marja furu
Tii weere tilga furu
Otsin liia ja lükkata
Es ole öigõd õppelajed
Es ole kaunist kaswatajed
22 Kõla üttel kütkelasta
Talu üttel ~~talunte~~ lapsekelasta
Pere üttel peske lasta
Mis sest kütta kulakeine
Mis sest lapsa tõlukene
Mis sest põõsa perekein

pag. 686

Ei ole armas andajada
Patjadese pandajada
Känab jella lõhkab jõina
Känab külle ✗ lõkab külma
Võtab kivbuga könelda
Luttikaga küa, lugu
Kivp oli korki es könele
Luttik ütke es joo ka lugu
Jeshan olu julge poisukeine
Tegi soma silda sai pääle
Madalide meie päale
Suurde meiste sõlasõua
Rikkaste raha wedada
Sõme selda ligadanud
Alus palki paugadanud
Raud kangi rakkadanud
Mihe om põlvest põrsadanud
Naise nibidist nibsadanud
Ülle päjid ükwa laewa
Ülle Sõme sõla laewa
Ülle kaidi Põlma sangu laewa
Ülle kõidi Põla poiste laewa
Ülle kõidi mere meiste laewa
Ülle Narwa naiste laewa
Ülle Narwa naiste laewa
Nies ole Sõme sõla laewa
Nies ole Põlma sangu laewa
Nies ole Põla poiste laewa
Nies ole mere meeste laewa
Nies ole Narwa naiste laewa
Nii oli oige hõbe laewa
Nii oli rahwa raha laewa
Kuulsa meiste kulla laewa
Saksa meil waskust kõrwa
Kulda kopapeik kukkurenna
Katta neil jõewa wahada
Rummu jõkwad rubeluda
Neil kaduk kulmi raha
Neil om kappin kalli raha
Neil om jõda sangatuga
Põine jõda sangamada
Seppep nüd ilma ummitse
Seppep laewas lahmatedu
Es ni rikka riidelewe
Es ni waese waidelewe

pag. 687

Es ni sõtsi sõimelewe
Belitse wiha piawe
Kõilitse kära aiawe
Kõik künnawe mõtsana
Maad sandlewa tarena
Künnab külli [illegible] ga
Wana walli wagla kala
Sõtsin mõtse kommikule
Enne kuuda enne pääwa
Enne tähti tärringida
Enne hallada agida
Mis ma mõtsast-lõuginese
Lõi si kuue kündamasta
Wahese wagu wedamasta
Küüe idõnsid aiamasta
Meil om talul tapast mada
Meil künda kütis made
Kõrja iken armatedu
Sõlwe põhan sammaltedu
Nüüd panem hõbra ükkese
Nüüd panem õwa vomadese
Sõnd eest wedama
Palu shoes sagad aiama
Sus om hõrva ärmatedu
Sus om roua vassedue
Sõis sõwe sõkse sõkwa sõkwa
Kahwe kõiwa kõkwa kahwa
Tulgu si tütruk minule
Kes tunnab tulda käia
Ilma lühtsede lüdida
Ilma latsede ladida
Kes tääb põlwi põrendada
Kes tääb suine suisku sisti
Oles meil püsi püüas kinni
Oles meil worgu wõttas kinni
Oles meil musta noppis kinni
Sõma sõle sõtse pääla
Aoule Araku paela
Kõla ala ndiw paela
Sisti tääs file Rebane
Mõrda mõni sõnnikeine
Oh ta mihe meleluusa
Ohte poisi pole hulku

jaz. 688.

Andres jü ärw Rebane
Murs sa muju Rebasse
Sõt sa ütte Jänniksilja
Oma usse hoidjasse
Oma karja kaitsjasse
Jänes oli kaunis karja-poiss
Hunt oli sarka-salli poiss
Ahuw hunti tahtse tonki

41 Pagan sagane paiuse
Hunt oli meie otras käinud
Karu oli maie kaeras käinud
Latjin kodu koerda perra
Üle ussa kurte perra
Suuske koera jõulke koera
Kunas jade farwiku järele
Ekk jääs farwe meie kätte
Mele wiib farwe seppa kätte
Sep teeb meile kutsu luttu
Tohi jüs näia noidu meida
Kahe ei meida kahetse
Ilwes meil ihhu puhuna
Käppad wällan käjeesta
Mère Mikku meida püni

42 Ranna Annus augutanu
Tahab meda sanu päida
Püab meda puhal päida
Ütleb tüttar teil tahab tühja minna
Undar tahab kukka minna
Magu tahab maha mädanda
Kõt tall jooseb kõrta mööda
Magu jooseb mada mööda
Nisa jooseb nütu mööda
Undar uhta luhta mööda
Mul ei ma immeti
Wärgeb memme wõrutanu
Mul temb olen anusta näiulesda
Tümemb söisist tübrukista
Pisut olen sanud memme piimi
Pisut memme melitusta
Tübruk tuas turwas parkus

jaz. 689.

Kannadas kui kase rambast
Nüüd meil sorcs tudarcsa
Kase rambas kannelasse
Enne mina mängas mättastega

43 Pias kuuti kulkustega
Wiskad malla naristega
Enne kui nende näidatega
Enne mina magas kiwi manna
Kiwi manna kannu manna
Enna kui selle näitu manna
Näitu mul sitsib küli haugu
Näitu kakkab kaldsa kapsa
Pipus pouus pünki paela
Pätrukku tüpjale tülisti
Naise nutteld nurisi
Enne oli pulga puid küllen
Nüüd on pulga poisi küllen
Enne oli lõhge lõhmusilla
Nüüd on lõhge näidesilla

44 Tübruk türoka kül minule
Pakkus pallasta ihhuda
Mis pia mina tegema
Kos pia palla panema
Sõsi palla jängi pale
Pani palla pärda päale
Aie lahju otsa päale
Wüsi koldas kogu päale
Ahi akkas pelgama aie
Kolle wasku waidlema ie
Siis kannin kattelsse
Keetsin jaksul jale rohtu
Kärsadele häda rohtu
Pandi hiramu rohtu
Undsakile une rohtu

45 Wilets magab wissa päal
Ots Ori magab orsa päale
Weene magab warwa päale
Mi siiski jü peraste

46 Eime hoi ommetagi
Et meid komme hukkatesta

jag. 690.

Täna torni tõugatesse
Meil om sõsun tõdwa wõlma
Meil om põrgun põrgu wõlma
Ihu puhun ilma wõlma
Suue lauliku surenu
Kange lauliku kaduno
Targa lauliku saganu
Mõ ole ükski üle jäänu
Tulgu meie tõgu meida
Tulgu tõine tõutama
Tulgu kolmas kokkutama
Ära panaku pahase
Ega wõtaku wihase
Kui ma johtun jõppatama
Wõhad jälga wõtatama
Mina jõo mina joruka
Mina lakku klõksi põhja
Wiskan kannu witjakuse
Olle kannu kajakuse
Kannu põhja põtikuse
Kannu lauda lõpikuse
Kannu kilde kunsikuse
Tiu ma mikke ilutse ilutsam om meie
Pola ma puu puudtse puudtsemb om meie wel
Lakjama sare jileda jiledamb om meie weli
Kuda ma kuse kumeda kumedam om meie w
Meilu welle ni kui wiksi
Onu poia kui ni osja
Tädi poia tõwwe mehe
Sinu welle kui nii wiisu
Onu poia kui nii osja
Tädi poia kui nii tõkku
Mõndab mõndab om rad wenna ad
Mis meil wiga wiksi ollen
Woi meil häda hästi käien
Meilu olija ikena
Muredtsaja pormatula
Muredtsu mustas kukke
Kahetsägu alli kaasi
Leinaku ame lõnane
Ennegu mina waene

jag. 691.

Kül jaab mullana muretse
Alla liiwa feista leina
Kena kirstu keskeella
Walge laudade wahela
Sääl ei jun jaab jüoki feista
Keli kõrana magada
Kulle kun poisi Kuresaaren
Kui käiwe Kirikut tõda
Kõbu meil alla kui ei orki
Mees om põla kui ei põkka
Särk om sellan sammaldu
Kübar kuusi kübendega
Päits pää peni perana
Putku jõlki puusa pääla
Kilp kiwwu kardaanna
Neil jõle koeril koppikida
Neil jõle randsela rahada
Ei ole teniet tengasida
Õõbi jõwe rugade pääle
Kaist jõwe kara wakka pääle
Wiis jõwe willa nukka pääle
Kuis jõwe hõina koorma pääle
Aga tats kus poisi Tarwastuna
Kui käiwa ma Kirikut tõda
Kõbu meil alla kui ei orja
Mees om põla kui ei päewa
Kübar pähan kui ei kübe
Särk om sellan kui ei päe
Ilu joo seb meil ihkena
Nõlla manna madelewe
Kõrnu kõrwan nõnelewe
Neil om teniet tengasida
Neil om korjad koppigida
Ei nai tingles tõnga manna
Kauplei kottel koppikal
Tõhelu Tiiru Koradi
Kõna perse kakkestaja
Willandi welbu nukade
Kärsõne käkki witsutaja
Tukalane tormi nulle
Pahuwere paksu nokka.
Keik mina jõdan kerjamaje

Teid on inno fadan fantimaie
Korikoida korgemaie
51 Aidduma pere ifale
Aidduma pere emale
Kes kaswad kas külafe
Hlufas ihhiw magada
Sõber oli alla jõme furuw
Weimes wakk oli wassa kõrgw
Kül om kirstun kiriwiki
Kaue alla kallikeiki
Wõt jõda järgineta
Põle katka kafukida
Ni oli walla walmistaduk
Ni oli küla küüdisõdduk
Kihelkonna kirjutaduk
Näie näiw kaswawad
Lina lanka likuwad
52 Sõaldep tõusis tõlla õisi
Saaldep jale paani õisi
Meda mõrik more keine
53 Kui si pima kore keine
Eila kuunat õemba korid
Mesi puuw wias mihel
Kalpsits puu tõnuw rodw
Jõrk sanw jalelile
Ulle jõe jõm mürale
Mar loo naise Narwa maalda
Puna põlle Pola maalde
Rohi rõõtli Rootsi maalda
Sini järgi Jüda maalda
Mis sellu mina waene
Muw naise muudw seisawa
54 Minuw naine seisab küünagale. Kuu
Nella kappa römakile
Wõta ära Sanna Katri
Sanna Katri kaunis tüdruk
Mul oli enne hella naine
Mules pudw puhas ame
Mules lõppes löwendise
Kaseo kaldsa linatse
Rätti walge wõna päälda

55 Syntsu ära surma silma
Mis las murra muida puida
Lõhkun Lane lõhmida
Enne kui noppis norikõida
Minuw armaß õnnekesta
Tütruku warjusta walaki
56 Noori naisi kolewada
Laste ema langewaõa
Siis saas sinna asemele
Seppi paas ligubajas
Leme pulbi higiltajas
Ma lõõsi muda õlsimaie
57 Musta kulmuw kullemaie
Tõõ silma singimaie
Tõõsis kuu Koradi
Süs mul pudus puhas ame
Kattewe kaldsa linatse
Rätti walge warna päälda
Wõtin süs kottina kobista
Enne warsina wabiska
Oind ja ammu kaandja kala
Silits pää ja pistis silma
Sepp om nüüd mihe musta
Poisi kannu karwalise
Tütruku töö higisse

58 Laske sisse Märti santi. Märti
Märdi küse külmaaje Märti
Märdi warba walutawe Märti
Märt om tullu kaugelmaa Märti
Märt om tullu Pola piridt Märti
Märt om tullu Wene wetrald Märti
Märt om tullu Turja maalde Märt
Ummert ilma ümmaruse Märt
Ummert puuw kummetuse Märti
Ummert lähke õppilise Märti
Läbi pakse palgi mõisa Märti
Läbi pime pilli roo Märti
Läbi jõge sanajala Märti
Pilli roogw pistis silmaw Märt
Sõna jalga õigas jõrmw Märt

pas. 694.

Kasta heina kaskas kala. Märti
Saidse õõd ilma unesta Märti
Saidse koiku kurvastusen. Märti
Kunnes Märt õõda magasi Märti
Kuñar oli wetta küllel Lela Märti
Märt tahab ära mädanda Märti
Ujju rikus uuve kuue Märti
Sadu rikkus jaani tekki Märti
Armatus ei ihaa hobese Märti
Kumi rikkus Logaskirja Märti
Laske fisti Märti janti Märti
Mäed ei tüüse kulbetawe Märti
Märdi wafka walulawe Märti
Märt on tullu kaugelt maalda Märti
Kui ei lase ma pörida Märti
Märt seeb uue üsse jälle Märti
Märdil pulgan üsse seppa Märti
Sikka farwist seeb sagara Märti
Kilpi kõrwist seeb kõdara Märti
Sikka farwist seeb sagara
Põtra kuiss panab põna pääle Mär

Nõnda laulas üsse
saga ja paludas pai pere ifaske
pai pere Emake mo lapsed küllm
ära üttelge üks üwa jõnake ka
ei wõi ja ja oleks ikka prem
kui ei
Märt ei taha midagi Märti
Märt tahab pallalt tantsimist mä

Siis kui fisti lastas siis laulawe
jälle
Anske si ahju edune Märt
Tare teil tahab tantsimist Märt
Pörmat tahab pöristamist Märt
Liiw tahab kinni lüfamest Mär
Pere poiga jabas järi Mär
Pere tüdar kulda kinga Mär
Tuse üles wodiesta Mär
Walge patjade wahelta Mär

Kena lina keskeelda Märti
Puhu si tuli tubaje Märti
Lõõdse lõkke pörtnandule
Lõõdse linnu lõua luisla Märti
Wõlla pirdu pistusesta Märti
Wõlla lõmmu lokna päälla Märti
Kuiole lõmmu lohna pääle Märti
Wõla woogu rästaela Märti
Kui ole woogu rästaena Märti
Wõla seinast sammalida Märti

Siis hakkawa andid paluma
laulega
Märt küll wingub willasida Märt
Nuudsub lina nuustida Märti
Tahab takku koostada Märti
Oles teie eila tädan Märti
Ära oles tapsan selle härja mär
Selle kuluniu kukkuke Märti
Selle sarwe sammaldedu Märti
Suhad sulda turja paksu Märt
Sada sülda sarwe pikka Märti
Sada wasta sarwe wohed Märti
Künar liha küllepääla Märt
Märt ei söö punika pima Märt
Punik oli pullel haisudedu Märti
Märt ei söö emmise liha Märt
Emmis oli kundel kuudsudedu Märt
Märt ei söö kana muneda Märti
Kana oli kukkel kannustedu
Märt tahab kudi küllel liha märt
Märt tahab puhu puha liha Märti
Märt tahab walli wahe liha Märt
Märt tahab kudi küllel liha Märt
Märt tahab päidse paa liha Märti
Anske Märdil ani liha Märti
Kanke Märdil kana liha Märti

Siis kui neil midagi anda
siis näddänawad
Nüüd teil sia sigingu — Märt
Kari jures kaswangu — Märt
Aida karjani rüügida — Märt
Kirstu kilud kesvi täies — Märt
Põld om põhjan wägeara — Märt
Rattas rummuni wahada — Märt

Kui midagi ei anda siis
jajalawe
Sagu teil kari kaduma — Mädi
Wili põllula põlema — Märt
Sive jure mikepobene — Märt
Lange rukka linalakka — Märt
Sagu teil jawiste latte — Märt
Sulgu tuha karwaliste — Märt

IV

59. Ori odab pommikuta
wiletsa päiwa werinuda
Were were päiwäkene
Were päiwa wella mööda
Tõse kuse jurda möödu
Lase kase latwa möödu
Were sinna kosono weli
Were welle aida päale
Welle aida arja päale
Sõtsi kirju kirstu pääle
Were weime wakka pääle
Were Some silla pääle pääle
Were were wira pääle

Lihunikku linna pääle
Sadul jeppa panne pääle
Kübar jeppa külle pääle
Kodaniku kõua pääle
Ütsik oli tütar Emala
Tegi jugeni jeppaste
Tegi tema ilma imme asju
Tegi tema külla kirwejida
=Walda wallejida tegi tema=
Nurme näinsil nugeda
Külaes kitte kirweida
Waldes kitta wallejida
Nurme näinsi nugeda
Ei ole kirwe kirjutedud
Ei ole silma sirgeldedud
Ei ole tera sembeltud
Mul om meli minkila
Süda armas astakula
Koffes tääb tee wilije
Käda armas kirju maale
Sääld kus sirkin jeisatanud
Sääld kus tetre senne wije
Sääld kus Partsi panne palgu
Sirek om sõrkin sõõti möda
Nirk om jookjen nidu möödu

Sestre jooksen seda mööda
Parsti paiu pöjid mööda
Laululind om midelanen
Kägu kukub mede mölsan
Föine föise kuuse otsan
Kukku kukku kääkeine
Kukku kuiwale juwele
Kelgi eledheina aiga
Palawada parmu aiga
Kibetada kuni aiga
Keik mailm om hirmu täisa
Paio pöias parme täisa
Kik kotus kirpe täisa
Mede kupias kurja täisa
Wana tädi täie täisa
Möisa härra hädu täisa
Möisa roua wohtu täisa
Sessep härra ärmaletu
Sessep proua woskeledu

Jaak Tinn

Tuli näksi turja maale
Tule kuuma kura maale
Kakkas jüs muri ürama
Kakkas jüs punu mürama
Seni tuli kaeu karja manu
Murs ta ära musta härja
Kisk ta ära kirju härja
Hirmut lehma leppikuse
Wasika wana pauke
Mihed mütsike müwawe
Naise tanuta tandsiwe
Müüge mütsaku hobese
Waketake naiste walla
Tilli rilli rinnust kinni
Katke pcuga karwust kinni
Seo pois katsub kas on kinni
Auusa kilter alles kinni
Kura tule kinnas kinselema
Wana wilti waidelema
Tule male madelema
Sõdila süli aiama
Sääl jüs kinnas kistanese
Wana wilti watsitase
Maha mina leie Matsi masa
Sõdile süri süüame

Karjadse kärntse
Kodu wahwas kopradse
Elaja elu kuradi
Wajka wana pagane
Ine kulus Suu maale
Ammumine Arju maale
Säuske üles tõstamada
Ilma witsa wõttamada
Puu oksa puttumada
Kase latwa lasimata
Ilma õ rõsa ropsimada
Ilma ummika nuhtlemada
Sõge seni seda heina
Lakke seni lane heina
Seni kui kerkib kesa heina
Seni kui kasvab karja heina
Tousep lüles lõwa lilli
Kiab üles anger püsi
Tadi tare palasi
Esa maja mani tules
Lõsi tare kistutama
Tulda maha turjumaie
Wõtta kajust kandamaie
Wõtti siis õlpsu õlale
Wii tumbre turja pâle

Tare teie-maie sõme
Otselise olge ilma
Pere maine perileri
Andke mulle seeni süwa
Mis tetta mine waene
Seen jäi kinni kihase
Seen kül tahtis siitimiste
Ma tein sene seina wastu
Perenaisel parsed

Jaak Tinn.

Ei ma tia kes mo tenne
Kas om tennu tetregise
Wäi om audun halli linnu
Esa mul ollu ei ma kia
Ema ollu ei mäletu
Esa ammu haud minnu
Ema arm om haua pohjan
Ma jäin maha marja suuru
Sii weere ~~tilga~~ tilga suru
Es ole õige õppetajad
Es ole kaunist karistajad
Jäien rikkaste ~~rikkastel~~ wiela
Jäien waeste waiela
Majäin ilmal ime teta

Pàle ilma pärti kuse
olin wõra wõimu alla
Surde meiste funni älla
Saien jugu furemaje
Kaswin weidi kangemaje
Sia pois oli jellan kinni
Kaeja pois oli karwun kinni
Läbi kapsin jüs kuradi
Läbi jagin jarwilise

Jaak Tinn!

1. Parwastun om kaits telw toine Telwe toine Kõrwe noh tääd
ejgi kuda meil ja päälegi weel pere naise Külan
Käimine üts arinw asi om kewade rappusta istutamis
aial üttel Kõrwe Tõnisa Linn mis lää Telwele külla.
Kulla Tõisekse ei tää Kahma saa naiwist üle Tõnis wa. pere Jütt
mine pane obene rattaske ette jõs jõudme nõgu ärra toua
ja toome kappusta loome kah ää kül mia ütli wimate
Tõnisel ära pane ütligi obest ette enma saa wõände jalgs
parimine raawist üle kuma Telwele latsi Telwe pere
pere naene oli kappustü keetan ja töist para jatt kapustid
paatt tina liwwa jõsi jas and minule kah jüwa mia ütli
Kulla kukkw pere naiseke kuda tede Kappusta nõnda
magusa om kui mia enda kodun kas ei ole jugu üsjgi
nõnda ää ja magusa kui jüul om ei tää kunnes ma teil
kas wawe wõi kuida muudu teie meid istutade et
ma as nõnda ää ja magusa om ag a Telwe pere naine ütlel
kuisa müüd kodu lää pane kapustile äste wäge päale
kae jõs kasna ei ole ää nõnda kõnel Telwe pere naene
ja lükkas tooli minu manw ja ütlel istu maha ja wõtta
kinda käest ära ja topsipuhhw meil om töise kük
kodust ära minnw müüd ame kah mõni jõn a jutte
kuidas tede pool müüd kah käsi käib kuidas kuis jõjeb
kaa kana joh munewe ka Ani anuwe ka pailw kah
Lollekjd om jõge ka põrsa om kah ära olle nõnda markse
müüd Telwe pere naene jutte wes tama Kulla kukkw
jõtsike kas ja tää kah et Rebaste mäe Märi käinw Kaer
Anne enda ~~Karl~~ Türile Kullemaw ja üttelnu Anne
männile jõge Lisuke kasja lubad enda Anne ja anna
mede Türile mihatsele tede Türile mede Türile ikk
mihatsele tede Türile mede Türile ikki mihatsele tede
Türle Rebaste mäe Türile jõs oli Anne männ üttelnu
Rebaste mäe Türile kae kon asi jüi ei masja minu Anne
ütte kõrdi nõppsigi waata müüd Kõrwe pere naene jihaj
olema meie naise mis juhu joltjab jüi sällä wel tjab

Türi wõllab pailu parema naise kui Ann om aga Ann
pääb wanase tütrukuse et peenigi enamb tema pääle ei kuse
ja hunt teda kahenamb ei aifuta

Kulla põsar kuue sia enda juttu läppeleb sos ürga mia
oma kolli kah jahwatama sinna tunned mehe tütruk.
Mari kül tema waseke om unege nõnda kimbun kui
hunt saa ai a nurgan kuda willu kaastib ikki juigub
kõda leiba kastab ikki juigub kuda kartuli kahle ikki
juigub kuue a peitru jahku palla pöörustab ikki juigub
mia ole peris kimbun temaga üle eilse tuli meile
Rätsep õmblema ja läits õhtu kõlguse magama ja meil
nakkati ommukku riht pesma sõs läits Mari kõlkid
kandma kuda nüüd edimese õri kõlkid ära wüs aga
aga tema waeseke sedaes tõa et Rätsep kõlguse kah
magas Mari eitis põlwili maha nagu Tatte kuhhelik
ja üttel juure ikkue äälega oh Jumale Jumalake
pias mia ommetagi tänawu aasta mihele paama
Rätsep kuuld seda ära ja üttel penikese eluga kuule
saa piad tänawu aasta mihele paama Mari pani jälle
kaitse kät äste kõwaste kokku ja küsis wõh Jaan kelle
Rätsep üttel ütte jalage Jaagule ja Rätsep wõllab wist
mudugi Mari ära

Nüüd oli pere naiste jut otsan ja Körwe pere naine läits
ära oma kodu ja edimene töö oli kuda ta kodu läits
istud kappusta lomaga maha ja sõs läits lidaga anu
tõi miet kats kintse sia liha mis tal talwe oli üle
jäänu kapusta aida ja suure waitse kah nüüd löik
ta liha peniksese nagu pudi ja pani kapusta jurde
pääle aga peni tuli pärjast kodu ja kõap kappusta
kik mulla seest üllese ja seie liha juurde pääl ära
aga Tõnis es ole kodun Tõnis oli ommukku linna
minnu Riisse õlle perra ja kuda õõsi õllega
kodu tuli ei ne waadi kambrese ja sei t magama aga
Ann tõusis maast üles ja keit peri waadi punni

Külgi sinni selle peraast et ta kapusta üles kaapis ja
Taht penid pesta aga pera tõmas waadil punni eest
ära ja õlu juusg kik maha kui kahab ja mis nüüd
setta õlu oli kik pörmandu pääl mahan aga Tõnis
oli kotti tawwe pöögle jahu kah rissi pääle toonu
Ann wõt kotti sisse ikki jahu peo täis peo tõwwe järgi ja
raput õlle pääle seni kui jahu puha pörmatul
pääl mahan oliwe sõs tõi Ann wiina lasi kah wälla.
ja mõtlel nüüd ma aga wiiupa ütte lonksu
kahju pääle aga laits nakkas äkitsel ikma Ann
pani lasi maha aga es tule meeldegi punni pääle
panna ja wiin just puha wälla nüüd oli risse
vaam kikk otsan kuu nüüd Tõnis on agamast
üllese tõuse ja nägi et õlu kikk pörmatu pääl
mahan oli ja pöögle jahu pääle rapsutel ja wiin
ka lasist maha nõrgunu sõs oli Tõnis pahane
jas üttel sia oled sihande sanna rumal ja weider kui
Talwa ma inimene Ann mõtlel no ei sää mihasse
ei Talna ma inimese ommetagi om ma lää kõrra
õge waatama wõt latse sülle ja pissi kanika leiba
Karmanise ja läits minema kuda nüüd juba
Sükki maad ära läits nägi üttel kuhal talul
Lehma tare katluse pääle ülles kistaw aga Ann
läits sinna manu ja üttel mis te ulle tempu
seda teie kisude Lehma katluse pääle aga
talu rahwas üttiwe kas sia ei näe et kaits maltsa
katluse pääl kaswawe ja meie kisume Lehma
üles neid ära sõõma aga Ann üttel un rumala
minge üles katluse pääle ja nütke maltsa maha
sii om paiku kergemb kui Lehm ülles kisgu
nüüd läits Ann pääle jälle minema ja saie
lõunase töisele talule kos talu jusewe ~~nõnda~~
nõnda paiku kui neid oli Taremant Aida

Mõnu ja Aida mant jälle Tare manu tagasi Ann
läits sinna ja ütlel miste siin joosed Taremant
ikki Aida manu ja Aida mant jälle Tare manu tagasi
aga talu rahwas ütliwe meil ked eti lõunase
pakku pulru ja pina nurmik om Aida manu
meie wõttame Tare mant pätru luskase ja
jooseme Aida manu siima sisi kaskma jukume
jelle ära jõome jooseme jälle Tare manu ja wõttame
jälle luska pätru täis ja jooseme Aida manu siima
sisi kaskma Ann ütlel nüü ikki nüü rumala
wõtke pina nurmik ja wige Tare manu pange jõogi
laua pääle nõnda om teil pailw kergemb a nüüd
läits Ann jälle edesi ja jeie õhtuks ütte Kõla manu
sinna jäi Tema nüüd õõmaiale kos üts rikkas
pere müis elle aga jellel oli tõine weli waene ja
jü rikkas weli kõnel et miu waene weli nurjet
ikki mingi et mia tomale raha ei anna meie
lätsime eila kõrdsi manu ja mia kaie oige
riwi lätsi ihen ära ja pani raha kotti tiu
pääle maha et kui waene weli järgi tulel
ja raha maast üles wõttab jõs om Tumal ted a
kah rikkaks lonud aga waene weli tuli ja
pükkis raha kotti kuhale maha sitma ja esi
pitsis ta silmad kinni ja aie wiled tõuse üles
aie kaldsa jalga läits minema ja jäi raha
kotti maha mia lätsi tagasi ja wõtti oma
raha kotti jälle üles ja ütli weli sina ei ole
rikkaks lood ära nurise nüüd enamb minu
pääle mina ole sinule raha pakkun sina ei
möista was ta wõtta ja nüüd läits Ann tõise
ommukul pääl minema ja jeie ihen õhtu lig
Tälna linna ütlele talule kun kik talu rahwa

Tulis pealt käisive Ann kud a nüüd sinna
salusse tuli nägi et kikk rahwas tarest wälla
tulwe ikki üits awald ja jusewe alla kop lise
jääl oli aia nurgan suur hall kiwi nüüd kige
ihhen joosk pere mees jos pere naene jos poig ja
tütar jõs pois ja tütrik jõs julane ja põlwe
ja pistiwe nõna kiwi külgi ja kattewe kikk
ära ja Ann mõtlel ei tää mis nüa pia tegema
mis lugu ji nüüd ommetagi om kikk talu rahwas täwe
maa ala wõeh mia wat seke ei tää mis mia pia
tegema nüüd ole ma tütide kennigi ei tää miw
jutusta aga õppsete ist ja kükid kaes ja waap kõrwa
were st ohas ja puhas a wwas ja kaewas kõnd ja kõnel
puik ja jonis wimade läits Aida manu ja jäld kuss
manu aga kuna man nägi Ann et jääb kuna nurgan
wana suur ja must tari türike seisis Ann mõtlel sot
oot mia wereta türikse jüst wälla ja aja kiwi manu
ja jõs lää Tare manu ja jäld wõtta suure pikka
kõwwe ja mõtlel mia löüdas tõise otsa türikst külgi ja
tõise otsa enda ümmer kuda mõtlel nõnda ga ka tegi wõt
lätse jülle pisst kanika leiba karmanise läits ja aisud
kiwi ja nõnda pia kui ta kiwi jai aisutanud läits
alla kui nüüd nõnda et ma Takt lõhki minna ja
tõise kui na kuuliwe et Ann suure jõrin age tuli
ajewe kaela pikkali ja kõrwa kikkili ja ütliwe Tõsa
tõsa suure Tasi mees ja nüüd oli naad keik Lasna
mäe all ja kui tõise näiwe et Ann üits wõras oli
jõs pella jiwe nema edumald aga kui naa wimali ära
ära arinuwe jõs eidiwe nema oma pos õppsin Tulispõsa
kunstin pikkali maha ja ange lätjiwe Tälna linna
tulwe ja jakkaw otsma aga wana kere jäiwa sinna
maha kue surnu aga Annel tuli külm ja kuum
wärin pääle ja mõtlel nüüd olen mia põrgun õiyas
ja ligud ei midagi mis surnu jü surnu

Wimate mõttel Ann odast ma käänа pääle jinna kuu
jala om ekk tõusuwe jõs üles aga ei mõdagi nõnda oli
Ann õõ ja päiwa pilre ärnnu jõkem jehi kuni juba
otsast nakkapwe tagasi tulema ja wimati tuliwe
kik tagasi ja nakkasiwe elama aga ei jäi tulemata
keda Ann ümmer käänd ja kuuni tõise jõda näiewe
et perewikel pääle jinna oli käänet kos jõla oliwe jõs
üttiwe nema mis ja nõnda olid tennu kui tõrna
tagasi ei jaa käänd jõs jääb tema igaweste jurnuks
jõs käänuwe nemad jäld jälle jinnа kos pääle ja wate
tükki aia peraft tuli temal jälle ing jõsi tagasi ja
nüüd nakkasiwe nema jäle kodu tagasi minema
ja wiiwe kik tulu ja jarkw enda ütten kodu
waka tulu lewa tulu roowa tulu ja üle pää kik tulu
aga üttes asja mannu ja jõs lennapwe nema kui warbla
minema aga oh ännatuft nüüd jäie Ann üllindemaha
jeft tema as mõiste enamb jõda kuntsi kudas tagasi minna
nüüd tuli Annal alla ed imeft kõrda kodu jõ tõnis mõ
ning nakkas kodu poole igatsema aga as mõistis tulle ja
kuda tükki maad juba ära tuli jõs tuli juur mõtjbast
ja Ann espsi jinna mõtta ära kül kõhd edesi kül taga
aga as jaa õige teed kusagi kätte wimate nägi ommet
tuld pime wahelt wilksuw ta läits jinna poole ja
nägi jaal ütte urdsiku läits jõsi aga jääl as ole
nüüd inimese ange kuu pallal. ütts ainus wana mees ja
wana naine kui na näiwe Anne jõsi astuw jõs pääd
nema nõu et nüüd panema Ann laiduse kuda kuu
aste vanusses jõõb jõs tagapame tema ära ja jõome
nakka kui ta nüüd päiwa aiga juba aidun ära oli
jõs tuli wana mees ja üttel Ahnele piotta jõrmwa
ma kae ammastega kas ja oled juba vanune aga
Ann nägi ära et wana mikel vaud ambad oli ja
mõttel ega jü ommetagi wisti inimene ei ole jü
om peris wana pagan ja jü ka ta oligi jelle pera
espista Ann jõrme waid gaift puu pulga juhw ja
wana müis pani vaud ammastega pulga otsa kinn
ja tuus et pulk kõwa oli jõs läits ta ära ja üttel

ja üttes ei ole vanune ja jeda wüsi käis tema ega
ommuku kaemas aga Ann pist ikki pulga juhu ja
kuitu jeda wüsi juba pool aastad aidus oli jõnud aga
nüüd läits wana mees üüdse ommuku kodust ära
ja üttel oma wana naesele täembe õhtu wolla ji
naene aidust wälle ja küdsata mulle ära küsi
küsi nüüd naine kik jelle päiwa ahju nõnda
es ta äste kuum oli nüüd läits ji wana naene
Anne kutsma ja üttel tule lämmese mina ole
ahju kuumas küttan tule nüüd kah wahel lämme
ja Ann pidi käsku täitma ning läits jõs wüs wana
moor Anne ahju juu ette ja pani wana wankre
vatta ahju juu pääle ja üttel annele mine nüüd ja
istu jinna vatta pääle lämmese aga kui Ann oles
istu jinna vatta pääle tõmbe Anne roobige ahju perale
minnu jõs oles tema Anne roobige ahju perale
tükkan aga Ann oli kawal kah ja üttel mia ei nõõsti
mine istu esi ennembi pääle ja näita kuda jinna
istutas ja wana moor läits ist vatta pääle ja näi das
kuda Ann pidi pääle istma aga Ann wõt roob ja
tükkas wana moori taga ahju perale ja jääl kütse
wana moor kokku kui kärg nüüd wadas Ann kik
kottuse läbi ja tuus ära et nii muud ei ole kui
wana pagan oma naesega aga Ann es jaa tulla kudagi
ära kui nüüd wana mees ohtu kodu tuli ja urtsikus
jõsi aste jõsta üttel põõk põõk aiju aiju pere naise
perse aiju wana moori mokka aiju wana kärdu
kärde aiju jõs läits wana mikel juua läits ta
õõr ja vats oma perse werisese jõs perse läits käma
ja nüüd tuli poig ka Soome maalt kodu ja wanas
mees könel piale kuda Ann wana ema ära
küdsa sanu ja mina selle juame walugeenda
perse lõhk kõse poig üttel isa mudu ei jaa
perse terwese et tapsa Ann ära ja märi Anne
vaswaga perset jõs jaab perse terwes ja nüüd küsis

wana mees Anne käest kosja maga ema eidad Ann
üttel jawikule aga Anne oo eida jawikule waid pani
tembi uhmere enda afemele tükki aia peraft kuli
nüüd wana mees juhus vaud nui fellan ja and
uhmrele plah ja plauh ning läits eji ära tõisi kam
ve ja ning üttel nüüd om Ann olnan aga Ann kuli
ommuku wälla ja üttel pere mees änna tõõd aga
wana mees ehmas ära es Ann alla elle jos üttel
wana mees mine ja too wes kapust waata õlpsw
om wällan muru p väl mahan Ann läits waatam
ja nägi es nüi Raud õlpsw oliwe ja Anne es jõua
neid ligus adagi jõs eit Ann feliki maha ja waad
üles tõewa poole aga wana mees kuli Anne ema
ja üttel mis ja jun wahid maha an aga Ann üttel
mina waata jeni kui ji wolge pilb minw
kuhale tulek jõs wiska mina õlpsw sinna pilw
jisi ja wana mees nagw ehmas felle kõne üle ja
üttel woch kulla Anneke ära wiska mina too esiwe
ja tõisel õhtul tuli wana mees jälle Anne ema ja küsis kos
nüüd jälle nagama eidad Ann üttel ahjw pääle aga Ann
es lää eji ahjw pääle waid wiis piima nurmikw enda
afemele ja wana mees tuli jälle tükki aia peraft ku
arwas jõba maga wad juur vaud nui fellan and plauh ja
plauh aga püm karas wastw silmi nüüd läits wana
mees jälle poia m anw ja üttel nüüd om Ann üts ki ko
ollan weri purtjas minule wastw juud ja silmi aga
ommuku kui wana mees üles tõusis tuli Ann jäll
ja küsis pere mees anna tõõd aga wana mees üttel
mine ja mõse minu poia kaltja jittaft puhtaks Ann
mõttel mina ei jõua naid ütte aastagegi puhtaks
mõske kostma jõs ütte päiwaga neid puhtaks
jaan Ann ift maha ja wõis lina kätte jo na akal
kaplw tõgema nüüd tuli wana mees jälle

Anne mann ja küsis mis ja teed jün Ann üttel mina
tee kaplw aga wana mees küsis mis je teed nende kaplega
aga Ann üttel mina jaane jinu poial kapla kaala ja
jõs poo tala külgi üles jõs om ahul ää kaltjw puhtaks
mõske aga wana mees üttel wõeh kulla Ann ära
poo minu poiga ära mina mõse e ji ei puhtaks
nüüd oli Anne õm et tema et tema jolets tõsi jälle ära pääs
aga wana mikel oli juus irm et Ann äwitab meid kirk
ära nüüd nakkas ta nõw pidama kui as Anne ft
jaab nägema ta ära pagenda ta tõi feise obese nahke
ja tegi neift juure kotti walmis ja nakkas teibu
tegema aga Ann jai jelleft arw ja tük kotti pohjw
ja wana mees pani lewa pääle ja tõmmas kotti jelga
ja mõttel nüüd jaan ma üüs gi kõrd Anne ft lahti
ja lää nägema ära kui ta nüüd feise peni koorma
ära joosk õiga Ann tafakeste kotlin pere mees oda
järgi tema mõttel Anne jaeran ollew kui ta jälle
feise peri koormad jelle ir muga juuft ja ani kotti
jelaft maha ja ehgas aga Ann õigas jälle tafake
pere mees oda järgi wana müis tõmmas kotti jälle
rutte w maaft jelga ja pani tõi kama ning mõttel
nüüd tuleb Ann järgi ja juuft jälle feise peni
koormad ja pani kotti jelaft maha aga Ann õigas
jälle õige tafakeste pere mees oda järgi ja wana
mees mõttel nüüd om ta õige kaugel alla ma
isku maha ja jüü rafiske lõuna kui ta kotti
walla wõt ja jüma nakkas lewa kot oli põsa
ja aga Ann tuli kottift wälla ja üttel pere mees
mina ole jün kah nüüd wana mees jüsna eitufi
ära kül olema nüüd Annega kimbun ja üttel
läämo tagasi mõlema ja kui na tagasi tulgiwe
jinna jäälesole enamb fiurtsik waid oli juur
uhke ja ilus hoiis nüüd näidadi Anne le üts
kammer kunnes ta oma latjega elle ja

Magas ja kui ta nõnda igawuses istus kuulis tõrjes
kambres enda kambe kõrwas immelist kena naeru laulu häält
oga Ann pani kõrwa wõlma augu manu kullel ja sai aru
et ji ütte risti inimese pääl oli Apn lükkas usse walla ja nagi
ütte nurd meest kurblikult toli pääl ette ja kudas Anne
nägi jõs ütles ta Jumal olgu tänatud nüüd näen ma ommetagi
jälle risti inimest ja temse ütles Annele nüüd olen ma jõnu.
ja ji wan ds müis warast minu ära kui ma laits oli ja pahi
ja wangi aga nüüd nakkas Ann kah oma elu lugu futtustam
mina ei sust mõtsa ära ja wimale jaie ji ja selle urtjiku manu
ja nüüd pean jün wangis olema aga kudas meie jut wälla
pääseme ütles pois nüüd ei ole wana müist tähmbe kodun jõs
kuda õhtu kõrwa tuleb jõs kütletas jann kuumas jõkutjutas jinu
wihtma ning taketas kuuma lõunuga ära tappa jeh mina
anna julle ütte luua mis kõnelek anine ja jääja ji luua
wars usse et enge wahele kui ust walle lükkatas ja jinu
wihtma õigatas jõs üllelb luua waris üllelb ikkke
jinu mütte kõrde kutsman aga lukia waris üllelb ikkke
ja jah jeni kui tema wihub pageneme meie ära wana
mihel om tallin must täkk ja ji om just ja wällast poo
kulluji täis et kui ta kappatab jõs om kikk maa ilm
kõlinad täis mõtta nüüd kaarw mallige ja kasta mü
jisi ja ütte kuja eji tapakes wälla tuled et jaa ei kõlista
jõs jaa ja aga pääew neid jie ja täkk kaie et naa
magusja olive jata kuli tallist wälla aga pois üllel o
et ja kulluji ei rapputa ja nema aiewe pääitje pä
ja pois legi terawa ottage wardaja üttel täkkule kuu
tagasi waatab jõs jorka mina jul mõlema film a pääb
wälle ja nema ipsjive mõlema Annega täkkule folg
ja lätjive minema aga wana mees kui ta wihtma ast
tuli ta oli nõnda armetust ära wajinu es kää egas
wisigi Anne waatama minna ta laskk käsi põjik
jängi were pääle ja unnus magama nõnda raskeste o
ta oma elu aial weel nõnda ei ole magan nüd ja kui
naa tükki maad juba ära lätjive jõs üttel täkk

Ma rapputa aga pois üttel kui ja rapputab jõs ma jorka
jinul jilma pääst wälla kuna jälle tükki maad edesi lätjive
üttel täkk jällema rapputa aga pois üttel kui ja rapputa
ma jorka mõlema filma pääst wälla kuna jälle tükki
maad edesi lätjive üttel täkk jällema rapputa ja rapput
ka ära jõs oli kikk maailm kõlinad täis ja wana mees krani
ka une pääld üles ja kuuld täkku kulluste kõlina ei rutte
karas ta maast ülles ja ütles kos minu pükji kos minu
lõkji ma laa oma täkku perra ja poig pani rutte
rõiva selga ja läts täkku perra kui nüüd Ann tagasi
wadas jõs üttel ta juba tulewa aga poisil oli nõudus
kuntsi kikk selge ja üttel Annele tõmbas alus kõrt
pää otsa jõs oles jina till ja mina eji ole tikk kõrwan
ja nüüd oli ka warsti ilus till tii weren ja tikk tema
kõrwan aga wana mihe poig läits neist müda kui
just ja kui ta tükki maad edesi läits wimale käänd
ümmer ja läits kodu tagasi aga kodun küsk wana mees
poia käsk kas ja midagi es näe tii pääl poig üttel
es näe muud midagi pealed üits till oli tii weren ja
tikk oli ka kõrwan wana müis üttel no nüi ja mana
oliwe poig mine ja tuue nema tagasi jõs tuli poig jälle
neid mueste tagasi aiama aga nemad olid juba kaugel
Ann wadas tagasi ja üttel juba tuleb jälle ja kui ta
õige lähikjen oli wõtt pois kuuse kabi kannanisst
wälla ja wihas maha ja jõs kaswis paks kuuse mõts
nende wahele ja wana mihe poig mõtsast läbi es jaa
ja ji mõts om nüüdin Kärevere mõts jõs läits tema
kodu tagasi kirwid ja saagi otsma et tii mõtsast
läbi raiw ja tema kuli kirwestega ja raismõtsast
tii läbi aga jeni oli Ann ja Eesti wanema poig õige
kaugele jõudan nüüd wadas Annjälle tagasi ja üttel
juba tuleb jälle aga õige lähikjen nüüd om wana
müis eji kah nüüd wiwe nema neid tagasi aga
pois üttel ära pelga Ann ole nüüd tükk ja mina

Ja mina ole parts mis tigin oiab kui nüüd wana
mis tigi mo anne tuli makkas wett jooma ja ütlel
poig puhnita kah ja joomo tiik kuiwas jõs jaama
neid kätte ja makkajiwe wett jooma jeni jõiwe jeni
jõiwe ja wõim ate lätjiwe lõhi kuiu palgati ja sest
west om jõs Wõrtsjärw jaanu jäi oli jääl kuhhl
kus werewe küla om ja ei oli taiste pühade poolbe
õhtu ja sinna jäiwe nema õpeks aga talw rahwas lätjew
edimese pühaommuku Ranna kirikuse ja jääl
oli ülle küla üits ainus karjus aga selle oli kasin
palk nüüd mõttel karjus kudas ma palka weel
mo anne saa ja laits tii weere kuuse otsa kost rahwa
koduh tuli ja ka kiisend jääl kuuse otsan hätta
werewe külla pääle hätta wekewe küla pääle
rahwas jäiwe seisma ja mõtliwe nii om nüüd
engli taewast üllewe ja rahwas kuseme Jsand
mikke peraast aga karjus ütlel jälle kuuse otsa
küla karjuse palga peraast jõs lätjiwe
inimese koda ja kõiwe mis kellegil oli liha
ja leib ja mis kellegil oli ja nüüd lahkus je
noor mis Annest ära ja laits tagasi Eestimaale
oma wanemade mo anne aga Annel oli ka weel
wüstõistku nerosta tulla jos oli. ta koduu
aga tõnis oli sell aia sihen ära koolu ja
piagd laits ka Ann järrele ja mõnda
lõppis siis sugu otsa

Ütte õrra läksive mõle Kirik härra ja Köster jahi pääle ja
ei ole nõnda kui aga meese ei gi Tääb jõgi sene aegkui jahi pidakse ja
nema oliwe kaugele mõtsa ja sis minnu ei wes pane lähe lege ei õhtu kätte
jõuäs ja paksu pilwe ja udujuga läits ilm ka wiima si nõnda pimes et
sõrme otsgi es mäe kah juhtu pista ja nema es sis juwe ära ning es saa
kuda gi mudu enamb mõtsast wälla tulla nüüd oliwe mihe keste kimpus
kül nõndsuwe risti ja rasti kül edesi kül tagasi aga mõtsast wälja es
mõista tulla ommetagi aga wimaki päiwe am metigi Ütte hein a
kuhja manu wällakül oliwe enema wõõmsa ja ütliwe nüüd olema
jälle risti inimeste jälge pääle jänud nüüd olema wasike julgema
ja Köster ütlel Kirik härrale Sis ia piame nüüd õpiko jääma
aga Kirik härra ütlel kost me siia jame Köster ütlel sina oled rasike
juremb kui mina ole selle peraft ei wõi meie ütlel pool kuhja
siäwa sina lääd nüüd sinna pole kuhja ja mina jää siia
pole kuhja sõs sõme heinu noh Kirik härra läiskas ilma wastu
panemata toisele poole kuhja ja nakas heinu sõõma aga
Köstes oli kawalamb kui ta kodust ära tuli pistis tükki leiba
karmanisse ja nakkas seda sõõma ja kui ta lewa ära seie ja
tükki aega jõgi pääle kah magas sõs läits ta wastema mis
Kirik härra sääl teeb aga Kirik härrel oli hä ulk heinu juba
ära süüdja hää suur auk oli kuhja küllasihen ja Köster
ütlel, kül sina oled ka nällane sina oled juwe augu kuhja sõsi
sõnud aga sääl pool ei tunnegi kost mina seie aga Kirik
härra ütlel nõnda ma oli õige tühi kui nõnda kähen ales ollu
ma sõõks kiriku täwwel rahwal kigil pää otsast ära

Sõnud ja Köster üttel nüüd om meil kõttu ilmsi. Täis nüüd heidavad magama, mina ole julane ja jõua oled peremees selle pereaft om minu õigus magamise aeg walmistada ja Köster üttel Kirik härrale jõua oled ikki pühapäew kui mina ole jõua eda nüüd maha kuhja ala aga jõu ei tohi konnigi tulla ära ja mina aga mina esi palga mina võni üles kuhja otsa ja pane kaela endale ja la külgi jüs kui õnõni tuleb jõu ära jõõma jõs tõmba kaplaft et ma julle appi tule aga Kirik härra oli nõnda ära wäjinud jõlt õõ esitusje kõndmisèft ja jäi magama kui kõl aga Kõstel es tule uni mitte jugugi pääle ja ta mõlles mis kommetid ma temaga pian tegema aga wimaks tuli ommetagi kuhja otsa maha ja koskis Kirik härral pää ligeje ja jüs wõt käri narmanist wälja mistal jõua kogemata oli jäänud kõdu ja pügas Kirik härral pää puhtaks aga kui nüüd ~~jutas~~ hommuku juba ämarikuje täis. Jõs läis Kirik härral kah uni ära ja tõusis üles ning õigas Köstes tulemaha aga Köster es lausu midagi ja tegi nagu ei kuuleks ta mis Kirik härra kõnel ja Kirik härra mõlles nüüd om Köstes ära minnu ja minu maha jättan ja ta wõib kaplaft kinni ning jäkud kõwaste ja tõmas Köstre endale selga ja nüüd nakkas Köster hirmsaste röökma wäh wõch mina waeseke wõeh ära tapid nüüd on minu ja Kirik härral oli hirm nüüd tappi mina Köstu ära jõs aias Köster ennaft käppuKil üles ja üttles Kirik härra mina nüüd jõua omat kõrda kuhja otsa ja kõida

kabel jala külgi ja mina jäkuta jõu endale kala nuku mina ei ole jõuga mitte rahul jõs ja ka tunned mis walu om ja Kirik härra läits kuhja otsa ning üttel Köstele jäkuta nüüd Köster jäkud ja Kirik härra tuli üle weld kui kohab alla aga köster karas alt ära ja Kirik härra jatte kiwi pääle maha kuu plarts ja jäie kangeks kui jurnu kuda jälle toibus ji ja üles ei aias Küsis Köster mis ja nõnda waga wüsi mahan jäsid kas ja midagi und näied aga Kirik härra üttles es näe jurenad midagi nüüd. Aga kuu ma ööji magasi jõs näie mina raasike und et jeja wihma pädas ja püüs linnuke lennaje ve läbi lehtlise mõtsa ja esi teiwe ikki kõre lõmpsa ja kõre lõmpsa jõs jäie köster aru kül et lämi wihm jü oli minu kuji ja kõre lõmpsa ja kõre lõmpsa jü oli käärde lõkjutamis aga ärkki üttles ta kuule härra kos jõu jüuje jänu härra leie käe üle pää kokku ja üttel wah mina waeseke luht om minu jüje jääb kõrgest kuhja otsast jadamisega pääst ära õnnun jest jadik om nüüd Kirik härradel lühikje jüuje ja kui nüüd päew juba hästi kõrkes tõusis jõs nakkasid nad jälle minema ja teed otsma ei mõtsast ommetagi üks kõrd jäl ja gaaks ja kui na nüüd jälle tükki aja ümber kõndsiwe jõs jäiwe ommetagi üttele kuhale mõtsa weerde wälla aga mees künd jäal mõtse weeren katte harjage tõine oli juur härg ja tõine oli tilluke härg jäal oli köster

Nüüd jälle kavalamb ja üttel kirik härrale mine nüüd jina mõtsa üles jure pilka kenuse otsa ja jääl kukkus. Käo woji kukkus kukkus tilluke jääb jure ära kukkus kukkus tilluke jääb jure ära ja kirik härra läis ka kenuse otsa ja nakkas kukkma tilluke jääb jure ära kukkus tilluke jääb jure ära tel mees jäi kullema ja möllel mis lugu jii nüüd omme tagi om käga kukkub nüüd weel jäguse ~~weel~~ mõtsan ja esi üttleb inkri tilluke jüüb jure ära tilluke jääb jure ära ma jälla härja jeisma ja lää mõtsa watama kas ma jääl midagi ei näe ta läis mõtsa aga es näe midagi aga köster wõt jeni jure härja ~~atter~~ eest walla ja wiis mõtsa ning täp ära ja lõigas hänna jurini ära ja toppis wakkal härja ole kukkus kui nüüd mees mõtstast kägu watamast tagasi tuli aga kägu omme tagi es näe waid selle asemel nägi tema et juur härg atra eest ära oli kadunud ja jure härja händ tilluke härja juhun oli nüüd jäi mees kül alla aru et kägu õigust kukkus et tilluke jure ära jääb ja mees jäi ka jeda upkma et tilluke härg jure härja ära jei aga köster läits mõtsa ja tappis jure harja ära ja lõigas kaits leppa pilka ning leie harja mau jääl trummi nõnd et kirik härra jälle mõistis jinna tagasi tulle jõs wõt köster kopsu kõriga ja mao härja eest wälla ja pani kirik härra jaki kotti aga liha jätluse jinna maha jeftet neil pada ja joole puudus keetmiseks je oli nüüd juba töise päiwa õhtu aga jüis jäiwad

Nääd omme tagi õnnes üttele talule wälla aga ei oli wõran kihelkonnan ja nii talu rahwas es tunne et nüüd Töine kirik härra ja Töine köster oli aga nema oliwe kaits ööd ja päewa ilma jõmata ja nende kõttu oliwe tühjad kui lindsi lewa möhe ja jääl oliwe kah hää talu rahwas ja kutjewe külas mihi jõma aga köster üttel kirik härrale mina lää nüüd edimaje kutjumijega aga jina oled jurem kui mina jina ära tule enne kui kolm kõrda kutjutas jõs tule ja perenaene läits ja kuts weel töije kõrra külas mees tule jõma aga kirik härra es lää ja oot kolmandad kõrda weel kutsma tullew aga köster üttel ära kutju enamb tema ei tule ja perenaine üttel köstele mina ole kaits kõrda ära joba ära kutju ta ei tule ega ma kolmandad kõrda ei läägi teda enamb kutsma ja nõnda jäi kirik härra jõs jälle jõmata aga köster jei kõttu täis ja waris et kirik härra kõt tühi oli aga köster oli tähele pannu et talu rahwal lewa juur möhe oli hapnema ha jõs wiis wiis köster kirik härra pimasi möhe manu ja üttel jüü jüt nüüd kõt täis ja kirik härra nakkas perga juurd juhu aiama kuu ta kõttu täis jeie ja juba järgi jätt aga mis nüüd tetta käe oliwe tagnpa kui poorga aga kudas käe nüüd puhtaks tetta ja köster oli tähele pannu et nurgan Tavi kann oli kelle jeest talu rahwas jõiwe aga jüi kann oli jüi jugune nõu mis päält kitjas ja ald laiu oli

Köster töie selle kannu kirik härra kätte ja ütlel mõ
nüüd selle nõu sihen käe puhtaks ja kirik härra pist
mõlema käe kütte kõrr aga kannu sisi aga kanne es tula
en amb kätte ötsast ära kül kisewe ja sikkutiwe köstre
mõlema aga kanne es tule kätte ötsast ära ommetagi
aga köster ei jõi et pere naine õhtu ahju körwa maa
pääle maha magama heit ja köster wõt kirik härra käll
pidi kinni ja wiis pere naise manu ning ütlel kuule tõõ
nüüd nõnd kõwaste kui ja wäha jõuad siia jeda awa.
pakku wastu kann lõhki mudu teda kätte ötsast ära ei jaa
aga pere ei aene magas ahju körwas maas ja laskis pus
ikki wüüsja wus aga kirik härra ütlel ära puhka ära
puhka aga ta palawei ole kirik härra mõtel pere naist
junga puhkawad aga pere naine puhas perse ga kirik härr
läits nüüd pere naise manu ahju körwa ja änd kaplar tõi pe
naisel perse ed wastu aga temad tää ei. ji pere naine oli tem
mõttelga awa pakku ollew nõnda kui köster ütlel aga pere
nakkas röörma mis hommus ai ai eppi eppi jeni kui kir
härra jeie wõt köster kirik härra jahi kotti jeina päälde wa
ötsast maha. ja tõrmas härja koppu kõri pidi kotist wälja
ja löigas kõri koppu küllest ära ja pistis pere mehel perse
ja koppu pani tütrugi de wahele jäal talul oli kais tütrukt
ja kats poisi aga poisid jidus temh arja kokku kui nüüd
pere naine ajapi hisentäs jos öigas pere mses tütrukku
puhake tuli üles aga jel aial tule tikke weel es ole wai
puhati koldest pisirw otsa tütrukku eranuwa üles ja löi
et kops nende wahe pääl oli ja nemad mõttelsiwe tilluk
lätse endide wahel ollew töine lükkas ikki töise poole
oh sinu jagu töine lukkas jälle töise poole ju on sinu
jagu üksnati lätsiwe kaklema kumb igi es taha oma
wõtta ja pere mees öigas no poisi puhake teiegi tuli üles
poisi lätsiwe üles tõusma aga oliwe arja pidi kok
jeotud töine ütlel töisele mis ja kakkud ja and

töisele ruskage warlops töisele pääle töine and töisele jälle
wisikage mis sina kakkud ja nõnda tõmmasid poisil ja
tütrukud kakkelust mis hirmus jõs läis pere mees esi
tuld puhkama aga kuda puhas käis tuul läbi kõri
perset wälla ja es jaa tuld mitte jugugi üles enne kui
hommuku aga nüüd nakkasiwe köster ja kirik härra
pagenema aga kirik härra oli nõnda armetust ära
mälgunu et ta kõndigi es jõua aga köster oli talud juur
musta kõlli wõttan ka usu pääle ligi ehk juhtub ka
waja olema tee pääl ja nõnda ka oligi kirik härra
es jõua kõndi ja köster aie kolli ja tõmmas end ale selga
ning nakkas kodu pole minema ja kui naad juba
kodu jaiwe aga ega köster teda tuspar es wiit waidwüs
üles kirikku kelle manu ja jääl pani feljast on aha
ning tõmmas kotte juud pidi kinni ja wedas treppi
mõda alla pää kais ikki kolts ja kolts treppi laudu
mõda ja kirik härra ütlel ai ai kül om wolus aga köster
ütlel kannata taewa tee on waewaline ja kiltsas mina
wii jinu nüüd taewast aga ani kaguwe kirikku
mõisa usen ja kirik härra ütles mis nüüd on mis
jääl rõgiwe aga köster ütlel nii om puha ingli
laulawe nüüd oli kirik härra jeni kottin kui köster
kodu läis ja kodun oli temal tüki ja jääl oliwe
wähja sihen ja taa wat jäält jada wähja kinni
ja jidus wähjule nüünla jelga ja pani kündla
palama ja lask kirikuse walla aga wähja ronisi

Kirikud mõda laiali mis üsna ilues oli mätta
jõs wõl Köster Kotti jure walla ja las Kis kirik
härra wälja ja wiis kirikuse ning üllel nüü
oled jina saewas ja kuiuead türki aigasjeda
saewa ilu waatlwe jõs wiskas Köster kirik
härrale kotti jälle jõrä olsa ja wiis sed a tuspa
aga nüüd jaie kirik härral mütmes päiwa
naesele ja latsile Könelda oma jahi lugu

Wanast jõnadiilde

1 Mis saaja si mis ilma õiskamada 2 Mis küsi si mis ilma
peratamada 3 Ega linnul esi laul 4 ega lalul esi laul
5 habemike anne nõna mike nägu töö mike legu
6 Saak jäkkad per se pagad non a nõrdlud silm sittud wii
weet aas ack Konts koed ? Kinkja om Kia karjama
ära Kolu 8 Ok ja wae se wihma wälk Külaline me
Lulle mis lal jünnib jüwea ond a Kuue küst ja Lõnd
püma akki sitta soli Kesta

3. Must härg Türjet meister. Jan. 729.

Seitsme kümne aasta eest kui Tartuse ei juur
Tarkuse kool asutadi. Sa ei imelne jutt ka Eesti
rahwa seekka tuli et sääl ep õppetakse keik tarkaks
Ka mode lõuna poolitse naabre rahwas Lättase jäiwad jeft ka
kuulda et Tartuse Tarkuse kool asutadi kes keik targaks teeb
Sa sell samal aial elas Lätti maal üks sirkka ja kulus peremees
keda Sumal keik juguste warrantustega olionnistanud. Aga
jüski üks asi puudus temal ommetagi nõnda kui Adamel
Paradiisis ep olnud temal mitte last ei poega ega tütard mis
pidi tema sinna Tarkuse kooli nüüd wima. Sa nõudes
oma naesega jo ütles lapsi meil ei ole aga mis meie sinna
Tarkuse kooli piame saatma kes keik tarkaks teeb. Mis sa arwad
mina wii oma musta härja sinna Tarkuse kooli ja naine
ütles jah wii pääle kui sa arwad siis on meil ka üks Tark
loom laudas. Sa nüüd läksonees lauda jure ja sidus
musta härja wankri külge ning sõitis Tartuse. Sa kui
sa juba Tartuse jõudis siis aias ta hobuse wankri ja
härja koli maia ukse ette ja läks isi sisi nukatma
kas härg wõetas kooli wastu. Aga koolmeister tuli
läwe pääl wasti ja küsis mis sa tahad mis sa tahad
aga Lättane ehmatas selle häkkilise küsimise pääle
nõnda ära ja ei jaud midagi wastada kui ta jälle
toibus ja sii esimene hirm mõdas oli ja wari jälle
käima hakkas siis küsis ta kulla koolmeister

Mina olen kuulnud et Tartuse juur tarkuse kool on
asutatud on aga et minul loss ei ole kooli tuwa jüs töin minu
oma keige parema müsta härja ei tää härra kas wõeb
wastu ja tarkuse kooli nõh müüd oli Prohwessuri härra
kimpsus kas müüd härga wastu wõta ehk ära jata mõt
natluse aega aga wõnaks ütles pool naeru jungas wõ
kül. Nõhtää jüs kül ütles Lätlane aga kui juur koli ra
Teil on jada wüskümmend rubla ütles koolmeister
milaial ma teda watama tulen müüs Lätlane aga
koolmeister ütles ja kui ja tahad oma härga nähta jaad
jüs tule pole aasta peraft teda watama jüs ossle Lätla
koolmeitriga midagi tegemist en amb wadas weel Tart
linna ilu ja uhkust ning hakkas wõnaks kodu minem
jes rõõmpas lodutes et härg kooli wastu woedi ja koli ra
ka maksetud oli ja müüd hakkas Lätlane kodu minem
aga töisel paiwal loodi härg kuuri alt wälja ja koppu
kirwe silmaga otsa ja nahk kisti umpsi felja aft maha n
toppisti põhku täis ja jäeti jalge pale üles nõnda kui
alu härg näidas seiswad ja koolmeister pistis sule nina
jõõrma hauguft jisi ja ütles rehkenda müüd aga kui
pool aastad moda oli jüs tuli Lätlane jälle oma härga
watama kui ta koli tuppa tuli ja tahtis härga näh
aga koolmeister ütles mitte ei ole wõimalik müüd k
jaada wata tema rehkentab ja näidas Lätlasele.

Töisi tuppa härga kellel sulg nina otsas oli ja Lätlane
ütles on kül sitt lagwest kokku ei jaa küsis ka kadasta jüri
kolin läbi jaab ja müüd ma pia ilma kokku jamada
kodu tagasi minema aga — kui juur müüd jälle koli
raha on ja kunas ma teda jälle watama pian tulema
koolmeister ütles jaa müüd si kõrd maksad wüskümmend
rubla ja pole aasta peraft kui ja tahad wõid jälle watama
tulla hää kül kui juba pool aastad läks tuli Lätlane
jälle Tartuse ja müüta kooli maja se tahtes minnna tuli
koolmeister talle unse pääl wasta ja ütles müüd ei ole
jugugi wõimalik temaga kokku jaada tema
rehkendab jälle ja näidas Lätlasel töisi tuppa
härga kellel sulg nina otsas seisis ja tahwel nina
ees maas oli aga Lätlase meel jai paha ks ja weri
hakkas juba kerkima ning ütles no wata aasta
eest pani ma temale lauda lõa kala ja töin sia kooli
ja müüd on ta nõnda uhkeks ja toreks minnu ei
tihka en amb minuga kõneldagi ole ole müüd ole pale
uhke kül ja üks kord ikka minu ees alandad kui
ma julle lõa jälle kaela pane ja kodu wii aga
koolmeister ütelge kui juur müüd koli raha on ja
milaial ma teda jälle müüd watama tulen koolmeister
jaa müüd tulewad need keige kangemad ja kallimad
tunnid ja warsti tulab lõppu ek jani tegemine
müüd maksad jada rubla weel koli raha ja jüs

Tule pole aasta peraſt järele ja wii tema ära kodu
ſüs on tema tark kui nüüd jälle pool aastad mõi
läksid süs tuli Lätlane oma musta härja järele
nüüd on ta tark kui ta nüüd Tartuſe jõud is
ja koli maiaſe tuli läksid Prohwesoride temale
wastu ja ütlesid oh kahjus et ja ilja jäid tulema
minew a nädali läks ära Riga pürjermeiſtriks
nüüd ſeie Lätlaſel jüda täis ja ütles mina olen
tema eeſt kalliſt koli raha maksnud kolm ſada
rubla ja nüüd lääb tema minuſt mõda Riga
Pürjermeiſtriks ja ei kõlba minu enamb
watama tullagi kül ma toon ju Riaſt taga ſ
ſelle paha meelega [pöörte] ta kodu ja pistis ſelle ſama
lõa karmaniſe kellege ta härga Tartuſe wiis ja
põõtis Riga kui ta Ria linna ſaie ſäält poris t
järele kus Pürjer meiſtri maia on ja tema juha
kohe ſinna ja kui ta maia ukſeſt ſiſi astus
nüüs tütruk mis ja tahad ma tahan pürjemeiſt
kokku ſaada aga tütruk ütles ei ole nüüd mitte
wõimalik Pürjer meiſtriga kokku ſeda tema
rehkendab parajaſte linna rehnungide kallal
tule päle lõunad süs ſaad kokku aga Lätlaſ
läks jüda täis ja ütles mis Kuradi rehken
tamine ſi ikka on Tartun käisi kaks ko
watamas ikka rehkendas

Läksin kolmandad korda ſinu järele et ſind
ära kodu tuua aga ſeni olid ſina Riga tullu
ja pürjer meiſtriks heitan ja ta tormas wägi ſi
uksest süsi pürjer meiſtri jure aga pürjer meiſter küsis
kes ja ole ja mis ja tahad aga Lätlaſel oli jüda
täis ja ütles pürjer meiſtrile wõi nüüd ei taha ja
enamb minu tunda kes mina ole ja mina taha
ning tõmmas tõa karmaniſt välja ja ütles näe ſün
on ſülõõg mis ma ſulle laudan kala ſeni ſüs kui
ma ſinu Tartuſe tarkuſe kooli wüſi ja kolm ſada rubla
koli raha maksin kaks korda käisi ſinu Tartus watamas
aga kokku kumagi katral ei ſanud ikka ſina rehkendaſid
läksin kolmandad korda ſinule järele et ſinu kodu ära
tuua ſeni olid ſina ära Riga pürjer meiſtriks tullu
näe wata ſelle ſama lõa panen nüüd ſinule jälle kala
ja nüri kodu lauta lehme jekka aga pürjer meiſter
oli rõnda ära ehmatanud ja pidi minestuſe maha
langema ja mõttel ſü meel on hull ning hüdis oma
teenrid kokku ja käskis Lätlaſt kinni ſiduda ja
wangi Torni wiia seni kui aſi ſai kohtu poolt üle
kulatud ja Lätlaſel ka oma jagu õiguſt arwati
olewad aga ſellegi peraſt lasti anda oma kuuskümmend
käsiraha taga otſa päale ja ſadeti wangi wüſil kodu ſi
oli nüüd tema härja kolitamiſe hind.

Jaak Tinn.

Wana sõna ütleb.

1 Kodun laitskuulsamb ahju pääl ausamb
2 Kää laitskes hästi tantsib weel paremb kes paigal seisab
3 Mida armsemb näed seda armsamb on
4 Mida kibemb wits seda armsamb laits
5 Kää laitstunnus hälli kaunis karja
6 Tir sõõb pikka petuse kas sõõb kaua hoituse
7 Kudas kand nõnda wõrsa
8 Iga käbi kannust kaugele ei kukka
9 Tütard watadas Emast ja warsa märast
10 Paremb kaks karates kui wiis wingudesse
11 Paremb pala leiba kui paha sõna
12 Paremb sõrs persen kui peran
13 Paremb pakse kargates kui wedelt peran weedades
14 Magajal kassil ei sooke üx suhu
15 Ära sulgi onne noppi kui linde käes ei ole
16 Suur pala ajab suu lõhki
17 Paremb suu täis solast kui mao täis magedt
18 Paremb pikk peenike kui jäme lühike
19 Waras jättab wakja seina tulisi jälle seda ka
20 Ära pakku pekre latsil saia
21 Täemba saab waha eest kommen saabilma wahata
22 Nõmaotsa näed iga otsa ja ei mäe
23 Kui ja wette sadas ei oleks oled, oks ja kuiwa kinni pisad
24 Kesi wirga willa sõõb kui maitse maa pääl ei ole
25 Hobune es sub neljä päälde nisper ei füsinimene ei pea
ütte kele pääle es suma
26 Ära anna füsenamb kundile koerale leiba kui
hundjuba karja man
27 Wõta füspõrs wastu kui põrst pakkudatse

28 Hää jõna wõra wäe jõja
29 Paremb halli habene all kui nore mehe pitsa all
30 Warjan õppud wanast piast
31 Enne jaa kehwa käest kõtte täie jüga enne kui wikka käest kiwi pähe lüwa
32 Mida enamb koeri kogusin seda wedlamb lakke
33 Sõber kõõrib naabre perse
34 Sõber on paremb kui õsar
35 Waga wesi jõgaw põhi
36 Waga sõja kõtten abet
37 Würjal kiwi leiole jamale pääl
38 Paremb on ema must puder kui wõra woi leib
39 Kunas hunt hunti murrab
40 Kunas susi soe silma pistab
41 Mis soe juhun si soe persen
42 Paremb ikki oma rõwa lämi kui tõise mahe tõõ lär
43 Koer lunnus karwast hunt hambast
44 Ära kae koera karwo si kae hambast
45 Paremb põida kui oiata
46 Tõine talu tõine taar
47 Paremb koiw kontsan kui wäel warban
48 Mis tuul kiwist jaab se da jaad jüga minnust
49 Lääd päri pündma kautas kana käest
50 Segi ja tõõd maga jal und
51 Pänawitsa kui witsa wäändub ära jüs on amb pünna wäänma kui ta juba kanges kas junu
52 Koidja ei oiga
53 Arwale arak jia jellan egga (päew) wana wares
54 Kaneest Kägu kuulus saad nanu mitte midagi
55 Ega üits käsi jumu ütsi sõimõse kui tõine käsi wastu sõimõse

56 Paremb karta kui peräst kahetseda
57 Kus hädа jääl abi
58 Paremb jõnw jõõta kui kolu kõsutada
59 Hää laits hända waia mudu lääd mõtsa hundi je
60 Waga ~~jõgw~~ kõtte naabet = № 36.
61 Oma kittus haiseb
62 Hää härg jõõma aga weri jarw wedama
63 Jääl härg jõõb kus härg teib
64 Kudas kand nõnda wõrsa
65 Kudas lind nõnda laul
66 ~~Ega käbi kannust kaugele~~ = № 8.
67 Kinnja on ära surenu ja poegom järele jänu jelle nimi on asta
68 Tõutus hää mees mis kah
69 Teraw kiwes lõõab kiwi
70 Ega pikka puudi lasta taewase kaswa
71 Ära aja wäikest kiwi wähike kiwi wis kab koorma ennem bi ümmer kui suur kiwi
72 Kui kündla päwal wet jaab hää ja jüa süs ei jaa maarja päwal kukke jüa
73 Kui koer kündla kunst õlle jääb ja pois wüa tegemise aast jõs woiwad nad molema olla
74 Warjane wasik ja illane talleke on hää
75 Ema pistab latsele rina juhu aga ei paa meel pähe pista
76 Aiga mõda asjad käiw kaua tettuna kainike
77 Tett teib jüas kasunu laits lõidas
78 Mittu kõrd jüas jülla ad näoppusta ära

4. Soldan elu lugu:

Kuuma alla tilluke oli jõs armastas minu Ema ja
kigus jaliga üd põlwe pääl kusjust ja jusjust juu wercen ja
kui mia jõba kümne aastajes jaie jõs jusje ma
pallaste jalgega ja ilma kaldjute nõnia et pori
lukki nukrusje käijiwe ja kuuma kaits aastad
eraotus ma aie viiwi selga jõst jell aial tetti karja
poisele rüwerie ja minule koh oli ji jõs kalt ja rowa
ehk kotti kangast aga jellegi peraast oli ona uhke
kui mul walge rüüd jellan oli kabel ööjen wiisu
jalan wana kübara loik pähan mis wana meistel
rike pesmisest ja lina kolkomisest üle oli jäänu ja
nõnda kui kigil karja poisel pääl olema oli minul kah valg
kepp peus ja must rappanji lewa kanik puhun ja
kaits kolu käime pääl ja nii pistiwe nina puhust
wälla ajaje ihhen juuskem ja kukker palli lüüen
aga mis ma pidi üllema ma olin uhkemb oma
karja maal kui mõni kindral joa platsil ja ku
ma jälle kolm aastad wanemaks jaie jõs latsi ma
poisis ja pere mees tegi lina kahmaha wakkama
wähemb kui wiis kuentikku jõs oli ma rõõm jamb
oma juure lina kõllu üle kui mõni wähike
kuningas oma kuningriigi üle ja nõnda teen
mia oma peremeest aufaste jeni kui
kahekümne wiie aastani jõs tuli juur ja
kurblik jõnum kaisti käest et nüüd wõetas
soldanid jõs latsi mina ja keik nored mihed
kihelkonna kohta mannu lumberd wõtma
ja jii oli ka õnneks minule tuli esimene

Lummerd nüüd witi minu kommisoni ja üllelda
kül omm kää mees juure kapu ja ilusa jumeka
nõ o peraft ja nõnda jain ma soltadiks ja witi Pola
male sima waesele maale kos wahwas päkke ja puraked
jõwe Pola maal omda nõnda agamus maja kerge leiwa
kui elaja sitta kowikse ja nigi tettas õige juure pitka
ja laia kui ja tahad jõest üllemnes jõs pane leib perse
ala istu pääle ja mine kui loolikaje jõest üle kui ma
nüüd Polamaal nõnda waest alu mitte aastad elasiwinan
paastiminu ära kiftmata türkie ja Peni nukke
wahtma riftmata türkie ja mede wahel oli õige
juur ja paks kadaja mõts ihhen kül kaiewl
nema pääld läbi tükki kül õpi kül päewa aga ei
saa felle peraft et kadaja juu wis tid juu ommenne
ei saa riftmata türgi pääd läbi kui kadaja mõts
ära raiutakse esft ja kui pääl mõni pi aks kudagi wiisi
kogemada ei läbi pääsema jõs lüü kadajase kepsoiga
ja riftmata türk kaub ära kui tuhk jo põrmi ja
ei jää muud järgi kui jinine juits aga peni nukki
meistel om juur dai iõgi piiri pääl ihhen ja pääl
jaen kaswawe nii jugude je laia ja terawe heina
kui mede wikkaki ja nii heina om ka pääl jõen
nõnda paksult et läbi saamise lotust ei ole ega õõ
ja päiwa tahawe maad pääld läbi oiuda aga enne
kui nema jolest jõge saawe om heina neid ka
poleks lõiganud aga üits kõrd ommetagi mede juureks
ehmatusseks oius üits jõest läbi ilma oolmata jelleft
et kül heina keik da katgi kiskusid ja meie püssejega
lasseme ja mõõkega wastu raiume maid oli kümme
meest pääl kuhal wahipääl kui nüüd Peni nukk jõest
läbi ojus jõs nakkas tema koke wahte jõõma

Uits enne ärast ja Toine jälle kinni maid oli siit
kõrd kümme meest wahi pääl üttes ja tükki seie
peri mukki meie ära minna ütsinda jäi ülle aga
minagi mudu üle ei oles jäänu kui wanamba
müristamine appi oles tullu paks must witsa
pilw tõusis üles müristja wälki pilemis
pirmus aga sipsilwi tuli nõnda rutte kui joost
üles sinna kuhale kus ta mihi seie ja kui ta
üttes jarmantad müst lõppes sõnast jõs leie wälki
ja kange müristamine põrut maad kiikma ja tükki
ning peninukki meis oli kui tukk ja põrm ära
kadunud ja muud es jää järgi kui hulk kõllast pask
ning nõnda pääsi minna peri mukki mihest ära
ning ma teensin siski ämmaste ja trooste kaits kümne
wiis aastad ilma nuri jemata ja kui kaits kümmen
wiis aastad täis saiwe jõs üttel di minu woid kod
minna ja kui ma koda tuli sin tahtsi ma ka
om ale naist wõtta ma lätsin aga Jumala juure
kuulatama kust ma pian om ale naist jaama
Jumalal oli kül kahekse tükki aga pääle and is Jumal
wiis wana ära tatterjastele aga kolm noremad kõid
Jumal omale ja Jumal üttes katsu isi kust ja saad
mina ei woi julle mitte and a ma lätsi jõs Otsale aga
kui ma tarwe sisse lätsi terretasin talu rahwast ka
terwis wõeti iluste wastu ma küsse kus Anu mag
talu rahwas üttiwe Anu magal laudil ma lätsin
jõs laudile Anu manu aga Anu es armasta minu
jugugi woid kääris wähikse pere naise tulwe min

Poole mul saie aga sada täis ja ma lätsi jäälda ära
ja tuli Telwele lätsi kambrese nõnda kui kõrd ja
kohus om tarwatasin õhtud kerwis wõeti ilusta wastu
ja küsitis mis küla mihel kah asja om minna küsse
kos Anne magab üttel di Anne magab aida pääl
ma lätsi jõs kah aida pääle Anne manu ja Anne nakka
mo kaala ümmer kinäi ja üttel sh mo oma Jaanike
ma tahan sind armastada jeni kui surmani mul
tuli wesi silmi kosta da waest lasi muidugi wõllab
ma wõtta ta om metagi ära minu lätsi ne hommukk
kirikus pappi manu lugema paisa küsse minu käest
kas ja tahad oma ruuti armastada ma üttli jah jõs
küsse ta Anne käest kas ja tahad oma peigmeest
armastada Anne üttes jah jah jah kui minu paisa
meid ära õnnistas jõs lätsime ära koda ja kui ma õõ
ära magasi jõs mõtli pühabe hommikul ma lää ka
kuulatama kas kirikus paisa kutsub ka kõrva jäärele
üles paisa õigas häste kül kui nüüd paisa kantslest
maha tuli jõs lätsi minna ka kirikust wälla ja Anne
tuli ka minu järgi kirikust wällas jõs astusid Anne
endised jõbvad Annele ümmer jä näidasid jõrmega
üits üttel kas jü sinu jagu om toine üttel jälle kas
ja sinu i gau om ma waatasi aga üle õla taggasi
ja üttli jah jah nüüd om viista da koos keik.

79 Ei sunni sükkenambleva päale tagasi oma
mis kordavalõigad
80 Sügisesel õõlom, ütlesse poiga
81 Ewa wana ei kajwenne kõnni aia ennekui
wasstest wett saab
82 Pidage ämarikku aigja sõ karja sarve kaswa
83 Egasiga kotlin ei ostaka
84 Kowa tõob kuhja eimu Kwat toobkikkumleiba

105 Keik ma ilm ehib kuningad ei ehi
116 Suwel jurkege ja talwe pallaste jalgega
117 Päewa worst ja ööpi folikene
118 Wana wak ja wastane kaas
119 Kustep jõudab jumt jõda jäälde ei mäku
kalsi händ
120 Kengege all hengetu wahel hengega päal
121 Puha jõgi puha mägi puka marja
pihlapuu
122 Mufti kuk ja kuldse sule
123 Kõwa katte kõttu wahel
124 Kais kaukus wastadega pista põsi näh
125 Kuma ja wõtab kus kütjanu nari wõi
pow mikse
126 Nõrk ehib Jüu maab ehe paistab ja maksab
127 Mees täab mõtsa ja leeb kais külimütti
walmis ilma wäljata kirwete
128 Pugu puud lugu luud nõu wadu kaudu
nättuke maka ilpe
129 Riips wääp kaklewe Rebase mahg pesta päal

1 Kirk all paun pääl pauna pääb riist risti
pääl nuja nuppew pääl möts möltsan mitme
fuguft linde weikes kahara plägas poisike
läeb mötsa ja aiab keik wälja.

2. Üks üx kaks ända.

3. Walge Kirik punaste sulbas

4. Köxend walgid kanu täis.

5. Punane rankake hangub läbi walge aia.

6. Sidi nidi kerw feidse nukku sihen

7. Lühikse ohja käägele nülatawe

8 Kaks Koarnad kaklewe töine Täisel pool nägew ei
jaa kokku ilmasgi

9. Kaugele näewad aga oma pää umber ei näe.

10 Wana mees kuikab katte mäe wahel.

11 Neli kannawe neli annawe kaks juhwe teed
kaks kaidjawe koeri üks teeb wiheh wiheh.

12 Kuum kivi Aida põhja all.

13 Neli neitsi kafewe ütte kenga kondsa sisse

14 Ollest kui ora keskeld kui kera tagad lai
laberik

15 Karwane kuristab kivi warema otsan.

16 Umbenes püttike katte jagu roogas jees

17 Lips lippi pääl lap lappi pääl ilma nõgla pistmada

18 Türbun wias Luigen tuas

19 Wias kui kirp tuas kui wagen.

20 Siist silu wiheline paal kulla karwaline

21 Ütles jõkwist Tõmmates keik ji linn ligadab.

22 Pöss jõksab pönn paisub

23 ~~Kui~~ kitsi Jõwe ütte kaina kuumas juues
kümme

24 Kuyopuke kumali seemnekse sihen

25 Wana Tõnis tõttas watas igast waljakust jai
wajik.

26 Wana härg ära kolu koppu mastas ligunes

27. Koorm wäjib kandja ei wäsi

28. Rõwastega rumal alasti ilus

29 Arak Aidan händ rädtan

30 Kuningas kulla siis

31 Kuu kus lämb all.

32. Neli hobbest tallis wiel keerab ümmer
talli

33. Neli neitsid länes ülemuum kinks
käuke üits ei ota ütte ega töine töist
järgi.

№ 104 Kumbà ja wõtad kas oru oina wõi lane lamba

№ 105 Pole aastane poisike tule tuhkinal taewa tahinal

№ 106 Keda ja wõttad kas sile silla ald wõi kare kadaja ald wõi pehme pedaja ald

107 Kuma ja wõtad kas aia alt allendaja wõi kivi päält killendaja

108 Kus ja lääb kas küni sisi oii küni päl

109 Saks sõõb ja maa mees sõõb laua pääle ei pana wäidsega lõigata

100 Wähike mees on kikke küllen kinni

111 Wähke järweke ei ümmerdega läbi

112 Nahk jaun karwane kereb

113 Must puts punalse vere

114 Wana härg wangud jarwed wõttab jauna jarwile kitkelkonna kukke

87 Pika kara pisika kara nalla kara naiste kara tuli wastu meiste kara käis kokku plokshi

88 Nikkuta niudid jüslääb tõõ tõine

89 Tõisen ilman rahutas puid lõõsa kargawa jäa ilma

90 Kes käib hobu ohjeta mees pitsetta ja teeb tolmuta

91 Pole aastane poisikene raudne kapurkas seljas

92 Enamb hauke maa sees kui tähti taewas

93 Raudne hobune lina händ

94 Peni haugub perse pilulb jõklid

95 Wana mees tare pääl liha liud pää pääl

96 Nali tewe ajed kaits näitawa tuld üits eidab päle

97 Ani lendawa üle õue siwa tilgurve wen

98 Jänes kükkitab jää pääl laua kild pää pääl

99 Pikkemb kui puu madalamb kui mäe

100 Liha püs udsu tool kontsa täkendab näkna kargab

101 Mees lääb mõtsa pistab tikku tii weerde

102 Mees lääb mõtsa wiskab loga lumo pääle

103 Mees lääb mõtsa solikse kimpselgas

34 Keletu maeltse isi ilma mas fark
35 Punane pullikas jõhwist tõakse
36 Ja on alles ilmas jundimas poeg kondsib juba
poleft taewast
37 Hobu tallis händ rästas
38 Pilluke kirstuke, [illegible] nimi mudu ei saa
walla, kui lähen ära
39 Keerleb weerleb saab alla siis muneb
40 Wana mees waewan käsi pösin tõmmas loeb
taewa tähti mere pahja liiwa
41 Maast tõusub mannet puus mannet puust sai
karbet puus karbet paust sai puus mõtsa
42 Wana mees nurgan liks litti ilman [illegible]
43 Mees läab mõtsa naine riabäbidi seljas
44 Sikk jõudab silda mõda karwa
käiwa kalsi pidi
46 Jõdet magab ire pesan
47 Põhk punatsid pörsid täis
48 Must pullikas läab laiuta aiab punatse
pullikse wälla
49 Uits sann jada arkend
50 Siga hengab igast arjastt
51 Wana naene istub nurgas silk mune
täis
52 Walge hobene konne täis

53 Tukkad tukkad jadas jadas jõdab mõtse silda
mõda jaab raudse linna
54 Sõda jõdib pääs sinetab
55 Sile läab karwatse sisi
56 Kunas karwatt pea täis paltast
57 Hobu hirnub iunaal kulus ara meie male
58 Kure kaal üle mere
59 Piu mahub merre ei mahtu
60 Wana tolas kua taga jada auku kõrwas
61 Tii liba ma juga mere sikk ja järwe
62 walge pää hani
63 Mõtsast kuas mõtsa ei mahu
Tuba täis tutwid üks ei tunne ütte
täine täist
67 Waad wadi pääl tünder tünd ne pääl
oorawe jaba otsas
68 Mui puu piuna pilli rau jämune
69 Mida enamb i jand poistab jada enamb
Emand fallis
70 Üks jaas jada aru ig a aru pääl käib
pesa igan pesan käib muna
71 Kui kewade mahla juakse jüs minu
mõtsast tuakse jüa mul wälja
wanetas ja kaugud selaga tärgitas
juus mul wildu lõi gatses jüs
kiunun tooreld last käes ja jeisan
kõrtsu päiwa ees

Kõrgemb kui kirik madalamb kui
regi wolgemb kui lumi mustemb kui
süsi

73 Songib kui jõga lendab kui lind mürab
kui härg sõnab kui jaks

74 Mina olen kui üks laew minu jees on
ka üks laew minu jees mitte märga
minu jees on mitte härga

75 Sinu suidsep nõnn nõretab
aru kannab hallast eina

76 Must mulk punane pulk näppu tais
kaewu otsas

77 Punst puts lumst tüs a käib sõsi
sipsa sopsa

78 Üks uks mina wiis kammerd käia

79 Üks ani neli nõna

80 Pik wits pihlagane üle mõtsa tominga

81 Laud lambid täis kera pääd
oinas keskel

82 Suwel kunst talwe lehm

83 Walged sõõb must as sittub

84 Lun pääl liha all

85 Saks istub mõtsa weren walge kübar

86 Pähan
Mees lääb mõtsa naine nabapidi
sellas

Wanarahwa laulud
Mulgimaalt
Korjanud
Johann Trulk
1890.

Saadud $18\frac{6}{II}90$.

(3x).

Üleüldised tähendused.

Sääl, kuhu ma neid laulud üles kirjutasin, on end ine küla murre juba kirja keelega segatud, näit. vahel on õ esimesi lõpp n, vahel õ; ajasõna activi I persona ainuses vahel n, vahel ilma jelleta, kord raskitarise om, kord u ehk o; jne. Ma jäin jüski wana-wara-korjamise tingimistele truuks ja kirjutasin nõnda üles, kuda kuulsin.

Iga laul, mida laulik ühe laulu pähä üles andis on ise numbri all ehk mõnes kohas näikse küll paar laulu koos olewat ja töises jälle ühe laulu niismed lahus.

Mõne murde sõna seletus on lauliku enese seletuse järele tehtud.

J. Jaak.

Kustutamise märk (2) ei tähenda mingit häälikut vaid on pruugitud wagu kirjakeelegi.

I Ants Tuhaxoti laulud Tarwastu kihelkonnast Wana Suislepi Jallast Wenerülast (62 a. wana).

1.

A. Tuhaxoti oma kuuletud laul, mida ta jüs kuuletamud kui pärast Wenemaa jüa tagasi maata inimestele Wana Suislepi mõisa maast ingemaad antis. Sellekinge maa peal on nüüdne Wenemaa.

Küidam nüüd oma keiserittä,
Auustam Alexanderittä!
Tuhat terwit temal tulegu,
Tuul tall wiigu terwisittäg,
Taewas erma tall deagu,
Et om waatand wanempäält,
Kinkind maada rehwadelle,
Arma eitand alaabille,
Kurru pilwind kubja tõrwu,
Ora keldand kiltsi sepi.
Õpmanni om kiw otsa saanu,
Akiliis õrwä juhtnu.
Küidam oma keiserittä,
Auustam Alexanderittä!
Nüüd teeme toa tuule päälle,
Maea mõisa maija päälle,
Teeme nüüd toa tuule päälle,
Sauna teemi salatsi päälle,
Toa nüüd küttam tammedega,
Sauna saare algudega.
Hagenaa

Mõõda nüüd käiwe münnit,
Ega Reese Riia ärast,
Kolmapäe käiwä rohtumihe,
Ega pooipäe pooisarsa.
Sellis om liina jüga testud
Mina kuuli jäbe kosti:
Mee om wahte welle jauna,
Ker teeme toa tuule päälle,
Maea mõisa maija päälle.
Küidam oma keiserittä,
Auustam Alexanderittä!
Ei me kuule rohtumidett,
Waata walla walitsusett,
Kommusar meil kulles järgi,
Tui meil küga tettähesse,
Pallu meil päälle pantanesse.
Siis saadam kirja keiserille,
Küidam oma keiserittä,
Auustam Alexanderittä!
Tuhat terwit temal tulegu,
Saada meie saadame
Senni kui enge kinnuwagi.

2.

A. Tuhaxoti eneste kuuletud, wagu ta üttles.

Wits ära ütelgu minule,
Teine töiste rõnelgu,
Kudas otjan ettandosa,
Teopaigan tetäs tõdõ.
Seemel õlli soige waiellaq,
Talwel laane reeskellaq,
Kurnes ori öö magasi,
Sulane waene suigatelle,
Kiinar olli sotte alla küllen,
Wats olli walgeta rahedaq,
Sääl ep ori öö magasi,
Sulane waene suigatelle.

Ikka piab ori oeuma,
Palgaline läbi panema,
Seal küll juutku, töine näkku
Perenaeste laste kätte,
Ikki na jõõme felg seetta,
Suhu piitse peenembitta,
Nahe palas parembetta,
Selma auran aganesta,
Salwa ruiwa sborixesta,
Rüüki rüa leemexesta,
Karbin kaapsta supikestas
Ei jüski weel hea's näe,
Mis ma tahan karjan näis
Sääl ma künni kütiosiva,
Ja ka lõhuji lõmmemaida
Igiti töise mée peret veel,
Ale lauda lapsekunda.

3.

Näijuksep, noorekesep,
Mis de teja kulla kurvastas,
Wai de teja teina waigistas,
Selle noorde eale.
Ära de ise ehteiva,
Kaitse i kaalusiva,
Ise engele asetta,
Pupatt paika palgelle.
Mihe om viitu teil jõvaje,
Karja welle kaugelles,
Ritsi welle ilusa otsa,
Paole aga welle Paolamaale,
Tulewe mihe jõastas,
Kaju welle kaugeltas
Ritsi welle ilusa otsatt,
Paole aga welle Paolamaatta,
Toone jõlgi jõhaje,
Sõbe taaki ammeelle,
Kulda rõngatt rõõsakille.

4.

Kui ma pääsi orjusest
Pääsi kui joe juurtsta,
Lõvi lõdjass vahelta,
Awi ammaste peraltas.

5.

Läewe nüüd kubjal kiijalle,
Meide kubjal kolmi tüdart.
Wiis olli Reeta vingi kaala,
Töine Anne õõri ända,
Kalmas olli Maije maanijärel,
Teadi wälla Maijemeel.
See olli maijas meeste päale,
See weel mõtel mõisa poisse
Ja ka tahtis talli poisse,
Siia tulle kutse kutsuda,
See läeb mõttes ju mihele,
Kannu otsatt saasulanni.
Jõõt om juuri jõima lauda,
Pennar pikka iste pinxi,
Kiwi, kannu kaasiteve,
Juurikse juure lacawe.
Suji om tall juuri jaaja soitja,
Karu wana jaaja wärkerh.
Teadi wälla Anneveme.
Ann olli ulpi poiste ulgan,
Sell om kähen kiltri kihla,
Kubja kulluseb peonna.
Ei jee aali omatt miheti.
Kui ta könnik kõrtsi teeda,
Wai ta laeb laada teeda,
Peran olli ulk talle unfagid,
Lipsu olli linna kõndijt.
Teadi wälla Reedaveme.
Reet olli rõõskeb tegija,
Tuha roogi koputaja.

Reedal kirja karja õnne,
Laupaalt om laste õnne.
Wõttame oma janna kadri.
See om kend retrama,
Ja usin oxxi jõxxuma,
Will willu lõxxenaie,
Kena kangatt wai kutsama,
Kiisu ammete aeaja.
Kõrt kudas jiise rolat toime,
Põõraliise püüsi kirja.

6.

Meil om mihe kui mudeli,
Pea kaswawe kui pudeli.
Jalu tütre tantsiõ nurgan,
Esi ulgatt ohusiwes,
Taotlee töiste taade:
Oles jee uba minule,
Käbi jee minu käenna,
Meie peas ta pilule[2],
Katsi kaali narmeella.
Suutt ne jõõdas, suutt ne jõodas,
Suutt ma jõõdas jehkuvelle,
Keele pääst ma pähkenelle,
Alt wai ammaste isoales.
Poisi kuuli jälle kordi:
Oles i minu pilun peetus,
Ega kaalin kaswadetu,
Kaswe ma ega koduna,
Meeste jo piste jeana,
Poiste pääl waijella.
Wälla pista ma pilutta,
Wälla karga alta vaali,

[2] peenete. [2] Loor

Pirus[1] lõõ pilu liniku,
Katsik tapa kaali narma,
Ei mai taha talu lattsi,
Paremb ma ütsi orja lattsi
Ori jünnik minu jõõma,
Mahe ütte minu maasa.

7.

Pilu, pilu, perisi näju,
Waali, waali, vedega näju,
Walsepää weresse näju,
Paiste pälwed pudeda,
Ala kajuxa ajuda.
Oles pleisis punutujaste,
Naese mikes naarajaste,
Tiita oles allu tüdrukulle,
Nukx oles allu näidisille,
Waimuxe wana tädila
Ole ei poisis punutujaste,
Naese mikes naarajaste,
Nek om poisi puhta poisi,
Ei nai punutu poreisida,
Ega i näpi näidisiva.

8.

Kuuli kolme ikkewat,
Katsi jüin kahetsewet,
Kolme kuwaa sõjawet.
Wiis ik poeg sõda,
Töine ik tüdar emäa,
Kolmas waene kaski naene.
Miidas ik poega sõdas,
Poeg ik adra keitajaks,
Kiwae warre kiilujatt.
Miidas ik tüdar emäa,

[1] purunes.

Sudar ik chitajat,
Weime waka walmistajat,
Oket öle reitajat.
Mis ik waene lehe naene
Lesk ik leiwa kündajat,
Kenne maale sippujat,
Musta mulla pöörajat.

9.

Kesk tai sõa sõnumed
Harax tõi sõa sõnumed,
Waeg mõisti waenu kulet
Tuli kui reiperistag,
Mihi waea muilitsest,
Toisi noori polgu päale.
Wõtti mull poeg Wenemaale
Saadeti ära Saksamaale.
Ema olli mannu saatamenna
Sõsar ameti acadmenna,
Kindaid kätte kinnimenna.
Isa küll õpes minneenna,
Kuule kulla paiga noori,
Kui saa sõtta ja minema,
Wai sinu wõkke wärwitesse,
Ard süs ale ütimene,
Eda päije wiimatlesse,
Kerutte kesk sõdajes,
Leigi lipet kändajada,
Ole ööde kuhala.
Ehen om tuli punane,
Taga om süttu sinine,
Rõnese ümber katlesse,
Tagumise tapetlesse,
Keskmise kodu tulesse.

Palli kui poiga kodujes,
Aas alli tagt läwele.
Läitse kui läwesta lisse,
Tepetes ta sõsarsta.
Tere esä tenne poiga
Ei nuusse's tunne poega
Se o wõõras Wenelane,
Se o suuri sõameesi.
Läitse kui aida läwele,
Sule emä tunne poisa.
Tulli emä turnamaile.
Ei da's tunne oma poisa
Ei se'i ole minu poisa,
Se o wõõras wõõras Wenelane,
Se o suuri sõa meesi.
Läitse kui talli läwele,
Sule wella, tunne welle.
Tulli welle tarnamaile
Ei nus weli 10 tunne welle
Se o wõõras Wenelane,
Se o suuri sõa meesi.
Läitse kui koa läwele,
Sule sõsar tunne welle.
Kui änni sõttile kütse
Sõsar kindakrjatt tunni.
Kõe süs akkas armutt kaala
Süs ka kõnsiw kammeresse,
Sõsar kõrwan tal kõneli.
Emä süs kuruti kullelije,
Esä warjutt süs valati,
Weli käije kaugeltar
Sõsar kõnnis sõa mihega
Esi aase armutt juttu.
Raä pastu paikelije.
Mis ja wehid Wenelased.

Sõsar kuuli jälle kosti:
Kõule kullad mäenene,
Se o armas aenu poega,
Kedas wiiti Wenelesse,
Saadeti tõsa Sakjamaale.
Ema akkas jüs ärmutt kaala
Kuule minu kulla poega,
Istu maha tooli päale,
Üa meile armutt juttus
Kas om sõan naene armas,
Naene armas, kaas kallis?
Oleei sõan naene armas,
Naene armas, kaas ei kallis,
Sõan om armas allas mõõka,
Kallis kange pää obene,
Päästab kes mile sõatt,
Sõa sõrmede vahetta,
Wõenu rewwe keskeetta.
Sõkelene sõa leiba,
Wäesa kõle waenu kaksu.
Sõime murrus murdenna,
Ola jäes kanges kändenna,
Sõa peüsi' imb pika,
Roots rauä ime praske,
Mes küll õõrus öla luida,
Pitsitewe pää luida,
Teewe pihatt peenirjesse,
Kutt jüs sõsar welle tunsi?
Kirewestt kindusista,
Aetusista ammeleista,
Kus kirja' kindaen,
Päewa pöörä' päiwelen,
Ao kirja ammeeen.

Kunas käime me amele,
Wai me weerim' wellesõsle,
Wai me sõuam sõatäle?
Wüs om wetta mõle wahela,
Kuus om kurja wai jõgesi,
Seitse alba allikuda.
Südjelett ei jõnni minna,
Kewadett ei kõlba käwwa.
Südjelett oea' jõgawa',
Kewadett oad laewad laia.
Talwe ja tuisatu tanumõe,
Metsorgu, setu ohus,
Metsu jäe jõgra kuru,
Setu tuka kääna kuda.
Mutta jüs upub mutta ruumi,
Wette wõi weri punane,
All wai aea kääna süe,
Sina lauk jäes laenellen,
Tuul teil wüdu terwisida,
Taewas armu teil acadu,
Kaugel om teie kodu,
Kawwen om ja kaugelt näis.
Oleei meil jüdu sinna kenda,
Eda ovvusseid oeda.
Sinnul jüdwa lennate,
Kalal ja ormused oeda.
Lendku sinna lehe päale,
Laskku sinna laiwa päale,
Andka teile jeda teeda.

1) laewad

11.

Pillum' kullaff me kunida,
Hõbe karraska karjada.
Kors see kuni mihesse,
Wai see kõrsa karjelije?
Kuhi läits ju mereesse,
Kõrsa Narwa ju karjelije.
Kuhi läi mehett minije,
Kõrsa läi Narwaff naeskoore.
Meandes mere minije,
Wai see Narwa naene noori.
Wihane mere minije,
Nõtsaline Narwa naene.
Tulge jüs tule walule,
Näidake nägu minule.
Ehk om nägu näbrastet,
Ehk om pale paikeline
Ehk om poisi teisse putun,
Naese mihe teida narrin.
Mõni kuuli jälle kotti:
Pale ei poisi meisse jeuutun,
Naisemihe meida narrin,
Mc olem närvu mitu nälga,
Wiletjet wai wihma oodu,
Meid om tapetand talwe külma,
Mõni vatsa vahe ood.

12.

Muil om sõngid, muil om mängid,
Muil om naesed, muil om nallad,
Mull ei ole sõngi, mull ei ole mängu,
Mull ei ole naest, mull ei ole nalla,
Nu naene mullan magab,
Ukikaas om aida pantu,
Tükki nüüd tühja sõngi sisse,
Lasse palla lauale pääle,
Tühi sõngi tüntsatesse,
Pylla lasuda lahjatesse,
Panni jala, leiss jahk,
Kääni külle, leiss külmas,
Kääni jun jõnis poole,
Wõti kutsikid lupeda,
Wõti kirpe kirjutada.
Mitu kutsikid loonna,
Mitu kirpu kirjannagi?
Wai kõnige tahke päälla.
Tuhat kutsikat loonna,
Kümme kirpu kirjannagi,
Sada tüüje tahke päälla
Igte jüs wee weere päale,
Suhu jüs noppe juurembida,
Wetti pilgi pedne ebida,
Särge kaldes jäne ebida.
Midas teta jüs waene?
Kui jüs wõtti nne naese,
Lasti nnega magama,
Pänni pää päätse päale.
Laste jüs silma silgiw wõtta
Ei ole eham oma emat.
Odaguet küll naene naari,
Ombnuku wõtt nne jutun.
Naene teisile kõrkeli:
Wana sõndi wacwa sõngi,
Lese sõngi leina sõndi.
Ei ta i juuda sõsista
Ega adda arune juttu.
Wanamees jüs wõrjutt waata,
Wana i ta hä wõrutsimist,
Wana mõnu ei mängimi,
Mull om juhun juure kawwa,
Lõuwa otan teise eina.
"Taha i kuett nallatada,
"Ukikaasa armastada.
Naese kuuli jälle kotti:
Kas sa i kulle kuke äätta,
Toisi talu tõlwa äätta,
Kukk om laulanõ kolmat korda,
Kas sa i akka armatsema,
Minu kõrwatt kõpitsema?
Mina waibu ka wõrgatse,
Mina jäe ju jätisitse.
Warsa näkkab linde eitenagi,
Naene näkkab nurjan nutta maie,
Nüüd wanna wana kabelisse.

13.

Külap meid küla kõneli,
Küla naese naaratelle.
Ütliw sündind onu sõesta,
Ütliw tulew tunisellästa?
Saadu mind saadu weeris puistu,
Pale sündind ma sõesta,
Tulla ei ole tuhjellästa,
Saanu ei saadu weeris puistu,
Sündsi mõ ema sülesse,
Käänd memme käte päale,
Ütles mind wõtti õpetes,
Maha mind panni mõrgetes,
Kukutes mind wastu kuuba,
Pillutes mind wastu põlwi.
Plus ema mind imetenu,
Kallis naene kaswatanu,
Sme ei poosu punada,
Ega citti lepitusta,
Ega ata augutusta.
Sõsi sündind ju sõesta,
Kurg tulla tuhjellästa,
Sõnes saadu weeris puistu,
Kas se i mõtle mõisa vetta,

1) Kuuska 2) juhitt 3) muutest milja teraf.

Narwa i aru saadanetta,
Mina mõista teie mõtte,
Tunne teie oinu otsapäält.
Kui mina akka arjakene,
Wiru wai kannd weerimaie,
Lakke mind laulda laudajemay,
Ukerde ümale seemen,
Ühine seerende seana:
Tee küll kiidat una tütrit,
Annustage oma Anne,
Et olet ladus laulamaie,
Lass tule ommen usti päewa,
Panen sind ommen muk tõõle,
Pane sind pünsa paikamaie,
Kinõd kindu kiskumaie,
Kalugat kohendamaie.
Võeksta punni perssesse,
Sarnu jalgede wahle,
Kinõa kiss ta kõwerese,
Peo pessa pand parla paida.

14.

Pula pühruku lõsave,
Mis ja karedat mulle tulleb,
Mulle noorele mihele,
Uba suule uhkeelle,
Kübar päale kõrgeele,
Saabas jäärel sirgeelle?
Tule meile ja naerma.
Kolm olli aita maal mäele.
Wits olli aita waske arja,
Teine aita õbe arja,
Kolmas aita kulda arja.
Mis olli aita waske arja,
See olli kannel kaarutsida.

Mis olli aita õbe arja,
See olli keeret keswetsida.
Mis olli aita kulda arja,
See olli rünnata viiosije.

Seda minu tävi täätsi,
Tema eila teile käitsi.
Kalm olli ärasirut teil kesuna,
Mets olli ärisik anderpüstest,
Põine kantet kana arjakitt,
Kolmas olli punutet poeostt.
Mis olli ärisik anderpüstest,
See olli ürdse ilatse.
Mis olli karett kana arjakutt,
See olli kasede karetida.
Mis olli punut poeostista,
See olli votte roomate.

Kuule kulla neitsikene,
Ära ja usu ilma jutte,
Walla wana naeste lolli.
Liigi liina me elame,
Wastu müüri walgeetas,
Ei ja'i juue soola nälja,
Ega'i kaa kala nälga.
Ei mäi sind sunni surwamaie,
Ega jaatsi jahwamaie,
Mööda maimati mõtteville,
Kaitse wai matti randuville.

16.

Mis ja peletas mulle tulken?
Meil om usken uibeeida,
Mees täitse marjapuida,
Tee weeren wishapiu,
Sanna chen sarapiu,
Weinapuu tee teele.
Ella tee randetse redeli.
Ules minna ounapuisse,
Sanna ette sarapuisse,
Tee weeren wisnapuise
Aukaja ubin omakuulle,
Wishap mari westse costis,
Salwa päken päält jõõgi —
Weli ella wellekene,
Ehk sull usken orja witsa,
Tee weeren kibe witsa.
Selle teed randetse redeli,
Ules minna orjapuisse,
Maha tulla malga puust,
Tee weeren witsa ostett.
Mitas teta ma vaene!
Mihi nüüd meile müntarese,
Kaasu meile kaubetsese.
Mis tee meeletu mihese,
Taimere talupoeaje!
Mees taht meeli rõõvetsiva,
Ega peolpäe puhatt amet,
Ega teede viiepidut.
Kui tias mihe metsawakku
Kui oles kaas jaija wakka
Weat om meel meele murdu,
Kaafal kalose wai jüdame,
Weat ta peesob pliõju lanni,
Ehk ta käbsib kämmelille,
Weat annab ooli ommukulla,
Anne õunat alla õuwa,
Päsjagi weel päält jõõgi.
Õõsar jüidi linnukene,
Ehk om kõla minu kenelnu,
Walla naese waketanu.
Ära iski usu ilma jutte.
Ei ma'i anna alla tõsta,
Suwes pane juua andamaie,
Aastat aset tegema,
Päewas päätja otsimaie.

16.

See küll oitsu õõine kaitsku[1]
Seda lasta jünisemesta,
Ema ilma kardametta,
Kes saa kurjale mihele.
Kurti mees om kurja ukku,
Waese näiju waka ukku.
Kiretu wiib külä kesäle,
Paneb nee weime põlame,
Teeb ta tule tulba ala.
Kutsub jüs äija lämmeele,
Kutsub jüs ämma lämmeele,
Tule äija lämmeele,
Tule ämma lämmeele,
Tule naala 2/näista perset,
Tule küvit/paista külese.

17.

Liipim laewa, lapim laewa,
Saadam laewa Sarsamaale,
Pareme purjud pinewe,
Leome kewwes sidewe,
Saadam nüüd laewa Sarsamaale.

[1]) Nagu Lauliz ütles peab selle ajanel õigett olema: Tuimal õitsu Maarja kaitsku, aga et tumala niime mitte ilma asjata pruukida on nõnda pantud. 2/ mäke veli 3/ naese veli 4/ õunaste 5/ hobuse koti

Sarsa maalt too sarsa naese,
Sarsa naesel sabd pikka,
Sada talla taaseridu,
Kärnja kenda kulda täisi.
Sarsa naesel saba pikka,
Küüne künnab äng äestab,
Saba tall roovis juures saadab.

18.

Mina küll joo rõõsinnaga,
Laula kõrge lauwa päälta,
Tia ei, kuid koou kõrunna.
Kõdun mine ootse orjakesi,
Pitswe piima linnukesi.
Kõdun elli naene kurja,
Kes ib minu kotikuse,
Sebib minu jeki lõise,
Kas jaawe jaita raajurestu,
Warba wüü wai kopikida.
Lewwab kuiwa koorikuse,
Naene wõtt kurutt kumiuti,
Sängu päälta põimate,
Kot ja keera koti panni,
Sed poiso jeki jätti,
Tati tõlgi tõrjat panni.
Mees wõtt piiosa päätsista,
Õrja kara kaindelõista,
Ond ta naesel pinti pihta,
Pinti pihta, sõbi jelga,
Lask ta lapsse õlake.
Olle ei ja kotta kuidanu,
Ega õiuu lõpetennu,
Ema mull koti sudasi,
Ema lõimi lõpetennu.
Ole'i ja muu tarwis,

Õdagune õlma wõtta
Ombluspse une wirute.

19.

Wükusin ma wellekest
Wükuti wile aeama,
Paeo pilli puhkumaie,
Lepa lutu lõõtsumaie.
Seni olli näitse jäetu,
Palu tütre tagatu.
Mull olli jäänu musta näiu,
Musta näiu, tormi nule,
Tormi nule, mutti moka.
Koes pia musta panema,
Wai pia tormi toppimaie?
Wüsi musta ma wesile,
Kartsi tormi kaes weerde,
Wõti sebi süs seina päästa,
Tuustu toa nurga päältse.
Mõsi wijella veella,
Uhtsi kuuel uhtemel,
Mõsi sebil seitsemel.
Süs olli naene, kui olli muilu,
Süs olli kaasa, kui kigele.
Tüa ei ma naese mõdsu,
Kas wüsib wilunna wiita,
Päewa paistel paemutada.
Wüsi süs ella eina maale,
Kaasa kaari wai aeama.
Ye weeren ma walatti,
Esi kaitse kaugeelta,
Kas wüsib wilunna wiita,
Päewa paistel paemutada.
Ui tema kaari, ai tema tõise,
Ui ta poole kolmaesti,
Tuka wõtt nikku nüüdsta,
Laba luitsta lõuwa laitsu,
Süs läits kunsiknes' kusele.
Midas teta nüüd mina naene
Lätsi naesta otsimaie.
Ei tule kurjen kunsiknsta,
Ei tule karjun kase alta.
Süs mull äkki ärkas mõtte,
Et om seppa alla silla,
Kantsik kudaj' kalde alla.
Süs ma lätsi seppa manus
Tere seppa ilma tarka,
Tee mull tinane rooska,
Wala waski warrekenes
Kantsik' kudaj' kallis meesi,
Kantsik koa kolme reeleline.
Süs ma püüsa püüu wõtti,
Kantsiku pioti karmanisse,
Sies lätsi naesta otsimaie.
Tõi ma wälla tukka pidi
Anni piitska pehmesteg
Kolme reelitt kergeetta.
Sei ma sõri, sei ma tõisi,
Akkas naene pallemaie.
Ialle akkas niitsamaie,
Kas kaari wai aeama.
Esi weeren ma walatti,
Esi kaitse kaugeelta,
Kas weel naene pallemaie,
Kas weel laba luitt kõõ laitsu,
Ei tsi niku nüüdsta,
Laba luitt ei kõõ laitsu,
Ella aa ei eiaa madaba,
Sea arjatse silewe,
Kuna arjatu kaleše,
Süs u naene, kui om muilu,
Süs u kaasa, kui kigele,
Sius u esese näta,
Wiks u wellede walatse,
Kauniis wai muude kaese.

20.

Taham, me laulam tõisi päise,
Ialle lõõme ümmer üksi päise.
Mis om tüüru tintalunli?
Mis om ümmer üksikunni?
Mis om litter-lätter-kunni?
Wai jüu jülu wiululine?
Wai ka sada sarwiline?
Wai ka tuhat korraline?
Kui te'i mõista, mina mõista.
Kes se om tüüru tintalunli?
Kone om tüüru tintalunli.
Kes se om ümmer üksikunni?
Kõin om ümmer üksikunni.
Kes om litter-lätterkunni?
Lääts om litter-lätterkunni.
Kes jüu jülu wiululine?
Sitkul om jüu wiululine.
Kes om sada sarwiline?
Kõba sõda sarwiline.
Kes se tuhat korraline?
Kõbutt om tuhat korraline.

21.

Mis tsi tsi tsagi minutsa,
Pudi mu peuna põsitsa!
Kas tsi nipet, wai tsi näpet,
Sea arjatse silewe,
Kuna arjatu kaleše,
Süs u naene, kui om muilu,
Süs u kaasa, kui kigele,
Sius u esese näta,
Wiks u wellede walatse,
Kauniis wai muude kaese.

20.

Taham, me laulam tõisi päise,
Ialle lõõme ümmer üksi päise.
Mis om tüüru tintalunli?
Mis om ümmer üksikunni?
Mis om litter-lätter-kunni?
Wai jüu jülu wiululine?
Wai ka sada sarwiline?
Wai ka tuhat korraline?
Kui te'i mõista, mina mõista.
Kes se om tüüru tintalunli?
Kone om tüüru tintalunli.
Kes se om ümmer üksikunni?
Kõin om ümmer üksikunni.
Kes om litter-lätterkunni?
Lääts om litter-lätterkunni.
Kes jüu jülu wiululine?
Sitkul om jüu wiululine.
Kes om sada sarwiline?
Kõba sõda sarwiline.
Kes se tuhat korraline?
Kõbutt om tuhat korraline.

Wai tsi tsi pesse perseesta
Kaswa raigese wahetsa?
Küll ma ju pea juhata.
Otsi küll orase mõdsa,
Kõi küla karja mõdsa.
Orun emmis eitsa ongi,
Karjan õrg u ära kollus.
Sõõt jõa nipet, sõõt jõa näpet,
Sõõt jõa nipet, sõõt jõa näpet,
Sõõt jõa pesse perseesta,
Kaswa raigese wahetsa.

22.

Kuss me nüüd kolmi kokku saame
Kolmi kokku kukkumaie,
Ella õtte eidelemä.
Kunsiku meie kuhalse,
Wariku meie wahelse,
Kesa nurme keskelle.
Thumi kirwe, külume warre,
Taperet teem tera tagane,
Saame sahi siggelse.
Mäme jüt allt üsta wäelt,
Künnam kesa keskeetta,
Raijume wariku wahetta,
Kunsiku meie kuhatta.
Süs me kolmi kokku saame,
Kolmi aga kokku kukkumaie,
Ella aga õtte eidelemä.
Kos me eli elkinesse,
Sinna mõtsa mundenesse,
Kos me kunner kunkunesse,
Sinna kunsiku kaewe,
Kase mõtsa kaswanesse

23.

Teerüija laul.

Walatim wellekene,
Walatim wariku päälle,
Käije raske mötta päälle.
Kas oul pem ütte pikku,
Vaske laiwa ütte laiju,
Kõiwa ütte köörulise,
Uawa ütte arulise,
Joome ütte tutulise,
Lepa ütte lehelise,
Päeo ütte paadi elise?
Ole ei pem ütte pikku,
Kaske laiwa ütte laiju,
Kõiwai ütte köörulise,
Uawa'i ütte arulise,
Joome'i ütte tutulise,
Lepa'i ütte lehelise,
Päeoi ütte paadilise.
Wits om pikka plenikene,
Tõine om lühäk lühikene,
Kolmas jänne jänneriikku.
Ninap neida nätsisida,
Talu tõise tütterida.
Wits om pikka peeninätsu,
Tõine lühäk lühik nätsu,
Kolmas om jänne jänneriikku.
Mis nee pikk peene näijin,
Neitt jaawe talu minije.
Mis olli lühäk lühikese,
Neitt küll jaawe janna naske,
Nee küll pletas peve naisli,
Kaewe kaira rmunejel.
Petaw peve naeste kätte,
Peve naene annab atta
õlma,
Kaindelen kannab kama jahu,
Sinna kik soola selawe,
Jahu matti mattetese,
Liha wiilu wiitanese.
Peve naene lõõdu laiskas,
Magab lõõda oodeenna,
Kõnnib tamata tarena,
Ei ta'i wiisi willa tetta,
Tõa ei tõkke tõkutõda.
Kük willa ta külasse,
Tapu tõisele talule.
Sinna kik kannab kaara vaka,
Keeruteb ta keswa waka.
Süs jäeb talu tahmatese,
Lääb kik maea maalleese,
Olgi katusen kasina. —
Mis küll jäne jänneriikku,
Nee küll Julatet jupenewi.
Sulatett jadk juuri meesi,
Orjatt jäeb oja jagaja,
Päält pätsi ärjajasse,
Lewa kiku lõikajasse,
Suwel ta könnik jahu omsellan,
Talwe taper kainõelenna,
Ikki otsib odra maasa,
Kewadesta keswa maasa,
Sügisesta rükki maasa.

W 24.

Meie katsi waesta lastas,
Tõine meid ilma esätas,
Tõine meid ilma emätas,
Läeme nüid eja auwa päälle,
Läeme emä kua päälle,
Süüdi rätiku käheksa,
Tühim tõine tõise silmis,
Tale üles ejärehe!
Tale üles emäkene!
Eja kunli, eja kostti,
Emä kunli, emä kostti:
Ole ei jeda enne ollu,
Enne ollu, muis te kunlku,
Et om maista maasta tousnu,
Raibe auwatt wai eranu,
Sun man om surma aigu,
Keele man kiriku lõhna.
Meie kunlim, meie kostim:
Sauna teine sawi kiwesta,
Kereste muna kiwesta,
Wihk teim' willa tätterista,
Seebi teim' sea lihasta.
Mõne maista maida aigu,
Sul mant sa surma aigu,
Kesle mant kiriku lõhna,
Emä kunli emä kostti:
Luba mull' kunse kuru päält,
Luba mull aawa ammaste wahel,
Luba ole mullam ma mäeranu.

25.

Weli ella wellekene,
Mis de wastu waideleta.
Mina tia teie wiisi,
Tian teie welle wiisi.
Wits neitt küttu külma jaunu,
Tõine wõtti naese lese,
Kolmas ott waha obese.
Külm olli janna wee ukku,
Naene leske lewa raisku,
Raha raske wana obene
Lese pant leiba kattamaie,
Kamb ta pime pillab maha,
Kui ta sõge sise sõkub.
Lesk ei lepi liwalanni,
Eja'i taldu taarilanni.
Pane oinas otsa päälle,
Pane lemmas lauwa päälle,
Süs wel lesse lepapinesse,
Süs wel tamme tattunesse.

26.

Kuule kulla poega noori,
Ära wõta wana naesta,
Wõta'i wana obesta,
Klutu munde ilatse,
Kanutu munde kuede,
Wiha wellede walate.
Kui ja neeral kirikulle,
Wai ja lapsi laada taeke,
Jõulu el wana obene,
Eja'i naara wana naene.
Kui ja turgu ju tuleb,
Kirik aedle wai aeal,
Turg jäeb taawe tosjamaie,
Kirik wiid wai aiserdaie.
Kuule kulla poega noori,
Osta warsune obene,
Wõta nbene nõidisõine.
Jõnab warsune obene,
Maarab naene nõidisõine,
Klus on inesel nätsu,
Kaunis om muil kaeda,
Wiks om wellelel walate.
Jõnub süs warsune obene,
Maarab naene nõidisõine.

Kui jüs keeran kiriksul,
Wäissa laseb laada teele
Tormamaie, Tormamaie,
Tuurep jäes saate tormamaie,
Kirik aid jäes aiatäna,
Nõgesse nõrendamaie.
Kus ja laseb laada teeda,
Ostab põrsi puhastesse,
Roe paiga paljaesse.
Obu jüs ir ne jälmä nõrke,
Särka tantse, tsevõs läikes,
Nõe kus jõõvab noorimesse!

27.

Mua jüin muuda mõttelije,
Suure juuda jäädeliwe,
Seni kui ullu laulu laulin,
Weidikese wiisi wõtin.
Ullul jõna kuke päälla,
Kehwal jõnä keele päälla,
Targal ammaste tagajes.

28.

Näiju, näiju, noore, noore,
Sunnid ennäl juurembese,
Pageb ennäl parembese,
Et oleb jüdike jeotus,
Pää pantu paelulannil.
Ole ei nee oma tetu,
Nee om walla waeste tetu,
Kihwa jõrme kipitsebe,
Waese näpu walutese,
Rikka tõõda tetteennas.
Tera teinu, jalve jaanu,
Isä aita annuenna.

29.

Ei mõtoki tuima olla,
Tuima olla, wõima olla,
Ole ei tuimaasa juguda,
Iga wõimakat wõjada,
Wedaʼi jettsi jeemenesta.
Ma ole laulugat jugunda,
Jõna wõttajat wõjadu.
Laulix ullu mu isäje,
Laulix olli mu emäje,
Weerelaja welle noore,
Jõna jepa mu jõfare.
Küll ma laulan mitu laulu,
Weeretse ma mitu wiisi,
Pelgan laulult laidetsat,
Ääkett ähi tettawet.
Kes mu laulu laitanesse,
Ääle wai ära põlganesse,
Tõbi tall tulgu, tõine minge,
Kärna rätt walgeesse.

30.

Leiwi laul

Siia, siia, eiwilije,
Siia, siia, wälla, wälla,
Siia suure jõõvi päälle!
Siia laua latsi päälle!
Siin om ilus eiwi paika,
Siin jõõb oku oõdamesa,
Kulda kapja kaitsamesa,
Warjuse walatemesa.
Siin om ory oleste jeostes,
Warik wallaste wõjates,
Mõgi näiliste magades.
Siin om enniń eiwi paika,
Eiwiin om jänqi, eiwiin märqi,
Eiwiin om dje iluja,
Paco all om pehmäd paljad,
Eiwiin mänqi näidistedes,
Eli kui noorde einadesa.

31.

Eiwi karjatse laul.

Õõ oisi esä obesta,
Päewa kattsi welle karja.
Õõ ma olli ürsi silmi,
Päewa päjelde wõõlde.
Mis jai õõ oidamestes,
Wai jai päewa wahtimesta.
Mõta viide, märja förri,
Wõna kakenu kajuka.
See mull ei innäs antanes,
See mull palgas pakutes.

32.

Ehk ma istus, ehk ma ikes,
Seisas ehk muidu murenna,
Iga mu elu ei parane.
Elu ikki seisab ikuline,
Kaju kadra kõrsiline.
Olles mure munde nätsa,
Kahju wai munde kaeda,
Uutes jüs mu muretse,
Uwites jüs kõla kahetse.
Se o mu si enda teeda.
Uskaas mull aigel jäänu,
Tõine pool mull tõbine,

Selle ma waene seisa waiki.
Küll ma abi ülmatt otsinu,
Tohterit ma koh toonu.
Saa ei abi aretki käetk,
Tohterett ei terwitt naisel.
Süa mull tiab jüdi pällu,
Mure wõtab minu mutsas,
Waewa elu teel wanadse.

(Tuhaweti oma laulutelt:
ta naeru on kaua juba
kange joonsja käes kaiuses)

33.

Midas murak ja muratse,
Wai ja lillak seisab lõina!
Elus om nooreł ilätse,
Magus om nooren maratse.
Elu full ehena joosi,
Nälla manna maaselije,
Rõõmu kõrwanna kõneki.
Nüid om ilu full ehteenna
Rõõmu roowaste wahela,
Nälla narmaste seana.
Elutu wanal ilatse,
Kannutu wanal karelde.
Wanal om nohus waiki olla,
Wana kulul kulkelde,
Kui nee lotsed laulawet.
Noore latse laske laulda,
Wana ei enam taha tantsi,
Suta ei juska wiskamesta.

34.

Kutt ma latsi laulu saije,
Weidikene wiisi wõti.

Ilmarine sõna osali!
Kelm olli älli ilu eale.
Ema wiis älli ilma maale,
Kand ta älli karja maale,
Kolmas olli koa lävela.
Mis olli älli koa lävel,
See olli punut peesiista.
Mis olli älli eindmaal,
See olli viistik ilmusiista.
Mis olli nurme nurksa päal,
See olli kaara kõrjiota.
Pardi süs pardsiällitemä,
Suudi linnu liuguteme,
Kimalese" kiuguteme.
Pardsel om palla sõnuje,
Suudi linnul juute laulu,
Kimalesel mitu reetta.
Säält ma latsi laulu saije,
Weidrene küsi wõtti,
Ilmarine sõna osali.

35.

Linade laul

Laulame linade laulu,
Linanese linnumeser,
Kus de lõete kolkitnata,
Ilma ivnu andemata.
Sada furma teile tetas,
Kui ju t'wälla kasvanemmu,
Kuhu teil kinni keidetese,
Pää teil osall lõigatese,
Rauda argal rapsitese,
Säält wõetes teid vanderise,
Säält teid wõas ja weselse,
Süs kiiki teil päale kinnitse,
Mesti teid võetas weerepäle,
Pallegi waktes wankerise,
Keerdetes küla kesale.
Sääl om nukun nurme päale,
Sääl ja kuuled kurja tuult,
Mõõda rasket rahe oodu,
Palle jeotas teid sidemese,
Lõdites teid laidi päale,
Peran pantas parde päale,
Süs teid pitsites peosse,
Süs teid kõttsman valitse,
Roobitsen teid ropsitese,
Süs teid lõutes lõuwa päale,
Saadetes linna sarste kätte,
See küll jebibsetse kõrda,
Kasub kinu kiik katsipüü.
Säält teid walmistes wõbrusse,
Süs teid tehjel tettanese,
Ja teid kaksu kõtese,
Süs jaab felja siivisõrgi.

36.

Wiimatse welle laul waestelt lastelt.

Emäkene ennekene,
Isäkene taadikene,
Ollis de illa mind ilatsid,
Mure aale muretsid,
Et mull sünnis siis aluse,
Et mull kaswe rahjaline.
Emäkene ennekene,
Isäkene taadikene,
Ollid kui minda alemen,
Saijed kui siia saamen,
Enne mind kandane kalme,
Eitand mu ema jõeje,
Pistand mull päh põõpese,
Lätid ilma mu elama,
Ema mul enge eitanese,
Isa enge eitanese.
Läi ma wara walges latsi,
Lõ tiid ilma ikkesteda,
Kurja kubije kuulutes,
Lätsi kui tare lävele,
Es ole tarre tõstajeta.
Lätsi kui aida lävele,
Es ole aidast andajeta.
Lätsi kui koa lävele,
Es ole kotta kutsujeta.
Kui ma kaswe karjatsese,
Mulle anti muuda tõõda,
Mulle anti alba tõõda.
Mulle anti ani oida,
Ani oida, kana kaitsta,
Warwas jalga mu walatse,
Ani läits küll küla aida,
Kana läits küla kanepisse,
Siga läits sinepi aida.
Peremees olli kurja meel,
Persis mu perse pehmesse
Uru augu siimatsesse.

37.

Olle laul

Soome nüüd jeda õlutas,
Maitsame jeda mammastas,
Kuh olli wattu wasja paopu,
Küsi küünar kirjä päale,
Seo nüüd kurnu, kanna kaala,
Wõta wattu waske vinda,
Kes toob mulda wai mõisa,
Ula maada aaringeta,
Wai kand kirstu kirjutada,
Kinni lüüd liiwa usse,
Kinni katet kalmu kaane,
Kiwi om pantu kiha päale,
Kõiwa istuw setu päale,
Paeo puhmas pädtsienna.

38.

Wiina laul

Oh ja wiin, ja põrgu piin,
Kui ma sinu sisse wõtsi,
Süs ja minek maha põõret,
Kui ma jälk üles tõusi,
Jälle taga sinu sisse võtsi.
Kui jeda wiina windsudi,
Süs küll walda wacwatsise,
Ja tes latsi tapetsise.
Oh ja wiin, ja põrgu piin!
Mitu enge eneset piisad,
Mitu jarja jäntma läewe,
Untsaku kiw ulkumaie,
Kõrdsimike kõrdimaie,
Maeamike marrsimaie.
Oh ja wiin, ja põrgu piin!
Mitu mees saawe ülbi sisse,
Selle wiina sindu perast,
Mõiwe ärva piika pärsi,
Pika pärsi, suure saspa,
Kauplewe kiw kalewe kuuse,
Untwe arnedi kädesta,
Päälegi weel kübara päsita.
Süs ta ilpneb ihu alasti.

39.

Ilm jüm äiskab õlle päale,
Taewas tuiskab talwe päale,
Kuu nüüd mängib päewaga,
Pois'i aga noore näitsega.
Kübap lom lehma nüsjajaid,
Ole ei aina andajaid,
Obul seljaa istujaid,
Ole ei kaara kandajaid
Kirc tääwe pütsku piiu
wõtta.

—"—

V Liiju Kasi laulud
Waza Suislepi w. Wene-aeg.

40.

Enä minõ õppes kooldeenna,
ellaniitil maale minneenna:
Seidarlaits ja linnuke,
kui jäeõ ilma ja elama,
Päale ilma õpäd pidama,
Õcka nee mihe onutse
Ilmite naise täitsõse,
Kõla poisi poeks wõlles,
Kõla tuburuku sõõrdes,
Ära mine mõistab mundse
Sõwa,
Tahmane tõrjale taldse.
Kus wahul ütta,[1] kurna,[1]
Aol laiale laotta,
Süs saab päewas päale panna,
Õastas seljaa aeõsa.
Süs mine ninõjs nüüdu
päale,
Süs mine ilusi eina maale,
Sa mine kaunis kaari päale,

[1] perssa, viruta [1] laotta

Süs sinõ kuiwäs ätelõesse
Süs sinõ kallids raewetõsse,
Wõõ naese tütterisse,
Wõõ nõene õpitehnu,
Kaunis naene kasvatennu,
Ilus naene imetennu,

41.

Tõõsane igitigine,
Libe keelne kinkuvene,
Tullid näidu kuttumaiei,
Tulõe, tulõe, näitsa noore,
Tulõe merre te mihele,
Kala randa saasuvelle.
Meil ei tee naese midagi.
Tõusve ülles ommukulla,
Õtse mere veere päälla,
Kaeve kalade päale,
Kuidas nee kala koowe,
Awi ända eitanesse,
Säre siibu säädelewe.—
Läe ei mehe mihele
Kala ei randa saasuvelle,
Tõuse ülles ommukulla,
Katta meesta, kala mersa
Kala kõik kala meresse.
Ma läe naise maa mihele,
Kabu aswa kandajale.

42.

Kõik ne laulikn lagunu,
Sõna jõpa ju sugenu!
Sõga sitkuh õlla päale,
Lõõmas lala kiwi päale.
Säält ne laulikn lagunu,
Sõna jõpa ju sugenu.

43.

Oh's tee ullu kiüg õepa,
Kus na tennu näitu kiüge!
Tennu siia sita päale,
Siia wee weere päale,
Siia kaes kaala päale,
Wana oonete wahele.
Siin om kiüsu kiüge päale,
Siin om õrga õlli päale,
Tuharatti Hundamenna,
Wiina waati waalumenna.

Kes om siia kiüge tennu?
Siga sõlle kiüge tennu
Wana orik wändaus waru,
Põrjas parmus põhja lauwa.

44.

Oles see meite ehmine,
Tõisel meite tegemine,
Oles Manni maalimine,[1]
Tees mina toa tunk päale
Reegusett ja wääg usett,
Linaluista lemmingista,
Pilli aga roogu pindaesta,
Se a tees tamme tõhkudesta,
Sauna saare alg usesta.
Muidu ma laulas mitu
Kaulu,
Meeritelee mitu wiisi,
Mull jäi kõik suu sugenu.

[1] Sõine laulik Maret Paawel pani seeljuure: Oles see Manni maalimine Oles enda ehtimine, Manni paalis Põõse punatse Luttse sirgu sella pääl.

Lauwa päale laulu lehti,
Kirsta kappi keele põhku.
Wõta tallitt ma tagatse,
Lajergmutt ma laulu wõta,
Süs too kõrutt suure sulgi,
Lauwa päält ma laulu lehti
Kipstu kapitt keele põhku,
Süs ma lauta linnu wiisi,
Tee ma äälta teewe wiisi,
Paijute ma parisi wiisi,
Süs ma lauta, laas käll kaswa,
Kõnele, mõtsa kõlise..

45.

Mis ma laula leinaline,
Wai ma kuru kurwaline
Omatt meelett pahasta,
Süamesta aigeestas
Süamen mull palla süüsi,
Mõlin mull palla pahada.
Süamen mull süste õhku,
Keele all a atju paiste.
Kõhri taid sõja wesene,
Kõhri taid jüle lõenda,
Kattsik minna meelele.

W 46.

Meere mihe, mis wellel
Pärge rätsu rakkedesse,
Alli õbe elmedesse
Sõrasilma[1] sõrmutsesse,
S. Kõrgoi' karu nahkedesse,
Sõitke Mõisi mõisaesse,

[1] waigete silmadega obelane

Oma perunt, waatemaie.
Minu perunt om noorenene,
Noorenene, nõrgukene,
Kui üits roosi lillikene.
Sõiõ, ma ära tüki teed,
Tüki teed ja marji maad.
Kes meil wastu wai tuleb?
Wastu tulli auwa kaewija.
Teie armsa auwa kaewija,
Kellel teie auwa kaewate?
—Selle wäikse Roosile,
Wäikse krahwi prunditele.
— Ants olli armas toapoiss
Toapoiss ja talli poiss,
Lase nee obese käija,
Sõidame sinna liina,
Kus see neitsi aige olli.
Kes meil wastu tuleb?
Wastu tulli kella lööja.
Teie armsa kella lööja,
Kellett teie kella lööde?
—Selle wäikse Roosile,
Wäikse krahwi prunditele.
Ants olli armas toapoiss,
Toapoiss ja talli poiss,
Lase ise obesed käija,
Sõidame sinna liina,
Kus see neitsi aige olli.
Tulli wastu matja mehe.
Teie armsa matja mehe,
Kedas teie matate?
Seda wäikest Roosikest,
Wäikest krahwi prunditekest.
Kui tema sures waluses,
Siis mina suren murdes.
Ants olli armas toapoiss,
Toapoiss ja talli poiss,
Käära mu obese ümmer,
Sõidame sinna auwa juure,
Kus see neitsi matetes.

47.

Rehepereja laul

Maha mina pesi, Marnikene,
Maha mina pesi muusta rehe,
Maha uinuti uidujttes.
Puustu ei pörmu sõlle päale,
Karmu kaala räti päale.
Inamb olli waewa laulajal,
Kui olli rehe peesijal.
Laulu lauli, teitt muretse,
Rehe pesisse tunetsi.
Ei tia ma mõlembi,
Orja sole, waese waewa
Kleidas orjani aidanessa,
Teopaigan tettanessa.
Kae ääva ilmeetta,
Ilmeetta, liinataonni,
Sääl ne ullu õpetesse,
Lewa latse leeritesse,
Taime tarjas tikkenessa,
Mina Marnni masni tarre,
Kahu kondsani kabala.
Meil ei ne kurja kubijes,
Mõtel kõdise kuhuwat,
Reha warre wakterusse.
Katik lõi koodi, katik lõi kabja,
Katik lõi koodi kuhlapeusse,
Reha warre wakterusse.

48.

Peas ma seda näjema,
Kun ne jarsa jantina
Ehanda ei tejema.
Puna püksi puid raguma,
Sini jääre sitta laema,
Mõrka jaas päale päähkusse,
Ja isthus ironu andajasse,
Panes õrwa ickeesse,
Prouwa roomase wahele,
Lõõs kui luu näise,
Ja liha libe kargelewe.
Walmis tetta nende waalu,
Kinnitetta nende sewwe,
Kubjas wias põrguesse,
Kiltse reerehen perane,
Kubja ahjun kuuma kiwi,
Kiltse ahjun kitse sita.
Kohtumees ja walla wanam,
Nee om põrgun kige ehen,
Nende kuu ja kond üdi,
Sääst jaab põrgun tarmbi eli.

49.

Kuu Elts ja tüdar Kai,
Tulge wälta waatama.
Taewas tantsis, ma mõrisi,
Wikerkaar löi wiulita,
Täht tantswe tallerii'a.

50.

Kui kära won Sõuvak kirjutas,
et kõik maailm wõis kurjutes,

Soodi ma jurala joonus,
Läbi tumsi warda tondi,
Kupati kõradi kuumassi,
Läbi jagisi sarwilise.
Siis lõitis taewas tantsima,
Ja Mikkaelli eistekohaie,
Taewas see tantsis, maa wõrisi,
Pilwed pillisid pillerkaari.
(Seda laulu oli Pecter Sõuvak laulnud, wana soldat Holstres, kange kobuse waheteja ja waras ja weha päale kaardimängija, naqu mulle see laulik ütles).

51.

Kui mina akkan laulamaie,
Laulamaie, laskamaie,
Sõna tagatta tulewe,
Laulu päale laskuwesse.
Rinnan mull sõnade sõlgi,
Käisen mull laulu lauda,
Ise töi sõnade sõlgi,
Weli taos laulu lauda,
Sõsar löi lugude loodan
Ldde sunsta lõppenessa,
Keele päälta kistunessa,
Otsa ammaste alaste,
Wõtti riisu rinnastadi,
Wõtti karsu saalastadi,
Sita elmese seasta.
Kuu ma latsi laulusine,
Tõine sõsar sõnusine,
Kolmas kulla õõlesine.
Kui emä minuga olli,
Maene kallis kaud kasuga,

Ema jõuje, loo lõõri,
Ise jõuije, kure kurgu
Sõõlt ma jüo (ats) laulukine
Tõine jõjar jõnuline.

52.

Kauwa käüsi karjana,
Kauwa karja oole pääl.
Mi mma karjasta kaoti,
Wai ma uldasta unetü!
Karjatt katti karjat lehma,
Ulgatt unet ejä obene,
Ei ma perra Peeterita,
Pallsi perra Paawelita.
Lõe ei Peeter aijeenna
Päinu ei Paawel pallenderma
Eji pia perga minema.
Wõtti wallä ma waeasta
Päitse päält aroneta.
Kiliste ma, kõliste ma,
Rõgiste ma rõnpeeidä.
Kunas olet mu obene!
Tule wällä mu obene!
Olet kas kõla orasel!
Willad kas Wiru nõjuna!
Tantsit Narwa tatterinna!
Oh mu perüs perenaene,
Oolik talu otsaline,
Kallis kaara andajane,
Ole ei kõla orasel,
Willa? Wiru nõjuna,
Tantsis ei Narwa tatterinna.
Miha jõidi saaja teeda,
Saaja teeda, kosja teeda,
Wõlje kosja askemida.
Panti mull linik lihi pääle,
Kuldä kõrik kõhri pääle.
Oh mu perüs perenaene,
Oolik talu otsaline,
Enne mina reisis Rija teeda,
Enne tantsis Tallina teeda,
Enne mina wihis Willandima
Pää mina käänas Pärnuesse
Ehen mull aina, ehen kaara,
Ehen rokka rohkeesta,
Kahen sulpi suu peratsta —
Kui ma jõidas saaja teeda
Pää mull kistas päritsekanni,
Umbe wahe wallasilla,
Ajstas rookka kohkeesta,
Ellrja kaara kandjeesta.

53.

Walati, mina walati,
Walati wariku pääle,
Kaüje kaje mõtsa pääle,
Lasi silma laane pääle,
Kas om pum üte pixu,
Kõiwa üte kõrgulise,
Uawa üte aru lise?
Ole ei pum üte pixu,
Mõni pixu ja peenikene,
Mõni lünja lühikene,
Mõni mattaxes mäsala.
Mõnda reidä näidisselt,
Talu tõise tatterida.
Mis ne pixa peeni näüjü,
Näitt küll saawe sauna naesse,
Mis ne mattaxes mäsala,
Saawe neitt talu minije.

54.

Kuttt see laulik wällä tullnu,
Musta ruuna ruhwi alta,
Kõrwi ruuna kõtu alta,
Alls ruuna änna alta.
Jõena ukerdid oana
Suwel ja soüjol surnuciida,
Talwel tapid waipoeeida,
Allap sull ambaa weritse,
Su sall soolixa lennuda.

55.

Emäkene ennekene,
Panõsid karja mu kaüma,
Wõsa willu mu werlima
Karjan kaswi, ennekene,
Karjan kaswi piha pixa,
Pika pixa, lüa laia,
Oles mu ejä elaru,
Oles mu emä elaru,
Oles pisut pikemb allu,
Oles kõrra kõrgemb allu,
Oles wasa walgemb allu.

56.

Emäkene, ennekene,
Tule maale wihtumaie,
Urwatt lüida ammumaie,
Wiha tei willa tatterista,
Kauwa laasik parkelista.

Willa terstidett.

Tüdarlaisto ja linnukene,
Seda imet ole enne ollu
Enne oldu, muiste kuulnu,
Et om maita maasta tulnu,
Raibe auasta areenu.
Sua man mull surma aisa
Keele man kõrixu aisa.

Reet Simsoni laulud
Wenekülast (57 a. w.)

Tasuvaste

57.

Oh mu ääüa ärrakesta,
Kulda kroonü proowakesta,
Tule ülest tasli pääle,
Seisa ülest seina pääle,
Ütte akna raami pääle,
Waata oma walla pääle,
Kudas walda waiwatesse,
Perüs walda piinatesse.
Wald sun aetes wardaesse,
Teo poili teibaesse.

58.

Weeri, weeri, pääwakene,
Kulu kulla tunnikene,
Anna orjak õdaqus.
Oi ood õdaquta,
Orjal om aiga idawa,
Põiwilisel päewa pixa.
Ole ei aiga päewal weerda,
Päew jee seiab sulaste päälta,
Karmi 6 karja laste päälta,
Päew jee ostjo orja päälta.

59.

Kunnes ori öö magasi,
Salane waene juhtelle?
Suwel soijeda wahelas,
Talwen laane reskella.
Kiinar wetta alla külle,
Wasi oli walgeta raketas,
Ikki piab ori ocoma,
Palsa poisi läbi panema.

60.

Eiksi tudrukute laul
kui poisid neid magamise talwis oxi jo lehti mööma ajasiwad.

Läetse lehte lepinuse,
Kulda liiwa kuusikusse,
Waha witsa wahtikuse.
Kelles murram lepa lehe,
Wai me aalion aawa osas,
Kurjal poisil kurgu alas,
Kalel poissil kaala ala.
Kurku tall minge kuusesse,
Kaala tall kasaja laewa,
Pihta tall pääja pinnu.

61.

Weli ello wellekene,
Tulge teie meie poole,
Meie lääme teie poole,
Teeme üles üütse liina,
Walmisteme talde liina,
Ehitame Elme liina,
Kuame kuumere kiriku.
Liina me teeme lillakesta,
Elme liina ümeiesta,
Macad marja warjukesta,
Walge waakne wahastu,
Ripik kirjutt kiwidesta.

Jätkame.

Ripik meil suuri soola liina,
Jalina tõbase liina,
Wõnu wõtite liina.
Ripa soola soolatembel,
Jalina tala illuse,
Wõnnu wõtime walusse.

62.

Kuidas läe wara wanaks,
Enne aigu ma sõale?
Abi mull ädis õigatenna,
Pelg om peijutse nimate,
Kalk om kuttu kaasuwõga,
Südi otõ ta sünneenna,
Mitu otõ maosateenna.
Pää aeab üle päätsi,
Sala aeab üle jalutsi,
Sõalt otõ wiisista wiisada,
Ja kabla arutt kaxelusta.

63.

Mies küll poisid te alete!
Wõi ei näiju teida nõtta,
Kabu teida kammate,
Et teil suhun suure karwa,
Lõuwa otsan lõikse eina,
Teil om kärnä käte päälla,
Willi warwaste wahelas.
Minge liinate mäele,
Toege liinatt liina wäitse,
Alewitt aberne wäitse,
Aage sunsta suure karwa,
Lõuata otsatt lõikse eina.
Siis wõib näiju teida nätta,
Näiju tahab noori mehi,
Armutseb sunda ilusta.

64.

Puu weo laul.

Läeme puerju puida otsma,
Arju alge wai wedama.
Ale ei puu pulgaxestag,
Iga alu aijukesta.
Olle ei puuda pulli lüwwa,
Witsa ei ärja ärgatele,
Käigatt li kaua wisate.

65.

Weli ello wellekene,
Mis sul wiga mulle tulles.
Küll om meesta, küll om meesta,
Küll om pääd kübara täisi,
Küll om kaala kaluka täisi,
Küll om selga särgi täisi.
Weli ello wellekene,
Kui om meesi meeleline,
Kaasa kaala armuline,
Selga tee ma piidtsita,
Pahe selga papereita,
Mõrii mõõsasti walatsi,
Mõrii kaitse kaupseltas,
Kui mull meesi meelemuru,
Wai u kaasa kaala kaxke,
Selga tee ma teki tüxi,
Selga koa koti tüxi,
Pahuta palaja paadse.

66.

Weli küüd küla mäella,
Näiju manna karja raitse,
Karja raitse, marja maitse,
Näid läits mäelle maasikille,

Liigi teeda lillakille.
Mies ta marja maasta wõti,
See ta pittsti peosse,
See ta käsni käisesse,
Siis ta wiisi welle kõtte,
Sõõ weli meeli weli,
Meeli weli mull mikesse,
Kallu weli kaasuwõsse.

67.

Mõistke, mõistke mikenoore,
Teatke sõlle poisi targa,
Kellel sõllatse ijuttse?
Koiwal sõllatse ijuttse,
Kellel kullatu kübara?
Kuuset kullatu kübara,
Kellel om kärda kända?
Kaasajal om karda kända,
Kellel om pilu liiniku?
Pedajal pilu liinikn.

68.

Weli ello wellekene,
Kui mo ja sulle minema,
Kündsa spane kübara päale,
Ugesten mütsla päale
Saapen saatku roximenne.
Oi oi, oi oi, aitke meida,
Kaindelenna kantke meida,
Peo pääl pidage meida.

69.

Ma kauwa karjan käisi,
Kauwa karja aole päälla,
Mimma karjasta kauti,
Wai ma ulgasta uneti?
Karjatt katti karjat lehma,
Reff mull ja abene,

Weeretl welle wirga ratsu,
Kesketl jõtsi jõiva ruuna.

70.

Lonu waatu mu obene,
Karju waatu ~~karja~~ kaaru jõuja,
Tantsi waatu talle tärnike,
Ruhiwen ma pesti rookka,
Kamalen ma kantsi kaaru,
Läbi laudi laksin eiwas,
Linik pandi lehi päälle,
Karik kaala kõhwi päälle,
Suka panti jun weerde,
Anne änna roostu päälle,
Kindak panti keele päälle.

71.

Näijukene noorekene,
Mis ja pelgat tulleenna,
Kardad kaupa tetteenna,
Siia juurele kuhale.
Sidle läeb tee tiranne,
Wälla tuleb rahu rahane.
Ratas jooseb mull rahada,
Ratta wiimmä rumbelida,
Ratta telje' tenuskida,
Ratta witsa' weeringida.
Kala alt aita mull mäella,
Kitõ alt wiinnata rüpje,
Põine keeret keswisjannil,
Kolmas tarmeit latteride.

72.

Pulma laul.

Tule wällä wana eja",
Tule wällä wana lemä,
Tule wällä ja kaenna,
Kas om mini meheline,
Poea naene nällaline,
Kas ta mõrsjab mäe päälle,
Kallakulle kargelije.
Kuri läeb kiriku teele,
Karja kaas kalmu teele,
Walla läi kiriku usje,
Walla põrut kalmu kaje.

Noorik noori taadanesje,
Uusi uksu tõstetesje,
Tuba lõuna lõpetesje,
Kaukostu koolenesje,
Õdagu õpa kaowe.

73.

Pulma laul.

Welle 's tia wiitawetta,
Suqju 'i jaaju jaadawetta
Oõtawe suqju juuri,
Kannatage kunqu laija,
Sezi kui tuba tetkanesje,
Tare wastane tahutu.
Süs om tuba juur tulla,
Tare lanqu tantsitelle.

74.

Pulma laul.

Weli ello wellekene,
Oõda 'i teie obestu,
Wahi teie warakestu,
Ehk mull eji obene
Wellel u wedri punane,
Sõtsil juuri jõiva ruuna,
Wõi oks kulla koduttu,
Marja wüb eja macatu,
Ourla eja õuwe päältu.

75.

Pulma laul.

Meie noorik noorekene,
Tuff kui rõõja koorekene,
Tila kurnat ja täämba koorit,
Ole oolik ommunulta,
Wara enne walge tullen,
Kae läbi karja lauda,
Walatu wasika lauta,
Sõnu läbi sõnni lauda.
Sie sind üüdi ütelesse,
Uwa naese tütteresse,
Uwa naene üpitehnu,
Tarka naene tantsitennu.
Ara laida kuke päält,
Wa'ett kukke wara laulab,
Wõi'ett laulab waljeenna.

76.

Pulma lõpe laul.

Ara läewe ää päewa,
Päält tükwe töö päewa,
Tuleb tuki karjamine,
Ta jaab jaadu rookimine.

77.

Weli ullu wõti naese,
Sõsar jõge läits mihele.
Weli wõtt Wene karja naese,
Sõsar läits jõa päälmulle.
Weli wõtt Appuneese,
Sõsar jõtta tapeteese.

78.

Näijukene noorukene,
Kas sa lubad mulle tulla?
Weli ella wellekene,

Ei wõi minna, ei tõõta,
Peig om mull oman perenna,
Kdas mull oman kammerinna,
Mull om konun kuba kaasa,
Obetse õlnan marjeja.
Ikki pese peiu päädu,
Ila peitale ametu.

79.

Õõ oisi sa obesta,
Päewä kauti welle karja,
Mis jai õõ oiwamesta,
Kirja karja kaitsmisesta.
Olk jai õõ oiwamesta
Kirja karja kaitsmisesta.
Tohi ei unti sita tulla,
Mull om sel kolmi keera,
Kitõ om üüru teine aeru,
Kolmas kaguni punane.
Sita sinu ärmuteja,
Aera sinu augutaja,
Punane sinu pureja.

80.

Mitus meesi meidä ikke?
Mitus kaksa meidä kahetse?
Seni kui aada kaewetsje,
Peeni liiwa pilluteje,
Setup meesi meidä ikke
Setup kaksa meidä kahetse.

81. Pulma l.

Oh tee tütsja tätsja tantsja,
Wana waldepuu wedaja
Kiuõi teil kirstuna kolawe
Kanõu kaafena käätsja.

Wastus.

Loks tulla oomen umi päewa,
Tdewas wastane walusa:
Walla kiisen kirsstu kaasa,
Walla Sõta waka kaasa,
Anna tõkki tühjatsille,
Anna nõrsu kõllatsille,
Hbu neile, kes ihu alasti.

82.

Pulma laul

Tasa mees, tasa obene,
Tasa suure mõe sulane,
Tsa paksu palgatine,
Ora aea aripuida,
Epa viku räästaeida.
Meil om räästas mõnda nännu
Katus mõnda rannatennu,
Mõnda wilet wihma eesse,
Mõnda vasket vahe jadu.

83.

Kui ma ürda üttelema,
Wai ma wäeu mõttelema,
Sõna' mull tagatt tulewat,
Laulud tagatt laskunesse,
Kui mull suusta lõppenesse,
Keele päälta kiskunesse,
Alsta ammaste alane,
Rinnan meil sõnaie sõlgi,
Kõisen meil laulu lauda,
Õõlen meil lusude lauka.
Muidu me laulas mitu kaulu,
Weeritelen mitu wiisi,
Pelga kõru kuulusetta,
Ijä uste ekiwetta,
Kõrun kuusi, kirk om kurja,
Kõrun wirsi, kirk wihatse,
Kõrun põllu kirk pahatse,
Kirk mu tutule tulewe,
Kirk mu latwa laskunesse.

84. Pulmal.

Tehke rutku teele minna,
Teese minna, maale saija.
Te meil pikka minnaenna,
Tee pikk ja maa muidane,
Pori jagse saisatennu.
Mulla meie upub mustaks wunna,
Wette meil veri punane,
Kõna laks jäeb laineella.
Kunas meie sinna saame,
Kus mei mõeli mõteleije.
Sinna minna mitu maada,
Mitu minna, tuhat tulla,
Tuhat näi sinna tulleenna
Sada sinna saijeenna.

85.

Wanas meida waiclwesse
Allap nee kuusé kummerdai,
Allap ne kõiwa kõwera,
Allap lepä lümmekule,
Kase laswa kallakule,
Kõn mu küüdul küsitesi,
Kun mu õllil ällitedi.
Kolm olli ällimu eala.
Kõits olli niidu weere päälde,
Teine nurme nurga päälde,
Kolmas kõrun koa läwele.

Ülli mis koa läwela,
See om oa äitsesista.
Ülli mis nurme nurga päält,
See om kaara lipenista.
Ülli, mis niidu weere päält,
See om ristik sinusista.

86.

Ennäkene ennekene,
Wõida näen ma magadenna,
Põista ülles tõusteenna,
Põrdurtalts ja linnukene,
Se uni ommu mõistet,
Se o mõistet mõnda korda,
Seletetu seitse korda.
Sinu ära wiitaneja,
Ma jäe kuuses kõrdsele,
Ma jäe aastas aiva teele,
Kõbres saares sauna teele,
Kõiwas kõlguse läwele,
Wahteres tare wakele.

87.

Õdak tulli wilu weniste,
Tulleb sõndi säädumiste,
Pehme pajo peesserine,
Laia lina laotamine.
Kesse pesi pehme pajo,
Wai nüüd last laia lina.
Mare Kaie katekesi.
Egaüits oma ommagse,
Epa kaasa katekesta.
Kellegats mina waenes,
Mina õlli üitsindagi.

88.

Oleo ma kaelnu koelu aeal,
Käsunu kao suwela,
Kirtt oleo sõlnu kitsamke,
Aun oleo läinu ahtlombe.
Nüüd läeb uida awaseti,
Läeb kangas kaalisesti,
Linik risti rätisegi.
Ora mull teta kunse kirstu,
Kunss om kuri kopitema.
Ora mull teta aaws kirstu,
Aab om kuri alliterna.
See mull tinane kirstu,
Wala waski kaajeke.
Nüüd kaswab ain mullawa
Sini-lill mull liiwa päälde,
Kullerkuppu kotaelle.

89.

Kuster me omesse jaime,
Wai me tullim tühja waisja,
Ise jäe jõime õlusta,
Ülo käõru annam kätta.
Warik om meie wahelas
Kunsk om meie kuhalas,
Kesk nurm meil keskeella.
Weli, ella wellenene,
Sõu kirwes kirju warsi,
Japer tee tera tagasi,

Rao kunsin me kuhatta,
Rao warik me wahetta,
Kunna keso ceskeetta.

90.

Sada sihma, saas magades,
Tule oodu, sdas uinute.
Wirumaal wili palasse,
Arjun kaara kõrbenesse,
Wirun wihma oodetesse,
Arjun ammu palletesse.
Wirumaal olli mihe mutta,
Mihe mutta, naese laisa,
Südrikku igitsigitsse,
Poisi kannu karwalise.
Mine wihm, wiruta neida,
Mine oog, uha neida,
Uha poisi peuhtaesse,
Waali näiju valgeesse.

W 91.

Emäkene ennerene,
Isäkene taadikene,
Tõusu üles auastagi,
Tõusse üles wihtumaie,
Aea ennatt audumaie,
Sauna tõi sawikiwesta,
Keresse mulna kiwesta,
Wihta tõi willa tätteristä,
Seebi tõi sea lihasta.
Ei või tõusta peega noori,
Sun man om surma aigu,
Pelc man om kiriku lehma.

92.

Sotta pian mina minema,
Kesse tõi sõa sõnume?
Ulak tõi sõa sõnume,
Waras kahõs waenu kule.
Weli ella welleke,
Kui ja saab sõtta minema,
Ard eida ette sõa,
Oija ikki tahse sõa.
Kes om tuli puhane,
Taga om juttu sinine.
Ette noored nõpsitese,
Taga wana tapetese,
Kes keskel need kodu tulewes.
Ode minda õpetas.

93.

Laina pääa languxe,
Laina mulle kiuse keetis,
Kuiwa kala kupatelles,
Ahuniõe awutelle.
Paa ma pane resti päälle,
Resti päält ma repi päälle.
Pääa lõitse lõhki paugatella,
Witse lõitse mütsa wiratella.
Ää pääa elle pääa,
Kees külma kiwi päälla,
Palas palla paco päälla,
Ilma puista, tõrwaspista.

II Andres Simpson Wineк. (66)

94.

Oh mu õõu allieke,
Lina larka linnuke,
Talli jõõtsi, talli joosta,
Taga talsi tantsotsi,
Kaenalen ma kandsi kaara,
Läbi laudi lasi aina,
Ruhmen ma pesi roka.
Sõidi Mõnisi mõisaesse,
Oma prunti waatamaha.
Minu prunt on noorekene,
Ja orekene, neitsikene,
Ilusamb kui einake,
Magusamb kui marjake.
Ma nägi oma silmaga,
Mis tehna tegi tõistega.
Ta karas kalu peistega.
Ta iste poiste põlwe päal,
Ta andis suud ja paranis muud.
Ei wõinud sõa parata,
Et Casjin teda karata.

V Epp Nahkel Wineк.
(55 a.w.)

95.

Kõsikiwi laul.

Kiutsu, kiutsu, kiwikene,
Ammu, ammu, ardsikene.
Kunas weli wõtab naese,
Siis saab kiwi kiri aeida,
Kiwi witsa weimeside,
Kiwi laudi laia rätti.

VI Liis Ruusmann Wineк.
(42 a. w.)

96.

Emäkene ennerene,
Isäkene taadikene,
Anna mulle wõitja leiba,

Ma aea karja kauwetelle,
Lehma lilli lepikusse,
Arja ää aina päälle,
Kitsi kiilu kopelisse,
Lamba lauri tatrisse.
Ma löö lehma lepa wastu,
Arja ää aina wastu,
Kitsi kiilu kapetl wastu,
Lamba lauri tätert wastu.

97.

Oh mu pihta parsutanni,
Tuopewetta turjutanni,
Kes wõtt wastu wallu lõõgi,
Kitterite kibe witsa,
Kubijate kurja käpi,
Wand ärra drgitusse.

98.

Mihi ole oaletu obene,
Kõa waras ole wallatine.
Kui inina waheti wälli pääsi,
Siis tõi wastti wallatusta,
Otse kohe kaerustükki.

IV 99.

Kuuli mina roosta robina,
Kuuli mina pacosta pagina,
Aawikusta asturnise,
Kõiwikusta kõnõrnise.
Mõtli jae tulewatta,
Karu wai kaala kargawatta.
Tulli illu noorimehi,
Waiije sõrmusi wahetas.

Sünni es ta tõisett sõrmett,
Kolmas kulda päidelistas.

100.

Pulma laul.

Mööda läe küü külasta,
Tagatt läe nao tanuma.
Ajuja jäi teretamada,
Amme jäeb teretamada,
Naol kaala nakramata,
Käsil käe andamata.
Kui ta ma tule tunkitselle,
Wai ma weeri wihmatselle,
Tule tunnile ääle,
Aastu aeale armeeille,
Arap jüs äüja teretа,
Arap jüs amma teretа,
Arap käsil anna käe,
Arap naol nakka kaala.

VII Liisu Pikas kärstna v. Kärstna kõrtsi liigub ära (56a)

101.

Isa eitsi minu tõrcle,
Ema käsi kodun magada.
Sull u kõdun colmi tööda,
Wits on kehna nüsjamine,
Tõine karja saatamine,
Kolmas wasta jootamine.
Mina kuuli kotti wastu:
Külap kipik nüsjab kehma,
Moore saare jagab karja,
Waherpeus jõõdab wasikut.

102.

Miis pia eitsi ma minema
Wai pia eitsi ma walmistema
Anta i mull ääda obesta
Anstas mull wana obese
Teo ruuna, tülpi ända,
Wana mära mähka selga.
See olli kuri komistema
Komiat puike, komitt maile,
Puike poole furrunesse,
Maale maasi koolitesse.

103.

Miso ja auguo aawa kanda,
Kõneked ja, kõiwa kanda,
Rõõgeld rõiwaste kõrenda,
Suwel jõid ja jusjsida,
Talwel talle waipeida,
Kewadel jõid kitsi paiga.
Alla ambaa sulle weritse,
Sun joolikka limuda.
Mitte jüs kolme tee arule,
Limud jääl täisi litsi wetta,
Umka täisi oora wetta,
Pese jüs jun, amba vereste
Sus joolikka limusta,
Siis tule wõistelema,
Wõistelema, eistelema".

104. Orja laul.

Pisut neidа päiwasida,
Aiwa neidа aega sida,
Kui neid orja kiletesse,
Talu latsi laidetesse.

105.

Seda ära teewa tõine meesi,
Teja kolmas korutegu,
Ellis olli tennu meie welle.
Wits olli küttand külma jauna,
Tõine wõttand lepe nahse,
Kolmas oft wanta obese.
Külm olli jauna wee tuksu,
Wana nahne kwa uksu,
Wana obene raha raisku.
Kui jüs keerab kiriku,
Wai jüs lasеb laade teele,
Wõtab kõrwa kõhna näiju,
Paneb ette neli iirta,
Wiis ta wesi rotikesta,
Kuus ta kärnas konnakesta,
Kui jüs keerab kiriku,
Wai jüs lasеb laade teele,
Kui turgu jüs tuleb,
Turg jäi taade tosjamaie,
Kirik aid jäi aiemaie.
Jarjad kik jala kõnelesi,
Sõnadas illuwesi,
Turg jäi taade tosjamaie,
Kirik aid jäi aiemaie.

Teised küttwad orna:
Kal meie welleside,
Wõtawe kõrwa kõrgi näiju,
Pancwe ette nelja iiru,
Wiista wesi oblikesta,
Kuusta kure karwalista,

Seitse lina lakaresta
Kun nad turgu jüs tulewe,
Kirik aida ded we.
Turg jäes taade formamaie
Kirik aid jäes aiemaie.

106.

Wõistlemise laul.

Weli ella wellekene,
Ära näi ma selk päewa,
Kui ju wiiti Willandisse.
Jalg paeku pantanesse,
Agu selga antanesse.
Lipp olli litsa sule ehena,
Ulk olli oora sull perana,
Keskel u laste ladena,
Aste mamu ammesse,
Iste ma imetejesse.
Oora alla ju obese,
Litsi pebi piitsakene,
Kaagi jällon ja kapuka.

Latse ja tapid tammiwuhi,
Tõise jaadi saarikusse,
Kolmanda jõ kuusikusse.

Sündka ju silma mõlemba,
Käe kõrwatt sull kopendi,
Kas olliõ männa mattomanna,
Abin auda kaewamanna?

107.

Johi ei jüm tõeste laulda
Ääste ääldа kuulutelle.

Siin u kulleje külana,
Sõna wõttaja wõsana.
Kubjas kulleli külana,
Ilahe mõisti mõisaenna.
Kuule kun laulab näju noor,
Kuule kun laulab, kuule kun
Wirun laulab witsa pääl[la],
Arjun aasi otsa päälla,
Käpun kõiwa leke päälla.

108.

Witz olli tüdar ma esäla,
Witz olli tüdar ma emäla,
Sõsar wiiel wellellaqi,
Nadu wiiel welle naesel.
Ei mu s täi esä õigata,
Ei mu s täi emä õigata.
Esä õigas ellakuse,
Emä ella tüterise,
Tahu õigas taaberise,
Kõla kutsi kõõmeneses,
Mun pere muna sorbisa.
Mitu emä leiba teise,
Sette kakku tüterille.
Mitu esä aidan käisi,
Setu süüa sea lihada.
Mitu welle kellerise,
Setu sõõmu jõi õlutsa.
Ma olli kui oji usse suile,
Kiitse warba niidu päälla,
Püstjikas püha palula.
Kui sai tõisele talule,
Ülle aea Antsukesel.
Ei sääl kuule süs oma
nime,
Sääl olli oor süs ommukulla,
Liits ma liska lõunaella,
Kaak ma olli kasteella.
Mine oora, too obene!
Mine leitsi nüsa lehma!
Mine kaagi saada karja!
Lätti wälla ma läwestä,
Õsti wälla akenesta,
Aija taga naaratelle,
Amma taga naaratelles,
Uhmer atte akenesta,
Tammepark tare läwestä,
Mina kuuli, kosti wastu,
Kuule äija, mu esäje!
Kuule ämma, mu emäje!
Ole ei lihund te lihasta,
Ega paisund te palasta,
Lihuse esä lihasta,
Paisuse emä palasta,
Küll see uhmer oslunese,
Tammepark tasaunse.
Möhk om raudene raene,
Uhmer tammine tarene,
Toower tuhka teil koana,
Möhk om raudene raene,
See tahab kanget kattaja,
Uhmer tammine tarene,
See tahab juurta jurwaja,
Toower tuhka koana,
See tahab tõed tõstajada.

109.

Kui ma ürga ütellemä,
Süs saab ööse üteldadi,
Süs saab kureni kündada,
Kara laulurii ladnda,
Päewas paaris päälepanna,
Kui süs juusta lõppenesse,
Keele pääalta kiisturesse,
Alta ammaste alatse,
Wõtti süs riisu rinnasta,
Wõtti kaksu kaalasta.
Rinnan meil sõnade sõlgu,
Kaalan olli laulu kõrba,
Õõlen orn luojude luukas
Esä tõi sõnade sõlgi,
Emä tõi luojude looka,
Weli tahus laulu lauda.

110.

Mille norun noore mihe,
Tormin nee toru kübärä,
Selg norun noore mihe,
Tormin nee toru kübärä,
Et teew kiina liiwa päälle,
Kaara teewe kaldaesse,
Rüa rumsa rüünikusse.
Liina s kaswa liiwapäälle,
Kaar es kaswa kaldaesse,
Rüga ei rumsa rüünikusse.
Teewe orgu kutsi õdra,
Mäe päälle mändi keswa,
Tuliw pokka Pockmaalta,
Wiiru jokka Loomemaalta,
Sõiwe orust lustsi õdra,
Mäe päälta mändi keswa,
Kallaxutta anne kaara.

111.

Wõe, wõe, ma waene,
Kus olli jaanu kus jaanu,
Siin juustse jute mõtsa,
Siis laia karu laande.
Wõinu siin susi elada,
Wõinu siin karu karelda,
Anne kui mina waene.
Põder mõõtsin põllu maada,
Kirjakene niidu maada,
Apikene aea maada,
Susi tulli wälla juurutelle,
Karu kaala kõõnitelle,
Lõwi tulli lõugu lõhkuenna,
Uwi ambaid paugutenna.
Mõtsel ullu oslewetta,
Peenikesta pelgawetta.
Ei ma'i oolu ullukene,
Ega 'i pelga peenikene.
Wastu tõkruten tigane,
Wastu käänan kärbekene
Selle juurele joele,
Rattas kaalale karule.
Löi ma joele suhuji,
Karul leiiji kaala päälle,
Lõwil lõugase wahele,
Uwil ammaste wahele.

112.

Näiuese noorekese,
Nüüd ep om ilus ilatse,
Nüüd ep om mahe mlaatse,
Nüüd ep om kauniś karetsa.
Nüüd om näiu ilu aega,
Ilu aega rõõmu aega,
Ilu meil ehena jooji,
Rõõmu kõrwala kõneli,
Kalla manna maaselije,
Nüüd ep om näiu ilu aega,
Ilu aega, rõõmu aega.
Hutut wanan ilatsi,
Kanutu wanan karetse,
Abi ämman lõõritelle
Ker jee teeb mutsa mõdua
Ala Liiwa aaningeta.

Mana rahwas ei tea seletada
misse aaning on; peab
weel räägitama, kapu kui
aaning!

113.

Ok te litsi Loodi poisi,
Teete orun tee õlutsa,
Alla kalla aaningeta.
Kus de kalale tulebe,
Kuśi teil lopub lootsikunna,
Wäśi pillub pikerihna,
Kanna wäljauw wästerinna,
Kae meie wellesida,
Kui na kalale tulewe,
Ilu neil lopub lootsikunna,
Wiin neil pillub pikerinna,
Kala wäljauw wästerinna.

114.

Kõrtsi joodiku tulewe,
Lapse kodra laskunesse.
Ora jõi ma kolme õlle,
Kolme õlle, wiie wiina,
Jürgi tünderi tühende,
Wänna peekli wähende
Siiski seisan jäärepäälla,
Kurdan kutsus warbaenna,
Küll jala wiiwe magama,
Jääre jääje oo diesse,
Palwe põhja põebe.

115.

Milles jüin maea madala
Katusen õle kasuna,[1])
Räästan roogu jüin rumala
Sellep jüin maea madala,
Katusen õle kasuna,
Räästan roogu jüin rumala
Et om juikuja julaśe,
Magaja maea pidaja.
Perenaene laiska naene,
Magas tanuta tarena,
Hma õõta ööeenna.
Latse lõõtsu lauwa allas.

[1]) Kws teine laulik paranda jüin: Katus õlgi jüin kasuna.

Puhkwa pudru keetajaja,
Lõõtswa lewa lõikujada,[1])
Pada musta mõśkemata,
Katel külma kõõrimata.
Pada wetta pallelije,
Põrand lumba jee lunasta,
Ahi puida arwelije.

[1]) T. o. nutwad nagu laulik seletas.

116.

Elu elle, kapu kaiwe,
Elu elle Ilmaenna,
Kapu kaswe mõisaenna,
Tuhwel kängade toana,
Maani mändede maeana,
Saabas jäärde jeana.
Saabi jüis jarja magama,
Ejaida elu linule,
Maanda elu linule,
Noore ärra oodiesse.
Panni ärra padjulanni,
Panni prouwa padjulanni.
Oppi usśe õlusta,
Lugarll jaabi inäduta,
Et jüis küttu kinniusse,
Laśu i laudatse wäraste.
Esi läe kodu käima,
Isät enät wai walatama,
Leisi esä ikkemasta,
Leisi ema ikkemasta,
Welle noore nuttamasta,
Tõjare raeśemasta.

Miks sa ikeb mu emaje,
Miks sa ikeb mu esaje,
Nutad noori wellekene
Kahetseb jõjarekene!
Ehs ma i ikeju eluda,
Kahetse i ju kapu põlwe.
Elu elle Ilmaenna,
Kapu kaswe mõisaenna,
Tuhwel kängade toana,
Maani mändede maeana,
Ehs ju petiwe peenipoisi,
Augutewe alli kuuse,
Enne mu petsu peenilõwa,
Augutagu auda mutta,
Enne kui petwe peenipoisi,
Augutewe alli kuuse.
Enne annan jala atta,
Jala alta, pää päältä,
Käe kõrwasta kegunni,
Anna kui auu käesta,
Lemmi pikilta linutta.
Kull auu ajame jäiśe,
Lemmi teisi lewa paiga.

Misse lemmi en seda ei teadnud laulik ütelda.

117.

Sulma laul.

Wiin olli uhke uibeenna,
Weel olli uhkem meie põlsi.
Sarap sirge saasamaale,
Weel olli sirgem meie põlsi.
Küll olli valge mere wahte,

Wel olli walgemb meie sõtsi:
Wenemaal lepa werewe,
Werewemb olli meie sõtsi:
Poola maal puu punatse,
Punatsemb olli meie sõtsi:

118.

Külla naene wõlelikku,
Wõlelikku, petelikku,
Kisa keeli kandelikku,
Ütel mu esat koolewet,
Ütel mu emat koolewet,
Wellel kirstu tettawet,
Sõtsi maha mattawet.
Lätsi kodu ma käima
Esat emat wai walatema
Walati, mina walati
Kes mull wastu wai tulesi
Esa wastu wai tulesi.
Esa asta arjusesse,
Weli ringut ringumisse,
Sõtsi rõkkus kindalida,
Ema pakki paja mõkma,
Rutusti roosa tegema,
Esa äkki ärja tapma,
Ei ma s sõrdi jõogi perast,
Õlga joose jõogi perast.
Külla naene wõlelikku,
Wõlelikku, petelikku,
Kisa keeli kandelikku,
Ütel mu esat koolewet,
Ütel mu emat koolewet,
Wellel kirstu tettawet,
Sõtsi maha mattawet.
Lätsi külle ma käima
Esat emat wai walatema
Mull om kodun kolme jõgi,
Kolme jõõsi, kolme joogi.
Ani jäi ahju kürjama,
Parbi praad jäi panni pääle,
Taar jäi apu taresse,
Kall külma kellerisse.

119.

Ool ool näidu, nuu nuu näidu,
Mis so mulle mullus tuleb,
Kui ma julle viina wiisi,
Wiina wiibi, sõna jaadi,
Käisid kui käjä järele,
Soldi sõrmuste sedaja,
Kaala rãti kandaja.
Ma ole amma liida tenna
Wara sisse valmis panna,
Waat oles viina mull waraja,
Pool oles puhasta mõõsa,
Kaits oles oles kallista
aaringetas
Sisse oles säädand süüdi sängi,
Kalla kassi nä'ätt rõhuka,
Noore nooriku mahajada,
Uuse kaaja uinutelle,
Aida tees ani munesta,
Muldere muru munesta,
Seina tees sea lihasta,
Lae liidas latikiste,
Paari panes pardi luiste,
Katusse kana munesta,
Pavas paras näiu noore,
Et jaid sinna ja talule,
Kun olli aita aea puista,
Tave tapu teibaesta,
Ari puu tulele aetu,
Katus kanule jebitu,
Waat om weik warasse,
Pool om puhasta perida,
Kaits om ralla taarikasta.

120.

Nirki kärpi niruteese
Toine tõisel pool jõlgeva.
Nirgi tõdar jai mehele,
Kärbi noorile pocale,
Kärg olli uhke jaaja mehe,
Kirp olli mutta munneega,
Täi olli watte vammusega,
Tiopane tiina reega,
Wares waske jaabasteja.

121.

Kubjad kulla onuke,
Kilter ella ätike,
Lase lapsi lõunaelle.
Isba neil tüntfus tühja kõtu,
Nõrgus nõrka õõ alune.
Kuri tule neile kubijile,
Kibe neile kilterille,
Walu walla päälixille,
Kui jee näiu närbinesse,
Kõwa maale kõrbunesse.

122.

Esi ma tia orja oole,
Orja oole, waeje waewa,
Esi tia ma mõlemsa,
Kujas piab ori olema.
Tasa piab tarre tukma,
Ullut linxi lüüdama,
Kõrget usta käiguma.
Ori piab usin olema,
Teol piab tubli tegema.

123.

Teol oled tegewikene,
Wällän oled wägewikene,
Kõvun ei massa kotiketi,
Seina weeriti jeksiketi.

124.

Weeri, weeri päewakene,
Weeri päewa wetta mõõda,
Lase kaje katwa mõõda.
Ori aodi õdagutas,
Waene walla laskejata,
Kunas tule orjal õdagu,
Waejal walla laskeja.

125.

Perenes peret pidas,
Perenaene pillutelle.
Pard ta pastale pasuje,
Kana wilju waagelije,

Puhkus tuhka puru sisse,
sippus liiva leeva sisse.

126.

Kus me läeme wastu õõda,
Pilgume wastu pimeda,
Eldume wastu ömarikku,
Mee läeme Riiga rikkumaie,
Talinat läeme tappamaie,
Wõnda kinni wõtmaie,
Mikeq rikum Rija liina,
Wai me tapam Talna liina,
Wai me wõidam Wõnnu liina,
Sõli rikum Rija liina,
Talu tapam Talna liina,
Kõteq wõidam Wõnnu liina,
Olguiks alla Rija liina,
Tabas ma alla Talna liina.
Riiq olli juuri soola liina,
Talina tabac liina,
Wõnnu om wõtite liina,
Riija soola soolatsems,
Talnan taba iluse,
Wõnnun om wõtme valusa.

127.

Ldeme lehte näiu noore,
Läeme lehte lepikuse,
Kulda kuuda kuuskinuse,
Õbe nõrda nõmmikuse.
Murram otsa mu sõjare,
Murram otsa, kakam katki,
Sõtam laiska linnu lauta,
Kõo alla keerutella.
Kui tule kõgu meie maale,
Wai tule sõjaks siia maale,
Kus läe kõgu kukkumaie,
Laane linnu läe laukamaie.
Kõgu'i kuku kiviile,
Linnu ei laula laastusmaile,
Kõgu läeb puile puhtaile,
Sõtapuile sirgeile,
Õunapuile õigeeile.
Kõgu'i kuku kiviile,
Linnu ei laula laastusmaile,
Kubija naese kawala,
Wõttawa kirja kiwipäästa,
Kõo armi aea päältas,
Koawa kirja kiriaesse,
Aawa armi ammeesse,
Päewa põõra päidlesse.
Tunnus rutt kubija naese,
Kirikunna kõwweenna
Kõo kirja kirjaesta,
Kõo armi ammeesta,
Päewa põõra päidelista.

1) Laanelind onra õõpikus nimi, nagu faulik ütles.
2) laastusmaa — laastu maag sõnatt, laatt" nagu faulik ütles.

128.

Pulmalaul

Meie weli noorekene,
Noorekene, nõrgakene,
Sõtub kui isandikene,
Saisab kui noori sõjakene,
Sõnmaa isandikene,
Riija riigi ärrakene,
Kuramaa kuningakene.
Saisab ta saapaenna,
Lõmivalgen vammusinna.

129. Pulma l.

Meie sõts om noorekene,
Noorekene, nõrgakene,
Sõla käisim risttimenna,
Täämbd saime saajutama,
Risti wõin sai ulk juuva,
Risti õlu õimu juuva,
Risti kali kadsikille,
Risti sai sai saaja süija.
Pää tall ütt päewa vanu,
Uuled üte ommukuse,
Lõuwad üte lõunaesse,
Ütte weeriwa na weeresta,
Ütte näisi na näosta,
Ütte pasiw polgeesta,
Ütte kõlbaw kõnnakusta.

130. Pulma l.

Weli, inu ella wellekes,

Tunsiw wõtta mu sõjarda,
Tundsiw wõtta, tundre oida,
Ilya anna pere pesta,
Pere pesta, laste laarmi.1)
Külla karjaste karjste,
Eidsilaste irmuste.
Kui sa kuulid kurja olle,
Arttaw alba wai sõnuse,
Soe ette talbasõgi,
Seisa ette sõnakõgi,
Ole kui ruhkine2) müüri,
Ole kui wahane wulli,
Ole kui aott tett aida.

1) laimata 2) mürgine.

131.

Külla tüdruku sõjare,
Külla poisi poste velle,
Sulge teie meie poole,
Mõie läeme teie poole,
Teeme üles üttü liina,
Kuame kume kiriku.
Panem kui korstenusse,
Panem agu axenesse,
Päewa päältsis ldwesse,
Mõõda sõwi Mündi sõrra,
Ega Reese Riija õõra,
Ega kolma päk kuninga,
Ega poolpäe põõsi jarra,
Walgatt walge päält ehanda.
Küüjitelle, kõuwa tõlle.

Mis küll küna see oleshe,
Kas om küna wai om tacwa?
Näiw kuuli, näiw nosti:
Ole ei küna, ega tacwa,
Se o näiw jõdi küna.
Jõdi küna, kindi küna.
Minge jõshe õttre jõdi,
Minge wälla, õttke wäitshi,
Siheh om jõdi iluja,
Wällän om wäitshe waluja,
Sihen jõdi rudbelihe,
Wällän wäitshe kopikehe.

132.

Mis ja vinnutu rõgiseh
Wai ja šäletu ägiseh?
Sull ompäda üdikonagi,
Kuri tõli kurgunagi;
Sull om kurgiln aiva kure,
Sull om äälln ägla paari,
Rinnun rataste redeli.

133.

Mis tulep atta auxumaie,
Liis ja lõugu lõhxumaie,
Oles ja mull eila üteh
Tooha kõrtsin mull kõnehu,
Manu ales wõttand matijahu,
Puhu pistand puovu tõlie,
Oles tennu lital lopuhuh,
Wana atal augustuh.

"

VIII Jüri Mäger Kärstna
(53 a. w.)

134.

Weli ella wellekene,
Kirja käiwe keiserista,
Kirju keisera käesta,
Sõowib mihi soldatihsa
Poisja noori polgu pähe!
Arak tõi ja sõturne,
Wares kändi daenu keele.
Kes meih piab sõtta minema,
Sõa wäkke wõrwimaie?
Wälle alla tillukese,
Onu poega ullukese,
Mina iji pia minema.
Kärtsi ma aita ehtimaie.
Ema tulli perrä õppemaie,
Õppemaie, ikkemaie:
Kuule kulla pocakene,
Kui ja jaad sõtta minema,
Wai jaad wõkke wõrwimaie,
Ära ja sõitta eben sõa,
Ega tantsi tagant sõa,
Keerute keset sõdaje,
Ligi liipu kondajata.
Õimetshe ukkatehe,
Jagunihe tapetehe,
Kesknihe rõdu tukkeke.
Kuule kulla pocakene,
Kui ja jaad sõtta minema,
Ära ja reihi Rija teeda,
Tantsi ei Talina raudu,
Pissta kohe piki silmi,
Pissta kohe Peterborri,
Kohe ja kuninga linna,
Sääl ju üwäs ütteldehse,
Wõssu naene üpitehnu,
Kallis naene kaswatennu,
Ilus naene inneteunu. —
Kui ma jai rõdu tukema,
Sõidi ma esä läwele.
Tulle wällä mu esäje,
Tule wällä, tunne poega,
Esä tuli poega tundamaie,
Esä s tunde oma poega.
Tulli jüs emä tundamaie,
Emä tundis oma poega
Oma antu ammustah.
Tulli sõtsi tundamaie
Sõtsi tunsi oma welle
Oma kirju kindaesta.
Tale jüs welle tundamaie,
Welle tunsi oma welle,
Oma antu allikese.
Tule maha welle noore,
Tule maha me tubaje,
Saisa jauna usse tke.
Tale istu tooli päale,
Kõnele sõa kõnetsa,
Wala daenu olenuta.
Poega tulli jüs tubaje,
Tulli iste tooli päale.

Emäkene, emmekene,
Esäkene taadikene,
Ole ei jõan naene armas,
Naene'i armas, kaasi kallis,
Jõan om armas allas mõnu,
Kallis kangepää obene,
Päästab kes mihe sõastah,
Sõa sõrmede jeartsa,
Waenu kätest wahetta.
Emakene, emmekene,
Jumal oidku Masrja kaitsku
Seda lasta sündimesta,
Ema ilma kandamesta,
Kesse jaab sõtta minema,
Waenu ulka wai waeoma.
Sõa leib u sõmerene,
Waenu kakku kanepine,
Sõrme murrus murdeenna,
Käe kakkus kastkenna.

135.

Wellenese noorenese,
Kui de käide kosja teeda,
Uelete aun nadala,
Kutske minu kodjuelle,
Palu panti andamaie.
Mina tunne tuima näiu,
Tuima näiu, võima näiu,
Tuimal tutsaku juustse,
Wihatsel silma wesitsse,
Kuerjal musta silma kulma,

Pahatsel pale punane,
Laisak jala lipa lapa.

* 136.

Kunle noorem wellekene,
Mullu ma wõtti naese noore,
Toonamullu tõisk poole.
Olli tilla ja teraw,
Olli ullu ja usin,
Olli wirsi ja weerew
Tõudis tigi tõalu aega,
Naene wõtt paisu pahkmbese,
Labaluista laiembese.
Walati, mina valati,
Toos ma liinatt tohteretta.
Säätsi alli aijulani,
Kõrwi kõõru nahkedelle,
Sõrafilma sõrmusselle,
Toos ma liinatt tohteretta.
Wastu tulli wana naene.
Kos ja sõidaõ noori meesi?
Sõida liina ma mäele,
Toos ma liinatt tohteretta.
Naene põlwitt wõtt põõsa,
Kõneles kõtu waluõa?
Wana kunli, wana kosti.
Kunle rulla noori meesi,
Ole sull tuuwa tohteretta,
Sull tulew warsti waaru päewa,
Naene taob poca poomelise,
Päe tall paistab pääle otsa,
Kuu tall paistab nukkurenna,
Tähe risti rinna päälla.

137.

Pulmal.

Peiu poolt.

Langurese, linnurese,
Wai de wastatse omatse,
Mis de istub iku silmi,
Wai de kurdab kõrwa meeli,
Saisad salwetu juurme.
Kas ei ole wäi wääriline,
Tütre meesi meleline.
Kas ta'i paistu palgella,
Wai ei näista ta nõole?
Küll om uhke, küll om õhke,
Küll om uhke meie welle,
Küll om uhke kui ubina,
Küll u sirge kui sibula.
Sarap sirge sarsa maale,
Weel om sirgemb meie welles
Paco punaõ Pootamaale,
Punatsemb weel meie welle.
Küll om ilus orne äitse,
Ilusemb weel meie welle.
Küll om uhke oa äitse,
Weel om uhkemb meie welle.
Küll u meesta, küll u mette,
Küll u pääd kübära täitsi,
Kõtta kirju kinda täitsi,
Salga juure juka täitsi.

Peiu poolt.

Langurese, linnurese,
Wii de wastatse omatse,
Mis de kurdate kurdena,
Sesjad seina weerennagi,
Tõtuõ ahju chena?
Tõna lawwa teie lautda,
Tõte pingide pidade,
Kannu kõwade kõnelde,
Wiina pikeõe pidade.
Tõõge langu, jooge langu,
Tõõge langu juamesta,
Tõõge langu julgeesta.
Ärge pelga puuduwetta,
Wäriše ei wähinewetta.
Meil om koan kolme kokka,
Igal kokal kolme kulbi,
Igal kulbil kolme tõõgi.
Tõiga meil tõõman, teinepüüan,
Kolmas koan koke kähen.
Tõõge langu, jooge langu,
Tõõge langu juamesta,
Ärge langu põuuwe pihtke.
Mä wii tõida tantsimaie,
Maha süs matsaku sadane,
Põuuetl tüki tüntsatewe.

138.

Näiurene, noorukene,
Tule mulle ja tõotta,
Tule ja minu toesse,
Astu ja minu abisse.
Ella ole aida ammu tennu,
Aida tei sinu ausse,
Wara ole sisse walmis pannu,
Sisse ma sääsi süsi jängi,
Päale kati kardatekki.
Pane paijue ja magama,
Sääje süsti jängisjegi.
Suuss ju jõõta, suuss ju jooda,
Suuss ju jõõda suhkrudelle,
Peo pääalt ju pähkenelle.
Näin kunli, näin kosti:
Pareõ mu paco vaguma,
Saasad ja atu raiijumaie,
Pareõ kätitt kündemaie,
Wägi witja wäärdemaie.
Pilna mull jäesse puise pääle,
Hu eina kaari pääle.
Poisi' kunli, poissi kosti:
Käänkene, noorukene,
Ella wii nirgis niidu pääle,
Ella wii nukus nurme pääle,
Näin kunli, näin kosti:
Elle ma sä kodunna,
Kaiwe kännii kammerenna,
Wije wellede seana.
Tulli jüs ella eina aega,
Mahã ei aina madala,
Sea arjusse silewe.
Sääije saage ma tegema,
Tei ma sae kui ne sarja,

Latsi koke kuhja otsa,
Tei ma kuhja kui kuninga,
Kuhilika kui emande.
Ala ma jääsi aawa otsa,
Ott olle kuri kopitemä.
Pääle jääsi pärna koore,
Pää olli kuri pälkamaie.

139.

Riitse laul.

Ohs tee ullu nooremihe,
Ullu noore näiukese,
Tees telu telu
Miiwas tuhku te tulede,
Naeste kahjut te kaema.
Tees telu telu
Tuhun u tuline surma,
Tuhu äda äkillne.
Tees telu telu
Oh mu meesi meeletine,
Kaesa kaala armuline,
Tees telu telu
Too wäitt waewa wähendä,
Kirwett juure surma tetta.
Tees telu telu.
Meesi kuuli meesi kosti
Oh mu naene nällaline,
Abi kaesa armuline,
Tees telu telu
Ole ei jeda enne ollu,
Enne ollu, muiste kuulu,
Tees telu telu
Seda looja enne loonu,
Maarja targaste tasunu,
Tees telu telu
Küll ta astub sulle abiise,
Tulep sulle tohterisse.
Tees telu telu.

140.

Lähme jeda tetu teeda,
Tetu teeda, marjemaada,
Seda raijutu rahwe,
Kuhl olli enne ärra käinu,
Ärra käinu, jälle jäenu.
Mis tal jäenu jälle päale,
Wai tal jammule jäsanu.
Kuld tal jäenu jälle päale,
Obe jammule jäsanu.
Kaske ullu wõti kulla!
Mina ullu Mannikene,
Mina ullu wõti kulla,
Pitsiti sulla peosse,
Kääni õbe käiselose,
Wiisi õbe welle kätte,
Wiisi welle naese kätte.
Wõi ella wellekene,
Pane sie kulda paega päale,
Kallis õbe katti siise.
Kui mull tulew rõõlase,
Säält ja annad süs õlleka,
Kuulgutet kaas rahada.

141.

Lihawõte laul, kui kiik üles pandi.

Lase meid käija, lase walatse, kiigele!
Kes om süa kiige tennu, kiigele!
Wai u ülli süin äganu!
Weli süa kiige tennu,
Peiu ülli süin äganu.
Mina kiigu mina kiita,
Mina ülle ju aunsta:
Olge terwe kiigelepa,
Terwen kibe kiigutaja,
Terwe ää ülli tja.
Weli ella wellekene,
Ära wiisate wihatte,
Ära tõmmate tõeste.
Kaal mull täisi kaalus sida,
Rind mull risti rumbellida,
Kuxur täisi kullus sida.
Süa om auda alla ülli,
Sügaw auda rauda põhja,
Kaltesa sülda kawala,
Wõtesa sülda sügawe.
Tõkus kaalus kaesatemä,
Risti rumbel riigatemä,
Wai mu kullus kurjatemä,
Ole ei manna mull emäda,
Manna ei wiita wellekesta,
Kuuta kullasta sõjarada,
Kes mu kaalussi kasisi,
Risti rumble maasta riise,
Wai mu kullusse kogusi.

Teised laulwad:

Süa sega kiigu tennu,
Wana orik wäärisan wahtu,
Põrjas lauwa süin ladunu,
Süa sitale kuhale,
Süa sea jongermuse,
Süa wee weewe päale,
Süa oea otsa päale,
Kala järwe kaldaelle.

Sya rea taga lauldase kiigele!

142.

Sõulu laul (mäng).

Mängijad seisawad kahes jaos, üksteisele nägusad teised wastawad:

Mis teie säal seisade?
Eeswere kuuti, Idaswere tuuli, Mari pori mängu.
Me tääs teile käimä minna
Eeswere kuuti Taaswere tuuli Mari pori mängu.
Ei wõi laske ei lubada.—
Mikeperatt ei wõi laske!—
Meie wärawa katik lännu.
Meie laia o lagunu.—
Meie esi parendame.—
Kelleks teie parandate?—

Selle sammu siidiga
Werewetse niidiga. —
Kutt ta sita sädi wätis
Kusi ärina kulla jaiõe? —
Weli cilan Rijan käisi
Täna pääe Pärnuenna. —
Misse weli Rüga wiisi? —
Weli wüs Rüga ristu arja
Pärnuese päistu ärja. —
Misse weli Rijatt tõije? —
Weli tõi Rijatt juure siidi,
Juure siidi, laia linoi,
Laia linoi, parsu paela,
Pärnutt toi ta pärdekiua.
Sõida läbi neitsi weli
Oma juure siidiga,
Oma laia linikiga,
Oma parsu paelaga. —
~~Hinoga~~ Kas esimestett
Kulgatett lasewad oma
Käte alt teised lauljad
Rongis läbi minstlas,
Kes seal juures lauwad?
Ole terwe neitsi weli
Seda meile lubatmatta
Kes were ruutsi,
Taas were tantsu,
Mari poori mängu.

Iga küsimise ehk kettimise järel
lauldakse see kesvere ruutsine
seda laulu lauliis lauliku
wiisiga otte.

143.

Mängi laul

Mikett liina? Merjoo
Linutt liina. Merjoo
Mikett seina? Merjoo
Sina siidist. Merjoo
Mikett lagi? Merjoo
Latikuidsta. Merjoo
Mikett katus? Merjoo
Kanamunett. Merjoo
Mikett puari? Merjoo
Partsi luidsta. Merjoo
Mikett aripuu? Merjoo
Marjuditt. Merjoo
Mikett põrmand? Merjoo
Põuwa kiuett. Merjoo
Mikett muller? Merjoo
Muru munett. Merjoo.

(Wiisiga sai lauldud).

144.

Pulmalaul.

Laps meid käia, laps walatse,
Kas u meida jüa oodet,
Oodet jüa obneesse,
Tahett meid jüa talule,
Wahit jüd warju ala?
Kas jüu usji meie juures,
Tanum meie taoline?
Wäräw meie wääriline?
Kas jüu pingi pürnil mõtse,

Nõse wüsusta pühitu!
Kas jüd seina jüdil löödu,
Kas u põrmand põlle kirju,
Kas u lauwa laasi kirju,
Aeene timul daketu!
Olgers terwe meie äia,
Olgers terwe meie ämma,
Oma oole oidamesta,
Kalli ook kandamesta,
Oma tüdart oidamesta,
Kalliti lasta kandamesta.
Küll u wiisi ja werese,
Küll u uhkeja usina,
Küllalt meelik me mehele
Tark ta tala oole pääle.
Oiab oole ta iluste,
Kannab oole kaunieste.
Ei tõi kulle kuke äästa,
Waata'i kun walgeeta.
Tunneb ta tuleti käia,
Ilma lühteret lüdiwa,
Ilma lateret laduda.
Kaeb ta läbi karja lauda,
Sõeub läbi sõnni lauda,
Ommuruti obuste oowi.
Lewwab poea poolirutta,
Tõise poea tõõsinutta,
Wüb ta äia päätsisse,
Wüb ta ämma päätsisse.
Need äia mu sõje!

Ülles ämma mu emäje!
Pookis meil tõije juure
pulli,
Tõõsik lehma lehte korwa.

145.

Ennaene ennekene,
Mis jaid minu oidamesta,
Kasu jaid oole kandamesta,
Enne ja mähkind mättaeida,
Tuhtend ja turbaeida,
Meelitend mere kiweje,
Enne kui t oijid ja minua,
Enne wiinu mu wesile,
Kaddan mu külla kaeotse,
Lämmatend mu lätteesse,
Mattand mu maa alaje,
Enne kui jaadi Jarsamaale
Weeretid mu Wenemaale,
Pannid pauna kandamaie,
Wassike nahka waalimaie,
Karwa pauna kandamaie,
Were püssi pühkimaie,
Roosi rauda roostimaie,
Were püssi wäega pikka,
Nee mull rikus rinnaluida.
Raasti raua liia rohke,
Nee mull ka kuus kaalaluida.

146.

Kukume küla kuhala,
Wüe wallade wahele.
Küla tuleb wälla kullelema.

Wallare wala temaie.
Mõtliw jõa jõitewetta,
Ro otsi wäe roitawetta.
Mina kuuli, jälle kosti:
Külake, kalewikene,
Veake, alewikene,
Ei jee jõds jün ei jõida,
Rõotsi wäyi jün ei voiva.
Jiik küll laulaw' ella welle,
Eidaw' äälta imä latse.
Külake kalewikene,
Veake alewikene,
Kus minõ loõdu laulajesse,
Laulajesse, laskejesse,
Laulab ma mad merese,
Mere weere wirpeese,
Mere ääre äärikuse.
Minu om loõdu küündajasse
Küündajasse, külvajasse,
Üä maa äästajasse,
Pika põllu pidajasse,
Ülla eina riista jasse.
Kõla kuuli, jälle kosti:
Walla rahwas waideliwe:
Kuth ja latsi laulu jäijel,
Weikerne wiisi wõtiõ!
Mina kuuli jälle kosti:
Kui mina olli tillukene,
Tillukene, ullukene,
Emä wiis älli eina maale,
Karo ta küüe karjamaale,
Pagno ta küüa küngutämä,
Anitse äälterntü,
Küüs jee lauli mitu laulu.
Sääl ma latsi laulu jäijen,
Weikerne wõtti wiisi.

Küüs = küüa raha, ongu laulek. ütles.

147.

Wõistlemise laul.

Mis ja lautas lampi lõuga,
Kõõrutõõ uuli kõvere.
Siga ju jõna jagamu,
Lõõmas laudu läketennu,
Oba ju uule ummistennu,
Kitse ju veele kinni pannu.

Kuule kus minu kuulutaja,
Näe kus minu näägutaja,
Ha lõug inu irwitaja,
Mäda inokk inu mängataja,
Tati nukk inu targutaja.
Ei masja ta midagi,
Ei kõlba ta kokegi.
Ei masja maada ei ina,
Küngiesta jõõdi ina,
Rewadesta esa ina.
Jõõt küll jürinib karjal,
Mõda puu tuken põleõ,
Sina ei kõlba kokegi,
Sina ei masja ja midagi.

Sina ei ila meile käijel,
Ollid meie ooreenna,
Magajid meie maeanna,
Tukkujid meie toana.
Ha jull jooji erne lüüda,
Tatt jull tilke taari kannu,
Ha erneste ilatse,
Tatti taaril maratse.

Tuhuju tuken palanu!
Tuhuju jeole jõõdu!
Tuhuju kanule kiistu!
Tulen palanu puraze,
Jeole jõõdu jiniue,
Kanule kiistu kiviwe.
Allap jull amba wereja,
Suu jaolikse liimuja,
Jogene iõittigitse.
Üila jõõ eesik lehma,
Taoka eila tõõjik lehma.
Mine kolme tee arule,
Seal om kolmi liiuajõõa,
Witsa jääl täijel litsi wetta,
Põine maõda Mäe wetta,
Kolmas atta Anne wetta.
Mõõe amba seal werestaja,
Suu jaolikse liimutaja,
Siis tule wälla wõistelema,
Wäistelema, eistelema.

Lit Mari Mäger Kärdlas (40)

148.

Wõi woõras mõtja,
Wõi võõra valla mõtja,
Kos ole saanu ma vaeme,
Kos ole leõnõ elmi kaala,
Siia juure jõo sisse!
Siia laia laule sisse.
Sunne ei siia kõsja tulla,
Siia kosja tapetesse,
Uukübär ukatesse,
Raha rinda raisatesse.
Siia jõõve loome joe,
Lagawe wana wõresse,
Näkoe nällatse tigase,
Arja kakenu aranu.

149.

Näin mänginve mäele,
Loisi orun õhkelve
Mõe warjutt walatü!
Oles jee õba minule,
Käbi jee minu käeenna,
Puuri liõõu mu peonna,
Sunut ma jõõdas jukurella,
Peo päälta pälkenella.
Küündan küübärä päale,
Äästen mu ägle päale,
Kaukan karja jaatenna.
Näin kuuli, näin kosti:
Pane tangu jurvamaie,
Käsi kiwit kiõramaie
Põisõi kuuli, poisi kosti:
Pane ei tangu jurvamaie,
Käsi kiwit kiõramaie.
Mis wii tera veskeelle,

Masja mati mõõdetille.
Sitku tooma, alli wiiwa,
Kõrwi kõeguti mäele.
Näinekene noorekene,
Mis ja pelgad tulleenna,
Karjad kaupa tetteenna,
Ms mull täis wibupeiwa,
Maea täis marjapeiwa.
Wibun jaad une magjada,
Wis nafuur ja wiidad aegsa.

150.

Mõõdo läeme näia noore,
Tagajalg läeme kiu külad,
Ämma jäi teretemette,
Aia jäi teretemette,
Nabl jäi kaala naksamette,
Kälil kätta andamette.
Kui ma tule tõisel kõrval,
Astu ma tõisel aeala,
Ära ma äia terete,
Ära ma ämma terete,
Ära kälil käe anna,
Ära nael kaala naksa.
Terete äia esäse,
Terete ämma emäse,
Terete kiu wellese,
Nao seitsme sõsarese.

151.

See om äda äriline,
See om tõbi tõmmuline,
Nurge wõtt ta, nurge jätt ta,
Nurge wõtt ta nodrikida,
Tadku talu tüsteridа,
Seltsitt näpib näidisida.
Näinekene noorekene,
Ole ei pea üte pikku,
Laene lepa laiu,
Toome ei üte tutalise.
Nenda om neida näidisida.
Mõni pikk, mõni lühike,
Mõni jäme jänderikku,
Mõni matsakas madale.
Mis ned matsaka madale,
Neitt ep jaawa talu minisse,
Mis ned matsaka madale,
Neitt ep jaawa panna naese.

152. Anna Auguste Kärtnas (64a)

Tõidame silda sinista,
Mäda marja karwalista,
Kuhl olli Jumalenne käinu,
Kuhl olli Mari maale tullu,
Puha risti rinnu lännus,
Mis tall jäenu jälle päale,
Wai tall warjale waeonu,
Wai tall jämmule jadanu,
Kuhl tall jäenu jälle päale,
Wa ke warjule waeonu,
Ole jämmule jadanu,
Ke se ullu Mannikene,
Sulat ta kulla suhuenna, Kõ
Näm ullu Mannikene,
Sulat ta kulla suhuenna,
Reet ta õbe keele päale,
Reet ta õbe keele päale.

Näinekene noorekene,
Lätsid mõtsa ommikul,
Ommirulle ullumaie,
Warajasta waatamaie,
Mis ja läidsid mõtsasta?
Läidsid kaara kajuma,
Liika looma lükkuma,
Tõnu willa tõnsema.
Toosid siese kittuma.
Kittsid kinu, kattsid kaua,
Wiisid nee kinu kõdusse,
Wiisid kõdu emä kätte.
Emakene ennekene,
Tee mull kolmi kaala rätti.
Ütsi tee pikka pikkuse,
Tõine laia raamilise,
Kolmas kulda kilbilise.
Emakene ennekene,
Mull tuli kolme kosilast:
Ütsi tuleb kirka Willandista,
Tõine tarka Tarwastusta,
Kolmas tuleb kõdu külasta.
Mis tuleb kirka Willandista,
See tahab pikka pikkuista,
Mis tuleb tarka Tarwastusta,
See tahab laia raamilista,
Mis tuleb kõdu külasta,
See tahab kulda kilbilista.

153.

Mike mike, noore noore,
Poisi poisi, targa targa,
Mis teil tuhse tukse,

Naeste saajale sadade,
Naeste warjule waeoder?
Teie ei tia tuhu wiita,
Tuhu wiita, tuhu wirwa,
Tuhu kombeit kaguri.
Tuhun see surma tulime,
Kui tunsit tuhu tulewat,
Ära päewa päale saawat,
Wõtsid kaasale kõnelda,
Pääda alda armuella:
Oh mu perii peinukene,
Oh mu kallis kaasakene,
Kuse min majajas,
Kiju mulle kirstu lauda,
Põigu wastu waidelije.
Ole wali naene noori,
Ole wali pane wastu,
Ole kalki kanna surma!
Oh mu perii peinukene,
Wõta oswitt ja obene,
Wõta tallitt ja tapane,
Lina seemen seisamesta,
Looge alli, karoga musta,
Welne mull weri punane,
Looge Looja use suile,
Mari kõrmendele lähkele
Oh ja Looja suuri Looja,
Astu wälla akenesta,
Karoja wällä kammeristа.
Too mull wirka willa wakka,
Pesta alla pehme padi.

Fija rea otsas tuhge!

154.

Kesse õitsil mu õlleti,
Kesse kaśk kodun magada?
Kuda õitsil mu õlleti,
Iso kaśk kodun magada?
Tütar noori linnukene,
Õitsi õitsi tütar noori,
Õitsil sangu õitsil mängu,
Õitsil nee ilu lehesse,
Lepa leht õitsi lihaje,
Paeo leht õitsi palaje,
Kase leht õitsi kasuka.
Õitsume ilu mäele,
Ilu lehesse kõhenna.
Ehen istun elmeliśe,
Tagalije taaderiśe.
Mu istu ilu mäele,
Walgu istu wahe päale,
Kena istu keskeel,
Tagalije taaderis.
Weli ella welleke,
Wõta ecth elmeline,
Wõta keskelt kena näitu
Wõta walge wahe päälta.
Näin wastu waijeliida:
Śee tuleb meesi muutta maalta,
Śee tuleb kaśa kaugeelta,
Peig tuleb Paala piiri päältu,
Śee wiib kena keskelt,
Śee wiib walge wahe päältu,
Śee wiib üdutśe uneku,
Śee wiib margetśe magame,
Kudrus kaala kurtsame,
Elmis rinda engame,
Wõrge unda wõttame.

155.

Näin mängime mäele,
Poisśi orun ohtelewe,
Tina rinda tingelewe,
Kudrus kaala kallisteve.
Pillun kullasta kuniga,
Õbe karrasta kaśjadag.
Tule maha näin noore,
Kuku mu kübärä päale,
Laśe laia lindi päale,
Pika piibu warre päale.
Näin kuuli, näin kosti:
Weli ella welleke,
Kuku ei kübärä päale,
Laśe ei laia lindi päale,
Pika ei piibu warre päale,
Sull om kurja kübärä päälu,
Laiskus laia lindi päale,
Pikkus piibu warre päale,
Õelus kuuwe õlma päale.
Weli ella welleke,
Kübwä ja kuri kübäräśte,
Pikkus piibu warre päalte,
Laiskus laia lindi päalte,
Õelus kuuwe õlma päältu,
Śiis ma tuksi ju toesse,
Śiis ma arwus ju abisse,
Nõrgus nõid kittajasse.

V 156.

Anneksene õnneksene,
Ollid liia lustiline,
Ole liia võõmuline,
Tantśid Tarwasta mäeke,
Karśid Rija karja maale,
Sulg olli juhun pärg olli pähän,
Kadaka olli ilme ilusa,
Kinnas olli śõke ilusa.
Kulla poisśi, ella welle,
Anne alla pallelije,
Anne wastu waidelije:
Tõsa, tõsa, Anneksene!
Ära maha kukkuneśe
Katsk lõõd põlu, katsk lõõd põlu
Katsk lõõd elme śeden.
Kulla poisśi, ella welle,
Śee ju Anne pallelije!
Anneksene õnneksene,
Kuku mu kübärä päale,
Pika piibu warre päale...
Anneksene õnneksene,
Ilma ldits seppa pallelije.
Oled arwa meile tullu,
Anne arwa meile tullu,
Śiiski tõid pawa parandu
Sõle weere tõid witsuta.

157.

Sina päale mu sõsare,
Sina päale mina süne,
Mina süne südi rinda,
Sina wastu wasse rinda,
Silluke rinda tinane,
Õhuke rinda õkene.
Kuit me kulla kokku saame,
Kulla kokku, ella üttu,
Kulla kokku kukkumaie,
Ella üttu elumaie?
Meil ju wariśut wakke,
Meil ju kaaśmut kuhake,
Weli ella welleke,
Ihu kiwwes kirju warsi,
Tapper tee taja terawe,
Kain kunsin kuhatta,
Kain warin wahe päätta,
Kain aawin aea päätta,
Śiis mee kulla kokku saame,
Kulla kokku kukkumaie,
Ella üttu elumaie.

158.

Weli ella welleksene,
Mõeb näin kaswaseth,
Piiripäät ja päśewet,
Lina päät ja liikuwet.
Wõttin oida ja obesta,
Wõttin päśe põlgupidas.
Läbi pilu pistin sina,
Läbi lae larsin roka,

Akenitt ſa anniõ kaaru.
Kõnniõ ſa kũla mäele,
Oma äitka ärgeſile.
Näin ella karja kaitſe,
Karja kaitſe, marja maitſe.
Mis ta marja maaſta võtti,
Selle pitſit ta peoeſſe,
Selle kääno ta käiſeſſe,
Selle wiis ta wellele.
Kulla welle, ella welle,
Sõõ ſõõ, maetſe maetſe,
Meeli ſa minu meheſſe,
Ole minu peris peideſſe,
Ole mu wallis kaaſueſſe.

159.

Wõi wõi wõõras rahwas,
Wõhi wõõra õitſiliſe,
Mis te ſiia otſilese,
Otſilesse, ſõidilede,
Otſiõ ſiia Antſu Anna,
Antſu Anne, Peetri pilli,
Otſito Jüri Maretit.
Weli ella wellerene,
Meie teiõ ei ſiia taha,
Meil om eſi Antſuse,
Antſul eſi Annene,
Meil om ſi Peetrike,
Peetril eſi pillike,
Meil om eſi Jürike,
Jüril eſi Maretike.

Seſſ es meie teiõ ei taha
Orju Anne raeõelesta,
Riija Reeda rüppeen.

160.

Kukuune kũla kuhale,
Laulame walla wahele,
Kũla tuleb wällä kulleke,
Wali tuleb wälla waatame,
Kubjas tuleb wällä kulleke,
Kubja naene naararne,
Opmaniõ ujutame,
Kõla lätſi laitamaie.
Sii ei oll tüdruk tennutõin,
Sii ei ole näidu nännu waewa,
Kabu rangaſta kũsanu.
Seegi istun kammerinna,
Kirjuſten kiwi lawale,
Lugenu [illegible] kaeluſſa.
Sii olli kirjun õppinenna,
Wirun wiita wõttarenna,
Sie olli kiwisun kiuste laulo,
Sii olli wõttan wõeste laulo.

161.

Näinkene noorenene,
Kui meiõ enne ulka alli,
Olli ulka, jeiſi ſalka,
Käio kui kallis karja ulka,
Kas ſiõ ulka nüüdä jäänu,
Wai ſiõ ſalka jaolannu?
Kas neiõ wiinu wihmaneg,
Wai neiõ rahe rabanu,
Wai neiõ tappan talwekülm

Sulaſten wai ſuwe ſooja,
Lämmaſten lämi palawa?
Weli ella wellerene,
Ole ei wiinu wihma oodu,
Ole ei rahe rabanu,
Ole ei tappan talwe külma,
Sulaſten ei ſuwe ſooja,
Lämmaſten lämi palawa,
Näiõ olli wiinu Wirupoiſi,
Kandan Arju orjuſſe.

162.

Sõidame ſilda ſiniſta,
Sõidame purdu punaſta,
Maada maſka karwaliſta,
Mis meil waſtu wai tuleb?
Tulli kaitſi kaubameeſta,
Kolm wai kõrgeta ſulaſta,
Teritele näidheſiſta:
Tere näidu ſüdi rinna,
Tere põrſ põlle alune,
Tõitke näidu, tõute,
Tõute eſa minule,
Tõute emä minule,
Tõute welle minule,
Tõute õetſi minule.—
Oh ſa kaitſi kauba meeſta,
Kolm wai kõrgeta ſulaſta,
Kuidas wõi eſſo tõute,
Eſa mu waene warju,
Ema mu lihane linna,
Welle wile tuule warju,

Õetſi kuldene kirik.
Kuidas wõi eſa tõute,
Kuidas wõi ema tõute!

XI Miina Juhanſon Tarwaſtu wallas (150 a.)

W 163.

Kuni jooſk kiriku teeõa,
Kaſka karas kalmu teeõa,
Walla lei kirikn uſſe,
Walla põrut põhja lawas,
Sellis ſääl wällä paiſtaneſſe!
Ema eniſe linikun
Eſa karratſe kaſukun,
Welle kullatu rübärä,
Õetſi paagit palapoole.

164.

Perenaeſe kuradi poeõa,
Perenaene liitſi latſi,
Aed ta mulk alba maaõa,
Kiwelista kingu maaõa,
Orjaõ alla õppematas,
Noored ruunad noominatas,
Wao ai, tõiſe jätti,
Kõne ai, tõiſe õetſi,
Maad ma jätti maitſa kaiwa,
Ooda õoitku tõõdaneta...

165.

Oh ſa Juhan jooma koera,
Eſi ene oraſſe koera,
Eſi kõrtſi taka koera,
Kõrtſin jõid, kõrtſin jorutid,

Kõrtsi pika pengi päälla,
Kõrtsi laia lauwa päällal,
Sõna full perra ta tõdanesse.
Esä full kõdun koolenesse.
Laps ta koolda päälle,
Ma saa jälle esäresse,
Esä esästa paremba.
Oh ja Luhan jooma, kõva
Esi ene orasse kõva,
Esi kõrtsi lähe kõva,
Kõrtsin jõiu, kõrtsin jõrutiu,
Kõrtsi pika pengi päälla,
Kõrtsi laia lauwa päälla,
Sõna full perra tõdanesse.
Ema full kõdun koolenesse.
Laps ta koolda päälle
Ma saa jälle emäresse
Emä emästa paremba.
Oh ja Luhan jooma kõva
j. n. c.
Sõna full perra tõdanesse.
Näene full kõdun koolenesse,
Laps ta koolda päälle,
Ma saa jälle nasseresse.
Näese nasesta paremba.

166.

Taha ei talu pocale,
Ei lähe rinnu rickaeile,
Ma läe sinja sulasele,
Ala ilma abmetulle.
Sulane küüb joo maada,
Palgaline palu maadas
Sulli ta tegi jure nurme,
Palulli tegi pika põllu.
Sulane jugis obesta,
Talu poega tapi nasta
Sulane raha lugesi,
Talu poega tapi täida.

167. Karjatse laul

Weeri weeri päewarene,
Weeri päewa wälla möödas
Laps kase latwa möödas,
Weeri belle aida päälle,
Sõtsi nurme nurga päälle.

168.

Emärene, ennekene,
Pane kittu mu linikru,
Pane kõrca mu kõrikru,
Pane paaki palla poole,
Kui näed nällatse tulwa
Tühja kõtu kõndivatta,
Näita leiba nällatselle,
Lewa tükki tühjatselle.
Emakene ennekene,
Kui näed kullatse tukwat
Wõta kittu mu linikru,
Wõta kõrralt mu kõrikru,
Wõta paagitt palla poole,
Näita näiut kullatselle.

169.

Kun ma istun jääl ma ikke
Kun ma nõrgu, saal nõrete,
Sinna tüki tekrunesse,
Sinna allika asusi.
Sääst saab külä karja juure,
Üti kade ärja juure,
Känni nelja lehma juure.
Oles mu esä karu,
Ma oles peisut pikemb olla,
Ma oles kürra kõrgemb olla,
Ma oles wassa walgemb olla,
Maha jätt ta marja juure,
Sõõdile sõmere juure,
Lähe ala läätsa juure.

170.

Pulma laul

Oh mu noori sõtsikene,
Ära wias willä päältas,
Ära saa ja saia päätas,
Wiias ju wee warale,
Kuiwa koorikse naale,
Ei saa wastas apust leiba,
Ega kuul tuhka kaeki.

171.

Lukka piab ori aeoma,
Päewa paiss läbi paneme,
Tulgu tulda tagwaesta,
Talwel tantsku, ma wäniku,
Pikker põhjasta põrisku.

172.

Annekene sõtsikene,

Käisid Wiiru wihtumaie,
Kälisid Arja arstimaie,
Wiiru wihta full peona,
Arju kappa kaindalenna.
Wiiru wiisid willa waka,
Arju kannid kaara waka.
Tõuwa ei Wiiru wihuta,
Ega arsti Arja arsti.

173.

Lõõ karja, seisa karja,
Kiwa karja ingamaie.
Mina läe tamme tantsimaie,
Nõmme noore nõrkumaie,
Wahekpuid waatamaie.
Kummas lehile ilusa?
Kummas rikas rüstapuule?
Tasõn o lehile ilusa,
Waher rikas rüstapuule.
Lõgi neil josõi alla jurde,
Sõõn kullatu kalada,
Sõre juure, sella mutta,
Awot alli, lauri õtsa,
Lutsu luiga karwalise.

1741 Kiisi laul

Kelles murra lepa lehe,
Kelles kaska kase ladwa?
Neile külä kiderailla,
Neile walla wargiille.
Meid ei wõta nelgi wõrgu,
Raha ei paku neegi rahsi.
Meil tuleb Wõnnutt wõtta jõisu,
Rannutt raha pakkuja ida.

XII Anu Riis Mõorus (50a.)

175.

Jere sina seppo ilma tarca,
See mull tinatt lutukene,
Wala wasett nupukene.
Siis läeme Riiga Reeda perra,
Mewida Anne perra,
Muude maale Malle perra,
Kabu külla karjamaale.
Senni alli näidise jäetu,
Mulle anti musta Maie,
Musta Maie, muti mokka,
Muti mokka, tormi mule.
Ei ole lehmas laadel wiia,
Iga ärjas ära tappa.

176.

Laske sisse Märdi sandi,
Märdil küitse kõhneterse,
Märdil warba waluterse.
Märt om tullu kaugelt maalta,
Ummert see ilma üinäre,
Ummert see kuu kumäre.
Märt om tullu kaugeelta,
Laske sisse Mardi sandi.
Märt ei taha pallu maasa,
Antke see ahju ädine,
antke see kolde kuruke,
Siis panes põlwe paisteele,
Säjas jäädre lämmeese.
Puhu see tuli tubasse,
Lõõtsu lõke põrmatuke
Wõta algu ahju päältä,
Wõta lämmk lõhna päältä
Kui ei ole algu ahju päälta,
Wõta roogu räästaerta.
Kui ei ole roogu räästaerta,
Siis kaka õlgi katusesse.
Kui ei ole õlgi katusenna
Siis teo seesta jammaliba

Atüma pere esale,
Atüma pere emale,
Sõõtamatta joetamatta,
Kola andi õdemaatta,
Iga rea otsas kauldarse Marti

XIII Leena Unt Mõorus (46a.)

177.

Laske sisse kaari sandi,
Kaari tullu kaugeelta,
Ummert mõtsa üle mõtsa,
Läbi pika pilli rao,
Läbi kahre kaste eina,
Läbi juure sõna jala.
Rõõroog see pistis silma,
Kaste ein see lõikas kaela,
Sõna jalg see lõikas sõrme,
Tule Liisu tõsta Einki,
Tule Anne aawa usse.
Kui ei tule siis ma pöörat
Saadan maha jagarestat.

Meil om liisi linopisepa,
Meil om ulgan usserepa,
Usse teeme uida luista,
Pöörna päält pöörа luista,
Inge teewe irwe luista.

Atüma pere esäle,
Atüma pere emäle,
Mis joowis pere esäle?
Kümme kümni kunnakesta.
Mis joowis pere emale?
Kümme küpsi kehnakesta.
Mis joowis pere poeale?
Talli täie täkkusida.
Mis joowis pere neitsile?
Kõrsja tulgu, töise mingu,
Iga päewa waket olgu.
Iga rea otsas katri!

178.

Üles üles linakene,
Kui ja'i lõppe lõigatenna,
Ega'i kao karatenna,
Siis jäeb siia siggu süwa,
Pääsuese päält tulla.“
Juwel söidab söödi sellän,
Talwel tamme pael sellän,
Kewadel keriku sellän.

XIV Rääsi Juhan, Mõorus.

179.

Wii kusi wile aea me,
Paco pilli puhaumaie,
Lepa luttu lõõtsumaie,
Seniks näidise jäetu,
Talu tüterid tapetu.
Muile mukid, meile marid,
Mulle mustad annetatse,
Tõrwas kannud tõugatatse.
Koes pia musta panema!
Wüsi mustat ma weele,
Kannin ma küla kaeste,
Mõssen musta puhtaella,
Siis olli naene, kui muile.
Milles mutta minu teesti,
Narmas jalga naarati?
Sellep mutta minu teesti,
Narmas jalga naarati,
Et mul tütti tillukene,
Kella kotti kehwakene.
Oda oda naene noori,
Oda tüdruk ja tegewe,
Laps minu kaswa kaksi kuus,
Weera wiisi aina aega,
Seni kui mull tütti tõnsenesse,
Kella kotti kaswanesse.
Siis mossas naesel naarupalga,
Tüdrukul teotamise.

180.

Mis mina olli alleenna,
Pelga süna seisterna,
Meeste seeka minneenna,

Pöiste turgu tullaenna,
Mere pääle minneenna.
Meil olli laotsik luiga lustu,
Aeorid ani Julistar.
Mõla mõtusa jalusta.
Siis läe jõuvah Soomemaale,
Wai läe lipaten Wirusse.
Mis wiga Wirunna alla,
Arju karjana karaste.
Wirun seisi witsa pääle,
Arjun aawa oksa pääle,
Wirun seisje wiidikiida,
Arjun langerja kaluda.

181.

Kui Andres Arule kürnni,
Rüüd olli all sõr kadli pääl,
Linna keerud keskeella.
Paar olli parme tall chenna,
Seitse sita sitikuda,
Wüs olli wesi rotikesta,
Mina mees waene latsi,
Ilma eõta emäta,
Ilma wemata sõjare,
Ilma päätta pääsukene,
Sini jübu sirgukene.
Kunnes ma õõ maqasi,
Wai ma kurdi kurjatunni.
Kiiwikunna, koelõikunna,
Tiiwikunna, taawikunna,
Ranna pasunna paconna
Säälep ma õõ maqasi,
Säälep kurdi kurja tunni
Wiipuun ma une maqasi,
Wisnapuun ma viidi aega.
Läksi Arju kündamaale,
Wirumdiida äästamaile,
Kolm pani árja ikkesse
Wits olli Ristu, [illegible]
Kolmas muidu mustusene,
Tulli juosta juuri küüni,
Tulli paeoff wana parmu
Üks lask Ristul [illegible] pääle,
Põine mustul noka pääl
Wallil jarwede wahele
Küti Riiga kohtuesse,
Turu pääle tunnistema,
Walli pääle wannumaile,
Mis mina waene wõisi teha
Läksi Riiga Reedsu perra,
Läksi Walka Walli perra,
Munde maile mustu per
Reedsu künni Rija nurm
Walli künni Walga nurm
Mustu muie maie pääle
Ora tõi Reedsu Rija nurm
Ora tõi Walli Walga nurm
Mustu munde maie pääle

IV Andrek Jahwa Rüüajal

(73 a)

182.

Mõistke, mõistke, mihe no
Tiaske, tiaske, poisi targ
Mis olli walgeta waalimata,
Mis olli puhas puserdemata?
Päew olli walge waalimata,
Kõu puhas puserdemata,
Agu allas õõrumata.

183.

Ora tule mugu waidelema,
Õunudela jõimle maie,
Mull olli jõu, nõgla täisi,
Suure árja sarja täisi.
Manu mina wõtli mati täisi,
Kodu jätti koti täisi.

184.

Kuus olli kirep kunsikunna,
Kana laulab kaasikunna,
Parts wai paeo põõsa onna.
Kana läits kaupi muneley
Parts wai paeo põõsa sisse
Wai aeo kääna puse.

185.

Map ole meesi mürgi türitt,
Mürgi türitt mütsetetun,
Raiwa kingitt mönd raatu.
Sitse meett leie seletti,
Kõrwune meett leie sülitti,
Sada leie sajara pääetta,
Tuhat lei tuule wällä päätta,
Lätsi maale maadelema,
Küla kuutsi riskumaie.
Maha löi Madisa reesu,
Lõõdile tüüri juame.
Lätsi mõtsa kündemaie
Kiiwiode ärgesile,
Paramblle paarisile.
Künni tüki, künni tõise,
Arsi kolmat küniamale,
Kübjad tulli alla mäelta,
Wedas wemmalta perana,
Kimp olli keppa kainõelenna.
Pese ta minu pihta nõõda,
Näpo ta minu nahka määra.
Ma olli ullu poisikene
Mis teta mina waene
Oma ullule pääle.
Map ole ullu, map ole tillu,
Lasi atra arwa käwa,
Siis jaab maadu mattal kasw,
Korna kunsikat üksinda.
Lätsi naesta kosjamaile,
Oh kiruta otsimaie,
Alewisse Anne perra,
Munde maile Maie perra,
Rijatt tõi ma Reedasse,
Poolamaalt piku pulnane,
Orjumaalt Anne Eluse.

186.

Mihel viidu mail jõvaje
Poisid noorde Poolamaale.
Ikma jäsi eitsi näin,
Kahekesi eitsi kaasa.
Oo tage näin noorde
Kui tulew mihe jõotta
Poisi noore Poolamaalta,
Sellen teawa jüdi järgi,

Võlen toowa liina linõi,
Pähän kõritu kübärä,
Süs nemä massowa näu naara
Tüdrukku teotamise,
Wana naese naaramise.

187.

Meil olli jõgi alla õuwe,
Wähja meid alla wärati:
Kits meil kisse küsjusida,
Liga meil paidis jügesida,
Lammas lainje kahuje,
Olu meil loput lutsjusida.

188.

Lätsi mina mõtsa kännimaie,
Wõtti ma püsi puiestanni,
Kaito mina rauda kaaka pääle,
Sai ma juure mõtsa sõse,
Süs lasi otsatt oraui,
Lasi tiputt tigane,
Lätsi ladwatt tõutu liwu.

IV 189

Lätsi mõtsa kännimaie,
Kiriwile ärgajile,
Puremõile põaõsile.
Tulli jussta jusside juurma,
Saaneti wai karuse karja,
Kiks mu kirju, murs mu mütsa,
Kaudil jõi raca mõlemba.
Lätsi kõda kurwe meeli,
Kurwe meeli, iku filowi.
Kes mull wastu wai tukksi?
Emä mull wastu wai tukksi:
Ära nüüd ikke poega naeri,
Mull olli kalmi ehmisida,
Poolik mull tõie pulkisese.
Kirjat mull kirju kogusi.

190.

Ma wõtta külatt küsida,
Mere weeritsitt mehita,
Ranna weru rahwaesta,
Mis teta mina waene?
Mitus tule küssa kopiwile,
Mitus tule wähja wäterile,
Kolm tulli küssa kopiwile,
Wiis tulli wähja wäteritse,
Aug olli alli, lauki otsa,
Sõre olli juure sillä mustu,
Lutsju liiuga karwalise.

191.

Olin mina orjas, käisin karjas,
Nüüd olen juuija julane,
Sõnijal olli sõnad ruuna,
Parjud paadid, kõrged kõrwad,
Mõe tahtsid juwel jusside,
Rauda ärjal arõda,
Kulda kammil kaabitse,
Mis teta mina waene?
Map ole ullu poisikene,
Ei jõuwa jõan jõdida,
Alla leeri liiwa kätta,
Sõda olli juuri, naene noori,
Talu olli tühja mees punan,
Mis ikke mina waene,
Ma ike oma eluda,
Kauniit karja põlweesta.

Ma olli tillu maalli ullu,
Jõuwa ei jõan jõdida,
Kõla karjan kõõtsutalle.

IV 192.

Meie aga ätil ääda ärgi.
Wõtt nemä toowa wenitse palgi,
Soott nemä toowa juure kuuse.
Sõitsin jerwa silla mööda,
Kuraina jõgesid mööda.
Serwa silda ranfatalli,
Kuraina jõgi kumisi,
Kanispalki paugatalli.
Süs wõtan külat küsida,
Mere weeritsett mehesta,
Ranna weere rahwaesta.
Wõtti ma obutt upuda,
Argi ännasta pidada.
Sai ma juure kuuse mauu,
Juure kuuse kukku mauu,
Juures kuused kuckus maha.

193.

Nüüd ei masta maasa mulda,
Kewaesta keswa kõrta,
Sügisesta jõõdi uina.
Pealt olli näta näinkene,
Alt olli ainnu näinkene,
Läits tema küllä tulda otsma,
Sai ta jõõdile magama.
Muru Mardike maratse
Uru auk jäi upakille
Perse jäi perani walla.

194.

Ärjad orjalta küsisid:
Kas tuli pallu pühapäiwi,
Pallu palwe reedeeida?
Süs jaas jarwe saisamaie
Ikke otsa inspamaie,
Kuckures keinutamaie
Pokad jäes mõkku magama
Mokad jaas muru jürama.

J. Truk.

Laulud Mari Säärmannilt, kes Kuigatsilt Sangaste kih. pärit, aga nüüd Tartus elab. (58 a.v.)

1.

Laske Märti lännesse!
Märti küüse külmetuse,
Märti varba valutuse.
Ega Märti maalt ei tule,
Märti tuli taivaesta,
Läbi pika pilli roo,
Läbi kale kaste eina.
Peremees peremehekene!
Perenaene naesekene!
Astu alla aida manu,
Kefet murru keldereede,
Leina lamnasta palasta,
Kitse kintsu lamba reisi,
Sidure jeä silmi vahe,
Künnä ärja külle lun.

Kisse wiska villä õnne,
Perenaese piima õnne,
Karjusside karja õnne.

Iga rea otsas: Märti-jaanti!
Kerstu wämjel!

2. Pulmalaul.

Kos ma wiska lewa kirstu,
Kos ma lewa vaka wiska,
Wee juhu juitsamaie,
Palu pääle palamaie.
Sieft tulli sita aiju,
Põiselt poelt lõrva aiju,
Wähe päält waigu siju.

Iga rea otsas: kaske kannike!

3.

Kui mina olin wäikesekene,
Siis wüs ema älli ilmamaale,
Kuulus kõo kiigutama,
Sidre linku liigutama,
Sääl jüs käsu palju kukkus!
Suu linku liiatt laulis.
Kõik mina panin paberisse,
Rainsin mina raamatusse.

Iga rea otsas: kaske kannikene

W 4.

Oli mina wäikene mehekene,
Põlwe kõrwu poisikene,
Saadeti minu teole.
Mis sääl tegema panti?
Kiiwitsakku piskumaie,
Kannerdikku kaskumaie.
Õõsi pessin mõisa reke.
Päewa künnsin mäedumaa.
Uni minul pääle waeva tegi,
Pitasin mina magama.
Pea mina pantsin peenra
Tala jõe ääre peale päälle,
Jüs tuli suri kuusikuth,

Waras tuli warikutt,
Waratt minu tille täku,
Tille täku, teo ruuna
Kui mina üksikord üks ningu
Ja minu oba ära üdu,
Läitsin mina kõu nutuga.
Kes jäätt kõutt wastu tuli?
Ja minul wastu tuli:
Ellisjina ikeð pojakõne?
Miks mina ei ike ijakõne,
Wälläl olin mina wäsinu,
Pantsin pea peendra päale,
Jalad jõi veere poole,
Oli tulnu kuri kuusikutt,
Waras oli tulnu wärikutt,
Waratt minu tille täku,
Tille täku, teo ruuna—
Ära jina ike pojakõne,
Mill om kõrun kolmeð ruuna.
Mits om iiru, täine kõrvi,
Kolmas kulla karwaline.
Iiru panen mina ette,
Kõrwi panen mina kõrwale,
Kulla karwalise keskelle,
Sõida ma jüs üle Põru silla,
Põru silda prõnjati:
Kellinu kübar kerjati.

Teja rea otsas: kellum, kellum, kellemsi, kellum ja!

(Põru silo — Põru mõisa juures, Kuigatsis, Saaremaal.)

5.

Illakõne vellekõne,
Kui läed naesta kosjoele,
Kutsu minu kosjoele,
Mina tunnen tuima neiu,
Mina laidan laisa neiu.
Tuimal juuste tutjakun,
Laisal juuste latjakun.
Kurjal mõsta jälma kulm.

Teja rea otsas: kaske kannike

6. Pulmal.

Ora wiitu diisjakõne,
Ora liisa õnnekõne.
Tõie muru mustijoosta
Tee rada raka joosta.

7

Ents oli wõike jaunamees,
Jaun oli juure mõtsa jees.
Unõid karus käsijs sinna
Rebane sittis kõtusele.
Süs jõi Antsutt jaunamees
Ja kõla kübjas kohtumees.

8.

Sir üppas, kaps karjas,
Wana kara löi trummi.
Kate pika jarwega,
Nelja lehma nissaga.

9. Setulaul

1, Setu ouma, setu ouma
Setu ouma jüja jõudnu
Üwwäh hä hü.

Pere naisi, pere naisi,
Perendisi perrä nännu;
Üwwäh hä hü.

2, Otske kokku, otske kokku,
Otske kokku nirgu, närgsu;
Üwwäh hä hü.

3, Setu annab, setu annab,
Setu annab üwad jäpi;
Üwwäh hä hü.

4, Peetri põrsi, Peetri põrsi,
Peetri põrsi Karli kattja;
Üwwäh hä hü.
Jsuure taasi, jsuure taasi,
Jsuure taasi jala rati;
Üwwäh hä hü.

6, Wana koska, wana koska
Wana koska, wana kotti;
8, Peale kauba, peale kauba
Peale kauba pilla potta;

Setu ikkeb.

9, Jusi olli jõõnu, jusi olli jõõnu
Jusi olli jõõnu jsuure kõtu;

10, Räppä jätnu, räppä jätnu
Räppä jätnu jämme jala;

11, Wiisu pika, wiisu pika,
Wiisu pika wiisi jüldä;

12, Kabla pika, kabla pika,
Kabla pika katesa jüldä;

13, See olli minu, see olli mina,
See olli minu kinnu ono;

Naise naarwa.

14, Läeme wälla, läeme wälla,
Läeme wälla, kaeme kuud;

15, Lõõme setu, lõõme setu,
Lõõme setu wasta puud;
Üwwah hä hü.

16.

Oh ime, oh ime,
Kui wana mina jo ole
Kui mina, kui mina,
Kui mina karjas käisi,
Olli Kärevere mõts kui karja wits
Ja nüüd on paras palesi mõts.

11. Pulmal.

Oi imet, oi imet,
Kes om enne seda nännü,
Et ots karbatse kaasike
Waha päädsa waka haese,
Kaesikel ommä karwa pika,
Läbi rõe rippä ripä,
Läbi jue jõpä japä,
Läbi pikkide palude,
Läbi nõrga nõmme mõtsa.

Teja rea otsas: kaske kannike

Wanad Eestirahwa laulud. (IX)
Paistu kihelkonnast, Holstre
wallast ülesKirjutanud
Kooliõpetaja: J. Hinson.

Saadud:
13. Juulil
1888.

№ 1.

Kui ma akka kukkumaie
Siis jääb külä kuldsemaie
Naese akin aia otsa
Poisi puuriidä päale.
Kubjas kulleli külänа
Hjand wõtt' sõnu wõsanа
Arra mõistab mõisaenna.
Kulle ~~kuld~~ kunn kukub, kulle kunn, = Kas
Kulle kunn kukub kurba meeli (laulab)
Kurba meeli, leinä keeli.
Kas om Wirun, wõi om Arjun?
Kas om Wirun witsa päale,
Arjun aia teibä päale?

2.

Kulle kunn kukkub, Kulle kunn laulab,
Kulle kunn kukkub näitu noori.
Kas om Wirun, wõi om Arjun?
Kas om Wirun wissa päale,
Arjun aawa otsa päale?
Külä tuli wälla kulledema
Külä poisi peie otsa
Külä latse laastus maale.
Mõtliw' jõa jõudewada
Rootsi koera roitawadä
Wene leeri liikuwada.
Weli ellä wellekene
Ei jee jõda jünkei jõida
Rootsi koera jünkei roida
Wene leeri jünkei liigu.
Jõda jõidab Rüä alla
Leeri liigub linna alla
Roolsi koera roogu mööda.
Näiukene, noorekene,
Kunas õpsed selle laulu?

3.

Kaits ma õpse karja teeda
Wüs ma wettä wedädenna.
Kaits oli weroda karjateeda
Werstа wüs oli wie teeda.

№ 2.

Weli ellä wellekene
Wara wõlid wana naise
Enneaigu alwa naise
Kogemata kurja naise.
Wana aab ju wargielle
Alb aab aita lohkumaie
Kuri aab kuhja kakkumaie
Seina alt läid serwäkille
Müüri alt läid müsjäkille
Sääl om lewä liipertoogi,
Sääl om pätsi pänderpaku
Wõlad leibe liiperkõpe
Paned pükši pöögelida

jaer. 830.

Käänad kaltsu Kanikida
Tuled läbi mõisax usse.
Kubjal omma kurja koera
Kurja koera, alwa rakka
Sõõwe ära lipertooji
Sõõwe pükksist pöögelida
Sõõwe kalksast Kanikida
Tuled ja tükjalt sääs koduje
Tuleb sull wasta wana naine
Kogemata kari naine.
Ennecaigu alba naine,
Wõtab anda õjuarki
Almasiinta süteroopi.

№ 3.

Lääme, lääme, käime, käime
Lääme seda tetu teeda
Tetu teeda tipulista
Maada marjawarsilista.

jaer. 831.

Mih ma nägi minneenna?
Kilingi küla näisse
Arju paari paistenessa.
Sün om küla kui kalewi
Uoseaia kui alewi
Sün om majan marjapaida
Wie weeren wislapuida
Maja oli tettu marjapuista
Seina südist sammetista
Paari pantu pannelista
Roowiku robi raasta
Katusse kana munesta
Lagi oli tettu laasikiista
Pormand tettu pölle kirja.
Sün om kulda äiätooli
Sün om kulda ämmätooli
Kadajisse kaasa laua
Pedajisse peiu pengi
Kusta ruuna munderinna.

paklad, mis tõisse korra linapuge. misse järel saadas nimetada sõsa „laasikuu“ Holstre kuulb.

6.

Täku kulda tärnidenna
Sün om sia sileda
Sün om lehma lihawa
Sün om lambil lahkewilla
Siia wõib tulla tuaose
Siia wõib astu abisse.

7.

Tõdraku otsimise laul.

Weli ellä wellekene
№ 4.

Näid ja näiu Kosowanõ[d]ada
Tamme tõhwa tõusewada.
Wõttid [s]poida siist Kobesta
Wõttid soida siist sadulta
Wõttid sawist siist [s]obesta
Wõttid tadist siist tasatse
Lina seemne seisõmasta
Kure koera kurtämasta
Wõttid ala allisele
Käe kõrwa kõrwikese
Perrä lasid püriti lakka
Siist läid näidesta Koduje
Näidesida waatamaie
Tak saat näiu ende nälka.
Siist ja jõidid täkki teeda
Liikses liiwasta jõgeda
Kukkid kallasta mägeda
Mis sall wasta siist-talesse!
Tali mull kämme kändäjada
Uhetsa [w]õi õestajada
Ei nes kändäja tõnele
Õestaje es tee häälta.

wars.

ehr.

Wõtke Kündajalt kübarä
Äestajalt pääd obžsa
Sis ne Kündaja Köneli
Äestaja teiwe häälta:
„Mine sinna mõisa-al-asse
Kuuroom wärwitu wärati
Kuuroom risti rüdä päale
Armi aia teibajinna
Säält saad näha näiu noore."
Sai ma sinna mõisapõlse
Es sa näitka näiukesta
Wesi mull silma weereneja
Laine mull põske laskuneja
Et más näe näiukesta.
Läksi jälle tükki teeda
Tükki teeda, marga-maada
Mih mull wasta wäi tulesse?
Tuli Kuhalt Kaušik-mõtsa
Kateltpoolt wõi Kaasik-mõtsa.
Mih ma Kuuli Kuušikusta,
Wõi ma Kuuli Kaasikusta?
Kuuljet Kuuli Kudru häälte,
Kajelt Käo Kukkuwada
Sai mas Kuule näiu häälta

Näiu wilet wüžikesta.
Läidi jälle tükki teeda.
Mih mull wasta sisse tulesse?
Sisse tuli wasta näiu noori.
„Tere, tere näiukene!
Kus ja käijid liinukene?"
„Külän käisi sellekene.
Kanner teie sõitelide?"
„Ma käisi käbi külänä
Näidesida waatamaie."
„Kas said näiut ende nälka?"
„Oh mu armas liinukene
Es saa näiut ende näitka
Käid oli Kärdi mänteliina
Anžu kalli Kuue alla.
Üsi oli ammiss rõnga-jinna.
Pärjeld näiul žuiža žuuda,
Žuiža žuuda, päiže päädä
Näiu wastu wasiseliže:
„Sai ma wõtta žuiža žuuda
Žuiža žuuda, päiže päädä."
Pärjeld sõrmust sõrmestagi
Sõist wõi sõrmust sõrmest

10.

Kolmant Kulda päielesta.

Näiu wasta waijelije:
" Ei ma wõtta förmaft förmeft,
Föift ei förmaft töiseft förmeft,
Kolmant Kulda päielesta.
Enne anna jala alla,
Jala alla, pää päält,
Käe kõrwasta mõlema
Enne kui anu alla Kõlma!"—

W

№ 5

Weli ellä wellekene
näid ja näiu kõndiwada
Kaljeft kiina astuwada
Kiri lilli lükkuwada
Ikki waadid wellekene,
Ikki waadid warjustagi:
Näe kuu kõnnib Kõllakene
Astub kaljas kiinakene
Lügab kiri lillikene
Oles jee minu olewat
Nä pean pilu lilule
Katan kaala lõwendile
Sanft ma jõudan, sanft ma jõudan
Sanft ma jõudan Jakkuvida

Cryptogamea: Lycopodium clavatam.

Linder pandan küle

15 Pes päält päält päikelida
Puhun toos tal padra jalu
Kaukan kannar kamajalu
Jalen oijas jüüweenna.
Tule mulle näiukene."
Näiu wasta waijelije:
" Ma ole allex noorekene
Ma takas kaswa kakfi kauda
Weerta wüfi einäaiga!"—
" Tule päale näiukene!
Ma pane kambres kasvamaie
Siidi jängje seifamaie
Kalda tooli istumaie
Sääl wõid kasva kammerinna."
Näiu wasta waijelije:
" Ei wõi minna, ei tõsta
Ei ole allex noorekene."—
" Ma ole ammu aida tenu,
Sisse ole jäädan siidi jängu,
Siidi jängu, siidi mängu,
Päale siidiffe palaja.
Siis oli meeli minekalle.
Käi jäi jalle jaanuefte
Wõtsid kõrwas ja kõnelda
Sain man aid juure juttu
Wõtsid wara mängatada
Kui jäi mängu munde mättä

12.

Munde nätkä, tädi tädä,
Ütlid, ütlid wellekene:
„Näid om mänğu munde nättä,
Munde nätkä, tädi tädä.
Miskamä nüüd mänğu weşile
Lahemä nüüd mänğu lainetelle
Ingijelt aja jügavä
Kewadelt om laine laia
Kun wõib upuda ojana
Kun wõib laske lainetelle."
Naine wastu waijelije:
„Oh mu neeşi meelekene,
Kaas mull Kaala armuline!
Kudas wii were weşile
Laşe latşe lainetelle?
Ta ei ole wõşatta wäeta,
Ega ei ole leidu leppikastu,
Ega paadu paarikastu.
See mo päiwa palgakene,
Aastane mo armukene.
Oiame oma jülena,
Kannamä oma kätte päale."

Söja laul.

Nr. 6.

Kesse toob jõa jõnumid?
Arak toob jõa jõnumid

13.

Wares kannab waenu Keeli.

pag. 839.

Kesse piab jõtta minema?
Weli alle Tillakene
Sõtsi jõrme laurakene.
Onu poeg allakse.
Tädi poeg täuwe nede.
Ikki piab weli minema.
Weli läits aita ehtimaie
Sõtsi oli peran õppemaie:
„Weli ellä wellekene,
Ümmer jaane jaa rõõva,
Ümmer paagi nee punatse,
Et ei puuda päsli paegu
Ega ei riisku jaa riista."
Astsi wällä aidastagi
„Jumalaga neegi lingi!
Jumalaga ehä aida
Äräpea mina minema
Äräpea kallis kaduma.
Siia jätsõ seegi paiga
Maha jätsõ marja paiga
Ajema ma arna maile."
Latsi wällä wäräwasta
Näiu peran ikkemaie
Ikkemanna, õppemanna.
„Weli, ellä wellekene,

Kui ja jaad jõtta minema,
Ärä jäägu ette jõa,
Ärä mingu taga jõa
Keerata kejxt jõdada
Ligi lippa kandajada
Kui ja jaad kodu tulema
Ärä jõe talga Porla kaudu
Pool on tänja poiste päidä
Ärä ka tulga Narva kaudu
Narv om tõnja naiste päidä"
Meri oli tänja meiste päidä
Ärä jooga laeva vetä"
Laev oli tänja laste päidä."
Senip näidu meidä jaati
Seni kai paistiw laeva masti
Arkwa aerupt näidse
Senip näidu meida jaati.
Sitsi jäi maha istumaie
Istumaie, ikkemaie
Weji neil jälmä weerenesse
Laene põrke laskunesse
Linnap täki kerkunesse
Allicku jõma ajunesi
Waadi warjalt ma tagasi
Näi ma näidu istuwada,

Istuwada, ikkewada
Sits mall weji weerenesse.
„Oh ma mahet ikanäsesta
Oh mu armast Arnesesta
Oh mu nikkalt Reedakesta
Maha jääde te minnosta
Maha jääb maatu näiu
Laua pääl jääb laulatetu
Kiwi pääl jääb kihlatetu."
Kui ma jäisli jõanagi
Wõtti ala esä alli
Käe kõrwa esä kõrwi
Jai ma esä nurme pääle
Esä nurme nurga pääle
Ehu mull alla irnatelli
Kõrb mull alla põigatelli
Linalakk mull lügatelli
Kui ma jai kare lävelt
Ehu mull irnat' töise põrra.
„Tule wälla", esäkene.'
Tule wälla", tanne poiga.!"
Tuli esä, es tanne poiga.
„Tule wälla", emäkene.!"
Tuli emä es tanne poiga.
„Tule wälla wellekene!"
Tuli weli, es tanne welle.

„Tule wälla, sõtsikene!"
Tuli sõtsi, tuasi welle.
„Kust ja tanned sõlgikene?"—
„Oma kirju kindaesta,
Oma aet ammeesta,
Oma juurist sukka weerist."—
„Sõtsikene, linnukene
Uha mu oba poriste,
Aja mu jaapa jawiste
Õõru püsti roostetesta!"
Sõtsi wasta kostanesta:
„Weli, ella wellekene,
Aja mulle sõa jatka
Kõnele sõa kõneta:
„Kes oli sõjas naine armas,
Naine armas, kaasa kallis?"—
„Es ole sõjas naine armas,
Naine armas, kaasa kallis:
Sõjas oli armas algas rauda,
Kallis Kange päi ja obene."

Käsi laul.

№ 7.

Keli, ella wellekene
Läme Manni waatamaile
Kas lääb Manni Käole?
Mannikesi mede sõsarta.
Käs kakkuwa asjena
Sõgi jooseb teil asjena,
Kase kasuwa jõena
Käs kukkuwa oksana
Südi pätiku käena
Tõine tõise kase otsan
Tõine pähit tõise silmi
Kui näew Manni Kõndiwada.
„Tule mulle Mannikene
Ei ole rehe pekjamista
Ega lina roskimista
Ega eina niitamista
Lendani leppä lehte päale
Kargani kase ladwa päale
Eidani ella eina päale
Lendani ehä aida päale
Ehä aida arja päale.
Kutsun wälla ehäkene,
Kirjun ehäl kirju kaue.
Kutsun wälla emäkene,

18.

Tal Kingim' sini linniku
Tule wälla" wellekene
Ma anna kuwa Kübärä"
Tule wälla" jõssikene
Ma jall anna südi rätki.
Ükki seisad ja sileda
Kurdad Kalla karavaline
Mannikest mede jõsarta
Ära minge ja käole
Ké tulem' esi Kosjuellä
Meid om wüsi vellesidä
Kälä vellsid Kämme tänkki
Ké kik tulew' Kosjuelle.
Ärä" minge ja kävle
Käol om mina punane
Käol om käppa kärbilise
Ei ole aika, kus ja astud,
Ega jõõki, mis ja jõõdäd
Ega pada, kelleg' keedäd,
Ega kulpi, kelleg' söötad,
Ega woodid, kus ja eidäd,
Ega tooli, kus ja istäd.
Meil om aida, kus ja astad
Meil om pada, kelleg' keedad
Meil om woodi, kus ja eidäd
Meil om tooli, kus ja istad.

19.

N: 8

Kes see Kallu Mannikene?
Mina ullu Mannikene
Kes see ulla wõttis Kulla
Mina ulla wõtsi Kulla
Pitsiti Kulla peasse
Käsni Kulla käisseese
Wüsi koda welle nätä"
Päraft welle naise nätä".
Lasi ma welle laua päle
Tina kannu kaane päale.
Welle lauda laxsatelli
Tina kannu tilsatelli
Katki lei welle klaasi laua
Katki tina kannu kaane
Weli oli ullu ikkemaie
Mina welle keelämaie
Weli ellä" wellekene
Wõka oowist ja obane
Wõka tallist ja tasane
Läi seina lina seeme
Wüsse Kulda Wiländisse
Tantsi õlse Tartuesse
Wiländis olid wirgad seppad
Tartun olid Largad seppad
Teewä welle klaasi laua
Teewä tina kannu kaane

20.

№ 9. (Fragment.)

Mis jääl mere keskeelle?
Kivi mere keskeelle.
Mis jääl kivi kalle alla?
Tamm jääl kivi kulle all.
Mis jääl tamme oksa pääl?
Kägu tamme oksa pääl.
Mis jääl käo põlwe pääl?
Sõrg jääl käo põlwe pääl.
Kes jääl sõrga weere pääl?
Naitsi sõrga weere pääl.
Mis jääl naitsi põlwe pääl?
Sõgel naitsi põlwe pääl.
Mis jääl sõgla põhja pääl?
Sõlu sõgla põhja pääl.
Mis jääl sõlu telle otsan?
Sõrmus sõlu telle otsan.
Kuhu lee sõrmus wällä talla?
Läbi Riia rüjelden,
Läbi Talna tapelden,
Läbi poe pureldem.
Säält lee sõrmus siia saanud.

№ 10 Kägu laul.

Teeme kõku kiwidesta
Kägu õrre õunapuista

21.

Kägu waru wõi wahesta.
Kägu laua laastistagi.
Külä kõdraku kanakse
Läime küllä kükumaie
Kas see kõku kannab meida?
Kannab minu suure näru,
Parajasse pakku näru,
Rahalise paske näru.
Külä naise, näruekse
Talge küllä kükumaie
Tooge kana, tooge muna
Tooge pardi paaritsika
Tooge ani audumasta.
Ohsa alla Kägu seppä.
Kaes tennä näru Kägu
Tennä wie weere pääle
Tennä kaeu kaldaelle
Kui lääb näru kükumaie
Mõtleb kaeu kaldawata
Mõtleb wette weerewata
Kübar jääb wee ellule
Rätt jääb kaeu kaldawalle.
Mis ma anna saatejalle?
Kirbu kinsu, jääse jääre.
Kägu kõku kõrgesse
Kõrgesse, kaugelle.
Mis säält kõrgelt wõi näesse?

jaap. 848.

Näus jäält kolmi õuna puida
Igal puul om suure oksa
Suure oksa, laia ladva
Igal oksal leal abina
Igal ladwal laulu linna
Igan tippun jäal tigana.

№ 11. Pühäde laul.

Läme linna sihtama
Teeme linna liiwü päale
alew alla einä päale.
Teeme linna linnadesta :
Linna otsa otsikŭsta
Linna lae laesikŭsta
Linna källe kõõmenisto
Linna seinä südistagi
Linna põrmand põlle kirja
Sisse sisse jooseb südi laewa
Wälle jooseb wäiste laewa
Nargeti nagaste laewa
Sisse sisse jooseb südi laewa
Katel pool kalewi paagi
Kerkel keerlew kesvä laewa
Otsan keerlew õhna laewa

ole pokla, wõi otsikuon need, mis esimese KORRAS linna. sugimise ajal sadalse.

jaap. 849.

Sääl om sehen südiräti
Katel puol kalewi paagi.
Ostma, ostma noore poisi
Ostma näiul südiräätti
Kauple wõi kalewipaagi.
Siis saad näiu ende nätä
Kui ja'i osta südi rätti
Ei saa näiut ende nätä
Wõtad kannu kandelesse.
Nü pikalt näiu igaala
Nü kaasa kallista kasuda
Seni kui wihma witsa päale
Kastet einä kaari päale
Rastet rua tukkeminna. = roog
Ei saa näiut ende nätä
Ek küll kitsid wellesida:
„ Meil om welle, kui ne witsa
Obu meil alla kui see osja
Miis om päale kui se päewa
Pähan päewatu kübära

jaeg. 850

Päal om päewa lindikene
hulgani, hul. Ulge astawa õlutа
ga naupa Sälgu pöörwe saiasida
Marge maasawe rahada.

Teine jaade. jaeg. 857.

Wanad Eestirahwa laulud
Paistu Kihelkonnast Holstre
wallast — ülesKirjatanud:
(24).
J. Hinson Kooliõp. Otepääs-Nuustakal.

Saadud: Augustis
1888.

Kurja ja hää mehe laqa.
№ 1.

Oleś mull tähte täädajasse
Tuitene tundjasse
Ella ette mõistejasse
Et mu Kurjale Kohtile
Wihatselle wiitanesse
Pahatsel mu jrantanesse.
Tulle wiokas wiinä toobi
Röstäesse raha rätti. —
Kurjal musta silma kulmu,
Wihatsel silma wehitse
Pahatsel pale punane,

2.

Kui tuleb kõrtsist koduje
Tuleb kui tuli tareste
Lasek kui jäde jänğu päale
Wõtab pessä pihta mõõdä
Õhuta õlasid mõõdä
Kärpi käe warsi mõõdä
Piht oli pesset püdsalagi
Käe oli kärbit kämmelilla.
Siis lääb nütu nütamaie
Siis wõtt põlwista põdeda
Nudeesta nikku lüüwa
Laba luista loiku lüüa.
Nõnda 'p kurja meke lugu.
Siis wiis Wirru wihtemaile
Siis wiis Arrja arsti alla
Meile maile muutsutada.
Wirru wiis ta willä waka
Arrju kanõ' ta kaara koti
Meile maile musta ruuna.

Kaudis

3.

Ist ta maha kaari päale istus
Ist ta märrğa mähkimaie last
Mähk ta ikken märja kesta
Wesi tall silmi weerenesse
Laine põske laskunesse
Kui ta märrğa mähkinesse.
Ke tuli kurba küsimaie,
Wõi tuli leinä nõudemaie? —
Ikki tuli oma emäda.
„ Tuttär noori linnukene,
„Mis sa istud, mis sa iked?
„Mähid ikken märjukesta,
„Kas ei ole mesi meleline,
„Kaas sull kaala armuline?" —
Emäkene, ennekene
Ennem̃ä küğutan kiwije
Mänğotan wõi mätasida
Tutütan maa turbasida
Enne kui oisid sa minuda.'

jaan. 854.

Kui Kaßïwe ßä Koduna
Wierße wellede ßiena
Kits mull ostis elmeßida
Tõine kanõ mull Kaalußida
Kolmas Kõrda Keedeßida
Nellãs walas sõrmusßida
Wiies ßuuri sõlgeßida
Oli ku ubin usse päale
Õunakene õue päale
Kutßus Külä ma Kutße Kullußaße
Mun nõi mana ßoraße
Kiirße kui Kana pesale
Wiirße kui muna murule.
Nõndaßp kurja mehe lugu.
Hää mies tuleb Koduje
Tuleb kui tuuri tareße
Laßeb kui lammas woodieße
Ei nüüd kuule naine noori.
Lõõb ta pilli päotßenna

Kannel kõõrub jalutßinna.
Siis nüüd kuuli naine noori
Anõ ta ßuuda armßaßta
Nakas kaala kalliesta.

jaan. 855.

Pulma laul.
№2.

Oh noorik mede ninija (kaaßike)
Mede ellä welle naine
Kui ßaad tõißele talule
Kui ßaad uue usse päale
Ole siis oolik ommikulta
Warajane walgeelta
Ooda ri äiä üidemista
Oga ämmä üidemista
Käi läbi karjalauda
Sõku läbi jõrnilauda
Waada wõi woßikarlauda

Lehmade nimed: Poolik, Töösik, Kolmik.

Lõuad poja Poolikulta
Töise poja Töösikulta
Kolmat poiga Kolmikulta
Sis mine ämmä päetsisse
Sis mine äiä päetsisse
Üia äiä päetsinna
Üia ämmä päetsinna:
Poja lõusi Poolikulta
Töise poja Töösikulta
Kolmat poiga Kolmikulta
Ämmä wastu kostenesse:
Wot kus minij' mis oli meile
Tark oli naine tantsitama
Küwä oli naine üpitama
Nüid sai mede minijasse.

Tütre kitus.
№ 3.

Jaanikene nookene
Oles mull kümme tüdärta
Ma saas sada wäita
Tuhand mull tules tutelisi
Sada mull söidas jaanilisi
Et mull tüdär tühjäkene
Sisgi tuhand toodanesse
Sisgi sada saadetasse.
Ikki waadiw' külä welle
Ilus om näiu ehtelle
Kaunis kawesta waata
Ikki püüsis pööningulta
Augultid ja aida esta:
Tule mulle näiukene
Ma sull osta kolme kenjä
Üte puitse, töise luitse
Kolmanda kenjä kiriwe.

8.

Puitse jull osta puie raiju
Luitse osta lusti lüwä
Kiriwe kirikun käwä
Sis läämʼ tamme tantsimaie
Noorte nõmme nõrkumaie. –
Katik sõkse kolme kenga
Kodu ma wiisi kenga kondsa
Tatre ette kenga talla.
Miogi, sisgi seesperästa
Ma saa jälle kolme kenga
Jälle lää nõmme nõrkumaie
Jälle lää tamme tantsimaie.

Jaani laul.
№ 4

Jaanikene armukene
Mis sa kurdad kuusekene?
Wõi sina seisäd seinäkene?

9.

Ei ole kõrwan kõneltawad
Ega julgest jutu ajajad
Wõta näiu näoline
Egalt kuhalt ehteline
Kojalt kuhalt moodoline
Sis wõid kõrwan sa kõnelda
Sis wõid julgest juttu ajada.
Kui sa kurdad kuuse moodu
Wõi sa seisäd seina moodu
Tükid tühjä sängu sisse
Säng sull wasta tündsätse
Wõtad kirbuge kõneltа
Lutikage lusti lüwä
Käänäd külle lõuad külmä
Käänäd sellä lõuad seinä
Kui saad näiu näolise
Kojalt kuhalt moodulise
Käänäd külle ei ole küllmä
Käänäd sellä ei ole seinä

jaq. 860.

Käänäd külle lõuad lämme
Käänäd jellä lõuad ta mäiu.
Tuo näiu külä kuhalta
Wüe wallade wahelta
Mi om mulila iluja
Mi om põsila punane
Mi om mokkeft mosduline
Ilu tall paiotab einä päälle
Kaunis nägu kaari päälle
Puna tall elgub puie päälle
Puna tõtu raiub puida
Wäe tõtu wäänäb witfa
Kafu tõtu käänäb kaari.
Kui tall emä koolenesse
Wõi tall esä koolenesse
Maha jiss jäije marja juuru
Kiwi päälle kiisä juuru
Läwe päälle läädsä lain.
Kui mull emä koolenesse

jaq. 861.

Siis jäi onude olule
Siis jäi maha tädi täädä
Onu es ooli minusta
Tädi es pane tähele
Onu mu jõimad ulbakuse
Tädi täie noppijasse.
Uot, uot, uot, uot onukene
Taha ei täädä tädikene
Kui mull tuuwas wüe wünä,
Wüe wünä, kuuwe kossa
Pane ei onut otfa päälle
Tädit täuwe lauwa päälle
Weli istub otfa päälle
Sõsar täuwe lauwa päälle.

Jaani tule „nukku laul."

№ 5.

„nukku" äeldakse ikka iga rea lõpul. Wäs on kaotsi. mise wuljga üks.

Ehi nukku, eeri nukku, nukku
Ni ja emal enne ollu
Wanem jõsar walmistanu.
Selgä ää ame linane
Pääle pihta peenikene
Kört, undrik, Ümmer pane suure sõõe
Kui sie puoli pödra nahka
Otte laawa laia pölle
Kui sie mus aida usji
Wööle Üle pane suure üo
Kui sie wihma wikerkaari
Rinda pane suure sõle
Kui sie kun taevaenne
Jalga ää suka sulitse
Otsa pane kenzä käbeda
linik= rätt Pähä pane sini linikka.

Ehi nukku, eeri nukku.
Kawa ehid emätä latsi
Kawa ehid esätä latsi
Kawa waene walmistelled
Ei ole emät ehidaman
Ega esät ehidaman.
Tooge nukku, jäua nukku
Kinniwõtteja perana
Järgi jooskja sull järena.
Tule kodu nukukene
Kodun sull oodaw kolme sõõgi
Läädsä lind om lõwe pääle
Ua lind om usse pääle
Küsä lind om kiwi pääle
Tule kodu nukukene
Kodu su oodab ennekene.
Waadab wana emäkene
Kunas tuleb nukku koduje
Kodun tall oodaw kolme tõõsi

Peenikene peelte päale
Linane ligi lageda
Kalewine kangaspuila
Sua rõõgiw' surma, surma,
Nütome warwa, waewa, waewa
Peele rõõgiw' pünä, pünä
Pästa pule pünastagi
Pästa sua surmastagi
Nütome warwa waewastagi.

Kahetsemise laul.
№ 6.

Mannikene noorekene,
Mis saie emä sinusta?!
Nüt' jäi süoki söömätagi
Nütu jooki joomätagi
Sa olid kuri ikkemaie
Wilets olid wihastamaie
Kolk olid söät kandemaie

Emä sull teije ellä ällu
Üte nüdu weere päale
Põise nurme nurga päale
Kolmanta kõa lävele
Mi oli nüdu weere päale
Sie oli ellerweinuesista
Mi oli nurme nurga päale
Sie oli kadra lipeniste
Mi kadun kõa lävela
Sie oli ua äitsemiste
Mis jääl kaeus kammerinna
Sie oli kullasta koetu
Sie oli õbest õhuteta.
Mis saie emä sinusta?!

Talguse laul.
№ 7.

Mede wellel suure nurme,
Suure nurme, laia wälla

16.

Lina kall lügab liiwä päale
Kaar kall kaldub kallakülle
Kesü kall keerib keskelle
Erne kall ilus äitsemanna
Uba kall ummi ukseenna
Rõgä kall pikk ja peenikene.
Suure nurme ma sureti
Laia wällä ma wõikendi
Kotku pani korjatenna
Aida pani arwatenna.
Sõsar, noori linnukene
Wõta astu aida teedä
Kelpi kellerte radaje
Tuo nüüd kirostust kinnitusta
Kirstu kapist kannatusta
Suure nurme mõ sureti
Laia wällä ma wõikendi.
Eja mull ärä koolenesse

17.

Nurme jäiwe nuttemaie
Usse aia ulwamaie
Kammer jäi kahetsemaie
Ejäkene ennekene
Tõusu üles auastagi
Tõusu üles külwamaie.
Oh mu poiga noorekene
Ei wõi tõusta ei tõota
Mull om mannu maa aisu.
Sun man mull surma aisu
Käte man mull kärnä aisu
Ei wõi tõusta, ei tõota.
Ejäkene laadikene
Uba sull oodal ukkesta
Erne sull ilus äitsemanna
Tõusu üles auastagi
Küti janna kõõmenista
Wiha tei willa täterista
Libe tei mie wahasta

Jule maale wihtemaie
Siis kaob mant sull maa aisu
Suu mant sull surma aisu
Käte mant sull kärnä aisu.
Ei wõi minnä, ei tõõta
Ule mull uisile aetu
Tale pantu mardikille
Mull om muru mulla pääle
Allas einä aua pääle
Sini lilli silmadelle
Kullerkupu kulmudelle.
Tänu üles eäkene
Ma ära mullika murule
Ani allast einä jõõmä.
Ei wõi tõusta poiga noori
Ei wõi tõusta ei tõõta
Kalju rõhub pääle rinna
Kiwiraske pääle kiha.

Prundi kullemise laul.

№8.

Äiäkesta ämmäkesta (pühi) iga wõõra-rie jõna.
Ma tuli prunti pallelema
Kulda prunti kullelema
Andke meile hüwä prunti.
Mede prunt om tillukene weike
Tillukene nooreksne
Piha luist om peenikene
Õla luist om õhukene
Käe warsist weidikene
Sõrme noore naadikese
Keskelt keeru lõngakene
Laba luist om laiskene
Nudeesta nüditkene.
Äiäkesta ämmäkesta
Ma tuli prunti pallelema
Kulda prunti kullelema
Ma ei pane wettä wedäma

jaz. 870.

Ei pane kändma kaala-puida.—
Õlpe tall õla wajutan
Konksi tall käe kuluti
Kawest meil weski wedäda
Kiwi alt meil kiskuming
Kannu alt meil kaewaming
Wastu mäge waalumine
Attuma pere eşäle
Attuma pere emäle
Ma jai targa tallitaja
Tunneb toime, mõštab lõime
Kuwru tunneb kotti toime
Tarjile palaja twime
Ahju ette ameti toime
Ma-i pane tarre tallitama
Pere liemi peşitama.

---

jaz. 871.

Paa laul.

№ 9.

Äiäkestä ämmäkestä (kiege, kaage)
Ma tuli pada pallelema
Kulda pada kullelema.
Attuma pereşäle
Attuma pereemäle
Ma jai paa pangilese
Katla kate toobilese
Kää pada, ellä pada
Kieb pallä kiwi päal
Ilma puita törwasista.
Mis pane mina padaje
Wõi ma kanna katališe
Laudast jopa loudik lehmä
Rihaalto ristik lehmä
Sie pane mina padaje
Sie ma kanna katališe.

lehmi nimed

jaz. 872.

Mull om Soomeni jugada
Mull om Wõnnuni wõsada
Welle wolge pääl Wiruna
Sõsar sõidab wõi sõasta.
Äiäkesta ämmäkesta
Pada lõits kadik pardjatelle
Wõsas witsa wiratelle.
Saks sõidab saanige
Kilter kirju korjuge
lõi Saks lei sauage
Kilter kirju kepige.

Nõgla laul.

№ 10.

Kunsik om mede kukale (nõkla)
Warik om mede wakele
Aawik mede aiala
Kaasik mede kammera
Kunsk kaswab kua läwele

jaz. 873.

Äawakene aida tiedä
Mis jäält kunsest kaswanesse?
Kunsest kaswe kulda nõkla
Mis jäält aawast kaswanesse?
Aawast kaswe allas silmä
Südi nüdi silmanagi.
Nõkla nõmmesta näusse
Kulda nõkla kunsikusta
Allast nõkla aawikusta.
Helleg' pisäb pille põlle
Pisäb pilu põlle ~~polle~~ ala
Saawib näiul laia põlle
Sis lääb mäe pääl' tantsimaie.
Poisi, poisi, noore, noore
Kingge sedä tetu tiedä
Sedä raiutu nadaje
Kust om jumal enne käunü
Kust om kari maale tulle

jaag. 874.

24.

Lääme mäe päält mängimaie
Näiu mängawe mäela
Poisi wigawe oruna
Siis me kurdam' Kunsikunna
Piatame pedästikan.
Emä ellä Kostenesse:
Tädär nõori linnukene
Mis jest mängust wõi tulesse
Kolm oli muret wõi jõamen
Wesi sull põske weerenesse
Laine-põske laskunesse
Mis lääd mäkke mängimaia
Jalg sull auau, põine weeren
Kolmas mure sull jõõmen
-Poste ilu-käte päälle.

jaag. 875.

(3x).

1.

III. Jaade wanawara

Paistu kihelkonnast, Holstre vallast.

kohtukorjanud J. Ainson, koolipetaja
praegu Otepääs - Neuustanal. (Pärdimad Holstres.)

Saadud
18 22/II 89.

„ Siin om lepik leeri läuvä,
„ Kunsik kulluste kogeda,
„ Warik wallaste wisata,
„ Mägi näidu mängätelle. "—

Eesti ennemuistse jutu.
(Holstre kalt.)
№ 1.

Oia, ma wiska!

Ütel talul kuulti, jõõri alt,
isihi ega õhtu ämmäritku a'al ütelstawad:
„ Oia, ma wiska! oia, ma wiska! "—
Talu rahwas kiitis, ninda irrmu täus,
et ei tää, mis telä. Et jolda sune

aig kahen oli ja ilm wälja lämi kiillat, sest lätsiwe inimese kiikk kambrest wälleä eläma, mõnijagu aita, mõnijagu kõlgusse ja majale kõrwalise ärdusse ning nammer jäi nuguri tühjas ja wil. kusal oli nüüd tükjän kambrea oma luba.

arreda om rästa ala sett wäike aidulle wõi aidake, kus Kõrwaliste inimeste raamatsehen om. Arreda om ärämõeldu warustuhulgast ülesjäät.

Üsto õhtu tuli jinna talule närdsukaupmies ja palus öömaja. Peremies ütel: „Annas full küll kääme lege öömaja, aga mis jääl teha, meil om kambren sõõri all wilbus, mis kedagi kunagi öösse magada ei laske, minda pia kui ämarikkus lääb, sis ütleb öito ikki sõõri alt: „„ Oia, ma wiska, Oia, ma wiska!"" Mie magame kiikk sji nüüd wällan, mojal sina jaus ruumi ei ole, kui julge ated, sest wõid Kambrese öömajale jäijä." — „Sest pole wiga," ütel närdsukaupmies, „küll ma wälla jääl jaa, ma ei ole pelgaja mies!" Läät obesja ärä, sei sisi kah ja tahti tet magama eitä, aga endel liiõdi jõämese, et ei tää, mis ta jäält sest õige wisata tahab, ega ei ole

ikki julge sisse jäijä. Tõise' lätsiwe magama. Närdsukaupmies ai' obesja kambre läwe ette, pani närasu' ja kausi' kiikk' päält maha, jätt' kambre usse walla, wõtt' ohjä' ja roosa nätte, ast' püstu wankrese ja uot sedä, kunas wain ahju alt jälle õikama nakkab.

Es läägi mehel kawa uota, kui (keal) ääl' joba sõõri all ütel: „Oia, ma wiska!"

Närdsukaupmehel jusk kakm üle iku ja kiikk' ikuharwa' tõusiwe püstu.

wärein, iku läits kuumas, kõrd, külmas.

Jällegi ütel' kääl: „Oia, ma wiska!"

Närdsukaupmies mõtel', et saagu mis saab, ma käse tedä wisata, saab nätä, mis ta sest jäält õige wiskab. Ta ai jüäme kõwas ja ütel' kui sie ääl' kolmat kõrda joba wisata lu. bas: „Wiska sisse päält, (kui ku-sa) tahad!" — Kõrrage käus' kui ku- ki. lin ja kõlin üle kambre põrmandu. Ta arwas joba ette ärä, enne nu sisi

ajas see

Ajuli äjuli kõrge. tolle sõna-kui täitsa wällä, wahel jääb tähe i ära. Wahel piab sõi wälla arwama!

läits, et mista sis muud wisas, kui selged raha, sest raha ääl oli jo kuulda. Ja läits sisse waatama ja löus, et kambre põrmant kikk õbe- ja kuldraha täus oli. Nüüd oli ta alla önnege kogusen. Kiep ja räep kulda ja õbet kokku, pani mitu kotti raha täus, wisas, wankrese, ist esi otsa ja läits ku tuul.

Peremies löus ommuku wara ülese ja läits waatama, mis närdsukaupmies tieb. Näi liuwa ülle kuhja ja närdsu töise kuhja maha tõstet, aga närdsukaupmies üten obsa ja wankrege kui tina tuhka kadunu. Pelglikult astub ta edasi, näeb, kambre uss paräwalla. Toba üle läwe näeb ta ärä, kuld ja õbe raha läigiwe põrmandu pääl. Suure äämelege juoksi peremies tagasi ja ütel sedä töistele, et tulge waatama, mis ime kambre man on ol.

Kausi ja närdsu kambre läwe ette kuhja tõstet, närdsukaupmies üten obsage ku tina tuhka kadunu. Wätte om sie kuriluom tedä ehk wahetc. üten obsage ärajoonu? Lätsiwe ka kikk waatama. Oh sedä önne! kambre põrmandu pääl juur ulk kuld ja õbe raha mahan! Jõõri ala lääb ümarik auk just ku wäräti tulba auk. Nüüd saiwe alle kikk aru, kus närdsukaupmies oli jäänu, na täsi- me, et ta rahakuormage minema ei lännu. Tuodi aida mant kott ja külämode, Kolmandik korjati ja aeti kikk raha kokku ja sai wiel puol wahka kulda ja õbet. Närdsukaupmies sai edimese noosi omale, jätt nüüd wist küll närdsukaupmehe ammati maha ja wõis kikk oma elunig küllalikult elada, sest tal oli sedä raha ja rikkust otsata. Ka peremehel es ole just äärt mingist puudust. Juudi käunu jääl talul perält sedä õige jagedi ja nõudan: „Kas olep teie talu pääl jee wane kolde ja jee wane kolda wele?“

Waim kaduma jest jamast päiwast kambrest jõõri alt ärä.

№ 2.

Undi wahtmine.

Olste (Holstre) mõisan om jawi-rehi. Sie rehi om jawist ja kanaarjatest tett. Ta wõib küll õige wana olla, jest nim pailu, kui mea ole kunlu, ei mäleta jäal wallan kennigi wana inimene, kunas ta tett' om, aga tema jeken om na' küll teo a'al rihte peasan. Jelest jawi-rehest könelõsse pailu ennema tetsid jutte, Ma pane üle seija ülesse.

Mõni päe' enne Jõulu koolu mõisan obene ärä. Rehepapp' nülgin ta ärä ja wiinü raipe jawi-reke lähutsese nurme päale undi jõõdas, jest enne-wanast ollu õige pailu unte.

Joba edimsel ja teisel üül ollu undi raipe man käunü, aga rehepapil es ole ennema aiga wahtma minna, kui alle kolmandal üül, sis oli Jõulu puolpa. Muu' inimese' puhasiwe joba puha, aga rehepapp' wõtt' püssi selgä ja läits jawi-brichte unte wahtma. Uot tüki aiga jäal ärä; kiau' oli ninda waga, et rihtsu ega ratsu es kuulda. Tõ oli walge kui päe' ning olis unt' joba kaugelt nätä olla, kui ta oles tulla. Joole-üö aig jõus' kätte ning rehepapil nahas' uni päale tükkima; ta jäi käsipõsitsile ahne augu päale suikma. Kaasinse a'a peräst tõuse ta jälle üles, öör' silmi ja waat' wällä ning näi raipe man midägi mürtawad. Rehepapp' oli enne egaküll õige julge mies, aga tälempe üõse käus' tal nagu irmu wärin päale. Ta waat' jälle wällä ja näi, et sie kuom nakas'

Juurimas minema, timä (rehepapi) arust
oles nagu obesa raibe jääda tõstan, mõtle
jälle, tühjä kah, ega kunnigi raibe wõi
änäm ellu minnä, üits luom ikki raipe
man om, kas rebäne, koer wõi unt.

Aga kudas eituse mies, kui ta näi,
et sie lügutaja ikki obesa-raibe oli mu
edimelt kate, sisi nellä jala pääle
üles ai ja rehe poole nakas kom-
bertama. Rehepapp satte ärmu päält
kopsti perseli maha, aga wõi tal's
sün paiku aiga oli mahan olla,
sest obesa-raibe oli joba rihatse
wäräti ehen, lei üte oobige wärätt
iest maha ja tuli rihaalust müödä
kombsa, kombsa usitsse läwe poole.
Rehepapp käus kui wälk maast
üles ja ronis ahju pääle. Obesa-
raibe and üte hõrra tagumise
jalgege usitsse pihta ja sie oli
iest mahan, tuli üle läwe tarre

ja nakas aisu ajama. Nuusut kikk
nurga läbi ja tuli wiimäte ahju mana
ja pänä tiritammi müödä ahju üles.
Rehepapp parsile. Obesa-raibe tuli kikk
nellä jalage üles ahju pääle ja pänä
joba kaits edimelt jalga parsile. Reke-
papp läits pardije müödä jeni kui
usitsse läwe ette, karas jäält, maha
ja pänä kodupoole juoksma ninda
waliste, kui wiel jõus. Kodun kõnel
ta oma äpärdust ja irmust näge-
mist ja jäi selleasma hõrrage räs-
keste aiges. Tõisel ommukul lät-
sime meie reke manu waatama
ja lõusime nie usse küll walla
olewad, kust rehepapp esi wälla oli
joosnu, aga rihatse wärätte oliwe
ilusti kinni. Und oliwe obesa
raipe kikk üõse ära sõõnu, palla
luu oliwe wiel jäal mahan. Ta-
reste es lõuwä na ka muud midägi,

kui rehepapsi püüsi, mis ta eilä
õhtu ärmuge maha oli jättan.
Rehepapp' jäi ikki päe päewalt
raskemaste aigesi ja kuole jõba kõlmandal päiwal ärä. Tõsi tel oli sie
lugu ärmus ja kesnigi es Loki
parèst jedä, üttegi kallist õhtust ahnuse (ähne) päale ärä wiitä. ———

———— . ————

№ 3.

Kolm welle.

Ütel sal oli kolm poiga. Kaits
poiga oliwe rikka peremehe; kõlmas oli
waene popš. Kui waese inimese rikkas
manu tuliwe, siis es anna nie neile
midägi, aga waene weli es jätä neid
kunagi ilma. Kõrd tuli jälle sinna

üits sant ja palus armuandsa. Rikka welle
saadiwe sandi sõimuge länest wällä. Waene weli näi jedä ja timäle oli sellepärast ale miel. Ja nuts sandi oma
tarre, and timäle kanika leibä ja pand' Sulastel oli waene ese oma saun
lewakõrwalist puutru päale, ning and' Tarè.
wiel timale kolkma lina paštla kaple
jaos. Rikka' welle pahandiwe selle
üle ja ütliwe waesele wellele: „Esi
olad ja peris puuru waene, aga tulgu sinu
manu sandi; siis annad kas' pala sunst
wõi ihu päält ilbu neile ärä. Na'
ajasiwi waese welle sulasta tarest ära
suode elämа. Suode tei waene weli
onnikese üles ja elas säal seken.

Ütskõrd tuli jälle timä manu
waene wana mehekе ja palus' üömaja.
Waene weli lubas lahkeste öömaja, et
küll ruom edulgi kitsas oli. Timä
naine kiet õhtuse jaku puutru, sant kut
sudi ka üsten lauda süömä.

Peräst jüötsi latsjuse kikk magama.
Sellepräst, et waene weli wäige armu-
lik ega ädäliste ja waese wastu oli,
pidi ta esi alati oma naise ja lastega
nälgä nägema. Ammaka j'oesuse
latse ikki emä perän ja ütlise: „Pai,
kulla emä! anna meile leibä, kõtt om
tühi!" Emä ütel: „Kui teie niida
lewä äräjööde, siis ei jää meile jöögi
äes midagi änäm üle, ei ole ka waeslele
sandile midägi anda. Jääge pähe rahule,
kulla latse!" Sandil oli laste üle
alt miel, kes kui kurtsiwä emä ümmer
wainasiwe. Ja ütel: „Anna pähe lastele
leibä, küll Jumal jaksu pääle paneb."
Emä and ka lastele egal oma tükku
kätte, pälsi ots jäi wiel üle. Sööma
ajas oli räim-leib ja lämitud jahu
puder, sedä siiwe newä kikk ja
ka sant. Äräminnen ütel sant:
„Nüid oled ja mia kaits üod oma

warju all ilusti ülespidänü, ma
palu siin ka üitskord omale külali-
ses tulla." — „Kuss mia sedä tää,
kun sinu kodu om." ütel' waene weli,
„küll-ma sulle sedä ütle," koss sant.
„Kui ja oma tare läwe ehen üte
ilusa alli obesa näed, kellel nahk
sadul' sellän om, siis tuleta sedä
miele, et mia sedä oma kodust
sulle perrä saada, sie obene pial
su minu kodu tuoma. Kui timä
edimest kõrda irnub, siis pane ennäst
koke rõõwise, töesi kõrra irnmise
aal piad tarest wällä minema ja
obesa sellejä istma, peräst kolmen-
dad irnmist nahkab ta koke minema.
Ärä sina tedä mitte ohelikud pidi
kiskma nakka, timä lääb esiki
ilma äamata, oia kõwasta timä
lakast kinni ja ära waada mitte
obesa sellejt maha, sest siis wõid

ja pelgämä nakata ja maha jadada.
Ninda jünd ka pia.

Ütel öhtul leise sirge ilus all obene waese welle tare läwe eben ja ärn ninda kõwaste, et maja seinä wärisiwe. Waene weli jai kohe aru, mis sie lähendab ja nakas kohe ennast röövisse panema. Obene irn tõese kõrra, waene weli aft tare uesest wällä ja ist obesa selgä.

Pääle kolmanda irnmise pani obene tuhant nellä jaossema, ninda, et tuul mäödä kõwe wuhise ikka wasto taewast üles. Kümato jõus ta üle ilusa läikja losi ette, mis puhtest kullast oli. Lossi wäräti lätsiwe si walla ja obene jäi seisma. Waene weli aft selläst maha ja nakas sinna ja sija ümmerwaatama. Oh see olgata ilu ja uhkust. mis siin egal puol nätä oli, et waki kas silmä

pääst ärä. Muud nime ei wõi siin änam anda, waene weli oli peris taewan. Kui ta kikk seda uhkust sin inimes-panä, sis tuli wiimato üits mõte tema peale. Nagu tema röövasest wällä paist, oli sie üits sant, nii ta waese welle manu oli saanu, tuus sie äeä, et tema obigi sie sant, kes kaits üõd waese o timä man oli maganu. Ta kuts waese welle sisse. Nä käisiwe mitmest ja mitmest tuast läbi, kelle ilu sõnlemata oliwe. Ülm tuan oli wäge uhke laud ja laua päal oli kikk lubä ja kolga linu. Sant ütel: „Mina ole siesama sant, kes kaits kõrde sinu majan üömajal oli, waadu, siin laua päal on siesama lewäläkk ja lina-kolga, mis ja mulle edimese kõrra äal annid ja misperäst sia ju welle suode elämä saadiwe. Kui ja edsi-pidi ninda sama elde ja armuline waesta

16.

wastu oled, kui semisandik, sest wõid
wende ilusto tubade seken ja ka elädä.
Nie tua ja kikka sie ilu ja uhkus, mis
su silm siin näeb, om mine oma ja
ma Tahas sedä kikka neile elusolemes
anda, kes waesto ja ädäliste wastu
armulise om ja wagaste eläwä. Kui
ja sedä tändäb, siis saada ma siuel
wiel tõenekõrd selle obsa parrä, is tu tiimä
sellgä sellesama õppemise järgi, nagu sul
edimese kõrna aal üteli, ta tuob su
siis parrist siija elämä. Nüid wiis
sie sant, kes mun kennigi es ole, kui
Jumal ise, tedä üte kõrgema paiga
pääle ja näidäs tiimäle üttö tõest
kotust, kus suur kazal seise ja auus
üles ajas. Kallan oliwe paila inimese
ja ka tõste siin tiimä ridas weli.
Jumal üttel tiimäle wiel, kui nä ära-
lahkusiwe: „Sata mina käest midägi
ja ma Tahas sedä sulle anda!“ —

17.

„Ma palus, et mia jälle oma naise ja laste
manu tagasi saas, ja et mull ikkki minda
pailu liibä oles, et ma egat wasst aasi-
ta jõuwas, kui tiimäl peadus om.“ ütel
waene weli. „Sie piab sule sündama.“
ütel Jumal. Ta oli jälle sellesama obsa
sellän, ja enne, kui ta wiel selle asja
üle õigeste järgi mõtelda sai, oli to
joba oma toore läwe eken, kus
Tale naine ja latse äämeelege ja
reõõmuge wastajoosiwe, sest nä oliwe
tedä joba aasta otsa ega päe koda wotan,
ja kui ikkki es tule, siis mõtliwe
tedä kunnigi otsa saanu olewad.

Tiimä es taha sedä jugugi usku,
et ta minda kawa kodust ärä oli ollu,
ta arwas, et ta pallalt üte päiwä
kodust oli ärä ollu. Wiimäte sai ta
ometigi aru, et naisel õigus oli, sest
poig, mis tiimä naisel selle asja seken
sündamu, kui ta kaotsin oli, tuli

ehäle joba kõndin wastu. Tõine rikas-
weli oli ka jeni ärä kooli. Mõne kuu
peräst kooli ka timä naine, ja et
neil latse alle wäimse ollu, jäi kutjaks
waene weli juoft tagasi talu tare
manu elämä. Näid oli timäl ka
lewä puudus kadanu. Kaswat oma ja
oma kadanu welle latse ilusta üles ja oli
waest waatu ikki lahke ja armulikk.
Ninda läs waene weli 20 aastad jääl
ning oli oma ja welle latse jälle aja jeken
kikk juures kaswatana. Üits õhtu juoft
jälle jiesama all' täkk ümmer tare.
Waene weli tüäs küll, mis jaos sie
oõene wäldèn oli; ta läits sõnalaurmaks
wällä, ist allile jelgä ja sõit' ku
wukin üles taewa poole. Selle peräst
takt ta jala ärä minnä, jest kui ta
neile kigile oles kikk ärä kõnelnu, jiis ei oles
newä tedä mitte nindapiia minema lasken
jällalt oma naisele oli ta kikk ära-

kõnelnu. Küll vadiwe timä latse ja timä
welle latse tedä jälle tagasi kodu tulewad,
oga tedä es tule änäm.

•

№ 4.

Kaits tied.

Aadama aal tei Jumala poig inimes-
tele õige laija ja ilusa tie. Mõne-
mil puol tied kasiwewe ilusa woilla-
puu' ja põõsa'. Pisuäna näi jedä
ja tei ka tie, aga suurema ja
laijema tie, ku Jumala poig, ja istut-
katte puole mitme sugutsia puid ja
kesk paika tied üle puu, mis õige
armas ja ilus oli. Inimesi es
käu änäm Jumala tett tied müödä,
waid wana sarwika tie päal.

Sie ei Jumala jeäme täus: Ta kaot oma laija ja iluja tie ärä ja tei jelle ajemale üle kitsa tieraa, kedä müödä pallalt ütekaupa rian wõis kõndi ja istut kumagile poole tied karuchakid ja orjawitsa. Sest äaft jandik ei taha kerniga Jumala tett tied müödä käuwä, waid wanakurja tett tied. Wanakurja tie om küll jenijandik ää ja ilus, kui üle lumekeri, kellel wiisat käken om ümmes' maha nüdab, ker jelle tie pääb käuwe, ja neid alla põrgusse wiskab.

Jumala tie otsja man jeijab Pietrus, taewa wäräsi wõti käken ja lajeb ega üle jinna jeije, kellel karuchaku ja orjawitsa aawa' küllen om, kelle änäm aawu, sie jaab ülemaja taewa, kellel wähem aawu, sie jaab alama taewa.

Suuwel jelge ilmage om sie tie taewa

küllen nätä, aktarsje' pilwe' om taewa küllen ~~om~~ joone kaupa nagu uhaku ja orjawitsa pööpstege istuted tie nätä.

N:5.

Lutik, iir' ja kaes'.

Üten wallan anti egal jueremehel käsk: Tulewa nelläbe öhtu tulewe teile juure külälise, egaüits jriab neid ilusti wastu wõtma ja neile jedä jüüwä and. ma, mis na' esi takawe. Sie käsk anti ka ütel kehwäl jueremehel.

Jueremias jäi õige murelikus ja könel' Jiendämise: „Ob esiki puu pallas ja waene, mis' mull weel neil' jurtel' külälistel' anda om!" Selle jamu korrage tuli ka üits waene jandike, kott' kaalan, jinna talule ja palus üömaja. Jeremias ütel': „Ei wõi

üömaja anda, meile tulewe täempe
üöse eśiki juure külälise', ei tää mis
nendege jaab, kus ma śiśś śinu wiel
pane?" — „ Pailus śiśś mulle jedä
ruumi waja om," ütel' jant', „ lubag
mulle üits kuruke, mia tüki śinna
ärä, ei putu kellegile ette." Peremies
lubas ka wämäte. Kell üitstöisku
śöidiwe külälise kellege ku Kilin
ja kõlin tare läwe ette. Lipsti—
oli ka üits wankreśt mahan, juośk
śiśśi peremehe ette ja küśis: „ Kunnas
om minu korten? ta piab lämi olema
ja jõõgis tahas ma waat' werd."
Peremies mõtel' ja mõtel', et ku-ma
kiśk oma looma pias ära tapma,
śiśki ei jaas ma wiel waati werd
Kis ma tämäge ometigi (ütelśe ka
ontigi) pia tegemä? —
Sääl ütel' jant' nurgast: „ Śeina lõh
wahel om su korten, werd wõida

eśi inimeste käest wõtta ninda paiku,
ku tahad, kui na' magawa." Ninda
läits śie külälane ja wõtt' oma korteni
śeinä lõhe wahele, jäält käeb ta
üöse inimeste werd imema.
Śie oli lutik.
Śoine külälane tuli ja küśis: „ Anna
mu korten kätte ja moonas śetwer
niśu?" Peremies śiot jällegi nõrwa
weereśt ja mõtel, et endelgi ei ole mitte
niśu terägi, kuśt śiśś sulle wiel wõtta.
Sant' ütel' külälise wasta: „ Mine kõl-
gusśe lämä ja mis ja kõlgaste
ja agante śieśt lõuad, śeda wõid
śüüwä!" Śie oli üür.'
Kolmas külälane tuli ja nõudis' nin-
dasamuti korteneit, nagu eelmisegi, ja
toidus piärkäpand liha. „ Mine
kõlgusśe ja püüwä eśi neid wäik-
śid luomi, mis jääl kõlgaste śeen
joośewe!" ütel jant. Śie külälane oli kaś:

24.

№ 6.

Mängu laul.

Tie aida, teritä aida pükki.
Roku ümmer rõngas aida "
Saledaista saare puista "
Kõledaista kuuse puista "
Lihawaieta lepä puista. "
Tule karja ja undirene "
Wie mõtsa minija lammas "
Jätä järgi ämmä lammas "
Ämmä lammas, äiä oinas "
Ämmä lammas laiku otsa "
Äiä oinas kera jarwe. "
Lääme uttu otsimaie "
Talle taga woodemaie "
Siet lännu utu ufina "
Siet länna tulle tuhatte "
Lammas willale laheda. "
Siet om länni järgu jälle "
Alta paju pardsi jälle. "
Sien om sirku sisitamu "
Sien om kurge kurdatamu "
Obu om lännu ummis aadu "
Warsa' länna, walge kabja'. ".

Sellätus: Kikk mem' istuwe ringi peken maham, pallald nelli tüt
laulawe seda laulu, ennawl tõstel wiinä pirrutatuna
riiwõtta ja tubakad õle neuste aisata. Siis küsib
Kas mu lambiä olen nännü?" "Ei ole." "Kellel
unibä om? Umala laemige. "Kellel ja ambä om,
Lepä pargige. Siis sull taga sellä on. "Walge willa
Kas laba kutsu om.? Om küll Tillä sillä mäe—
Lembo (peken isäjo) joogwe ringist wasta rõõpu: Siä ääa
Lambiä laetas abja argiff ülo kazata; et näta jaos, ka
Lamba kikk terwel om. —

Nellä saade.
Wanawara Paistu kihelkonnast
Holstre wallast üleskirjutanud:
Kooliõpetaja J. Aimson Otepääs-
Nunnakul.

Saadud 18 10/VI 89.

(4).

I. Mõni nõiduse lugu.

1. Arwata 30 aastad tagasi elänu P. wallan wana mies, kes wäige suur nõid ollu. Kes miulé seda jutuse, nänna ese, mihast laste ta jääl ümmerkaudu tennü. Tima esäge ollu na naabri ning ta jäl wõtan ta kolm obest sellge ärä, et üttelugu obesa rukweste kosna-mune, witsa warusid ja pastla rajakid lõut. Muna pesan esä wastu aidaja kiwe purus ja siis ollu piagi obesa lõpmine käken. Ninda wõtan kolm tükki

järgimööda ärä. Kige wiimäte tööru nõid nõglu uisa, mis ilma päätä ollu, ja were ega kogo jun timä isä talli obisa rukwe ala. Obisa tallitamise aal lõudan tidruk uisa jäält ja madan ta jidse ala maha õsä, kes sell dal wällän ollu, tullu ka koda ja irm käken, et nõid ka ta wümätse obisa äratapab wõtan kätte ja lännu nõida paluma, et ta wahel järgi jätäs. Nõid tullu ka sinna sisse sinna, wõtan nõgla uisa, mäletkin räätsi sisi, pistän puku ja üteln: „Sie om alle poisse!" Kakju jääänü ka tulema.

2. Üits töine kõrd nõglanu uisst tidrukul jala ärä. Wana nõid ollu ka jääl. Ta jidunu tidrukul silma räätige kinni ja kutsun uisa wällä. Sie tullu mannu laskun tidruku jalga, lännu wiel wähe ja käunu lõkki. Edimelt ei ole küll tulla tahtan, tullu raasake maad ja seisän jälle, ninda pia kui wanamees wiisist, es pääse töine kohkile, mees

ku pidi manu tulema. Jalg jai tidrukul kohe terwes.

3. Kõrd wünu ta jawi-kua weneleste palwe pääle uisa' kiwi lõõwi lähuksest, kun neid ütsata paiku ollu ja irimestel änäm pidu ei ole andan, töise kuha pääle. Osi käunu ehen, tokk' käken, uisa pardin perän. Ninda wünu ta neid sisse, üteet järwe kaalest läbi, mädä sao sisse, kun neid nüüdki öige paiku olewad. Kiwi lõõwi man ei ole sest aast sandik üitoki änäm uiska nännü.

4. Kui wanamees aigest jääänü, lahtan timä tüdär ja tütre emäk, wanameke töine naine, mõlema' wanameke käest nõidust omale. Ninda wahtsin na' ikki alati üits töist, sest et pallalt üteke ja päälegi nellä silma all nõiduse asta saawad. Wiist päewä ollu nõid enge eitmisega kimbun, sest nõid pidäwad enne kuolmist oma nõiduse töisele jätmä, sest

minewad eng wällä. Wiendal pääwäl länna ome-
tigi nõial Loft-sieft wällä ja tüdär ja
naine jäänü mõtlema nõiduse saladusest
ilma.

5. Üle Jalu lauta käunu naabri pere-
mies Jala Nellätse õhtu lambid pügämas.
Peremies saanu asjast aru ja länna üüst
Nellätse üöse lauta wahti. Tullu ka
kunst lauta ja akanu pügämä. Sääl
wõet mies kinni. Peremies küsskin kuns
käsk, et mis ta neude willega tieb.? Ja
Ja ütelnu, et ta mõne longa, mis neist willep
om kedrät, oma färgi sisse rinna pää
lasseb lüüwä, sis armastawad tedä sant

6. Teine kõrd länna sie peremies nõia
usest läbi. Nõid peremies nännü sedä
ja länna talle selle nõuuge wastu, et
tedä ära nõidu. Sie Jäädän ka wähä
sedä wärki, kudas sie ieft oida saab,
et ära Teine ei saa nõidu, jeuskn
nõiale wastu, andan kate rusikaga

nõial ninda wastu nägemist, et tal neeri
ninast wällä käunu ja ädä jäänu tulemade,
sest sie olewad ää, kui nõial sie, kedäs
ta äränõidu Jahab, were wällä saab lüüwä,
sis ei saawad nõid sedä änäm äränõidu.

II. Arstimise ja prosimise sõna.

1. W Kui latsel kõtuwalu om, sis nalse
käege kõttu, mumsutetse ja ütletse:
„ Kiermus, kiermus, arakule aige, wares-
sale walu, mun linnule muu tõbi, latse
kõtuke terwes. "
2. W Witsawalu äräwõtmise sõna, mis sie
loeb, kedä peksetse:
„ Tule ja tuline kurat, Üle kümne
kiriku, Üle seitsme suure linna,
Wiska oma kardine kaduk,
Wii ära witsa wala. "

3. Ussa sõna: „ Ussk ja ulu alune, Sile pääl sao alune. Ära puttagu minusse Minu naisest latsesse. Minu ees emäsee Minu kirjas karjasse. Minu willäs wälla se. Saagu ja kiwilo kannule Seitsme taewa täke woli ala. Pietrus, Paulus, Jakupus, Juhanes Si olgu su kepp. Mine pure puid, Näri näsipuid! Ammusta aawa, Sio suust jamblid Ärä ime iha, Ärä latsusta lund. "——

4. Wärguse kinnipaneku sõna:
„ Sa suur Pietrus! Ässanda wäe läbi Suur Pietrus. Wõta wõti ja pane kinni Saada tagasi! "——

5. Were sõna: „ Sia weri, sika weri Kive ja aratku weri, Wesi jooksma Weri seisma, Wereloine katkuke. "——

6. Püsse kinnipanemise, wõi kõrwa — lasskmise sõna: „ Kinda mõtsa, kiwi kotti! " ninda ütelda, et kütt wäkä kuuleb. ——

7. Sammaspoolitu arstimine: 1.) Tahtlise nõglage 3 ringi wastu päewä sammaspoolitu ümmer tõmmata. 2.) Oma kuseje wiednurka reisse ✡ sammaspoolitu pääle tetä.

8. Tule kinnipanemise sõna: „ 3 Jõjarikku taewan: Üits palub Jumalad, teine kiustab tuld, kolmas tuob wett. "——

9. Poisi wõi tüdruku perrä panemise sõna:
„ Karga ahju karwa karaski
Läbi reie rõõmu rõõska.
Ninda armas poisi meelest
Kui koolu liga koera meelest
Ja koolu lammas uudi meelest! "——

III. Kunsi? (ebausk.)

1. Käe tulekuse arwata: Kui witsa, siis willä, kui urba, siis kurba, kui lehte siis leinä. s. o. Kui käe tulemu aal mõtt witsan oli, siis pidi ää willä äasta olema,

Kui urwen, siis- tuli alt aasta, aga kui jeun kão tuletu äal joba ledin olin siis- tuli nällä- leinä aastas.

2. Koowit tuob kuhja einu, küwit tuob kitku leibä. s. o. kui koowit wällän om, siis nakkab ein kasuma ja kui küwit tuleb, siis oras wõrsama.

3. Kui suure Riedi- Nelläbe selge ilm om, siis om rää äitemine ää.

4. Kui wanamies kewäde edimest kõrda tümistab ja siis põhja lääb, siis wõtke naise piim, wõi porsest.

5. Kui Kari Mihkli päiwan kõda tuleb ja elajil einä kõrre sukun om, siis tuleb kewäde põhust puudus, aga kui elajil einä kõrre sukun om, kui mõtsa läämc, siis jääb kewäde põhku ülc.

6. Kui uue aasta üse selge ilm ja paiu tähti taewan om, siis om tulewal aastal ää homa siginamine.

7. Kui emne jüripäewä wanamies tümäb, siis om ta sie aasta wäige wihane ja tüb paiu kahju.

8. Kui Maarja päiwan kammest pühitse, siis jabitsane kana kewäde kopuste ja muu siemne ülcs.

9. Kui üle löwe Jumalage jäette, siis ei saa nie inimese töine töisge änam elu ülman kotkku.

10. Kui wanaaasta õhtu tuhk kolden tasatses tatäs. siis om selle jälg ommuku taha päal, kes sel aastal ärä kotleb.

11. Kui wanaaasta õhtu kammer ärä pühitse ja pühke wällä pühke uneku otsa wiäs, siis kuulwad sie, kes poole üe aal sinna otsa kullema lääb. päal puol laua kolistamist, kun surnid saab, päal puol roosa lakjutamist, kun sie aasta pulma tulewe. Ka nelli tü aw päal kuulatawad sedä jama.

12. Kui püüm wenab, sis laswe naisetidruku ärjä lasistud aisata.

13. Kui kuri silm püümä ärä oma kahetamä, sis piab püümä nõuesid tima (kaka) äbeduse karwega suidsutama.

14. Kui kodust wällä minnen kize päält naisterahwas wastu tuleb, sis om jantõm, kui nuor poiss sis om ää õnn.

15. Kui kewäde linaäniless katuesa pääle wõi aia teibän edimest kõrda näed, sis kaswab ää lina, kui lenden, sis lombline (pakline) kui kiwi otjan, sis ei tõusu lina ülesse, kui mahan tedä näed, sis jääb lina lühikesse.

16. Kui meisterahwas oma rõõwa wõi kübärä lewämäke päälle panep, sis om tema päält jakorte wiha.

17. Kes tahab, et sarja tedä armastawe, sis piab nelst willest kedrät lõnga, mis kolmel Neitsäbe õhtul kuila lammast sellest om püest, oma rõõwa, kas särgi wõi kampsoni sisse kudada lasksma.

18. Kui waka wõi kolmanteka weerege kottimõtja willä tagasi wõtab, sis wõtab ta nällä tagasi.

19. Kui wanema tahawe, et nende tüdär rutto peräst lugemist piab mekele jooma, sis piab ta ütt kohe päälle sõnelmist, enne rõõwist panekud, kaussa sõõrest läbi tpitama.

20. Kui wanema tahawe, et nende lapsest tark inimene piab saama, sis piawe wanema riistmise aal raama tüd lugema.

21. Kui püüsi täutmise man mõni awael maha sadab, sis piawe nie wäle ossist saama ja püüsi sisse pant, sest nie wõtawe linnu wõi looma maka.

22. Kui tuul tuulutamise man sisse wi kübä sis piab wiletama.

23. Kui nõuawitsutamise man naisterahwas witsapuust, looga wõi jalassa painutamise man looga wõi jalassa puust ärä astab, sis ei saa sest arsa.

24. Sõõjaland piab koke pääle jõomist ärakoristeta jaama, mädu jääwe kohilde jeisma.

25. Kui kanga ülesajamise man mitte pomi sist pulke ratta wällä ei wõeta, siis ei jaa kangas kunagi maka.

26. Kui wika laka tamada janna wõjas, siis om naistel katsikku latse.

27. Kui kate pääge rügä lambale andas, siis tuob ta paar poige.

28. Kui lammas mõst om ja wiest wällä lääb, siis wisatse timäle kaitsõõrda suhimage wett perrä ja ütlese: „Paar poige, ja puna willu," siis tuob lammas paar poige ja annab paitu willu.

29. Kui pakku puutru om keedet, siis ei anda lastele mitte mämä (põõrist) kellperäst lakku, et siis olewad latse tülüka ja kahleja.

30. Kui sigi keedetse, siis ei Loki kiedjä kälest küski: „Mis ja tied jiin ee." siis

minewad jelbi kiedmins ukka, wõi piab sie, kes jinna manu tuleb jutustama: „Ma näi taku müüjä jäältek jäältek taku puolt tulewad suur taku koorm pääl," siis om jeebikiedjal ää miilja sisp jaab siis ää ja jeebikangi jaawe pakku kui taku.

31. Lastele ei anda mitte looma siüat süüwä, et siis kasuwat timal ka suur süä.

32. Lastele andas lamba, sia, waseka j. n. e kõri süüwä, et siis jaawad neist ää laulja.

33. Poisslastel andas looma põrna süüwä, siis jaawad tast ää ratsamies ja sisab kästi olesa sellin, nagu põrn mao küllen.

34. Poisslastel kielti oina muna sõõmast, siis jaawad neist ira, kui na wõi sõõwe.

35. Kui karjalatse takawe äsati linnu pesi lõuda, siis piawe na Maarjapäewä ommuku ämäwikun lauda manu minema ja

jäält oina ja ärjä mune kaema, siis tõvab
ta pardsi, tedre, koowitsa ja muu linnu pesa.

36. Kui kapsasta istutamise man meke jutus
tawe, siis kaswawe kapsastel pommi alla.

37. Kui lehm nõõgib, kui ta mõnda inimest
ende poole näeb tulewad, siis pia6 kolm
kõrda sülgama, kui ei sülgä, siis tuleb
jammaspoolik.

38. Kui linnu mune waadatse, siis ei tohi
ei tohi munadel mitte ambid näustä,
et lind pesä maha ei jätä.

39. Kuest edimese müristamise aal wihma
no käumä akkawe, jäält käuwe ra juwi
läbi.

40. Kui torm poilu puid mõttan maha
murrab, siis tuleb inimeste kuol.

41. Kui kaju kuiwas jääb, siis tuleb
jälle wett, kui kolm Nelläbe õhtud
paage kolme walla allikust jenna siisi
wett tuiwas.

42. Kui tuore puu siisi jäetse, siis tuleb
jaoste wiha.

43. Kui wäits, kirwes wõi mõni muu teräpp
riest felitsi jääb, siis om wanaparwi-
kul oma woli ninda kawa inimesi
kiusata.

44. Jõulu puolpä ohtu tetti kolm risti lau-
da usse, rihatse wärädide ja ega usse
pääle, kun loma jehen aliwe, et
siis kuri siisi minnä ei tohi

45. Enne Jaanipäewä puolpat tetti
Olstre wallan egal talul mõni kubu
ago ja panti siis. Jaanipuolpa õhtu
peräu päewä wiermist põletma. Enne
jõõdeti kikkle luome käest ja aeti siis
kolm kõrda ümmer tule panti wõtma
perä' akk ristiemese kigitö eläjile kaala
et kuri sell aastal manu ei lää.
Tapeti lammas wõi oinas päewä ära
ja siis seiwe kikk sii talu läus rookwast
jäält tule ümmer jedä lika, ja siis minti nakka
juoskma.

46. Uuel aastal wisati õlgi lakke; kui mõni kõrs lakke jäi, siis üteldi: tuleva aasta ää rüä kasuwad, kui es jää, siis alwa.

47. Jüripäiwan es tehä tüod ja es kompsitka mitte, et kui kompsitte, siis tõõwäd piken maja põlema.

48. Kewäde waatetse sitasitsid, et kui neil poja ehn puol om, siis om warem waja räimeranda minna, kui tagapuol, siis on illem ää räimesaak.

49. Kui enne Jüripäewä mõtsan tuld tetäs, siis nägewad suwel paiku musta.

50. Kui wanamies tümäb ja wälkijellab, siis ei laska mitte koeri kambrese, wällän ei lase inimese ka neid ende manu, kui wõlgi ieist oida lubetse.

51. Latse kaewe kirjatlehmaga (lapatrümmaga) naisewõlmist ja mehelleminekut? Ka lapsewe ta sõrme müödä ülesronida ja laulawe siis: „ Näut, näut ! kirjatlehmake

kust puolt mina naise wõta – tidruka? –
mehele saa," ja kus poole kirjatlehmake nüüd lendab, sääl puolt wõtab poiss naise, sinna poole saab tidruk mehele.

52. Kui kana laulma nakkab, sis lähentab kadu.

53. Kui laits, jagest ka wiel juurem inimene, üöse ala kuseb, siis jäätab ta selle ammati mahn, kui leda kohe perän ta ala kuskmisst kumati paa pääl jesetse.

54. Sika eiten või Wasklapäiwan piab ästi linge laskma, siis kasawawe peika lina.

55. Kui edimest kewä tõtäs, siis keedäb perenaine kewäõlegijile sia ändu, siis kasawawe kewääl sihendse pikä päi, nagu sia ännä.

56. Kui kanapoja tarest wällä wiiäs, siis piab neid korwi sisse panema ja püsirohige suidsutama, siis ei pidawad kull neisse putma.

57. Kes tahab, et ta juuwel ära ei päiwätä, sie piab kewäde eddimesse mahlage enne juua mõtkma, kui ta makka juob.
58. Kui jutuhäbe (jutaja) jutluse aal wõi ka iesmäbe wihma tuleb, siis tuleb sie nädal ega päe wihma.
59. Kui kewäde külimise aal taewas kindlane on, siis piab linu tettäma, siis kaswawa kiutse lina.
60. Peräst Maarjapäewä ei wõeta mitte selleperäst ärnäm tuldälese, et siis juure ärjä' kasuwad.

IV. Wana' sõna'.

1. Tõõ tegijal, und magajal. 2. Kun tegijid, sääl nägijid. 3. Kun surm, sääl mald, kunn ela sääl lub. 4. Kun ädä, sääl abi.
5. Ega minugi suu wasika nahast (poleg) ei ole.

6. Ega sinugi soolikist otste ei tetä.
7. Teenib üöd ja teenib päewa, ikki paistab pehmaspeese.
8. Kes mudu wirga willä juob, kui maida maa pääl ei ole.
9. Ei ole, ei ooli, ei salli, ei saa.
10. Wiletsal wisa eng. u. Õnnetu elläb kawa.
12. Kui kawa waese eng wõetse.
13. Mis ajast jääb, jääb arust.
14. Hägu kaugelt kuulas, saab mana-kannatab.
15. Kes kannatab, sie kawa elläb.
16. Mo poig, ära kahetse toise kahju, ega imusta toise ila.
17. Taline kangas talleke, suwine susing.
18. Parem kannata, kui kahetsa.
19. Kir juob pikka peetust, kass kawa oitust.
20. Parem üwa ruoga üle jäätä, kui kõtu > makka laota.
21. Pane makka, naara pääle.
22. Ega ma selleperäst kade ei ole, et mu nimi tuhi on.
23. Oma emä wits on parem, kui wõõra emä wõeliib.
24. Parem sõõnu suust, kui koolu kopsta.

25. Sõber kõõrib naabre pünsi?
26. Arwemalt käud, aussamast peetsse.
27. Jonn om Jamalast kuod.
28. Aru om änäm, kui asi
29. Anna perse toise kätte, situ esi läbi kätte.
30. Waewa om wanas saia, waran om ää[illegible]
31. Abe om meke aru.
32. Sõõgi ajal om käsi pikk.
33. Ülol om ütesse poiga.

V. Mõstatusse.

1. Sire rada ümmer tare = rästa tilguwe.
2. Siga walge watu seken = weske kiwi.
3. Üits kints; Kümme sõart, wüis labajalga = ratas
4. Neli neitsid kusewe üte kangä kondasiesi = lehm
5. Pere siob, laud laulab, = põrsa imewe.
6. Siga engab egast arjasest = sanna karest.
7. Wasikk wanaäjä kaala all = ahi ja kolle.
8. Üits ür, kaits ändä = pastal.

9. Midä änäm wõtad, seda suuremas lääb = aia auk - mulk.
10. Mihandse latse näewe oma emä rissid = oma sae.
11. All ärg, auk külle seken = waat.
12. Sada Jaanust, tuhant Jaanust, üits pikk pois Jaanus = Kangas.
13. Sõda soidab nüinist silda mööda ja lääb rauadise linna = ernid kallatse sõgla sisst patta.
14. Sõda sõidab, pää sinetab = kina äidsse.
15. Üits ütleb: üks pikk, teine ütleb: pää pikk,
» kolmas ütleb: üits mull kikk = sang, tool, põrmast.
16. Üits ütleb: suur pikk, teine ütleb: tal pikk
» kolmas ütleb: üits mull kikk = wanger,
» regi, obene.
17. Kuus kulla lehekest, seitsmes õbe lehes = 7 nädali päewa.
18. Kaits õbe lehekest teine teis-pool mäe külle
pääl = kõrwa.
19. Ümmer ilma ülatab, ümmer pää ei ulata = silmä.
20. Kümme mist kisuwe nuoka üle puuhmäe =
pükse aetse jalga.
21. Kaits kammert rasara täas = tatt ninan.
22. Kirpen lääb, luiken tuleb = kapusta pää.
23. Kus laulab kuo seken, mus seken, kiwet
seu keldren = nitsik laulab.

jaar 920.

24. Litsub werd, kannab werd, sjiendelei obwe
Jadul.
25. Arŭ all, paun pääl, pauna pääb rihi, riisti
pääl nui, nuia pääl mõtsi; mõtsi wäikjed
jigu täus: Wäike kähärä pääge poisike
ajab jia mõtsast wälla = inimene = pääar
26. Puine pisotab, luine jalwab, winder-wäo
wäänäb kokku, lääb alla agana kotbi=
lusikk, amba, kiel, kõtt.
27. Siidi niidi keräke, seidse aukohen = pää
28. Mies raiub üttelugu, aga ei jaa üttel
laastudki = tunnikell.
29. Kurat kolme jalaga raud amba juhan = o
30. Surnu könnib nurme müödä, raud jag
jalan = ader.
31. Mustt puto, punane wier = malgi järk.
32. Pile lääb karwatse sisse = kinnas aetle ka
33. Peo täus palleste, kiünär karwast = wiht.
34. Talleke taga wäräzi. jada pulka peesa = a
35. Neli obest Tallin, wiies kierab ümmer tal
juka warda.

jaar. 921.

36. Ütŭ Jumm, jada akent = puu riet.
37. Mustt kui mütt, all kui rott wiel kallim
kui kuld raha kott = silmä.
38. Kaits kaarnad kaklewe töine töis puol.
mäge = silmä.
39. Kaits kõrentid walgid kanu täus = amba.
40. Pakike pajun, lokike pähän = pütsik
41. Lipp lipi pääl, lapp lapi pääl ilma
nõgla silmä pisimade = kapusta pää.
42. Ani lääwe kiiga, kääga nina tiegiwe
werd = külmenu kannetega pangi.
43. Kure kaal üle mere = paa wang.
44. Neli neitsid joosewe nurme müödä,
üits ei jaa üttegi kätte, töine ei jaa
töisi kätte = ratta.
45. Punane pullike, jõhwine lõake = kuramari.
46. Wanamies nurgan, türä peon = taari törike.
47. Mies lääb mõtsa, naine naba peidi jellän = mehel lõhi jellän.
48. " " " wiskab looga lumme = mast kebi lumme.
49. " " " joolikse kimp jellän = kõus jellän
50. Oku wäike mustake, kõrwa kirki nikikse jaba
Zilli tõllike = kirss.

51. Obu ümmub Tiumaal, jüä kuulbas ääl ärä = määristab.
52. Arak aidan, änd wällän = aida wõtt.
53. Karwane kunigas istub Kiwi aderwarre Alfan = Kan
54. Jelft ora, Kesklelt kera, tagalt tamme laast = Kana.
55. Wäike kastike, wõtt ei wõta, käsi ei kääna, mudu ei jaa, kui lõhu ärä = kana muna.
56. Ütis wanat, katte jagu õlut jehen = Kana muna
57. Tamme laast mere põhjan ei ligune ei mädäne = K
58. Kits-Keldren, Kiel wällän = tule käub abjas august w
59. Must mäes mehe tappja = päss.
60. Pikk förd ab fitda müodä, karwa käuwe kaa piid = einä kuorm.
61. Aram auke maa jehen, kui tähti taewan = willi
62. Liha linan, liem warban = tuli abjun, fuits-korf
63. Tuule tuhinal, mõtsa wuhinal elab kige kindlam kambre jehen = pähkel.
64. Mis ilma jepädäb Kerkub? = willa.
65. Unt nikerb kate mäe wahel = perset laastas.
66. Sun fulle lõhki lõigati, nina fulle wiltu weeti, augu' felgä förgiti, tuulen wingud laste käben = paja-wi pil
67. Raudine obene, linane änd = nõgel, lina kiera porän.
68. Kanda jõnad, kogida ei jõua = jiuusse.
69. Ütike mõtsan, ütis jalake all = sien.
70. Lagi all, lagi päal lae wahel laulelse = sun.
71. Tütre käiwe emäle, emä ei käu tütrele üdigu pangi käiwe kaija.
72. Kula alla kükakille, loeb lähti taewase mere põhjä sõmerida = Kaju kuorb.
73. Wana oorik waatu jehen kudsub kikk kikelkon kokku = weske kiwi.
74. Madalamad mao einä, pikemad mõtsa puud = tie
75. Mõtsa puu pikune, pilli ruo jämane = puu sün.

Kügu laulcid.

jaer. 923.

Paistu kihelkonnast.

Laulnud: Nõuk. Kata Leppick.

Saadud: 15. Juulil 1888.

(1x).

I.

Kügu, kügu kügutsene
Kügu kügu kõrgeesja
Üle õrte, päölta poole
Üle õrte õunapeida
Päölle parte peiklatspeida
Pihlarnul oli pikka oksa
Pikka oksa laia palga
Need olid maani maju täis
Kes jõõl alla nopimai
Noorik alla nopapimai
Noorik nopib jõõlle täis
Kula meel kübara täie
Kalameel karuse täie
Kana noene waka täie.

II

Ole mu kulla kügutaija
Hübedane ällitaija
Mis minu wisaken wikas ka
Õga tõmmaka tõkesta
Sün on auda alla õiku
Sügav auda rauda põhja
Ülen ja jõlole fõjawa

Katesse sulolaa kawala
Juhtub kullus kukatamaa
Kiskikene rihwatamaa
Pardelle maha sadamaa
Ole ei welle kuwene
Emaa laste alla äilen
See ma kullesse kagusi
Kiskikesse maalta wiisi
Kargikesse maasta wõtta
Weli wette upumesse
Ole ei olesse weel
Ole ei laewa loineello
Kalew pani katse källe
Küüne kinni wõtsiti.

W III.

Kuulin rüüan kügitawad
Uibu otsan urgitawad
Tamme latwan laulatawad
Toose aita oma mäelt
Hesel usta kellerisse
Wõlli walla waesa kaane
Kiisi walled kiroku kaane

Ili wastast walgemeela
Wälti kiirustust kiriwesi
Ei selga anime linatse
Peallu pikka peenikesse
Sulgu pani sukka sulelda
Otsa pani kenga käbeda
Ümber pani suure sõsperi
Kui se pooli põdra nahka
Elle laanibsi laisi põlle
Kui se uusi aida wõsi
Nüüd pani suurte wõö
Kui se wihma wiimaaari
Kinda pani suure sõle
Kui se uue taewaema
Koela eiti elme kõrra
Kui kõrda koue muuga
Sõmi liidi sõrmesi
Kui need tähed taewalla
Päike pani sini liiesi
Kui se pime pilwi panna
Lõitsi jüs- nülla nüüdmaie
Ole aia äilemaie
Kus oli teisi ulba nida
Pool oli wõta peesi nesta
Leiwa nullaste kunida
Leiwa karraste kadsada.

Kui se kuni kukuneesa
Wõi se kadsa karganesse
Kuni kuke küga pääle
Koesa karrao laua pääle
Ole nurme põlla pääle
Karnu Kaela rätti pääle
Wõlisa uue kuue pääle
Eli ella wellekene
Jo mull uuldine ruuriraene
Hõbedane lauakene
Ala laän merre mõõkemaie
Ja juuse ukkemaie
Nõõse wüele weele
Nõõse kuuele rohale
Seito mele seebi lage
Jäti küll pätti kalomello
Ei ella wellenen
Jo mull uuldine ruuriraene
Hõbedane õrretene
Koe pani rõõwa kujuma
Koe pani kaun tähenema
Kaela rätti nõrgamaie
Kui ei ole, ei ma naali.
Kui ei saa, ei tonaji.
Ala laän node mõõkemaie
veeta

Sal on kuldsilla Korendi
ö. Hõbedase õõre ääre
Kõe peam rõõva kujuma
Põõl tanu tahenema
Koela roikki kahkumais.

IV

Kuulin külaw kündtawad
Lõõtsi küllaa kükumais
Ülle aia äilumais
Lõõtsi küüw kaotsumais
Kaas see küüw kaõalmeida
Os te kulla künnosseppa
Kaias teie neid küga
Tünud wee weere pääle
Tünud ajoi õtsa pääle
Mõttled upuwad ojasse
Mõttled kalduwad rajusse
Mõttled wälli weerewad
Mina mamm monamitega
Kaju kwojuni kawala
Ei mina wispa wäe wälle
Kahukoinad kuue koja
Sõõrmendaste õnnajõe
Mina ei upuja ojasse
Mina ei kaldugi rajusse
Mina ei weese wette weesse
Ma olen ojale omane
Ma olen wee wellonaene
Ma olen koju kaawandisa
Küla küüw külma küüw
Üle aia alwa küüw
Neil on kodu kolme küüw
Ja küüw, ella küüw
Wälle küüw, willa küüw
Üiti om kulda kõlgusjõe
Tõine majaw maaja pahma
Kolmas usjen nibuenman
Nis om usjen nibuenman
See om jumr julaste küüw
Nis om majaw maaja pahma
See om kaaja laste küüw
Nis om kulda kõlgusjõnna
See om pere naaste, laste küüw

V

Loõme küüw katsumais
Kas se küüw kannab meida
Kannab mu jumr naesse
Küsimeke vahaasse naesse
Kesse wõõni elme täisse
Silmini sini rahaga
Süs ei kanna meid kätte
Kätte kaaraa teraseste
Wüta wihaa tekeneste
Kuute kullerkupeukeste
Seitse ellerhein naeste.

VI.

Kiõsija küüw kiõsija
Nis se küüw kiõsija
Nüd küga paare pagejat
Küga kiõsi kilola-üda
Küga witsa weimõsida
Küga laua laiavätti
Küga pauw puna võõsa
Ottad küüw, nuuna küüw

Tulab juuri, joab jõõsse
Annab Jumal ime õdra
Ei õdra, keera keewa
Warsti wastatse annala
Süs nuu weli wõtab naisse
Tõine weli teise naisse
Kolmas tõob kodu minija
Süs joab küüw kindüüd
Küga witsa weimõsida
Küga laua laia vätti
Küga pauw puna võõsa.
Kuss se küüw wälla todi
Küüw tõrda kirjasmaalta
Küga laua Lõiwmaalta
Kas se küüw palju maasi
Küüw maasi kirja härja
Küga laua laiüüw härja
Küga laua warjawasse
Õõre õige või kohase
Kus se küüw öö magasi
Üiti küüw öö magasi
Kaiti küüw öö magasi

Surjan seja jõõna aega
Harjun ajada ammeti
Wirun wiruti rõõwida.

Wanad jõnad. ja wana usk.

1. Luisr ca jo nüüda, luiste aega ei wüüda!
2. Kui käed jõmmisega, jüs jun jaiaga.
3. Kui newadel haawad kästi urwis, jüs jaab palju raasa
4. Palju Kärbloji juwel täkendawad rikast rahwalõbu
5. Perenest film teb enam, kui kaks julast käed.
6. Põllumees, kes põhku mink, jandiresti selga wiib
7. Kui ruki Külwa mysel palju ämbliku wõrsen maas on, jüs naswab oras käsi.
8. Kui narjane enne Jüripäewa kaldteel, jüs tulwad narja jeresa.
9. Kui Marusse päewal ei külmeta, jüs ei tee Külm linadele nakju.
10. Kes lõõd taga ei aja, seda ajab lõõ taga.
11. Kui newadel räästad kästi puras, jüs kaswad juwel tubli wilja.

Paistuff I Kaarli walloft (2x)
Saatnud noorik Katka Leppik.
Saadud 11. Augustil 1888.

Pie kun minu noorpuhajad
Tõe kun minu keaguhajad
Ilis ei maasa maasta rohtu
Haasta rohtu, punsta lehte
Kewadista ilusa kuina
Sügisista jõõdi keina
Ilu ma oiba teil ei kõnud
Jõuna oiba teil ei kulnud
Teil olet küred ilusasa
Kotid ees teil roomadesa
Kasjet kallis waljastesa
Ma lõpsi wana woorestes
Lõjar oli konne jõõrutanud
Ilma ei tule sinule
Sinule sia minule
Sinu muotole murile
Kõtaskaelale karule
Ja olet wüesta wijane
Kewest kurjus-tõbesse
Ja räästet Wirus-wirkemaja
Harjus abi otsimaie
Narwas naba kõõnamaie
Kõpsus Kõhtu õõrumaie
Ei sind aita Harju arstid
Ei ja tohtred terwes teha
Ja altered ära parandu.

jaq. 929.

Tule ei neenene
Ei mu tule ella welle
Ära ma näi süji päewad
Kui ja sõõdike majasid
Neid jumes jumistanud
Kolbu Kõrwel kakmetanud
Ära ma nägin süji päewad
Kui ja pesside needüsside
Külg alles nükatsille
Aia alla ronakille
Tule mulle neinene
Tule mulle, mul on rõõm
Tule mu Källe oi dijuss
Raha nowbi wandipasse
Tule mu wana wanatajasse
Kiostu murga kinnitajas
Kes ja wana emme waadet
Raka karpi enne naes
Se ja wana nüüdsi waatku
Ära ma nägin süji päewad
Kui ja noorsid neidüsside
Ütleb uuelda ramala
Ütleb panse palgiesta
Ütleb silmista madala
Hobu obi uuelda rumala
Siga silmista madala

II.

Lähme nüüd katsumie
Kas on küüs weel teatud
Tala wõi ifada taotud
Õrr wõi wellede õientud
Oles weli küüs teinud
Ei ole küüts kiffistanud
Ajamt ani jaleni
Kudamt kuue jaleni
Pannud paare paarsi laiste ta
Küga laudas lagle(laia) laiste ta
Seps jo noori teinud küga
Palgaline pannud paare
Ori teinud kaerad köied
Kuerad köied, kaarmid paelad
Kulutanud kulla paeas ta
Öeruk kõbe peidaliste
Wüe oli willi mul paeas ja
Kuus oli mutika peidaliste
Olge terwe küga seppa
Olge terwe jaaja naene
Saaja naene naljaline
Kulus õun neline
Kõllaline ja wäljaline
Kirjaline ja karjaline
Ous taab hobuste õnne
Kohus jes ja karnade õnne
Woes munade õnne
Laata taat ta laabe õnne
Hefet laata kitse õnne
Wahele waasika õnne
Mis mo annan küga seppa
Wõi ei wõida kõõta
Sõda jõõrut jõõru lekne
Wäzi jõõrud wägewa lekne
Rake lapsud rasna lekne
Wõi ei mine tõõta
Kulli jõõd kana munet
Meele wallas walget nee
Walge päew, puna päene
Süsi mustat ilma kalra
Se mo annan küga seppa
See mo annan, se mo tõõtan

III

Oa ja kulla küga seppa
Oa ja kulla jõurnala
Kus ta teinud neim küga
Teinud ojas ots ja pääl
Teinud klaja kalda pääl
Külas jõu jongermaasta
Külas laste laastus maasse
Tõdruku marana maasse
Lapsed infist laastas maada
Külas jäät jongermaada
Tõdrused marana maada
Kuut jee küüa jäa jaanud
Küüa kroodud kirjeste ta
Küga lauda Lainjeste ta
Küga pund Pinatuste ta
Õrje Õ'je wõi jeste ta
Parsi wõi pühi jaa jeste ta
Küüs jee küüa wõ magasi
Linna alla lepi naasse
Salli alla wadrikuusse
Orri alla kuuminaasse
Pääl küüa õõ magasi
Pääle ta jõõnud jõõmaaga
Pääl ta jõõnud jõõmaaga
Jõõma laäs kuhond hobuste
Jõõma läävi jaada nejeesse
Jõõlama läävi wüi jeeha eli
Küüs ja alli. Kuus jee Nõõri
Kuus neetkellist wäsi mitse
Kuue naelast kuuwa jäänud
Kuunud rinda wõi päewas

Warjad kaeja kaebsewad
Härjad jaawi wõi ägawad
Küüa jüri tunaenna.

IV

Kuulin küüsa küga seppa
Tamme õnne õigutawad
Kaeesi aita ehtimaie
Selga panin ammu linnje
Kui jee uelw kommikalli
Wõõle panin wõi panne
Kui jee wiima witarmaai
Otte panin jääle laia
Kui jee uue aida ajje
Päha panin päärje laia
Kui jee päewa päälle ilma
Kolga panin jukad jalisse
Otsa panin kinga kõlada
Läänje jüü küüsa kaljamaie
Kui jee küüsa kaabi meie
Kandi mund jumal aegset
Kaitsalisse ras ked naesse
Pajaste jumalad wiind
Wigandi wi naesse neiud
Kaitsalised ras ked neiud

Kammud meid o maheksi
Neid aga kakke kaera teras
Kis veli meile vasku jesja
Püsn oli alla, pesn oli jesal
Üje vaja neo kellel.

— — — —

V

Nupukaal niiss
nimase kõrval, nuku "laak kätesid"
Kiiresti tekkid nukumis das
Tekkid neidiste käpste
Ja karlaste jõrmelnis tes
Kis je nuku meile otsib
Nuku otsib o das maidas
Nuku kasjab kaera maid
Linnutab ta lin o maidas
Nuku nälla katsutasje
Ülc aia "igutasje

Nukul pole aiga kulla
Nukul kaugas kamerisja
Toimene toa laes
Peenikene peelte pöial
Linane ligi lagedas
Üks nuku iwanene
Ära ju isagi surnud
Ära ju emagi surnud
Ära wõi ju ellawelle
Teitse järgemad jõjarad
Kaera nuku nalakene

Allep ju isa elusja
Allep ju ema elusja
Alles wõi ellawelle
Teitse järgemad jõjarad
Säädsi jäärad walmis ja
Labajalad laskemaie
Sitsis järge metsa poole
Wanis je waaviku päält
Hüppas nuku murga päält
Karga nuku kaoskaasje
Waki jüs je waarikuse
Wis ka linis lepikusje
Karga iji jaaru kusje
Tuli jälle koda nukune
Nukul kangas kamerisja
Peenikene peelte pöial
Linane ligi lagedas
Toimene laa laelta

lõpp

VI

Jaan. 933.

Süa löödi tee tinane
Süa löödi rada rohane
Püw on äues ülle joones
Tänawas ju taani joones
Wärawis ju wiina joones
Süw on tuse tuleriista
Ait ju kuljastu rahwasta
Koda kulleb kopikuesta
Linna jünnib mina minijasje
Linna jünnib wõõnda wõimesje
Linna jünnib kõõnda käbje
Süa on kulda äia tuelist
Süa on kulda äina tualist
Pedajad jedpeis pengid
Kaubajad jed kaasja laewad
Peretanne äias isasje
Peretanne äina emasje
Pere kütid (mees wõi naine tuleb, tüdruk ka wõib) / poeb woenad
Vaod (mees jõjarad) / järgemad jõjarad
tuelma käbje, mis mu käima
Pääsige jüss, mis mu kohtus
Kis on jõe jesi jõeari jäänud
Kuusta kumbe kuulutanud
Sini mantlist mantsjanud

Meil on nikulad käbje antud
Sõrmusjed äras watetud
Kihelkond on ramlanud
Aiage kaari need kabujed
Pangetalinnid kajajas
Seina äärde need jõe kollist
Üje ja tõe äia tooli
Jalad langa laua alla
Süs jõaare käbje, mis ta käsib
Kis on rajasi jõaari jõangud
Kuusta kumbe kuulutanud
Sini mantlist mantsjanud
Nüüd on nikulad käbje antud
Sõrmusjed ja watetud.

— . —

VII

Veli ella wellekene
Nägid neidu kaawawad
Pilw jättis jõaiawad
Võtsid õielda kaba jõida
Võtsid jäada jälgu jõida
Palli jõtsid, palli jõotsid

Talli ratsa talli tasid
Ateimisa andsid naerad
Läbi pilu pihtid heinad
Läbi lae laastid roska
Sei se ratsa täis ja jõuma
Täis ja jõuma, täis ja jõuma
Aline ratsa, kuis mu meeli
Tantsi ratsa, kuis mu tatsa
Aline sumele talale
Ukkelle koonelle
Aline kõrge katusella
Säält tuleb noorus noortesaji
Oma wälja ossimais
Lumi pääalt lumastmais
Kuhi se sülla wõtmud sõtmud
Süa talloi noojuella
Süa summe talluesa

Ukkella koonella
Körgella katusella
Sü'end wõtsin sülmad sumed
Karust karme sudame
Oraw se mull ossatas
Süa talloi noojuenna
Süa summe talluesse
Aläe päält mõisajaste

VIII.

Wanad sõnad.

1. Kell jõuab, sell õigus, see
kel sel rahu.

2. Õnnis, kes ei ule õpetajate
wilets woene, keda witsal
kas-watatse.

3. Kui mõigi jeal müs, ei
kängas-jeal nõrk. talwa
jõo ja roha jõo.

4. Mida enam rooja-kuni
joid, seda rohkem ta naj

5. Hõõi noene maja ees
peakoi noene, põrga tuh

6. Waesa waadatakse mõne
Rättast kunnistatse en

7. Kes oiga wilja ära jõõ
Kui maitse mas peale

olewa.

I. Paistust kaasi waltsi. Saatnud Kathe Leppiek

Saadud 1888 Septembril.

Kus ep pelnud tallet ihata
Kus ep pelnud tallast emale
Kapsarenne kunel welest
Pele jutsmel jõjarel
Ihanind õigas ellikarje
Kena elle tütreesa
Welled kutsid weeringo-
Talu õigas tonaleriosse
Hlumd kutsid nuuma rõhuse
Weerjin kui mõna nuurel
Käsjin kui karja kaeule
Liikene õunapuuse
Liilinne lehmi lüpsmas
Hlouminne karjo jaatmas
Lõinsin leibas ei jõe lõjenud
Võtsin wõidas ei wõhanud
Katsin kaldas ei kahanud
Kaim ma leisele tahtsi
Ke nõse koonella
Ei kuulund oma ni meda
Aline maitse lüpsja lehmad
Aline kaaki jaada karjaas
Takerpuune jooda waarikad
Lõinsin leiba jus se lõpeb

Wõtsin wõidas ja wõhanud
Katsin kaldas, ja nahanud.

— . — . —

II.

Tahtsin minna kalgusella
Tahtsin talgase õlutas
Waatas tali wana naene
Wana naene vallalinn
Vallalinn keele kaeva
Ütel õlle kappas-läinud
Ütel kalja kaugas-jäänud
Ütel võõrast rahvatanud
Hõjend leivad kallitanud
Ütel karbist kopitanud
Ütel õlja (liha) ussitanud
Ots ja wana vallalinn
Vallalinn keele kaevas
Ei olnd õlu kapsas-läinud
Ei olnd kali kaugas-jäänud
Ei olnd võõrast rahvatanud
Ei kapsad leivad kallitanud
Ega karbist kopitanud
Ega õlja ussitanud
Pisemeas perenaene

Verte

Tuk körte sõndimaie
Tule wälja waatamaie
Ahked jull metsa mägawa
Põlsid pöörmawad pöösmaese
Tüdrukud töö tegewad
Naber jai naisel teine teisel
Kohelik jai kunel neiul
Wikk jai wüel laisal raisel
Tegi nobro kui ta noese
Kohelik kui emanda
Alla jaanin aawa wastad
Pöörle panin pärma kaemad
Kesmella keru nulla
Et ei läind alta hallitama
Ega pöörle pöörawotsuna
Kesmelta kopitama.

— . — . —

III

Tük mulle neiusene
Ma panen hõlbu töle
Suis panen sundi peremaie
Aastas aset tegemaie
Päewas pöörda ätsimaie
Ma teen sulle kolmed kingad
Ühed teen liiwsed, teised paksud
Kolmandad kiwised kingad
Liwsed teen ma lusti liikma
Paksed teen ma puisra
Kiwised kiriku käima
Ma wõin sõlliga magada
Kammeliga nammerõsta
Põllid panen päätsiga
Kannel kaasa jalutsiga
Põll oli kalli pikarätte
Kannel kalli kaela rätt
Põll on pere ilusse
Kannel laste rõõmu lusti
Weli ella wellenene
Seawma sulle jaanu wõtta
Sõlla sulle jäänu wõtta
Ei pane hõlbu töle
Ajad mind agu tegema
Saadad saatse raidumaie
Pöned kütsil küsi sõstama
Lubad teha kolmed kingad
Ei jaa pesawi peatelda
Päewi pesin wüsse sõlla
Wiid olid kolmed kingad

(pantud

Kina pääl oli ninji nokkas
Kesmel kinji kõrs nokkas
Wahel ja wasikas nokkas
Ohsa ja orawas nokkas
Lubati ja sõlliga magama
Ja wüel sütsiga magama
Kaigas wüd kammerisse
Põrs oli kalli sikarätti
Kaigas kalli kaela rätti
Pancol sütsi põrtsiga
Kaigas kaasa jalutsiga

— . — . —

IV.

Kurwa laul. minewas ninjas sõjas
kurwatand jai laste rõõmu ärsõlas
ja tuld ei praegune jõlle Hallitama.
Kurt wahel nad hällas ole, aga ei teine
sõsel sõitalaanmaelane, sõs ja õdsa
Seda Teie läbi waatamis jaoks
Ja kus wabandada.
Lõs me nuukse ehtimaie
Haerte laeta walmistamas
Käge kulda kingi tõsma.
Ehi nuukse, walmi nukkes

Ja ehi neile ehtemile.
Pane neile pandemile.
Sõasta neile sõdemile
Kleid joenud ema oli
Wana ema ammu tema
Pane pöörde pardi sulgi
Süda pöörde linnu sulgi
Pese jaa, jes pesnuse
Sulgi pääd jes kõllase
Selga aja ame linene
Pääle pane jes tuba pesnikese
Selga pane jusead juliset
Ohsa pane kingad pääbaraed
Ümber pane juure jõun
Ehi jes poli pöörde nakkas
Wõõle pane juure wõõ
Ehi jes juuri aami wõõ
Ette jõi laia põlle
Ehi jes isa aida ussi
Kinda pane läkewas sõlg
Ehi jes kun taewase
Kaela heida helme kõrra
Ehi jes korra ka ammuse
Päha pani laia pärja

(vers

Kui ju wihma wärkaari
Sõrmed pomo sõrmuile
Sõrme rõnid kuljuile
Sõrme wanet wallukile
Kui neid täkti taewasse
Sääjä jäärel jooksemaie
Loban jalad laaskemaie
Kõdarad wõrisemaie
Wõrna linis leppa pääle
Koelas rättin kodaja pääle
Pää rättin peolaja pääle
Toorge nukku jõua nukku
Toorge poolut Pohlamaada
Weidikene Wenemaada
Natukene Narwamaada
Enne otsa Eesti maada
Toorge nukku, jõua nukku
Aro nukku mõtse poolse
Mõtsa mõnda murdejata
Kiwi all on kiskujata
Pule koju nukkukene
Kodus on ju palju tööda
Palju tööda suuri toimendada

V

Emakene, emakene
Kas sa said sina minusta
Ütle said sa imelamast
Silmas mõrgu mäkkimasta
Käe külmad randimasta
Alas oli kuri iskemaie
Pikelts ma wihastamaie
Kaeks ma sündsat kandemaie
Lõpes tuli tuasta
Säde es jõnga sammelasta
Lõpes kohe ahjo taga
Naene noore rüdeesta
Oid mul kohmi äiti keelta
Üks nurme nurga pääle
Teise nõlwa weere pääle
Kolmanda roa lähele
Mis oli nurme nurga pääle
See oli naera lõpemesta
Mis oli nõlwa weere pääle
See oli nõlitsa keinumisia
Mis nõlwa roa lähele
See oli oa äärsemasta
Emakene emakene
Mis said sina minusta
Tegi sa neile, kes es tunne
Mis neile, kes es es ta
Emakene, emakene
Mis said sina minusta

V laulu lõpp.

Enne wõtsin ma weerd
Sano sü külas kaeale
Enne reigutan ma wõeja
Kui ja tanu kalwendada
Märja tanu ma tawida.

VI

Kui nüüd näiwa meie welle
Sulge näiwa, kui nü oja
Palgu nõiwa nui nü sarja
Sulge ostawe õlula
Warge mees sawa rahada 5)
Ei pea tingle tibu pääle
Kaarne ei õlle raamu pääle
Wõtke ei wõna tuubi pääle
Kui nüüd näiwa teie welle
Sulge näiwa nui need tulwi 14)
Palgu näiwa nui need sandi
Sulge ei oolse õlula
Warge ei mees sa rahada
Nui tingle tibu pääle
Kaarsel õlle raamu pääle 15)
Wõtkes wõna tuubi pääle
Kui nüüd näiwa meie welle
Igal meil isi kohune
Igal meil isi sadula

20 Kui nüüd näiwa meie welle
Pääl on jaahaste sobina
Pääl on ringade rebina
Saabas- mees saola kaluda
Kübar- mees merejä kiime nõuda
25. Kui nüüd näiwa teie welle
Pääl on wõnte wingumine
Paju noorte paukumine
Tat neil joodi taari raamu
Ila joosi erne linda
30. Tat jai taperde terida
Ila jai nimmete ehuda
Üks ütsne teil üks kohune
Ükk kiimne üks nõbaru
Ükk jaa üks sadula
35 Kui nüüd näiwa meie welle
Igalmeil isi kohune
Igal meil isi sadula
Läänemaie Soome saitemaie
Ahwenalda aelemaie
40 Saarlaani Soome silda mõõda
Ilwonnaa nõgeride nõõda
Hobu alla kiimatello weeti

Saome silsta nõi jatelle
Kura mõe nii nunnasi
Olaben alla nei se aija
Meer se pääl nei se päewa
Pänaw kallatas Rübara
Iker sill näewa, se sün näida
Iker sün nunk, se könele
Wal kui föidab nowi meer
Kelle neidsse näewa
Kelle mõtse mõteliwa
Könge neidsse näewa
Könge mõtse mõteliwa
Iker se mõnw olewa
Ma peas seiles lõlule
Kõtsa Kali nannaelle
Nei minut käiwa teie welle
Mi na eila teele käuri
Oli teole koonelle
Nagasi teole mojale
Herra undi teil towena
Lõtsi pöanew pörandulle
Palkherellal paadi muna
Tonterellal tuli punatse
Könni käätse öörjalle

Veel te waesed palgatsi ann
Palgatsi walew wõtsen di sel

— — — — —

Iker poolne laul on üks
õitse laul. Ka sai laulud
mana ei õitse algu was tar
teine se teis. sõitsiste/pi
mõtsen, nenda nei sõi
seoles tähendawad.

Leppin

VII

Lätsin ema kaua pääle
Olin ma ilu jaolada
Kulola nõtsew mull katena
Südi mõti silma nasse
Ümaneme ennenew
Könse ülse õppemais
Tütarlaits teil linnunew
Di wõi tõusta ei tähenda
Mana wüe sõrme pääle
Kana nattul näel
Könse ino ennene
Könse ülse willumais
Di wõi tõusta ei tähenda
Kattin Kännew Külg kuuda

Wõtlin Lätsin seitse seelda laula
seda ei ole ennem ei kuulnud

Ei mu ennuste eluda
Kolliste kasu pälwenetsi
Kui kawwe jõe radana
Ino wellede füünne
Könsi nei nendse nenana
Keeri nei nunna nunula
Jõe es läu tõnda lõnna
Ma ei täu tõnda lõnewa
Täu es tõnnerte lõrelela
Jõa äijas ellas tordi
Ema äijas ellas tordi
Külas kutsi nullusasi
Es ole kaalta kommunele
Ei ole waewa waljelle
~~Kuud ei ole waewa waljelle~~
Kuud ei ole kaalta kommu nalla
Äja waewa waljella
Kun nõnne pääsi jõudo
Laila Kinni nenjinine
Ee oli kaales kommi nulla
Se oli waewas waljella
Lõtsin aitsi ma mäele
Keset wotsa Relebiise

Sulase pe erra Jugemi
Lõtse perrot lootsemaele
Lõnsi laaleiba laste laadi
Könsi Kalet klanjaotele
Lõnsi leiba es tee lõpe
Klanse Kala es Kakane
Wõtti wõita es wõnana
Jõa ätel hüre pääle
Ema waewas Kaasi pääle
Oli oli kilpi hüresene
Klatte jalgne waasteene
Länsin Könjo saatemais
Wäristwõljo laatemais
Lensi tantse tänawas Kaa
Lesi mänge mäe pääle
Lesi leeri lepi nurse
Lõtsi tantse tänawase
Lõtsi mänge mäe pääle
Lõtsi leeri lepi nurse
Tänawan oli naeste tantse
Lepat nun oli meeste leeri
Klõe pääl oli poiste mänge
Lõtsi tantsima tänawase

Lätsi mängma mäe pääle
Lõtsi leeri lepi reesta
Ikk see warjusti waati
Ilma warjusti waati
Orma warjusti waati
Weli reisult reisi pääle
Wat reie abiw ussi pääle
Sammo tõtw tare lõiwena
Kui soi teisel talale
Kui soi ue ussi pääle
Tubo oli koolta kommikula
Tubo oli woewa walgella
Lõtsi aita ma mäele
Kesel usta kellerisse
Sulause perra sugeni
Lõtse perra laorenida
Lõinsi leiba lastelaagi
Kansi reala Karjatele
Lõinsi leiba jata lõpi
Kansi reala ja rahanait
Wõti wõida ja wähani
Kõiw oli rooga raamatumma
Kõim oli pala paberima
Kõim oli nimu nirja panku
Lätsi karjas jaatemaie
Wäriet wälja koorremaie
Leifi tantsu tänaowastas

Leifi mänga mäe jäätta
Leifi leeri lepi reesta
Lõtsi tantsu tänaowasse
Lõtsi mängu mäe pääle
Lõtsi leeri lepi reesse
Ikk see warjusti waati
Ilia warjusti waati
Orma warjusti waati
Võ reisult reisi pääle
Wat reie abiw ussi pääl
Tamme pass tare lõiwela
Kinde ei oma nimeda
Ema armast Aunekesta
Oma Kallist Kadri neesta
Oma emast Setsreesta
Kes mine nagu lugo leema
Kline raani jaala karja
Pord pane pada tulele
Kui neid õtta magama
Pani kook õrre pääle
Mure muusta paare pääle
Klätt mure miele lännu
Pöi kook miele ojuma
Tõusi üles kommikulle
Waati mina, waati

vert.

Kõos om mure miele lännu
Pöi kook miele oju ma
Loi ol mure miele lännu
Pi kook miele ojuma
Pätti kook õrre pääalta
Mure muusta paare pääalta
Pani ma pada tulele
Klanni wetta Kaiko lisse
Seni las lugi nüda
Seni arwa ammuida
Seni kui wesi keesema
Lätsin äia pöetsisse
Lõtsin ämma pöetsisse
Ei mu häädä äiaeesta
Tiosta Kullo äiamaesta
Tuna patta pantawata
Tõ jäwe kinni tugema
Ei mu meeli minija
Päju noore noiga lie
Se pare sina pöetsisse
Kus töid ija Kõdusta
Ei mu häädä äiaeesta
Kus töin ija Kõdusta
La jain raaga woraasta
Pastlas töin ija Kõdusta
Kenga welle nõostu alla
Kus panen pastlast padaja

Klanna-Kongata Kõetelasse.

— · — · —

II

Lätsin ija kaua pääle
Lätsin enna kaua pääle
Lasin ninnu nõsti pääle
Kõue nõsti katusida
5. Kõos om nõsti roostetanu
Nõsti Jarwe sammaltanu
Nõsti katusi kasu nu
Es ole nõsti roostetanu
Nõsti Jarwe sammaltanu
10. Nõsti roatuse ei kasunu
Kõõ nõrt oli käü pääle
Allas heinu oli kaua pääle
Klõla karjatse kanetse
Karge jüsi karjanene
15. Lõuka nuru muoti nulle
Allas heina altorille
Kõõ nõrti kärbe laagi
Waati ninu waati
Klisi ja ija jääle teie
20. Ija lugeo rahada
Waat tei wana kaaderida
Klanene kaadinene
Klellel leeb ja rahada

vert.

jaar 944.

Mul peoad ilmaw elawad
Päike ilma pääle paiawad
Peike laewa maale saadab
Waadaw wana laanderida
Lõtsin ema haua pääle
Waasti minw worasti
Blis se ema sõõle teie (tez)
Ema lillide linu nod
Ema kõllidi Kõrw nod
Ema peoga pealle poolte
Emanene emanene
Kellel lillitad linu nad
Kellel kõllitad Kõrw nad
Kellel paagid palle poolte
Tõ tõotaitse Kui linnunene
Läiwad mulle pääle maada
Pääle maada ülew ilma
Neil lillitaw linu nad
Neil kõllitaw kõrw nad
Neil paagin palle poolte
Ütsteisene kullerwaapew
Kellel muil, nui Sinul.

III

Laulane Kõla Rahale
Kõla kue-Kattarelle

Walla wiie wainuelle
Kes tuli wälja kuulamaie
Kõla tuli wälja kuulamaie
Mütlid olla Luige häälq
Luige häale, lagle Keele
Pein kuuli, Kastiella
Biise ob Luige häali
Luige hääli, lagle reeli
See on nein laulu hääli
Sõjarte sõnade hääli
Ema loote laulu hääli.

IV

Kuida ma laulan mitte laulu
Weeretan ma mitte wiita
Kõõritan ma mitte nõrda
Pelga nõdw seuulewatta
Pare Ah elg watta
Eitab mu ise tareesse
Tuhk mu ema tareesse
Welle wüna kelleriste
Sõtsi püina kammeriste

Kõtleb sõa sõitemaie
Roosi noova raitemaie
Pere kui kiitemaie
Ei se sõda süa ei sõida
Roosi noora süa ei sõida
Wine kui süa ei lüja
Sõda sõidab Rüa alla
Roosi noora ranna alla
Tapelus Tallinna alla
Kiwitelus kiriwee alla
Wäitelus se Wõnu alla.

V

Neiuse noorukese
Kas ne Lõõne waatab õõda
Ei Gunne waatu peiuedad
Ao Tunne waatu agudes
Talgune waatu sadada
Kis meil waatu wõi tulesse
Tulli sua Sulewi poega
Sulewi wõi Aleksi poega

Kuldine kuuinga poega
Hõbe ilma päewa poega
Neiuse noorukese
Kaes Lõõne waatu õõda
Ei Gunne waatu peiuedad
Ao Tunne waatu agudes
Talgune waatu sadada
Ei se sõda süa ei sõida
Roosi noora süa ei sõida
Wine kui süa ei lüja
Sõda sõidab Rüa alla
Roosi noora ranna alla
Tapelus Tallinna alla
Kiwitelus kiriwee alla
Wäitelus se Wõnu alla.
Kuldine kuuinga poega
Hõbe ilma päewa poega
Ale Lõõne Rüga ritsumaie
Tallinnad taandemaie
Põltsamad põõlemaie
Wõnnu linna wõttemaie
Neiuse noorukese
Mine te riuud Rüa linna
Taadde Tallina linna
Aleksa Põltsama põõlata
Sõi wiisaw, jalu tapsam
Talu tapsam Tallina linna

Pölvi Põltsama pöölam.

VI

Kumas saa mina kadaja
Kumas saan kõdu kohale
Kuuen om minu kadaja
Kuuen om kaugel näusse
Kaugel puuri paistemaie
Pare harja kaugindawa
Eben pikka pirra mötse
Läga laia launa mötse
Kesnel teeru looga mötse
Meil om nõdas kullaseppa
Pareu taaderte tegijä
Sannan sanga seigutajä
Kudust täuse kulla suitse
Pare harjast taaolne suitse
Sannast sanga seija suitse
Minga nõu mõdo kadana
Mis elu ise tarena
Põrin wellä pörande
Kolin seista saane pääle
Walin wanea kasun pääle
Kudun muiana laitaride
Andan alwale rahale
Sinadsele taadeille
Kullatsille kopitaelle
Emanen ennekene
Kaubelun kolewi paaga
Enne sui müisid laitsi ole
Emanne ennekene
Senid ise sia sõbrale
Senid se lamba laheda
Seni sui laitsi nõdane
Ei ja too tobid mellerida
Klamma ei waatse nanna
Aga siit tood wette laaben
Kanad wanste kannisi
Läid se wette ahsimaie
Tolud maha, ikka kõrra
Tõuse üles lõise kõrra.

VII

Läme üitse ahsimaie
Üitse leeri leiamaie
Kues leie üitse leeri
Kues panid üitse paiga
Es ta kulla üitselise
Kues leide üitse leeri
Kulamaste kümnemaile
Kulamaiste naeriö maile
Peidiste marana maile
Kula laste loowitus maile
Kula iseb kümne maado
Kulamaise naeriö maado
Peidise marana maado
Löönu leeri lepet nuse
Koigu kula kuuse kuse
Kaina kula waari nuse
Läel om lepin leeri leie
Kaein waljeste wijato
Kuusin kullaste kasen tade
Päänad pane päitsele
Kes se üitse nuu öleti
Ha üitse nuu öleti
Enne näen node magada,

Maga nõdan maasse paja
Seistan seda enamba
Aga üitse nuu öleti
Üitsi, üitsi kuhar noori
Üitsel sängu, üitsel mängu
Üitsel nii öb ilusa
Üitsel nii paja parema
Paju oneo oli üitse paju
Suli üitsi tuuse
Lennas üitsi linnuse
Sulid meele kuhe pääle
Lennas meele kuri pääle
Sa tuurlaste nen linnuse
Sal om nõdan nee noore
Nee noore wiie wiine
Weli ello nellenen
Viitse alla kallimene
Käe nõrwa kõrwalmene
Sõle ehi hüwa selga
Pare sadul paadi selga
Laike linnu wiisenene

Ilarjust aaeod ukjareene
Pesa nii roju rodas tee
Pesja rodust nue rotja
Nue rooja wiis wiinet
Laone ello rojeneme
Laone raawa roamine
Seni nui joeab joani tõuet
Kojab kirja rotja tõuet
Seni nui joeab joebela tõuet
Kojab kirja seni tõuet
Küllab jüs rojal ei taüsta
Jam me tähwad tahtaüda
Ubinal ei taüda. —

II

#794

Dr. J. Kurtile. Peterburis.
J. Leppik

(IX).

Paistu kihelkonnast Holstre wallast

Saatnud: J. Leppik

Saadud: 16. Juulil 1888.

A. Woonad sõnad.

Ülles kirjutanud Wiljandi Kreis., Paistu Kihelk. Holstre
wallast J. Leppik.

1. Kant unedab, koer mäletab. — 2. Kergem leiff laita, kui ise
paremine leha. — 3. Wiha wõtab wilja masst, kadedus tala
meesta. — 4. Koer ajab karwa, aga ei kaota kammast. —
5. Kes kahju kardab, see ämme ei lia. — 6. Kes laps tunda hällis,
Kaunis karjas. — 7. Kes kapikat ei korja, see rublat ei saa. —
8. Kes wana ei paranda, sellel wastast ei ole. — 9. Narri mustt,
aga ära mõhe kibast narri. — 10. Parem oma ema mustt pada,
kui wõera wõilik. — 11. Ämma koerale kirmew, kui karwis,
aga ära leda ära tapa. — 12. Weras jatab wagja jutu, kui
ei jäta jõdagi jänele. — 13. Kalamees teadab kasi, püsimees
ei hüätki. — 14. Kina õtsa ja nõid, aga elu ots on nägemata. — 15. Ostjal lahet aeg igawaks, aga kaupmaja ots
on hea. — 16. Tehtud leib jüias, kasulaps leidakse. — 17. Ma-
gaja jagu ~~jüriakse~~ koiatakse paigal, wihatoja jagu juiakse
ära. — 18. Mida kõrgemal ja jõsad, seda juurem hoap
kukkudes. 19. Kuda ja mõtsa hõikad, nenda kõlab ta
sulle waibu. — 20. Wõtta aega ust, ära itagant wõta. —
21. Mine kuradiga kokkusse, siis wõita kolme kuu leiwa-
kott kaasa, ehk: mine kuradiga ~~olat~~ tagasi, — kenna
jõõb rabe käest ära. — 22. Parem üks warblane
peitkui, kui ühekõja katuksel. — 23. Kes head ei mõista,
see piab kurja kuulma. — 24. Kus kaks mustt konelewad,
seal pidagu kolmas oma suu. — 25. Kus hunti kõnelakse,
se, seal hunt on. — 26. Enam üks mõte karkus, kui ühekõja

muhe jäänd. — 27. Ära enne palgi nopi, kui linda näes pale! — 28. Waga wesi ei wäärise. — 29. Tegijäl täädi, magajal kuend. — 30. Uhtsa ameti, kümnes näly. — 31. Sõna Koida, sõna peab. — 32. Kia tark, hauga jätab. — 33. Käsi puutas, käi puutas. — 34. Ära sõna jääb wäera wiha. — 35. Magajal kaesil ei jo[o]ksa küsi juhu. — 36. Pime kana ei leia ikka tera. — 37. Kingitud hobuse suhu ei waadata. — 38. Kaua kaesil wõrk kaotas seisab. — 39. Ära usu ilusa, ilus ahv puu otsas. — 40. Lauma käsib wähja käest willu. — 41. Wäly wõeramehe ema. — 42. Tühi kõrk ei seisa pütis. — 43. Oma tunitud liib on magus süia. — 44. Enne aegne wasik jääb haigeks. — 45. Ära jo[o]ksa anda, kui wõlla. — 46. Nõpud jäawad jagajale. — 47. Andja käsi ei alana. — 48. Wask on wõeras mehe kuld. — 49. Puu ei langi ühe laastuga. — 50. Õil on ühetsa puu. — 51. Hahe on mehe auu. — 52. Teraw kirves liiab kiwi. — 53. Kui kaua ja teise adraga künnad. — 54. Wõera warsa all waene olek. — 55. Ega kunidist karjakoera ei jää. — 56. Waga sõga tõhub kõte. — 57. Põld ei lase ennast petta. — 58. Loigatud kanikas ei sünni enam hästi käsi peale. — 59. Orras ei ole weel salwes. — 60. Ega ame[t] süia ei käsi. — 61. Mees on ja muld ei ole. — 62. Suur tükk ajal jaub ki. — 63. Mis ja kuult rusikaga kago ajad. — 64. Ära ole tuule tallaja. — 65. Ära warja esi jaokse. — 66. Ega lõ pesai lendama ei õpi. — 67. Kuiwal maal ei wõi ujuda. — 68. Inimene õpi jeni kui ta elab. — 69. Noorel koeral on teraw hammas. — 70. Ega kits kärnalikt ei kõlba. — 71. Uus lund jühib põranda kaski puhtaks. — 72. Kes ilma

jund jõuab palgu. — 73. Ära jalksi taewa taha mimast. — 74. Sõber parem kui sõsar. — 75. Aeg annab arutaja. — 76. Aega rüe mujt ei nõua. — 77. Kus wett enne, jõua jaokse weel juure. — 78. Aega möödas käiwad asjad, nipsas rapsa lähwad naisku. — 79. Enne aega ära sõnada. — 80. Lõpp enne, ilm kawal. — 81. Mine pätsi õlgima, kautad kanikaga ära. — 82. Ke noorel iial nõbe, wanas ias jad tagasi waadata. — 83. Ära härg sõima, wersaw wedama. — 84. Warnjane waatab juba tagasi, kui hiline allis haigetab. — 85. Wõta wana inimese õppust, ära jõu wana sõdant. — 86. Kalli pead annusta, kulu pead kunnada. — 87. Kes tulega mängi, se põletab näpu ära. — 88. Kell wägi, sell wõimus; kell'kott, sell kohus. — 89. Kes teisel kaukus kaiwab, se langeb ise sisse. — 90. Kus waeb õigus, wõi kehwal kohus. — 91. Ema pistab lapsel sinna suhu, aga ei mult pähä. — 92. Waana wõtja, kui wits wõõdub. — 93. Kõda ajal härja kaotas. — 94. Kuudi ust põgenes, leiab kaks kahe pojaga ust. — 95. Wicke kiwi wis kab alati ennem koorma ümber, kui suur kiwi. — 96. Seni koer haugab, kui kübalini tuleb. — 97. Parem põrs kohus kui peras. — 98. Mees mehe wastu, kaks mujt kupadi wastu. — 99. Mis warsas õpid sada wanas pead. — 100. Laps kitse kirikus, tema lähäb kaitsetse ka. — 101. Kattsa koera karwast, ära kaubast kae. — 102. Kes loobi kattsa koera karwast, se teise peale paneb, selle laotus lähäb lahta. — 103. Parem paal mues, kui tühi koos. — 104. Kes head ütsi, see paremat leiab. — 105. Mis Matsi tuleb, seda Matsi jõuk. — 106. Koer, Kes Rotti tab, annes mees annab ära.

107. Kus tuld ei ole, seal suitsu ei tõuse. — 108. Kikas olale
nuda, kuda tahab, waene nuda kuda saab. — 109. Hobuse
peitahse ohjesi, mees sõnasi. — 110. Õnnetus ei käi kiiva
ega käända mööda, waid ka inimesi mööda. — 111. Kellel
jänu, sellel jalad. — 112. Kelle jalg aitab, selle juu maits
113. Oja tühja asjale, ise karga kannale. — 114. Kes jantsi
janti saaja kutsub, wõi waesi waderiks mõtleb. 115. Pada
sõimab katalt, ühed mustad mõlemad. — 116. Koer, kedo
kutsutakse, annus mees aitab ise. — 117. Jagu jaetud, — pidu
peetud. — 118. Mis saajoss saadud, se pulmas peetud. — 119.
Ega werewal kiwil sammalt ei kaswa. — 120. Koia emand
ise, süs koiab samal ka. — 121. Kes kasvil kala annab,
wõi waesel kapsel wõidleiba. — 122. Oled üle kõrra as
tunud, süs astu üle saba ka. — 123. Kes korras ümber
kare käib, on targem, kui se, kes taras istub. — 124.
Sea õhtust õma, ega hilest nosikat otsa. — 125 Kohtu
wärawa juur sisse minna, aga weikse wõlga talla. — 126.
Kus sõõb pikalt peetud, kõo kaua koitud. 127. Kes
kõrra saba kergitab, kui ta ise ei kingita. — 128. Kreci
oma kinbad sõowad, süs oma kaub. — 129. Ära hakka
sillatud kapsaid sõõma. — 130. Naise waras ja surnu
pära ei kesta kaua. 130a. Saha siga, palju wiga. — 131. Kes
palju kõnelab, se palju waletab. — 132. Kulla õkspees o
külm. — 133. Sau tuli juure linna, käed ei se kaua pesa
134. Kes kannab, se kaua elab. — 135. Anna pukis
leise jalga, ise karga kaltsuta. — 136. Kuri naine kuuks
ajaks, hea naine alaks ajaks. — 137. Sõna lähab mehe
~~suust~~ lähab pihta. — 138. Kanadega lähab magama, sigadega
ülesse üles. — 139. Kuda sina minad, nenda mina sinad. — 140.
Wega wõib jaanu kus tallada, aga kiiga ei wõi ise ajada. —

B. Kaswa laulud.

W
V 1. Maarja sell jaw jaganud.

Üks oo oli tütar ijale,
Üks oo oli sõtar imale;
Suli tall wana korjale,
Wana halle kaugullama;
Suli ta tõkita tubaje,
Kargas kargul kamberisse,
Astus ahja paistele.
„Oh jumal, jumalukene,
Kudas läen mina wanale!
Oh minu linad õusad,
Sadjapõõrid punikesed,
Kudas teid panen kõlle alla,
Wana halli seljaalla!
Enne nad mättal mädanegu,
Enne kui kuluwad kõlle alla,
Wana halli selja alla!“
Läks ta tuda taewasse
Jumalale karbanaie:
„Oh hoia, minu isaje,
Oh Maarja minu emaje,
Kudas läen mina wanale,
Enne-aegu hallilegi!“
Maarja kuulis kõsti ülis:
Tütarlaps, ja linnukene,

Ükka piad ara minema!
Maarja jutt jau jaganud:
Wana ära furnessa —
Wana wara jälb sinule,
Wana raha kapi se kaela.

2. Loikaja laul.

Ori, ja halla poisikene,
Wõta hoowist se hobune,
Wõta tallist se tõjane,
Kinasame seisamalta,
Mine siis Wirru wirgla perra,
Mine Harju hargi perra!
Soo Wirust kulda wikla,
Harjust tõo harki hõbene
Kõhelikkude kohenda,
Napsel päida peale panna!
Seemu nabrad kui neid naised,
Alled kui Harja neitsikesed!
Mis wellel jutud wäljad;
Tall on Kiiani mägise,
Wiljandimi kõu uulga,
Terta maani kaleida.
Näitlesed, noorekesed,
Kaike käed kaiti käia,
Laske sõrmed kaski sõuda!
Läpe, läpe, wiljakene,

Läpe, läpe liigatesse,
Käi kokku korjatesse!

3. Kuima enne K.

Kui ma enne noori olin,
Noori olin, saari silsin, —
Mull es puudu puhas ame,
Oga es läpe lõwendine,
Kaw es kaldsad linased,
Wolge rätt ei wagga pealta,
Sidi rätt ei sina pealta,
Kaela rätt ei kapi pealta,
Kui sain noore naise polwi,
Juba siis läppew Lõwendise,
Juba puudus puhas ame,
Kadew kaldsad linased,
Sidi rätid sina pealta

Walgedraſtid wagſe pealta,
Kaela rätid kapi pealta,
Jüs ma kohtſa kohtſin
Heine warſtſa wahtſin.

4. Ömnetu noorik.

Kui kasnin iſa koduſſa,
Wanſin wellede jeresſa, —
Ja es tõi täide lühä,
Oma es tõi täide lühä,
Iſa hõikas: Kelling tullar,
Oma hõikas: Kelling tõttar,
Wili hõikas: Wanting ſõſar,
Mamſen: Muna ſora;
Nüüd jaĩ teiſele kalulc,
Nüüd jõi nuu uſe pääle —
Ei kuule oma nimeda.
Ai mind hõikal kennikulla:
Tõuſ lõtſi, lüpſa lehmad!
Tõuſe kaaki, ſaada karja!
Panti mind heina niitamaie,
Ha tõsta rüſſin kaina;
Panti kaari ajamaie,
Kauniste ma daſſin kaari;
Panti pikki puida raima,
Puna tõita raiſin puida;
Panti aitſa wäänamaie,
Wõi tõsi wäänſin witſad.

5. Poiſſi.

Wili hella wellekene,
Ora nana neidukida,
Tuuka ja tüdrukida,
Alles full naine wõtamata,
Paaden rinda ringimata,
Silk pea ſilitamata
Kahru pea full katſumata.
Kätte jaad ja käſitu naiſe,
Pihku puhtalt puuſatuma.
Wüd jüs Wanru wihtlemaie,
Harja abi ahſimaie.
Wanru wüd ja ora waka,
Harju kaunad kaina waka,
Ainad orstil abi uſta,
Targal kaſumiſe hinnaka.

W

6.

Kui ſe neida ara juri,
Kui ſe näiu maebie,
Kudas ta kalmul kannelis?
Kõik olid jakſad ſantimaſ,
Preilid riſti kandemaſ,
Prouad pärgu panemaſ.
Teda mutſid ſuured jakſad,
Suured jakſad, linna herrad,
Peu moored poiſſikeſed.

Kui se poisi ära suri,
Kui se poisi matteti,
Kudas Kalmu Kannneli?
Matti saede sammalttese
Mäe peale mätta alla,
Sandid olid teda saatmas,
Karud nisti kandemas,
Kalmul Kaebas wana poisi,
Wana poisi, walju poisi,
Kulu tutt surgu alla,
Löige heina löua alla,
Kaste heina kaela alla.

I.

Waatsin, mina waatsin:
Kust se kuu tõusnessa,
Wõi se päike paistanessa,
Wõi se agu algamessa.
Kuu tõusis Kuura jäelta,
Päewa Pärnu läte elta,
Agu Narwa hallikalta.
Seal ep tõusid meie wennad;
Wiru püga üle piusa
Harju Anne teise kaenlas,
Rongu Reeta kolmanda ruppesa,
Pu tõis neil pilli puida,
Kand tõis neil käsilida
Sõrmed tõis neil sõrmukside.

8.

Tuli ma tõidan teie hoole,
Orja hoole, waese waewa.
Kudas orjana olemesa,
Waesena waewa kuntamesa,
Teu päiwi tehtamesa?
Üks piab usin olema,
Teise piab tuppa tulema,
Wara piab tõuma waene lapsi,
Wara piab tõusma, waid olema,
Teise piab linki lüüatama,
Teise rampi rapsutama,
Et ei tüütse suuri uksi
Ega rakse rauda rampi,
Tüütse ei kinni panema
Rakse ei ta walla wõtma.

II.

Kullakene, Kalewikene,
Las ma Kaeban wallatu!
Kus on õues uibu aeda
Ja on majas marjapuida,
Liigi tõre liegi aeda,
Eestlase tapu aeda,
Wilja ümber wirnapuida,
Kõige ümber kiwi aeda.
Sinna ma läbän minisse
Pöiran seese talule.

Kui ei õues õuna aeda,
Ega majas marja aeda,
Tua ligi leegi aeda,
Ees tua tapu aeda,
Wilja ämber ärsnapuida,
Kõige ümber kiwi aeda:
Sinna sise ma ei põõa,
Laha ei mina minnesse.

10. ——

Peremees, peremehele,
Perenaine naisukene,
Maksa ära orja hoole,
Orja hoole, waese waewa!
Kui sa ei maksa orja hoole
Ega taga waese waewa:
Küll sa tagud teewassa,
Maksad Maarja läwela,
Kiiunarpaw pikka piusse,
Kanga rulli kaendlasse:
„Tule ori, wõta oma,
Tule waene, wõta waewa!“
Kui ei ole maksnud maa peal
Ega ei tasund ella taewa, —
Ei ma taha taewaski,
Maksu ei Maarja läwele.
Pere meie jäeb nutamaie,
Perenaine ohkamaie,
Põega tulda maitsemaie.
(Järg tulel pia.)

Wõtsjr J. Lopin. Tõstvere.

Paistu kirikelkonnaft. (Holstfeldt).

Saadud Oktobri 1888. (2x).

jaq. 964.

Dr. Hurtale S. Peterburgis.

jaq. 965.

1.

Kui ma ürga ütlema,
Kui ma mõju mõtlema,
Sis saab ääsk ütteldagi,
Sis saab kukkeni kudada,
Sis saab lõhku lõuneni.
Kui mu suusta lõpeneksa,
Alla ammaste alanek,
Kuke peralla kistuneksa:
Sis wõta riista rinnatagi,
Heida Kelmede pasta.
Enne puudub meeri wetta,
Meres wetta, järwes jääda,
Enne kui minul sõnuja.

2.

Oh noorik mede põsara,
Mede Kella welle naine,
Kui ka saad Kõisõkalule,
Kui saad nue use pääle:
Ole sis Koolik Kommikulla,
Warajane walgeella;
Ära sina kulle Kuke laulu!
Waest me kuke wara laulad',
Ilma jahutud laulud on Kõik Kalatelaste juurest ülesse Kirjutatud. Kuigi nad enam Sellima Kule mureder on, kui Hallas Rul Kannab.

Wõtt naa laulaw' walgesta,
Wõtt laulaw' enne walgesta.
Ma sota äijä ärkawada,
Õgja ämmä käuskewada!
Mia wana ei ärärna,
Ämmä wana ei ärärna.
Mia õi kab paigesida,
Ämmä õikab käskerida.

Oh noorik mide jõjara,
Mede killa welle naine,
Kui kuidas õhtu wadisse,
Sis pane kooli õrre päale,
Muru muista parre päale;
Kui kõuse ülesi wõdista,
Wõta sis kooli õrre päälta
Muru muista parre päälta,
Pane sis pada tulele,
Kanna wesi katalisse,
Ise riista lusikida
Awa ülesi anumida,
Sis mine äiä päitsesse,
Mine ämmä päitsesse:
„Oh minu kääda äiäkesta
„Oh minu kääda ämmäkesta
„Pani ma pao je tulele,

Kanni wetta katelisse,
Mis ma pane nüüd paasse,
Wõi mina kanna katelisse?

3

„Oh minu minij mueline,
Poja naine naljaline,
Mine ja aidale mäele,
Sääl on kolmi aidakesta:
Üits sääl nihak nikisida,
Teine kehak kuwasida,
Kolmas kahak kaitasida,
Sääl on suure sorma kõti."
„Oh minu kääda äiäkesta,
Oh minu kääda ämmäkesta,
Läksi ma aidale mäele,
Sääl oli kolmi aidakesta:
Üits oli hiiude ilutsa,
Teine kassiale karata,
Kolmas rotte roomalagi."
„Oh minu minij mueline,
Poja naine naljaline,
Mis ja kõid sjä koduista,
Mis ja kõid ema kodusta,
Said welle salwe päälta,

Seda nüüd pane paasse,
Seda kanna kabelisse."
"Oh minu Kääda äiäkesta,
Oh minu Kääda ämmäkesta,
Ku tõi sä koduista,
Elme tõi mä koduista,
Sõle jaie welle salwe päält.
Ku ei jünnü kuulisasse,
Ega elme ümbersse,
Sõlg ei jüüa jugugi."

V 4.

Mull oli kolmi ella welle.
~~Hüüd~~ ~~Hõte~~ saadi karjamaale,
Tõise saadi marjamaale,
Kolmanda saadi kalale.
Weli tuli kodu karjamaalta,
Weli tuli kodu marjamaalta,
Es tule welle kalalta.
Läksi welle ölimaie.
Käüsi ära tüki teeda,
Tüki teeda, marga maada.
Mis mull waatu wõi tullisse?
Tuli aga alla mätsa.
Mina ažžla küsisi:

Kas sa näid näiu welle?
Kül ma näi, ei kõnela.
Käüsi jälle tüki teeda,
Tüki teeda, marga maada.
Mis mull waatu wõi tullisse?
Tuli päewa päälla mätsa.
Mina päiwaalla küsisi:
Kas sa näid näiu welle?
Kül ma näi, ei kõnela.
Käüsi jälle tüki teeda,
Tüki teeda, marga maada.
Mis mull waatu wõi tullisse?
Tuli kulda kuusik mätsa,
Kõiga kukkus kuusk otsas.
Mina käolla küsisi:
Kas sa näid näiu welle
Mere päält minneenna,
Jõe päält jõudeenna?
Tääl oli laatsik laiga laasta,
Mõlad mõtusa jalusta,
Ajurik ani julusta.
Rüüd oli alla, särk[1] oli päält
Pae pursak õlesse.
Kül ma näi ja kõnelax:
Weli sull uppus wesjena

[1] Särk on Halstre Reuli: wammus; Kuusk.

970. Laia järki laenasa,
40 Kübar jäi wee sõle.
Weli maksis Rüa linna,
Ülejää Pärnu linna,
Kübar maksis Kümme külada,
44. Pusfak poole wiisada.

5.

Kes löi jõa jõnumida?
Kes kand waenu kuhjida?
Arak löi jõa jõnumida,
Waew waakus waenu kuhi.
Kes pial jõtta minema?
Weli alles tillukene,
Jõtsi jõrme juurutsta.
Ikka piab weli minema!
Weli läits aita ehtimaie,
Ema läits perra õppemaie,
Õppemai, ikkemaie.
Jõeja ella pojsikene,
Aja jalga jõa ame,
Pane jalga jõa juka!
Aja jalga jõa järki,
Alla kannane kaskar!
Kui jaad jõtta minema

Ära mine nõst jõa,
Ees on suli punane,
Ära mine taga jõa,
Taga om suitsu sinine.
Kuruta kõst jõda,
Alla kalgaste odade,
Ligi lippu kandajata!
Kõskmisse kodu kulewad.
Kui jaad kodu kulima,
Ära kule mure kaudu,
Meri on üks meeste päida,
Ära kule Narwa kaudu,
Narw om üks naiste päida,
Ära kule Koiwa kaudu,
Koiw om üks koolusida,
Kule ja kohe koduje!
Kule oma õhtust kuda,
Kust oli eja enne käünü,
Enne käü jälle jätkün.
Mis tall jäänu jälge päale?
Kuld tall jäänu jälge päale.
Mis tall samuse sadanu?
Hõbe samuse sadanu.
Sai ta eja põllu päale,
Eja nurme nuka päale

Hobu all kalo hirnatelles;
Ratsu pääd talle raputelles;
Körwi pääd talo kirjutelles;
Wesihalli weeretelles;
Linalakka liigutelles.
Sai ta esa wärawale
Hobu hirnat kwiesta körda
Ratsu pääd talle raputelles;
Körwi pääd talle kirjutelles
Wesihalli weeretelles;
Linalakka liigutelles.
Sai ta esa tare läwele,
Hobu hirnat kolmat körda,
Ratsu pääd talle raputelles;
Körwi pääd talle kirjutelles;
Wesihalli weeretelles;
Linalakka liigutelles.
Peitis mäega kaluesse,
Peitis püesi nõstaesse.
„Tule wällä ma esake, wärawalä
Tule wällä, tunne paiga."
Esa tuli wällä, es tunne päiga.
„Tule wälla wellekene!
Tule wällä tunne welle!"
Weli tuli wällä, es tunne welle.

Tule wällä sõlsikene,
Tule wällä tunne welle!"
Tuli sõlsi, tundis welle.
Kust se sõlsi tundis welle?
Oma anttud ammetaga,
Oma kirja kirjutusta,
Oma sõnaga sukkadesta.
Ami eli sellandsa kirja,
Kindad käes käe kirja,
Sukad jalas Soome kirja.
Weli ella wellekene,
Aja mulle sõa juttu,
Kudas sõan sõidetakse,
Wõi sõal Rootsin raiatakse,
Riia alla reistakse!
„Sõsar noori linnukene,
Alla mu kobu ponista,
Mõsi mu sadapaa sawista
Sis ma aja sõa juttu
Kudas sõan sõditasse,
Wõi sõal Rootsin raiutasse,
Riia alla reistasse.
Sõan ei ole naine armas;
Naine armas kaasa kallis,
Sõan on armas kullas mõõka, arwsack

Kallis kangespää kohene,
Kes päästab mehe jõusta,
Mehe jõuja jaala maalta
Mehe welle Wenemaalta!

6.

Minge joode, mussalesse,
Minge laande lapsse noorde!
Tehke joode juuri kükku,
Tehke laande laia ällu!
Ma lään perra kükumaie,
Kükumaie, liikumaie;
Säält ma kolgin Ülmeesse,
Säält ma paista Palbriasse.
Ei ma no sigi ei olgi,
Mull olgiwa elmed ilusad;
Ei ma no sigi ei paista,
Mull paistab pale punane,
Ei ma no sigi ei lillu,
Mull lillab lina juuksi;
Ei ma no sigi ei kõllu
Mull kõlluwa korika kuttu.

7.

Läme külla kükumaie!
Läme aita ehkimaie.
Mõse juur, jui pää
Aja jalga ame linane,
Päält pihka puenikene!
Õle pane juuri sõõda,
Kui jee wihma wihtkaari;
Umber pane juuri jõpe,
Kui jee pwoli põdra nahka;
Ette lahmi laia põlle,
Kui jee mufi aida usse;
Rinda pane juuri jõlga,
Kui jee kuu taewasse;
Kaala eida elme kõrra,
Kui kõrra kana muneje;
Sõrme liida jõrmusida,
Kui neid kahti taewasse;
Pähä pane jüdi linik,
Kui jee pakku pilwe panka;
Jalga pane jüdi jukad,
Jüdi jukkad, kulda kingad:
Sis läme külla kükumaie
Õle aia ällumaie.

8.

„Kügu, kügu kõrgeesse!
Mis jäält kõrgelt näiesse?
Säält näius kolmi uibukesta.
Igaw uibus jõäl ubina,
Igan kõpun jääl kõgaseb,
Igaw ladwan laululinnud.
Tulge kiikma, küla naised!
Tooge karu, tooge mune,
Tooge ane anuedumata,
Tooge partse paarilõiku!
Kügu, kügu kügukene,
Kügu, kügu kõrgeesse,
Üle õrre, pääle parre,
Üle waskiste warede,
Üle kammiste talade!—
„Oh mixu kulla kügutaja,
Kügutaja, kügutaja,
Ära wiska wihasteg;
Ära tõmma räästeg!
Sün om kiwi alla kügu,
Sün om auku alla äälü,
Seitse sülda ta jõgawe.
Juhtul kullus kukkumaie,
Ristikkeina ihnwatama,
Ole ei welle tüwela,

Emä ei lasta alla laua,
Kis mu kullusjad kogusi,
Kis mu risti maasta süsi;
Sün om Wenelane tüweko,
Ärjakas jün alla ällä."

9.

Emäkene, onnekene
Panid mind kauetsi kaasase,
Wõõri läbi kolme mõtsa:
Üks oli pime pillirooga,
Tõine jõge sõnajalga,
Kõlmas kare kastekuina.
Kui tuli mina sinale,
Tuli kuulma koduje,
Aastal arwa waatamaie:
Pillirooj sees pistis silma,
Sõnajal sees löikas sõrme,
Kastekuin sees kakkas kaala;
Ma oli ümis werine.
Kui tuli oja koduje,
Emä näi mu kaugelt tulema,—
Wõõri ütelda pojale:
„Ole nüüd wirka wela tooma!"
Oja oli äkki ärja tõpma,

Emä pakki pada panema.
Kui jaie eſä koduje,
Ma oli ummis werine,
Ema mult küſikellie:
Tütar loits ja linnukene,
Mis oled ummis werine?
Kas om kaasa rauaſeppa,
Aia kurja, ämma kurja,
Et oled ummis werine?"
Ole ei kurja äiä mulle,
Ole ei kurja ämmä mulle,
Kaasa ei oll Koguni kurja.
Emäkene, enneKene
Panid mu kaueles kaasale,
Wüsi läbi kolme mõtsa:
üks oli jõge jõnajalga, ütsnes
Jõine pime pillirooge,
Kolmas kare kastekeina.
Jõnajalg mull löigas jõome,
Pilliroog mull pistis silma
Kastekein mull kakas kaala,
Sest olen ummis werine.
Ära ole äkki, ätikene,
Ära oli äkki ärga tapma,
Ema pakki pada panema,
Weli wirkka weta tooma!

Ma ei tule jõomata kodusta, jaz. 979.
Marjata mehe majaſta;
Häste jõegi äiä koduu,
Häste jõegi ämmä koduu.
Mull jäi kodu kolnui jääki:
Laua päale laste jääki,
Pingi päale pere jääki,
Ani jäi ahju küdjama,
Partſi liha panni päale,
Kana liha jäi kammerisse.
Õlut tetäs kuasſa,
Õuesta juuas tuasſa,
Kolmas Kääril kelderesſa.

W.

Kui ma enne noori oli,
Noori oli, jääri jeſi,
Mull ei puuidu puhas ame
Ega ei löpe lõwendine,
Kao ei kaltſa linatſi;
Walge räti ei wagja päälta
Süidi räti ei ſeina päälta,
Kaala räti ei kapi päälta;
Kui jai noore naiſe põlwi
Jolba ſiis löppew lõwendiſſe

Joba siis puudus puhas ame,
Kattew' kalttsa linatte,
Siidi rätt' seina päältä,
Walge rätt' wassa päältä,
Siis ma kotteisa kobisi,
Erne warsisa wabisi.

11.

Kui kasvi esä kodusta,
Weeri wellede seasta:
Esä es käü käüde küüsä
Emä es käü käüde küüsä.
Esä ütkas: elling (Ütkas) küdär,
Emä ütkas: elling (Ütkas) küdär,
Weli ütkas: wiering sõsar,
Minu pere: muna sõras.
Nüüd sai tõstle talule,
Nüüd sai une usse päale —
Ei kuule oma nimeda!
Ei mind küsiab kommikulla,
Amm mind küsiab kommikulla:
Tõuse, litsi, lüsta lehmä!
Tõuse, kaaki, saada karja.
Santi mind eina niidamaie,
Flu kõtu midi eina.

Santi kaari käänamaie,
Kauniste ma kääni kaari;
Santi pikke puida raima,
Puna kõtu raisi puida;
Pontsi wilsu wäändamaie,
Wõe kõtu wäänis wilsa.

12.

Suwel oli ärrä orja,
Talwe naisti neitsikene.
Suwi oli suuri mõisaesa,
Tali pikka tarwastusa.
Suwel tei esä tegusa,
Päätse esä pikä päiwä,
Lõhendi jala nädäli,
Tei kuija karja kõrra.
Wellel jäi naine naitamata,
Oba jäi aida äilsemaie,
Lõäts jäi lõkke lõkendama,
Erne jäärt sõädamaie.
Tuli kodu kuulamaie
Aastal kõrra waatamaie —
Joba oli wellel naine naitud,
Joba oli ostet' ummis kengä,
Joba oli lumisõä lunastud.

jag. 982.

Ulia oli ärge ummustanu,
Erne oli ära einaštanu.
Wili istus ahju pääl,
Wille naine weere pääl.
Wili naaraš naise pääle,
Wille naine minu pääle:
„Meile kulla kõnnu kõrki,
„Kõnnu kõrki, Wõnnu wõõras.“
„Wille naine naisukene,
„Ma ei ole kõnnu kõrki,
Kõnnu kõrki, Wõnnu wõõras.
Kui ſkada kare kotaneſa,
Küll ſis mina jün ka oli.
Eſä nukert nurga pääla,
Wili istus jeina pääla,
Ma töi joosta jammeliola.
Nüüd ma ole kõnnu kõrki,
Kõnnu kõrki, Wõnnu wõõras!—
Ninda läikſid welle silmaš,
Kui me jõed kuldeſa,
Ninda welle naiſe ſilmaš
Nagu tuntla tuleſa.

---

13. jag. 983.

Ema õppes jarre'enna,
Õppes enge eite'enna:
Tüdar laiki, ja linnukene, laimes
Ole ilus einamaala,
Käü kaunist karjamaala,
Walge käü külä waela,
Similill külä jiarſa,
Ellerein külä eeſa,
Kallerkupp, külä kukala.
Seni eſo annes, seni eſo armas,
Seni kui anu ammeſa,
Pilu pikiſa linadeſa. —
„Emäkene, ennekene
Enne ma annan käe küllest,
Käe küllest jala alla,
Enne kui anu ammesta
Pilu pikist linadesta.

W 14.

Näiukene, nooreksene,
Istu maha engamaie,
Kena jalgu kenginaie,
Sile jääri jäädamaie,
5. Pena paelu või panema!

Nüüd ma kinga jala kena,
Nüüd ma jääjä jääre fileda,
Nüüd ma pane paelä punaseʼ.
Läämе nüüd emä aua päälе,
Lasime rinnu risti päälе
Põlwili aua were päälе.
Emäkene, ennekene
Tõusa ülesse auasta
Tule maale wihtumaie.
Ma kütä janna kõõmendya,
Wiha tee willa töterista,
Sulbi tee jalgastа,
Parre pane paperista,
Lawa laasik pakkilista,
Kerusa kana munadusta.
Tüdär noorі linnukene
Ei wõi tõusta ei tõsta.
Mind om ammu auda pantud,
Mind om muiste mulda pantud,
Mull om uuled uisil aetud,
Pale pantud mardikille;
Kaikі mull kalik kaalе küüda,
Peitse katik jällaluda,
Kümme katik küllе luuda,
Paas mull alla, paas mull päälе,
Kiwi külmä küllе alla,
Tõine jahe jalaltsista,
Kolmas päke pää alla,
Muru kaswab mulla päälе,
Allas keina aua päälе,
Ristikeina rinna päälе.
Tüdär noorі linnukene,
Ja kari aua päälе,
Sõõda muru mullikille,
Ristikeina Ristikille,
Allas eina anidelle,
Sinilillі sigadelle,
Kullerkupsu kõlmikille,
Ellеreina Ellikille!
Ehk, kes jõdä enne kuulu,
Enne kuulu, muiste nännu,
Et om mutti maalta tõusnu,
Raibe auasta arenud.
Ei wõi tõusta, tütrekene,
Ei wõi tõusta, ei tõsta!
Mine kodu tüdär noorі,
Käu kena kiriku teeda,
Walge käu küla wahela,
Sis ju üwas üteldasse,
Üwa naise tüterisse.

Ära jowkse jaodu teeda,
Ära lase laada teeda,
Ära kõnni kõrtsi teeda:
Jowdu jutu jäleda',
Kõrtsi kõne koleda',
Laada laulu laialise'."

W 15.

Oo ma ällu, päiwa kallu,
Oo ma älla õilsselagi,
Päiwa kallu karjasjagi.
Oo ma olin ükssilmi
Päiwo päälle nõala.
Ööse hoidsin sja obeula,
Päiwa kaitsi welle karja.
Mis ma karjasta kauli,
Woi ma ulgasta uneli?
Eest mull kattu sja obene,
Käe kõrwalt welle kõrwi,
Alla welle wesihalli.
Saadi orja ottimaie,
Nõrga kaga nõudemaie:
Mine, ori, ottsi obene,
Mine lehte, lenna rattsa!
Ori jäi usse jaikamaie,
Nõrk jäi nõmmele magamaie.
Läksi sji ottimaie.
Woi Jeisse, wõti päitse,
Swisse juurutta läwelta,
Päitsest päälta akanulta.
Päristi ma päitsida,
Rõgisti ma rõngaida:
Oda ott, obesake!
Ekki ja olnud oransilla,
Santsinud Narwa katerissa,
Ehm Narwa erneesja,
Willanud Wiru nitsussa?
„Ah mu penu perenaine,
„Mina es ole oransilla,
„Santsinud ei katerissa,
„Ehm ei Narwa erneesja,
„Willanud ei Wiru nitsussa,
„Ma olin jaajan jõlemanna,
„Noorikata noomimanna,
„Walget päädwaatamanna."
Oda ott, obesake!
Mis sull annis antaneesja,
Mis sull kihlas kingitse?
„Seina külgi seati seisma,
„Wagja külgi panti wahtma,
„Wilja otti wiha perast,
„Keppi otti keegemine."

jaz. 988.

16.

Lääme Kuuske Kukkumaie,
Kase lattwa laulamaie,
Tamalepja elkimaie,
Lääme laia lehe päale!
Kuft me kolmi kokku jaame
Ellad ütte elkimaie,
Kullad kokku kukkumaie?
Kuuſikku meie kukkala,
Kaaſikku meie kukkala,
Wariku meie wahela.
Wili illa wellekene,
Wõta kirwes kirju warſi,
Terita Taper Terawe,
Raiu kuuſikku me kukkalta,
Raiu waariku me wahellad
Seſs me ellad ütte jaame,
Kullad kokku kukkumaie.

(Järg tuleb.)

jaz. 989.

par. 990.

par. 991.

Paistu kihelkonnast. Saatnud J. Leppik. (3x:)

Saadud 8 Januaril 1889.

Saadetud Peterburisse Dr. Hurta käest paata! J. J.

Wanad Eestirahwa laulud.*)

Ülesse kirjutatud Paistu Kihelkonnast Holstre wallast. J. Leppik.

1.

Siin on rinda neidusida,
Mõni rinda mõrsjada,
Saa ei üheski ütlejada,
Mõnest paarist mõistajada,
Kui ma Elbe ust ei ükle
Ega Manni peakk ei peasta,
Ammel' ei olgani aruta,
Kui ma ürgan ütlemaie,
Kui ma mõjun mõtlemaie,
Ilut sõnu pildemaie;
Siis saab öösse äratajaj,
Siis saab kukeni kuuluta,
Siis saab oni aruta.
Laine kõll pundab meres wetta,
Meres wetta, järwes jäädа,
Kalda kõrkjasi kaluda,
Sundula paesta punga,
Alanek raha awaski:
Kui mu laulu lõpseneksa.

2.

Harju näidusid nõitkse,
Wiru näinud kulewad,
Sulnuad Wirru wetta looma —
Hale ülged, kulda konksid,
Wahtri pangid, waske wiltsad,
Lina jussed lehwinessa,
Koidu palged punanessa.

*) Laulud on kõik Holstrest pärit, Kuigi nende keel (täieste) Holstrelaste oma ei ole, Paluri legase kõle päraft arwanda. Laulud on leppse ülese kirjutatud ja mu pole kulutatud [illegible]

Nüd on kaugel kaijalaudad,
Kaugel wõõgi wedada;
Laulu laulwad minu'enna,
Teise laulu tulle'enna.
Nüd on kaugas kambrõisa,
Peenikene põlle peala;
See tahab kalda kudujatta,
Wirka uime wõõkajatta.

3.

Näiukesed, nooreksed,
Wiru wingad õekesed,
Nüüd te peate peru liina,
Kammake kaasa murida:
Wõi tuu wiisi Wenemaale,
Kaasa kallis kaugi'elle.
Wõõke helmed heidusaasse,
Kaelakonnad katusaasse!
Kui tulub weli Wenemaalta
Kaasa kallis kaugi'elta:
Wõõke helmed heidusaasta,
Kaelakonnad katusaasta.
Siis läheme kiirelõis kirikus,
Põõgeldes pühä kodoje;
Siis lep pappi paari panna,
Masta kumbe kuulutada,
Kallis watti anda teada;
Siis on jõudant jälle wõõka,
Siis on kallis kätt talle anda.

4.

Näiukesed, nooreksed,
Liina lõkka linnukesed,
Käkär peaga kaunikesed,
Pange puna paladesse,

Sini südi lintitesse,
Siis lähme tõsa tantsimaie.
Näiukesed, nooreksed,
Tantsige tõsa tõõsige targa,
Et jõe liiwa maasse ei lüga,
Ega põrmu maasse ei poru,
Siin tahab tare tõõsimista,
Siin tahab kinni lõõmista.
Piukene poisikene,
Waata wara ergutil silmil!
Ergutil silmil hõlla nõiu
Targil silmil tõrka nõiu.
Siin on sinu südi paelad,
Südi paelad, sini lindid.

5.

Lõkõin linna linnukene,
Turu peale tuwikene,
Istsin poe puhtaesse,
Linna paiga paljõesse.
Linna tütred saagutlesid:
Kust jõe jõnti pisi jaanud,
Kes ostab poe puhtaesse,
Linna paiga paljõesse?
Mina waatu waastamisi:
Ilen mulsi marjamaalt,
Marjamaalta, kaugelt maalta;
Sõbu mull tikksul, raha mull rakksul,
Sõbu mull tikksul tuttukesse,
Raha mull rakksul punsa peala,
Kübar mull kuigla kullasta,
Paela peale pärlist kiristt.
Kuldne lahen — tuewas läigib,
Kus ma könnin-põõsa kõigub,

Kus ma jäitsa lakskutellen,
Sinna lakskul laata laia;
Kus ma kübart kergitellen,
Sinna kirik kerkinesse.
Mull on nelja kürnukene,
Wanger tähe taaderine.
Hüüu hirmut mull mena,
Hüüm ei hirmu hirnaside
Ega ei karja kaenaside;
Hüüm hirmul istugi-,
Karjul peale karjajäde.
Nüüd ma jäidan, hellad sunnad,
Sidan jäda tehtud tuda,
Seda raiutud radada,
Kuhu alid ijad enne käinud,
Enne käinud jälgid jätnud.
Mis mul jäenud jälgedesse?
Kuld mul jäenud jälgedesse,
Hõbe jannuse jäda maad.
Mull on rinnas Rüa preesi,
Mull on kaelas kalli rätti.
Lakskin mäele mängimaie,
Kulda kera kukutama,
Hõbe kõnna weeretama.
Kus se kera kukkunesse,
Hõbe õuna weerenesse.
Kera kuldkuri kunsikusse,
Hõbe kõnna päesikusse.
Läkskin kera kaulamaie,
Hõbe kõnna hõikamaie —
Tule tütred tuliwad,
Harjaneiud nägiwad.

Oleks see mees minu olema,
Siis ma jäisuksi jäämatoja,
Talwe tunga maitsemata,
Kesta ilma iwatoja.

W
6.

Kesi kulla willekene
Sani kolm tjädese,
Hõbi ruuna rakkese,
Lakskime saaja jõudule.
Saitsime ara tuhi tuda,
Tuhi tuda, marga maada.
Mis meil wastu tullemesse?
Kaua kõndis kaasikusse.
Käänsime kaa kaualesse.
Jäeli jõitsim tuhi tuda,
Tuhi tuda, marga maada.
Kes meil wastu tullemesse?
Tuli pikka pihlakmetsa.
Pea jal pikolus pihlapuuste.
Pizistin pea peosse.
Jäeli jõitsim tuhi tuda,
Tuhi tuda, marga maada.
Mis meil wastu tullemesse?
Tuli kulda kunsa mütsa.
Kes jal kuldkus kunsikusse?
Käga kuldkus kunsikusse.
Käänsin käe käesõesse.
Jäeli jõitsim tuhi tuda,
Tuhi tuda, marga maada,
Sus saime saaja Kalali.
Lakskin kaa kaualesta,
Lakskin pea peosta,
Lakskin käe käesta.

Käzu läkse Louda laulamaie,
Piu läkse pinki pilli lömä,
Kan läkse tarre tantsimaie.
Nenda peeli waese pida,
Sini prisi pulmakesed.

7.

Kui elin ma ja kadussa,
Kui elin ema kõdussa:
Siis kui olin lille akna,
Kasvasin kui kanepa kindu,
Ei teidmud ja mind hõigata,
Ei teidmud ma mind hõigata.
Ega mina hiiude hellitesse,
Ema mind Linda helitesse.
Läksin ühe ja ka wälja,
Läksin ühe ühe wälja,
Ei wõtnud ja wõtnesse,
Ei pannud eike pakesse.
Saksa mina teisele talule,
Sõin mina kahte kalmandesse:
Läksin ühe õia wälja,
Läksin ühe õunma wälja,
Ja wõtsin õia õhwardada,
Ja wõtsin õunma õhwardada,
Kuda kübala könelda,
Mesla noori naeratada.
Tendsin targasti könelda:
Tõakene, taadekene,
Küsalt teil mehi gajaesse,
Kübar päida pandi uela parte;
Sõstri jäädi jõesmaesse,
Kõsa pillud kikla ella,

Nurmekesed nuuma peale.
Antke oder minu peasse,
Küski Walli käima waele:
Ma kimmen jäädi jõesmaste,
Waarikud woonanemaste,
Kõsa pillud kikla ella,
Nurmekesed nuuma peale.

8.

Ma jõin ware wesseks lõpsaks,
Ware wõenaste warale.
Tagatõiwas mull taadekse,
Ees tõiwas mull isdekse,
Kellale kurba kuulutan,
Mesle hõigat arutan.
Kuhh kummakse kutsutt emaks?
Kirikusse käiesse,
Altarille astutesse:
Kumb oks Tõll kurgusõgi,
Kõsõks Tõll kaelasõgi,
Pole Tõll jõgi jäädi jõrki,
Kalewista kaeluälli,
Lawendista lõuaälli.
Kuhh kummakse poeg isata?
Kirikusse käiesse,
Altarille astutesse:
Koha Tõll pole küpsilane,
Saani tekk ei küpsilane.

9.

Mis on püli pirgunesse,
Se on meie maisasse:
Pilli hünak, pütte lakkel,
Paugud kõppi kõmingime.

Meked mööda aetamesse,
Naised nutwad wette jurdsa,
Muna kinnad käesse,
Kana korwid Kaenalesse.
Kui ma peasen mäjesta,
Sis ma peasen põrgusta,
Peasen kui ja jurdsa,
Peasen kui lõuni laigudelta
Hawi hammaske mahelta.
Kui Lahkan Koda minema,
Enne ei waata Tagasi,
Kui jesse üle nurme nukka.
Waata, kus on põrga kaudu,
Kuradi Koda Körbemesse.
Minge nüüd tondid temma
Mööja wäljal waewamaie.
Oleks minu olemine,
Teistes minu tegemine,
Ma paneks kõrad Lärgadesse,
Pannud rangi rawnadesse
Peilid rangi rinnuletse,
Punapüksid puida rainu,
Sinipüksid selle wedamo.
Oleks minu olemine,
Oleks minu mulewalda,
Mulewalda, Kulewalda:
Ma Kukse Kalle Kaewamesse,
Koja Kaidu nurga peale,
Kukku ei peaksi mööja Kaerad,
Ulatoks ei jõuda Kurdad.

10. pag. 1001.

Oh minu hellad side wennad,
Oh minu targad kaadi wennad,
Oh hellad nii messe wennad,
Kui mind kuulate jaretna,
Ärge minge wäge wankerilla,
Wankeril pöruteko,
Wäge nüüd wiola jõmela,
Kaudke Kahela Käela!
Ärge mulle tehke Kuusse Kirste!
Kuusk on kuri Kalkitama;
Ärge mulle tehke Lauea Kirste!
Tamm on kuri Lallitama;
Tehke mulli Tõnane Kirste,
Wäge minge Koda Kiriku,
Longe minge Teiste magamo,
Kõlgake õue aedu,
Kuldse Kirikuaedu!

11.

Mitu waewa waesel neiul?
Kolm oli waewa waesel neiul:
Käil ta mööda jesse peale,
Pruna riidid nullimaie,
Sireli riidid Kiitkimaie
Kuldase Kambrisse,
Kuurik talle Kuldane Käesse,
Laud talle Klaasime uesse.
Kes ta ostab wõjesta,
Peastab päewa Kujupeale,
Linastab lõune jaarte?
Meked eläd wiitud Mõisawiisse,
Teised pantud palgu peale.
Oodake nüüd, näed noored,
Kannatage, Käed kurwad!

Lazise ejad tulewad,
Salwe pilwed Taewaesse.
Ammal jannal nue edza,
Uue edza Kewa Kewa,
Walmiwad muemaa wmalad,
Mehed läs Mistawiist tulewad,
Poisid noored polge pealta,
Läs jaal neia julgespidu,
Siis ta orjest ostel' ära.

12.

Läksin Koigul' kaufuelle,
Koigu kuerad minu peale.
Mina Koigu ei lyja,
Aia lyksi riida peale,
Riida pealta ukaneisse,
Akenesta ahju peale.
Koigel eli Kalmi Tütterida:
Üks oli tütar Wöörikände,
Teine tütar Wöörikände,
Kolmas tütar Kaitsja läeja.
Waatsin minu, waatsin,
Mis neid Koigu neised tuewad.
Pöder pühil pörondeida,
Jänes luizutab lasikeida,
Kaski neil kaab kangaida,
Siis tall pantud nüsthese,
Hännatis tall oimedese.

13.

Mis Kumin me Kadusse,
Holin või ja ainesse?
Kaduo müiakse Tütterida,
Kaubeldakse Kodukanuse,

Antaksp kalwala kimmale,
Kullatsilla Kapitsilla,
Timatsilla Taderilla,
Wana waike weerandilla.
Emakene, emakene,
Enne ja niisuud mängi Taiki,
Kaubelend Kalewi paki,
Enne kui müüsid Tütterida,
Andsid kalwale kimmale.

14.

Ema mull teie Kolmi Källa,
Ija mull' teie nörged nädjed,
Weli teie Kurud Kalled:
Ühe tei' niidu nurga peale,
Teise nurme nölwa peale,
Kolmanda koa läwele
Mis oli niidu nurga peale,
Se oli kullerheinadeste,
Mis oli nurme nölwa peale,
Se oli kaara päärisjuste,
Mis oli koa läwela,
Se oli sea wisdeste.
Ma olin kuri ikkemaie,
Kuri wiha wötemaie,
Kawal jüdant kardemaie.
Emakene, emakene,
Enam waewa nägid minuste,
Kui neist muista Tütteriste,
Waha päiste walgeiste:
Mitu jäe jääki jämalagi,
Mitu jaoki pomalagi,
Mitu öuda unetagi.

15.

Tiidarlapsed tuuri kesed,
Madal kaelad kaunis kesed,
Linalakka linnukesed,
Jannesed kasesed,
Palage sunalukesta,
Et ei jaksa jaanipäle!
Jaanipäil ei ole rahada,
Kõrtsis käial kapikida.
Jaanipäl jaab kohese alla,
Kõrtsis käia jaab kübara peasta,
Sita jäeb talle tuderaale,
Kahe jäeb kalle redadele,
Kapik jäeb kõrtsi lauale.
Kas te teate, kuhu saate,
Kuhu hulka te ajate,
Kuhu walde te wajute
Kuhu saate sipsamaie?

16.

Ei mind käed kidindanud,
Ei mind wäljad wäsitanud,
Sannad päeluke pödenud,
Odra wäljad kõigamaie,
Kaera wäljad kaskamaie,
Nisu nurm ei nikkamaie;
Ei mind nikkund rehe kasadel,
Sirtsi pea ei jõmi nikund
Pärna lehe ei piinand pihlas
Mind aga nikse Riia ällad,
Riia ällad, kallid kaljad,
Poepeiste ölle kaubad,
Kaubapakkide kalja kannud,
Suurte pakkide sarwi saiad,
Wübari wiinad wikkased.

17.

jaan. 1005.

Oh jumal jutagune,
Kus sa paju alune,
Suur jumal jo tagune,
Madalam maa alune!
Mis jätsid mind magama,
Kui pole jaga jagatie,
Kui pole pisla pulie,
Meeste onne öendeks!
Mured said murdid,
Köik said kõrgid,
Ma sain murte ja aunale,
Wõrwa kaunu ja tõbise!
Kuhu pian mustage minema,
Tõbiga tõllamaie,
Kunnaloga ruttamaie.
Kus oli weeta, sel ainukene,
Kus oli oja, sel ujukene,
Kus oli lomps, sel lipakene.
Nemat ei leidnud nurga peale,
Sabi tükki ei jõua peale,
Rätik walge warna peale.

18.

Kuee ma löikan, ei jõua,
Ei mäista, mis mull on?
On mu jõud ära wõetud,
Wõi on käed kinni pantud,
Sõrmed jelga wõi seotud?
Mu sõrmed jõuda teie,
Käewarred wandeida.
Et lask mind kerwe katki aetud,
Ölenda ühetse aastat
Sõrguda seitse suweda.

Siis ma sunden sinna wasta,
Jaksan jõuda wasta,
Teen wihe teiste wasta.
Sinna waalin weimaseigid,
Siis ma sõkan sõjal leiwad,
Sasun saignad kaludelle,
Terek leiwad pööritellen,
Map kõsi kellegilt käse,
Sõbralt ei ke sõmesõdo,
Käed ma wõtan käesõsta,
Sõmed sõmi kinnastesta.

17.

Läksin ma läbi külade,
Läbi wastsõte wärawate,
Läbi tsaelatud tänawa,
Läbi wäneritud läwede,
Helkis helmine hobune,
Pankus pasõne tänawa,
Lasksi laskis kulda küsi,
Sikksi sõ tänane sõmi,
Kattsõid rehased rangid.
Mõnda tuda käesõsõgi,
Laia laanesõd laskutesõ,
Suli mull wastu rikkas sõtter
Põlwed mustad ja mudased,
Juuksed sõmi ja sõsõsed,
Silmad sõinu sugulised.
Tuli wastu waene lõpsi,
Tõsõ tütar tänu kenc,
Põlwed puhtad ja punased,
Linu juuksõd tõsõ libedad,
Silmad õegud ja elawad.

Mõi ütsi uuste naiste,
Sukkujade tütterida,
Maganisõl maisõll mõrsjalt.
Uni ei anna mitta kunkle,
Maganime maani sõrkü;
Uni saadab kultkunaie
Maganime magusmaie.
Ma wõtan ide ~~wõt~~ tütre,
Kes on wikka waalimaie,
Lawendõ lõhkunaie
Sabli tõõda õgemaie.

Rahwa wana õusõsõ.

1. Kes sõdlike liiwa sõsi kuppelal, sõlle wanõsi sõngiwad sõad ülesõ. 2. Kes Maarja päewakommikul kauake magama jäal, sõlle kõik karu-uni sõlga. 3. Kui Kuradil õmesõ korda põllule käõsõ minnakse, sõis tehakse kõstejõja wenga märjaksi, et ta sõmel Küü jõures unine ei olekse. 4. Kui kõna ajal kukkja tehakse, sõis pannakse tähele: kui naisterahwas kõige sõlli kukjalawasõe aitsu, sõis sõmnik kõlwel enam emasõid karilooma, kui meesterahwas, sõis ümberpöörtud. 5. Kui niitmine õra lõpetatakse, sõis peal wikkel kerawaks luiskamaa, muidu tulep tõda wanapoiss luiskama ja sõis on wikkatti luiskamine lõpetatud. 6. Kui wees mõõda minnesõkk ke sõister hõrjo mõõramise wiisi inimese peale korjub, sõis peal kolm korda sõlletatama, muidu kõõwat kuhugi sammaspoolik. 7. Kui sammaspoolik kurkil ühe peal on, sõis peal tõine ilma tõdmata sõnna peale sõllitama, sõis saab see pea kõrwaksi. 1. Wanal kuul ei tohi juust laigata; kui sõe tehakse, sõis tekkiwad sõõdikud juuksõ otsa. 2. Wanal kuul ei

tohi ka mingit rohtu anda, et haigus juuremaks
ei lähe. 10. Kui kuskilt wõeras wana Kaer Reise
kohale wiiakse, siis peab teda kolm korda kätega
ümber jõugi paja wedama, siis jääb tema kohe
~~pai~~ paigale ja ei lähe wana paika tagasi. 11. Kui
waeraspäev puu lehwa lennawad, ja waata tuult
wahiwad, siis tulewad talwel külmad ilmad; Kui
nad maha lennawad, siis on pala ilma lootu-
12. Kui Kaer inimese peale ringitab, siis on sellel in-
mesel ~~talwa~~ Kaer olewal päewal talwa aadata. —
13. Kui wõeras inimene külas ~~maha~~ ei ööta, siis
lapsi on siis nukamad lapse päralt mõne aja.
14. Kui kuldline jõugi ajal kalapp ilma jäämata ää-
lahelb siis jääb ta Kaerolewal päewal rüielda. —
15. Kui teele minnes esimene wastutulija mees ehk ka
naine leiwaga ehk jant waata tulel, siis õn on ke-
Kui naine ilma leiwata waata tulel siis on õnne-
tõsse aadata. 16. Kui teele minnes jänes üle tee
jooksb, siis pääsetoga seda maid tagasi, muidu
õnnetõsse ilma ei jää. 17. Kui Kuzi kolm tõsinat
kärnakonne ära tapab, siis jääb õntsaks. 18. Kui
kellegil kommitku pakitse silma sigelab, siis jääb
to ~~Kaer~~olewal päewal rohkeste raeru, Kui pakitse
silm, siis nutto. 19. Kui nina otsa sigelab, siis jääb
mõne sugulase ehk tuttawa surma jõua warsi kuul-
da, Kui istepadi sigelab, siis on mõnel sugulasel
wõi tuttawal Lapsi sündiwad. 20. Mitta Korda käega
kewadel kukub, Kui Kuzi teda esimest korda kuulab
niipalju aastat ja kuuljo siis weel elab. 21. Kui õõsel
ja elasti linad külitakse, siis kaswab lina hea. —
22. Kui Kaer sagedasti pulwab, siis on sellel aastal surm
ümbetõsse oodata. 23. Kui jõulu ehk uueaasta õõsel
kuskil pereõ kolistamist kuulatakse, siis jääb
wõõlewal aastal pilla pereõ mõni inimene ära.

4
Kui Kuzi pois ehk tüdruk oma tulewast Kaaslast
näha tahab, siis peab tema ~~kwanaaasta~~ õhtu waima-
de tunnil teise pugi ette ja teise taga salja
seadma ja nende pisse waatama ja pühkle ras-
mata lahab peal ei lahti roidma, siis tulel
wõõs ja ehk peigmees ukse pisse mäeb käes,
aga tede ei pea juure laskma tulla, et ka
pead õtsast ära ei raie. 25. Kui kohe teele minnes
jõnikut tuul, siis on reis lühike. 26. Kui enne
silma pisse lapse peale langeb, siis tähendab ka
surma lapse ümbertõsse õtte. 27. Kui kewadel lau-
mad laudast wälja lastakse, siis peab neile õgle
ükele pala leiba antama, et nad tasti kasuwad,
ümberpöörtud wiisil jäewad nad kõhnemaks. —
Kui Kuzi kewadel ilma leiwawata esimest korda
wõerilt kogosi tulnud laululinda kuulab, siis
peab tema kolm korda ümber puu jooksma
ja iga ringi ära jooksmise ajal korra puud kaa-
mustama, siis ei pure tema ära, wõid seda sunnil
puuga teha ka. —

Paistu kirikukonnasõ. jaz. 1011.

Saatnud: J. Leppik.

Saadud $18\frac{29}{IV}89$.

1.

Kui mina hakka laulamaie,
Laulamaie, laulmaie,
Wiru kannelt wuritama,
Karju kannelt kaugutama,—
Sis ep mull laulu tulewa,
Sõna wõi kätun kõpitsawa.
Muidu mina laulas lända warta,
Üle mere meiste wastu,
Üle Poola paiste wastu:
Mõtlõ Kodu kuuldawata,
Tare ütte elkiwata.
Mull om Kodun kuusi kurja,
Wiisi wiha kandijata:
Sea poiss panek pelga kinni,
Karjaspois pand' karwu kinni,
Ametipois pand' orja kinni.
Mis mia siiski sesta oli,
Wõi mia sellest waswaste waada!
Ma hakka lausa laulamaie,
Laulamaie, laulmaie.
Las ma wõla lätsa juusta,
Wiisi kiisa kuke päälta,
Laula latika ninasta.

2.

Me olem' üige ülli poisi,
Me olem kalli kasulapse.
Kus me toona tulda teime,
Sinna leime ülli leeri:
Leeri liime lepikusse,
Karja leeri kaasikusse.
Meil oli lepik leeri ülesa,
Kaasik kuljukesi kalesta,
Warik wallikaste wisata,
Mägi näisle mängata.
Kui se kuusk mull' konelekse,
Wõi se aawik ennaks käada,
Wõi se kaasik meil kaulutaõ (kaulutab)
Kudas me kannu kokku leime,
Kuningalle kuwist jõime!
Wisasim' kannud kaasikusse,
Kannu lauá laasikusse,
Kannu wihtá wihtsikusse.
Kannust kannu kaasik mõtsa,
Kannu laudest laasik mõtsa,
Kannu wihtsust wihtsik mõtsa.

---

x Wenekeele 6' [illegible] tähe pehmeks tegemisest: Nende edasipidigi.

3.

Mé olem mehé mádalá,[1]
Kõra kandjá ja kawalas.
Mé teime silla siin päále,
Madalama maie päále,
Suurtel mustel soola tuua,
Rikastel raha wedada.
Soost mé teime seure kuusse,
Laanist ladwata pedaja,
Kase Riia karjamaalta:
Teime rikastel regesid,
Waralistel wankerida.
Ka Antsu di annes rattaseppa,
Mina waene wakaseppa,
Kehwamees keretegija.

4.

Mõni nies müda mõnitse,
Mõni naine meida naari,
Ütel: Sündinüd jõesta,
Saanud[2] saada weere pesta,
Ütel tullu tungelpõista.
Me es sinnu jõesta,
Saa ei saada weere pesta,

[1] x) nišjuone komma iga täpsel täkendab, et selle poljuse täpp täht wälja on jäenud. [2] x täht wälja kaotab.

Aga es tule tungel päisto.
Sündsim ema süleste,
Kasvsim taadi kamberina.
Kas meil puudus puhas ame,
Või meil õppe õrvendine,
Siidi näti' sina päalta,
Walge näti' wagja päältä?

5.

Nendap, nendap, ella welle,
Nendap meie laulu kõrra,
Nagu kõla karja kõrra.
Kust mi kolmi kokku saame,
Ellä ütle elkimaie?
Kunsik meie kohala,
Warik meie wahela,
Vesa meie keskeella.
Sho kirwes kirjuwarsi,
Terika kaper terawa!
Raiu kunsik kohalta,
Warik meie wahelta,
Kunna kasa keskeellä!
Sis mi kolmi kokku saame,
Ellä ütle elkimaie.

Harju näidusida näiksa,
Wirw näiw kulewa,
Tulew' Wirru mettä koowa,
Õba ülped, kulda konksid,
Wahtri pangid, waske witsad;
Sünder piima meil nisasa,
Wasi meil puna palgidesa.
Meil olid kangel karjalauad,
Kangel meil wesi wedada.
Laulu laulsiw' minnienna,
Türse laulu tallienna.
Meil oli kangai kammerisa,
Tsunikene pulle päala,
See taht kulda kudumista,
See taht lowent lohkumista.

Näiukesed, nuorukesed,
Mis nüüd päate pein leina,
Kaotat' kasa murda?
Weli tuli witti Wenemaalt,
Kasa wõi kallis kangeelle.
Pange ilmed sidusasse,
Kaalakomad katussasse!
Kui tulelt weli Wenemaalta,
Sis läämе kiireltan kirikun,

Pöögeltan pühakodaje,
~~Sis~~ Las pappi paari panna,
Mustla kunde kuulutada,
Halli wälli anda tõõda,
Sis om jõudant jälle wälla,
Sis om kallis kätt tall anda.

8.

Oli enne ärra poisi,
Linti lanti lamba poisi.
Mis mull innaves antanesi,
Või mull palgaks pantanesi?
Wana roti nõrmo särki x),
Wana kalkuni kapuzas,
Wana ruuna rangi x kaala,
Wana wankri peraje.
Kohes pia nia minema!
Mull pole kodu, kus ma kuroda,
Ega tare, kus tahena!
Lätsi kodu kurba kuli,
Kurba kuli, leina muli.
Wälti kirbuge kõnelda,
Lutigaga lusti lüüa....
~~Kärne~~ Pääru küllo, lõuo külma
Kääna sellä, lüüä sinä.

x) Särk = ~~—~~ wammus.

Tee ole koista kõrtsmana,
Minda waesta waõtamana.
Peremees oli peris kurja,
Perenaine wäga wali, —
Kus sääl ojjal enganine,
Palgapoisil puhkamine!
Perenaine pekis minda:
Pani wetta püma sekkal.
Mina peti perenaista:
Läksi jõomata ülesse. x)

Muinasjutud.

Wanapaganad ja Hans.

1.

„Tere, külamees!" ütel Wanapagan kõndsale, kes temale tee pääl wastu tuli ja tedo ta es tunne.

„Tere, tere! Jeur jaks!" wastas Kõnts, kes jälgeste Wanapagana sõndä ära tuiske.

„Mia taas oma aleti ära kallata laske, et te mitteigi ilusamp om, kui ega ~~tõõmehe~~ maamehe abe. Kas ja tõõd tedagi, kes jõda tõõd tekä nõistab?"

„Oi jah!" ütel Kõnts. „Mina esi tee peale jõlle tõõ äste ja odawe imna ieest ärä."

„Kas ja oled jälle koti tõõle kullage rakü?" ütel Wanapagan rahapunga näüdän, mis ta

x) Neid laulud laulis ma ka Muljahaltaja trimeljale, kui Wunder jälle ehk trimeljas käis.

~~mis ta~~ kamanist wallcâ tõmast.

Antsu wastu: Küll iki! Aga mull ei ole pirla riistu ega asja mann; pia se mitme kuni ma newâ kodust ärâ tuun.'

„Tie, tie, A mull rattu, ninda kui wõimalik, kuldabie juun om!"

„Tulê rattu tagasi," ütel Antsu ja läits ärâ. Kodust wõtte temâ paakse ja ulga pigi ülles ja läits peuljuse kõrtagasi Wanapagana manu. Sääl tei toine tule ülesse ja ajas pigi paa ~~jõen~~ wedelaks (wedelakk).'

„Jõs! Kuld om sula," ütel Antsu. „Pistâ nüüd oma abe selle pigi ja wia kuni ommeneni ~~jõen~~ ~~jõen~~. Aga ärâ ja liguta, ~~pigi~~ wõib kikk raisku minnâ. Ta kâll wähâ kipitsak edimelt, aga mida kuumem ta om, seda parem.'

„Anna naasike aiga kõnelda!" palus Wanapagan. „Kâi ja jääd ommeneni ei jää manu!

„Mul ei ole aiga jüm mann wahtti ütel Antsu. „Sedâ ei olegi ka waja; paad ei pigi wällcâ.

„Sch, jüm om ju palk," ütel Wanapagan ja andê kulla punga ütten täüega Antsu kätte.

„Aga ütle wiel, kuis ja kääd, wõi kõrtenin oled. Kui mull mõnikõrd wiel siaga ~~toon~~ tüüd tetâ om, siis mâ tää, kaga muistust lõüa."

„Mia da linnan," wastas Antsu. „Minu nimi om ~~X~~ Nüüsugune ja mind tunnek egaüits. Küsi muidu minu ~~pere~~ järgi, Külaep ~~on~~ ~~liist~~ õige kuha pääle jehatelle, nüa ole kuulsa mies.

„Wõi Nüüsugune! Uutmâdu nimi, aga kurge mulen pidalâdâ," ütel Wanapagan. „Joo. nüüd olga lori lopetâtâ. Ma pista wahel obena kulla siisi."

Piist ka toine obena ütten lõunoge kuuma pigi sisse, mis talle nii walu tei, et amba iruri lätsiwa.

Antsu läis oma tiid kullakotige.

Tõisel päiwal kaie wana Jaha aleti paa sieste wallcâ wõtta, aga se ei tule, sest pigi oli ära jahtunu. Ei jääd mund nääu üle, kui jamus linna Antsu ~~jõen~~ manu oli otsma. Jõe nüüsnes tõisel lõua otsan, kui Tuuu kaalan kell kunagi. Jobia tie pääl küsse ta ütt ja tõise käest, kes temâl wastu tuli: „Kas Nüüsugust oled nännü?

„Ei, nüüsugust ei ole ma ialgi nännü!" ütles egaüits küstud inimene ja nakai naarma. Ta könel terwe linna läbi, aga ütegi inimese käest es saa ta mund wastust. Kuder ta wiimâti paa lõua otsast ärâ jai, seda ei ole ennemuistsest juttun.

Kaitse Wanapagana piga jahtunu õhtu ajal Antsu manu ja nakanu teisel wäe wõimu päale aama, et nendega jõudu tulles kaema.

Ants mõtel ümmerkieru ära, aga ei tule häid nõu miele, kudas neid üle lüüa. Et Wanapagana järgi ei jätä, ütel ta: „Hää küll! Kui te mingе wõidelda tahate, siis ge emmem ommuiku wana wõitluse paiga päal. Mia päiwa teen ja waiata järel tegegе jandame ei nakka.“

Ants mõtel: Ahk tulek õhse mõni hää nõu mielde, kudas neid üle lüüa.

Wanapagana oliwa rahul, et Ants omeagi wõitlema tulek.

Minti jüünä. Egale wanapaganale anti juur nariku täis putru, pèts leibä ja kaebi raus räis räimi jäojiks. Antsule anti ka nenda sama palju. Tõise kikk jäiwa oma jõgi ärä, aga Ants jei inimese wõrra egast jaost üle rasitke.

Wanapagana oliwa röömsa ja koneliwa sis kerkis: „Wõi jüük just nagu iir kunagi ja julgek ka medege wõitlema tulla. Kui kärblene piab ta mede käen kaelma!“

Panti kikk ese ja akna kinni ja minti jüm magama. Wana ema magas ahju päal

poja siolinva parsile magama. Na es ese Antsu mojale kohkile, kui wätiwä temä eneste wahele.

Õse oli Antsul kitsas käen: Wanapagana worjatawa nii, et parre kangest põrgatawa ja Ants Antsu luud ja kondi üitsteisest walle tahtsewa minnä. Mõtlemisest es wõi juttugi olla.

Suure waluge oli ta parte weere päale ronima ja põrgus jäält pörmandale. Sääl tuli tall jälle miel ja mõistus päha.

Kaie toine ussest ja akneist wälleä pagenda, aga ei saa, et nie nii kinni oliwa pant. Es jää muud nõu üle, kui et läitse ahju päale wana ema palema, et see temä wälleä lasks. Mõtel, et naisterahwal kalasta ja jüä.

Ema põigel edimelt ka küll wastu, aga wiimate täut palwet. Ta lopse jalage laepalgi üles ja ütel: „Roni nüüd müüdä niin jäärt üles ja tükki lae wahelt wälleä. Kui ja wälleä olet, ärä ja ja jäis tied müüdä pagena, waid põldu jurd ja raba müüdä. Sääd ja tied müüdä, jäis wõtawa mu poja sind nutta kinni, kui nä äänawa.“

Ants ronis müüdä wana emä jäärt lae ela, tükk (tükkis, pugesi) palgi wahelt wälleä ja pageši, nagu wanapagana ema ütles, müüdä

mööda põlde, [illegible] ja raba ärä. S'ommuk
jai ta mudinast aru, et wanapagan jären om.

Kalewipoig tuli laua origa waste. Antsu palus
tedä: „päästä mind wanapagana käest!"

„Tüki minu karmanisse!" ütel lahke Kalewipoig.

Antsu läits ka töise karmanisse.

Wanapagana tuliwa Kalewipoja manu
ja naiwä ärä, et Antsu tema karmanin
oli. Na nõudsewa ediselt kääge, et Kalew
poig Antsu nende kätte annaks, aga Kal
jiè midagit ei ei awitan nakasiwa nä
tülü tegema. Kalewipoig lei töise nimuni,
töise Kaalani maa sisse, kust na änam
wallbä ei jakse tulla. Nii oli Antsu päs-
tet.

3.

Wanapagan tulle karjast, kes ütteainust
kitsi pidi oidma. Kaup käüs nüüd: Säodlal
karjane kitsi päiwä aja jäen käüs, sis saab
temä kuhjani külimüti kulda; kui ähtu
aga kits mitte käüs ei ole, siis wõib wana saka
karjatse naha wemlisse tõmmata.

Karjane ei jähnva kõel mitte kohe jahi
jusst wällbä, aga ulk kulda ka saia, kui
ai ästi piale minema. Mõtel: Mis jäal
sis om. Kui ta ka kuhja ainu ärä sööb,
sis pial ta iki käüs olema. Teg tei kaa
lea ärä.

Wõtte ommuk kui wähä änäritkes lei,
kitsi läage käe kõrwa ja wüs [illegible] töise riistik-
heina nurme. Kits wõtte jääl ähtus ennast
nii käüs, et lohki kahte minnä. Mies lei
tee päal laulu nõomu perast, et wõit temä
om. Kui kits kodun oli, wõtte Wanapagan
puuleheti, walas meile oma [illegible] jüleliemi
päale ja ütel: Kitsi, kitsi, kaos, kaos!

Kits tuli joostan lehte manu ja nakas
juure jungs jäämä.

Karjatse elu oli elet.

Wanapagan tulle wiel töise ja kolmanda
karjatse, aga mendagi käsi es käü paremine.

Wimäte tuli kawal Antsu, kes Wanamõke
wigurit tuusk, ja tei karjatse kauba ärä.
Ommuku magas ta sõõmäaani. Kui ta ärles
tõusk, sis mõtle ta jumal, jugis päädi ja
pand rõõwid jelgä. Alle lõuna aal wõtte
ta kitsi läage perrä ja läits mõtsa.

Wanapagan naard tagalt järgi: Ah, ah,
ah! Antsu! Kinda takad ja kitsi: ähtus
käüs jüütä!"

— Antsu waatse: „Noh, miska tähjemp ta om,
seda ämäp ja rutemüine ta jääb ennast
käüs.

Kui Antsu sügäwesse mõtsa jäusk, wõtte
ta puuleheti walas oma wõtt pea meile
päale ja ütel: Kitsi, kitsi, kaos! kaos!

Kits tuli jaostan lehte manu ja ma-
kas juure ifuje jüünä.

Hetnte kits pun külgi kinni ja wem-
meltas kall' mehe muudu naha kuumas;
kutsus: Kitsi, Kitsi, Koos! Koos!

Lehe tõise jälle walla, wõttis uuesti
puulehte, walas oma wett leiba päale ja kutsus:
Kitsi, Kitsi, Koos, Koos!

Kits tuli lonkin manu, wõttis pikkamisi
mõne lehe suhu, aga es jõu nüid ärä.

Hetnte wemmelt jällegi Kitsi ja Rebane ütles
ei üttisonu: Kitsi, Kitsi, Koos, Koos!

Lehe walla ja tõise ja Kaie wiel Kolmas-
ta kõrra lehte manu kutsus, aga kits es
tule.

Nüid oliwa asja äste. Rebane wõttis Kitsi
lõuge Kae kõrwa ja jüüsis õhtuni. Õhtu
läits ta tõisega kodu, nagu karutantsijad
kunagi.

Kui Kits ussi päal joba walla oli.
Wõtte aranamies puulehte, walas oma wett
neile päale ja kutsus: Kitsi, Kitsi, Koos, Koos.
Kits es tule lehte ligigi, mnüd kui tagi
turtsis! ja turtsis!

„Ah, ah, ah! naara Wanapoiss. Siast
karjast ei ole mall enne wiel alla!" ja
maksis Andrule tellist palga ärä.

(Illes kirjutas J. Lepp[illegible]
rahwa [illegible])

4. Koduküüjä kõrtsimies.

Ennemuiste kuulus Wiiratsi mõisa kõrtsi-
mies ärä ja naks koduküünä. Kirik,
mis naine muidu päiwä kõrtsi tõi, kandis
koduküüjä üõse jälle wälleä suretsi päale
ja püüas naisi päälegi.

Wiimäte käis naine üõse küllä ma-
gama. Hiite kõrd tuli ütsi soldan, mäek
külle pääl, õhtu kaunis wara kõrtsi ja
sit laua päale silitsi magama.

Kui üõse rahwast änämp es tule, takt
naine küllä magama minnä ja uste
kinni panna. Kui ta ette kõrtsi tuli,
näi ta, et päal soldan laua päal ma-
gas. Sräk tõise üles ja ütles: „Mine ärä!
Ma tahan kõrtsi usse kinni panna ja
küllä magama minnä.

„Mis päraast küllä? Sün om ja ää küllist
magada," ütles soldan.

„Muidu ää küll, aga minu mees, kes
illa aja üest ära kuule, käüb üõse mind
koduni püünama ja waewama," wastas naine.

„Mine taga kõrtsi ja eidä rahulikult oma
jängi magama ja lase minu sün magada.
Küläp ma koduküüjage kõrda jaa. Ole
aga ujun tuld tuuma, kui ma sind
õitsax!" ütles soldan.

„Ei, mina ei tohi! Wõtte jää ja rattekst magama ja ei kuule, kui ta kutsub. Ta nakkab mind piinama ja waewama ja wõib ka olla, et ta mind koguni ära tapab," kõnel naine.

„Mine pähle, mine!" ütles foldane. „Kuill ma kuule. — Aga ma pidi ära unetama! Kas ta siit lähest wälleä wiiki, kui teda matma minti?" Sääalt jamast tulek temä jälle sisse, kuhu ta matmise ajal wälleä wiiki."

„Sitsjamast jah," waastas naine.

„Mine mööd pähle ja maga rahulikult, aga kui ma ütlen, siis ole muidu kärmas kuld [illegible]

„Olgu siis pähle, ma lähä," kõnel naine ja läks ka kagakorstji. Aga und tull kull silma ei tulle; ka foldane ehmkõrstjin ei jää magama. Kunagi

Enne pimult üud läksjate kõrstji uksest ja kõrgu tuli sisse. Foldane sai kohe aru, et sie kunagi muu ei ole, kui lind, keda temä uutsi. Ja karas laua päält, kus ta sirgu oli, maha, wõtte mäge katte ja ütel: „Sisitulejo, seisa paigal, muidu saad ja mu mõõga tera kaela."

Jäi ka kõne paigale, aga ta ääst ei tie ta mitte. Foldane läits kagakorstji uste päale ütte ja õigas: „Korstjnaine, teu kald!"

Naine ka silmapilk tulege ehmkõrstjin. Koduläüja wahib wihatsjelt wahel foldani, wahel naise poole.

Foldane jurus muidu õiste taga uste nurka ja kärit, et ta jääl paigal pidi siimä. Siis lasks ta kõrstjnaise ütte laua taua, mis ta wana mihe ütte jääst, ja tooli, mis ta laua ütte pand ende iftmiis tarwis.

Nüüd wiit foldane [illegible] ommukuni piipsu tõmmatan aiga. Ommukus wõtte temä koduläüja ütte, nagu wangi kunagi, ja läitse jurnuaia paale.

Kus nä jurnuaida jõusi ä, ütel foldane: „Näüda, kus ju aud om!"

Koduläüja läitse ka ütte aua manu, mille nisti kõrwan wäike auk maa sehen oli.

Foldane jälle koduläüjale: „Mine rutte sinna augu sisse! Muidu ma sulle näüdä!"

Koduläüja nakas ka augu sisse tiikmä, kui ta aru sai, et pääsmisst ei olle. Kui temä joba auan oli, lei foldane kalm kõrda kura jala konsaga augu päale, kust jurma sisse läitse.

„Lüü weel ütte kõrd! Lüü weel!" kisjent ääl auast, aga foldane es lüü mitte änäm. Selleest sai jamast tunnist sandist es tulle koduläüja änäm tagasi.

Naine andse foldanile sille ääletse isst ulga raha ja tänäst päälegi.

(Illustrirjutaja: Lippik, rahwa suust.)

5. Nälit jurnu.

Ennemuiste jõiksn jõepäälik olga foldanitega ratsel juurt tied müüdä küläst läbi.

„Kas tê näede kedagi eksn minewat?" küsis päälik foldanite käest.

„Ei näe kedagit," wastasiwa foldani, ku ütlest juurest.

„Jõiola manu!" käskis ka üte foldani ja pandi jellele oma kuld mõõga ütsa päale: „Kas ja nüüd näed kedägi?

„Näe jah," wastasi foldane.

„Mis ja näed?" küsis kindralt.

„Kaits miest kannawa nällit jurnukiha," wastas foldane, naga irmu kundan. Teistest foldanitest, kes jeda kuuliwa, käis ka nagu külm kahm üle terwe ihu, aga ma eisiwä jõda, et kindralt jellest augi es jõa.

„Jah," kinnitt päälik julgeste ja laskt ka wiel mitt teist foldanit waatä, nie kikk ütlewa jedasama irmust asja nägewad.

„Kas kinnigi om kuulu, kus illä mõni inimene jüm ümerkaudu ärä om kaolu?" küsis päälik.

„Mölder om ärä koolu," ütel üits foldane. Eilä näi ma ei oma silmäge, kui muona käüsi eksman. Pere ütel teise kodu käüvä.

„Jou, wöi mölder ärä koolu," kinnel päälik. „Jõida teejuhina eksn ja teise kikk tõga perrä."

jaan. 1031.

Foldane läüt käsku.

Mölder rahwas paniwa ennes, kui jõawäge kaugelt tulema näiwä, ja ütliwa: „Mis päält küll juur jõapäälik oma wäege jüm otsma? Õga ta ommetigi obestel wöi foldanitel ei muona ei tule eksma?"

Päälik aga küsis, ku weeke päält jõuse: Kui jurnukiha om?

Mölder läits ka eksn, päälik foldanitega perä, jurnukirstu manu.

Päälik küsis mölder käest: „Kes ost sie jurnu?

„Minu ei, juur jõapäälik," wastas mölder.

„Sie ei ole sinu ei kiha," ütles jõapäälik.

„Mis juur pääliku kärrä müüd ninda könelek? Õga ma ometigi mulgit jegäne ei ole," ütel mölder.

„Sie ei ole sinu ei jurnukiha," ütles jälle päälik kurjalt. „Sellege olga jõnawahetamine lõpetatt."

„Mis meie sst jõnawahetamisest jaamegi, olgu ta pähle lõpetatt," ütel mölder.

Nüüd andi päälik foldanitele käsu, et nä kattla täüe wett kiemä pidiwa aama.

Seni, ku wett kuumas sätis, laskt päälik kirstut kolm pihlapu waru päält ajada ja jõetsile oerlige augu sisse laske.

Mölder es taha oma ei kirstuge ninde kettä laske. Ja palusi eelimelt põlwili ikken päälikku eksn, et sie tema ei jurnukiha nahu jätäs, aga sie palwe es masja midägi.

Mölder käis wäziwalda pääliku wasta ruukki, aga jiegi es awita: joldani sisulisiwa kikk kinni, kes takis lukstis sehen oleva.

Nüid jäeti jurnukirst püstüi ja walati lehte läbi selle sisi kiebä uett.

Sa inne! Surnu nakast kirstun irmsast kipardama. Aga sellegiperäst es jaksa wie walanisel järgi. Wimäle käis lehter ülen wiege wispeli: ülesi, nii et wiewalajat ära takis palata, ja sinist suitsu käis ehertiaugust, nagu korstnest kunagi wällaa. Kui suitsu änäm es tule, woeli kirst walla. Selle sehen es ole muud, kui inimese nahk, mis jalutüise Rokka oli jadanu.

„Selle naha wõide nüüd maha matta!" ütel päälik. „Aga, kes om wiel sie raha, mis sfa sulle perida jätte? Sie tuu minu källe!"

Nuur mölder, kes pääliku imetegusi näi, toi raha ilma wasta panmata pääliku kätte. Kindrals pandi maamonna oja were sisse, jegäs tõist mangaze ümer ja ütel: „Alles ülekohtusel wõtsit saad (jaadud) — minu ära.

Wesi ai sest katsi jagu ära ja ütles jagu jäi järgi.

„Wõta nüüd sie raha, mis järgi jäi ja ruu gi teda õigel moodul!" ütel päälik. Kogu saadu iki õigusse nimel wara, et Wanapagana ei nakka sinu jurnukihaga tegema, nagu nä sia sfa ja paiku tõiste sihantsitege om tenna

prääst jädägi wiel teewä. Peräst jurma pugewa kurjawainu nägemata sihantse inimeste nakko sisi, nakawa Kadri käümä ja tõisi, kes alle lawä, piinämä.'

Kui päälik oma Rõne ärä lõpette, ütel mure mölder tema jalge ette põlwili maha ja palus andiss, mis ta temäle sõna ja teoge paha tei; sest ta jai nüüd aru, et päälik temä üädüse peräst sinna oli tulle.

„Sellege käüdid sina õige lotse Kohut, et mulk wastu pandsed. Ma anna kikk sulle andiss", ütel päälik.

Kindralls jäit jälle oma wäege ära; mölder nakas mätjusst pidämä.

par 1034

29 AUG. 1889 TEA-KONTR

29 AUG. 1889 TEA-KONTR

Allesse kirjutatud Paistu kihelk. Holstre vallas: jaan 1035. Saadud J. Leppik. 18 5/VI 89.

(54) 1. Trapponud rehelinu.

Enne wanast pekšiwad ühe kala tunnid umal rehe juures rehta. Perenaine käi neile kõhtommiku järele. Teised olliwad kõik kõlka seljatäidega Kõlgusja juure läinud, muud kui poiss Märt oli ükspäini rehe juures.

Märt hakkas sedamaid, kui söök sinna taadi, jüoma ja perenaine läks jälle ära. Kui teised tagasi jõudsiwad ja jüoma hakkasiwad, andis Märt juba ailumas.

„Nüüd jäägi peale maitseks piip hea," ütles Märt, „aga jätkin teise woodi pärtsisse, mõtlesin: ega teda seal põhu sees ometi mahti juua ei ole."

„Õige ep ta on: sün teda ei sinni kõrwetada", ütles wana sulane. „Mina ei wõtta oma wa wakja ilmaski ligi, kui ma rehe juure tulen, A ma teda küll muidu ööjegi rahule ei jäta, kui ärkan."

Märt läks rehe alla, jättis ukse paokile. Tõnägi ümber kala seisja nõõri, mille all kuulamise sünk seisis.

„Kuulake ee, inimesed," ütles ta, „mina kat. sea nalja pärast poomist. Kui kilfa käes näete olema, siis tulge appi; muud häda mall karta pole: nõõr on wes ja jõime ja kala tugew.

„Mis ja nüüd numalt tempu hakkad tegema!" käratses Jalane. Kui ja mille ükfi tõesse ei taha hakata, siis lase ometi natuke ajaks silmad kinni, tõsime vana ülesse.

„Märt, katsu ära peomine!" ütles noor poiss Juhan. Ma kõhutasin eile õhtu oma noa tenawaks; see loikab nõõri, kui willase tõnga katki. Katsu ära ja räägi siis meile ka, kuidas asi on."

Kõik jäiwad wagusi.

Märt ajas pool nalja pärast nõõri silmusja üle pea. Sotks! kukkus pink tasakesti jalgade alt pahma peale.

„Oi, jänes! jänes!" kiljatas tüdruk ja kõik jäiga jäiwad nüüd, et jänes läwe pealt nurka jookjes.

Juhan ja teised loopisiwad nüad ja leiwa tükid jäägi jaure põrandale ja kisades, käradas jänest püüma. Küll nad püüdsiwad teda, aga jänes hüppas muidu ikka seina mööda ülesse, ripsatas üle wende pea ära ja jooksis teise nurka.

Perenaine, kes jäägi järele tuli, waatas ukse pealt ja hüüdis: „Jumal Issa Jumala Pojake! Mis ime pillerkaari teie siin peate ja Märt kõigab neke all nõõri otsas, pink jalgade kohal pahma peal maas!"

Jänes kadus kui tina tukka, kui perenaine Jumala nime nimetas.

Nüüd joonsiwad kõik neke alla ja nägiwad, et Märt kõlkus ka nõõri otsas.

Tüdrukud nutma, weel waljamine, kui nad jäneseb püüdes nõõma pärast kiljatasiwad. Juhan käi rehepõrandalt rüütu mu ja loikas nõõri katki; aga kõik hilja! Mis juhtud, see juhtud.

2. Poomise katse.

„Oot, oot, katsun weel korra poomist ka ära. Selle mõda nõõriga ometi päris ära peuda ei saa: napsab enne katki," ütles mees laudil.

Köitis ka teine paela penni külgi kinni ja leise otsa kaela ümber ning loskis enda ripputada.

Pael ei tulnud katki. Mehel wiimane käda käes. Sai weel teine juure käda, jurmaga üldelda: Jumal teab, mis see ometi tähendab...."

Pael tuli katki ja mees kukkus laudilt kõva põranda peale, nii et maa mätsas.

„Kurat wõtku selle poomise! Tahtis inimest ära tappa," ägas ta maast ülesse tõustes.

Meie hüüdis neke otsa pealt järele: Miks ja essiem mõnda ei ütelnud!"

3. Linnu petmine.

Pererahwas läksiwad kewade hommiku wara

põlu peale päästa. Teised kõik olewad koduš Jumala iwa ära katsunud, aga ühe poisi jahu ei olnud sellel päewal weel marjagi saanud. Kägu pettis teise ära: kukkus õhtust korda lahedal leppa ladwas.

Poisp nuttis leppa juure ja jooksis kolm korda selle ümber ning hammustas iga kord leppa, kui ringi ära oli jooksnud.

Tuli jälle teiste juure ja ütles: „Waadake, näud kuiwal jo leppp ära. Nõnda oleksin mina ka ära kuiwanud, kui ma tema ümber ei oleks jooksnud ning teda hammustanud."

4. Koduläüja.

Esimuiste juai üks wäga kuri mõisa herra ära ja hakkas kohe õhtupoolsel ööl kodu käima. Pandi teine küll wõlwitud keldrisse mitme raudukse taha, aga ei aitanud midagist, käis muida peale kodu. Wiidi teine punasärgiga kirikusse alteri ette, mõteldes, et siis aitab see. Ei aitanud see ka.

„Kas lubate, ma lähen kirikusse waatama, mis ta õieti teeb, kui punasärgist wälja tulen?" küsis julge kellalõõja lese käest.

„Mine peale!" ütles proua. „Ehk wõid wast

sina paratta, et ta mam kodu ei käi.

Kellalõõja läks ka õhtu kirikusse koori peale.

Kun paistis aknast sisse, kirik oli walge, nagu keskpäewa ajal kunagi. Umbes keskõö ajal kargas punasärgi kaas wupsti pealt ära ja herra läks kus see ja teine, paljalt linad jäiwad weel järele.

Kellalõõja läks ruttu, wõttis linad ära ja läks koori peale, et näha saaks, mis jumm tegema hakkab, kui tagasi tuleb ja linasid waja leiab.

Hulga aja pärast tuli herra jälle tagasi ja hakkas linasi otsima. Wäiksse kirikus paalt koori poole tulles kaewis ta ikka pikemaks ja pikemaks, kunni wiimaks üle koori ääre mahe peale waatas.

Näll oli ka kellalõõja muidu julge meel, aga nüüd läi talle hirm südamesse ja ta hüüdis, nagu ilma tahtmata: Jumal s. s. Poja ke! ja wiskas linad üle koori ääre maha.

Ruttu, kui wälk, muutis herra ennast jälle nii suureks, kui ta elus oli, wõttis linad ja läks punasärki.

Pärast seda ei käinud herra enam koda. Proua andis kellalõõjale hulga raha, et ta temelle see hea ära tegi, et koduläüja teda enam piinamas ja waewamas ega hirmutamas ei käinud.

3. Ojajad luud.

Liiwi kubermangus, Wiljandi kreisis, Holstre Koodioru mõisas, mis praegu Punaku mõisa waki wahtkoda on, on üks mägi, mis Rahakaru mäeks nimetatakse. Selle mäe peal kuuldi alati juure äädel oiganiist. Sellepärast ei julgenud keegi pärast päewawerikat enam sinna minna. Ja kui mõni wõeras inimene sell ajal jahtus jalt mööda minema, siis seisis ju tall elusag mulet ning ei mõtelnudki enam selle peale, et jalat tiinekord wel mööda läheks.

Kes seal mäe peal oigas, seda ei teadnud keegi inimene. Päewal ka seal mõnigi waa tamat käis, aga ei näinud midagi iseärralikk Paljalt nii palja oli seal enam näha, kui mujal, et seal rebaste koopad maa sees oliwad ja sin ja seal liiwa peal ja paaljt saadik liiwa sees mõni lum oli.

Üks kord laupäewa õhtul wiitsiwad teameke kõrtsi juurest natukese aega. Sest westasiwad teised sellest ja teisest jutte ja wiimaks ka Koodi oru mõisa mäe oiganiisest.

Üks wõeras soldat kuulis seda ka.

„Sindke mulle peal naela wiina sinna mu julgu tuleks, ma lähen öösekohe selle mäe peale ja uurin järele, kes seal oigab, ning teen ka õiganiisele otsa peale, kui wähegi wõimalik."

Üks teomees andis ka teisele paal naela pärast peale naela wiina. Ta ei uskunud seda sugukist, et soldat mäe peale läheb; mõtles et tema nii wiisi teiste käest wiina petab.

Aeg oli hilja; teomehed läksiwad ära kodu. Wana soldat oli ka kõrtsist ära kadunud ja mõtelge ometi: tema, selle järele, kuda teised mõisa räägisiwad, mäe peale läinud. Seal näeb ta kuuwalgel liiwa peal hulga luid, mis otsast wahtu wälja ajawad ja ise oigawad.

Ta ei mõtle kaua aega, mis teha, waid korjab luud riista kokku, heidab põlaili ja leib õhtameie nende peale.

Soldat läks tagasi ja sell ajal jäeb oiganine ära ajalt ikka waiksemaks ning kui aamen õiteldud, on koik waikt ja luude asemel seisab soldat: ees seisab hulk sõameki.

Soldatil läi nende sõariistu näkes hirm südamese. Ta tõusis püsti ja jäi seisma nagu sammas kunagi. Peatselt ärkasiwad teised hulgast tema ette ja hakkasiwad räägima: Mitme sõja aasta eest sõime sõjas koos ja meid maeti maha. Et Jumala sõna peale

ei loetud, jaime meie waewa siisse, kuhu iga
uuste mõtlesime jäema, et sugawasi maa seis
meid Reegi peasta ei saa. Enneki aga tegiwad
rebased oma koopad siia ja kaapisiwad lund
liiwale. Siis mõtlesime jälle, et mõni waga
inimene oma palwe läbi meid nüüd nuhtu
peastab, aga olime kaua ilmaasja ootinud.
Nüüd praeguse jina meid Sjamete legemisse
läbi sest waewast ja saatsid õnnesse siisse.
Suur tänu sulle selle headtea eest!

Kui jälle kuuldeki olemie muutunud, siis kaewa
siia kaud ja pane meid selle sisse; Loe aga Sa
meie kõrd weel peale enne, kui ta kinni ajad.

Selle headtea eest luban sulle katla täie
kulda, mis ja sellesama mäe lõuna poolt
külle poolt juure murelese pesa alt leiad."

Kui pealik need sõnad ära kõnelenud, saa-
nud tema käkiste ähvi jõawaega jälle kuuldeki.
Soldat käsi käskist lahtida ja mäkis kuud maha
wanda, kudasi pealik käskis. Nüüd läks ta
murelese peasa kallale kaewama. Leidis ka
selle alt katla täie kulda. Sellega läksi
ta Soomemaale elama.

Sigamist ei ole enam mäe peal kuulda.
Rahakaua ja rebaste koopade ajemed on seal praa
gu alleõ näha.

6. Hundi kaes.

Sagisisse ajal tegiwad karjasõd niidu ääre
peal tuld ja küpsetasiwad kartulwiled. Õhtul
läksiwad mehed karjaga kodu, suur tuli
jäi põlema. Õõsel taeuis kange tuul, mis
tulesädemed kangele kaasa kandis. Mitu juurt
tule jäalet langesiwad ühe heinakuhja peale
ja süütasiwad seema põlema.

Rebane jahtus sinna juure. Et seal
inimest ega muud hingelist näha ei olnud,
hakkas tema oma puna pükса kuiwatama,
mis reisi peal märjaks oliwad jaanud.

Korraga jahtus hunt ka sinna ja ütles: Noh,
wa sorgsaba, mis ja siin õõse hilja selle
juure tulega teed?

„Mitte suuremat midagist, hundi isand,"
räägis rebane. „Kui mõni loom oma kapuka
karwa wõi wärwi muuta tahab, siis hõõpaku
ta siia sisse ja silmapilk on ta teine, kas
kirju wõi punane, kudasi juhtub."

„Oi, siis olen ma parajal ajal siia jahtu-
nud," räägis hunt Wõsa-Wilem rõõmsasti.
„Minu kapukas on üsna wana maadeu. Tema
läbi tunnen mind ka iga wäikse lapsi ära
ja hurjatab, kuuni panema pean panema.

Ma mundan sinn teda wähe, saab siis näha, kas nad minu veel kergeste ära tunnewad. Nad peawad mind mõneks karja krantsiks ja lase-wad minu päraast kas lauta lammaste järele minna.

Hunt läks mitu jammu tagasi poole, et head hoga wõtta, ja jaoksis siis nooli tule peale.

Rebane sida nõnda poni kõigest jõust punima, ehk ta puna püksid küll üsna märjad allest olid. Ta teadis, et hunt üpris sõdamehelikult teda selle hea õpetuse eest tänab, kui ta hingega tuleb pea-sse. Hunt jaoksis, silmi kahjus eest kinni hoides, oma arust kesst tuld sisse, küpsas aga paljalt tule leegist möödas, nii et tema karwa wähe järelistas, nii et tall kõrvenud lõhn juure sai.

Nüüd mõtles ta oma kasuka kaguni ust mööda aima, sest iseenese peale ei wõinud ta waadata, et ta selgarwots aia taga sest olla.

Ta läks röömsa meelega metsa ja oli hommikuwara parwest katsumas, kas saak on parem, kui enne oli. Aga sõdamaid sai ta näha, et ta ikka-ga mast hallist kasukast ära tunti, ehk tall küll wõeras lõhn juures oli.

Selleest ajast saadik olla hundid kõrvenud lõhn juures, misläbi teda veel enam ära tuntakse kui enne tunti.

7. Hundid ja Wanapagana.

Mees läks metsa juhiwitsa otsima, kirwe äärepiku wõõ wahel. Otsis ja otsis ning rauis jälle, kui sinna puulesse sai. Wõmakas kuulis ta kedagi hüüdma: „Mees ae, mees! Tule aga nüüd wõsa Willemad sust minema!“

Mees waatas: kolm suurt hunti pikka, jämeda kuusi all, küsitawad ja wahiwad pea otsa, naga koerad orawa peale kunagi.

„Aga ära nad sust pea alt!“ hüüdis jälle keel pea all, kus aga kedagi hingelist näha polnud. Nüüd sai mees koke aru, et temal wana Pahaga tegemist oli. „Ei mina nüüd jalge ära ajada,“ ütles ta.

„Nõh, mine siis metsa ääre peresse, kus palmi pütakse, ja hüüa seal üle õue kuppa: „Tema kahe pojaga kesst metsa kuusi otsas, kolm Tüka sini kuttsikat wahiwad all!“

Mees ei tahtnud wana Pahaga enam sõna wahetada, seepärast läks ta oma teed iseenesega kõneledes: „Ma ei taha miski hinna eest wana Tühja käsku täita, ehk ma wast küll ka pulma lähen, kui aegsest juhiwitsa rauamise tõõga walmis saan. Minul on sinna kattetad. Kui ma paar tundi sest ära wiidan, siis ei

wõi nad päraft minuga muriſada, et ma
jõgu kit ei oli käinud. Paari päewa muel
oneti wiimalik ei olle jõel wõtta.

Mehel oma jõge jahiwitſa ajaſatte käi
Ja kõidel nad kuppu, pistab kinwe jõe
witſa wahele ja peidab kõo jüs pakja
põõſastikku jõe ära ning jaanuul
pulma pere poole.

Pulmas wõetakſe tenne lahkeste
wastu. Kehakinnituſe ja kuule kerakta
ſe eeſt kaunetakſe kõrti kwalt. Mees
loſeb ka Junala andi nii palju, kui
jõda igaues kuſſub, jumpäraft ella.

Kui keha kinnitatud, wõidab ta
teiste hulgas weel aega enne, kui kaala
poole hakkab minema. Ja westab
jõlleſt ja teiſeſt ajaſt jatta. ja wiimaks
ka lawſt, nii mitſat jahtus.

Kui ta nüd wana Paha jõnab: „Enne
kehaſpojaga kõest mitſa kuuſe otſas,
kolm Paha jõri kuſſikat wahiwad al
ära ütelnud, olnud ehatares kolmest
ja müünat Kuulola, jüst naga kõik
parred kutſkuuud lõhna pealt otſa
Waadati järele: kaks part lõhn

pealt ära kadunud.

Fmeks pandi ka jahtamiſſt küllalt,
aga pida pill ja kraall jundiſiwad jõda
warſti jälle ära unuſtama.

Mees pidas pea õhtuni pulme ja lõks
jüs koolu. Mitſas tuli tall enistene jahtu-
mine meel. „Oot, oot, ma lähen waatama,
kas hundid alles puu all on.“

Läks ka teine waatama, aga hunta ei
olnud nam puu all; nende ajemel ali-
wad kaks part maas.

Wiſt aliwad wana Paha jõllſilaſed
pulmas ja tuliwad partega õõna jõri
kuſſikaid kuuſe alt ära peletama,
kui kuulſiwad, et ene kehe pojaga
kõest mitſa kinbatajes.

---

8. Rahuta rändaja.

Terepoeg jõitnud Tartu laadale. Lin-
na lähedal, leia, lauſa jõe peal jõudis
ta õhtu ühele reiſijakõjale järele.

Wõta minu peale!“ palus reiſija.
Laadale minejа naga tundis kinnu jõ-
damen: ta ei wõtnud wäeraft peale
ja wabandas: „Naga näed on tee

halb ja hobune wäsinud; oi wõi
ähtiga peale wõtte.

„Kudas ja ema wenna wastu nii
halastamata olid? wastas wõeras. „Me
rändan öö ja päewad rahuta ilma
mõõda ja olen jarmani wäsinud. Hel
ta mu peale.

Kudas see wale on, et ja ma wend
sled, ninda in kõik ja jutt wale,
ütles perepoeg. „Mull pole wendla
olnud ja ei ole teda praegu, waid
on palgalt üksainus wõle Kodus vend

„Aga mina olen sinu wend,
wastas wõeras. Ka ei räägi ma sugugi
walet. Enne kui ma isa sinu ema
abielusse heitis, jumnitas tema minu
ja jumal jalg ja ära. Mu jumalaka
mattis ta põhja poole aida tagumise
nurga alla maha. Sellest saadik
rändab ma waim ilma mõõda ja
ei saa enne rahu, kui teised inimes
sed seda teawad. Räägi sellest teisi
le, siis teed ja mulle head; pearah
minul waewast wallale!"

„Niisugust hinnust walet ei hakka

ma oma armsa ema ale kellegile kõne-
lema", wastas perepoeg.

„Et see töisi on ja ka seda ei kunna
pead, sepärast tahan ma ennast teie
kord sulle weel näidata," räägis wõeras
„Kui ka kuskil kaks kukke kaklema
näed, nii et neilt weri lume peale
jookseb, siis olen mina see, kes
teise ära wõidab ja werd joonma hakkab.

Kui wõeras need sõnad räägitanud
oli, päörris ta kõrwalist teed ära
sõo peale ja perepoeg läitis edasi
linna poole. Imelik tundmus läitis
ta rinda ja kirjud mõtted kihasiwad
tema pead, kunni kõnitkul laada
tallitajad kõiki juhtumisi ära unust-
ma sundisiwad.

Kolmandal ~~päewal~~ jõudis
laadaline ümbrikuist Kodus. Wane-
mad tuliwad poisiga pojale wastu,
kelle tuli ilusat käest, et kaupa
aidata teppa tuua ja kobust lahti
wõtta.

„Kelle need wõerad kukke sinu
kaklewad?" küsis peremees poisi pealt

~~peakt~~ tuleja nii taga seisma jäeldes: „Punane weri lombis nende wõitluse kohal kuue peal."

Poeg, kes seda ka nägi, ehmatas nii ära, et minestuseni pidi langema.

„Mis sull wiga on?" küsis ema. „Kas ja tuel haigeks jäid?"

„Haige ma küll ei ole, aga üks hirmus asi waewab mu südant. Ma ei kõlba seda rääkimagi."

„Räägi ära mis su südant waewab ütles peremees." Muidu saab ka perenaine ja su ema seda jälle selleft rahutumaks."

Olga peale ma räägin siis, ütles poeg ja ta jutustas siis mis ladale minna reisijaksa juuft kuulis. Waewalt jõi ta lõpetanud, kui perenaine naga juure waluga lausus: „Jah lapse were südd seisab mu hinge peal!" Ja longes läks peale maha ja heitis hinge.

---

9. Mis rehes juhtus.

Sõnemeistle ei wõinud Holstre mõisa rehte keegi ööseks jäeda. Lae peal kolistatud ja ministatud naga jõudaks keegi wankrisse saal. Reho Bapp ja rehelised maganud lähedal kõrtsi juures ja taludel.

Kord tulnud wõeras soldat kõrtsi ja kuulnud nende ümmetaft. Ta lubanud ühe öö rehes ära magada ja hirmutajale otsa peale teha, kui keegi talle pudeli täie wiina ühes annab. Rehelised andsiwad temale kohe pudeli täie wiina kätte, millest ta muist saal jamas ära rüübas; muist pudeliga karmanisse pistis.

Mui läks rehe juure, ~~Mõer~~ tegi põrandale asema maha ja pani küünla, mis ta ka reheliste ~~ja~~ käest oli saanud, päetsisse põlema. Siis hakkis ta puhkama. Warsi peale selle oli rehe lae peal kolinat kuulda ja lagi nagises, naga langeks ta sisse. Mehel oli kange hirm.

Wiimaks jäi kolin waiksi ja laest lasti peniköse nöödi otsas werine nöök tema pea kohale maha. Kõik ihukarwad tõusiwad tal hirmsast püsti, aga ta ei liigutanud

ennast. Ja nüüs oleks liigutamine aidanud. Ära pöörneda ta oneti ei joanud, sest et rehe uksed kõik tagant lukku olewad pantud.

Mõõk tõmmati piikkamisi jälle ülesse. Rehe all oli praginat kuulda, nagu sadakjuwad paari ühes kokkuk. ja pöörandalle. Rehe uksi löödi lahti, nii et sinna wärisejuwad, ja sarikjuwati nagu rataid üle läwe peerles rehte, nüüs allas tagamisse sinna juurespeatust leidis. Nüüd ei laetnud soldat enam jugagit ela peale, waid ootas iga silmapilk surma saatjat sarja järel sisse astuwat. „Olekjuwad rehe alusse ukse oneti lukust lahti olewat!“ mõtles ta ja endas: „Siis jookjuksjim me, kui see ja teine ja jätakjuw rehe jumalaga, nagu palja Wiisi ennegi olewat tõmud.“

Ukust astus uhke ja ilus noor preili sisse ja tuli tema päetsisse, kus ta seisuhe jäi ja rääkima hakkas: „Rehe wõib jälle igaüks rahulisti ööd olla, kui ja tagant rehe nägesse pääse alt. Luud ülesse kaewad surma aeda maha matad ja matmise sõnad peale laed. Mind sünnitas üks Teidetuk ja surmas kübi päraft palaja ära. Surma kohta mattis ta taga rehe maha. Minu waim sai siis waewa sisse, kuspt teda ainult üks julge inimene wõis peastet, kes need hirmutajed ära wõis wõitta, nüüs sina kannatanud oled.“

Preili kadus äkitse ära. Soldat tegi päewal nii, kuidas tema käskis ja päraspt wõis ka igaüks ilma hirmuta üksi rehes olla. Rehepapp ja rehelised lugesiwa soldatile reateo eest hulgaraha peo pealt ja tänasiwad weel pealegi.

10. Surelik jahtumine.

Kord istusid laupäewa õhtul Tarwaste walla ühe talu rahwas tuas kaas ja ajasid jumala laudase üle jutte. Pere wana sulane istus nurgas ja ei ole sõnagi teiste jutu sekka räägi. Kinud. Tema mõtlenud ilmselges jõrele, kas jumalat on wõi ei ole.

Tüüd läinud nagama, sulane ka, aga temal ei ole uni peale tulnud. Ta jäenud kummikuni ilma

aneta. Hommiku kõrsnud päike
jälgeste ülesse. Mintud kohkhommikule.
Kui ära jõudud, läinud julane mitta
hobuste juure, poisid läinud ka.

Mitta-i ütelnud julane poistele:
„Waatake teie hobuste järele, ma
heidan magama, õhtsel ei tulnud
uni peale."

Poisid lubanud ka waadata ja
julane heitnud magama. Poistel
läinud lamedes aeg igawaks ja
kirikusse olnud ka ühes wora minna,
seepärast läinud nemad oma lina
waatama, mis jõelgamas lähedal ol-
nud.

Poisid olnud umbes tund aega ära.
Ilm olnud jeni nõdusest läinud. Poisid
tulnud tagasi, et julast ülesse äratada.
hobused Koplisse wiia ja kirikusse minna.
Kui nemad hobuste juure tagasi tulnud, ei
leidnud nemad julast enam ajome peal.
Nemad mõtelnud: teine ehk läks koda,
et nõdusse ilmaga mitta magada ei tahtnud.
Nad wõtnud hobused kammitsa
jätest lahti ja wiinud Koplisse

Koda minnes läinud nemad kohast,
kus julane magama heitnud, mööda.
Julane tulnud neile wasta.

„Kus ja mööd käisid?" küsinud poisid.

„Mina olin teises ilmas," wastanud julane.

„Ära nalja tee, julane, ütle tõesti, kus
ja käisid!

„Olin tõesti teises ilmas. Kui teie ei
usu siis waadake neid märka minu
õlgadese peal. Kas mull neid enne ole?"

„Noh räägi siis, kudas need märgid
sinu õlgadese peale saiwad? Käskinad
teine poiss, sest julased olnud ka kõlwa
jõrne ajet õlgadese saa.

„~~Ohtu~~ Õhtu nina olin kahe wahel, kas
jumalt on, wõi ei ole. Siis kadues mina
rahu ära, nenda et mina magada ei
saanud. Kui mina täna teiega mitta
tulin ja magama heitsin, wiidi mind
ühes ühega teise ilma. Seal näidati
mulle õpiti põrgut ja siis taewast,
kus Jumal aujärje peal istus ja Jeesus
Kristus tema paral käel. Õnnis tegi ja
palii minu juure ja küsis: Kas ja mina
usud, et Jumal on?"

„Usun," wastasin mina.

„Kis räägi maa peal jeda teistele ka."

„Ma räägin neile küll, aga nad naeravad minu nüüdsajal kõne üle, jeest nemad mäletavad mind narri jätta ajanud. Onnis läks ja tuli minu juure puududes kõnet jõrnega minu äraspitsse ja ütles: „Kui nad ei usu, siis näita neile märke, oma äraspitsi peal. Ma tundsin ennast jälle sinu ümber elena.

II. Woorimehe wõit.

Ennemuiste tulnud woorimees Riiast Koolu poole. Tenale tulnud wana mees wastu ja räägkinud: „Mees, kas ja head asja osta tahad?

„Ei taha, mull ei ole raha.

„Osta peale ära, ma müün odawaste."

„Näita siis, mis asi jeu on."

„Ma ei näita, aga siin riide hilba jaoks te on. Ta on nii hea, et kõik teeb, mis ja käsed."

Mehel tulnud ka asjast himmu ja ütelnud: „Mull ei ole enam raha, kui wiis kümnet kopikat, kui ja ta jelle eest ära müüd, siis maksan raha."

„Ütle kõik. Sada, siin ta on! Otsi raha, aga ära ja teda enne waata, kui kodus."

Pista ta müüd põue.

Mees wõtnud ka keise waeka, pistnud waatamata põue ja maksnud raha ära. Kui ta tüki teed ära käinud, tulnud tenale himmu peale asja waadata. Wõtnud kaubа põuest wõi puksust wälja ja teinud riide hilbu eahti. Aga mis jeal jaas? Sitsi!

„Oh ja kelm, kuidas ta minu käest raha kopikа ära petkis. Ja olin mina ka jõge uskuma! Wõi panek jüe narrija siis ja küdal teist, nagu imeasja.

Ja wisanud jõe, kus jee ja teine. Sõitnud edasi. Hobune wäsinud ära, ei ole mitte jugugit enam läinud.

„Mis ma waene mees nüüd teen. Wõtsa ka alles Kaugel, kuhu ma puhkama wõiksin jäeda. Muud kui kattan hõbust ees ajada ja wean ijsenese järel rege, kunni Koolu juure.

Mees läinud pealmisi riidid maha ajama, et kergem oleks, ja leidnud, et närts jõega jälle põues puhus.

„Ei, ei, jee ikka midagi on. Kuhu teema jälle puhu muidu jai? Ma wõs-

ta ja kaugele meiest ära. Tema peal
käib tegema, mis mina tahan. Ma
tahan proovi kattuda. Kuule, jaenäärts,
tee mulle seda, et hobene minna jäaks!"

Nüüd, kui jõime juust tühjaks, pa-
nud hobene minema. Kui käal kanagi.
Meie nõõmusi. Sõitnud veel mitu kõrtsi
vahet enne ära, kui õõmajale jäänud.

Kui meie juba kõrtsi juurde magamad,
küsinud keal taga: „Mees, mis sul tarvis?"

„Mis mull tarvis? Raha on mull tarvis.
„Mis sa mulle annad, kui ma sulle kolm
jetwerki. Kulda toon?"

„Mis mull anda on minul, kui wana
regi ja ~~laps~~ nälginud hobune. Kui ja mulle
nii palju raha tood, siis wõta nimad minuga
pärast endale. Aga ks mull siis ise ka
jäe naeris pole, kes mulle isegi raha
ja wara toob? Miks peaksin ma endale
teise warandusse tooja veel otsma?"

„Mina olen ju ütelnud jaenäärts. Et ja
mina aga enne lahti tegid, kui koda
jõudsid, siis ja enesest ära wiskasid, siis
ei käida ma enam ühte puhku sinu tehtud
misti. Olge et ma oma hearmile jäsele

sulle mõne väikse meelehea teen. Ma
hobust aga rege ei tahagi, aga anne see
mulle, kes sulle kodust kõige pealt waata
tulek.

„Seda ma sulle ei laba, minagi raha eest.
Ma naene ja lapsed tulewad mull kodust
kõige pealt wastu, seda tean selgeste.

„Aga ma siis teda just omale ei tahagi,
kui ja arwad, aga kui keegi sulle kõige
pealt kodust wastu tulek, siis ütle temale
paljalt: „Kurat sinu sise ja teine
sinu südamesse!"

Meie mõtlemad kaua aega, wiimaks
ütelnud ometigi: Olgu siis peale nii!" Keel
jäenud weist ja mees jäenud magama.
Hommiku olnud ka rahakotid ree peal.

„Aga kes nad nüüd koda weab? Minu
hobune neid küll wedada ei jõua," räägi-
nud meie üksinda.

„Küll hobune weab, pane tema aga
ette!" räägitud keegi ree kõrwal. Olnu,
et seal kedagi näha oleks olnud.

„Meie wõtnud natukene raha ühe
koti pealt ja pistnud taskusse, läinud
kõrtsi, wõtnud pealt kortelt wiina
ja rüübanud selle ära ja maksnud

ja oomaja eest oma rehkenungi ära, Siis pannud tema kohuse alle. See naga ei ole tunnudki, A temal regi koormaga järel olnud. Mees jöttnud ilma puhkamata ühtsuke kodu. Kodues ajanud koorma reke alla, wötnud kohuse lahti ja pannud koorma peale mitta härja ikket, milledel wiitnukka ristid peal olnud ja ise teinud tema ka wel kriidiga kattidele rista peale, siis läinud tema tuppa. Naene tulnud ukse peal wasta. Mees ütelnud: Kurat sinu p.. se ja teine läki p.. se maha!"

Ei ole waranduse andja seda jallinud. Sa läinud raha kotta ära wötma, aga ei ole jaanud, et ikked ja ristid peal olnud. Siis tömmanud tema rehealuse kare küllest walla ja läinud sellega oma teed ja ei ole enam tagasi tulnud. Kuld jäenud kattidega mehele. —

---

12. Dobrakarasshoo. aast. 1061.

Ennemuiste olnud ühel peremehel kolm tümment poega. Wimasel pojal ei olle temal enam meile tulnud muud nime panna kui Dobrakarasshoo. See poeg olnud ja meelt armsam kui teised, sest et temo tublei töömees olnud, kuna teised ala wedeleda püüdnud.

Heina aeg tulnud kätte. Teised wennad läinud heinamaale ja teinud igaüks omale kuhja heina, Dobrakarasshoo pidanud ise ja jeni mun kallitused kallitama. Kui nemad koju tulnud ja Dobrakarasshool mitte kõrgi heina tehtud ei olnud, naernud nemad teda ja soimanud laiskaks. Aga Dobrak. ei laenunud neile sõnagi wasku, waid läinud luhta ja teinud seal ükspinda kaskümendt ühesuurt ja kuhja heina walmis.

Sügise läinud Dobrakarasshoo kuhja waatama ja näinud, et wendade kuhjad olnud kõik ära jäädud ja järg olnud juba temo kuhja juures. Temo läinud ööseks oma kuhja wahtima.

Keskööaeal tulnud karuskümend ühtsest ilast Jäkku ühes walge märaga metsast wälja ja kohe ühmese kuhja kallale, mille Dobra-

Dobrakarasshoo wahtimas olnud.

Temal tulnud hirm peale ja mõtelnud iseendast: Mis minust nüüd saab metsiga? Need ei ole mitte nood, kui wanapaganad ja jõiwaal mind ähes-kehndega ära!"

Ja mõtelnud. Kaua aega arja üle järele, wiimaks wõtnud julgusse südame ja läksnud tagasikeesi mööda kuhja külge walge mära selga. Kui ta näinud, et tähtud talle midagi ei teinud, hakkanud tema wana märaga kodu poole ratsutama, tähele tulnud kõik järele. Kodus kinkinud temale igale wennale ühe tähe ja walge mära annud ise-le. Ise jäänud ilma hobusata.

Teisel päewal ajanud wennad uhkeil tähtedel waljad päha, pannud nüüd ilusad sadulad selga ja ratsutanud naise wõtma. Aga kuhu poole nemad läksiwad seda nad kellegile ei ütelnud.

Dobrakarasshoo mõtelnud: Eks ma ostan endal ka hobuse ja sõidan ka kosja. Teisel hommikul pistnud tema ka rahapunga taskusse, wõtnud waljad pihku ja läinud warawasst wälja. Kui tema tüki teed juba ära käinud, tulnud temale wana naine wastu

„Poeg, kuhu poole sina nüüd lähed?" küsinud tema lahkeste.

„Hobust ostma, wanake," wastanud temale niisama lahkeste Dobrakarasshoo.

„Kelle juure sa siis teda ostma lähed?" küsinud jälle naine.

„Mina ei tea isegi, kust ma teda saan," wastanud mees.

„Mine Kiriku harra juure," ütlenud naine, „temal on palju hobuseid. See temaga kaupa, et ta sind Kopliisse ise walitseda lasks. Ja kui sa Kopliisse lähed, siis waata, kumb rahet sadama tuleb. Teised hobused hoiawad kõik pead peri sadu, aga üks hoiab wastu. Sina wõta siis se, kes pea wasta sada hoiab!"

„Küll ma teen nenda, emakene," ütelnud Dobrakarasshoo. Naine kadunud ära ja Dobrakarasshoo jammunud Kiriku mõisa poole.

Kui ta mõisa juure jõudnud, läinud ta õpetaja juure küsima, kas temal on hobust müüa. Kohe käskinud õpetaja Kopliisse minna ja sealt walitseda, mis sugust temal ise tahab.

Mitu päewa wahtinud meie Koplis, enne kui rahet jadama tulnud. Siis näinud ta, et Kõik teised ilusamad kohesad koidmed oma pead peri jadu, paljalt üksi wäike, umber kahe aastane kõhn kehwa warss ~~wõtt~~ hoidnud oma pea wastu jadu. Raheterad kukkunud teisel kui kõlinal wasst pea leud, aga jällest ta midagi ei ole hoolinud.

„Miks ma niisuguse käütajja hüüega ometi tegema hakkan," räägitud Dobra-Karaschoo ijsmesse. Ja ma arwan, et ma temaga rätsa jõita ei jaagi: mu jalad peawad teewad maasse kinni. Jätan ta õige wõtmata ja wõtan siit üks teise, mis kõige ilusam on.

„Oota ära!" räägitud wana naine Dobra-Karaschoole, kelle juure ta äkitse tulnud. „Nüüd äro sina temale jälga istuji, waid wõta ta käe kõrwale. Kui ja teine ära ~~oled~~ ~~wõtnud~~, siis wii ta kodu ja lase mitte lahti. Wäljad pane kodu wälja peale — teed küll? Tagasi Siis juure kiwi kõrwale. Kolme nädali pärast wõta ~~nad~~ waljad kiwi kõrwalt ja kõlista neid, küll ja siis näed, mis-

sugune käel sulle mitsugust wõlja tulek."

„Olge peale siis, ma wõtan teine ära. Seal näha, missugune Lõuker teinegist kolme nädali pärast on saanud."

Naine kadunud jälle äkitse ära. Ilm ilus: Dobra Karaschoo ajanud warsale waljad päha, wõtnud ta käekõrwale ja läinud kiriku mäisa õpetaja juure.

„Miks ja ometi niisugusest warsa rotist wõtsid? Wõtnud ikka kohene, mis kohene oleki olnud. Seal ja ikka kimme kõrda paremaid oli, kui sa on. Sa ei wõi temale jälgi istuda, pead käe kõrwal kadu kõnitama just nagu karutantsitaja karu kunagi." Nõuda räägitud jälle õpetaja.

„Seal oli küll paremaid, aga ma wõtsin selle ümme peale ära: ehk keewab teisest juur tükk küllalt. Ja kui ma temast asja ei saa, siis ostan pärast uue. Raha sukord käsin ka."

Õpetaja ei wõtnud siiski sest ka juuremat hinda. Dobra Karaschoo maksis kohe raha wälja ja wõis warsa kodu kaki kuse, kahe ta teine lahti laskis. Wälja wõis kas ta widja peale juure kiwi kõrwale maha.

Kui kolm nädalat möödа olnud, läinud Dobrakaraschos wäljale kiwi juure, wõtnud jalt waljad kõlistanud neid. Mitusugust tulnud niisugune juur ja ilus kobane tema juure, et niisugust tema ilma peal jugunjit ei ole näinud. Tema ajanud hobusele waljad päha ja wiinud kodu, kus ta temale jadula selga pannud ja noiust kosima läitnud. Aga ta ei teadnud, kuhu poole minna, mund kui läitnud teed mööda edasi, kuhu kohane ise läinud.

Kui ta tükk teed ära läitnud, tulnud õhtu teinal tuttaw wana naine metsast wasta ja küsinud lahkuste: Pojukene, kuhu ja mööd natsa läidad?'

„Noiust Kotsja, wana emakene,' olnud noore mehe wastus.

„Kuhu aga?' näätkinud wana naine.

„Ma ei tea ise ji, kuhu ma teda leian.'

„Läida wal natuke maad edasi, siis näed ja paremal pool tee ääres ühe ühte lõsi, põõra sinna sisse. Selle lõsi keremehel on palja ilusid tütrid. Kui ja mõrsja wälja oled walinud, siis jaadetakse teid ühte kambrisse magama. Heida sina aga taga poole ja mõrsja jäte ette were sisse. Tea ja seda hästi meles, muidu käib sinu käsi halwasti.'

„Küll mina teen, emakene kõik nõuu kuulas ja käsid, sest ma tean, ega ja mulle halwa ei soowi,' räägitnud Dobrakaraschos ja läitnud teed mööda edasi, kui wana naine ära kadunud.

Õhtuks jõudnud tema lõsi juure. Kui ta wäravaast sisse läitnud, tulnud lõsi peremees, wana mees, wastu ja ütelnud naerdes: Ah, oh, ah! Niisugust wäimust pole mull enne weel käinud. Tule aga lähme tuppa, küll pwiss hobuse eest hoolt kannab.

Läinud ka mõlemad sisse, wana ees, Dobrakaraschos taga järel. Seis olnud kõik ära räägitnata uhkes ja ilus.

Kui õhtune kord ära löödud, jaadetud Dobrakaraschos oma mõrsjaga kambrisse magama ja wana mees ütelnud: Heida üige ette ~~ääre~~ were sisse, naisterahwas kartlik, ei julge ees pool magama. „Küllap ma heidan ette were sisse ütelnud peigmees kawalaste, heitnud aga naise käsu järele taga ääre sisse.

Õhtul tulnud wanamees ukksest jälle wõõri ette, juur raudnui käes. Kui ta näinud, et Dobra-Karaschoo taga ja mõrsja ees weere joos maganud, naernud ta ja hüüdnud: Ah, ah, ah! Niisugust wäimeest pole mull weel enne olnud.

Hommiku tõusnud Dobrakaraschoo ülesse, läinud peremehe juure ja küsinud: Andke mu hobune kätte, ma tahan oma mõrsjaga kodu sõita.

„Ei saa weel," ütelnud wana mees. „Ma tahan sulle üks tükk tiha anda; kui sellest olest ilusaste ära toimetanud, siis wõid minna. Ma matan oma kolmkümmend sitkart põrandale riiste alla; ilma sinu nägemata, kui sa oma mõrsja nende hulgast kätte leiad, siis wõid temaga wõtta ja minna, ei ja sina aga sinnapoole korraga kätte, siis oled ja igawesti minu. Mine nüüd tuppa oma mõrsja juure ja ole homme hommikuse warajane.

Dobra Karaschoo läks tuppa mõrsja juure ja oli wõga kurb.

„Mis ja kuiwastad? küsis warsi mõrsja.

„Wanamees lubas sind homme kolmekümne õe hulgast riiste alla mätta ja mina pean sind sealt esimese korraga kätte leidma, kui mitte, siis jaan sind omaks, muidu kaotan sind ja pealegi oma elu.

„Ei ole kerge asi, esimesse korraga mind ülesse leida," wastanud mõrsja. „Ma küll lõgista ega muud märku anda ei tohi, aga kõrni mööda hulgas edasi tagasi ja waata kelle peale kärbes lendab, see olen mina."

Hommiku matnud wanamees wara oma tütred riiste alla. Dobrakaraschoo kõndinud kawa aega ühe hõnikuse juurest teise juure ja jõganud kõrwa tagasi, nagu olekski wiimase hääl see. Wiimaks läinud tema selle juure, kellel kärbes peal olnud, ja ütelnud: See on minu mõrsja.

Wanamees jälle naerma: Ah, ah, ah! Niisugust wäimeest pole mull enne olnud. Minna sina weel ei saa. Tule õhtu, wõtta tallist ise, mis kuttsar sulle näitab, ja tee hommikuks tema taltsaks. Kui ka selle hästi oled ära teinud, siis wõid mõrsja ja hobuse kätte saada ja kodu minna, muidu kaotad oma elu. Mõrsja juure ei pea ja enne enam saama. Wõid küll kuni õhtuni mitte ümber luusida. Ära pägenemise peale ära ja ka mõtle, see ei lähe sulle korda.

Dobrokarasthow olnud nõomues, läänud mõtsa luusimaie ja rääkinud iseenesega: Kattja kas mull nüüd aju. Selle üle pean mina mõrsja käest nõoue küsima, kudas hobust taltsata teha. Minu päraast olgu tema wanapaga ise, ma tuen tema taltsaks. Selle peale ei mõtlegi mina, et ma weel ära põrgenen ja oma armsa mõrsja ja äkku jüa jätan.

Puttaw wana eideke tulnud jälle äkiste Dobrokarasthow otte ja küsinud: Mis ja rääkisid?

Ma rääkisin," ütelnud Dobrokarasthow, et mull õõsel hobune taltsata. Kui ma hommikukõ selle taltsatko tuen siis jaan ma oma äkku ja mõrsja kätte.

Kas sull kegi nõuu oendis kudas teda taltsatada?

Selle juures pole mull kellegi nõu tarwis ära ja midagi oma pea järele tee! Küsi iga mõtte üle oma mõrsja käest nõuu. Mina selleõ asjõ sull nõuu ei wõi anda, ma enam kui seda, mis ütlesin.

Mull pole wõimalik mõrsjaga kokku saada, kosja peremeõ on ta minu eest ära saatnud.

Aga praegu wõin sulle omiti weel seda nõuu anda, kudas mõrsjaga kokku saad. Mine jüa jamasse metsa ääre taga järwe äärde ja otsa seal seni põesa jus warjul, kunni kukk luike kaldale maha lendawad. Seal puistawad nemad kõik oma suled seljast maha, enne kui nad ujuma lähewad. Kui nad kõik juba wees on, siis mine ja tõmme selle luiga sulgede peale, mis teiste madsast eemal on. Kui nemad jälle järwest wälja tulewad oma sulgi selga panema, siis ära anna sellele, kunne sulgi kätte, kui ta sulle nõuu annab, kudas äkku taltsatama peab. See luik on sinu mõrsja ja need teised on sinu wendade mõrsjad. Mina andsin neile ka nõuu, kui nad koosja lähksid, et nad taga ääre sisse pidiwad heitma, kui kosi peremees käskki otte heita. Aga nad ei wõtnud minu õpetusst kuulda, waid tegiwad, kudas wanamees ütles ja nad tapeti kõik ära ühe õõl jaba ära. Nüüd mine rutte järwe äärde! ja kõrkinud naine ja kadunud ise äkiste nagu maa alla ära.

Dobrokarasthow teinud, kudas wana moos õpetanud. Luigad lennenud järwe

raldale, puistanud omad juled maha ja läinud järwe ujuma. Dobra-Karasshoo läinud ja heitnud neile luiga sulgedele peale, mis teiste omadest eemal olnud.
Kui luigad wesst wäljas tulnud wõtnud teised omad juled selga ja lennanud ülesse kõrge, kus nad ringi keerutanud, nagu oskajad maha jäänud selts-silasst kunagi. See luik aga, kes sulgi kätte ei saanud mehe alt muutnud ennast ilusaks naisterahwaks ja palunud Dobra-Karasshoo käest oma sulgi kätte.

Dobra-Karasshoo temale: Mulle ma sulle sulgi kätte ei anna, kui ja mind ei õpeta, kuidas ma hobuse kallaks wõin teha, mis õõsel minu kätte andaksi?

See on wäga raske töö, selle hobuse kallutamine, räägitud neiu. Selt see hobune ei ole keegi muu, kui wana juris. ise. Aga kui ja ma käsu järele tee, siis saadad ja ma töö korda.

Küll ma teen, räägi aga, kuidas.

Kui ja õhtul koolu läheb, siis näed ja lawe kõrwal laua peal kaks pudelist, üks must, teine walge. Wõta walge pudel ja joo ta tühjaks ning waheta pudelitke

asemed ära. Walge pudeli see on sehk, mis wäga kangeks teeb, kuna musta pudeli sees olew roht jäutumaks teeb. Kui wana pagan ärkab tuleb, enne kui ta ennast hobuseks muudab, wõtab tema musta pudeli, mis ta walgeks pudeliks peab, ning joob tema tilgatumaks tühjaks. Siis joob ta rammutumaks, kuna sinu jõud wäga suurs on kasvanud. Tullis kõrda ennast nõriga käsi kõrwaste täku selga kinni, sest see on ta kaunis wagane. Siis wõta sellest pannst tellist üks pagant kahekumne eesikaline raud nui, mis millega ja hobusele ikka jeed päha teguma, kui tallist wälja jõudad ja ta sinu ees rabelema ja lõkuma hakkab.

Dobra-Karasshoo annud talle nüüd sulgi kätte. Luik wõtnud nüd endale ümber, tõusnud teiste hulka ja lennanud. Kõik üksteise selts laesi poole, kuhu nad maha laskunud.

Kui õhtu kätte tulnud, läinud Dobra-Karasshoo koolu, joonud lawe kõrwalt wesse pudelid tühjaks ja wahetanud nende asemed ära. Natuke aega hiljem läinud

tulnud jaa. 1074.

wanamees, jaonud pudeli kihjatse ja läinud uksest wälja. Natuke aja järele läinud Dobrakarasshoo kalfari juure ja palunud näidata, missugust täkku ta talitsetama peal. Kulfar näidanud ühte juurt mutta täkku.

Dobrakarasshoo sidunud nüüd nüüd hobusel paelad ümber keha, wõtnud nurgast juure raud nuia, mis tall üma kuge kõrta olnud, ja hüpanud hobuse selga wandesse kõwaste kinni hoides. Hobune rabelenud küll ka all, aga ta ei ole mehe käest peasenud. Kui Dobrak. talist wälja sõitnud, hakkanud hobune hirmsaste ell hirmuma ja lõhkuma, wiimaks kõrsnud ta tacwa ella peale paale sõlari. Dobrakarasshoo nuianud nüüd talle ikka päha. Hommiku koidu ajal lasknud hobune ennast üher mehega juurte mutta maha, muutnud ennast aia tarasjaks. Dobrakarasshoo tegenud selle tarasja weel nuiaga pihuks ja puruks, kurutanud siis nuia ölale ja läinud kodu peremehe juure ja küsinud: Anna nüüd minu mõrsjahobune kätte! Hobust talitsaja ma nii kaua, kui ta ennast tarasjaks muutes: Tarasja tampisin mina pihuks ja puruks.

jaa. 1075.

Wanamees, kes maas nii puru haige olnud, et waewalt rääkida wõinud, ütelnud: Mine, saad kõik kätte. Ma olen juba tunnitelle käsu annud, et nad selle ja waranduse kätte annawad.

Dobrakarasshoo rõõmsaste hüpates mõrsjale oma rõõmust ja õnnest rääkima. Mõrsjal olnud ka hea meel, et oli minda kaugele olnud. Ta ütelnud aga: Meie ei ole weel wanamehe küüsist peasenud, peame weel ette waatama. Sellepärast mine too talist sealt künast, kus mille küllest ja eili täkti lahti wõtsid, kanamuna ära. Seda on meil tee peal tarwis. Dobra-Karasshoo tõnud ka nutta muna ära. Nüüd istunud mõrsja täkmise järgi Dobrakarasshoo tagasipidi ja mõrsja edasipidi täku selga ja hakanud kodu poole sõitma.

Kui nemad juba ja Tunnitel päewal küsinud Wanameest tunnitelt käest, kas nad juba ära on läinud. Tunnitel ütelnud jah! Tall olnud nüüd kahju, et ta nad ära oli lasknud tulla. Sellepärast ütelnud tunnitelle: Minge nutta ja kattuge nad kinni wõtta!

Ettewaatlik mõrsja küsinud Dobrak. käest: Kas näed kedagi tulemas? Ei näe. — Mine pane kõrw wasta maad ja kuule, kas kedagi mõdinat kuuled tagant järele tulemas! — Dobrak.

Ka maha ja kuulama: Kuulen jah, naga wäga kaugelt wankri müdinat.

Siis mundan mina ennast uibuksõ ja jina õuenaks jelle otsa.

Kohe wõtnud mõrsja muna põuest wälja ja ütelnud: Munda mul. ma õuenuks ja õunaks: Sedamaid jeisnud juur uibu tee ääres ja ilus, juur õun tenia otsas.

Wanapagana otsitsenud läinud neist mööda otsides ja läinud jälle kodu, ilma et nad neile midagist oleksiwad laubanud. Kui nemad Kodu jõudnud, küsinud wanapagan: Kas leitsidе neid?

„Ei näinud teil muud midagist, kui ühe juure uibu, mille juur õun otsas oli.

Oh teie rumalad, miks teie neid ära ei toonud. Need oliwad nemad. Minge ütelge minu kõige truumatele tsemritel, et nad läeksiwad ja nad ära toowad.

Kõige truumad tsemrid läel. Dobra-karasshoo oli oma mõrsjaga jälle kohuse peljas ja oliwad tüki maad edasi jukse läinud. Mõrsja rääkis jälle: Kas ja näed kedagist järele tulema?

Ei näe kedagist.

Mine pane kõrw wastu maad ja kuula, kas midagi müdinat taga kuulda on. Dobra-karasshoo ka kuulama.

Kuulen ja kaunis kaugel, nagu wankri müdinat.

Siis munda ma ennast kirikuks ja sinu õpetajaks kõtsliise. Aga ära ja mitte enne kantsliist maha mine, kui nemad juba tükk aega ära on läinud.

Jälle wõtlis mõrsja muna põuest wälja ja ütelnud: Munda mind kirikuks ja Dobrakarasshoo õpetajaks kantsliise.

Warsi sündinud nende, kudas joowitud. Õpilased läinud kirikust mööda ikka edasi. Tüki aja pärast tulnud nemad jälle tagasi, käinud korra kirikus ära ja läinud jälle oma teed edasi. Kirik jaanud jälle mõrsjaks ja nad istunud Dobrakarasshooga kohuse peljas ning jäitnud edasi. Wanapagana tsemrid jõudnud jälle kodu. Peremees küsinud: Kas toite nemad tagasi?

Ei toonud. Meie ei leidnud muud midagi tult, kui ühe kiriku, mille kõtsliõpetaja oli.

Oh teie rumalad, miks teie õpetajat ära ei toonud. Se kirik ja õpetaja oliwad nemad.

Mõrsja jälle Dobra Karaschwole: Kui ja näed Kedagi meile järele tulema? — Ei näe. — Mine pane kõrw wasku maad ja kuulata kas tagant Kedagi tuleb.

Dobra Karaschwo läinud. — Õige kähedal on kanget müdinat kuulda.

Jüs on wana ije meid taga ajama tulnud. Nüüd on raske lugu. Ma muudan ennast nüüd järweks ja sind Kalaks wette.

Mõrsja wõtnud ka muna põuest jälle wälja ja ütelnud: Muuda mind järweks, ja Dobra Karaschwo Kalaks järwe. Sel jündinud.

Wanapagan jõudnud oma pojaga järwe weere ja olnud nõõmus, et tema nad jälle kätte saab. Kohe hakkanud tema järwe kuhjaks jooma. Aga kui järw peaaegu tühi olnud, kulnud weel kohinal tagant jälle wälja ja taitnud järwe uuesti täis. Wanamees kattunud uuesti, aga weel see ei ole leinud, kui järw peaaegu juba tühi olnud. Ruma olnud teine ka ei ole poega oppi kutsunud jooma. Aga ta laskunud poja metsast ühe kõrme jällalise ja kolme jala jämuse kala pelgi tema ning endale punniks ette panna, kust weel ikka wälja pugenud. Kui nüüd jälle järw peaaegu tühjaks joonud, ütlnud tema

pojale: Kinnita pulka, pojuke, kinnita pulka, pojuke! Poeg kinnitanud ka kõigest jõuga. Aga weel tõmmanud Wanapagan kõrwi kui poja pill ja weel jooksnud järwe tagasi. Poeg tõmmanud jurnakeha ola peale ja läinud kulgudes kodu poole. Kas mõrsja oma nõiamuna olus weel kuskil tarwitab või jõda ei leisa muinasjutus Dobra Karaschwo elanud ja majas oma naisega ennast ja nõomust elu.

———— /.

Jaan Leppik sündis 9. Märtsil 1861 Wiljandi maakonnas olewas ja Paistu kihelkonna järele loetawas Holstre wallas, kus tema wanemad P. Tunalu, Kroonu metsawahi Koha pidajad olewad. Siin elas poisike enne õpinesel elu aasta ja oli pärale kümne aasta wana, kui Holstre Pallenitsa Kooli wiidi. Pärastpeale käis tema Paistu kihelkonna koolis ja siis Wiljandi Kreis-Kuulis. Peale koolist wälja astumise elas ta ja mujas. Sai siis Wiratsi mõisa kirjutajaks, kus tema kaks aastat oli. Ei ühe aasta pärgawere mõisa kirjutaja ja pärast jälle Wiratsi mõisas. Kirjutaja. Kõik kõik ta kuda ja aliks, kuis tõe käna päwani on. —

Nüüpalju minu eluloost. Lauludest, mis minu Teile siia olen saatnud, on enam ja Anu Nabse, wana lõpuaja juurt ülesse kirjutatud. Jutte osast on enamiste Hans Saks ja juurt ülesse kirjutatud. See mees on Kõdu wallast pärit ja on pensipõnna palju maad läbi käinud, aga ikka Liiwi ja Eesti maal, ka mitte Läti-Liiwimaa.

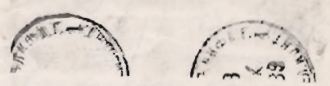
Jan. 1080.

Jan. 1081.

jaar. 1082.

jaar. 1083.

Do. Hartlib St. Peterbaris.

Paistu kihelkonnast.

Saatnud: J. [redacted] Leppik.

Saadud Dets. 1889.

(6x).

Rahwa laulud, mis J. Leppik ülesse kirjutanud Paistu Kihelkonnast, Holstre wallast.

1.

Kui me axam laulamaie,
Laulamaie, lustimaie,
Sina siis sõge tulewe,
Laulu päält laskuneme.
Kui meil' sunska sõpmesse,
Kesle päält meil' pistumesse,
Alt wõi ammaste alunes
Wõi ülelda welile:
Meli ülla wellekene,
Sange ratsad rakkesse,
Meli õbe elmedesse,
Körni karu nahkadesse,
Sõtke ratsale kodisse,
Sage alli acka sõme,
Sage körni kõrtsikesse,
Tooge mull' kodust sunde sulge,
Laua päält mull' laulelakke,
Parte paalt palajalaüsi,
Kingitskapist kesle kõlksu,
Siis saab õõse ülelagi,
Mõnes päiwas mõtteldagi,
Siis saab kukeni kumbata,
Siis saab lõkku tõusmeni,
Siis me laulami linnu keeli,
Seme äätsa teder keeli,
Siristami sisarki keeli.
Tulgu siis sõda sõnula,
Wäs wõi walda waidelema.
Siis sõimami sõa sõnula,
Wäe walla laulesille.
Ots, kus poisi Olstreenna,
Tats, kus poisi Tarwastunna.
Nõndasp laulan Olstre poisi,
Kõõrdlawa Kõpu poisi.
Maie ei oski ollemma,
Karda kõrki käiemma.
Lugu sai olsa lukselelles,
Laul sai olsa laksolelles,
Käsi käis kokka kähwatelles,
Swõrmi sui su ludust kinni,
Kas käega karwast kinni.

2.

Vidrukes, tulge minule,
Kao, tulge kalekeste!
Tulge mulle tüpe tõtse,
Saage saksa waidse tõtse,
Kiriwese Kihla tõtse!
Ma pane õlbuk elule:
Suwesi sunda andamaie,
Päewas pääda ülsmaie.
Mina ei sunni surwamaie
Aga jõmpsi jahwatmaie;
Ma wii tera westelle,
Marsa mati mõlderille,
Sunsk sind sõda, sunsk sind sõda,
Sunsk sind sõda sukkuille,
Teosk sind päimi pähkelille.

3.

Sipi, sipi, nipi, nipi!
Silpi kiwe mustetilli,
Naidsete nisa närndiwe,
Naiste rinna sipendiwe
Siia linna tulemma,

Tallinat tahtdaenna;
Pääle tehti Pärnu linna,
Koetu Kuura kiriku,
Rana Willand willjutetu,
Taetu jälle takistatu,
Peeterburi pääle pistel,
Moskwa jälle muudetusse.
Ennen ole, wennikene,
Ennen ole Rüan saia süüa,
Saia süüa, wiina juua;
Nüüd on Rüan saia süüa,
Saia süüa, wiina juua —
Kaisto kopik tubaku naela,
Wiis oli kopik wiina laasi.
Mis nüüd uriga wiksi olla,
Või meil ädla ärtsi käüa;
Nüüd om asolja ehena,
Muretsja Rüa linnan,
Keiser rikas Peterburin,
Nüüd me'i ooli ollenna,
Nüüd me'i kanda käüenna.

W 4.

Ei mull üitsi ainus nulle,
Seegi separse segeni,
Klaspakule afusi.
Tei Ta wallal wallaida,
Päewa pojal päitsida,
Kihlakonnal kiweida,
Nurme näidestel nugeja.
Mina kuuli jälle kosti:
Weli, ella wellekene,
Wald ei kiida walleida,
Päewa paiga päitsida,
Kihlakond ei kiweida,
Nurme ei näidetse nugeja.
Mina möisti, jälle kosti:
Weli, ellawellekene,
Wiska saole spparüsta,
Aule alaskipakku,
Pista pihti rästasse,
Kääna kääri katusasse,
Wõta selga aemas akra,
Aemas akra, rauda äkka,
Mine maada kündamaie,
Kündamaie, külwamaie,
Künna ja külatse nurme,
Aja wakku walla nurme,
Ilsmitse isanda põllu,
Mulla ja ärra maada,
Künna põllalt suurt sumba,
Ausk ällasta rahada,
Künna soost suuri sõled,
Paju alla paksud pauad!
Küüli künni selga nõrke,
Walli künni pää wabisi.
Küüt mull künni kiwesida,
Walli wana taaderida,
Pulli Poola kopikida —
Sis jaome oma rahada,
Oma küüdi künnikesta,
Oma walli waewakesta.
Kirtsi jõime Eltse elme,
Eltse elme, Maie marga,
Kadri Kalli Kaalakonna.
Eltse ikeb elmesida,
Kadri Kallist Kaalakonda,
Maie oma margakesta.
Ma jo möisti, jälle kosti:

Ära ike, Eltsekene,
Kahetse ka Kadrikene,
Muretse Maie margakesta!
Rüi ma da esta elme,
Kauple Kadril' Kaalakonna,
Muretse Maiel' margakese.

5.

Arap ma tapi ärra äija,
Ärra äija, uma lehma,
Wõsi soolika soosse,
Kaljad küla karjasmaale,
Põkad põllu peenrisse.
Mede kuljal kurja koira,
Teiwe soolika soosta,
Kaljad küla karjasmaalta,
Põkad põllu peenerista.

W 6.

Õ mina üllun, päewa källun,
Õ mina üllun sõlgiagi,
Päewa källun karjasagi,
Õ oisi esa obusta,
Päewa kaitse welle karja;
Mis ma ulgasta unest,
Woi ma karjasta kaoli?
Eest katte esa obene,
Seraft welle piirel lakka,
Kiskell jõtse kirjalehma.
Saadin oija otsimaie,
Nõgatse nõudemaie:
Mine ei tae obene,
Mine nõrka nõua ratsa!
Ei jäi usse suikumaie,
Nõrk jäi nomme magamaie.
Lätsi otsi otsimaie.
Wõti suitse, wõti päitse,
Suitse suurusta läwesta,
Päitse päälta akenesta,
Silisti ma, silisti ma,
Silisti ma tillusida,
Robisti ma rokkesida —
Jo irnus isa obene,
Seraft welle piirel lakka,
Kiskell jõtse kirjalehma.
Mina jo tunsi, jälle kosti:
Kunnes oled, mu obene,
Kunnes sitsid saruksene?
Ehk ja olid oraside,
Willasid Wiru nisuna,
Seied sa, suru, rääma,
Tantsisid Narwa talienna.
Olu mull' möisti, kostis jälle:
Ei ma's ole oraside,
Siis es suru rääna,
Willa es Wiru nisuna,
Tantsi es Narwa talienna;
Ma olin saajan sõitmanna,
Nooriksada nominanna,
Weime wakka ma wedasi.
Anti piitsa alla õlma,
Anti ruuska rokkeesta.
Sõnaluu mull' kõmbsutiwe,
Kapja taht otsast kaduda,
Suu's anda mull' suguzi,
Taht mind tappa nõlkene.

W 7.

Lätsi mõtsa ommikul,
Ommikulle ullumaie,
Warajalt waalamaie:

Mis ma löüsi mõtsalagi ?
Löüsi lina liikumasta,
Löüsi kaara kaswamasta,
Kuhi pääda tulmasta.
Kitse kiudu, kakse kaudu,
Wõtsi ma kiud koduje,
Lasse kiudu laewalle,
Kolkse kiudu kolbitsalle,
Koppa kiudu roobitsalle.
Wõtt ütelda emale:
Emakene, emekene,
Sõsar wõrri linnukene,
Koa mull kolmi kaalarätti:
Wõti koa kilpi kiriwene,
Tõine laia raamiline,
Kolmas pikka piluline!
Mull tulek kolmi ostijada:
Soomest suri ärra poiga,
Kuramaalt kuninga poiga,
Ilewist alnne poiga.
Kulda toowa kubara täüwe,
Wõet mull' toowa õlma täüe,
Warke toowa wammusja täüe.
Mis neil sis wiga witsi olla,
Wõi neil ädä ästi käüä:
Rä'a meil rajalt kaukenna,
Kopik kõltsub kõwanagi,
Ilu sis jaksab ehtenna,
Näli kargab narmenna,
Nõõmu röövnaste sjana.

8.

Läime sjda tellu tüda,
Seda raiutu radada,
Kaft oli sja enne käänü,
Kuft oli Maari maale tullu.
Mis meil jäänü jälle pääle,
Wõi meil jammale jadanu,
Wõi meil warjule wajunu ?
Kulda jäänü jälle pääle,
Õlut jammale jadanu,
Warke warjale wajunu.
Kesi allu wõtis kulla,
Kesi äel wõtis õlleda,
Kesi walju wõtis wase ?
Mina allu Mannikene,
Mina allu wõti kulla,
Mina äel wõti õlleda,
Mina walju wõti wase,
Pilfti kulla peosse,
Waske wammusja wahele.
Wõti ütelda wennale:
Woli ülla wellekene,
Wii sie kulda Willandisse,
Tantsi õlle Tarwastusse!
Willandin oli wirkа sjppa,
Tarwastun oli tarka sjppa,
Kes sulat kulla suhuna,
Keetis õle kuele pääla,
Wase ammiste wahela.
Säält sai sõtsil sõlgesida,
Lina lattsi ehtesida,
Karja lattsi kaelussida.

9.

Ülle, üle, wihmakene!
Mine wihma Willandisse,
Mine wihma Wirumaale,
Tantsa sogu Tarwastusse!
Willandis oli wihma nälga,
Tarwastun oli taari orälga,
Wirumaal oli mehe musta,
Mehe musta, naise laisa,
Tidruku üli tigeda;
Mine wihma wiruta neida,
Mine sagu aha neida!

10.

Kukku, kakku käokene,
Kukku kuiwa suurda,
Palawada parnu aiga,
Egeda ki einaega!
Ära ja kukku korleida,
Ilgi enge eiteida;
Kukku inka karjastile,
Ilgi oina niitäille,
Laula laste oidille!

11.

Mun Kätt kitius, mis na kitius!
Peni kitt oma pesada,
Siga kitt suurta jongermasta,
Sammas kitt laget kesada,
Ärg kitt ääda einamaada,
Ärt kitt ääda mõisaida;
Mis kiti mina waene?
Mina kiti Päistu puida,
Päistu puida, Päistu maida,
Päistu päälid kiweja,
Kiwilise kinga maida,
Sohulesi lombi maida,
Kus oli poiste odra nurme,
Kasa meeste kaara nurme,
Näidiste linade põldu.
Oder nüüd kaswe orunagi,
Kaar nüüd kaswe kalla kulla,
Lina niide weere pääle.

12.

Ole ääli lohul puida,
Lohub puida, lõhul maida,
Lõhul sasst juure kuusse,
Lõhul arult arwa kasse,
Mäe päält pika mänma,
Laaneft ladwata pedaja.

13.

Oodi ma pühi tulema,
Oodi orsti anlawada,
Ants apu kapustida —
Kukuli kulbi kuiwse,
Peenaise pihta wasta.

14.

Kes mina loodud laulajasse,
Laulajasse, lastejasse,
Ma laulas mere maasse,
Mere weere weeringisse,
Mere ääre äärikasse,
Mere põhja pörmandusse,
Laulas latsse lambasse,
Paisjkese oinasse,
Tidruka weske kiwisse,
Wana naise wahengisse,
Kala panus kiwi sagama,
Wähja mana matti wõtma
Ilsi pääle pääl kuuse.

15.

Mis meil wiga witsi olla,
Wõi meil ädä ästi käüä,
Joba kari kääb kalale,
Noore änja nuustsille.
Meri meil alla, nurme pääla.
Mereft me püüsim kalja,

Nuomes nopim nabra päida.
Meraft me püüam suuri kalu:
Aun alli, laigu ellja,
Sarja suured, sillad mustad,
Nõnenii arjasta teawe,
Latsa laiga kaswatsse,
Wimma wiie sillatsje.

W 16.

Tadim me pihi tulema,
Teime teele tedre paela,
Krule araku paela,
Kiila alla näiu paela.
Mõtlim nääu mõrda minewat,
Kas kapla kargawada....
Wili, illa-wellekene,
Näid ei ole püüsil püüda,
Unt on püüsil püüetawa,
Kala on wõrgul wõetawa,
Jänes on nootil nopitawa.

W 17.

Kessi uigas meid oma,
Kessi lauli lepikumna?
Umal uigasi oma,
Linnas lauli lepikumna:
Tuli tänna, noori masi;
Wüige minu Kotin Koduje,
Sekige mind seina weerde,
Sange parsile kujuma!
Säält ma tüki tünderisse,
Säält ma aju ankurisse,
Mule sis wõta meeste päästa,
Pole mule poiste päästa,
Naturast noiste päästa.
Mehe sis mülgsta mürawa
Naise tandsiwa tanuta,
Pisi pooli saapiilla,
Kes weel jaob joolnuks jääb,
Kes weel maitsel maha jedab.

18.

Mina mees meremehe paega,
Kaunis mees kalamehe latsi,
Wõti pilga pidi wõrgu,
Kaala päale kaeda wõrgu,
Latsi Emajõe suule,
Sisi pääji pidi wõrgu,
Kaala päälta karda wõrga,
Ölalt wõrgu õlelse.
Mütime, jägi müürisi,
Jõe põrmandu põrisi.
Mütim üte suure kala,
Wüsim kala Willandisse,
Kutsim wälla kohlu jakja,
Wälla walge Walge jakja,
Kitiwa jeda suurta kala:
Oi, kas kala mis sinule!
Nikutiwe, kokutiwe,
Nikutiwe niudeida,
Kokutiwe kuklesida,
Säädesiwa jäaresida.

W 19.

Jaanikene, jaanikene,
Tu meil' jakja jaanikene,
Koga kirju kojakene!
Jaan tei jaani jaanikunna
Kirju koju kuusikunna,
Wana wahke wõsuna,
Suurte tammede tagaje.
Sai sie jaani walmisse,
Ai jaani taee täiele,
Sisa aida rästaesse,
Kulda looka katusjasse.
Lätsime sis jooe jõitma,
Krule aelamaie;
Sõidime Soome silda mööda,
Kuura pool mäesid mööda.
Mõtlim tee tiltsuwada,
Silla raua raksuwada;
Tiltsuw ehja tinatse,
Raksuw rangi rahatse;
Kuuramaa mäe kamawe,
Kuura näidisse näawe:
Oles sii minu olewat,
Ma pidas pilulinale,
Katas kalli narmielle.
Oi, kus meesi, kes sääl sõidab!
Oba tall ehem kui sii oja,
Mäe om päale kui sie päewa,
Kägu meil kukub kaukemma,
Linwa wällan silla päälta.

20.

Wünakene, mellekene,
Ellekene, omatsekene,
Käilakene, kaimukene!
Wüna ütel: wiida aiga!
Õlle ütel: ole süna!
Mina jo mõistsi, jälle kosti:
Mis ma wiida, wünakene,
Woi ma ole, ellekene;
Mina ole wiinade wiellä,
Õsi ole õllede külasta.

21.

Oles mind loodud laulajasse
Laulajasse, laskejasse,
Laulas talli taewasse,
Saaterma ligi lageda,
Pooleft ilma palutelle,
Ratsul pähä uue päitse,
Ratsul sõlga saduli,
Sadulile jakka mesi,
Mehele pähä kübara,
Kübarale sidi lindi,
Sidi lindile sidujа,
Kulda pailale panija.
Mind ei ole loodud, wõnikene,
Mind ei ole loodud laulajasse,
Laulajasse, laskjasse;
Mind om loodud kündajasse,
Kündajasse, külwajasse,
Seemeti silitajasse,
Muita mulla pöörajasse.
Alla ma aida aella aina,
Päale pöörа musta mulla.
Antsi oli Nõjamees madala,
Adrakandja ja kawala,
Õgle õisja õigewa.
Ära ja rikw ruuna rinda!
Ära ja kaku laigu kaala!
Antsi oli agar kündemaie,
Kündemaie, külwamaie,
Künd ta joost puure põle
Päju alla pakku pana,
Käasikast künd rohu kaala.
Sitt sai sõtsit sõlgesida,
Lõma latsse ehtesida.

22

Latsi ma missa ommikull,

Ommikulle ulkumaie,
Warajalt waatamaie,
Mis ma löisi mõtsantagi?
Löisi karu kaaskuusta,
Pedra poja pööskuusta.
Wõti õiku, wõli uiku,
Wõti õiku õdesida.
Tutsid koerad, tutsid koerad,
Olge wiksi wiskamaie,
Tooge mulle püssi põõningilla,
Tina nroli nurga päälta,
Põdral' sis perra põruta,
Karul kõrwade wahele,
Põdral põmmi südamesse,
Jänesse' tagaet jäsele.
Karu jäi kaala luide päale,
Põder jäi põiki jõodi päale,
Jänes jäi jäänü jõodi päale.
Kiskus Tõmi, kathis Tõmi,
Murdis maha ollastukene.
Mina jo mõisti, jälle kõsti:
Tutsud koiad, tutsud koiad,
Tooge nüs sawe minule,
Ma wii sawe sepa kätte.
Sepa Peter welleKene,
Tie mulle tinane lutu,
Wala sis waskisse käpila!
Ma lään wälla ajamaie,
Ajamaie, puhkumaie.
Ute sis aja õilsi lutu,
Kaili ma puhu karja lutu,
Kolmandama kodu lutu.
Kuningas jäi kallelema,
Sõda jäi sewi seisamaie:

Kulle, Kus kukuk, kulle, Kus laulab
Kulk, Kus kuskub poiga noori!
Kas on Wirun wõi on Harjun?
Kas on Wirun wilsa päala,
Arju aawa okka päala?
Mis de Wirun ega lejun,
Ma olin esa aue alla,
Medama aawikuna,
Kabarikun kaaskanna.

23.

Oi mull ülsi ainus welle,
Ainus welle, armas welle,
Seegi läits mere meheese,
Läits ta ranna rahwaese.
Korjas ta mere kiwesja,
Lõps ta ranna loidapida.
Mina mõisti, kõsti jälle:
Weli ella welleKene,
Mis sa tied mereMehena?
Mis tied ranna rahwaenna?
Ma korja ranna kiwesja,
Lõps ranna loidapida.
Mina mõisti kõsti jälle:
Mis sa teid mere kiwesta?
Mis tei ranna loidapiste?
Ella weli kõsis jälle:
Linna tie mere kiwesta,
Poe ranna loidapiste —
Sisi tis sisesti ääle,
Pääle pääsuste kumina.
Kes jäält mõõda sõitelewe?
Mõõda sõidiw ollindi sakse,
Ega iesmahe isandi,
Ega kolmahe kuninga.

Oi, Kus nelle, mis oli neile!
Linna tei mere kiwesta,
Poe tei ranna loidapiste.
Sis oli ranna rahwal rõõme,
Sis oli linna ligi saanu,
Sis oli kaupa kallieste.

jaan. 1096.

Saatnud neiu Elise Tõrem. jaan. 1097.

Maret Pugal 63a. v. Õisu walas Paistus.

№ 1.

Saadud 18 9/XII 89.

(1x)

Trä pääsime mõisaesta
Mõisaesta põrgnenesta
Pääsime neid fusi'sunsta
Neid ammaste wahelta
Lõvi lõugade peralta.
Neid ei sunda ammustada
Lõvi ei lõugu lakfutada
See oli põlwe põrguema
Mis om mede mõisaenna
Poisi'pakuna paluwe
Meke waese wanginaie
Naese käüwe mõisa teeda
Muna kinda neil käkena
Kana paari kaendelina
Ani paari ala õlma
Paluwe poisi pakunta
Meki waesid wangistada
Siin om noad wrse sisile
Wäidsed siin wäräti päale
Ch minu ärtsu ärrakene
Kuldo rooni rouakene
Õbe reesi'reilisene
Tõuse üles tõllaesta
Tõuse tõlla weere päale
Astu akna ruudi päale
Waada oma walla päale

Waada oma laste päale
Kuda walda waenatesse
Piſukeiſi piinatesse
Walda aias wardaesse
Teo latſi teibaesse
Karja latſi kaikesse
See ei ole ärtſe ärra ſüüdi
Kulda rooni roua ſüüdi
Obe reeſi reili ſüüdi,
See om kurja kubja ſüüdi
Walju wõi wanema ſüüdi
Et meid piiaeni peeti
Aoni taga aeti
Pimeni piha bigede
Aoni ämme ärmate
Kubjas wiias põrgueſſe
Kilter keerelten perane
Sunkur joosi pea udſe
Karman karas karpsidi
Okman obustega ehena
Reili peran ripaxille
Roua peran roomakille
Ärrä ändä õõruteuna
Oles meie meelewalda
Me panes jarsad santimaie
Sõandõ esi tegemaie
Reilid rehte pesemaie
Ärrad panes äästamaie

Näinukſed noorukeſed
Kukumi rüila kohala
Laulam walla wahela
Wälla rüila kullemaie
Wälla walla waatemaie
Naeſed astuw aia päale
Mehed rinnu rüida päale
Poiſid puu ſülla päale
Mehed mätlid mõtſa ſuitswed
Naeſed mätlid Narwa ſuitswed
Poiſid Poolamaa palewed
Oli nõiu laulu ſuitſe
Weidike näiu wiiſi ſuitſe
Mõtli ſoo ſuitſewed
Mõtli aru aurawed
Soo tei ſula õluta
Aru armaſt aaniſuta - õlut
Seal om warſa wathe päala
Käſi nüünar kirja päala
Kus ma jis ſelle ime eida
Ime eida, watu wiſka
Ime eida itſemeſe
Watu wirka wao päale
Mis ſeſt imeſt imbunesſa
Wõi ſeſt watuſt kaswanesſa
Imeſt imbub ilma kunske
Watuſt kaswab raida tamme.
Kes tuli tamme raiumaie
Kõwad puud kõlistamaie

Sirka pind lühendamaie
Kuuramaalt tuli kuusameesta
Kuusameesta, kuusi kirwest
Wiru maalt tuli wiisi meesta
Wiisi meesta wiisi kirwest
Oh te wiisi Wirumeesta
Oh te kuusi Kuurameesta
Meil om essi wiisi welle
Egäl wellel wiisi kirwest
Weli lätz tamme raiumaie
Rais ta käe, rais ta jala
Wiis ta sõrme liikmesta
Rais ta kümme külle luuda
Rais ta seitse sellä luuda
Kahesa wõi kaala luuda
Weli eit maha kvolenema
Weli ella enge eitma
Mina manu ikkemaie
Ikkemaie küskimaie
Weli ella wellekene
Ka ma tuo tohterida
Wõi ma aea arstisida
Wõi ma palu palberida
Sõsar noori linnukene
Ärä tuo aga tohterida
Ärä aea arstisida
Ärä palu palberida
Arstil ainad alli ruuna
Palberil wõi paadi täku
Tohtril tuli punatse
Sõna ei tohter toherde

Sõna ei arsti aurte
Sõna ei palber parande
Weli ella wellekene
Kas sa wõtad wõidaleiba
Sõõ sa sea lihada
Kaeb kana munde?
Sõsar noori linnukene
Ei ma wõta wõida leiba
Sõõ ei sea lihada
Kae ei kaeza munada
Mull om meeli muldaminna
Sõa kaluru mullkarata
Sõsar noori linnukene
Kui sa kuuled kvolenewea
Tõlla enge eitenewea
Tule mu maha mattemaie / Sppi aida kaewamaie
Wõeras matab ei muretse
Kaewab aua ei kahetse
Wiskab mulda ei muretse
Sillub liiwa ei ta leina
Oma matab ja muretseb
Kaewab aua ja kahetseb
Wiskab mulda ja muretseb
Sillub liiwa iki leinab
Sõsar noori linnukene
Ärä mull tettä kuuse kirstu
Kuuskom kuri kopitama
Ärä mull tettä lepa kirstu
Leppom kuri leinamaie
Ärä mull tettä aawa kirstu

Kab om kuri allitama
Ärä mull tettä kaſe kirstu
Kaſk om kuri kaiwamaie
Tekke mull tinane kirstu
Waleze waſkeristikene
Tuuna luiſt kee pöönakene
Karu luiſt tee kaanekene
Undi luiſt kee uſekene
Sika ſarwiſt tee ſegari
Sõſar noori linnukene
Ärä mind wiia rattaſtega
Katas kuri rappumaie
Ärä mind wiia kaarikuga
Kaarik kuri kaldumaie
Ärä mind wiia reega
Regi kuri riidlemaie
Wige wiie ſõrme pääla
Kandke kate käe pääla
Ärä mind wiia Willandiſſe
Sgä kanda kanſtiesſe
Pange Paistu mu magame
Paistus om mulda pareme.

№ 23

Oli mull üks'ainus welle
Ainus welle, armas welle
Kaunis welle, kallis welle
Seegi ſepaſe ſugeni
Alas pakule ajaſi
Tei ta wallal wallaeida
Rõhelkonnal kirweoida

Nurme näidudel nugaſida
Weli ella wellekene
Wõrka ſoole ſepa riistaga
Arule alaſi pakku
Põsta tangi taskueſſe
Waſar warna ja wacute
Wald ei kitk wallaeida
Kõhelkond ei kirweeida
Nurme näidu nugaſida
Weli ella wellekene
Tule maada kündemaie
Kümna palgu kütiſt maada
Saa palgu ſaadu maada
Otſi palgu oma maada
Kutſu külaſt küttijaida
Kannaſt ſaadu rookijaida
Õſi warſkõsta waate
Õſi kae kaugeelta
Keſke tubli tööd tegeme
Keſke kange kütluſt matme
Tee näiu sinu jaoſſa
Siirit pää sinu päralta
Kähar pää sinu kännida
Sio tee Rüüani rügi
Otte Rüa aneeida
Taga Rüa taterida
Küll ſis tuleb naene naesdau
Teine pooli õõtlatema
Weli ella wellekene
Pea ja ader peoma
Kanna ägel kaendelina

№ 4.

Emäkene ennekene
Mis said minu õdemestä?
Kaed said mu kaswamestä
Lakke said imetämesta
Silma märga mähkimisest
Silma märga, meele kurba
Onam waewa nõid minusta
Kui neist muista poigadesta
Sulen õusid, kaalan kandsid
Sulen õudsid sünnveenna
Kaalan karja saateenna
Sõpen nüga lõigatenna
Sõhun pudru keeteenna
Emäkene ennekene
Lõpe es tuli toasta
Künnal ei küü käesta
Sõde ei seina sambelista
Emäkene ennekene
Ma olin kuri inkemaie
Wilets ma wihastamaie
Maha ei isä sülesta
Maha ei emä sülesta
Weerst ei welle põlwe päältä
Ei sõtsi sõmede wahelta
Mõtlin koes mu tulewed
Mõtlid abis astuwed
Tugi sai neile, kes ei tumme
Abi neile, kes ei arstu
Tugi sai, kulda, kuningalle
Abi, armas, kesserille

Lenne küüsuten käwe
Mängsten ja mättaeida
Tuisuten ja turbaeida
Lenne kui oisid minuda.
Turwasteft sai tuule warju
Kiwideft kiriku aia
Saa ei minust midägi
Kuid silma wett sõanewalu.

№ 5

Isäkene taadekene
Emäkene ennekene
Kui sull pallu tüterida
Sis sull pallu palujaida
Onam eldemiõ sõmuje
Kui ja lüsu linna teeda
Või ja nõmmõ kõrtsi teeda
Või käid kiriku teeda
Tuzu päal ju tuntumesse
Linna paisun lõitanesse
Ulitsal ju ottsitasse
Tule äi ja wõta wiina
Tule ämm juo õlutta
Tõota tüdar minule
Isäkene taadekene
Emäkene ennekene
Ei see ole sä andemine
See ei ole emä andemine
Welle kätte kauplemine
Sõsarate tõotamine

Setup näiul meelewalda
Meelewalda kulewalda
Suuwalda jõämewalda
Näiul meeli muile minna
Sõa toistele tõote.
Õmäkene enneken
Ära armid aiue latse
Pannid parra töö tegija
Olid wiinaõe imune
Kuiwa korpi tahtemenna
Kõbet rõõska jahwamenna
Laf mu käia laf waate
Kas need wiinad tuowa wetta
Kas need korbid uttaw kurna
Kas need rõõfad mõfew rõõwa
Kas nüüd tiibu lääb teole
Raha armas eiwa maale
Tütred läänad teole
Latse armfa einamaale
Ei need wiinad tuo wetta
Ei need korbid utta kurna
Ei nee rõõfa mõfe rõõwa. —

Nº 6

Nüüd läämc kulleton kodus se
Pillaten pere taresse
Mõtelden isä maasse
Kulles i mina, Kulles i
Mis kumin mõe kõwaa
Elin om esä tarena

Pzin welle põrandala
Lazin welle lawa päälla
Kilin jõtsi kirstu päälla
Kodun wo müwwas tütarida
Kaubeltse emä kanafida
Andas alwale rahale
Kulunuile kopikuile
Wana waske teaderille
Õmäkene enneken
Kas mist pallu pakutarse
Wõi mist pallu küsitarse
Ära nu müwwa mölderille
Kaupte ärä kangurille
Mölderi neiwi mürawe
Kanguril kera kõrawe
Kiwi mürin wõtab meele
Kera kõrin wõtab kõrwa
Jahu tuft wõtt neiu jälle
Tüdar nwori linnukene
Kümme rubla küstanerfa
Seda rubla saadanesfä
Tuhat rubla tuodanesse
Õmäkene enneken
Õnne ja müünü müüri tükke
Õnne andaw ehju tükke
Kaubelnu kalewi pakke
Õnne kui müüsid tüterida
Andsid alwale rahale
Kulunuile kopikuile
Wana waske teaderille

Kuhst ma tuusi oma kodu
Arwasi esä asome
Külla kümneni jaasta
Talu seitsemi tagalta
Walla wiie wahelta
Kodusst tõusi kulla suitsu
Tare arjast allast suitsu
Sammast sõge kirja suitsu
Sida eest aagi suitsu
Meil on kodu kullan seppa
Taren taaderi tegija
Samman sage kirjutaja
Sida eben aagi seppa.

№ 27.

Lätsi mõtsa omukule
Omukule uljumaie
Waraselt waatamaie
Mis ma lõisi mõtsastagi
Lõisi kaara kasvemestä
Tõie willa tõusemestä
Orrase ülenemestä
Lõisi lina liikumestä
Loosi sõse kitsumaie
Kitsumaie, kaukumaie
Kitsi peo, käsi katsi
Kitsi poole kolmatada
Wisi kodu emä kätte
Õmäkene, emekene
Keri see kindu kerasse

Jaeka kinni jaekemesse
Sitswii kera kangurille
Kangur koab kaala rätti
Üte pitka, tõise laia
Üte pika pikulise
Tõise laia laasilise
Kolmand kulda kilpilise.
Meil tulew kolme nõsilase
Meil tulew wiie wiimulise
Üts tule wiksi Willandista
Tõine tarka Tarwastusta
Kolmas tule kodu külasta.
Õmäkene emekene
Õsä käsk' ehti Õlmesse
Õmä käsk' tahtsi Tarwastusse
Weli keel kodu külase
Õmäkene emekene
Kuri jääb kodu külase
Paha jääb pala talule
Õmme lää ma kangelle
Kui jää kodu külasse
Kiik (kõik) saa kurja ende kuulda
Kiik saa nälla nänni nättä
Silma wee welle waate
Kui ma lää kangelle
Ei saa kurja ende kuulda
Ei saa nälla nänni nättä
Silma wee welle waate
Kui tule kaewest käume
Õsä use waatemaie

Wille usse weeremaie
Sõtsi usse sõi'temaie
Küsi äialtä obesta
Küsi ämmält ma sadula
Ai and ää obesse
Ämm and saaretse sadula
Küdü wasse wallaeida
Nadu and teki tedre nirja.
Kuu ma tei kookisida
Kaits ma kuida kakukeisi
Päewa latse pätsi'neisi
Kuu ma sõidi kuusk mõtsa
Kaits wõi kuida kaasik mõtsa
Tasta ani paiu mõtsa.
Sai ma esä murme päale
Obu irnat üte kõrra
Obu irnat, kõrwi kõigat
Kui sai esä wärät päale
Obu irnat teista kõrda
Kui sai esä tare läwel
Obu irnat kolmat kõrda
Wastu esä, wastu emä
Wastu wiisi ella welle
Seitse sirge pääga sõsart
Nüüd on see siia saanu
Kedä siia ammu oodet
Ammu oodet, ammu waadet
Oodet siia ooneese
Taketu siia taluse
Meeste õde, naeste nadu.

Laste lahe ristiemä
Welle wiimane sõsara
Esä läts äkki ärgi tapma
Ema rutuse rooga keetma
Welle wiisi mäna aflma
Sõtsi läts pada panema
Ofäkene taadekene
Emäkene emekene
Ärä tappa päkki ärgi
Oga keeta rutuse rooga
Oi ma es tule sõõgi sõtlu
Oga es sjoose joogi sõttu
Ma tulli esä armu sõttu
Ma tulli emä armu sõttu
Mull jäi kodu kolme sõõgi
Kolme sõõgi, kolme joogi
Nui jäi ahju rüesane
Laagne liha laua päale
Pärtsi roog jäi panni päale
Obut jmarse toana
Tõisi setläse koana
Kolmas keerib kelderina

№ 8

Peas ma piisa wiina saama
Sis lääs keeli kergemasse
Kuke pärä pektnemasse
Laulu lood lääs lahkemasse
Olge terwe ostemeista
Ema raha raiskamesta
Kopikut kuluta masta
Olge terwe ella welle.

Nr 9.

Näiuneese noorukese
Kunas me une magame
Kunas suigu suigatame
Õõse poisi ja ne jääse
Päewa parmu ja palawe
Õõse oiu eßä obesse
Päewa kaitse welle karja
Õõe suile, järwe suile
Kaste järwe kaldacile
Kes mull mann sis tuleße
Tull' Katsi kaubameesta
Katsi' kaubamee sulasta
Teretelle näinsida
Teretelle kußutelle
Näiukene noorukene
Kelle neeää obeße
Kelle nee lehmä lihawe
Kelle warsa walge kabja
Oh te Katsi kaubameesta
Katsi' kaubamee sulasta
Õßal om ää obeße
Õmäl om lehmä lihawe
Welle warsa walge kabja
Näiukeine noorukeine
Münge mull ää obeße
Kauple mull lehmä lihawe
Mün mull warsa walge kabja
Oh te katsi' kaubameeste
Katsi' kaubamee sulasta

Kuidas müü eßä obeße
Kuidas müü lehmä lihawe
Kauple warsa walge kabja
Õßä mu lihane lõuna
Õmä mu wahane walli
Weli suuri wihma warju
Sõtsi mull sõna kõnelde
Õnne müü õo õõlte
Kauple kammsed jalasta
Õnne kui eßä obeße
Õnne kui lehmä lihawe
Õnne kui warße walge kabja!

Nr 10

Mis ma ooli wõi muretße
Kaits ma ooli wõi kahetße
Mull om oolijad ekena
Muretsejad pärmanenna
Sorla toojad tooli päälta
Lewa saajad salwe päälta
Õßand sai made eßärße
Õmänd sai made emärße
Noored ärrad ellas welles
Neitsi meil nime sõßares
Õßand leibä meil muretße
Õmänd murets ekteßüda
Nime neitsi rõõwacida
Noore ärra sõrmußida
Kui tuleb kõrus kõduße
Raha mais wõi maeaße

Eſa ette õigatſe
Ema ette õigatſe
Wli ette wiiarſe
Sõtſi ette Loovanesse
Tagalt ma waadi juure tamme
Ehen ma pirra peäja
Kõrwal ma kuuſe kõwere
Warjun ma wana peäja
Parem küüdi kuiõn nadi
Küdii lähi mõtſa kündemaie
Aiäpoeg äestamaie
Mehe weli weskeelle
Nadu taaruti tarena
Nadu wäänuti päädä
Kui ſee pime peinaſſu
Kui ſee sõge sõa obene.

№ 11

Talukene lillukene
Maeakene mädalikene
Räästas roogusta rumala
Katus õlgiſta kasina
Siin on vonet upakille
Tare katus kallakille
Siin on suikujad sulased
Magajad maea piraſad
Poletunud otſalised
Seratud perewanemad
Selle ſes talu tillukene
Maeakene mädalikene
Räästas roogusta rumala
Katus õlgiſta kasina.

№ 12.

Mele katſi waesta lasta
Ehem ema ama päälta
Tõine tõiſe weere päälta
Lasem rinnu rüsti päälte
Kübil rüsti külle päälle
Serwi rüsti ſerwa päälle
Siidi rätsend kähena
Kulda lõnga rätsenna
Tõine pirkis tõiſe silmi
Tõine tõiſe pää ſilitſe
Tõuſu üles emmekene
Tõuſu mull armu andejarſa
Päewas pää ſilitſejarſa
Juures jun mõskejarſa
Aastas aſeme tegijarſa
Ei wõi tõuske tüdarnoori
Ei wõi tõuske ei tõute
Mull on mamma maa aiſu
Kätte mam on kärna aiſu
Jun mamm om ſurma aiſu
Emmekene, emmekene
Ma kütta ſamma nõõmelista
Wõha tee ani ſulesta
Tuha too Tooni koldeesta
Wee too Wiru käteesta
Libe tee mel wahaſta
Wõhu manta maa aiſu
Jun manta ſurma aiſu
Kätte manta kärna aiſu
Tõuſu ikki emmekene

Tõuse ikka ja tõuste!
Tõuse ikka ja tõuste!
Tõuse ikka ja tõuste!

Urmane emä rodusse
Wastu esä, wastu emä
Wastu wiisi ella welle
Tore noori linnukene
Kas om äiä mõõgaseppa
Kas om ämmä mõõgaseppa
Kuidu kirwe kirjutaja
Nadu wäiste wälgittaja.

№ 15.

Mina ütsi wõnnu wõõras
Wõnnu wõõras, rannu rakwas
Omasta ei oman külan
Heil om suzu Soomemaala
Esä emä Liomaala
Weli Wenemaa kuningas
Õsar saare neitsikene
Nänukese noorekese
Õidam roodu, panem parwe
Panem parwen mineme
Ostam ohjust me obene
Ostam tõlda Tõttawesta
Loojalt looka me lunastome
Maarjalt ostam ohjusida
Ostam roodust rangisida
Sõtam kaasa koswamaie
Sõin sõkasi wenimaie
Sõitsime me türi teeda
Türi teeda, marga maada
Saime Soome silla päälle

Ohju obu koolenesse
Looja looka õigunesse
Tõttew tõlda lagunesse
Roodu rangi rangatesse
Maarja ohja argunesse
Lätsi seppa pallemaie
Sepakene sellikene
Sepa Peeter wellekene
Tule me tõlda parandame
Tõlla weeri wirsteme
Tõlla rattid rautateme.
Tulli Liomaalt esältä
Tulli Liomaalt emältä
Wenemaalta wellelelta
Saaremaalta sõsarelta
Seni oli pettet meie peiu
Seni oli kaubeld meie kaasa.—

№ 16

Mööda läänе äiä kodust
Mööda läänе ämmä kodust
Aie jääb teretemetä
Ämm jääb teretemetä
Kuul käsiandemetä
Naol kaala nakemetä
Kui ma tule tõise kõrra
Ärä sis äiä terete
Ärä sis ämmä terete
Ärä kuul käe anna
Ärä naol kaala naka

Kännikeise noorekeise
Siia saa mina minnise
Siia aftma abiose
Sün om kulda äiä toolí
Sün om kulda ämmä toolí
Pedajase pein pengi
Kaajajase kaaja lawwa
Sün om pengi piinal mõstu
Sün om lawwa laasil lõõdu
Sün om ammine aitu
Liwa serwa seebil mõstu
Sün on usken nibu aia
Maal om marja puu aia
Kitse ümber kiwi aia (kõrkide)
Sün on randise reidel
Obeese om aia tulba
Sün om warkiose wäräwe
Kui ma tule tõise kõrra
Trä siis äiä tercte
Trä sis ämmä tercte
Trä küsil käe anna
Trä naol kaala nakka.

Nr 14.

Magasi mina magasi
Magasi mari mäele
Sini lillide seana
Walge lillide wahela
Kullerkupu keskella
Unda näe mazadeenna

Tõista üles tousteenna
Kuusk kaswe koa läwena
Tamm kaswe kõrge koa läwena
Kawakene äida teela
Saarekene janna teela
Kisna puu kasw wete teela
Loosi külla mõistatenne
Kõla naise nämmikese
Liina pää linnukese
Tami pää tatatserkse
Mõistke see ennenägudа
Und ma nääe magadeenna
Tõist ma üles tousteenna
Kuusk kaswe koa läwena
Tamm kaswe kõrge läwena
Kawakene äida teela
Saarekene janna teela
Kisna puu kasw wete teela
Tudar noori linnukeisse
See om uni ammu mõistet
Ammu mõistet, ammu arwat.
Kuuskst tulew kosilase
Kawakst tulew asjulise
Saarest tulew saaja rahwas
Kisna puust tulew wiina troja
Kaeskt walge kaaja naise
Lepast pitka peraliise

jaar 1122.

№ 18.

Tudar noori linnukene
Kui jääd ilma eläme
Päiwas pooles päale ilma
Aastas perra tulene
Minna ärä mustalt munde jekka
Tõrwa kandel tõiste jekka
Tudar noori linnukene
Et oled esi waene
Olle ei wesi waene
Et oled esi kurwaline
Olle ei kurna kurwaline
Et oled esi leinaline
Olle ei libe leinaline
Utta kurna kuu walule
Mõse ame ao elule =(koidu walgel)
Sis mine ilus eina maale
Sis mine kaunis karja maale
Walge ja kõla wahele
Kena kõla keskeelle
Õmärkene emekene
Kenast saab kiriku naaru
Walgest saab walla naaru
Ukkest ulga naaru
Mustast saab munde naaru
Tahmaset talu naaru

744

W

№ 19.

jaar. 1123.

Kana poisi walju poisi
Musta kulmu kurja poisi
Sea arjuset abene
Koera körwust silma kulmu
Kuuse kohk om palgeenna
Kuuse nõbu neist kübärä + oras
Tetu aia nõale
Pantu päewa paisteelle.
Kelle se tuli näise
Kelle kiirge kõrgeema
Näidude tuli üleme
Kao kiirge kõrgeeme
Kes tuli näin tulele
Lennas näin leeri päale
Karas näin kanõselise
Poiss tulli näin tulele
Lennas näin leeri päale
Karas näin kanõselise
Too ei puuda tulleema
Lõhmus puuda lõukeelle
Näin wõtt kivi käese
Löi ta poisil poole päda
Poole päädä, poole meelta
Arwasti poole acuda
Kukut ta kulmu mõleme
Poiss läts mõisa kaebama
Näin perra kulleema
Kellel õigus mõistetesse
Kellel kohus kandeesse
Näul õigus mõistetesse

774

jaar. 1124.

Kaob kohus kanneteise
Poissi päale perfeteise
Poissi ärä koolenese
Kus se poissi matteteise
Kuura maale ruuskuse
Arju maale aawiskuse
Taga linna-lepikuse
Kes oli poisil ikejarsa
Ikejarsa matejarsa
Pissi iks sun perale
Karu aowa kaldaelle
Nee oli poisil ikejarsa
Ikejarsa matejarsa
Näin ärä koolenese
Kes oli näinl ikejarsa
Ikejarsa matejarsa
Õjänäd oli ikemarsa
Ömändäd olid ehtimarsa
Koiad roomi köütenemas
Ärrad tölda tõstenemas
Reilid risti kandenemas
Nee oli näinl ikenemast
Kus se näin matteterse
Kiriwes kirikaida
Alla altari punatse.

№ 20. jaar. 1125.

Õde, õde kas ma ei õppa
Sõtar noori wõi ei noomi
Alinna ärä walgele mehele
Walge mees werewalaja
Kui ta jõnub joodu paika
Wõi ta saab saaja paika
Kui ta kõnnib kõrtsi teeda
Wõi ta liigub linna teeda
Kui ta jõnub joobunema
Wähäkeisi wäsimaie
Tuleb kukeste kõduje
Astub aol kamberisse
Õikab ehtme akenesta
Õikab Kadri kamberista,
Oma kaasa uodiesta - woodi
Tule ei ehtme akenesta
Tule ei Kadri kamberista
Oma kaasa uodiesta
Wõtab pitsa päelsista
Kandsiku kaasa jalutsesta
Wõtab anda pisku pihta
Sinu pihta, sõnri selga
Pihast ei lõpe piisa jooni
Käe warrest warwa jooni
Ükš seis selga sinine
Ükš seis pihta punane
Must on meesimeele tarka
Kui ta jõnub joodu paika
Wõi ta saab saaja paika

Kui ta kämmäb kõrdsi teeda
Või ta liigub liinna teeda
Kui ta jõnub jvobumesse
Wähäsente wajunemas
Tule kuresta kodoje
Otsin aol kamberisse
Oigas Otnne arenista
Oigas Kadri kamberista
Oma kaasa uodiesta
Tule ei Otnne arenista
Tule ei Kadri kamberista
Oma kaasa uodiesta
Tuleb kui tubi tubaja
Lask kui lammas uodiesse
Wõtab pilli päetsista
Kandli kaasa jalutsista
Petab pillile magame
Kandelille kamberisse

№ 21.

Loti roo weere pääla
Kaste eina kaari päälla
Kuuli roona robine
Karte einan kabine
Sis mõtli ma sup tulewet
Mõtli karu kaldumet
Laia käpa laskencwat
Tulli mugis noori meesta
Tulli ilwes ella welle
Tulli mõtus mõisa meesi

See parrk mulle suisa sunda
Suisa sunda, käisi kätta
Palus panti wõttemaie
Kihla kinni oidemaie
Weli ella wellekene
Wõta ei panti paiuna
Loo ei wiina witsikuna
Naka ei kaala kaasikuna
Otsa ei kätta aawikuna
Weli ella wellekene
Tule mu esä kodusse
Tule mu emä kõusse
Kaokerte kaasa paika
Ma joo wiina kellerina
Naka kaala kammerina
Käe anna aidaenna
Esä põlwede ehena
Welle wiie silma nätten.
Weli ella wellekene
Wõi es kuule, et ma kurja
Wõi es nõie, et ma närwa
Käe närwasta jalutsta
Kuule kurjasta kõnesta
Weli ella wellekene
Sõtawad kurjad kullemäta
Waesed latsed owaatemeta
Wõtawad ärä ärra tüdar
Kosinu kuninga tüdar
Wõtawad Riiast raad'latsi
Weli ella wellekene

Lase pandi olla paigal
Lase kihla siinä kirstun
Meil om käsen katepandi
Katepandi, kolme kihla
Kiltre kihla, kubja pandi
Kiltre kihla kirstuna
Kubja pandi paberina.

Nº 22

Seda ei tää ega ei mõista
Aru ei saa, ärä ei arwa
Mis nee welle nuu wihaspive
Nuu uhke kuulutive
Tädi täüwe nääguteive
Welle es mõtle wiidaweta
Suga es arwa saadaweta
Ootne, ootne sugu suuri
Kaamateze welle karsi
Las' mu kasewa katsi'aastad
Weerda wiisi'eina aega
Leitse sooja suwekesta
Kümme külma talwekesta
Sis kosjad kodu tulewe
Sis alli usse acawe
Kõnoi usse kõmiwe
Lina lakka liikuwe
Pääd'panew paaristiidu
Las nuu käia, las waate
Kas toob weli wiina waadi
Kas toob onu õlle waadi.

Tädi täüwe rööfa koti (rööfk = jõme niisu leib)
Sugu rööfa suure weimo
Ollis uhke kuulutome
Tädi täüwe nääguteme
Sugu suuri saaguteme
Ei mitst saa saani täütä
Kogu ei kirju korwi täütä
Teki nämmi teki täütä
Kula welle õlma täütä
Kui ma kasewa katsi'aastad
Sis mitst saab saani täitsi
Kogub kirju korwi täitsi
Tekub nämmi teki täitsi
Kula welle õlma täitsi

Nº 23.

Seda ei tää ega ei mõista
Aru ei saa, ärä ei arwa
Kunas kaswab meie kaasa
Wõi meil tõuseb tõisi pooli
Om ta Wirun, wõi om Otrjun
Wõi om Kuura maal kogusi
Tema ei saa siia tulema
Alma ei saa semä minema
Om ta tenne wõi tõbine
Wõi om ammu aiget jäänü
Wõi om mullu mulda pandu
Wõi om ammu auda pandu
Tuul tall wiigu terwisidu.

Tacwas armu tall acaau
Silwed pikka tall igaüh
Setu tenotta tenäle
Mitu punda pöepenna
Setu armu arwemiua
Miten lehte lepikumma
Mitu eina tee arula

Nr 24.

Pest ep ma enne tänäsi
Tunnel andsi enge armu
Öt es sunni siinkumaie
Öga es lase lasskemaie
Sunu ta une tulewet
Laiskuse wõi laskunewet
Sund ta sure töö päale
Käsk ta kärme käsu päale.

Nr 25

Küll wõi ma enne tänäde
Tunnel anda enge armu
Oppemesta, oiemesta
Lasta noori noominasta
Öis mu kolmesta kurjasta
Kaits mu kateft kahjuesta
Öis mu tulesta, weesta
Tõmmas tõbraste jalusta
Keel mu warsa jooskusta

Öis mu sennä oncesse
Kaits mu sennä kamberisse
Kunnes nee kanga koedse
Ani silmi arwatse
Silpi kirja korjatse
Suhun õppes juuri kirja
Kuele päale silbi kirja
Ammasten wõi ani silma
Küll wõi ma enne tenäde
Tunnel anda enge armu
Öt es pessa pere nätau
Sunni es sularte nätau
Noomi noorte poiste nätau
Peps ta piima kammerina
Sund ta soola kellerina
Küll wõi ma enne tenäde
Tunnel anda enge armu
Anna es walla wingute
Mõisa poiste pillite
Küla paiste küside
Walla paiste wacwate
Wõi ma taha talli poisa
Meel ei mõtle mõisa poisa
Söä ei kutsu kutserida
Mõisa poisi mõne suguste
Talli poisi talli kazune
Arra kutsari kõlmate
Mõisa poisi wallatama
Kui na wähe walla saawe

Teewä warsi wallastusta
Oma esä enge päale
Oma emä enge päale
Kaswataja kaala päale
Sülen oidja sunse.

№ 26

Õmärene emmekene
Ärä mu panna paiga tottu
Kinda ärä asene tottu
Kinki kirju karja tottu
Sundi sure murme tottu
Ärä äiä ärgi tottu
Panna ärä ämmä lehmä tottu
Kudude obeste tottu
Nadude lammaste tottu
Õmärene emmekene
Äiä ärä koolenarsa
Äiä ärgi tapetersa
Ämmä ärä koolenarsa
Ämmä lehmä tapetersa
Kudri lääb kula wäise = wäimeheres.
Kudri wiib oma obese
Nadu wiib lauda lambaeida
Kirstu täiwe kinnaeida
Sõpu täiwe põrsaeida
Aida täiwe ammeeida
Pälas jää ma paiga tottu

Alasti asene tottu
Kehwas kirju karja tottu
Surma saa sure murme tottu
Õmärene emmekene
Pane mu mehe meele tottu
Kalli kaasa armu tottu
Kui mull mesi meeleline
Kaas mull kaala armuline
Ma tee mehel meele rõõmo
Kaasal kaala armu võõwad
Ää mesi ortab obese
Puhun puhuwa pulli sure + (põues)
Kaukaena kirja karja
Taskuna tall tanusib obu
Kui meil õnne süselame
Kui terwista süs teeme tööda
Ei wõi õnneta elada
Terwiseta tettä tööda.

№ 27.

Lenguxese linnukese
Kust me langusi saime?
Tede usen kaswi kaske
Mede usen kaswi kuuske
Sure ütte joosenewa
Lääwa ütte lasknewe
Õgal tipul sääl tigane = tihane
Õgal lääwal laulu linnu
Säält me langusi lasnusime
Säält me omasi saime.

№ 28.

Weli ella wellekene.
Näid ja näin kaswaweta
Föisi jooli tõnjuweta
Wõtad oida ja obesta
Wõtad jäädа jälukesta
Weli nõud kõla mäele
Näin alla karja kaitsi
Piffid jüüsa põesaesa
Sis tulid näidu näägutene
Tule mulle oole oidijasa
Kirja karja kaitsijasa
Oida tee arutajasa
Koa tee kulutajasa
Karja warre waatajasa
Näin kunlis kostis waeta
Kesse ju oole enne oidis
Kirja karja enne kaitsis
Oida tee enne arutis
Karja warre enne waadis
Weli mõistis kohe kostis
Ennä mu oole enne oid
Kirja karja enne kaits
Karja warre enne waadis.

Üles kirjutanud Päistu Kõl.
Õisu vallast juuli 1878. aast.
Elise Torim
Õisu mõisa. Wolde val.

1071.

Kuke murde üle ei teada mida öelda, sest et
ta mulle nii jäma wõõras on kui üles kirjutajale.
Pühajõn küll neid wanemaid näest kuke murde üle
otsust saada; mis lauludes teisiti oli, neid wanemaid,
kes õigust pärit, õtelda teadjuwad, seda muutsin
kohalikuks keele murdeks, aga jüski hahtlen
täieliste õigusе juures. Õigest kirjutamises ei õle ma
mitagi muutnud, ainult h mis jääb mitte ei
wälja ei räägitawat, jätsin wälja. Viimetsed
neid ei arwanud laulusid mitte kõlbulikeks, ning
seepärast on nad ka aasta aega kastis seisnud, ka
Wolde wallast on tall laulusid, saab ehk tulewikus
teie kätte saatma. Seekord palun mind mi
wahepulka mitte arwates üles anda, waid
ainult üles kirjutajа nime.

Häid püsi soowib Teile
austusega
terwitab ca

Teie M Petrow
stud. med.

jaz. 1136.

jaz. 1137
Saadud 18 7/III 91.
18

Wana-wara korjandus
Paistu nihelkonnast.
Kirjutaja on P. Soo.

Wanad Eesti rahwa laulud.

I.

Kõe mẽ lähme jäätsinene?
Kõe me lähme wasstu ööda,
Astume wasstu agudu,
Pelgime wasstu pimeda?
Öö on pikkõ ja pimedõ,
Teewois laija ja lageda,
Maa mussta ja mudane,
Poja paraja wettõ paalo.
Kõe me liiame õitse paikaa?
Või me lõome leeri lätsi?
Oma külä kopelesse,
Oma walla waarimisse!
Sääl on põõt oberste püija,
Sääl on pärnad päitste panna,
Warnad woilaste wiisatu,
Kaasa neidiste kadudu,

Jumsin nidiste kogudа.
Sin sõõb obu oidämetta
Warjukene wõõtemetta.

II.

Lass mind olla osjõkene
Kaswa karja witsakene,
Tõusta tamme tõhwakene!
Kui tuleb sutse, saab sügisi:
Küll sis osjal otsitte,
Tomme tõhwat tahtejätta,
Karja witsal wõtaida.
Emakene-emekene!
Ära mind pandag poiga tõtta,
Anday ärä asemе tõttu,
Kindig kirja-karja tõttu,
Tundig suure nõumе tõttu.
Põhjast jõä ma poiga tõttu,
Alasti asemе tõttu,
Tahwas kirja karja tõttu.
Ärä mind müigu mõlderelle,
Kaupelku õrä rongurelle!
Mõldre kiwid mürawe,

Kongurе kerädõ kõrawe.
Kiwi müriu murrab mеle,
Kiwa kõriu wõtab kõrwad.
Pane mind mehele meele tõttu,
Koosa kaala armu tõttu!
Kui meil õunе, siis elamе,
Kui meil terwist, saame töödа,
Ei wõi õunetа elada,
Terwisettä tettä töötä.

III.

Ma waene isätä latsi,
Ma waene emättä latsi,
Isä ärä kõõlemisa,
Emä ärä kõõlemisa,
Maha jäi mo morja murе,
Kiwi peale kirbu murе,
Talwe päale lõõtsa laija,
Maha jäi omdе oida,
Maha jäi tädide täädo.
Oli es omun minnеtа,
Tää es tädi kedägi.
Kuid ole saanu mo mehеse:

Küid mind wiiaks Wennaale,
Andaks ärä Arjunaale,
Müiaks mustta mooi maale,
Kus ei näe nänni silmad,
Egä wee welle silmad,
Ega katsi mu sõsarta.
Küid jäi oma ulwiamie,
Tädi tõmmi lousumaie.
Sääl on palju mustepäida,
Sinna jäle jäejemaie:
Nii, kui maale kändusida;
Sääl on palju miiste wenda,
Nii, kui wetta wesse ella.

IV.

Tüll mina kuuksi, kui tohtsa,
Tüll mina laalaks, kis lasen.
Pilgan noku kuulewetä,
Sare Ate ilkiwetä.
Eitutsi (kirmatsin) isä taresse,
Emä ellä oomusse,
Tõtsid saia kammerisse,
Wellet wiina kelderisse.

x) Tõsidsid

Isa tulli wälja woatemaie,
Emä tulli wäljä woatemaie,
Mõtles sõea sõitewetta,
Wene lurid liikuwetta,
Rootsi koerad raitawetta.
Isakene - taadukene,
Emäkene = emekene!
Ei sie sõda siin ei sõeda,
Wene lurid siin ei liigu,
Rootsi koerad siin ei roeda!
Sõda sõedab Kiua alla,
Wene luuri linna alla,
Rootsi koerad Kubja alla.

V.

Weli, ellä wellakene!
Kiä sa noarag näidesita,
Teoteg ärä tütrenida,
Mõniteg ärä mõisjanida!
Allep sull naine wõtemetoo,
Kaha alle raiskamatta,
Ilmmis kingad ostematta,
Walge peä walitsematta,

Lumi pea lumastumata.
Kui käed naista wõttemaie,
Lumi pead lumastamaie,
Walged pead walitsemaie:
Ta ei saa naista siitta maalta,
Puna põska siitta paolta,
Walget jüusta jüst wahelta!
Kuen jüust jüst eemaldu,
Saadad laewad Saksa maale,
Pooled laewad Poolamaale;
Sealt saad naese tillokese,
Hõrja põua pumaese.
Tohi es tuua kodusse.
Jättid muiuse murme peale,
Kupitses külä kohale,
Tiuuse tie arule,
Läits ta karja saatemaie:
Ilppsi uba lehtse,
Katti kaste einase.
Kui lähäd seppa pallemaie!
Sepaene-sellemene,
Tie mull niha tinasta,

Wala wapse warremene!
Ma lään naista ostmaie,
Naene katt kapte jüse,
Ilppsi uba lehtse.

W VI.

Wanast, kui tehti kõva linna,
Koeti kunnon kiriant;
Kui söödi sarapuu urbe,
Lepa urbest tehti leiba,
Kõse rapwa kartsi.
Mõnna mähki mütiti,
Mund küll tapsid muida linda,
Ma tapsi wana wareje,
Kõige aigenna araas.
Sada sarda sai lihutapst,
Kätlest sai kiriu ripti;
Jalgest sai järwa linna
Pääst sai Pärnu mõõte wanka.

— . —

VII.

Mis maksab muretseimine,
Aitab ole ikkemine,
Liiva leima kondemine.
Mure meid mundab mustemiseks
Leima leegib valgemiseks.
Kull saab mullama muretse,
Kull saab kalmuna kahetse,
Allo liiva siista leima,
Walge laudade vaahele,
Renõ sirstu keskele.
Kleidi õhtu eel magama,
Päimi oole õrre päale,
Mure mustu parre päale.
Tõusin üles ommikulla,
Waatsi mina waatsi:
Kas oli mure minile lõnnu,
Kahju või minile naranu?
Mure mustent mu jülena,
Leima lennas põlwe päala
Kahju kaross kaela päala!

Vanawara Paistu Kihelkonnast.

Ülestirjutanud J. Jõgewest.

W

I.

Kahje mõtsa nõrdimaie,
Ommikulle ulumaie.
Näi soo suitsewada,
Näe aed aurawada.
Soo tei soja õlula,
Aw aput aanikala.
Jõi jo koobi, jõi jo naito,
Jäi ma jälle joobenesse.
Kü pibi põdi paneme?
Kdala kaõdu wõi loeti?
Tulli waras waarikuusta
Käija näppä laane alta.
Wõraß üwä obese,
Silbirooge pääsukese.
Ja, mille kostanesse:
„Oh, mu ellä poega noori!
„Ning nüüd obu ossimaie.“
„Mina emälä palama:

„Emäkene, memmekene!
Tie mull päine päätsenene,
Kahesuine nahukene,
Ma lä' oba õtsimaie."
Käsi minä kõki teeda,
Õtsi teeda marji maada.
Suure tüki Tõlgi maada,
Swaneje Tiw maada,
Natukese Tarwa maada.
Ke' mull waatu sis' tulis?
Vastu tulli nõu kubeda.
Minä temalta küsikimaie:
„Ka näid minu abiasta?"
Tuu minule wastanes:
„Es näe sinu abiasta."
Käsi jälle tüsi teeda,
Tõne teeda, marji maada,
Natukese Tarwa maada,
Swaneje Tiw maada,
Suure tüki Tõngi maada.
Ke' mull' wõistu wõi tulliss?
Vastu tähti täisi meesi.
„Mehanle sinu abene?"
Minä kuuski kosti wastu:
„Sina lamba, laitu nuüna.
Kulda kirja kahja päälä.
Vaht sie minule wastamaie
Sõdy abene sõasja:
„Käsi käta kurwa meele
Nes sie peab sõtta minema
Oku poja ülluheje,
Tüdi poja tilluheje,
Weli alle weidikene.
Weli pea b sõtta minema
Weli läits aita ehtimaie.
Minä manu noomimaie:
„Ka näitte koolikendäe
Tõne jalga surma jäma
Tuli, sis jääd sõtta minema
Nää kõtu ette jõa,
Ära tähtoksi taga jõe.
Tuerute neljet jõäjä.
Eben sisi ärä lõutas
Tägumiseta petäsje
Tägumiseta nõu tulewa
Weli, ella wellekene
Tuuisa jaad nõutuda
Nää jaogu wareawetta
Mehen pailu mustepää
Ränman pailu raipeida.
Ära jaogu Tõngi wettä
Tõigik pailu tädrukida.
Ära jaogu Poola wettä
Poolan pailu poistepäida.
Tulz ija õue ala.
Tääl om nolmi allikuda,
Kits näll wala bwastikanne,
Tõine õõrub õle ranne,
Kolmas nulub tuuje ranne.
Jao eji jooda õbene."
Käti ellä wellenene...
Tuuli roosa aunuwada,
Ouepääli õisikwada,
Joosi wällä waatamaie,
Kä tuleb weli nõduje.
Tule welle nõduje.
Tuosa aunuo tõõsta nõrda.
Tule welle nõduje.
Tuosa aunuo kolmat nõrda.
Sis tulli weli nõduje.
Minä teda palumaie:
„Weli, ella wellekene!
Ka mull jõa jutukesta,
Käägi mull jõa sõnumida.
Ka om sõan naine armas,
Naine armas, naaja nallis?
Wenda mulle wastamaie:
„Ei ole sõan naine armas,
Naine armas, naaja nalla.
Armas allas mõõgakene,
Nallis nanoeda kobene,
Ke päästab meie sõasta.
Meie poja Poolamaalta

II.

Jaanikene, jaanikene!
Tie mull sanga jaanikene.
Tie mull wene rooiukene.
Ma lää maale sõitemaie.
Läbi Tõngu õue,
Läbi Tõngu näiude waaljwe:
Ke tuus sõidab nõõi meesi,
Ohu alla kui sie ajaje,
Mieje päälu kui sie päewa.
Tahat olli toaruja päälä,
Jääa jaana seina päälä,
Tuimne koa tünne päälä.

Oles sie miske minule,
Ma peas pieni sinule,
Kannas sinda naendelesta.
Mind kuuli nasti wastu:
„Näiakene, nooreukene!
Täiie kanna (kanna) taskuesta,
Teie pu nannad naendelesta,
Kuliwad ligi ihuda."

III.

Näiukene, nooreukene!
Mio ja mulla mulles tuli,
Taona mulla mull tööle,
Kui olli oba uusi ruuna,
Kui ja roosea nahsa lakas,
Sitolli täija õbedada,
Salu olli seni taadeida.
Nüüd mull õlgine ohene,
Sitt om täija aganida,
Salw om sewi jammeleda.

IV

Näi näidu kadaawada,
Pilu peergu paijuwada.
Wõtsi öienda obesta.
Wõtsi päädä jälumesta.
Mull olli targa tällipoisi,
Oolikud obeste poisi.
Karjalt jõõdi, waejalt jõõdi
Karjalt nad oru weddi,
Ükendesta äidi kaarad,
Täki pilu pitsi einad.
Jaide täkude täie jõõm
Tätsi tänna tällutama
Jalluti minä tanumaa.
Ei waejalt waatanes,
Teo jäal wälläl täinan
Kä om wihud wiisa aasi
Jäletäued jänna aasi.
Unt olli ette uiamas
Karu olli konnu kandjas
Rebäne rehud röukajeda.

V.

Mio le norkuua nooredmehed:
Wormiseb tooru näbärad.
Leinaseb linä juuseb,
Walwaseb wälja juuseb.

Leiset norgun nooredmehed:
Tei linda liiwanulle,
Tei naaradwallanalle,
Odrad oru kalbaesse.
Wõi wälli linad liiwanulta,
Karu jei naaradhallanulta,
Jüüm wätt odrad orustagi.
Elmed jäid ja anda narbikesse,
Jälg jäi janja lawa päale.

VI

„Küsanaised, memmenesed!
Kina põlled, linnukesed!
Aidake aru pidada:
Wõtsi mulla nooreuaise,
Taona mulla töiss paale.
Nüüd jäie põlwiotsa pääsme,
Palli paela, pai juuseme."
„Oh ja ulla, nooni meeli!
Pane nüüd linnas eb ligune,
Odrad ottelti ajasse,
Nuppu jugu Soomemaalta,
Ema Jõgare Ungesta,
Tädi Jõgare Tarwastusta,
Tei jõi juue jaueed jaadud.
Kelwadelta kelwadjeod!

VII

Jumal sundku surma nättä.
Teine näebnäil nälla nättä.
Te wõtt'ija, te wõtt'emä,
Jätt' mind waewaeksi latsi,
Jätt' mind ütsi ilma päale
Jätt' mind ilma ehite.
Jätt' mind wallawalmiste.
Elmed ehi ilusti,
Kalli ed waasi walgeesse.
Jõn mind ehtsi ilbakille.
Pärdmind wana närdja nille.
Ati tillake teole,
Neti räägune rehele.
Kari olli lännu nõgeelle,
Ed ole abeft kõdaje,
Tätsi äraadel teole.
Kui jõi Taaru sillä päält,
Wõtsi Kiwiga kipute,
Wõtsi Kaiwa kärdsite,
Simmul anni ütenaksa

Sai si mõisa nuome pääle.
Peer wõtt' waata wagada,
Lupik wõtt' laspi mätaida.
Kubjas tulle mõisa poolta,
Kitter Kiima nõõsi poolta,
Wedas wanmaldajaele.
Kina paterden pajasse,
Wõtsi asto aia poole,
Otsi aiasta abida,
Sõnsi kubjal kalau pääle,
Kitter barka otsa pääle,
Kubjas jooss mõisa poole,
Kitter Kiima nõõtsi poole.

par. 1152.

1. par. 1153

Saadud 18/VII 91. (IX).

Wanawara-Vorjanad Taisheikeltkonnas. J. Reinbach.

W № 1.

Eſä minu pölgſe pölwe päalta,
Emä minu pölgſe pölle päalta,
Weli mu wihas wiklamesſa,
Sõſar mu ſanna lawalta.
Lätſi wällä ma lawestä,
Wõrſi wällä aknenesta,
Karaſen ma kammerſta
Lätſi mõlſä mäe päale,
Külä alla ruuſſiteeſe,
Mäe päale männikuſe,
Sa oa tare kammikeeſe.
Pääl mu kriidaw kaameega,
Kaswateewe kaſe lehe.
Pääl ei kaida kaodu leiba,
Kaswate ei külä kaanikut.
Pääl käen kuuſt kutatesta,
Mu palgaſt pillikesta.
Sarapuſt käen ſarwestesta.
Kes tuli Kodu kutſumaie?
Weli tuli Kodu kutſumaie:
„Tule Kodu, mu õſare,
Ait ainõ paari ärgeſõda,
Käen anni kõngä punaſe,
Weli ainõ paarcelt ratſukeſe.
Lätſ ainõ rinnaſt ſuure ſõle.“
Weli ellä wollerene!
Wii maie ſõnume Kõdaſe,
Kanna käſu kammereſe.
Ait laits ärgeg Kündemaie,
Sumeat maha lippimaie,
Tuli ſis ſuſi ſõnnikuſta,
Karja käpä kaanikuſta.
Kuis ſa muſtu, kiſſita kirja,
Kiä ſoi ärjä mõlene.
Käen laits kõnni jalga paneme,
Kõngä mutta muedanesſa,
Kala walla tall wõjuſe.
Weli laits linna ſõlemaie
Lätſu käätſew karja maale,
Lihst jäi linna mulikaſe,

Änd jäi linna alewesse,
Teiju jäänu kuru pääle,
Kalju kallow karjamaale.
Kõtt kaits kõlgepinda panema,
Kõlg kall suure sirmilane
Minä sään saawitunna,
Teida pääddä koomitunna,
Koa alla kuusitunna,
Saga kare kammitunna.
Ella kään kuuft kuluttesta,
Kuu pulgaft pilli kostä,
Kaapuft kään sarwetesta.
Ku küll tedäw tõmerga,
Kaswatewe kase leke
Ella ei kaidä taadu leiba
Kaswate ei kütä kannistu.
Kes tuli Kõdu kutsumaie?
Keli tuli Kõdu kutsumaie:

„Tule Kõdu, mu sõjare!
Kõdu full aadaw kaplaga,
Kudaw' aega wiinulaga.
Tule Kõdu, mu sõjare!
Pällu sinuft pakutaga.
Kutsunida kilingida,
Kõlgu sõra sirmusida,
Kaart ju wana taaderida.
Pällu sinuft sõlgitene,
Pällu sinuft pakutaga,
Ütsa sanga käsi sadawe,
Wõsiwe wäärä tulba,
Teiju obuft pida denna,
Kaa sa eräliid kandeenna
Keli, ella wellekene!
Wii nie sõnume Kõdusse
Kurat wõtku kuue kõrja,
Pätsi pogu wiie wiina."

W

№ 2.

Keli, ella wellekene!
Kus sa aktad maisa wõtma,
Kähe sa atsi oma walla,
Sõõra pääd Sõõgle walla,
Kuklu sa pand Kodo walla,
Kähe sa männid Kõpu walla,
Kelled sa kädu walla,
Sõõra pääd Sõõgle walla.
Sa i saa maista sitamalla,
Suna ei pälle Paola maalta,
Kõhi ei pälle Kaoksi maalta,
Ella pälle Arju maalta.
Sa taad naise Kawa maalta,
Taad sa Kuast Keeda kese,
Selliita maalta Maiekese,
Kaugeelt taad Kädrikele
Ümeelt taad Klõsterkese.
Keli, ella wellekene!
Said sa naise Killuküse,
Kiisse Kõpiwä korgu suure,
Kamba känmäläiu suuru,
Sõra sarwe sunukese.
Sõhi ei kuua kuhaje,
Sõhi ei kända kammerasse.
Saga sa jättid Arju tamme,
Saga wõi wore wäärätä.
Tulid sa Kodu, ella wella!
Tulid Kodu kurba meele,
Kurba meele, leinä Keele,
Ilkid kuawa istemelle,
Naise leinä kaua pääle.
Kes tuli kurba küsimaie,
Kua leina nõudamaie? —
Tuli ju oma emaje:
„Sõega nogi linnukene!
Mis sina istud itku silmi,
Maretsed käsi põlla
Ilkid kuawa istemelle?"
Kes tuli kurba küsimaie,
Kua leina nõudamaie? —
Tuli ju oma emaje:
„Sõega nogi linnukene!

Mis sina istud'ska silmi?" –
„Õmakene, emakene!
Ella sai naise tillukese.
Saga ma sain sleju tamme,
saga väi vagre wäreätü. –
„Soega naagi linnukene!
Soo se naine kubaje,
Kanna naine kammuse,
Olgu ta ua kitsu jaose,
Olgu lehma liisäjaose,
Kaista lasta oidamaie."
Läits ki põlwe põemaluse.
Läits ta lehma lüpsamaie,
Lehm lei näise lüpsikuse,
Läits ta sita sõnnikuse.
Läits ta karja saatemaie,
Kerä ta kaitse kaste-sõna,
Wõpe ta ua lehile.
Läits ta seppä pallielle:
„Sepä Pieter, ella welle!
Se mull tillukke pihatse,
Kala waske warrukene.
Ella lään naista alsmaie,
Otse ma oru, õlse ma mäe
Oru tüllé upatille,
Mäe mille määrätille."

Wana-wara Korjandus.

Paistu Kihelkonnast, Tõdu wallast

Korjaja: Hans Härg.

№ 1.

Saadud 18 7/III 91.
IX.

Kuis sie emä meidä oisi,
Kallis emä meida kännu;
Ikke sai imetamesta,
Silmä meerjä mähkimestä,
Käe kulma kandemena
Jala jahe jooksemena.
Sjä käste kuiä wesile,
Welle uputo ojasse,
Sotsi lapste jaoneelle.
Emä läits wiinä wesile,
Läits ta laksma lainelle.
Tarbsi laulise sajuna,
Teder kudrutsi tiele:
„Naine, naine, naori, naori!
Kudas-wiid were sotsile,
Lased liha lainelle.
Enne wii wäätä wesile,
Lase lasse lainelle.
Naine, naine, naori, naori!
Istu maka ja mäe päsile
Is'ta maa, imeta lasta.
Imelle, mäletsmaie

jan. 1158

II.

Mäki kolmel mäkkmeele:
Linatsile löuendile,
Willatsile walgule,
Sakki Telle pehmeelle.
Wii sie laatsa kodusse,
Sünnita ejä sülesse.
Makute welle mannija
Sõtsi katte kätte pääle.
Weli kaswatu sõjarta,
Ost ta usse ässihkijata,
Laastu kokku lahkujata,
Ke pühib usse udule,
Lakwib laastu kastele
Aida tie ao elule.

Wõõras-mies kaswatu obesta,
Talli jõõt ta, talli joot ta,
Talli tallit to obesta;
Läbi lae laske to rokka
Akkenesta and to kaera.
Enne muida wiis-murule,
Enne agu aljal einal,
Enne Kerija kastelle.
Teraste muida kõi murulta,
Terästi agu aljalt einalt,
Terästi Kerija kastelta.
Sal sie obu täide jõõnu,
Täide jõõnu, täide jwonu
Täide täuste kaguna,

III

jan. 1159.

Pand jüs musta munderisse,
Alli õbe rauda desse,
Sõtkku täie telmedesse.
Pand ta kuldaratsu kulmu,
Pand ta jüdi ratsu silma,
Kübemesse ratsu külje,
Sõõrmesse ratsu säärde,
Sõra silma sõrmesse,
Laskka laiale rahele,
Terra pand jaani tinatse,
Kaala ai rangi rahetse,
Pääle pand ta luise looga.
Esi ai jelga jüdi jõrgi,
Poe jausatk kes kelle,
Pähä pand pärwatu kübäne,
Linna linn kübäre pääle.
Sõit jüs-näidusta kõdusse,
Sao woore teatu paitta.
Kuida sõi de tieda mööda,
Mõttel tie kilttjuetta,
Sieraa ratsjuetta.
Siltsi sie jaani tinatse
Rahjes nürangi rahetse,
Ösusiw aisa õbetse,
Ösus pääle luise looka.
Sprenus-warjune obune.
Sai jüs näidisse kõdusse,
Sääl oli wõõrmitu naäli

jag. 1160.

IV.

Ohtsetu õue kulba.
Ai jaani tapalõwele,
Jaani aisa akkenesse,
Lutse lokka pästäesse.
Tohwi ohja rõngasse.
Läits jüs-sisse kõrtsu:
Ferel ta õlla esässe,
Feret ta ämbä elässe:
„Tere Küüjasopewelle,
Nasnoopiko sõiasse!
Is tu sisse jüdinedu,
Kanga sisse karda kingas,
Kiswelle Kaswatenu!“
Welle kuuli Kosti jälle:
„Sel ep Kaswätä sõjarta,
Oddusse pühtijato,
Laastu kokku lakwijata.“
Sätse Kosti kuuli jälle:
„Weli ella welleKene!
Jane ari usto pühkma,
Latse laastid lakwimaie.“
Weli kuuli Kosti jälle:
„Opi ei püki ust udule,
Lahwi ei laastid Kastelle.“
„Weli ella welleKene
Lõikа sie ruginе leiba
Lõikа pätsi pädKene

V

jag. 1161.

Wüli wüsi Kikukesta,
Wõia pääle wõikesta,
Pane püma pattjull pääle,
Wü wälja taga iänätu,
Kitu-wü nurme nurga pääle,
Tõine aida otsa pääle,
Sis-tuwi kokku tulewa,
Sis-opja kokku ajawa,
Latse Kokku lasKenewa.
Sis-pani opi asto pühkmä
Latse laastid lakwimaie.

№ 2.

Lähme Kulda kuu jitkusse,
Lähme karda Kaajitkusse,
Waka witsä waritkusse,
Õge lihte lepitkus-se!
Lähme lunda otsimaie,
Paroft lunda palleleme,
Kulda lunda Kulleleme
Wõtam Kätte Kulda lunda,
Kulda lunda, waski warsi,
Pühem tuba puhtaesse,
Seina weere seloseesse
Pühem pühKene pälle pääle,
Laasta laia Kätte pääle.
Pühkme wiime pühä palule

jaz. 1162.

VI

Koiss wüme rootsi sillä jäälle.
Esi eidam kulleleme
Mis ma kuuli, kulleteme?
Kuuli Kolmi ikkewetä
Kalsi wõi kohtsweta.
Mis ikk tüdar emäta,
Põime ikk poiga isätoi.
Kolmas ikk waene naine leski.
Mis ep ikk tüdar emäta?
Ikk ta kaunga jäärdajata,
Süüi nüde jõdujat,
Õhe long lõkkutajat,
Waste waruda weeretajat.
Mis ep ikk poiga isata?
Ikk ta adra jõi ärajata,
Kure kinni kõitajata,
Waru witsa wõi änajata.
Läits-ta nõtsa kündemaie:
Ader seljan jäädametu,
Kure kinni kõitametu
Waru witsa wõänametu.
Mis ikk waene naine leski?
Leski ikk laiwa kündajata,
Kündajata, külwajata.
Läits-ta kaija saatemaie,
Wäristwaija lasskemaie,
Wõll ta mulgust suure pau
Wäräwast wõll wäänet witsa.

VII

jaz. 1163

Näi ta külä kündäwetöö
Kündäjeta, külwäjeta.
Jei ta tule nurme päale,
Esi ist maha ikkemaie:
„Külä künnab, küla külwab,
Külä eidab eräeida,
Lahwib lauga jeemeida.
Mi tie mina weene?
Mullan mull mure pidajat,
Lüwan mull linä tegija
Kalmun oole kandijake.

№ 3

Emä Kene, ennekene!
Mulle annid munda töödä,
Sulastille suurta töödä,
Mulle annid alba töödä:
Mulle annid ani eida,
Ani eida, kaua kaitsta,
Warwas jalo mu waõta,
Lehto jolga lepitelle.
Ei ma ani woesile,
Keruti kaua käsale,
Ani joja või porile,
Lagne kõjed lainele.
Juli külli, kurja liidu,
Juli teder tige liidu:
Ei mu ani loesilto

VIII.

Kerut mu kana kesältä,
Ani poja wõi porilta,
Laugu Kesed lainelta.
Lädsi Kodu kurwalene,
Kurwalene, leinalene.
Iste Kurba istemaje
Laisse leina lauapääle
Iste Kurba es Könele,
Seesi leinas ei mas lausu
Waäti minnä, waäti,
Ke tuli Kurba Küskimaie.
Esi tuli ennekene:
„Tüdär laudja linnukene,
Mis jo Kurdid kurwalena,
Seisad liia leinalena
Istud ikka silmilena"
„Emäkene, ennekene!
Mulle annad muuda töödä,
Sulastelle suurta töödä.
Mulle annad alka töödäs.
Mulle annad ani oida,
Ani oida, kana taaltsta,
Warwas jalamu waäta,
Ai ma ani wesile,
Kerutsi kana kesälle
Ani poia wõi porile
Laugu Kese lainelle.

IX

Tuli Kulli Kurja linnu,
Tuli teder tige linnu,
Ai ma ani wesilta,
Kerut mu kana Kesältä,
Ani poja wõi porilta,
Laugu Kesed lainelta."
Emä jaat arja otsimaie,
Emä jaat nõrga nõudemaie.
Oni ist maha usse pääle,
Nõrk ist maha nõmme pääle
Wõtin ütelde emäle:
„Emäkene, ennekene!
Ei mull poiewas pätsikene,
Kuus Kates-Kakukene:
Ma lään ane otsimaie,
Kanu Kodu kandemaie.
Lädsi ära tükki tiedäi,
Tükki tieda, mange mooda.
Waäti minnä, waäti
Mis mull wastu wõi tulesse?
Wastu tuli Künime Kündijat,
Sada jaadu rookijata,
Tukkat tukki Korjajata.
Wõttin Kündijag Könelde,
Jaadu rookijag jõnelde,
Sestajag tütre juttu.
Ei se Kündijas Könele,
Jaadu rookijas jõnele,
Sestajo tie es äältä.

Wõtsin Kündjalt kübärse
Aestajalt ää obuse
Sukki Korjajalt tuluksi.
Siis nii Kündja kõneline
Aestaja teine ääletas:
„Mine sinna mõisijasse,
Kus on wärmitu wärati,
Wärmitu wärati tulba,
Risti puu riida pääle,
Sääl ju ane tapitakse,
Kanal Kanwa Kakulakse."
Läksi sinnä mõisijasse
Kus on wärmitu wärati,
Wärmitu wärati tulba,
Risti puu riida päälle.
Waati mina, waati,
Kus mull iste antawesse?
Anti ahju paistelle.
Waati mina, waati,
Nis mull jõgitse jõudetesse!
Sõõbeti oma Kannusid,
Anti oma ane lihon.
Liha linana liliesi,
Were twolina warjesi.

№ 4

Kes ji meid õitsi õleti,
Kes ji Kõik Kodun magade
Sa õitsi meid õleti
Emä Kõik Kodun magade.

Maga kodun, tüdar noori!
Sull on kodun kolme tööda:
Uits on lepma lüppemine,
Soine puuma Kõrnamine,
Kolmas Karja jaotamine.
Sa õitsi meid õleti.
Õitsi, õitsi, tüdar noori!
Õitsil sängu, õitsil mängu,
Õitsil on õle magada,
Saju all on pehme padja,
Lepä all on sina laia,
Saju leht õitsi palaja,
Kase leht õitsi Kajutka,
Lepa leht õitsi linitka.

№ 5

Kunas Käisim neile maile,
Neile maile, neile puile,
Neile maile onadeille,
Neile puile puhtelle?
Soona Käisim, ei me i tunne.
Mullu Käisim ei mälete.
Ammu Käisim aiga palju.
Siis oli Kuuse Kulda oksa,
Siis oli Kase Karda lehwa,
Lepä sirgu nii sinäsis,
Kawa noore tagendive.
Nüüd Kuuse ära Kujunu,
Lepä jäanu leiramaile,
Kawa noore ikke maile.

Lähme Kodu watemaie,
Kas om Kodu, Koe majättä,
Sjä ase, Koe ma ärini,
Wälle jaoi Ka Koe mapanni,
Sõtsi nurga, Kus noeti?
Kodu jäi Kullale elämä.
Sjä jäi tuppa tooli päälle,
Emä jäi tuppa twoli päale,
Wellewiina Kelleriste,
Sõtsi laia Kammeriste.
Uba jäi aida äitsemaie,
Ema jäi lõtkku lõgame
Lääts-jäi jäärä jäo Demaie.
Kodu Koolu, Koe om jää nu,
Soo om usse jugenu,
Kask am usse Kasunu.
Keda lään teretamaie,
Kellel Kätlõ andemaie?
Teiwast lään teretamaie,
Aijal Kätlõ andemaie!
Jere, teiwas mu esäja,
Jere teiwas, mu emäja
Joe teiwas mu õpsare.
Wäänat wits mu wellekene.

---

jaz. 1169.